חסידות · ברסלב · ספרי רבי לוי יצחק בנדר

ספר שיח שרפי קודש ו

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

ספר שיח שרפי קודש ו

מקור הטקסט: אור ברסלב

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/ספר-שיח-שרפי-קודש-ו/
הקובץ נוצר ב־15 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

שיח שרפי קודש, חלק שישי 13
ליקוטים 13
ו - א 13
ו - ב 13
ו - ג 13
ו - ד 13
ו - ה 14
ו - ו 14
ו - ז 14
ו - ח 14
ו - ט 15
ו - י 15
ו - יא 15
ו - יב 16
ו - יג 16
ו - יד 17
ו - טו 17
ו - טז 18
ו - יז 18
ו - יח 19
ו - יט 19
ו - כ 19
ו - כא 19
ו - כב 20
ו - כג 20
ו - כד 20
ו - כה 20
ו - כו 20
ו - כז 20
ו - כח 21
ו - כט 22
ו - ל 22
ו - לא 22
ו - לב 22
ו - לג 22
ו - לד 22
ו - לה 23
ו - לו 23
ו - לז 23
ו - לח 23
ו - לט 23
ו - מ 23
ו - מא 24
ו - מב 24
ו - מג 24
ו - מד 24
ו - מה 24
ו - מו 24
ו - מז 25
ו - מח 25
ו - מט 25
ו - נ 25
ו - נא 25
ו - נב 26
ו - נג 26
ו - נד 26
ו - נה 27
ו - נו 27
ו - נז 27
ו - נח 27
ו - נט 28
ו - ס 28

ו - סא 28
ו - סב 28
ו - סג 29
ו - סד 29
ו - סה 29
ו - סו 29
ו - סז 29
ו - סח 29
ו - סט 30
ו - ע 30
ו - עא 30
ו - עב 30
ו - עג 30
ו - עד 31
ו - עה 31
ו - עו 31
ו - עז 31
ו - עח 31
ו - עט 32
ו - פ 32
ו - פא 32
ו - פב 32
ו - פג 33
ו - פד 33
ו - פה 33
ו - פו 33
ו - פז 33
ו - פח 34
ו - פט 34
ו - צ 34
ו - צא 34
ו - צב 35
ו - צג 35
ו - צד 35
ו - צה 35
ו - צו 36
ו - צז 36
ו - צח 36
ו - צט 36
ו - ק 36
ו - קא 37
ו - קב 37
ו - קג 37
ו - קד 37
ו - קה 38
ו - קו 38
ו - קז 38
ו - קח 38
ו - קט 38
ו - קי 39
ו - קיא 39
ו - קיב 39
ו - קיג 39
ו - קיד 39
ו - קיטו 40
ו - קיטז 40
ו - קיז 40
ו - קיח 40
ו - קיט 40
ו - קכ 41
ו - קכא 41
ו - קכב 42
ו - קכג 42
ו - קכד 42

ו - קכה 42
ו - קכו 43
ו - קכז 43
ו - קכח 43
ו - קכט 43
ו - קל 43
ו - קלא 44
ו - קלב 44
ו - קלג 44
ו - קלד 44
ו - קלה 44
ו - קלו 45
ו - קלז 45
ו - קלח 45
ו - קלט 45
ו - קמ 45
ו - קמא 46
ו - קמב 46
ו - קמג 46
ו - קמד 46
ו - קמה 47
ו - קמו 47
ו - קמז 47
ו - קמח 47
ו - קמט 47
ו - קנ 48
ו - קנא 48
ו - קנב 48
ו - קנג 48
ו - קנד 49
ו - קנה 49
ו - קנו 49
ו - קנז 49
ו - קנח 50
ו - קנט 50
ו - קס 50
ו - קסא 50
ו - קסב 50
ו - קסג 51
ו - קסד 51
ו - קסה 51
ו - קסו 51
ו - קסז 52
ו - קסח 52
ו - קסט 52
ו - קע 52
ו - קעא 53
ו - קעב 53
ו - קעג 53
ו - קעד 53
ו - קעה 53
ו - קעו 54
ו - קעז 54
ו - קעח 54
ו - קעט 54
ו - קפ 55
ו - קפא 55
ו - קפב 55
ו - קפג 55
ו - קפד 56
ו - קפה 56
ו - קפו 56
ו - קפז 57
ו - קפח 57

ו - קפט 57
ו - קצ 57
ו - קצא 58
ו - קצב 58
ו - קצג 58
ו - קצד 58
ו - קצה 59
ו - קצו 59
ו - קצז 59
ו - קצח 59
ו - קצט 60
ו - ר 60
ו - רא 60
ו - רב 61
ו - רג 61
ו - רד 61
ו - רה 61
ו - רו 62
ו - רז 62
ו - רח 62
ו - רט 62
ו - רי 63
ו - ריא 63
ו - רבי 63
ו - ריג 63
ו - ריד 63
ו - רטו 64
ו - רטז 64
ו - ריז 64
ו - ריח 65
ו - ריט 65
ו - רכ 65
ו - רכא 65
ו - רכב 66
ו - רכג 67
ו - רכד 67
ו - רכה 67
ו - רכו 67
ו - רכז 68
ו - רכח 68
ו - רכט 68
ו - רל 69
ו - רלא 69
ו - רלב 69
ו - רלג 69
ו - רלד 70
ו - רלה 70
ו - רלו 70
ו - רלז 71
ו - רלח 71
ו - רלט 71
ו - רמ 71
ו - רמא 71
ו - רמב 72
ו - רמג 72
ו - רמד 72
ו - רמה 72
ו - רמו 73
ו - רמז 73
ו - רמח 73
ו - רמט 74
ו - רנ 74
ו - רנא 74
ו - רנב 74

ו - רנג 75
ו - רנד 75
ו - רנה 75
ו - רנו 76
ו - רנז 76
ו - רנח 76
ו - רנט 76
ו - רס 77
ו - רסא 77
ו - רסב 77
ו - רסג 78
ו - רסד 78
ו - רסה 78
ו - רסו 78
ו - רסז 79
ו - רסח 79
ו - רסט 79
ו - ער 79
ו - רעא 80
ו - ערב 80
ו - רעג 80
ו - רעד 81
ו - ערה 81
ו - רעו 81
ו - רעז 81
ו - רעח 82
ו - רעט 82
ו - רפ 82
ו - רפא 82
ו - רפב 83
ו - רפג 83
ו - רפד 83
ו - רפה 83
ו - רפו 84
ו - רפז 84
ו - רפח 84
ו - רפט 84
ו - רצ 85
ו - רצא 85
ו - רצב 85
ו - רצג 86
ו - רצד 86
ו - רצה 86
ו - רצו 87
ו - רצז 87
ו - רחצ 87
ו - רצט 88
ו - ש 88
ו - שא 88
ו - שב 89
ו - שג 89
ו - דש 89
ו - שה 89
ו - שו 90
ו - שז 90
ו - שח 90
ו - שט 90
ו - שי 91
ו - שיא 91
ו - שיב 92
ו - שיג 92
ו - שיד 92
ו - שטו 92
ו - שטז 93

ו - שיז 93
ו - שיח 93
ו - שיט 94
ו - שכ 94
ו - שכא 94
ו - שכב 94
ו - שכג 95
ו - שכד 95
ו - שכה 95
ו - שכו 95
ו - שכז 96
ו - שכח 96
ו - שכט 96
ו - של 96
ו - שלא 97
ו - שלב 97
ו - שלג 97
ו - שלד 97
ו - שלה 98
ו - שלו 98
ו - שלז 98
ו - שלח 99
ו - שלט 100
ו - שמ 100
ו - שמא 100
ו - שמב 100
ו - שמג 100
ו - שדמ 101
ו - שמה 101
ו - שמו 101
ו - שמז 102
ו - שמח 102
ו - שמט 102
ו - שנ 102
ו - שנא 103
ו - שנב 103
ו - שנג 103
ו - שנד 104
ו - שנה 104
ו - שנו 104
ו - שנז 104
ו - שנח 105
ו - שנט 105
ו - שס 105
ו - שסא 105
ו - שסב 105
ו - שסג 106
ו - שסד 106
ו - שסה 106
ו - שסו 106
ו - שסז 107
ו - שסח 107
ו - שסט 107
ו - שע 108
ו - שעא 108
ו - שעב 108
ו - שעג 108
ו - שעד 109
ו - שעה 109
ו - שעו 110
ו - שעז 110
ו - שעח 110
ו - שעט 110
ו - שפ 111

ו - שפא 111
ו - שפב 111
ו - שפג 112
ו - שפד 112
ו - שפה 112
ו - שפו 113
ו - שפז 113
ו - שפח 113
ו - שפט 114
ו - שצ 114
ו - שצא 114
ו - שצב 114
ו - שצג 115
ו - שצד 115
ו - שצה 115
ו - שצו 116
ו - שצז 116
ו - שצח 116
ו - שצט 116
ו - ת 117
ו - תא 117
ו - תב 117
ו - תג 117
ו - תד 118
ו - תה 118
ו - תו 118
ו - תז 119
ו - תח 119
ו - תט 119
ו - תי 120
ו - תיא 120
ו - תיב 120
ו - תיג 120
ו - תיד 121
ו - תיו 121
ו - תיז 121
ו - תיח 122
ו - תיט 122
ו - תכ 122
ו - תכא 123
ו - תכב 123
ו - תכג 123
ו - תכד 123
ו - תכה 124
ו - תכו 124
ו - תכז 124
ו - תכח 125
ו - תכט 126
ו - תל 126
ו - תלא 126
ו - תלב 127
ו - תלג 127
ו - תלד 127
ו - תלה 128
ו - תלו 128
ו - תלז 128
ו - תלח 129
ו - תלט 129
ו - תמ 129
ו - תמא 129
ו - תמב 129
ו - תמג 130
ו - תמד 130

ו - תמה 130
ו - תמו 131
ו - תמז 131
ו - תמח 131
ו - תמט 132
ו - תנ 132
ו - תנא 132
ו - תנב 133
ו - תנג 133
ו - תנד 133
ו - תנה 133
ו - תנו 134
ו - תנז 134
ו - תנח 134
ו - תנט 134
ו - תס 134
ו - תסא 135
ו - תסב 135
ו - תסג 135
ו - תסד 135
ו - תסה 136
ו - תסו 136
ו - תסז 136
ו - תסח 136
ו - תסט 136
ו - תע 137
ו - תעא 137
ו - תעב 137
ו - תעג 137
ו - תעד 138
ו - תעה 138
ו - תעו 138
ו - תעז 138
ו - תעח 138
ו - תעט 139
ו - תפ 139
ו - תפא 139
ו - תפב 139
ו - תפג 140
ו - תפד 140
ו - תפה 140
ו - תפו 140
ו - תפז 140
ו - תפח 140
ו - תפט 140
ו - תצ 141
ו - תצא 141
ו - תצב 141
ו - תצג 141
ו - תצד 141
ו - תצה 141
ו - תצו 141
ו - תצז 141
ו - תצח 141
ו - תצט 142
ו - תק 142
ו - תקא 142
ו - תקב 142
ו - תקג 142
ו - תקד 142
ו - תקה 142
ו - תקו 142
ו - תקז 143
ו - תקח 143

ו - תקט 143
ו - תקי 143
ו - תקיא 143
ו - תקיב 143
ו - תקיג 143
ו - תקיד 143
ו - תקטו 144
ו - תקטז 144
ו - תקיז 144
ו - תקיח 144
ו - תקיט 144
ו - תקכ 144
ו - תקכא 145
ו - תקכב 145
ו - תקכג 146
ו - תקכד 146
ו - תקכה 147
ו - תקכו 147
ו - תקכז 148
ו - תקכח 148
ו - תקכט 148
ו - תקל 148
ו - תקלא 149
ו - תקלב 149
ו - תקלג 149
ו - תקלד 149
ו - תקלה 150
ו - תקלו 150
ו - תקלז 150
ו - תקלח 150
ו - תקלט 150
ו - תקמ 151
ו - תקמא 151
ו - תקמב 151
ו - תקמג 152
ו - תקמד 152
ו - תקמה 152
ו - תקמו 152
ו - תקמז 152
ו - תקמח 153
ו - תקמט 153
ו - תקנ 153
ו - תקנא 153
ו - תקנב 153
ו - תקנג 154
ו - תקנד 154
ו - תקנה 154
ו - תקנו 154
ו - תקנז 155
ו - תקנח 155
ו - תקנט 155
ו - תקס 155
ו - תקסא 156
ו - תקסב 156
ו - תקסג 157
ו - תקסד 157
ו - תקסה 157
ו - תקסו 158
ו - תקסז 158
ו - תקסח 158
ו - תקסט 158
ו - תקע 159
ו - תקעא 159
ו - תקעא* 159

ו - תקעב 159
ו - תקעג 159
ו - תקעד 159

שיח שרפי קודש, חלק שישי

ליקוטים

ו - א

מְבֹאָר אֶצְלֵנוּ כְּבָר כַּמָּה פְּעָמִים שֶׁכָּל עִקַּר כַּוָּנַת רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא בְּכָל הַתּוֹרוֹת שֶׁגִּלָּה הָיָה הַכֹּל רַק בִּשְׁבִיל הַמַּעֲשֶׂה שֶׁנִּשְׁתַּדֵּל וְנִתְאַמֵּץ וְנִתְחַזֵּק בְּכָל עֹז לִשְׁמֹר וְלַעֲשׂוֹת וּלְקַיֵּם כְּכָל הַנֶּאֱמַר בְּכָל תּוֹרָה וְתוֹרָה, וְנַחֲשֹׁב דַּרְכֵּנוּ כַּמָּה אָנוּ רְחוֹקִים מֵאֵלּוּ הַדְּבָרִים הַמְזֻכָּרִים בְּכָל תּוֹרָה וְתוֹרָה, וְנִתְפַּלֵּל וְנַעְתִּיר לַה' בְּרִבּוּי הַפְצָרוֹת וּבַקָּשׁוֹת וְתַחֲנוּנִים שֶׁיְּרַחֵם עָלֵינוּ וְיִזְכְּרֵנוּ, וְיקָרְבֵנוּ בְּרַחֲמָיו הַמְרֻבִּים שֶׁנִּזְכֶּה לְקַיֵּם כָּל מַה שֶׁנֶּאֱמַר שָׁם בְּאוֹתָהּ הַתּוֹרָה וְנִשְׁפֹּךְ שִׂיחֵנוּ לְפָנָיו הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל כָּל הַדְּבָרִים הַנֶּאֱמָרִים שָׁם שֶׁנִּזְכֶּה לְקַיְּמָם וּלְהַגִּיעַ אֲלֵיהֶם בִּשְׁלֵמוּת. (הקדמת ליקוטי תפילות).

ו - ב

אֵין לְהַאֲרִיךְ בְּשֶׁבַח גְּדֻלַּת הַמַּעֲשִׂיּוֹת כִּי גָּבְהוּ מִדַּעְתֵּנוּ רַק מַה שֶּׁאֶפְשָׁר לְמִצֹּא בָּהֶם אֵיזֶה רֶמֶז בְּעָלְמָא אָנוּ מְחֻיָּבִים לַחֲתֹר וְלִמְצֹא בְּחַסְדֵי ה'. כִּי שָׁמַעְתִּי גִּלּוּי דַּעְתּוֹ הַקָּדוֹשָׁה מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ שֶׁרְצוֹנוֹ שֶׁנַּחְתֹּר לְבַקֵּשׁ וּלְחַפֵּשׂ בָּהֶם מַה שֶּׁאֶפְשָׁר לִמְצֹא, וְגַם אָמַר שֶׁיְּכוֹלִין לִמְצֹא הַרְבֵּה מֵהָעִנְיָנִים הַמְבֹאָרִים בְּהַמַּעֲשִׂיּוֹת מִי שֶׁבָּקִי וּמֵבִין בִּסְפָרִים קְדוֹשִׁים, רַק גּוּף הַמַּעֲשֶׂה מִי וּמַה וְאֵימַת זֶה אִי אֶפְשָׁר לְהָבִין וְכוּ'. (ליקו"ה הלכות ברכות השחר ג, א).

ו - ג

עִכְשָׁיו כָּל תִּקְוָתֵנוּ הוּא רַק עַל יְדֵי אֲמִתִּיּוּת הָעֲצוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת הַתְּמִימוֹת הַנִּמְשָׁכִין מֵהִתְנוֹצְצוּת מָשִׁיחַ שֶׁהִתְחִיל לְהִתְנוֹצֵץ מִימֵי הָאָר"י זַ"ל, וְכָל מַה שֶּׁמִּתְקָרְבִין יוֹתֵר לְבִיאַת מָשִׁיחַ אַף עַל פִּי שֶׁצָּרוֹת הַנֶּפֶשׁ מִתְגַּבְּרִין יוֹתֵר, אֲבָל בְּרַחֲמָיו גַּם הִתְנוֹצְצוּת מָשִׁיחַ מִתְנוֹצֵץ בְּכָל פַּעַם יוֹתֵר, וּכְמוֹ שֶׁמְּסַפְּרִין עִנְיָן זֶה בְּשֵׁם הָרַב הַקָּדוֹשׁ מִבַּרְדִּיטְשׁוֹב זֵכֶר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לִבְרָכָה. (ליקוטי הלכות קריאת שמע ה, טו).

ו - ד

אִם הָיָה לִבֵּנוּ פָּתוּחַ כְּלִבָּן שֶׁל רִאשׁוֹנִים הָיִינוּ יְכוֹלִים לֵילֵךְ וּלְבָאֵר כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ שֶׁבִּכְתָב וְשֶׁבְּעַל פֶּה עַל פִּי דְּרוּשׁ אֶחָד שֶׁגִּלָּה בְּהַשָּׂגָתוֹ הַגְּבוֹהָה וְהַנֶּעְלָמָה מְאֹד מְאֹד עַד אֵין סוֹף וְאֵין תַּכְלִית, כַּאֲשֶׁר נִשְׁמַע מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, וְאִם עֲדַיִן לֹא זָכִינוּ לָזֶה בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים.

עִם-כָּל-זֶה כָּל מַה שֶּׁאֶפְשָׁר לַחֲתֹר וְלִמְצֹא בְּתוֹרָתֵנוּ הַקָּדוֹשָׁה עַל פִּי יְסוֹדוֹתָיו הַקְּדוֹשִׁים וְהַנּוֹרָאִים מִצְוָה עָלֵינוּ לַעֲסֹק בָּזֶה בְּכָל כֹּחֵנוּ, כִּי כָּל מַה שֶּׁנִּזְכֶּה לְחַדֵּשׁ בַּתּוֹרָה עַל פִּי

הַקְּדוֹשׁוֹת שֶׁלּוֹ יִהְיוּ נִמְשָׁכִים וְנִתְגַּלִּים עַל יְדֵי זֶה מַעְיְנֵי הַיְשׁוּעָה לַכֹּל, עֲצוֹת נִפְלָאוֹת וְהִתְעוֹרְרוּת נִפְלָא וּמוּסַר הַשְׂכֵּל אֲמִתִּי לְהַחֲיוֹת נְפָשׁוֹת רַבּוֹת עַד אֵין תַּכְלִית וְאֵין לְהַאֲרִיךְ בָּזֶה לְעוֹסְקִים בִּדְבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים. (ליקוטי הלכות, הלכות ברכות הריח וברכות פרטיות ה, יב).

ו - ה

הַתּוֹרָה כִּי מְרֻחָמִם יְנַהֲגֵם (בליקו"מ ח"ב סימן ז') נֶאֱמְרָה בְּאוֹתָהּ הַשָּׁנָה שֶׁנֶּאֱמְרָה הַתּוֹרָה 'תִּקְעוּ אֱמוּנָה' (תורה ה' חלק ב') שֶׁנֶּאֱמְרָה בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה שְׁנַת תק"ע, וְאַחַר כָּךְ בַּהֲנָכָה שֶׁאַחֲרָיו נֶאֱמְרָה הַתּוֹרָה 'כִּי מְרֻחָמִם' הַנַּ"ל, כִּי הֵם שַׂיְכִים זֶה לָזֶה וּקְשׁוּרִים זֶה בָּזֶה וְהַבֵּן הֵיטֵב, כִּי יֵשׁ בָּזֶה הַרְבֵּה לְדַבֵּר, וְעַיֵּן בְּסֵפֶר חַיֵּי מוֹהַר"ן (סימן פט) מַה שֶּׁכָּתַבְנוּ שָׁם שֶׁבְּכָל שָׁנָה קִבֵּל (רַבֵּנוּ) כָּל הַזְּמַנִּים הַקְּדוֹשִׁים בְּהִתְחַדְּשׁוּת נִפְלָא וְכוּ'. (ליקו"ה נזיקין ה, ל).

ו - ו

... יֵשׁ גִּלְגּוּלֵי נְשָׁמוֹת בִּבְהֵמוֹת וְחַיּוֹת כַּיָּדוּעַ, וּכְמוֹ שֶׁאָמַר הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל: אוֹכְלִים בְּנֵי אָדָם, וְשׁוֹתִים בְּנֵי אָדָם, וְרוֹכְבִים עַל בְּנֵי אָדָם, כִּי בְּכָל מָקוֹם יֵשׁ נִיצוֹצֵי נְשָׁמוֹת בְּנֵי אָדָם. (ליקוה"ל הלכות שכירות פועלים ב, ד).

ו - ז

פַּעַם-אַחַת קִבֵּל אֶחָד לְפָנָיו בְּדַרְכּוֹ נְסִיעָתוֹ עַל פַּרְנָסָה. וְהָאִישׁ הַהוּא הָיָה בַּעַל אַכְסַנְיָא שֶׁלּוֹ, וְהָיָה לְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה רַחֲמָנוּת גָּדוֹל עָלָיו, כִּי הָיוּ לוֹ בָּנוֹת לְהַשִּׂיאָן, וְהָיָה עָנִי גָּדוֹל. וְנַעֲשָׂה לוֹ נֵס נִפְלָא, שֶׁבָּא אָדוֹן אֶל אַכְסַנְיָא הַהִיא, וְאִבֵּד שָׁם כִּיס רֶעְנְדְלִיךְ (מטבעות), וּמְצָאוֹ הָאִישׁ הַהוּא. בְּתוֹךְ כָּךְ הִרְגִּישׁ הָאָדוֹן, שֶׁנֶּאֱבַד לוֹ הַכִּיס עִם הָרֶעְנְדְלִיךְ, וְהִתְחִיל לְהַשְׁגִּיחַ וּלְחַפֵּשׂ, וְהָיָה יָכוֹל לָבוֹא לִידֵי עֲלִילָה וּמִשְׁפָּט מֵהָאָדוֹן. וְהוֹדָה הָאִישׁ הַהוּא, שֶׁהוּא מָצָא אֶת הַכִּיס עִם הָרֶעְנְדְלִיךְ, וְהֶחֱזִיר לְהָאָדוֹן. וְהִפְלִיא הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ נֵס נִפְלָא בְּתוֹךְ נֵס, וּבְתוֹךְ כָּךְ חָזַר הָאָדוֹן וְאִבֵּד אֶת הַכִּיס, וְחָזַר וּמְצָאוֹ הָאִישׁ הַנַּ"ל. וְאָז אָמַר הָאָדוֹן, שֶׁבְּוַדַּאי אֵינוֹ חוֹשֵׁד אֶת הָאִישׁ הַנַּ"ל, כִּי הוּא אִישׁ נֶאֱמָן, שֶׁכְּבָר הֶחֱזִיר לוֹ פַּעַם אַחַת. וְנִפְטַר מִמֶּנּוּ הָאִישׁ הַנַּ"ל, וְהָאָדוֹן חָזַר לְבֵיתוֹ רֵיקָם. וְהָאִישׁ הַנַּ"ל הִשִּׂיא בְּנוֹתָיו וְנִתְפָּרְנֵס בְּנָקִיּוּת. (השמטות). (נכפל כבר לעיל בח"א, סעיף ק"ל).

ו - ח

פַּעַם-אַחַת סִפֵּר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, שֶׁהַמְחַקְּרִים חוֹלְקִים זֶה עִם זֶה. כַּת אַחַת אוֹמֶרֶת, שֶׁהַגַּלְגַּלִּים חוֹזְרִים וְסוֹבְבִים וְהוֹלְכִים, וְכַת אַחַת אוֹמֶרֶת, שֶׁהַגַּלְגַּלִּים עוֹמְדִים בִּמְקוֹמָם, וְהָאָרֶץ מְסַבֶּבֶת וְחוֹזֶרֶת. וְזֶה שֶׁלֹּא נוֹפֵל הָעוֹלָם בְּהַסְבִּיבָה, הִיא מֵחֲמַת הַמְּהִירוּת מְאֹד. וְהָא רְאָיָה, כְּשֶׁיִּקַּח אָדָם דָּבָר עָגֹל, וְיַעֲמִיד בְּתוֹכָהּ כְּלִי מָלֵא מַיִם, וִיסַבֵּב אוֹתוֹ הָעִגּוּל

בְּמָהִירוּת, אֲזַי יֵעָמֵד הַכְּלִי כְּמוֹ שֶׁהָיָה וְלֹא יִפֹּל לָאָרֶץ אֲפִלּוּ טִפָּה אַחַת מִן הַמַּיִם – כֵּן הוּא זֶה, מֵחֲמַת שֶׁהָאָרֶץ מְסַבֶּבֶת בִּמְהִירוּת גָּדוֹל עוֹמֵד הָעוֹלָם בִּמְקוֹמוֹ. וְאָמַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, שֶׁאֵינוֹ כֵּן בֶּאֱמֶת, רַק הָאֱמֶת הוּא כַּדִּבְעָה הָרִאשׁוֹנָה, וְאָמַר הַפָּסוּק: "וְהָאָרֶץ לְעוֹלָם עָמָדָה" (קהלת א, ד. ועי' בשיר רבינו בד"ה נשארת עומדת וכו'). (השמטות). (נכפל שם קל"א).

ו - ט

יֵשׁ עוֹף אֶחָד בָּעוֹלָם, שֶׁאֵינוֹ נִבְרָא בָּעוֹלָם אֶלָּא אֶחָד. וּכְשֶׁהוּא מַזְקִין, אֲזַי הוּא נֶחֱלָשׁ, וּכְשֶׁרוֹאֶה שֶׁהוּא חָלוּשׁ, אֲזַי הוּא פּוֹרֵחַ עַל הַר אֶחָד, וְלוֹקֵט לוֹ עֲשָׂבִים שֶׁל כָּל מִינֵי בְשָׂמִים, וְעוֹשֶׂה לוֹ קֵן מֵהֶם, וְיוֹשֵׁב בַּקֵּן עַד שֶׁהוּא מַרְגִּישׁ בְּעַצְמוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ כֹּחַ, וּמַתְחִיל לָעוּף וְלִפְרֹחַ לְמַעְלָה לְמַעְלָה, עַד שֶׁהוּא בָּא תַּחַת הַשֶּׁמֶשׁ, וְשׁוֹרֵף אוֹתוֹ הַשֶּׁמֶשׁ, וְנוֹפֵל לַיָּם וְנִטְבָּע, וְנִבְרָא מִיָּד אַחֵר תַּחְתָּיו. (השמטות). (נכפל שם קל"ב).

ו - י

יֵשׁ תּוֹלַעַת אַחַת, שֶׁנִּבְרָא עַל אֵילָן, וְיוֹשֵׁב תָּמִיד עַל הָאִילָן. וְיֵשׁ לָזֶה הַתּוֹלַעַת כְּמוֹ בַּיִת שֶׁל רֶפֶשׁ וְטִיט, שֶׁקּוֹרִין בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז "בְּלָאטֶע". וְחָקְרוּ הַמְחַקְּרִים מֵהֵיכָן בָּא זֶה הַבַּיִת שֶׁיֵּשׁ לוֹ. וְאָמְרוּ, שֶׁזֶּה אֵינוֹ אֶלָּא מַעֲשֵׂה שֵׁדִים, שֶׁהַשֵּׁדִים עוֹשִׂים לוֹ הַבַּיִת. וְאָמַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁאֵינוֹ כֵּן, אֶלָּא שֶׁהַתּוֹלַעַת יֵשׁ לוֹ בְּטֶבַע קְרִירוּת, וּמֵהַקְּרִירוּת בָּא לַחְלוּחִית, וּמֵחֲמַת הָעַפְרִירוּת שֶׁל הָעוֹלָם שֶׁנּוֹפֵל עָלָיו תָּמִיד עַל הַלַּחְלוּחִית נַעֲשֶׂה עָלָיו כְּמוֹ בַּיִת. (השמטות). (נכפל שם קל"ג).

ו - יא

הִנֵּה נוֹדַע בֵּין אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ מַה שֶּׁדִּבֵּר פַּעַם אַחַת מוֹרֵנוּ, הָרַב הַקָּדוֹשׁ רַבִּי נָתָן, זֵכֶר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לִבְרָכָה, אוֹדוֹת אֲשֶׁר עַל הַסֵּפֶר חַיֵּי-מוֹהַר"ן, אֲשֶׁר בּוֹ מְסַפֵּר מֵחַיָּיו הַקְּדוֹשִׁים שֶׁל אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ, הָרַב רַבִּי נַחְמָן, זֵכֶר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לִבְרָכָה, יֵחֵס הַשֵּׁם "חַיִּים", וְעַל הַסֵּפֶר יְמֵי-מוֹהַרְנַ"תְ, אֲשֶׁר בּוֹ מְסַפֵּר מֵהָעִתִּים אֲשֶׁר עָבְרוּ עָלָיו בְּעַצְמוֹ, יֵחֵס הַשֵּׁם "יָמִים". וְאָמַר מוֹרֵנוּ הָרַב רַבִּי נָתָן, זֵכֶר צַדִּיק לִבְרָכָה, עַל זֶה, כִּי אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ זָכָה בֶּאֱמֶת לִחְיוֹת בְּכָל פַּעַם חַיִּים חֲדָשִׁים בְּהַשָּׂגוֹת נוֹרָאוֹת וְנִפְלָאוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, אֲשֶׁר הֵם עִקַּר הַחַיִּים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: (דברים ל, כ): "כִּי הוּא חַיֶּיךָ", וְכַאֲשֶׁר פַּעַם אַחַת הִתְפָּאֵר בְּעַצְמוֹ וְאָמַר: (הק' חיי"מ, ושם בסימן ח, ת) "אֲנִי חָיִיתִי הַיּוֹם חַיִּים, שֶׁלֹּא חָיִיתִי עֲדַיִן מֵעוֹלָם חַיִּים כָּאֵלֶּה"; וְעַל-כֵּן לְסִפּוּרֵי חַיָּיו הַקְּדוֹשִׁים נָאֶה לָהֶם בֶּאֱמֶת לְיַחֵס הַשֵּׁם "חַיִּים"; אֲבָל אָנֹכִי, אֲשֶׁר אֵין לִי לִינֹק וְלִשְׁאֹב שָׂפַע וּלְקַבֵּל חִיּוּת, כִּי-אִם עַל-יְדֵי אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ, אֲשֶׁר הוּא חַיֵּי וְאֹרֶךְ יָמַי, הַמַּשְׁפִּיעַ עָלַי בְּכָל עֵת חָכְמָה וּבִינָה

וַדַּעַת, וְרַק עַל-יָדוֹ זָכִיתִי בְּכֹחוֹ הַגָּדוֹל לִשְׁמֹר וּלְקַדֵּשׁ אֶת יָמֵי לִחְיוֹת יָמִים טוֹבִים וּקְדוֹשִׁים בַּעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל-כֵּן הַשֵּׁם "יָמִים" נָאֶה לְיַחֵס עַל סִפְרִי, אֲשֶׁר אֲסַפֵּר בּוֹ מֵהָעִתִּים אֲשֶׁר עָבְרוּ עָלָי. (מספר אמונת עתיך).

ו - יב

גַּם אַחַר בִּיאָתוֹ מֵאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל הָיָה גַּם-כֵּן הִשְׁתּוֹקְקוּתוֹ לְאֶרֶץ- יִשְׂרָאֵל עָצוּם וּמַפְלִיג מְאֹד בִּכְלוֹת הַנֶּפֶשׁ מַמָּשׁ, כַּאֲשֶׁר אֲבוֹתֵינוּ סִפְּרוּ לָנוּ, אֲשֶׁר בִּהְיוֹתוֹ בְּלֶמְבֶּרְג יָשַׁב עִם אֲנָשִׁים בַּסְּעֻדָּה הַשְּׁלִישִׁית שֶׁל שַׁבַּת-קֹדֶשׁ, שֶׁאָז הוּא רַעֲוָא דְרַעֲוִין, וְדִבֵּר אָז הַרְבֵּה מִגְּדֻלַּ קְדֻשַּׁת אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל בְּרָצוֹן וְהִשְׁתּוֹקְקוּת עָצוּם עַד מְאֹד, עַד שֶׁהֶחְשִׁיךְ הַלַּיְלָה, וְלֹא הִכְנִיסוּ עֲדַיִן נֵר לְבָתֵּיהֶם, וְהִרְגִּישׁוּ הָאֲנָשִׁים שֶׁיָּשְׁבוּ אֲצָלוֹ שֶׁהִתְחִיל לִגְוֹעַ, וַיִּצְעֲקוּ לְהָבִיא נֵר לַבַּיִת, וְעוֹרְרוּ וְהֵקִיצוּ אוֹתוֹ; וְהֵבִינוּ אָז, אֲשֶׁר בִּגְלַל גֹּדֶל הִשְׁתּוֹקְקוּתוֹ לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל כָּלְתָה נַפְשׁוֹ לָצֵאת. וְשָׁמַעְתִּי מֵאֶחָד מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ, אֲשֶׁר נִרְמַז גַּם בְּתוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה אֵצֶל הִסְתַּלְקוּת מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, עָלָיו הַשָּׁלוֹם, שֶׁיָּצְאָה נַפְשׁוֹ בְּעֵת רַעֲוָא דְרַעֲוִין בְּשַׁבָּת בְּמִנְחָה מֵחֲמַת גֹּדֶל הִשְׁתּוֹקְקוּתוֹ לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, כִּי יָדוּעַ (דברים רבה יא, ט), שֶׁהִתְפַּלֵּל מֹשֶׁה תקט"ו [חֲמֵשׁ מֵאוֹת וַחֲמֵשׁ-עֶשְׂרֵה] תְּפִלּוֹת לְבוֹא לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, וּלְבַסּוֹף, כְּשֶׁאָמַר לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ: זֹאת הָאָרֶץ וְגוֹ' הֶרְאִיתִיךָ בְעֵינֶיךָ וְשָׁמָּה לֹא תַעֲבֹר – מִיָּד כָּתִיב: וַיָּמָת שָׁם מֹשֶׁה וְגוֹ' (דברים לד, ה), כִּי עַל-יְדֵי שֶׁמַּרְאִין לוֹ לָאָדָם דָּבָר הַנֶּחְשָׁק וּמוֹנְעִין אוֹתוֹ מֵאִתּוֹ, נִתְגַּבֵּר הַחֵשֶׁק בְּיוֹתֵר, כְּמוֹ-כֵן עַל-יְדֵי שֶׁהֶרְאָה לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֶת הָאָרֶץ וְאָמַר לוֹ "וְשָׁמָּה לֹא תַעֲבֹר", נִתְגַּבֵּר חִשְׁקוֹ בְּיוֹתֵר, עַד שֶׁיָּצְאָה נַפְשׁוֹ. (הקדמת ימי מוהרנ"ת ח"ב).

ו - יג

אִם צַדִּיק גָּדוֹל וְקָדוֹשׁ כָּזֶה כְּמוֹהַרַנַ"תְ זַ"ל, אֲשֶׁר הַזְּמַן הָיָה יָקָר אֵצְלוֹ מְאֹד וְשָׁמַר כָּל שְׁעוֹתָיו וּרְגָעָיו לְבַל יֵלֵךְ רֵגַע לְאִבּוּד, רַק עָסַק תָּמִיד בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם: בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה וּבָחְדּוּשִׁין דְּאוֹרָיְתָא, אַף-עַל-פִּי- כֵן לְגֹדֶל חִבַּת אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל סְבִיב כַּמָּה סִבּוּבִים וְטַלְטוּלִים, וּבְכָל מָקוֹם עָבַר עָלָיו מַה שֶּׁעָבַר, וְהוֹרִיד עַצְמוֹ לְקַטְנוּת עָצוּם לַעֲסֹק אָז בִּנְסִיעָתוֹ בְּמִכְיָרַת סְפָרִים וּלְבַקֵּשׁ מָקוֹם לָלוּן, כַּאֲשֶׁר יְסַפֵּר בְּפָנִים הַסֵּפֶר מַה שֶּׁעָבַר עָלָיו בְּסִטְמְבּוּל וּבַאֲלֶכְסַנְדְּרִיָּה (ימ"מ סי' פט-קכח), וְכָל זֶה הָיָה כְּדַאי אֵצְלוֹ בִּשְׁבִיל שֶׁיִּזְכֶּה לָבוֹא לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל; מִכָּל-שֶׁכֵּן וְכָל-שֶׁכֵּן אֲנַן, יַתְמֵי דְיַתְמֵי, עוֹלְלִים לֹא רָאוּ אוֹר, בְּוַדַּאי כְּדַאי וּכְדַאי לִסְבֹּל טָרְחוֹת וִיגִיעוֹת רַבּוֹת בִּכְדֵי לִזְכּוֹת לָבוֹא לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל וּלְהִיוֹת עַל-כָּל-פָּנִים פַּעַם אַחַת בְּחַיָּיו בְּאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, אוּלַי נִזְכֶּה עַל-יְדֵי זֶה לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת. (הקדמת ימי מוהרנ"ת ח"ב).

ו - יד

מוֹהַרַנ"תְ זַ"ל בְּכָל מָקוֹם בּוֹאוֹ בְּטִלְטוּלָיו הָרַבִּים וְהַגְּדוֹלִים וְכָל מַה שֶּׁעָבַר עָלָיו, לֹא בִּלְבֵּל אוֹתוֹ שׁוּם דָּבָר, אַדְרַבָּא, לְקַח מִזֶּה רְמִיזָי דְּחָכְמְתָא לְהַזְכִּיר עַצְמוֹ לְהִתְגַּבֵּר עַל הַכֹּל וְלָבוֹא לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, וְחִדֵּשׁ בְּכָל מָקוֹם בּוֹאוֹ חִדּוּשֵׁי-תוֹרָה נִפְלָאִים, הַמְדַבְּרִים מִגֹּדֶל מַעֲלַת קְדֻשַּׁת אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, הַמְחַיִּים וּמְשִׁיבִים נֶפֶשׁ כָּל חַי, כַּאֲשֶׁר יְסַפֵּר בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת בַּסֵּפֶר הַזֶּה, וְהַרְבֵּה מֵהֶם נִדְפְּסוּ בְּסִפְרוֹ "לִקּוּטֵי-הֲלָכוֹת" (אֹרַח חַיִּים חֵלֶק ב), שֶׁכָּל הֲלָכָה רְבִיעִית מֵהַכֶּרֶךְ הַזֶּה נִתְחַדֵּשׁ אָז בְּעֵת נְסִיעָתוֹ לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, עַיֵּן שָׁם. וּבְבוֹאוֹ מַיִם לַיַּבָּשָׁה, לְתִתְחַלַּת גְּבוּל אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, לָעִיר צִידוֹן, חִדֵּשׁ הִלְכוֹת בִּרְכַּת הוֹדָאוֹת הַיְחִיד, הֲלָכָה ד, הַמַּתְחִיל: וְזֶה בְּחִינַת אַרְבָּעָה צְרִיכִין לְהוֹדוֹת: יוֹרְדֵי הַיָּם וְכוּ', עַיֵּן שָׁם (כיום בהלכות בה"ר הל' ד, אות מ"ב), כְּמוֹ שֶׁכָּתַב שָׁם בְּסוֹף הַהֲלָכָה. (הקדמת ימי מוהרנ"ת ח"ב).

ו - טו

לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל אִי אֶפְשָׁר לָבוֹא כִּי-אִם עַל-יְדֵי יִסּוּרִים, וְגַם רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה נָסַע בִּשְׁעַת מִלְחָמָה גְּדוֹלָה (כמבואר בשבחי הר"ן, בסדר נסיעתו לא"י); וְאִם מִי אָנֹכִי לְהַשְׁוֹות עַצְמִי לְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, אֲשֶׁר אֵין מִי נִדְמֶה אֵלָיו, מִכָּל-שֶׁכֵּן פָּחוּת כָּמוֹנִי, אַף-עַל-פִּי-כֵן לְעִנְיַן דָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה מְחֻיָּב אֶפִלּוּ הַקַּל שֶׁבְּקַלִּים לְבַקֵּשׁ גְּדוֹלוֹת, כַּאֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ בְּעַצְמוֹ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, אַדְרַבָּא, אֲנִי מְחֻיָּב לְמִסַּר נַפְשִׁי יוֹתֵר וְיוֹתֵר אֶלֶף פְּעָמִים לָבוֹא לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, כִּי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה אֶפִלּוּ קֹדֶם שֶׁבָּא לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל הָיְתָה קְדֻשָּׁתוֹ וּפְרִישׁוּתוֹ וּמַעֲלָתוֹ וְצִדְקָתוֹ גָּבוֹהַּ וְנִשְׂגָּב וְנַעֲלֶה מְאֹד מְאֹד בְּתַכְלִית הַמַּעֲלָה, וְלֹא נָסַע לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל כִּי-אִם לִפְעֹל לְהַשִּׂיג הַשְׂגוֹת נִשְׂגָּבוֹת יוֹתֵר וְיוֹתֵר, כִּי לְגַדֻּלָּתוֹ יִתְבָּרַךְ אֵין חֵקֶר, וְכַמְבֹאָר מִזֶּה בִּדְבָרֵינוּ בְּסִפּוּרֵי שִׁבָחָיו הַנּוֹרָאִים, עַיֵּן שָׁם (שם סי' ב, טו, כח, ל, לא); אֲבָל אֲנַן, יַתְמֵי דְיַתְמֵי, אֲנוּ צְרִיכִין לְהִתְגּוֹלֵל בְּרֶפֶשׁ וָטִיט וְלִרְחשׁ עַל הָאָרֶץ בֵּין נְחָשִׁים וְעַקְרַבִּים, עַד שֶׁנִּזְכֶּה לְנַשֵּׁק עֲפַר אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל וּלְהִתְגּוֹלֵל בַּעֲפָרָהּ הַקְּדוֹשָׁה וְלִשְׁאֹב מֵאִוִּירָהּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא;

וְאַף-עַל-פִּי שֶׁאֵין אָנוּ יוֹדְעִים כְּלָל מַהוּ אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל – הֲלֹא גַּם אֵין אָנוּ יוֹדְעִים מַהוּ צִיצִית וּמַהוּ תְּפִלִּין וּמַהוּ סֻכָּה וְלוּלָב וְכַיּוֹצֵא בִּשְׁאָרֵי מִצְוֹות, כִּי טַעֲמֵי הַמִּצְוֹות לֹא נוֹדְעוּ לְשׁוּם אֱנוֹשִׁי, מִכָּל-שֶׁכֵּן לָנוּ, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (תהלים קיט, קכט): "פְּלָאוֹת עֵדְוֹתֶיךָ" וְכוּ', וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (שם פו): "כָּל מִצְוֹתֶיךָ אֱמוּנָה" (עַיֵּן בְּמָקוֹם אַחֵר מִזֶּה – ליקו"מ ח"א סימן ה, ב. שיהר"ן סי' ריט, רסא), וְכִי חַס וְשָׁלוֹם נִפְטַר מִלַּעֲשׂוֹת הַמִּצְוֹות מֵחֲמַת שֶׁאֵין אָנוּ יוֹדְעִין טַעֲמָן, כְּמוֹ-כֵן אָנוּ חַיָּבִין לְהִתְגּוֹלֵל לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל אַף-עַל-פִּי שֶׁאֵין אָנוּ יוֹדְעִים מַהוּ אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, כִּי כְּבָר הוֹדִיעָה לָנוּ הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה בְּעַצְמָהּ וְרִבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה

בַּגְּמָרָא – בְּמַסֶּכֶת כְּתֻבוֹת (דף קי-קיב) וּבְשָׁאָר מְקוֹמוֹת – וּבַמִּדְרָשִׁים, וּבִפְרָט רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּתוֹרוֹתָיו הַנּוֹרָאוֹת, שֶׁכֻּלָּם גִּלּוּ לָנוּ מִגְּדֶל מַעֲלַת אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל וְשֶׁכָּל קְדֻשַּׁת אִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי תְּלוּיָה בְּאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל; וְאִם אֵין אָנוּ זוֹכִים לְקִבּוּץ דִּירָתֵנוּ שָׁם מֵחֲמַת גֹּדֶל הַמְּנִיעוֹת שֶׁיֵּשׁ לְכָל אֶחָד וְאֶחָד עַל זֶה, עַל-כָּל-פָּנִים נִזְכֶּה לִהְיוֹת שָׁם פַּעַם אַחַת כָּל יְמֵי חַיֵּינוּ לַיְלֵךְ שָׁם אַרְבַּע אַמּוֹת עַל-כָּל-פָּנִים, שֶׁגַּם זֶה טוֹב מְאֹד, כְּמוֹ שֶׁהִפְלִיגוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (שם קיא), וְגַם אוּלַי עַל-יְדֵי זֶה שֶׁנֵּלֵךְ שָׁם אַרְבַּע אַמּוֹת, נִזְכֶּה אַחַר-כָּךְ לִנְסֹעַ עוֹד הַפַּעַם לִקְבּוֹעַ דִּירָתֵנוּ שָׁם, וְעַל-כָּל-פָּנִים אֵיךְ לֹא נָחוּשׁ לִהְיוֹת פַּעַם אַחַת בְּמָקוֹם חַיֵּינוּ, בְּמָקוֹם קְדֻשָּׁתֵנוּ, בְּאֶרֶץ חֶמְדָּה, שֶׁהִבְטִיחַ הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא לַאֲבוֹתֵינוּ כַּמָּה פְּעָמִים, וְחָזַר הַהַבְטָחָה כַּמָּה פְּעָמִים הַרְבֵּה בְּלִי שִׁעוּר לְגֹדֶל חִבָּתָהּ. (ימי מוהרנ"ת, ח"ב כו).

ו - טז

... בְּשַׁבָּת הָיוּ אֶצְלֵנוּ רַבִּי יוֹסֵף הִירְשׁ, גִּיסוֹ שֶׁל רַבִּי גֵּרְשׁוֹן, וְאִישׁ אֶחָד מִמְּדֶבְדִּיבְקָא, שֶׁהוּא חֶתַן הַחַזָּן דְּשָׁם. גַּם רַבִּי יְשַׁעְיָה, חֶתַן הָרַב דְּקַאמִינְקֶע, הָיָה כָּל הַיּוֹם אֶצְלֵנוּ, וְסִפֵּר לִי אָז, שֶׁהָיָה פַּעַם אַחַת אֶצֶל רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּעֵת שֶׁהָלַךְ עִם אֶחָד בְּשִׂלִּיחוּת מֵהַשַּׁפְאֶלְיֶער וּלְצֹרֶךְ חוֹתְנוֹ הָרַב, וְסִפֵּר לִי כָּל הַמַּעֲשֶׂה אֵיךְ נִכְנַס לְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, וְשֶׁנָּפַל עָלָיו אֵימָה וּפַחַד גָּדוֹל עַד מְאֹד, וְשֶׁדִּבֵּר עִמּוֹ הַרְבֵּה. וּכְפִי הַנִּרְאֶה מִדְּבָרָיו, שֶׁרַבִּי יְשַׁעְיָה הַנַּ"ל סִפֵּר לוֹ כָּל לִבּוֹ וְשֶׁנִּמְשַׁךְ עָלָיו אָז יִרְאָה וְהִתְעוֹרְרוּת לִתְשׁוּבָה מְאֹד, כְּדֶרֶךְ כָּל הָאֲנָשִׁים שֶׁנִּכְנְסוּ אֶצְלוֹ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, כַּמְפֻרָסָם שֶׁתֵּכֶף כְּשֶׁנִּכְנָס אֵלָיו אֶחָד, בָּא עָלָיו הִתְעוֹרְרוּת גָּדוֹל לִתְשׁוּבָה מְאֹד, וּמִי שֶׁנִּשְׁאַר עַל עָמְדּוֹ וְלֹא נִפְרַד מִמֶּנּוּ, נַעֲשָׂה אִישׁ כָּשֵׁר וְיִרְא-הַשֵּׁם מֵרֹב, כַּמְפֻרָסָם. וְסִפֵּר אֵיךְ שֶׁאַחַר-כָּךְ, כְּשֶׁבָּא לְבֵיתוֹ, הֵבִינוּ קְצָתָם שֶׁהָיָה שָׁם, וְהָיוּ לוֹ יִסּוּרִים גְּדוֹלִים, וּמֵחֲמַת זֶה לֹא הָיָה יָכוֹל לִסַּע יוֹתֵר, וְעַכְשָׁו הוּא יוֹדֵעַ בְּעַצְמוֹ הַהֶפְרֵשׁ וְהַהֶבְדֵּל בֵּין אִם הָיָה אָצְלוֹ וּבֵין עַכְשָׁו, וְשֶׁעִקְּרוּ אוֹתוֹ מֵחַיִּים אֲמִתִּיִּים, וְגַם כָּל אָדָם הַמִּסְתַּכֵּל עַל הָאֱמֶת יָכוֹל לִרְאוֹת הָאֱמֶת אִם עָשׂוּ לוֹ טוֹבָה עַל-יְדֵי זֶה שֶׁעִכְּבוּ אוֹתוֹ מִלְּהִתְקָרֵב לְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה אוֹ עָשׂוּ לוֹ רָעָה שֶׁאֵין דֻּגְמָתָהּ, מְעֻוָּת אֲשֶׁר לֹא יוּכְלוּ לְתִקֵּן וְכוּ'. (ימי מוהרנ"ת, ח"ב סימן כט).

ו - יז

חַיָּב כָּל אָדָם לוֹמַר: בִּשְׁבִילִי נִבְרָא הָעוֹלָם (סנהדרין לז.), וְכָל מַה שֶׁנַּעֲשָׂה בָּעוֹלָם, הַכֹּל נַעֲשָׂה בִּשְׁבִילוֹ, וּבִפְרָט אָנֹכִי, שֶׁאָמַר לִי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּפֵרוּשׁ בְּעֵת הַנְּסִיעָה לְאוּמַאן (חיי"מ סי' קפה), שֶׁהַכֹּל שֶׁלָּנוּ, כִּי חַיָּב אָדָם לוֹמַר: בִּשְׁבִילִי נִבְרָא הָעוֹלָם, כִּי הֲלֹא נוֹסְעִים כָּאן וְכוּ', וְאִם-כֵּן שֶׁתֵּף אוֹתִי עִמּוֹ לְעִנְיַן בְּשֵׁשֶׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה. (ימי מוהרנ"ת ח"ב מ).

ו - יח

... לוּלֵא שֶׁבַּת רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, הַצַּדֶּקֶת מָרַת שָׂרָה, יוֹשֶׁבֶת בִּקְרִימִינְטְשָׁאק, וַאֲחוֹתָהּ הַצַּדֶּקֶת מָרַת חַיָּה, תִּחְיֶה, וּבְנֵיהֶם, שֶׁיִּחְיוּ, שֶׁאֲנִי מֻכְרָח לְקַבֵּל פְּנֵיהֶם וְלֵרָאוֹת עִמָּהֶם וְלִתֵּן לָהֶם פְּרִיסַת-שָׁלוֹם מֵאֲחוֹתָם הַצַּדֶּקֶת מָרַת אִדִיל, תִּחְיֶה, אֲשֶׁר אֲנִי מְחֻיָּב לְעָבֹד וּלְשָׁרֵת אֶת זֶרַע רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּכָל כֹּחִי – לוּלֵא זֹאת הָיִיתִי שָׁב מִדַּרְכִּי, אַךְ אָמַרְתִּי: לִקְרִימִינְטְשָׁאק אֲנִי מֻכְרָח לִנְסֹעַ מֵחֲמַת הַנַּ"ל. (ימי מוהרנ"ת ח"ב סימן מה).

ו - יט

סִפֵּר לִי אֶחָד מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ, שֶׁהָיָה אֵצֶל רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּעֵת שֶׁכְּבָר אָחַז בְּדֶרֶךְ נְסִיעָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה לִנְסֹעַ לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, וְנִמְצָא אֵז אִישׁ אֶחָד מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ, שֶׁהָיָה אִישׁ עָשִׁיר קָצַת וּמְיֻחָס גָּדוֹל, וְנִתְאַוָּה מְאֹד לִנְסֹעַ עִם רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, וְהִרְבָּה רֵעִים עַל רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה לְבַקֵּשׁ עֲבוּרוֹ, שֶׁיְּקַח אוֹתוֹ עִמּוֹ לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, וְנוֹדַע לְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה עִנְיָן זֶה. עָנָה וְאָמַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה לְהָאִישׁ הַנַּ"ל: אַתָּה חָפֵץ לִנְסֹעַ לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל – מִפְּנֵי מָה אֵין אַתָּה נוֹסֵעַ. הֵשִׁיב הָאִישׁ הַנַּ"ל: אִם תִּקְחוּ אוֹתִי עִמָּכֶם – אֶסַּע עִמָּכֶם מִיָּד. עָנָה רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה וְאָמַר לוֹ: מַה טַּעַם יֵשׁ לְךָ, שֶׁאַתָּה רוֹצֶה לִנְסֹעַ לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל; בְּוַדַּאי מֻכְרָח, שֶׁיֵּשׁ לְךָ טַעַם, כִּי הֲלֹא גַּם יִשְׁמְעֵאלִים וְעַרְבִיִּים נוֹסְעִים לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל וכו'. וְהֵשִׁיב לוֹ מַה שֶּׁהֵשִׁיב. וְהִנֵּה אֵינִי זוֹכֵר סִפּוּר הַדְּבָרִים הֵיטֵב, אֲבָל הָעִקָּר מַה שֶּׁנִּצְרָךְ לָנוּ מִסִּפּוּר זֶה הוּא מַה שֶּׁשָּׁמַעְתִּי מֵהָאִישׁ הַנַּ"ל, שֶׁאַחַר-כָּךְ נִזְדַּעְזֵעַ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, וְהִפַּךְ פָּנָיו מֵאִישׁ הַנַּ"ל, וְדִבֵּר אֶל הָעוֹלָם בְּהִתְלַהֲבוּת גָּדוֹל. וְכָל דְּבָרָיו הָיוּ כְּגַחֲלֵי-אֵשׁ, כְּדַרְכּוֹ. וְעָנָה וְאָמַר: כְּשֶׁרוֹצִים בָּאֱמֶת לָבוֹא לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, יֹאמַר 'אִם אֶקַּח אוֹתוֹ יִסַּע'?! כָּךְ רוֹצִים לָבוֹא לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל?! הֲלֹא כְּשֶׁרוֹצִים לָבוֹא לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל צְרִיכִין לֵילֵךְ רַגְלִי, כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אָמַר לְאַבְרָהָם: לֶךְ-לְךָ מֵאַרְצְךָ וּמִמּוֹלַדְתְּךָ וכו' אֶל הָאָרֶץ – לֵךְ דַּיְקָא, שֶׁצְּרִיכִין לֵילֵךְ רַגְלִי מַמָּשׁ כְּדֵי לִזְכּוֹת לָבוֹא לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל. וְאָמַר זֹאת בְּהִתְלַהֲבוּת גָּדוֹל מְאֹד. (ימי מוהרנ"ת ח"ב סי' מט). (נכפל כבר לעיל בח"א, סעיף קכ"ט).

ו - כ

בְּכָל פַּעַם וּפַעַם שֶׁאֲנִי זוֹכֶה לִשְׁמֹעַ אֵיזֶה דִּבּוּר בְּעָלְמָא, שֶׁיָּצָא מִפִּי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, מַה שֶּׁלֹּא שָׁמַעְתִּי עֲדַיִן, יָקָר בְּעֵינַי מְאֹד מִפָּז וּמִפְּנִינִים. (ימי מוהרנ"ת, ח"ב סי' מט).

ו - כא

דַּרְכּוֹ תָּמִיד בְּבָרְסְלַב לְהִתְפַּלֵּל בְּיוֹם שִׁבְיעִי שֶׁל פֶּסַח בַּבֹּקֶר הַשְׁכֵּם מְאֹד, מֵעֲלוֹת הַשַּׁחַר מַמָּשׁ, כַּאֲשֶׁר נוֹהֲגִין כָּל זֶרַע הַבַּעַל-שֵׁם- טוֹב, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, וְהַנִּלְוִים עֲלֵיהֶם. (ימי מוהרנ"ת, ח"ב סי' עא).

ו - כב

אִם לֹא הָיוּ פּוֹעֲלִים כָּל הַחֲסִידִים בִּנְסִיעָתָם לַצַּדִּיקִים אֶלָּא מַה שֶּׁיֵּשׁ לָהֶם עַל-כָּל-פָּנִים אֱמוּנָה בְּזֶה הַצַּדִּיק שֶׁהֵם מְקֹרָבִים אֵלָיו וּבְכַמָּה צַדִּיקִים – דַּיָּם, כִּי אֱמוּנַת חֲכָמִים הוּא יְסוֹד הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁהוּא יְסוֹד כָּל הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה. (ימי מוהרנ"ת, ח"ב סי' עח).

ו - כג

אָמַר מוֹהַרְנַ"תְּ זַ"ל שֶׁבִּפְטִירַת אַדְמוֹ"ר זַ"ל בַּלַּיְלָה הָאַחֲרוֹנָה, חָשַׁב כָּל הַלַּיְלָה הַכָּתוּב "רֵאשִׁית בִּכּוּרֵי אַדְמָתְךָ תָּבִיא בֵּית ה' אֱלֹקֶיךָ" (שמות כג, לד), כְּפִי עָמְדוֹ אָז בְּחִדּוּשָׁיו בְּהִלְכוֹת בָּשָׂר בְּחָלָב הֲלָכָה ב', וְאַחַר כָּךְ עָלָה בְּדַעְתּוֹ שֶׁמְּבֹאָר בְּכִתְבֵי הָאֲרִ"י זַ"ל שֶׁזֶּה סוֹד הִסְתַּלְקוּת וְהִתְעַלּוּת גְּדוֹלֵי הַנְּשָׁמוֹת וְכוּ'. (ביאור הליקוטים, סי' קנ"ה).
שִׂיחוֹת וְסִיפּוּרִים מֵרַבֵּינוּ זַ"ל

ו - כד

עַל הַמֻּסָּפָר בַּסֵּפֶר שִׁבְחֵי הָרַ"ן (סִימָן י"ב) שֶׁבְּעֵת שֶׁהָיָה רַבֵּנוּ בִּסְטַאנְבּוּל הִשְׁתַּטַּח עַל צִיּוּנוֹ הַקָּדוֹשׁ שֶׁל הַצַּדִּיק רַבִּי נַפְתָּלִי כַּ"ץ זַצַ"ל וְכַיָּדוּעַ חָשַׁב אַחַר כָּךְ רַבֵּנוּ שֶׁיִּסְתַּלֵּק שָׁם וְכוּ'.
מְסַפְּרִים, שֶׁהָיָה זֶה גַּם מִפְּאַת הַדָּבָר שֶׁבִּקֵּשׁ מִמֶּנּוּ רַבִּי נַפְתָּלִי שֶׁרוֹצֶה שֶׁיִּטָּמֵן בְּסָמוּךְ אֵלָיו.

ו - כה

כַּיָּדוּעַ לֹא צִוָּה רַבֵּנוּ בְּמִפְרָשׁ לִשְׁוֹאֵל לֵאמֹר לוֹ שֶׁיַּעֲשֶׂה כָּךְ וְכָךְ בְּדָוְקָא, וְהִגִּיעוּ הַדְּבָרִים עַד כְּדֵי כָּךְ שֶׁאָזַר מוֹהַרְנַ"תְּ כֹּחַ וְשָׁאַל לְרַבֵּנוּ: "רַבִּי, וְכִי אַתֶּם יְכוֹלִים לְהַפְקִיר אָדָם"? "רַבִּי!! אִיר קֶעֶנְט מַפְקִיר זַיין אַ מֶעֶנְטְש"? עָנָה רַבֵּנוּ וְאָמַר לוֹ: "אָכֵן כָּךְ, אָכֵן כָּךְ"! "טַאקִי אַזוֹי, טַאקִי אַזוֹי"!:

ו - כו

בַּמַּעֲשֶׂה הַיָּדוּעַ שֶׁהָיָה לְרַבִּי חַיְיקֵל עִם רַבֵּנוּ בְּעֵת תַּעֲנִיּוֹתָיו עַד שֶׁבָּא לִידֵי סַכָּנָה וְכוּ' הוּבָא לְעֵיל (חֵלֶק ב סִימָן קס"ד). אָמַר אַחַר כָּךְ רַבֵּנוּ "כָּל זֶה שֶׁבָּאתִי עַל יְדֵי הַתַּעֲנִית לִידֵי סַכָּנָה כְּזוֹ הָיָה לִי מֻחָמָת שֶׁנִּתְפָּרְסֵם הַדָּבָר בֵּין הָאֲנָשִׁים עַל מִנְהָגִי לְצוּם כָּל כָּךְ", כִּי הָיָה צָם שְׁבוּעוֹת שְׁלֵמִים מֻשָּׁךְ זְמַן רַב וְלֹא בָּא בְּשׁוּם פַּעַם לִידֵי סַכָּנָה כָּזוֹ, וְכָל זֶה הָיָה לוֹ מֻחָמַת הַפִּרְסוּם שֶׁהִזִּיק לוֹ.

ו - כז

כַּיָּדוּעַ תֵּכֶף שֶׁחָזַר רַבֵּנוּ זַ"ל מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְהִתְיַשֵּׁב בִּזְלַאטִיפָּאלִי נִתְעוֹרְרָה עָלָיו וְעַל אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ מַחֲלֹקֶת גְּדוֹלָה (כמסופר בספר חיי מוהר"ן), וְאָמַר אָז רַבֵּנוּ בְּצַחוּת לְאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ הֵבֵאתִי לָכֶם מַתָּנָה (מִנְסִיעָתִי) אֶת הַמַּחֲלֹקֶת - "אִיךְ הָאב אַייךְ גִיבְּרַינְגְקְט אַ מַתָּנָה = מַחֲלֹקֶת.

ו - כח

אִשָּׁה נְגִידָה אַחַת בָּאָה אֶל הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל בְּבַקָּשָׁה שֶׁיְּשַׁדֵּךְ עֲבוּרָהּ אֶת אֶחָד מֵהַצַּדִּיקִים שֶׁבַּחֲבוּרָתוֹ (יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁהָיְתָה זֹאת אֲחוֹתוֹ שֶׁל הַצַּדִּיק רַבִּי יִצְחָק מִדְּרָהבִּיטְשׁ זַצַ"ל), וְשִׁדֵּךְ לָהּ אֶת תַּלְמִידוֹ הַצַּדִּיק רַבִּי נַחְמָן הוֹרֶדֶנְקֶער, וְהִתְחַתְּנוּ, וְהִנֵּה תֵּכֶף לְאַחַר הַחֲתֻנָּה הָלַךְ רַבִּי נַחְמָן מִבֵּיתוֹ וְלֹא נוֹדַע אַיֵּה מְקוֹמוֹ, בָּאָה הָאִשָּׁה בִּבְכִיָּה אֶל הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל וְהִתְאוֹנְנָה שֶׁהִנֵּה רַק זֶה עַתָּה הִתְחַתְּנוּ וּכְבָר נֶעְלַם מִבֵּיתוֹ לִזְמַן מְמֻשָּׁךְ כָּזֶה, וְאֵינָהּ יוֹדַעַת הֵיכָן לְבַקְּשׁוֹ, עָנָה לָהּ הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל וְאָמַר לָהּ הִנֵּה יֵשׁ לְרַבִּי נַחְמָן זְמַנִּים קְבוּעִים בַּשָּׁנָה שֶׁהוּא מַגִּיעַ אֵלַי וְאָז אֶרְאֶה לְדַבֵּר עִמּוֹ עַל זֶה, וְאָמַר לָהּ שֶׁתָּבוֹא אֵלָיו גַּם הִיא בַּזְּמַן הַסָּמוּךְ לָזֶה. וְכָךְ עָשְׂתָה וְלַיּוֹם הַמְיֻעָד הִגִּיעַ רַבִּי נַחְמָן וְכֵן זוּגָתוֹ הָאִשָּׁה הַנַּ"ל. שָׁאַל אוֹתוֹ הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל לְפֵּשֶׁר הֶעָלְמוּתוֹ מִבֵּיתוֹ. עָנָה לוֹ רַבִּי נַחְמָן: רָאִיתִי (בְּמָקוֹם שֶׁרָאִיתִי) שֶׁתֵּלֵךְ זוּגָתִי בֵּן תִּהְיֶה מֻכְרַחַת לְמוּת. וְעַל כֵּן מַחֲמַת שֶׁהִיא עֲדַיִן רַכָּה בַּשָּׁנִים רִחַמְתִּי עָלֶיהָ וְעָזַבְתִּי אֶת בֵּיתִי. עָנָה לוֹ הַבַּעַל שֵׁם טוֹב: "אַף עַל פִּי כֵן צָרִיךְ אַתָּה לִשְׁאֹל בִּרְשׁוּתָהּ עַל דָּבָר זֶה". וְשָׁאַל אוֹתָהּ בַּעְלָהּ רַבִּי נַחְמָן עַל הַדָּבָר וְאָמְרָה שֶׁהִיא חֲפֵצָה בּוֹ וּמְקַבֶּלֶת עַל עַצְמָהּ כָּל מַה שֶּׁאָמַר אַף אִם תָּמוּת חָלִילָה עַל יָדֵי זֶה. וְאָכֵן לְאַחַר זְמַן נִפְקְדָה בְּבֵן זָכָר וַיָּלְדָה אֶת רַבִּי שִׂמְחָה אֲבִי רַבֵּנוּ זַ"ל. תֵּכֶף אַחַר הַלֵּדָה שָׁמַע רַבִּי נַחְמָן אֵיךְ שֶׁהִיא מִתְפַּלֶּלֶת וּמְבַקֶּשֶׁת מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁהִנֵּה יוֹדַעַת הִיא שֶׁקִּצָּהּ קָרֵב, אֲבָל מְבַקֶּשֶׁת הִיא בְּרַחֲמִים מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ שֶׁלְּפָחוֹת חֹדֶשׁ אֶחָד תִּשָּׁאֵר בַּחַיִּים וּכְדֵי שֶׁתּוּכַל לְהִשְׁתַּעְשֵׁעַ עִם בְּנָהּ. וְכֵן הָיָה שֶׁחֹדֶשׁ לְאַחַר לֵדָתָהּ נִפְטְרָה לְעוֹלָמָהּ, וְאָמַר אַחַר כָּךְ רַבִּי נַחְמָן: "בְּעֵת שֶׁהִתְפַּלְּלָה וּבִקְּשָׁה תְּפִלָּתָהּ הַנִּזְכֶּרֶת הָיָה לְמַעְלָה עֵת רָצוֹן גָּדוֹל שֶׁאִם הָיְתָה אָז מִתְפַּלֶּלֶת שֶׁתִּשָּׁאֵר בַּחַיִּים הָיְתָה זוֹכָה אַף לַאֲרִיכוּת יָמִים.

וְהִנֵּה הַיֶּלֶד הַיָּתוֹם הַזֶּה נִלְקַח לְבֵית הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב וְשָׁם גָּדַל תַּחַת הַשְׁגָּחָתָהּ שֶׁל מָרַת אִדְיל בַּת הַבַּעַל שֵׁם טוֹב, פַּעַם אָמַר לָהּ הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב עַל רַבִּי שִׂמְחָה "הוּא יֶלֶד נֶחְמָד" "עֶר אִיז דָאךְ אַ וואל אִינְגֶל"! אַחַר כָּךְ כְּשֶׁגָּדַל וְהֵחֵלּוּ לַחֲשֹׁב עֲבוּרוֹ שִׁדּוּךְ נִזְכְּרָה בַּשַּׁבָּח שֶׁשִּׁבְּחוֹ אָבִיהָ חָשְׁבָה וְאָמְרָה לְעַצְמָהּ מַדּוּעַ אָמַר לִי כֵּן אָבִי בְּוַדַּאי רָצָה לְרַמֵּז לִי שֶׁאֶקַּח אוֹתוֹ (אֲנִי) לְחָתָן, וְכָךְ עָשְׂתָה וְנִשְׁתַּדֵּךְ עִם בִּתָּהּ מָרַת פֵּיגָא, וּמִזִּוּוג קָדוֹשׁ זֶה נוֹלַד רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ. (וראה עוד בחלק ב', סימן רסב).

סִפּוּר זֶה הָיָה נוֹהֵג רַבִּי לֵוִי יִצְחָק בֶּן נְדִבֹר זַ"ל לְסַפֵּר בְּשִׁבְיעִי שֶׁל פֶּסַח אַחַר סִפּוּרוֹ אֶת סִפּוּר הַיְדוּעַ מִנְּסִיעַת הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. (מובא לעיל חלק ב). (וע"ע בשו"ס להר"ר שמואל הורביץ זַ"ל, סעיפים: ז, י"ג, ו-י"ט).

ו - כט

אָמַר פַּעַם רַבֵּנוּ עַל אֶחָד מֵהַחוֹלְקִים עָלָיו: "הוּא עָשָׂה לְעַצְמוֹ מְצוּדָה בַּיַּהֲדוּת עַל יְדֵי נְסִיעוֹתָיו וְסִבּוּבָיו בָּעֲיָרוֹת עֲבוּר פִּדְיוֹן שְׁבוּיִים וּצְדָקוֹת וְהוּא רוֹצֶה לְחַזְקוֹת בָּזֶה אֶת שְׁמוּאֵל הַנָּבִיא שֶׁהָיָה סוֹבֵב בָּעֲיָרוֹת לִשְׁפֹּט אֶת יִשְׂרָאֵל כִּדְכְתִיב (שמואל ז). "עֶר הָאט זִיךְ גִימַאכְט אַ נִיפְּט אִין אִידִישְׁקַיְיט צוּ פַיינְגָעָן נְפָשׁוֹת".

ו - ל

כְּשֶׁאָמַר רַבֵּנוּ תּוֹרָה י"ט מֵעִנְיַן הַשִּׁבְעִים לָשׁוֹן וּכְלָלוּת תַּאֲוֹתֵיהֶן שֶׁהִיא תַּאֲוַת נאוּף וְכוּ' אָמַר אַחַר כָּךְ עַל מַלְכוּת רוּסְיָה, "בְּעֶצֶם לָשׁוֹן רוּסְיָה מֻנָּח כְּבָר פְּגַם הַבְּרִית" "אִין לְשׁוֹן רוּסְיָא לִיגְט פְּגַם הַבְּרִית".

ו - לא

לָעִנְיַן הַמְּבֹאָר בְּתוֹרָה נ"ה בְּמַאֲמַר אַבָּא שָׁאוּל לְעִנְיַן אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל "וּצְבִי לֹא הִנַּעְתִּי", שֶׁמְּרַמֵּז עַל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִיא נִקְרֵאת אֶרֶץ הַצְּבִי, אָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל: "אֲבָל אֲנִי כֵּן הִשַּׁגְתִּי אֶת הַצְּבִי", כִּי זָכָה לִהְיוֹת בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל עַל אַף כָּל הַמִּכְשׁוֹלִים וְהַנִּסְיוֹנוֹת הַקָּשׁוֹת, מַה שֶּׁלֹּא זָכוּ בּוֹ שְׁאָר צַדִּיקִים. "אָבֶּער אִיךְ הָאבּ דֶעם הֶערְשׁ יָא גִיכַאפְּט". (וראה בחלק ב, סימן ערב).

ו - לב

אָמַר: "אֲנִי יָכוֹל לְהַכְנִיס כָּזֶה יִרְאָה בַּאֲנָשַׁי עַד שֶׁיִּפְחֲדוּ לַעֲשֹׂת וּלְהִתְקָרֵב לַשֻּׁלְחָן לֶאֱכֹל". "אִיךְ קֶען אַרַיין בְּרֶענְגָען אַזַא יִרְאָה בַּיי מַיינָע לַייט אַז זַיי וֶועלְן מוֹרָא הָאבְּן צוּ גֶהען צוּם טִישׁ עֶסְן".

ו - לג

כַּיָּדוּעַ אָמַר רַבֵּנוּ: "מַקְשָׁה לֵילֵד" - "בִּיז מָען קוּמְט צוּ מִיר". מַקְשָׁה לֵילֵד (קַשֶׁה לֵילֶדֶת) עַד שֶׁבָּאִים אֵלַי (כמובא בספר חיי מוהר"ן סימן רע"ח). וְאָכֵן הָיָה מְפָרְסָם הַדָּבָר בְּאוּמַן וְאַף בֵּין הַמִּתְנַגְּדִים הַגְּדוֹלִים, שֶׁבְּכָל עֵת שֶׁהָיְתָה אֵיזֶה מַקְשָׁה לֵילֵד צְרִיכָה יְשׁוּעָה, הָיוּ בָּאִים קְרוֹבֶיהָ לְצִיּוּן רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וּמְבַקְּשִׁים שָׁם לִפְנֵי ה' בִּתְפִלָּתָם וְהָיְתָה נוֹשַׁעַת תֵּכֶף וּמִיָּד, וְהָיָה הַדָּבָר לְנֵס מְפֻרְסָם.

ו - לד

כַּיָּדוּעַ הִפְלִיג פַּעַם רַבֵּנוּ בְּשֶׁבַח מַעֲלָתוֹ שֶׁל הַצַּדִּיק רַבִּי פִּנְחָס מִקּוֹרִיץ זַצַ"ל, וְאָמַר הוּא הָיָה מֶשֶׁךְ זְמַן מְסֻיָּם "חַד בְּדָרָא". וְאָמַר בָּזֶה הַלָּשׁוֹן: "עֶר אִיז גִיוֶוען אַ שְׁטִיק צַייט אַ חַד בְּדָרָא". (וראה בספר חיי מוהר"ן סימן תקנ"ג).

ו - לה

הִקְפִּיד רַבֵּנוּ עַל אֵלּוּ הַבָּאִים לִשְׁהוֹת בְּצִלּוֹ שֶׁלֹּא יִשְׁהוּ אֶצְלוֹ יוֹתֵר מִשָּׁבוּעַ יָמִים, וְאַחַר שָׁבוּעַ יָמִים הָיָה מֵאִיץ בָּם לַחֲזוֹר לְבֵיתָם.

ו - לו

בְּהֶמְשֵׁךְ לַמּוּבָא בְּחֵלֶק א' סִימָן תעא, אָמַר רַבֵּנוּ אַחַר כָּךְ: "יֶלֶד זֶה הָיָה נִשְׁמָתוֹ מִנִּשְׁמוֹת הַיַּנּוּקוֹת, וְהַיַּנּוּקָא כְּשֶׁמְּגַלֶּה הַסּוֹדוֹת בְּהֶכְרֵחַ שֶׁיִּסְתַּלֵּק מֵהָעוֹלָם".

ו - לז

רַבִּי זַלְמָן חֲתַן רַבֵּנוּ ז"ל נִפְטַר כְּשָׁנָה אַחַת לְאַחַר נִשּׂוּאָיו עִם זוּגָתוֹ מָרַת חַיָּה ז"ל. וְשָׁבַק חַיִּים צָעִיר לְיָמִים.

ו - לח

רַבִּי אַהֲרֹן בְּנוֹ שֶׁל הַצַּדִּיק רַבִּי מָרְדְּכַי מִטְשֶׁרְנוֹבִיל זַצ"ל לָקַח לְחָתָן אֶת רַבִּי יִשְׂרָאֵל נֶכֶד רַבֵּנוּ וְלִבְּנוֹ הַנּוֹלָד קָרָא לוֹ אָבִיו בְּשֵׁם גְּדַלְיָה, עַל שֵׁם הַסָּב הַצַּדִּיק רַבִּי גְּדַלְיָה מִלִּינִיץ זַצ"ל, זֶה רַבִּי גְּדַלְיָה כְּשֶׁגָּדַל נָהַג עַצְמוֹ כְּמְפָרְסָם לְרֹב יִחוּסוֹ הֵן מִצַּד רַבֵּנוּ וְהֵן מִצַּד שְׁאָר הַצַּדִּיקִים. (וכמסופר בחלק ה', סימן קסב).
שִׂיחוֹת וְסִיפּוּרִים מִמּוֹהַרְנַ"ת זַ"ל

ו - לט

הָיָה פַּעַם לִפְנֵי רֹאשׁ-הַשָּׁנָה שֶׁהִתְלַהֵב מוֹהַרְנַ"תְּ מֵאֵימַת יוֹם הַדִּין הַקָּרֵב, וְאָמַר בְּהַדְגָּשָׁה אֶת הַכָּתוּב (תהלים צו): 'לִפְנֵי ה' כִּי בָא, כִּי בָא לִשְׁפֹּט הָאָרֶץ', "הִנֵּה הוּא בָּא הִנֵּה הוּא בָּא"! "הָאט קומֶט עֶר, הָאט קומֶט עֶר"1 וַאֲמָרוּ בְּאֵימָה כָּזוֹ, עַד שֶׁנָּפַל פַּחַד וְאֵימָה נוֹרָאָה עַל כָּל הַשּׁוֹמְעִים מִיּוֹם הַדִּין הַקָּרֵב וּבָא.

ו - מ

שְׁאֲלוּ פַּעַם אֶת מוֹהַרְנַ"תְּ זַ"ל, הֲנָכוֹן הַדָּבָר שֶׁאֲמַרְתֶּם שֶׁעִכְּשָׁיו שֶׁיְּצִאוּ הַתְּפִלּוֹת שֶׁלָּכֶם בָּעוֹלָם עֲתִידִין לִתֵּן דִּין וְחֶשְׁבּוֹן כְּשֶׁאֵין אוֹמְרִים אוֹתָם מִדֵּי יוֹם (וכמובא בכוכבי אור אנשי מוהר"ן סימן כד)? עָנָה וְאָמַר: "אָמַרְתִּי וְלֹא אָמַרְתִּי", דִּין וְחֶשְׁבּוֹן יִתֵּן כָּל אֶחָד עַל מַה שֶׁצָּרִיךְ לִתֵּן, אוּלָם אָז יִרְאֶה בְּעַצְמוֹ שֶׁאִילּוּ הָיָה אוֹמֵר אֶת אֵלּוּ הַתְּפִלּוֹת הָיָה נוֹתֵן פָּחוֹת דִּין וְחֶשְׁבּוֹן. "אִיךְ הָאב יָא גִיזָאגְט אוּן נִישְׁט גִיזָאזְט; דִּין וְחֶשְׁבּוֹן וֶועט עֶר גֶעבִּין אוֹיךְ וָואס עֶר דַארְף גֶעבֶּן, אֲבֶּער דֶעמָאלְט וֶועט עֶר זֶעהן אָז וֶוען עֶר וָואלְט גִיזָאגְט דִי תְּפִלּוֹת וָואלְט עֶר וִוינְצִיגֶער דִין וְחֶשְׁבּוֹן גִיגֶעבֶּן".

ו - מא

כַּיָּדוּעַ אָמַר מוֹהַרְנַ"תְ זַ"ל לְרַבִּי אַהֲרֹן נִיסָן זַ"ל: "אִם תִּהְיֶה בְּשִׂמְחָה לֹא תִּהְיֶה רוֹאֶה פְּנֵי גֵּיהִנֹּם", וְסִפֵּר רַבִּי אַהֲרֹן קִיבְּלִיטְשֶׁער זַ"ל לְרַבִּי לֵוִי יִצְחָק זַ"ל שֶׁהוּא הִכִּיר אֶת רַבִּי אַהֲרֹן נִיסָן זֶה שֶׁמִּטְבְּעוֹ הָיָה בַּעַל מָרָה שְׁחוֹרָה, וְעַל כֵּן יָדַע מוֹהַרְנַ"תְ זַ"ל שֶׁעָלָיו הִתְגַּבְּרוּת הַיֵּצֶר בְּיוֹתֵר בְּעִנְיַן זֶה, וְזֶה הָיָה נִסְיוֹנוֹ, וּבְהִתְגַּבְּרוּתוֹ עַל מִדָּה זוֹ יִתְעַלֶּה עַד שֶׁלֹּא יִהְיֶה רוֹאֶה פְּנֵי גֵּיהִנֹּם חָלִילָה.

ו - מב

יָדוּעַ הַדָּבָר שֶׁמּוֹהַרְנַ"תְ זַ"ל כְּשֶׁהָיָה אוֹמֵר בִּגְמַר אֲמִירַת תִּקּוּן חֲצוֹת הַמִּשְׁנָיוֹת מִמַּסֶּכֶת תָּמִיד "בִּשְׁלֹשָׁה מִשְׁמָרוֹת" וְכוּ' הָיָה אוֹמְרָם בְּהִתְחַדְּשׁוּת וּבְהִתְלַהֲבוּת גְּדוֹלָה מְאֹד.

ו - מג

כַּיָּדוּעַ נִזְהָר הָיָה מוֹהַרְנַ"תְ זַ"ל עַל פִּי רֹב לִבְלִי לְהַשְׁתַּטֵּחַ עַל צִיּוּן רַבֵּנוּ בְּיוֹם רֹאשׁ חֹדֶשׁ, אוּלָם אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁבַּדּוֹר הָאַחֲרוֹן הָיוּ הוֹלְכִים לְצִיּוּן אַף בְּיוֹם רֹאשׁ חֹדֶשׁ. בְּיָדָם בְּעִקַּר טַעַם הַדָּבָר שֶׁנָּהֲגוּ כֵּן מֵחֲמַת חֶשְׁשׁוֹ מִפְּנֵי לַעַז הַמִּתְנַגְּדִים שֶׁיִּלְעִיזוּ עָלָיו שֶׁהוֹלֵךְ לְהִשְׁתַּטֵּחַ עַל הַקְּבָרוֹת בְּיוֹם שֶׁאֵין אוֹמְרִים בּוֹ תַּחֲנוּן בּוֹ בַּזְּמַן שֶׁאֵינוֹ הוֹלֵךְ אֶלָּא לְהִשְׁתַּטֵּחַ עַל קֶבֶר הַצַּדִּיק הוּא רַבֵּנוּ זַ"ל, שֶׁאֵינוֹ מְעַכֵּב. (וראה ימי מוהרנ"ת ח"ב סימן כג. עיי"ש) וּרְאֵה גַּם הַמּוּבָא בְּסֵפֶר "עָלִים לִתְרוּפָה" שֶׁהָלַךְ בִּגְלַל רַבִּי יוּדֶל לְהִשְׁתַּטֵּחַ עַל הַצִּיּוּן בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ.

ו - מד

אָמַר מוֹהַרְנַ"תְ זַ"ל: אִם לֹא יִצְטָרֵךְ הַחוֹלֵק הַמִּתְנַגֵּד לִתֵּן דִּין וְחֶשְׁבּוֹן לְמַעְלָה רַק עַל זֶה שֶׁבִּטֵּל מֵאִתָּנוּ אֶת הַהִתְעוֹרְרוּת הַגְּדוֹלָה שֶׁל אֲמִירַת וּתְפִלַּת סְפִירַת הָעֹמֶר בְּלֵיל הַסְּפִירָה הָאַחֲרוֹנָה וְ'הָאַקְדָּמוּת' שֶׁאוֹמְרִים אַחֲרֶיהָ בְּשָׁבוּעוֹת כְּבָר יִהְיֶה דַּי לוֹ. כִּי בְּעֵת שֶׁגִּרְשׁוּהוּ לְנֶעְמְרוֹב לֹא יָכְלוּ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ לְהַגִּיעַ וְלִשְׁהוֹת אֶצְלוֹ בְּשָׁבוּעוֹת כְּהֶרְגֵּלָם.

ו - מה

אָמַר מוֹהַרְנַ"תְ זַ"ל: טוֹב שֶׁיַּרְגִּיל עַצְמוֹ הָאָדָם בְּרִבּוּי הַתְּפִלָּה עַל אַף שֶׁמִּתְפַּלֵּל בְּעִקַּר עַל צָרְכָיו הַנִּשְׁמִיִּים. כִּי כְּשֶׁהָאָדָם עוֹסֵק כְּבָר בַּתְּפִלָּה אַף עַל הַדְּבָרִים הַנִּשְׁמִיִּים, מֻחְמַת רֹב תְּפִלּוֹתָיו, יַכְנִיס כְּבָר מִמֵּילָא תְּפִלּוֹת כָּל שֶׁהֵם גַּם עַל דְּבָרִים רוּחָנִיִּים.

ו - מו

עָנָה פַּעַם מוֹהַרְנַ"תְ בְּשֶׁבַח רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְאָמַר: "רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ אָמַר שֶׁהֵכִין כְּבָר אֶת הַכֵּלִים לְמָשִׁיחַ, שֶׁאוֹתָם הָעֲצוֹת שֶׁנּוֹתֵן לָנוּ רַבֵּנוּ אוֹתָם הָעֲצוֹת מַמָּשׁ יִתֵּן מָשִׁיחַ לְכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל. "אֶלָּא שֶׁלְּמָשִׁיחַ יִשְׁמְעוּ בְּקוֹלוֹ וְיִצְיָתוּ לוֹ וּלְרַבֵּנוּ עֲדַיִן לֹא". (וראה בספר חיי מוהר"ן סימן רסו). (וע"ע בח"ג סעיף תצ"ג, וע"ע שם ת"צ, ובח"ה קצ"ז).

ו - מז

יָדוּעַ הַדָּבָר שֶׁבְּעֵת שֶׁהִגִּיעַ וּבָא אֶל מוֹהַרְנַ"תְּ זַ"ל מִקֹּרֶב חָדָשׁ הָיָה מוֹהַרְנַ"תְּ זַ"ל מְדַבֵּר עִמּוֹ הַרְבֵּה וּמַרְחִיב עִמּוֹ בְּדִבּוּרָיו הַקְּדוֹשִׁים, וְאַף מוֹנֵעַ עַצְמוֹ מִלְּלֶכֶת לִישֹׁן כְּדַרְכּוֹ תֵּכֶף בְּתְחִלַּת הַלַּיְלָה עֲבוּר זֶה, (וְהָיָה אוֹמֵר רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זַ"ל בָּזֶה שֶׁזֶּה אֵינוֹ דֶּרֶךְ לְכָל אֶחָד בִּפְרָט לַאֲנָשִׁים קְטַנֵּי עֵרֶךְ, כִּי לְמוֹהַרְנַ"תְּ זַ"ל הָיָה כַּיָּדוּעַ בְּרָכָה מְיֻחֶדֶת מֵרַבֵּנוּ שֶׁתֵּכֶף שֶׁהִנִּיחַ עַצְמוֹ לִישֹׁן נִרְדַּם תֵּכֶף עַל כֵּן הָיָה יָכוֹל לִמְנֹעַ עַצְמוֹ קְצָת מִשְּׁנָתוֹ כְּדֵי לְהוֹצִיא יָקָר מִזּוֹלֵל וּלְקָרֵב אֶת הַמְקֹרָב הֶחָדָשׁ הַבָּא לְהִתְקָרֵב, מַה שֶּׁאֵין כֵּן אֲנָשִׁים קְטַנִּים בְּמַעֲלָה יָכוֹל הַנְּהָגָה כָּזוֹ לִמְנֹעַ אוֹתָנוּ מִסֵּדֶר הַקִּימָה לְגַמְרֵי. וְאֵין נָכוֹן לְבַטְּלוֹ כִּי כְּבָר אָמְרוּ רַז"ל "חַיֵּיךְ קוֹדְמִים" (ב"מ סב.), וּמָה אִם לַדְּבָרִים הַנִּשְׁמִיִּים אָמְרוּ כֵּן, כָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן לַדְּבָרִים הָרוּחָנִיִּים. וְעַל כֵּן צָרִיךְ כָּל אֶחָד לִשְׁפֹּט הֵיטֵב דַּרְכּוֹ אֵיךְ לְהִתְנַהֵג בָּזֶה).

ו - מח

אָמְרוּ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ בְּשֵׁבַח בְּנֵי מוֹהַרְנַ"תְּ זַצַ"ל שֶׁכָּל אֶחָד מִבָּנָיו יָרַשׁ מִמֶּנּוּ מַעֲלָה הַמְיֻחֶדֶת שֶׁבּוֹ. וּפֵרְטוּ וְאָמְרוּ, רַבִּי שַׁכְנָא יָרַשׁ מִמֶּנּוּ אֶת מִדַּת הַלַּמְדָנוּת שֶׁהָיָה לַמְדָן מֻפְלָג, רַבִּי יִצְחָק אֶת מִדַּת הַזְרִיזוּת, רַבִּי דָוִד צְבִי אֶת מִדַּת הַחָכְמָה וְהַפִּקְחוּת, רַבִּי נַחְמָן אֶת ה'עֲבוֹדָה' עַל שֶׁהָיָה עוֹבֵד ה' מֻפְלָג בְּמַעֲלָה מְאֹד. רַבִּי יוֹסֵף יוֹנָה אֶת מִדַּת הַתְּמִימוּת.

ו - מט

הָיָה אֵיזֶה זְמַן שֶׁהִתְקַבְּצוּ כַּמָּה מִתַּלְמִידֵי מוֹהַרְנַ"תְּ זַ"ל וְהָיוּ לוֹמְדִים וְעוֹסְקִים בַּעֲבוֹדַת ה' עִמּוֹ יַחַד, וְהָיָה לָהֶם שִׁעוּרִים קְבוּעִים בְּכַמָּה מִינֵי לִמּוּד וּבְתוֹכָם גַּם לִמּוּד הַמִּשְׁנָיוֹת, וְהָיוּ לָהֶם אַף עָנְשֵׁי קָנָס בְּמָמוֹן עַל אִי קִיּוּם הַהִתְחַיְּבוּת וְהַקֶּשֶׁר.

ו - נ

נָכְדֵי מוֹהַרְנַ"תְּ הָיוּ מְסַפְּרִים בִּשְׁמוֹ שֶׁהָיָה אוֹמֵר בְּצַחוּת: "אָכֵן עוֹלָם אֶחָד גָּדוֹל יֵשׁ וְהַכֹּל מָחֳבָר וְקָשׁוּר זֶה לָזֶה. אוּלָם בְּתוֹכוֹ נִמְצָאִים הַרְבֵּה עוֹלָמוֹת כָּל אֶחָד וְסִפּוּר עֲמָלוֹ בָּזֶה הָעוֹלָם. "אַ וועלְט מִיט אַסאָך וועלְטַאלאָך".

ו - נא

פַּעַם כְּשֶׁהָיָה ר' יִצְחָק אֲצֶל אָבִיו מוֹהַרְנַ"תְּ זַ"ל שָׁמַע אֶת אָבִיו מַלְהִיב בְּדִבּוּרוֹ בְּגֹדֶל מַעֲלַת הַתְּפִלָּה וְהַהִתְבּוֹדְדוּת אֵיךְ שֶׁצָּרִיךְ לְבַקֵּשׁ מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל כָּל דָּבָר וְדָבָר, עַד שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה שׁוּם פְּעֻלָּה וְשׁוּם דָּבָר בְּלֹא תְּפִלָּה וּבַקָּשָׁה מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיְּסַיְּעֵהוּ בִּדְבַר בַּקָּשָׁתוֹ, נַעֲנָה רַבִּי יִצְחָק וְאָמַר: "אַבָּא, הַאִם גַּם עַל עִנְיַן יְדִידוּתִי עִם רַבִּי מָרְדְּכַי וְסֵדֶר הַנְּהָגָתִי עִמּוֹ אֲנִי צָרִיךְ לְבַקֵּשׁ מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ? כִּי הָיוּ אוֹהֲבִים בְּנֶפֶשׁ מַמָּשׁ וְעַד כְּדֵי כַּךְ שֶׁלֹּא הָיָה קוֹנֶה ר' יִצְחָק לְעַצְמוֹ שׁוּם דָּבָר אִם לֹא קָנָה כְּמוֹ כֵן לְר' מָרְדְּכַי. וּמִשּׁוּם כֵּן לֹא הָיָה לְר' יִצְחָק מְעִיל

פְּרָוָה חָרְפִּי טוֹב הַנִּקְרָא "פִּיטֶער", כִּי לֹא הָיָה לוֹ כְּדֵי סִפּוּק עֲבוּר שְׁנֵי מְעִילִים כָּאֵלּוּ, וַעֲבוּר עַצְמוֹ לְבַד לֹא קָנָה וְכָל זֶה לְרוֹב אַהֲבַת הַחֲבֵרִים שֶׁהָיָה בֵּינֵיהֶם וְנוֹהֵג הָיָה כָּךְ עִמּוֹ כְּבָר מֶשֶׁךְ זְמַן רַב. וְלֹא רָאָה לְכְאוֹרָה מָקוֹם לִתְפִלָּה זוֹ. עָנָה מוֹהַרְנַ"תְ וְאָמַר לוֹ: אִם מִתְפַּלֵּל אַתָּה עַל הַדָּבָר לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הֵרֵי מְקַנֵּא אֲנִי בְּךָ וְאִם לָאו לֹא, "טָאמֶער בָּעטְסְטוּ נָאט אוֹיף דֶעם בֵּין אִיךְ דִיר מְקַנֵּא טָאמֶער נִישְׁט, נַיין". וְהָיָה הַדָּבָר לְפֶלֶא בְּעֵינֵי רַבִּי יִצְחָק תְּשׁוּבַת אֲבִיו מוֹהַרְנַ"תְ, כִּי נִדְמֶה הָיָה לוֹ שֶׁהִגִּיעַ לְתַכְלִית אַהֲבַת הֶחָבֵר עִם רַבִּי מָרְדְּכַי וְלֹא מָצָא מָקוֹם לְהָבִין דִּבְרֵי אֲבִיו. וְהִנֵּה לֹא עָבְרוּ יָמִים רַבִּים וְנִפְרְדוּ בְּדַעְתָּם זֶה מִזֶּה לְאֵיזֶה תְּקוּפָה שֶׁל זְמַן. וְהָיָה הַדָּבָר לְפֶלֶא בְּעֵינֵי רַבִּי יִצְחָק עַד שֶׁעָנָה וְאָמַר: אֲנִי לְעוֹלָם לֹא הָיִיתִי נֶחֱלָק בְּדַעְתִּי עִם רַבִּי מָרְדְּכַי, אֶלָּא אַךְ וְרַק כְּדֵי שֶׁאֶרְאֶה שֶׁאָכֵן אָבִי הָיָה צוֹדֵק. "אִיךְ וָואלְט זִיךְ מִיט רַבִּי מָרְדְּכַי קֵיין מָאל נִישְׁט צוּקְרִיגְט, נָאר כְּדֵי אִיךְ זָאל וֶעהן אַז דֶער טַאטָע אִיז גִיוֶוען גֶירֶעכְט".

ו - נב

אֶת רַבִּי מָרְדְּכַי הַנַּ"ל הָיוּ מְכַנִּים אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵינוּ בְּשֵׁם "רַבִּי מָרְדְּכַי לֹא יִכְרַע וְלֹא יִשְׁתַּחֲוֶה", מִשּׁוּם מַעֲשֶׂה יְדוּעַ, שֶׁפַּעַם תְּפָסוּהוּ כַּמָּה מֵהַמִּתְנַגְּדִים וְהִכְרִיחוּהוּ שֶׁיְקַלֵּל בְּפִיו אֶת מוֹהַרְנַ"תְ בְּעָמְדוֹ בְּאֶמְצַע הַשּׁוּק בִּפְנֵי כֹּל, וְהוּא שָׂחַק עֲלֵיהֶם בְּנִגְּנוֹ לְעַצְמוֹ בְּטַעֲמֵי הַמִּקְרָא 'וּמָרְדְּכַי לֹא יִכְרַע וְלֹא יִשְׁתַּחֲוֶה'.

שִׂיחוֹת וְסִיפּוּרִים מִתַּלְמִידֵי רַבֵּינוּ זַ"ל

ו - נג

רַבִּי נַפְתָּלִי תַּלְמִיד רַבֵּנוּ זַ"ל עָבַר לָדוּר בְּאוּמַן אַחַר הַהִסְתַּלְקוּת שֶׁל רַבֵּנוּ, וְנִשְׁאַר לָדוּר שָׁם כָּל יָמָיו. וְשָׁם מְנוּחָתוֹ כָּבוֹד בְּבֵית הַחַיִּים הֶחָדָשׁ שֶׁבְּאוּמַן.

ו - נד

בְּתְחִלַּת הִתְקָרְבוּתוֹ שֶׁל הָרַב הַמַּגִּיד מִטֶּרָאוִיצָע אֶל רַבֵּנוּ זַ"ל, שֶׁהִתְקָרֵב אֵלָיו עוֹד קֹדֶם נְסִיעָתוֹ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁהָיָה אָז בְּגִיל לְמַעְלָה מִשִּׁבְעִים שָׁנָה וְהָיָה צַדִּיק מְפֻרְסָם מְאֹד, וְהָיְתָה לוֹ גַּם מִשְׂרַת מָגִידוּת עַל שְׁמוֹנִים כְּפָרִים וַעֲיָרוֹת, וְרַבֵּנוּ הָיָה אָז צָעִיר לְיָמִים, כְּבֶן עֶשְׂרִים וְכַמָּה שָׁנִים בִּלְבַד, הִתְגַּבְּרָה עָלָיו מַחֲמַת כֵּן הִתְנַגְּדוּת וּמְנִיעוֹת עַל הַדָּבָר בְּאָמְרָם: רְאוּ נָא זָקֵן מֻפְלָג וְחָכָם כָּמוֹהוּ מִתְקָרֵב לְאַבְרֵךְ צָעִיר לְיָמִים שֶׁעֲדַיִן לֹא יָצָא טִבְעוֹ בָּעוֹלָם. וּכְשֶׁבָּא אֶל רַבֵּנוּ וְהֵשִׂיחַ אֶת אֲשֶׁר בִּלְבָבוֹ עַל הַדָּבָר, בֵּין דְּבָרָיו עָנָה וְאָמַר לְרַבֵּנוּ "אַתֶּם מַסְתִּירִים עַצְמְכֶם מִכָּל הָעוֹלָם וּמֵמֶּנִּי בְּוַדַּאי, יוֹרִים בִּי וּפוֹצְעִים אוֹתִי, אֲבָל שֶׁיִּנָּקֵב כָּל גּוּפִי בִּירִיּוֹת, מֵהֶאֱמֶת לֹא אֶסֹּג". "אִיר בַּהאַלְט זִיךְ פּוּן דִי גַאנְצֶע וֶועלְט אוּן פּוּן מִיר אַ וַדַּאי

אִיר וָועט זִיךְ פַּאר מִיר נִישְׁט בַּאהַאלְטָן, מָען שִׁיסְט מִיר אוּן מָען רַאנִיט מִיר, צוּ שָׁאסְן זָאל אִיךְ וָוערְן פּוּן דֶּעם אֱמֶת וָועל אִיךְ נִישְׁט אַוֶועק גֵיין". וְאָז קָרָא לוֹ "רַבִּי".
שִׂיחוֹת וְסִיפּוּרִים מִתַּלְמִידֵי מוֹהַרְנַ"ת זַ"ל

ו - נה

הָיוּ מְסַפְּרִים בְּשִׁבְחוֹ שֶׁל רנ"ט זַ"ל, שֶׁעַל אַף הֱיוֹתוֹ קָדוֹשׁ וּמְפֻרְסָם וְעוֹבֵד ה' מֻפְלָג הָיָה דּוֹאֵג לְהָכִין בְּפִשְׁיטוּתוֹ הַגְּדוֹלָה וְלַעֲשׂוֹת כְּבוּשִׁים ("אַיינְגִימַאכְטְץ" בְּלַעַ"ז) כְּמִלַּפְּפוֹנוֹת וְכַדּוֹמֶה עֲבוּר הָאוֹרְחִים הַמְזַדְּמְנִים, בְּעוֹד שֶׁהוּא עַצְמוֹ לֹא הָיָה נֶהֱנָה מֵהֶם.

ו - נו

רַבִּי נַחְמָן מִטּוּלְטְשִׁין זַ"ל חִבֵּר נִגּוּן עַל הַזֶּמֶר "בָּרוּךְ אֵל עֶלְיוֹן", שֶׁבִּזְמִירוֹת שַׁבָּת, וְיָדוּעַ לְהַבְּקִיאִים. הַנִּגּוּן הַמּוּשָׁר כַּיּוֹם אֵצֶל רֹב אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ הוּא נִגּוּן שֶׁהָיָה יָדוּעַ בָּעוֹלָם. וְהֶעְתִּיקוּהוּ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ זַ"ל.

ו - נז

סִפֵּר רַבִּי אֱלִיָּהוּ חַיִּים רוֹזִין זַ"ל שֶׁשָּׁמַע לְסַפֵּר עַל רַבִּי נַחְמָן מִטּוּלְטְשִׁין זַ"ל שֶׁהָיָה מַמְתִּין וְאֵינוֹ אָץ לְמַהֵר בַּאֲכִילָתוֹ בְּמוֹצָאֵי יוֹם כִּפּוּר עַל אַף גֹּדֶל יְגִיעָתוֹ וַעֲבוֹדָתוֹ הַגְּדוֹלָה כִּשְׁלִיחַ צִבּוּר לִפְנֵי הַמִּתְפַּלְּלִים, וּכְשֶׁשְּׁאָלָה אוֹתוֹ בִּתּוֹ עַל כָּךְ, עָנָה לָהּ: כְּעֵת שֶׁכְּבָר נִגְמַר הַצּוֹם יֵשׁ זְמַן, כְּאוֹמֵר שֶׁאַחַר שֶׁכְּבָר מֻתָּרִים בַּאֲכִילָה אֶפְשָׁר וְצָרִיךְ לְהַמְתִּין לִבְלִי לְהִיוֹת לָהוּט אַחַר אֲכִילָה שֶׁלֹּא נִכָּשֵׁל בְּתַאֲוַת אֲכִילָה חָלִילָה. וּכְמַאֲמַר רַבֵּנוּ זַ"ל שֶׁאָמַר (לעיל ח"ב סימן פב) שֶׁעִקַּר מַעֲלַת הַתַּעֲנִית הוּא תְּלוּי בְּאֵיזֶה אֹפֶן מְסַיְּמִין וְגוֹמְרִים אוֹתָהּ.

ו - נח

לְרַבִּי מֵאִיר טָעפְּלִיקֶער תַּלְמִיד מוֹהַרְנַ"תְ זַ"ל הָיָה תַּלְמִיד שֶׁהָיָה דָּר בִּכְפָר רָחוֹק, וְהִנֵּה הָיוּ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁבְּטָעפְּלִיק נוֹהֲגִים לְהִתְאַסֵּף בְּיוֹם הַפּוּרִים בְּבֵית רַבִּי מֵאִיר שֶׁהָיָה נוֹהֵג לְהָכִין אֶת הַסְּעוּדָה תֵּכֶף אַחַר חֲצוֹת הַיּוֹם, כְּשֶׁהוּא מַגִּיף אֶת תְּרֵיסֵי הַבַּיִת וּמַדְלִיק נֵרוֹת כַּנָּהוּג וּכְדֵי לְהַגְבִּיר הַיֵּטֶב הַשִּׂמְחָה. וְהִנֵּה בְּעֵת הָרִקּוּדִים שֶׁרָקְדוּ שָׁם אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ הִבְחִין רַבִּי מֵאִיר שֶׁהַכַּפְרִי הַזֶּה שֶׁגַּם הוּא בָּא לִשְׂהוֹת אֶצְלוֹ בְּיוֹם הַפּוּרִים אֵינוֹ רוֹקֵד וְשָׂמֵחַ כִּשְׁאָר אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ, עַד שֶׁנִּגַּשׁ אֵלָיו רַבִּי מֵאִיר וּשְׁאָלוֹ לְפֵשֶׁר הַדָּבָר. עָנָה לוֹ הַיְּהוּדִי הַנַּ"ל: אַתֶּם אֵין לָכֶם סִבָּה מְיֻחֶדֶת שֶׁלֹּא לִשְׂמֹחַ, אֲבָל אֲנִי שֶׁיֵּשׁ לִי כַּמָּה בָּנוֹת שֶׁבָּגְרוּ וְאֵין לִי בַּמֶּה לְהַשִּׂיאָם וְלָתֵת עֲבוּרָם נְדָן כַּנָּהוּג, בִּפְרָט בִּתִּי 'צְבִיָּה' הַבּוֹגֶרֶת מִכֻּלָּם וְאֵיךְ אֶשְׂמַח? אָמַר לוֹ רַבִּי מֵאִיר בִּתְמִימָהּ: וְכִי אִם כֵּן לֹא מָצָאתָ לְךָ עֵצָה אַחֶרֶת לְצֵאת מִסִּבְּךָ צָרוֹתֶיךָ אֶלָּא בָּזֹאת שֶׁתִּהְיֶה בְּמָרָה שְׁחוֹרָה? וּתְפָסוֹ וְחִבְּקוֹ וְאָמַר לוֹ חֲזֹר וְהַגֵּד. "אִם כָּל כָּךְ רַע אֲזַי פּוֹנִים וְצוֹעֲקִים עוֹד וָעוֹד אֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ - "צָרוֹת לְבָבִי הִרְחִיבוּ מִמְּצוּקוֹתַי הוֹצִיאֵנִי". וְכָךְ

הִכְניסוֹ בְּמַעְגַּל הָרוֹקְדִים הַמְבֻסָּמִים. וְהִתְחִיל הַכַּפְרִי הַנַּ"ל לִצְעֹק וְלִשְׁאֹג בְּקוֹלֵי קוֹלוֹת עִמּוֹ יַחַד "צָרוֹת לְבָבִי הִרְחִיבוּ מִמְּצוּקוֹתַי הוֹצִיאֵנִי". כְּשֶׁרַבִּי מֵאִיר מְעוֹדְדוֹ בְּכָל פַּעַם "וְאִם אָכֵן כָּל כָּךְ רַע אֲזַי צוֹעֲקִים צָרוֹת לְבָבִי וְכוּ'". וְהִנֵּה אַחַר כַּמָּה יָמִים לְאַחַר הַפּוּרִים עָבַר אֶחָד מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ בְּנִסִיעָתוֹ דֶּרֶךְ הַכְּפָר שֶׁל הַכַּפְרִי הַנַּ"ל וְהָיָה מֻכְרָח לִשְׁבּוֹת שָׁם, וּכְשֶׁשָּׁהָה שָׁם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת נִתְוַדַּע מִבִּתּוֹ הַצְּנוּעָה, וְאָמַר לוֹ "רְאֵה נָא יֵשׁ לִי בָּחוּר בְּגִיל בִּתְּךָ אוּלַי נַעֲשֶׂה שִׁדּוּךְ. עָנָה לוֹ הַכַּפְרִי הַנַּ"ל: רְאֵה לְדָבָר זֶה מֻכְרָח אֲנִי לִשְׁאֹל אֶת פִּי רַבִּי, שְׁאָלוֹ זֶה מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ מִי הוּא רַבְּךָ. עָנָה וְאָמַר לוֹ: הוּא רַבִּי מֵאִיר טָעפְּלִיקֶער זַ"ל. עָנָה וְאָמַר לוֹ הָאוֹרֵחַ, רַבִּי מֵאִיר הֲלֹא הוּא יְדִיד נַפְשִׁי וּמַכִּירֵנִי הֵיטֵב, וּבְוַדַּאי יִסְכִּים לְשִׁדּוּךְ זֶה וְכֵן הָיָה וְהִשְׁתַּדְּכוּ בֵּינֵיהֶם, וְרָאָה בַּחוּשׁ שֶׁזְּכוּת הַפּוּרִים הִיא שֶׁעָמְדָה לוֹ. *

ו - נט

פַּעַם בְּאֶמְצַע תְּפִלַּת רֹאשׁ-הַשָּׁנָה בָּאָה אִשָּׁה אַלְמָנָה אַחַת לַקְלוֹיְז שֶׁבְּאוּמַן וְהֵחֵלָּה לִצְעֹק וְלִזְעֹק בְּתַרְעֹמֶת לִפְנֵי אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ עַל אֶחָד מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ הַחֲשׁוּבִים שֶׁהָיְתָה לָהּ שׁוּם תְּבִיעַת מָמוֹן עָלָיו, וְהָיָה הַדָּבָר לְבַזָּיוֹן גָּדוֹל, לוֹ וְלִכְלַל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ, וְלִקַּח זְמַן עַד שֶׁהִרְגִּיעוּהָ וְנֶחֱמוּהָ, בְּהַבְטִיחָם לָהּ שֶׁיְּסַדֵּר הַדָּבָר. וְהִיוּ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ מַרְחִיבִים דִּבּוּרָם בָּזֶה מְאֹד וְאָמְרוּ: בְּלִי לְהִכָּנֵס לְבֵרוּר הַדָּבָר לְדַעַת הַצֶּדֶק עִם מִי. עֶצֶם הַדָּבָר שֶׁל וִכּוּחַ בְּמָמוֹן עִם הַזּוּלַת כְּבָר מוֹרֶה הַדָּבָר לְחִסָּרוֹן לִשְׁנֵי הַצְּדָדִים, שֶׁאֵינָם יְכוֹלִים לְהַגִּיעַ לְעֵמֶק הַשָּׁוֶה בְּדָבָר שֶׁבְּמָמוֹן הַמְקַטְרֵג בְּרֹאשׁ כֻּלָּם, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַז"ל (ילקוט שמעוני ויקרא כה, סימן תרס). כִּי הָיָה לָהֶם לְהַסְדִּיר הַדָּבָר בְּדִין תּוֹרָה כָּרָאוּי.

ו - ס

רַבִּי יִצְחָק אַיְזִיק יוֹסֵף זַ"ל תַּלְמִיד מוֹהַרְנַ"תְּ הָיָה כַּיָּדוּעַ סוֹפֵר גָּדוֹל וְיָרֵא שָׁמַיִם מֻפְלָג, עַד כְּדֵי כָּךְ שֶׁכְּשֶׁהָיָה מַגִּיעַ בִּכְתִיבָתוֹ לְשֵׁם ה', הָיָה מְקַדֵּשׁ אֶת ה' וְהָיָה אוֹמְרוֹ בְּדִחִילוּ וּרְחִימוּ כָּזוֹ עַד שֶׁנָּפַל פַּחַד וְיִרְאָה גְּדוֹלָה עַל כָּל מִי שֶׁהָיָה שׁוֹמְעָהּ עַד לְהַבְהִיל.

ו - סא

רַבִּי גְּדַלְיָה וֶועלְוֶול בֶּן רַבִּי מְנַשֶּׁה זַ"ל חָתָנוֹ שֶׁל רַבִּי נַחְמָן מִטּוּלְטְשִׁין הָיָה גָּר בָּעִיר אוּמַן הַחֲדָשָׁה וְהָיָה עוֹד מֵהַתַּלְמִידִים הַיְקָרִים שֶׁאַחַר דּוֹר מוֹהַרְנַ"תְּ זַ"ל. רַבִּי לֵוִי יִצְחָק עוֹד זָכָה וְהִכִּירוֹ.

ו - סב

אָמַר פַּעַם הָרַב מִטְּשֶׁעְרִין זַ"ל, הַהֶבְדֵּל שֶׁרָאוּ אֵצֶל אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ בֵּין הַהִתְעוֹרְרוּת שֶׁבְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה לְבֵין הַהִתְעוֹרְרוּת שֶׁבַּאֲמִירַת סְפִירַת הָעֹמֶר, הָיָה בָּזֹאת, שֶׁבְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה הָיְתָה הַהִתְעוֹרְרוּת בְּאֵיתְכַּסְיָא, וּבִסְפִירַת הָעֹמֶר בְּאֵיתְגַּלְיָא.

ו - סג

כְּשֶׁבִּקֵּר רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זַ"ל אֶת רַבִּי דָּוִד צְבִי בֶּן רַבִּי יִצְחָק זַ"ל כְּשֶׁכְּבָר הָיָה חוֹלֶה וְשׁוֹכֵב עַל עֶרֶשׂ דָּוִי, כְּשֶׁנִּכְנַס שְׁאַל רַבִּי דָּוִד צְבִי מִי נִכְנַס. וְאָמַר לוֹ רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זַ"ל 'יְהוּדִי מֵאוּמָן', הִתְרַגֵּשׁ מְאֹד עַד כְּדֵי כָּךְ שֶׁהִתְאַמֵּץ וְיָרַד מִמִּטָּתוֹ וְהִסְתּוֹבֵב עִמּוֹ עַל אַף חֻלְשָׁתוֹ הַגְּדוֹלָה כְּמְרַקֵּד מֵרֹב שִׂמְחָה רַק עַל זֶה שֶׁהִזְכִּיר לוֹ אֶת "אוּמָן".

ו - סד

רַבִּי מִיכָל בֶּן רַבִּי יִצְחָק בֶּן מוֹהַרְנַ"תְ זַ"ל הָיָה טוֹרֵחַ כַּיָּדוּעַ מְאֹד עֲבוּר כָּל אוֹרֵחַ שֶׁהִזְדַּמֵּן עַד כְּדֵי כָּךְ שֶׁהָיָה מֵכִין בְּמְיֻחָד עֲבוּרוֹ חַלּוֹת גְּדוֹלוֹת מְיֻחָדוֹת וְכָל זֶה כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְבַּיֵּשׁ הָאוֹרֵחַ מִלֶּאֱכֹל כְּחֻפְצוֹ וְלֹא יִתְבַּיֵּשׁ שֶׁמָּא לְרֹב אֲכִילָתוֹ תִּהְיֶה נִכָּרֶת אֲכִילָתוֹ.

ו - סה

פַּעַם כְּשֶׁנֶּחֱלָה רַבִּי מִיכָל זַ"ל הֵבִיאוּ לוֹ בְּנֵי בֵּיתוֹ רוֹפֵא שֶׁיְּבַדְּקֵהוּ, וְקֹדֶם לָכֵן נַעֲנָה הוּא וְאָמַר לָרוֹפֵא: "מַה שֶּׁתֹּאמַר לִי לֹא לֶאֱכֹל וְלֹא לַעֲשׂוֹת זֹאת אֶשְׁמַע בְּקוֹלְךָ, אֲבָל מַה שֶּׁתְּיַעֵץ לִי כֵּן לֶאֱכֹל לֹא אֶשְׁמַע בְּקוֹלְךָ". וְהִנֵּה הָרוֹפֵא שֶׁבְּדָקוֹ לֹא נָתַן לוֹ אַחַר בְּדִיקָתוֹ שׁוּם סִכּוּי לְהִשָּׁאֵר בַּחַיִּים, אוּלָם הוּא הִבְרִיא לְגַמְרֵי וְחַי אַחַר כָּךְ כַּמָּה שָׁנִים טוֹבוֹת.
שִׂיחוֹת וְסִיפּוּרִים מֵרַבִּי אַבְרָהָם בַּ"ר נַחְמָן מִטּוּלְטְשִׁין זַ"ל

ו - סו

סִפֵּר רַאבַ"נ זַ"ל בְּמַעֲלַת אָבִיו רַבִּי נַחְמָן זַ"ל שֶׁאַף שֶׁהָיָה קוֹלוֹ מִטְבָּעוֹ קוֹל צָרוּד אַף עַל פִּי כֵן כְּשֶׁנֶּעֱמַד בִּתְפִלָּה הָיָה שׁוֹאֵג בְּקוֹלֵי קוֹלוֹת עַד שֶׁאֵין בַּיְכֹלֶת לְתָאֳרוֹ.

ו - סז

כְּשֶׁשָּׁאַל פַּעַם רַבִּי גְּדַלְיָה בֶּערְגֶּר זַ"ל אֶת רַבִּי אַבְרָהָם בֶּן רַבִּי נַחְמָן זַ"ל עַל עִנְיָן נְסִיעוֹתָיו מֵאוּמָן לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וּמֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְאוּמָן מִדֵּי שָׁנָה. עָנָה לוֹ בְּצַחוּת עַל פִּי לְשׁוֹן הַגְּמָרָא בְּאַגָּדַת רַבָּה בַּר בַּר חָנָה (וְהַמּוּבָא בְּתוֹרָה י"ב ח"א) "וְשָׁוְוֹר מֵהַאי לְהַאי", מָה אֶעֱשֶׂה לְנַפְשִׁי שֶׁכְּשֶׁאֲנִי שׁוֹהֶה בְּאוּמָן מִתְגַּעְגַּעַת נַפְשִׁי לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וּכְשֶׁאֲנִי שׁוֹהֶה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מִתְגַּעְגַּעַת נַפְשִׁי בְּכָלוֹת הַנֶּפֶשׁ לְאוּמָן וְאֵין בְּיָכְלְתִּי לְקָרֵר אוֹתָהּ אִם לֹא בִּנְסִיעָתִי.

ו - סח

אָמַר פַּעַם רַאבַ"נ זַ"ל עַל אֶחָד מֵהַפִּילוֹסוֹפִים הַגְּדוֹלִים שֶׁזָּכָה לִשְׁנֵי שֻׁלְחָנוֹת וּמִשּׁוּם כֵּן נָהוּ אַחֲרָיו רַבִּים מֵעַמֵּנוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל לַעֲסֹק בְּפִילוֹסוֹפְיָה כְּמוֹתוֹ "הוּא הָיָה הַמַּדְלֵיָה שֶׁל הַיֵּצֶר הָרָע". כְּמוֹ כֵן אָמַר פַּעַם עַל שׁוּם חֻמְרָא אַחַת. "תַּקָּנָה זוֹ לֹא נִתְקְנָה עִם טְבִילַת מִקְוֶה קֹדֶם".

ו - סט

הָיָה אוֹמֵר בְּצַחוּת בְּפֵרוּשׁ הַכָּתוּב "תִּתֵּן לָהֶם יִלְקוֹטוּן תִּפְתַּח יָדְךָ יִשְׂבְּעוּן טוֹב" (תהלים קד) שֶׁהַנְּהָ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְסַבֵּב כָּל הַסִּבּוֹת לִתֵּן לָאָדָם פַּרְנָסָה אֲבָל הָאָדָם חוֹשֵׁב שֶׁהוּא הוּא אֲשֶׁר סִבֵּב פַּרְנָסָתוֹ וִישׁוּעָתוֹ וְזֶהוּ שֶׁאָמַר הַכָּתוּב "תִּתֵּן לָהֶם", הַיְנוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוּא הַנּוֹתֵן לָאָדָם כֹּחַ לַעֲשׂוֹת חַיִל בְּפַרְנָסָתוֹ, וְזֶה "יִלְקוֹטוּן". אוּלָם הָאָדָם חוֹשֵׁב שֶׁהוּא הוּא הַמְלַקֵּט וְהַמַּצְלִיחַ בְּפַרְנָסָתוֹ, אוּלָם אַף עַל פִּי כֵן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רַחֲמָן וְאַף שֶׁחוֹשֵׁב וּמְהַרְהֵר כֵּן הָאָדָם מַמְשִׁיךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִתֵּן לוֹ שֶׁפַע פַּרְנָסָתוֹ וְזֶהוּ - 'תִּפְתַּח יָדְךָ' - אַף עַל פִּי כֵן - כְּדֵי שֶׁיִּשְׂבְּעוּן טוֹב אַף שֶׁחוֹשְׁבִים שֶׁהֵם וְטִרְחָתָם גָּרְמוּ לְפַרְנָסָתָם (רא"ח רוזין זַ"ל בשמו).

ו - ע

בְּהַפְלִיגוֹ בְּגֻדֻלָּתוֹ וְשִׁבְחוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ זַ"ל אָמַר בֵּין דְּבָרָיו לְעִנְיַן שְׁנוֹת יְמֵי חַיָּיו הַקְּצָרוֹת: חִדּוּשׁ הוּא רַבֵּנוּ שֶׁזָּכָה "לְהַאֲרִיךְ יָמִים" כָּל כָּךְ, כִּי נִשְׁמָה קְדוֹשָׁה כָּזוֹ כְּמוֹ שֶׁהָיְתָה לוֹ לְרַבֵּנוּ זַ"ל הוּא מִגְּדוֹלֵי נִשְׁמוֹת הַיְנוּקוֹת שֶׁאֵין בִּיכָלְתָּם לְהַאֲרִיךְ יָמִים וְשָׁעַל כֵּן נִקְרָאִים "יַנּוּקָא". עַל שֶׁנִּסְתַּלְּקִים בְּקַטְנוּתָם מַמָּשׁ. כַּיָּדוּעַ הָיוּ כָּל שְׁנוֹתָיו שֶׁל רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ כִּשְׁלֹשִׁים וּשְׁמוֹנָה וַחֲצִי שָׁנִים בִּלְבַד.

ו - עא

הָיָה אוֹמֵר ראבר"נ זַ"ל עַל פִּי הַיָּדוּעַ שֶׁתִּבת 'מִי' קַאי עַל מִדַּת הַבִּינָה, שֶׁזֶּה הַמֻּרְמָז בַּכָּתוּב (משלי לא) "אֵשֶׁת חַיִל 'מִי' יִמְצָא", הַיְנוּ שֶׁזֹּאת הָאֵשֶׁת חַיִל שֶׁהִיא הַשְׂכֵּינָה הַקְּדוֹשָׁה, אֵין מִי שֶׁיָּכוֹל לִמְצֹא אוֹתָהּ, אֶלָּא רַק הַבְּחִינָה הַגָּבוֹהַּ שֶׁל בְּחִינַת בִּינָה, וְאַף שֶׁהִיא נֶעֱלָמָה כָּל כָּךְ עַד שֶׁרָחוֹק מִפְּנִינִים מִכָּרָהּ, אֲבָל עַל יְדֵי הָעַקְשָׁנוּת לְבַסּוֹף יִמְצָאֶנָּה וְכַמֻּסָּפָר בַּמַּעֲשֶׂה הָרִאשׁוֹן שֶׁבְּסִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת בְּמַעֲשֶׂה מֵאֲבֵדַת בַּת מֶלֶךְ, עַיֵּן שָׁם.

ו - עב

דַּרְכּוֹ שֶׁל רַבִּי אַבְרָהָם בֶּן רַבִּי נַחְמָן זַ"ל בְּזִקְנוּתוֹ בְּעֵת שֶׁהָיָה כְּבָר כְּבַד רְאִיָּה שֶׁכְּשֶׁהָיָה יוֹשֵׁב בְּבֵית הַכְּנֶסֶת מַמְתִּין לַתְּפִלָּה וְכַדּוֹמֶה הָיָה יוֹשֵׁב כְּשֶׁרֹּאשׁוֹ נָתוּן בֵּין שְׁנֵי יָדָיו וּמִתְפַּלֵּל וְלוֹמֵד לְעַצְמוֹ, וּכְשֶׁהֵרִים רֹאשׁוֹ וְהִבְחִין אֶחָד עוֹמֵד אֶצְלוֹ, הָיָה מְדַבֵּר עִמּוֹ, וְאִם לָאו הָיָה מַמְשִׁיךְ לַעֲסֹק בַּעֲבוֹדַת תְּפִלָּתוֹ וּדְבֵקוּתוֹ, וְכָל מִי שֶׁלֹּא הָיָה בַּיִּשּׁוּב וְהָיָה עַז יוֹתֵר הָיָה מְקַבֵּל וְשׁוֹמֵעַ מִמֶּנּוּ יוֹתֵר, וְהָיָה גָּאוֹן כָּזֶה שֶׁיָּדַע לְדַבֵּר עִם כָּל אֶחָד וְאֶחָד הַשַּׁיָּךְ לוֹ וּלְפִי הֶבָנָתוֹ.

ו - עג

ראבר"נ זַ"ל הָיָה מִתְאַכְסֵן מִדֵּי פַּעַם אֵצֶל רַבִּי מֵאִיר אַנְשִׁין זַ"ל, וְהָיָה פַּעַם שֶׁשָּׁהָה בְּבֵיתוֹ מֶשֶׁךְ זְמַן שֶׁל חֲצִי שָׁנָה, וְהָיְתָה מָרַת פְּרוּמָא מַדְגִּישָׁה וּמְסַפֶּרֶת בְּשֶׁבַח מִבִּרְכוֹתָיו בְּבִרְכוֹת

הַנֶּהֱנִין, אֵיךְ שֶׁהָיָה אוֹמֵר כָּל בְּרָכָה וּבְרָכָה בִּמְתִינוּת וּבִסְגִירוּת עֵינַיִם לְרֹב עֹמֶק מַחְשָׁבוֹתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת וְהַטְּהוֹרוֹת.

ו - עד

אָמַר פַּעַם לְרַבִּי מֵאִיר אַנְשִׁין זַ"ל: דַּע לְךָ שֶׁכָּל מַה שֶּׁאַתָּה שׁוֹמֵעַ מִפִּי סִפּוּר דְּבָרִים אוֹ שׂוּם שִׂיחָה הוּא אֱמֶת צְרוּפָה וּמְזֻקֶּקֶת. 'לוֹיטֶער אֱמֶת'.

ו - עה

הָיָה אוֹמֵר ראבר"נ זַ"ל. מִתַּמְצִית הַיּוֹצֵא מִכַּמָּה עֲבָדוֹת שֶׁהָיָה אֵצֶל רַבֵּנוּ זַ"ל, נִמְצֵינוּ לְמֵדִים שֶׁכְּמוֹ שֶׁהָאָדָם הַגָּדוֹל בְּמַעֲלָה מוֹצִיא רְצוֹנוֹ מִכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל וְזוֹכֶה לְמַה שֶּׁזּוֹכֶה בְּכֹחַ יְדִיעָתוֹ הַגְּדוֹלָה, כְּמוֹ כֵן הָאָדָם הַפָּשׁוּט וְהַקָּטָן בְּמַעֲלָה מַצְלִיחַ אַף הוּא כְּמוֹ כֵן בְּכֹחַ תְּמִימוּתוֹ וֶאֱמוּנָתוֹ הַפְּשׁוּטָה.

ו - עו

ראבר"נ זַ"ל הוּא אֲשֶׁר שִׂלֵּב בִּתְפִלַּת טַל אֶת הַנִּגּוּן הַיְדוּעַ שֶׁחִבְּרוֹ רַבִּי סֶעְנֶדֶער טְרָהוִיצֶער זַ"ל, וּמִנִּי אָז נִתְקַבֵּל בְּקֶרֶב אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ. (וראה עוד בחלק ד, סימן רעח).

אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵינוּ

[אין מוקדם ומאוחר]

ו - עז

הִתְוַכְּחוּ פַּעַם הַלּוֹמְדִים בֵּינֵיהֶם בְּאֵיזֶה בֵּית כְּנֶסֶת שֶׁבְּטוּלְטְשִׁין וּבְאֶמְצַע וִכּוּחָם נִכְנַס לְשָׁם רַבִּי שַׂכְנָא (אֲבִיו שֶׁל רַבִּי נַשְׁקָע מִטּוּלְטְשִׁין, בֶּן רַבִּי דָּוִד צְבִי, בֶּן רַבִּי יִצְחָק, בֶּן מוֹהַרְנַ"תְ). וְאָמְרוּ הַלּוֹמְדִים הִנֵּה רַבִּי שַׂכְנָא הַ'לַּמְדָן' הוּא אֲשֶׁר יֵישֵׁב לָנוּ הַהֲדוּרִים לְהָבִין הַדָּבָר הֵיטֵב, וּשְׁאָלוּהוּ וְעָנָה לָהֶם כְּרָאוּי, אוּלָם תֵּכֶף אַחַר-כָּךְ יָצָא מִבֵּית הַמִּדְרָשׁ, בְּהַדְגִּישׁוֹ לְאֶחָד שֶׁשְּׁאָלוֹ אַחַר כָּךְ לַדָּבָר, שֶׁלֹּא יָכוֹל הָיָה לְהִשָּׁאֵר שָׁם מֵחֲשָׁשׁ שֶׁמָּא יִכָּנְסוּ בּוֹ הִרְהוּרֵי הִתְנַשְּׂאוּת חַס וְשָׁלוֹם.

ו - עח

לִפְנֵי שֶׁהִצִּיעוּ לְרַבִּי לֵוִי יִצְחָק אֶת הַשִּׁדּוּךְ עִם בִּתּוֹ שֶׁל רַבִּי אַהֲרֹן מִקִּיבְּלִיטְשׁ זַ"ל הִצִּיעוּ לוֹ לְרַבִּי אַהֲרֹן אֶת בְּנוֹ שֶׁל יְהוּדִי עָשִׁיר וְחָשׁוּב מְאֹד שֶׁרַבִּי לֵוִי יִצְחָק הִכִּירוֹ הֵיטֵב, כְּשֶׁשָּׁמְעוּ מִשִּׁדּוּךְ זֶה בְּנֵי מִשְׁפַּחְתּוֹ צָהֲלוּ וְשָׂמְחוּ וְאָמְרוּ לִבְנֵי בֵּיתוֹ: מֵעַתָּה כְּבָר לֹא תֵּדְעוּ מַחְסוֹר, כִּי הָיָה אִישׁ בַּעַל אֲחֻזּוֹת וְשָׂדוֹת וּכְרָמִים וְכוּ', וּבְנוֹ שֶׁהָיָה נוֹסֵעַ לְמִסְחַר אָבִיו הִגִּיעַ גַּם לְקִיבְּלִיטְשׁ, וְשָׁם הִתְוַדַּע מִבְּנוֹתָיו הַצַּדְקָנִיּוֹת, אוּלָם רַבִּי אַהֲרֹן לֹא אָבָה בָּזֶה בְּשׂוּם אֹפֶן וּכְשֶׁשָּׁאֲלָה אוֹתוֹ בִּתּוֹ: אַבָּא, מַדּוּעַ אֵינְךָ מַסְכִּים לְשִׁדּוּךְ זֶה? עָנָה לָהּ: "בְּדִמְעוֹתַי שֶׁבָּכִיתִי

לַה' בִּתְפִלּוֹתַי לֹא לָזֶה הִתְכַּוַּנְתִּי". "מיט מַיינָע טָרָעכָן וָואס אִיךְ הָאבּ גִיוֹוויינְט צוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הָאבּ אִיךְ נִישְׁט גִימֵיינְט דָעם בָּחוּר".

ו - עט

מְתִיקוּת קוֹל רִנָּתוֹ שֶׁל רַבִּי אַהֲרֹן מִקִּיבְּלִיטְשׁ הָיָה לְשֵׁם דָּבָר בְּעֵירוֹ, עַד כְּדֵי כָּךְ שֶׁלֹּא פַּעַם הָיוּ נְעָרִים שְׁכֵנָיו עוֹמְדִים בְּכַוָּנָה מֵאֲחוֹרֵי חֲלוֹנוֹת בֵּיתוֹ בְּכַוָּנָה לִשְׁמֹעַ וּלְהִתְעַנֵּג מִנֹּעַם זְמִירוֹת הַשַּׁבָּת וְהֶחָג וְכַדּוֹמֶה שֶׁהָיָה מַנְעִים בְּקוֹלוֹ.

ו - פ

אָחִיו שֶׁל רַבִּי אַהֲרֹן מִקִּיבְּלִיטְשׁ בְּשֵׁם רַבִּי אַבְרָהָם שָׁוואַרְץ זַ"ל הָיָה הַחַזָּן בָּעִיר טְשֶׁעְרִין קֹדֶם בּוֹאוֹ שֶׁל רַבִּי אַבְרָהָם שְׁטֶרִינְהֶרְץ זַ"ל לָדוּר שָׁם, מֵחֲמַת שֶׁלֹּא רָצָה רַבִּי אַבְרָהָם לָדוּר בִּבְרִסְלֶב כִּי הָיָה דַּר שָׁם אָחִיו וּשְׁנֵיהֶם הִתְפָּרְנְסוּ מִמְּלֶאכֶת הַסּוֹפְרוּת. וְעַל כֵּן עָזַב אֶת הָעִיר בְּרִסְלֶב וּבָא לָדוּר בִּטְשֶׁעְרִין, עִם הַגִּיעוֹ קִבֵּל תֵּכֶף אֶת מִשְׂרַת הַחַזָּנוּת בָּעִיר. לְרַבִּי אַבְרָהָם שָׁוואַרְץ הַנַּ"ל הָיוּ כַּמָּה בָּנִים שֶׁהָיוּ יְרֵאִים וּשְׁלֵמִים. רַבִּי לֵוִי יִצְחָק עַצְמוֹ כְּבָר לֹא הִכִּירוֹ כִּי נִפְטַר צָעִיר לְיָמִים.

ו - פא

כַּיָּדוּעַ הָיָה רַבִּי חַיִּים קִיבְּלִיטְשֶׁעֶר וַחֲבֵרוֹ רַבִּי אַהֲרֹן יְדִידִים בַּנֶּפֶשׁ כְּאַחִים מַמָּשׁ, הֵם הִתְאַרְגְּנוּ פַּעַם יַחְדָּיו וְהָלְכוּ מֵעֲיָרָה לַעֲיָרָה לֶאֱסֹף כֶּסֶף לִנְסִיעָתָם לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְהֵכִינוּ אֶת כָּל הַדְּרוּשׁ, אוּלָם כְּשֶׁהִגִּיעוּ לְאוֹדֶיסָה וּבְדָקוּם בְּדִיקוֹת אַחֲרוֹנוֹת לֹא מָצְאוּ שׁוּמְרֵי הַגְּבוּל אֶת רַבִּי אַהֲרֹן כָּשֵׁר לִנְסֹעַ מִפְּנֵי גּוּפוֹ הֶחָלוּשׁ וְנָסַע רַבִּי חַיִּים לְבַדּוֹ וְזָכָה לִהְיוֹת בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.

ו - פב

לְרַבִּי יִצְחָק מִבַּאבְּרִינִיץ זַ"ל בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי נָתָן בֶּן רַבִּי נַחְמָן בַּר מוֹהַרְנַ"תְּ זַ"ל הָיוּ שְׁלֹשָׁה בָּנִים אֶחָד בְּשֵׁם רַבִּי נַחְמָן שֶׁעָלָה לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וּלְרַבִּי נַחְמָן שְׁנֵי בָּנִים רַבִּי יְשַׁעְיָה הי"ו וְרַבִּי שְׁמוּאֵל. וְעוֹד אָח בְּשֵׁם רַבִּי נָתָן שֶׁהָיָה עוֹבֵד ה' גָּדוֹל וְהָיָה מַקְפִּיד מְאֹד עַל קִימַת חֲצוֹת כַּנָּאָה לְנֶכֶד מוֹהַרְנַ"תְּ זַ"ל, וּבִבְרִיחָתוֹ בְּאֶמְצַע הַמִּלְחָמָה לְעִיר מַחֲצַקַלָה שֶׁבְּאֵזוֹר קָווקָז מֵת לוֹ בְּנוֹ הַקָּטָן מִיסּוּרֵי הַדֶּרֶךְ. וְהוּא עַצְמוֹ גַּם נֶהֱרג אַחַר כָּךְ בִּהְיוֹתוֹ בָּחוּר מִמַּכַּת חַשְׁמַל שֶׁנָּפַל עָלָיו כֶּבֶל הַחַשְׁמַל בָּרְחוֹב וַהֲרָגוֹ. (וכמספר בחלק ד, סימן תנג).

הֵם שִׁלְשְׁתָּם הָיוּ אַבְרֵכִים יְקָרִים מֻפְלָגִים בְּמַעֲלָה מְאֹד. רַבִּי יִצְחָק אֲבִיהֶם הָיָה נוֹהֵג לְצֵאת עִמָּהֶם בְּשַׁבָּת אַחַר הָאֲכִילָה לְהִתְבּוֹדְדוּת מִחוּץ לָעִיר כִּי בְּאֶמְצַע יְמוֹת הַשָּׁבוּעַ, הָיָה קָשֶׁה לָהֶם לְהִצְטָרֵף יַחְדָּיו. וְהָיָה הַדָּבָר מְרַגֵּשׁ מְאֹד לִרְאוֹתָם בִּיצִיאָתָם וּבְבִיאָתָם.

ו - פג

רַבִּי נַחְמָן בֶּן רַבִּי יִצְחָק בַּאבְּרִינִיצָער זַ"ל הָיָה מִתְפָּרְנֵס מֵחָנוּתוֹ הַקְּטַנָּה וְהָיָה מִשְׁתַּדֵּל לְהִתְבּוֹדֵד מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ חוּץ לְיִשּׁוּב, וְסִפֵּר רַבִּי חַיִּים בְּנֵימִין בְּרָאד זַ"ל אֵיךְ שֶׁפַּעַם פָּגְשׁוֹ בְּהִתְבּוֹדְדוּתוֹ שׁוֹכֵב בְּפִשּׁוּט יָדַיִם וְרַגְלַיִם עַל הָאָרֶץ וְצוֹעֵק בְּקוֹלֵי קוֹלוֹת שֶׁיִּשְׁמְרֵהוּ ה' וְיַצִּילֵהוּ "מִכָּל רָע" וּמִכָּל מִכְשׁוֹל הַמְזַדְּמִן חַס וְשָׁלוֹם.

ו - פד

אָמְרוּ עַל רַבִּי נָתָן בֶּן רַבִּי יִצְחָק בַּאבְּרִינִיצָער זַ"ל, שֶׁדּוֹמֶה הוּא בְּפָנָיו לְמוֹהַרְנַ"תְּ זַ"ל סָבוֹ, הוּא הָיָה אַבְרֵךְ מֻפְלָג בְּמַעֲלָה מְאֹד וְהָיָה לוֹ לֵב חַם כָּזֶה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁהָיָה יָכוֹל לַעֲמֹד בִּתְפִלָּה אֵצֶל צִיּוּן רַבֵּנוּ זַ"ל בְּעֶרֶב רֹאשׁ-הַשָּׁנָה בִּרְצִיפוּת מֵהַבֹּקֶר אַחַר הַתְּפִלָּה עַד עֵת הֲלֵיכָתוֹ לַמְּקֻוֶה סָמוּךְ לִתְפִלַּת הַמִּנְחָה שֶׁל עֶרֶב רֹאשׁ-הַשָּׁנָה, וְהַיְנוּ שֶׁעָמַד כָּךְ כְּעֶשֶׂר שָׁעוֹת רְצוּפוֹת וּמִתְפַּלֵּל בְּקוֹלֵי קוֹלוֹת, תְּפִלּוֹת, תְּהִלִּים וְעוֹד, וּכְשֶׁהָיָה מְסַפֵּר זֹאת רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זַ"ל הָיָה אוֹמֵר כְּמִתְגַּעְגֵּעַ, מֵאַיִן לוֹקְחִים כַּיּוֹם לְבָבוֹת עִם רְגָשׁוֹת כָּאֵלּוּ.

ו - פה

רַבִּי נַחְמָן נֶעְמִירוֹבֶער זַ"ל הָיָה מִתְפַּלֵּל כִּשְׁלִיחַ צִבּוּר בְּאוּמַן גַּם בְּיוֹם כִּפּוּר, וְהָיָה נוֹהֵג לְלֶכֶת בְּעֶרֶב יוֹם כִּפּוּר קֹדֶם תְּפִלַּת 'כָּל נִדְרֵי' לְצִיּוּן רַבֵּנוּ זַ"ל, וְהָיָה מִתְפַּלֵּל שָׁם בְּהִשְׁתַּפְּכוּת נָפֶשׁ כָּזוֹ עַד שֶׁאָמְרוּ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ: "רְאוּי לְבוֹא אַף מִקְצֵה הָעוֹלָם לִרְאוֹת אֶת פְּרִידָתוֹ שֶׁל רַבִּי נַחְמָן מֵרַבֵּנוּ קֹדֶם הֲלֵיכָתוֹ לְהִתְפַּלֵּל בְּיוֹם הַדִּין הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא".

ו - פו

לְרַבִּי נַחְמָן נֶעְמִירוֹבֶער זַ"ל הָיוּ שְׁנֵי בָּנִים וּשְׁתֵּי בָּנוֹת. בֶּן אֶחָד הָיָה דָּר בְּאוֹדֵיסָה וְהַשֵּׁנִי בְּטוּלְטְשִׁין. בְּנוֹ, זֶה שֶׁדָּר בְּאוֹדֵיסָה הָיָה צָרִיךְ לַעֲבֹר אֵיזֶה נִתּוּחַ וּבִקֵּשׁ מִמֶּנּוּ אָבִיו שֶׁיַּמְתִּין לוֹ וְלֹא יֵעָשֶׂה אֶת הַנִּתּוּחַ לְפָנָיו בּוֹאוֹ, וְלֹא שָׁמַע לְקוֹלוֹ וְעָשָׂה אֶת הַנִּתּוּחַ, הַנִּתּוּחַ לֹא הִצְלִיחַ וְנִפְטַר. וְסִפֵּר רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זַ"ל שֶׁאַחַר כָּךְ בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה בְּעֵת תְּפִלָּתוֹ כְּחַזָּן כְּשֶׁהִתְחִיל אֶת הַתֵּבוֹת "צַדִּיק ה' בְּכָל דְּרָכָיו", אָמְרָה בִּבְכִיּוֹת כָּאֵלּוּ וּבְהִתְרַגְּשׁוּת כָּזוֹ עַד שֶׁגָּרַם לְכָל הַצִּבּוּר לִבְכִיּוֹת נוֹרָאוֹת וְהִתְעוֹרְרוּת עֲצוּמָה.

ו - פז

סִפֵּר רַבִּי נַחְמָן הַמְכֻנֶּה רַבִּי נַשְׁקֶע טוּלְטְשִׁינֶער זַ"ל שֶׁבְּעֵת שֶׁהָיָה לְאֶחָד מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ בֵּן שֶׁהִגִּיעַ לְמִצְווֹת הָיָה דּוֹדוֹ רַבִּי מִיכְלֵע בֶּן רַבִּי יִצְחָק זַ"ל מְעוֹרְרוֹ וּמַלְהִיבוֹ לִקְרֹאת הַנָּחַת הַתְּפִלִּין, וְהָיָה אוֹמֵר לוֹ: הֱיֵה זָהִיר בְּקְרֻשַּׁת הַתְּפִלִּין לֹא לְדַבֵּר בָּהֶם כִּי אִם רַק דִּבּוּרֵי תּוֹרָה וּתְפִלָּה וְאִם תִּזָּהֵר בְּכָךְ, מְבָרֵךְ אֲנִי אוֹתְךָ שֶׁתִּזְכֶּה לַאֲרִיכוּת יָמִים וְשָׁנִים וּלְיִרְאַת שָׁמַיִם.

רַבִּי נַחְמָן עַצְמוֹ הָיָה מִשּׁוּם כֵּן זָהִיר מְאֹד בְּקְדֻשַּׁת הַתְּפִלִּין וְלֹא הָיָה מְדַבֵּר עִמָּהֶם שׁוּם שִׂיחָה בְּטֵלָה, וּכְשֶׁהָיָה נִצְרָךְ לְדַבֵּר אֵיזֶה דִּבּוּר שֶׁל חֹל הָיָה מוֹרִיד מִקֹּדֶם הַתְּפִלִּין.

ו - פח

אָמְרוּ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ בְּשִׁבְחוֹ שֶׁל רַבִּי נַשְׂקָע מִטּוּלְטְשִׁין שֶׁהָיוּ מִתְפַּעֲלִים מִמֶּנּוּ כָּל כָּךְ "הִנֵּה גָּדַל בְּדוֹרֵנוּ אָדָם צַדִּיק מוּפְלָא מֵעִם וּכְמוֹהַרְנַ"תְ בְּדוֹרוֹ", כִּי הָיָה אָדָם מְיֻחָד מָלֵא מְסִירוּת נֶפֶשׁ, וּמָלֵא חֵן וָחֶסֶד לְהַפְלִיא, הוּא עַצְמוֹ הָיָה אָדָם עָנִי מָרוּד. פַּעַם כְּשֶׁהִתְאַכְסֵן בְּבֵית רַבִּי לֵוִי יִצְחָק לָקַח לוֹ רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זַ"ל אֶת נְעָלָיו הַמְטֻלְאוֹת בְּעֵת שְׁנָתוֹ וּמָסְרוֹ לְסַנְדְּלָר שֶׁיְּתַקְּנָם, וּכְשֶׁקָּם וְהִבְחִין בַּדָּבָר אָמַר בְּצַחוּת 'אוֹי גְּנֵבוּ לִי כָּאן אֶת הַנַּעֲלַיִם' כִּי קִבְּלוּ נְעָלָיו צוּרָה חֲדָשָׁה. כְּשֶׁהִשְׁתַּחְרֵר רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זַ"ל מִבֵּית הַסֹּהַר וּפָגְשׁוֹ אָמַר לוֹ: אֲאַמֵּן לִי שֶׁלֹּא הִפְסַקְתִּי לְהִתְפַּלֵּל עָלֶיךָ וְלִבְכּוֹת לַה' עַל שִׁחְרוּרְךָ לְלֹא הֶרֶף.

ו - פט

סִפֵּר רַבִּי אֱלִיָּהוּ חַיִּים רוֹזִין זַ"ל שֶׁפַּעַם בְּאַחַת הַשָּׁנִים הַקָּשׁוֹת לֹא הָיָה בַּנְּמָצָא בְּאוּמָן לְקְרַאת הֶחָג אַרְבַּעַת הַמִּינִים, וְהוּא הִשְׁתַּדֵּל עֲבוּר זֶה עַד שֶׁאַחַר רֹב הִשְׁתַּדְּלוּת הֵבִיא מֵהֶם בַּיּוֹם הָאַחֲרוֹן שֶׁל הֶחָג, וְנִכְנַס אֶל רַבִּי אַיְיזִיק אַיְיזִינְשְׁטֵיין זַ"ל לְזַכּוֹתוֹ בְּמִצְוָה זוֹ, וְתֵכֶף שֶׁנִּכְנַס אֵלָיו תִּפְסָם וְחִבְּקָם וּבֵרֵךְ עֲלֵיהֶם בְּכָל לִבּוֹ, וְלֹא נִרְגַּע עַד שֶׁחָפַן בִּשְׂתֵּי יָדָיו מְלֹא חָפְנָיו בְּמַטְבְּעוֹת מִתּוֹךְ שַׂק מְעוֹתָיו. וּשְׁפָכָם לְתוֹךְ כֵּלָיו בְּמַתָּנָה עֲבוּר טָרְחָתוֹ, מִבְּלִי מֵשִׂים כַּמָּה נוֹתֵן לוֹ.

ו - צ

נָהוּג הָיָה בְּאוּמָן לְהַעֲבִיר אֶת הַנִּפְטָר דֶּרֶךְ כָּל בָּתֵּי הַכְּנֵסִיּוֹת שֶׁבָּעִיר וְלוֹמַר בָּהֶם עֲבוּרוֹ קַדִּישׁ, וְ"אֵל מָלֵא רַחֲמִים". וְשָׁם הָיוּ גַּם מְחַלְּקִים בְּנֵי הַנִּפְטָר צְדָקוֹת וּנְדָרִים לַגַּבָּאִים לְעִלּוּי נִשְׁמָתוֹ, וּמֵחֲמַת שֶׁהָיוּ הַמִּתְנַגְּדִים נוֹהֲגִים לְהַעֲבִיר הַנִּפְטָרִים דֶּרֶךְ כָּל בָּתֵּי הַכְּנֵסִיּוֹת מִלְּבַד דֶּרֶךְ בֵּית הַכְּנֶסֶת שֶׁל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ, עַל כֵּן צִוָּה הַגְּבִיר רַבִּי אַיְיזִיק אַיְיזִינְשְׁטֵיין זַ"ל, שֶׁלְּאַחַר פְּטִירָתוֹ לֹא יַעֲבִירוּהוּ דֶּרֶךְ שׁוּם בֵּית הַכְּנֶסֶת שֶׁבָּעִיר כַּנָּהוּג מִלְּבַד בֵּית הַכְּנֶסֶת שֶׁל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ. וּבִפְטִירָתוֹ הִמְתִּינוּ לְהַעֲבָרָתוֹ כָּל גַּבָּאֵי בָּתֵּי הַכְּנֶסֶת שֶׁבָּעִיר, כִּי הִמְתִּינוּ לְמַתָּן נִכְבָּד שֶׁיְּקַבְּלוּ מִבָּנָיו הָאֲבֵלִים וְכַיָּאוֹת לְעָשִׁיר נִכְבָּד כָּמוֹהוּ, אוּלָם כְּצִוּוּיוֹ הַנַּ"ל קִיְּמוּ דְּבָרָיו וְלֹא הֶעֱבִירוּהוּ רַק דֶּרֶךְ בֵּית הַכְּנֶסֶת שֶׁלָּנוּ.

ו - צא

רַבִּי לֵייבְּל צֶעְרְטֶנֶער זַ"ל הָיָה לוֹמֵד פְּעָמִים רַבּוֹת כְּחַבְרוּתָא עִם רַבִּי מַתִּתְיָהוּ כֹּהֵן זַ"ל וְסִפֵּר בְּהִתְפַּעֲלוּת מִגֹּדֶל הַיִּרְאַת שָׁמַיִם שֶׁלּוֹ, וּבְיוֹתֵר הִפְלִיג בִּלְמוּד הַתּוֹרָה לִשְׁמָהּ שֶׁרָאָה אֶצְלוֹ עַד שֶׁהָיָה מַרְחִיב בְּשִׁבְחוֹ זֶה לְמֹאד.

ו - צב

רַבִּי מַתִּתְיָהוּ כֹּהֵן הי"ד לֹא הָיָה הוֹלֵךְ לְהִתְבּוֹדֵד בַּיַּעַר, וְכָל תְּפִלּוֹתָיו וְהִתְבּוֹדְדוּתוֹ הָיָה עוֹרֵךְ בְּצִיּוּן רַבֵּנוּ זַ"ל, וְכֵן רַבִּי שְׁמוּאֵל הוֹרְבִיץ זַצַ"ל בְּשִׂהוּתוֹ בְּאוּמַן נָהַג כֵּן בְּטוֹעֲנוֹ, 'שְׂדוֹת יֵשׁ לִי גַּם בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל', וְכָל זְמַן שֶׁאֲנִי בְּאוּמַן רְצוֹנִי לְהִשְׁתַּטֵּחַ בַּצִּיּוּן מַה שֶּׁיּוֹתֵר. (וראה עוד בחלק ד סימן תקיד. תקטז).

ו - צג

רַבִּי אַלְטֶר טֶעפְּלִיקֶער זַ"ל הָיָה מִתְפַּלֵּל כְּחַזָּן בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה מִתְּחִלַּת הַתְּפִלָּה עַד 'הַמֶּלֶךְ' וְהָיָה צוֹעֵק כָּל תֵּבָה וְתֵבָה בִּשְׁאָגוֹת גְּדוֹלוֹת וּבִמְתִיקוּת נִפְלָאָה. לִתְפִלַּת יוֹצֵר הָיָה נִגַּשׁ רַבִּי אַבְרָהָם שְׁטֶרִינְהַרְץ זַ"ל וְרַבִּי אַלְטֶר נִשְׁאַר עוֹמֵד בְּהַבִּימָה מִתְפַּלֵּל בַּהֲבָרָה בְּרוּרָה וְהָיָה מַמְתִּין רַבִּי אַבְרָהָם בְּתְפִלָּתוֹ בְּכָל חֵלֶק מֵהַתְּפִלָּה עַד שֶׁסִּיֵּם רַבִּי אַלְטֶר תְּפִלָּתוֹ וְאָז הִתְחִיל תְּפִלָּתוֹ אַחֲרָיו כְּשִׁלְיחַ צִבּוּר.

ו - צד

כְּשֶׁהִקְנִיט פַּעַם חֲנָנִי אֶחָד לְרַבִּי יִצְחָק בְּרֵייטֶער הי"ד, בְּאָמְרוֹ לוֹ הֲרֵי כְּתִיב 'וְלֹא רָאִיתִי צַדִּיק נֶעֱזָב וְזַרְעוֹ מְבַקֵּשׁ לָחֶם' (תהלים לז), וְאֵיךְ לֹא נִתְקַיֵּם בְּךָ כָּתוּב זֶה, כִּי הִנֵּה פִּטְרוּ אוֹתְךָ מֵהָעֲבוֹדָה, וְאֵין לְךָ מִמָּה לְהִתְקַיֵּם. עָנָה לוֹ רַבִּי יִצְחָק בְּצַחוּת: "רְאֵה נָא יְדִידִי, הֲרֵי לְמַעֲשֶׂה יוֹשֵׁב אָנֹכִי בְּבֵית-הַמִּדְרָשׁ כָּל הַיּוֹם וְעוֹסֵק בַּתּוֹרָה, וְאֵיךְ שֶׁהוּא מִתְקַיֵּם אֲנִי עִם קְשִׁי מַצָּבִי וְאֵינִי נֶעֱזָב כִּי לֹא רְאִיתַנִי מְבַקֵּשׁ לָחֶם, אוּלַם בְּרֹאותִי אוֹתְךָ מְבַקֵּשׁ וּמַפְצִיר בָּעוֹבְרִים וְשָׁבִים הָלוֹךְ וְהַפְצֵר שֶׁיִּקְנוּ אֶצְלְךָ לְחָמִים וְצוֹעֵק הִנְּךָ כָּל הַזְּמַן 'לֶחֶם', 'לֶחֶם'. קָשֶׁה לִי עָלֶיךָ קֻשְׁיָתְךָ בְּיוֹתֵר, וַהֲרֵי כְּתִיב וְלֹא רָאִיתִי צַדִּיק נֶעֱזָב וְזַרְעוֹ 'מְבַקֵּשׁ לָחֶם'. וַהֲרֵי לֶאֱמֶת אַתָּה מְבַקֵּשׁ 'לֶחֶם' 'לֶחֶם' וְלֹא אֲנִי.

ו - צה

רַבִּי מָרְדְּכַי שׁוֹחֵט הי"ד מִבֶּרְסְלֶב נִרְצַח בִּשְׁנַת תרע"ט כְּשֶׁנִּכְנַס לְבֵיתוֹ אֶחָד מֵהַפּוֹרְעִים שֶׁהָיָה בָּחוּר צָעִיר כְּבֶן שָׁנָה, וְהוּא בַּהֲמוּלָה שֶׁהָיְתָה הִתְחַבֵּא תַּחַת הַמִּטָּה וּדְקָרוֹ הַשֶּׁיְיגֶ"ץ וּפָצָעוֹ בְּצַעֲקוֹ לְעֻבְרוֹ, "קוֹמוֹנִיסְט, הֵי לְךָ הַמַּגִּיעַ לְךָ". אַחַר כָּךְ הֶעֱבִירוּהוּ בְּיַחַד עִם כָּל הַהֲרוּגִים וְהַפְּצוּעִים לְבֵית הַחוֹלִים שֶׁבָּעִיר, לְיָדוֹ שָׁכַב אֶחָד מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁשָּׁם מִשְׁפַּחְתּוֹ הָיָה בּוּיץ, וּשְׁאָלוֹ בִּכְאֵב, 'רַבִּי מָרְדְּכַי מַה נִּשְׁמָע אִתְּךָ' וְעָנָה לוֹ "הַכֹּל בְּחֶסֶד גָּדוֹל", "מֵיט גְּרוֹיְס חֶסֶד", וּלְאַחַר שָׁעָה שָׁבַק חַיִּים.

ו - צו

רַבִּי מָרְדְּכַי בַּאבְּרִינִיצָּער זַ"ל הַמְכֻנֶּה 'מאטיל' הוּא הָיָה אָדָם בַּעַל לֵב חַם וְטוֹב כְּזֶה, עַד שֶׁכְּשֶׁהָיוּ הַיְהוּדִים תּוֹשְׁבֵי הָעִיר בַּאבְּרִינִיץ רוֹצִים לְתֵת דֶּגְמָא לְטוּב לֵב הָיוּ אוֹמְרִים 'לֵב טוֹב כְּרַבִּי מָרְדְּכַי', כִּי מֵעוֹלָם לֹא רָאוּהוּ כּוֹעֵס חְלִילָה שׁוּם כַּעַס וּקְפֵידָא.

ו - צז

רַבִּי נַחְמָן אָבִיו שֶׁל רַבִּי אַיְזִיק קְרַאסִינְשְׁטַיין זַ"ל הָיָה אִישׁ אָמִיד וְהָיוּ נוֹהֲגִים לְהִתְאַסֵּף בְּבֵיתוֹ שֶׁבִּבְרֶסְלֶב מִדֵּי מוֹצָאֵי שַׁבָּת לִסְעֻדַּת מְלַוֶּה מַלְכָּה וְלִזְמִירוֹת וּלְהִתְוַעֵד יַחַד אוּלָם הִקְפִּידוּ לֹא לְהַאֲרִיךְ בַּדָּבָר כִּי הָיוּ זְהִירִים מְאֹד בְּקִימַת חֲצוֹת.

ו - צח

רַבִּי יְשַׁעְיָה מִשֶּׁה זַ"ל חָתְנוֹ שֶׁל רַבִּי נָתָן בֶּן רַבִּי אַבְרָהָם שְׁטָרִינְהַרְץ זַ"ל אֲסָרוּהוּ הַקּוֹמוּנִיסְטִים כְּדַרְכָּם, בְּבֵית הַסֹּהַר, וּבְעֵת שֶׁהֶעֱבִירוּהוּ מִבֵּית סֹהַר אֶחָד לְמִשְׁנֵהוּ, רָצָה לוֹמַר וּלְרַמֵּז לְאֶחָד מֵהָעוֹמְדִים בַּחוּץ שֶׁיְּמְסֹר מַשֶּׁהוּ לִבְנֵי מִשְׁפַּחְתּוֹ, וּכְשֶׁהִבְחִין בָּזֶה הַחַיָּל הַשּׁוֹמֵר עָלָיו נָתַן לוֹ בְּקֶת רוֹבֵהוּ מַכָּה בָּרֹאשׁ וְנָפַל מִתְעַלֵּף וְאַחַר זְמַן מָה נִפְטַר, הי"ד.

ו - צט

רַבִּי אַבְרָהָם מִילֶר זַ"ל מִבְּרִדִּיטְשׁוֹב הָיָה בַּעַל מְנַגֵּן וּבַעַל קוֹל נָאֶה, וְהָיָה עוֹזֵר לְרַבִּי אַבְרָהָם שְׁטָרִינְהַרְץ זַ"ל בִּתְפִלָּתוֹ, הוּא הָיָה יָרֵא ה' בֶּאֱמֶת וְאִישׁ שָׁמֵחַ מְאֹד. וְהַרְבֵּה מְנַגְּנִי אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁהָיוּ מוּשָׁרִים בְּאוּמַן הוּא שֶׁלִּמְּדָם. לְפַרְנָסָתוֹ הָיָה מְנַקֶּה אֲרֻבּוֹת "קוֹמִין קֶעֶרְעֶר", וְהָיָה מַפְלִיא לִרְאוֹת אֵיךְ מְשַׁלְּבִים בּוֹ שְׁנֵי נוֹהֲגִים שׁוֹנִים וּמְרֻחָקִים כָּאֵלּוּ. וְכָל זֶה לְגֹדֶל פְּשִׁיטוּתוֹ וְעַנְוְתָנוּתוֹ וּדְבֵקוּתוֹ הַגְּדוֹלָה בְּאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ.

ו - ק

רַבִּי נִיסָן שֶׁהָיָה שָׁעָן בְּמִקְצוֹעוֹ בָּרַח מֵהַשְׁלְטוֹנוֹת וְהִתְחַבֵּא בְּאוּמַן בֵּין אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ, וְהוּא בְּבָרְחוֹ מָצָא אֹזֶן קַשֶּׁבֶת לְכָל צָרוֹתָיו אֶת רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זַ"ל שֶׁהָיָה מְחַזְּקוֹ וּמְעוֹדְדוֹ עַל פִּי דִּבְרֵי תּוֹרוֹתָיו שֶׁל רַבֵּנוּ. וְהִנֵּה הַשְׁלְטוֹנוֹת יָדְעוּ שֶׁהוּא מִתְחַבֵּא בֵּין אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ וְהָיוּ אוֹמְרִים לְאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ: שָׁעָן זֶה אֵינוֹ מֵאַנְשֵׁיכֶם חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב הָאֲמִתִּיִּים וְאָנוּ דּוֹרְשִׁים מִכֶּם שֶׁאַתֶּם בְּעַצְמְכֶם תְּבִיאוּהוּ וְתַסְגִּירוּהוּ אֵלֵינוּ. אוּלָם אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ דָּאֲגוּ לְהַעֲלִימוֹ בְּכָל פַּעַם, וְאָכֵן הִתְקָרֵב לְדֶרֶךְ רַבֵּנוּ כַּנָּכוֹן. וְלֹא פַּעַם רָאוּהוּ בּוֹכֶה בִּתְפִלָּתוֹ בְּדָמָעוֹת שְׁלִישׁ, בִּפְרָט בְּעֵת הִשְׁתַּטְּחוּתוֹ עַל צִיּוּן רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ. אָמְנָם זוּגָתוֹ לֹא חָפְצָה לָלֶכֶת בְּדַרְכּוֹ הַחֲדָשָׁה בִּפְרָט בְּשֶׁבִּקֵּשׁ וְדָרַשׁ מִמֶּנָּה לְכַסּוֹת אֶת רֹאשָׁהּ כְּדֶרֶךְ הַנָּשִׁים הַצְּנוּעוֹת וְהִגִּיעוּ הַדְּבָרִים לִידֵי כָךְ שֶׁהִפְצִירָה וְשִׁדְּלָה אֶת אֲחִיהָ הַבְּרִיוֹנִים הַחִלּוֹנִיִּים לְעָזְרָתָהּ, בְּהַאֲשִׁימָה אֶת רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זַ"ל שֶׁהוּא אֲשֶׁר מַשְׁפִּיעַ עַל בַּעְלָהּ לְשַׁנּוֹת דַּרְכּוֹ חַיָּיו. וּפַעַם בְּשַׁבָּת אַחַר

הַתְּפִלָּה הוֹדִיעוּ לוֹ כַּמָּה מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁיִּזְהֵר לְבָלִי לָצֵאת מִבֵּית הַמִּדְרָשׁ שֶׁבְּטֶעפְּלִיק הֱיוֹת שֶׁאָחֵיהֶם מַמְתִּינִים לוֹ בַּחוּץ כְּדֵי לְהַכּוֹת בּוֹ מַכּוֹת מֻפְלָאוֹת. אוּלָם רַבִּי לֵוִי יִצְחָק אָזַר עֹז וְיָצָא אֲלֵיהֶם, וּבְחֵן דִּבּוּרָיו הִרְגִּיעָם וְצִנֵּן אֶת כַּעֲסָם עַד שֶׁלְּבַסּוֹף נֶהֶפְכוּ לִידִידָיו וְהִתְקָרְבוּ אַף הֵם לְדֶרֶךְ רַבֵּנוּ וְאֶחָד מֵהֶם אַף נִתְמַנָּה אַחַר כָּךְ לְשַׁמַּשׁ בֵּית הַכְּנֶסֶת שֶׁבְּטֶעפְּלִיק.

ו - קא

רַבִּי יַעֲקֹב זִיטוֹמִיר הי"ד הָיָה לוֹ לֵב וָרֶגֶשׁ נִלְהָב כָּזֶה בַּעֲבוֹדַת ה', שֶׁהָיָה יָכוֹל בְּלִבּוֹ הַחַם וְהַבּוֹעֵר לַעֲלוֹת לְצִיּוּן רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְלִגְרֹס שָׁם בְּרֶצֶף אֶחָד אֶת כָּל סֵפֶר הַסִּפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת שֶׁבִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז וְאַחַר כָּךְ כְּשֶׁגָּמְרוּ הָיָה הוֹלֵךְ לֶאֱסֹף לֶחֶם מִבֵּית לְבֵית לְצָרְכֵי הָעֲנִיִּים כְּשֶׁהוּא סוֹחֵב שַׂק גָּדוֹל עַל כְּתֵפָיו, שֶׁל כָּל מִינֵי מַאֲכָל וְכַדּוֹמֶה עֲבוּר הַנִּזְקָקִים. וְכָל זֶה מִלְּבַד יְגִיעָתוֹ הַגְּדוֹלָה שֶׁבְּסֵדֶר הַתְּפִלָּה הָרְגִילָה וְלִמּוּד תּוֹרָה בְּהִתְמָדָה.

ו - קב

הַנָּגִיד רַבִּי בּוּנְיָא שְׁפִּיבִּיקוֹבְסְקִי זַ"ל הָיָה מַחֲזִיק אֶת אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ וְצַרְכֵיהֶם בַּאֲכִילָה וּשְׁתִיָּה כְּשֶׁבָּאוּ לְקִבּוּץ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה, (קֹדֶם זְמַנּוֹ שֶׁל רַבִּי מֹשֶׁה יְרוּסְלַבְסְקִי זַ"ל). הָיָה פַּעַם שֶׁחָשַׁשׁ שֶׁמָּא לֹא יוּכַל לְהַגִּיעַ מִפְּאַת סַכָּנַת הַדְּרָכִים וְכַדּוֹמֶה וּמֵחֲמַת עֲשִׁירוּתוֹ דָּאַג וְהֵכִין לְעַצְמוֹ בְּאוֹתוֹ עֵת שֶׁיַּעֲמֹד מָטוֹס קָטָן לְקַחְתּוֹ לְאוּמַן, וּלְבַסּוֹף הִסְתַּדֵּר בְּלְעָדֶיהָ.

ו - קג

רַבִּי חַיִּים אָחִיו שֶׁל הָרַב מִטְּשֶׁעֶרִין זַ"ל שֶׁהָיָה כַּיָּדוּעַ חָסִיד נִלְהָב, הָיָה פַּעַם חוֹלֶה בְּרַגְלָיו עַד סְמוּךְ לְרֹאשׁ-הַשָּׁנָה וְנָסַע לְאוּמַן לְרֹאשׁ-הַשָּׁנָה בִּמְסִירוּת נֶפֶשׁ כְּשֶׁהוּא שׁוֹכֵב בַּעֲגָלָה כְּשֶׁשְּׁנֵי רַגְלָיו קְשׁוּרוֹת לְמַעְלָה מִתּוֹךְ יִסּוּרִים נוֹרְאִים, כְּשֶׁאֵינוֹ מַעֲלֶה עַל דַּעְתּוֹ כְּלָל לְהִשָּׁאֵר בְּבֵיתוֹ וּלְהַפְסִיד בְּכָךְ אֶת הִשְׁתַּתְּפוּתוֹ בְּקִבּוּץ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ בְּאוּמַן כְּצִוּוּיוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ זַ"ל.

ו - קד

רַבִּי בָּעְרִיל לִינְדְוָואסֶר הַכֹּהֵן הי"ד הָיָה עוֹבֵד ה' מֻפְלָג בְּמַעֲלָה מְאֹד וּכְשֶׁתִּפַּסּוּהוּ הַקּוֹמוּנִיסְטִים וְהֵחֵלּוּ לְחָקְרוֹ שְׁאָלוּהוּ הַחוֹקְרִים הֵיכָן מֶסְתָּר הַנֶּשֶׁק שֶׁלָּכֶם, כִּי הֶאֱשִׁימוּ אוֹתוֹ וְאֶת חֲבֵרָיו בְּהִתְקוֹמְמוּת נֶגֶד הַשִּׁלְטוֹנוֹת, הוֹצִיא לָהֶם אֶת חוּטֵי הַצִּיצִית שֶׁלְּבַשׁ וְשָׂמוֹ עַל הַשֻּׁלְחָן וְאָמַר לָהֶם 'זֶה הַנֶּשֶׁק שֶׁלָּנוּ', וְכֵעֵסוּ עָלָיו הַחוֹקְרִים וְצִוּוּ לְקַשֵּׁר אוֹתוֹ בְּחוּטֵי הַצִּיצִית וּלְסָחֲבוֹ בּוֹ כָּךְ הַחוּצָה. וּבִיסּוּרִים נוֹרְאִים בִּצְּעוּ בּוֹ אֶת זְמָמָם.

הוּא הִגִּיעַ מִפּוֹלַנְיָה וְדָר בְּסָמוּךְ לְקִלּוּיז, וְהָיָה גַּם בֵּין אֵלּוּ מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ הַמְשֻׁלָּחִים לִבְלִי שׁוּב. בְּעֵת הַעֲבָרָתוֹ לְסִיבִּיר קָפַץ מִן הַקָּרוֹן שֶׁל בְּהֵמוֹת שֶׁהוֹלִיכוּ אוֹתָם בָּהֶם, אוּלָם חַיִל שֶׁהִבְחִין בַּדָּבָר יָרָה בּוֹ וַהֲרָגוֹ.

ו - קה

הֶחָסִיד רַבִּי אֵלְיָהוּ מִיְיזֶעס זַ"ל הָיָה מַקְנִיט בְּצַחוּת לְשׁוֹנוֹ אֶת אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁבְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְהָיָה אוֹמֵר לָהֶם מַדּוּעַ אֵינִי רוֹאֶה כָּאן בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אֶת אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ מִתְפַּלְּלִים וּמִתְיַגְּעִים בִּתְפִלָּתָם כְּאַנְשֵׁי חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב שֶׁרְאִיתִים מִתְפַּלְּלִים בְּכָל הַכֹּחוֹת וּכְמוֹ רַבִּי יַעֲקֹב זִיטָאמִיר זַ"ל. שֶׁרְאִיתִיו מִתְפַּלֵּל בְּאוּמַן, וְעוֹד אֲחֵרִים כְּמוֹתוֹ. (ראה עוד בחלק ה סימן רפב).

ו - קו

רַבִּי דָּוִד הַיְיסִינֶער זַ"ל הָיָה מְסַפֵּק מַגָּפַיִם וּבְגָדֵי חֹרֶף לְאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ הַיּוֹצְאִים לַשָּׂדֶה. הוּא הִגִּיעַ לְאוּמַן מֵחֲמַת שֶׁנִּתְפַּס בְּעִירוֹ מִתְעַסֵּק בְּדוֹלַאֲרִים בַּשּׁוּק הַשָּׁחוֹר, וְנֶעֱנַשׁ בְּהַגְלָיָה לְמֶשֶׁךְ כַּמָּה שָׁנִים, וּבָחַר לוֹ לְגָלוּת אֶת עִיר אוּמַן, הוּא הָיָה אָז חִלּוֹנִי. וּכְשֶׁבָּא לְאוּמַאן בָּא לִבְדֹּק בִּצְחוֹק אֶת "הַתַּאטְרוֹן שֶׁל הַבְּרֶסְלַבִּים", וְתֵכֶף כְּשֶׁנִּכְנַס לְהַקְּלוֹיְז נִתְעוֹרֵר לִתְשׁוּבָה, וְחָזַר וּבָא וְנִכְנַס עַד שֶׁנֶּהְפַּךְ לְבַעַל תְּשׁוּבָה גָּמוּר.

ו - קז

פַּעַם בְּפוּרִים נָפַל לְרַגְלֵי רַבִּי יַעֲקֹב, וְצָעַק לוֹ בְּשִׂכְרוּתוֹ: "יַעְנְקֶל טוּ מִיר הָאן אַבָּארְד"! 'עַטָּרֵנִי בְּזָקָן'! כְּאוֹמֵר לוֹ הִתְפַּלֵּל עֲבוּרִי שֶׁהַצְלִיחַ לְהִתְעַטֵּר בְּזָקָן כַּיָּאוֹת לִיהוּדִי.

ו - קח

כְּשֶׁרָאָה לְרַאשׁוֹנָה הָרַב מִחַאְרְקוֹב אֶת רַבִּי יַעֲקֹב זִיטָאמִיר זַ"ל מִתְפַּלֵּל, הִתְפַּלֵּא מְמֶנּוּ מְאֹד וְאָמַר (אֲצֻלֵנוּ בְּהִתְכַּוְּנוֹ לְחֲסִידוּת מְמֻנָּה בָּא) לֹא רָאִיתִי עֲדַיִן תְּפִלָּה כָּזוֹ עַל אַף שֶׁהָיָה נֶחֱשָׁב רַבִּי יַעֲקֹב כְּנֶגְדּוֹ אָדָם פָּשׁוּט, מַה גַּם לְפִי עֶרְךְ הָאֲנָשִׁים שֶׁעָלֵיהֶם הִתְכַּוֵּן הָרַב, וְכָל זֶה לְרֹב הָאֱמֶת וְהָרֶגֶשׁ שֶׁבִּתְפִלָּתוֹ עַל אַף הֱיוֹתוֹ כְּאָדָם מֵהַשּׁוּרָה, וּמִמֶּנּוּ הִתְעוֹרֵר הָרַב עַד שֶׁהִתְקָרֵב אַף הוּא לְאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ.

ו - קט

הַשּׁוֹחֵט מִפּוֹלְטוֹבָא שֶׁהָיָה אֶחָד מֵחֲסִידֵי חַבַּ"ד הָיָה דַּר בְּמוֹסְקְבָא וְאָהַב וְחִבֵּב מְאֹד אֶת רַבִּי נַשְׂקֶע מִטּוּלְטְשִׁין זַ"ל וְאָמַר לְרַבִּי לֵוִי יִצְחָק זַ"ל שֶׁיִּכְתֹּב מִכְתָּב לְרַבִּי נַחְמָן לְטוּלְטְשִׁין שֶׁיָּבוֹא לָדוּר בְּמוֹסְקְבָא אֲצְלוֹ וְהוּא יְפַרְנְסוֹ עַל חֶשְׁבּוֹנוֹ, וְאָמַר לוֹ כְּתֹב לוֹ שֶׁיָּבוֹא לְמוֹסְקְבָא וְיִרְאֶה אִם טוֹב לְפָנָיו הַמָּקוֹם לָדוּר כָּאן כִּי אָז הָיָה אָסוּר לְאַכְסֵן שׁוּם אָדָם זָר בַּבַּיִת, לֹלֹא אִשּׁוּר הַשִּׁלְטוֹנוֹת. וְרָצָה זֶה הֶחָסִיד שֶׁיָּבוֹא ר"נ לְמוֹסְקְבָא וְיִתְרַגְּלוּ אֵלָיו הַתּוֹשָׁבִים וְאָז יוּכַל לְהַעֲבִיר לְשָׁם גַּם אֶת כָּל בְּנֵי בֵּיתוֹ. וְלֹא הִסְכִּים רַבִּי נַשְׂקֶע, מֵחֲמַת שֶׁלֹּא רָצָה לַעֲזֹב אֶת בָּנָיו לְבַד מֶשֶׁךְ זְמַן בְּלִי מְחַנֵּךְ שֶׁיְּנַדְּלֵם כִּרְצוֹנוֹ כָּרָאוּי. זֶה הֶחָסִיד אָמַר פַּעַם לְרַבִּי לֵוִי יִצְחָק זַ"ל: אָדָם כָּזֶה בַּעַל מְסִירוּת נֶפֶשׁ כְּמוֹ רַבִּי נַשְׂקֶע זַ"ל לֹא רָאִיתִי מִיָּמַי.

ו - קי

הָיָה פַּעַם שֶׁכַּמָּה מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ רָצוּ לְהַפְרִיעַ לְהָעוֹבְדֵי ה' שֶׁבְּאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁלֹּא לְהִתְפַּלֵּל וְלִצְעֹק בִּתְפִלָּתָם כְּדַרְכָּם, בְּטַעֲנָם שֶׁמַּפְרִיעַ לָהֶם צַעֲקוֹתֵיהֶם וּמְחִיאוֹת הַכַּפַּיִם שֶׁלָּהֶם וְכוּ'. עַד כְּדֵי כָּךְ שֶׁרָצוּ לְהַכְרִיז נֶגְדָּם בְּפַרְהֶסְיָא שֶׁיִּפְסְקוּ מִמִּנְהָגָם זֶה, וְכָךְ בְּאֶמְצַע וְכוּחָם וְדִבּוּרָם, עָלָה רַבִּי דָּוִד צְבִי דַאשִׁיווְסְקֶע עַל הַבִּימָה וְדָפַק בְּיָדוֹ עַל הַבִּימָה לְאוֹת שֶׁקֶט, וְנַעֲשָׂה שֶׁקֶט, כִּי הָיָה זָקֵן שֶׁבְּאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ, וְהִכְרִיז וְאָמַר: מֵחֲמַת שֶׁאֲנִי זָקֵן וּמַפְרִיעַ לִי הַצַּעֲקוֹת וְהַשְׁאָגוֹת, חוֹשֵׁשׁ אֲנִי שֶׁמָּא מִתּוֹךְ כָּךְ אוּלַי אֶגְעַר בְּאֵלּוּ הָעוֹבְדִים הַמִּתְפַּלְּלִים כַּהֶגֶן, עַל כֵּן מַכְרִיז אֲנִי כָּאן וּמְגַלֶּה דַּעְתִּי וְאוֹמֵר, שֶׁלֹּא יָשִׁימוּ לֵב הַמִּתְיַגְּעִים בִּתְפִלָּתָם לְגַעֲרוֹתַי וְהַקְפָּדוֹתַי, כִּי כָּל זֶה בָּא רַק מֵעֲצַת הַבַּעַל-דְּבָר הַמְעַוֵּת דַּעְתִּי, וְשֶׁיַּמְשִׁיכוּ לְהִתְפַּלֵּל בְּכֹחוֹת כְּדַרְכָּם, וְכַאֲמִתַּת רְצוֹן רַבֵּנוּ ז"ל. וּכְשֶׁרָאוּ אֵלּוּ מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ הַדָּבָר פָּסְקוּ מִלְּדַבֵּר נֶגְדָּם.

ו - קיא

רַבִּי מֵאִיר טָאפְּלִיקֶער הוּא גַּם הַמְכֻנֶּה 'רַבִּי מֵאִיר מִירְקֶעס' נִקְרָא כֵּן בְּכִנּוּי עַל שֵׁם אִמּוֹ מָרַת מִרְיָם.

ו - קיב

רַבִּי אַלְטֶער טָעפְּלִיקֶער הָיָה לוֹ כַּמָּה דּוֹדִים מֵאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ, אֶחָד בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל שְׁמָעלְקֶע הוּא הָיָה יְרֵא ה' וּבַעַל מְנַגֵּן גָּדוֹל, וְעוֹד אֶחָד בְּשֵׁם רַבִּי יוּקִיל שֶׁנָּשָׂא לְאִשָּׁה אֶת בִּתּוֹ שֶׁל רַבִּי אַהֲרֹן בֶּן רַבִּי מִיכָל בֶּן רַבִּי יִצְחָק בֶּן מוֹהַרְנַ"תְ. (רַבִּי אַהֲרֹן עַצְמוֹ נִפְטַר צָעִיר לְיָמִים וְהִשְׁאִיר בָּנִים יְקָרִים מְאֹד). וְעוֹד אֶחָד בְּשֵׁם רַבִּי אֶלִיעֶזֶר וְכֵן אֶחָד בְּשֵׁם רַבִּי דָּוִד שֶׁנִּפְטַר בְּגִיל צָעִיר, חֲתָנוֹ שֶׁל רַבִּי יוּקִיל הָיָה רַבִּי אֵלְיָהוּ מִבֶּעְרִשַׁאד.

ו - קיג

רַבִּי יוֹסֵף שְׁפָּאלֶער מִיַּקִּירֵי אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ ז"ל, נָשָׂא לְאִשָּׁה אֶת אֲחוֹתוֹ שֶׁל הרה"ח רַבִּי מִיכָל דּוֹרְפְמַן שְׁלִיטָ"א, הוּא הָיָה בְּמִקְצוֹעוֹ שׁוֹחֵט, וּמִפְּנֵי פַּחַד הַשִּׁלְטוֹנוֹת בָּרַח וְהִתְחַבֵּא בְּאוּמַן.

ו - קיד

הַסִּבָּה הָעִקָּרִית שֶׁהִגְלוּ אֶת הַ-27 מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ לְסִיבִּיר בִּשְׁנַת תרצ"ח, הָיָה בִּגְלַל שֶׁהִגִּיעוּ אָז לְרֹאשׁ-הַשָּׁנָה כִּשְׁנֵי מִנְיָנִים מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁבְּפוֹלִין, וְהַשִּׁלְטוֹנוֹת עָקְבוּ אַחֲרֵיהֶם לִרְאוֹת הֵיכָן מִתְאַכְסְנִים וְכֵיוֹצֵא. וּלְאַחַר רֹאשׁ-הַשָּׁנָה לְאַחַר שֶׁחָזְרוּ לִמְקוֹמָם תָּפְסוּ אֶת כָּל הַגְּבָרִים שֶׁאָצְלָם הִתְאַכְסְנוּ הָאוֹרְחִים, וְהָיוּ הֵם לְמַעְלָה מִשְּׁלֹשִׁים גְּבָרִים וּמִתּוֹכָם נִשְׁלְחוּ שֶׁלֹּא חָזְרוּ כְּלָל. בֵּין אֵלּוּ שֶׁהִצְלִיחוּ לְהִשָּׁרֵד וְלַחֲזוֹר הָיָה רַבִּי נַחְמָן שׁוּסְטֶר

זַ"ל שֶׁלְּאַחַר שָׁנִים שֶׁשָּׁהָה בַּכֶּלֶא חָזַר. הוּא הָיָה סַנְדְּלָר מֻמְחֶה וּזְקוּקִים הָיוּ אָז הַשִּׁלְטוֹנוֹת לְבַעַל מְלָאכָה כְּמוֹתוֹ.

ו - קטו

אָחוֹתוֹ שֶׁל רַבִּי אַהֲרֹן מִקִּיבְּלִיטְשׁ זַ"ל הָיְתָה סָבְתוֹ שֶׁל הרה"ח רַבִּי מֹשֶׁה גְּרוֹמַן זַ"ל שֶׁנִּפְטַר בְּאַרְצוֹת הַבְּרִית וְנִטְמַן כָּאן בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.

ו - קטז

כַּיָּדוּעַ הָיָה רַבִּי יִשְׂרָאֵל מִקַּארַדָאן זַ"ל מִתְבּוֹדֵד יָמִים וְשָׁבוּעוֹת אֲרֻכִּים בְּצִיּוּן הָרַשְׁבִּ"י וּבָהָרִים הַסְּמוּכִים, הוּא הָיָה מַגִּיעַ לְשָׁם רַגְלֵי מִצְפָּת וְאַף מִטְּבֶרְיָה, וּמֵרֹב הַתְמָדָתוֹ בִּשְׁהִיָּה בַּמָּקוֹם הָיָה לוֹ אֶת מַפְתְּחוֹת הַכְּנִיסָה לְצִיּוּן הָרַשְׁבִּ"י, וְהִנֵּה הָיָה פַּעַם שֶׁהִגִּיעַ לַצִּיּוּן וּכְשֶׁבָּא לִפְתֹּחַ רָאָה שֶׁאֵין לוֹ אֶת הַמַּפְתֵּחַ שֶׁשָּׁכַחוֹ בְּבֵיתוֹ, וְנִשְׁבַּר לִבּוֹ בְּקִרְבּוֹ מְאֹד מַה גַּם שֶׁבָּא רַגְלִי וְהָיָה חַלָּשׁ מִכְּדֵי לַחֲזֹר חֲזָרָה וּבַכְּפָר גַּם לֹא דָּרוּ אָז יְהוּדִים. נֶעֱמַד וְהִתְפַּלֵּל לְיַד הַדֶּלֶת בְּשִׁבְרוֹן לִבּוֹ הַגְּדוֹלָה, לֹא עָבַר זְמַן רַב וְעָמַד מִשְׁתּוֹמֵם כְּשֶׁרָאָה אֵיךְ שֶׁהַדֶּלֶת נִפְתַּחַת כְּמַעֲצְמָהּ וְהָיָה לְנֵס. (ספרו רבי יעקב ברזסקי ז"ל).

ו - קיז

סִפֵּר אֶחָד מֵהַזְּקֵנִים שֶׁהִכִּיר הֵיטֵב אֶת רַבִּי יִשְׂרָאֵל מִקָּארַדָאן זַ"ל אֵיךְ שֶׁזּוֹכֵר בְּיַלְדוּתוֹ שֶׁרָאָה מִנְהָגוֹ שֶׁל רַבִּי יִשְׂרָאֵל שֶׁהָיָה נוֹהֵג קֹדֶם תְּפִלָּתוֹ הַנִּלְהֶבֶת שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ אָנָה וְאָנָה דְּבוּק בְּשַׁרְעַפָּיו מֶשֶׁךְ זְמַן וְאַחַר כָּךְ הָיָה נִגָּשׁ לִתְפִלָּתוֹ וְשׁוֹאֵג כַּאֲרִי בְּכֹחוֹת עַל אֻנּוֹשִׁיִּים, וּכְמִנְהָג הַחֲסִידִים הָרִאשׁוֹנִים שֶׁהָיוּ שׁוֹהִים שָׁעָה אַחַת וּמְכִינִים וּמִתְכּוֹנְנִים בְּהִתְבּוֹנְנוּת נַפְשָׁם קֹדֶם כְּנִיסָתָם בִּתְפִלָּתָם לְהֵיכַל הַמֶּלֶךְ.

ו - קיח

שָׁמְעוּ אֶת רַבִּי יִשְׂרָאֵל מִקָּארַדָאן זַ"ל אֵיךְ שֶׁמְּחַזֵּק וּמְנַחֵם עַצְמוֹ לִפְנֵי פְּטִירָתוֹ וְאוֹמֵר: "בָּרוּךְ ה' שֶׁאֲנִי הוֹלֵךְ וְעוֹזֵב אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה כְּשֶׁאֲנִי עָטוּר בְּזֹקֶן וּפֵאוֹת".

ו - קיט

פַּעַם כְּשֶׁלָּמַד רַבִּי יִשְׂרָאֵל קַארְדוּנֶער זַ"ל הַמַּעֲשֶׂה מֵהַשִּׁבְעָה בֶּעטְלִירס בְּעִנְיַן הָעֵץ שֶׁיֵּשׁ לוֹ שְׁלֹשָׁה שָׁרָשִׁים שֹׂרֶשׁ אֶחָד הוּא אֱמוּנָה, וְהַשֵּׁנִי הוּא יִרְאָה וְהַשְּׁלִישִׁי הוּא עֲנָוָה, וֶאֱמֶת הוּא גּוּף הָאִילָן וְכוּ', שָׁאַל אוֹתוֹ אֶחָד, אִם יֵשׁ לְאָדָם אֱמֶת וֶאֱמוּנָה וְיִרְאָה אֵיךְ יָכוֹל לִהְיוֹת שֶׁלֹּא יִהְיֶה לוֹ עֲנָוָה וְכִי אֶפְשָׁר לְקַבֵּל דְּבָרִים וּמַדְרֵגוֹת נִשְׂגָּבוֹת כָּאֵלּוּ לְלֹא עֲנָוָה? וְלֹא תֵּרֵץ קוּשְׁיָתוֹ.

ו - קכ

פַּעַם כְּשֶׁדִּבֵּר רַבִּי אַבְרָהָם שְׁטֶרִינְהַרְץ זַ"ל עִם חָפְשִׁי אֶחָד וְשִׁכְנָעוֹ לַחֲזוֹר בִּתְשׁוּבָה לְחַיֵּי תּוֹרָה וְיִרְאַת שָׁמַיִם כָּרָאוּי לוֹ, לֹא הִשְׁתַּכְנַע מִדְּבָרָיו, בְּטָעֲנוֹ מִי יֹאמַר שֶׁדַּרְכְּךָ הִיא דֶּרֶךְ הָאֱמֶת וְאֵיךְ תּוֹכִיחַ לִי הַדָּבָר. עָנָה לוֹ רַבִּי אַבְרָהָם וְאָמַר לוֹ, הִנֵּה רְאֵה גַּם רְאֵה, הֲלֹא תּוֹדֶה שֶׁגַּם אֲנִי חַי חַיִּים טוֹבִים עֲלֵי אֲדָמוֹת, וְכָמוֹנִי כָּמוֹךָ אוֹכֵל וְשׁוֹתֶה, וְיֵשׁ לִי בַּיִת וּבָנִים וְכָל הַנִּצָּרֵךְ לְחַיֵּי יוֹם יוֹם, וְחַיֶּיךָ עֲלֵי אֲדָמוֹת אֵינָם טוֹבִים מִמֶּנִּי בְּהַרְבֵּה, וּמֵחַיִּים אֵלּוּ מַקְדִּישׁ אָנֹכִי מִזְּמַנִּי עִתִּים אֵלּוּ וְאֵלּוּ, שֶׁבָּהֶם הוֹלֵךְ אֲנִי לְבֵית הַמִּדְרָשׁ וּמִתְפַּלֵּל וְעוֹסֵק בַּתּוֹרָה וּמְקַיֵּם מִצְוֹת, וְהִנֵּה אַחַר שֶׁיַּעַבְרוּ שְׁנוֹתַי וְיָמַי אִם יִתְבָּרֵר חָלִילָה שֶׁלָּרִיק יָגַעְתִּי לֹא הִפְסַדְתִּי הַרְבֵּה, כִּי גַּם כָּךְ חַיִּיתִי חַיִּים אֲנוּשִׁיִּים וְטוֹבִים בָּזֶה הָעוֹלָם, וְכִי כְּבָר מַה הִפְסַדְתִּי. אוּלָם אִם יִתְבָּרֵר שֶׁאֱמֶת וְנָכוֹן הָיָה דַּרְכִּי הֲרֵי שֶׁאֵין שִׁעוּר וְעֵרֶךְ לִשְׂכָרִי, וּכְהַבְטָחַת הַתּוֹרָה, אוּלָם אַתָּה חַיֵּי עוֹלָם הַזֶּה אֵין לְךָ יוֹתֵר בְּהַרְבֵּה מִמֶּנִּי, וְגַם כְּשֶׁיִּגְמְרוּ יְמֵי שְׁנוֹתֶיךָ, אִם יִתְבָּרֵר שֶׁחָיִיתָ בְּשֶׁקֶר וְלַהֶבֶל, הֲרֵי רַע וָמַר יִהְיֶה גּוֹרָלְךָ, נִמְצָא שֶׁאַף בַּסֵּפֶק שֶׁיֵּשׁ לְךָ בְּדֶרֶךְ הַתּוֹרָה מְחֻיָּב אַתָּה עַל פִּי הַשֵּׂכֶל לִחְיוֹת חַיֵּי תּוֹרָה וּמִצְוֹת. כִּי עֲדִיף לִחְיוֹת בְּסֵפֶק חַיִּים שֶׁל אֹשֶׁר וְלֹא בְּסֵפֶק חַיֵּי מָוֶת כִּלָּיוֹן וַאֲבַדּוֹן. מַה גַּם שֶׁאֲנִי בְּעַצְמִי אֵין לִי חָלִילָה שׁוּם סֵפֶק כְּלָל בְּדֶרֶךְ הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וְהִיא אֶצְלִי דֶּרֶךְ אֱמֶת וַיַּצִּיב וְנָכוֹן וְקַיָּם לָעַד. נִמְצָא שֶׁלְּמַעֲשֶׂה אַשְׁרַי וְאַשְׁרֵי גַּם כָּאן בָּעוֹלָם הַזֶּה וְכָל שֶׁכֵּן בָּעוֹלָם הַבָּא. (בְּכִתְבֵי רַבִּי שְׁמוּאֵל הוֹרְבִיץ זַ"ל כָּתוּב שֶׁכֵּן אָמַר מוֹהֲרַנַ"תְּ סָבוֹ בְּוִכּוּחוֹ עִם הַמַּשְׂכִּיל 'לְוִינְזוֹן' שֶׁהָיָה מִגְּדוֹלֵי הַמַּשְׂכִּילִים).

ו - קכא

בְּעֵת הַמָּצוֹר שֶׁהָיָה בָּעִיר הָעַתִּיקָה וְהָיָה הַמַּצָּב קָשֶׁה בְּיוֹתֵר, וְהָיוּ כְּבָר רַבִּים שֶׁרָאוּ שֶׁמִּיתָתָם קְרֵבָה וּבָאָה, בְּתוֹךְ כָּל הָרַעַשׁ וְהַהֲמוּלָה הַזּוֹ נִגַּשׁ רַבִּי דָּוִד שֶׁכְטֶר זַ"ל אֶל רַבִּי אַבְרָהָם שְׁטֶרִינְהַרְץ זַ"ל וְאָמַר לוֹ בְּשַׁאֲגַת לֵב רַבִּי אַבְרָהָם מַה יִּהְיֶה, הֲרֵי כֻּלָּנוּ קְרוֹבִים לְמִיתָה, כִּי רָאָה אֵיךְ שֶׁרַבִּי אַבְרָהָם לֹא שָׂם לִבּוֹ לְהִסּוֹבֵב אוֹתוֹ וְאֵינוֹ מִתְיַחֵס לַפְּצָצוֹת הַמִּתְפּוֹצְצוֹת וְהַקְּרֵבוֹת וּבָאוֹת, אָמַר לוֹ רַבִּי אַבְרָהָם: אֲנִי כְּבָר זָקַנְתִּי וּכְבָר הִתְנַסֵּיתִי בְּחַיֵּי הַרְבֵּה וְתֵבִין מֵעַצְמֵךְ מַדּוּעַ אֵינִי מִתְרַגֵּשׁ מֵהַמִּיתָה. וְאַחַר כָּךְ יָצְאוּ כַּיָּדוּעַ בְּנִסִּי נִסִּים, וּבְתוֹכָם הָיוּ גַּם הָרַבָּנִים וְהַדַּיָּנִים הַחֲשׁוּבִים כְּרַבִּי וֶולְוֶול מִינְצְבֶּרְג וְרַבִּי דָּוִד יוּנְגְּרַייז זַצ"ל וְהָיָה זֶה בְּעֶרֶב שַׁבָּת. בְּלֵיל שַׁבָּת כְּשֶׁהִגִּיעוּ כְּבָר לִשְׁכוּנַת קַטָמוֹן וְשָׁהוּ יַחְדָּיו כָּל הַפְּלִיטִים, לֹא הָיָה לָהֶם יַיִן לְקִדּוּשׁ וְלֶחֶם מִשְׁנָה וְלֹא הָיָה מִי שֶׁיְּבִיאֵם מֵרָחוֹק. וְהוֹצִיא רַבִּי אַבְרָהָם מִכִּיסוֹ בַּקְבּוּק יַיִן וּשְׁנֵי חַלּוֹת קְטַנּוֹת וְיָצְאוּ כֻּלָּם עַל יְדֵי זֶה חוֹבַת הַקִּדּוּשׁ וְרָאוּ אָז גְּדֶל יְשׁוּב דַּעְתּוֹ, שֶׁלֹּא הִתְבַּלְבֵּל כְּלָל מִכָּל הַלַּחַץ וְהַפַּחַד, וְהִפְלִיגוּ אָז הָרַבָּנִים בְּשִׁבְחוֹ מְאֹד.

ו - קכב

רַבִּי אַבְרָהָם שְׁטֶרִינְהַרְץ זַ"ל הָיָה נִזְהָר מְאֹד מְאֹד בְּטְבִילַת מִקְוֶה, וּבְעֵת שֶׁבָּרְחוּ מֵעִיר הָעַתִּיקָה בָּרַח עִם עוֹד כַּמָּה מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ לִשְׁכוּנַת קַטַמוֹן. וְשָׁם עֲדַיִן לֹא הָיָה מִקְוֶה, וְלֹא וִתֵּר עַל מִנְהָגוֹ הַקָּבוּעַ וְהָלַךְ רַגְלִי כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים מִשְּׁכוּנַת קַטַמוֹן עַד לִשְׁכוּנַת שַׁעֲרֵי חֶסֶד הָרְחוֹקָה, בִּהְיוֹתוֹ אָז כְּבָר לְמַעְלָה מִגִּיל שְׁמוֹנִים שָׁנָה.

ו - קכג

רָאוּ פַּעַם בְּלֵיל ל"ג בָּעֹמֶר אֶת רַבִּי אַלְטֶר בֶּן צִיּוֹן זַ"ל, כְּשֶׁהָיָה כְּבָר בְּזִקְנוּתוֹ, עוֹמֵד עַל רַגְלָיו בְּצִיּוּן הָרַשְׁבִּ"י, וְלוֹמֵד גְּמָרָא מֶשֶׁךְ כָּל הַלַּיְלָה, הוּא כַּיָּדוּעַ הָיָה לַמְדָן גָּדוֹל.

ו - קכד

מְסַפֵּר הרה"ח רַבִּי יַעֲקֹב מֵאִיר שֶׁכְטֶר שְׁלִיט"א: שֶׁפַּעַם כְּשֶׁעָלָה לְהִשְׁתַּטֵּחַ בְּלַ"ג בָּעֹמֶר בְּצִיּוּן הָרַשְׁבִּ"י הִבְחִין בְּתוֹךְ כָּל הַדְּחַק אֵיךְ שֶׁרַבִּי אַבְרָהָם שְׁטֶרִינְהַרְץ זַ"ל עוֹמֵד לוֹ בַּפִּנָּה שֶׁאֵצֶל הַצִּיּוּן וּמִתְפַּלֵּל. וְהִנֵּה לְפֶתַע הֵחֵל לְהִיוֹת בַּמָּקוֹם דְּחִיפוֹת עֲצוּמוֹת וְהֵבִין שֶׁבְּתוֹךְ כָּל הַדְּחַק הַנּוֹרָא הַזֶּה לֹא יוּכַל רַבִּי אַבְרָהָם זַ"ל לְהָגֵן עַל עַצְמוֹ. וְהָלַךְ וְשָׂם יָדוֹ אַחַת עַל הַצִּיּוּן וְיָד אַחַת עַל הַקִּיר הַסָּמוּךְ וְגוֹנֵן עָלָיו בְּגוּפוֹ, וְהוּא רַבִּי אַבְרָהָם זַ"ל לֹא יָדַע כְּלָל מֵהַנַּעֲשֶׂה מֵאֲחוֹרָיו. וְכָךְ בְּעָמְדוֹ אֲצָלוֹ יָכוֹל הָיָה לִשְׁמֹעַ שִׂיחַ תְּפִלָּתוֹ, וְשָׁמַע אֵיךְ שֶׁמְּפָרֵשׁ שִׂיחָתוֹ בְּרַצּוּיִים וּפִיּוּסִים לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ. וּבִקֵּשׁ וְהִפְצִיר הֱיוֹת שֶׁהוּא כְּבָר בָּא בַּשָּׁנִים וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ יוֹם מוֹתוֹ, עַל כֵּן מְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ בִּזְכוּת הַצַּדִּיק, שֶׁיִּשְׁמְרֵהוּ בִּבְרִיאוּת עַד לְסוֹף יָמָיו וְלֹא יִפֹּל חָלִילָה לְשׁוּם חֹלִי שֶׁיַּכְבִּיד חָלִילָה עַל בְּנֵי מִשְׁפַּחְתּוֹ וְלֹא יִהְיֶה לְמַשָּׂא עַל בְּנֵי אָדָם כְּמוֹ שֶׁמָּצוּי בְּהַרְבֵּה חוֹלִים חָלִילָה. וְכָךְ עָמַד וְהִפְצִיר בִּתְפִלָּה וּבְיִשּׁוּב הַדַּעַת מֻפְלָג כָּזֶה בִּהְיוֹתוֹ אָז כְּבָר לְמַעְלָה מִבֶּן תִּשְׁעִים. וְאָכֵן עֲזָרוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כֵּן, כַּיָּדוּעַ.

ו - קכה

כְּשָׁנָה אַחַת לִפְנֵי הִסְתַּלְקוּתוֹ בְּחַג הַסֻּכּוֹת נָפַל בְּדַרְכּוֹ לְתִפְלַת הַוּתִיקִין וְנִשְׁבְּרָה לוֹ הָעֶצֶם, וְסָבַל מִמֶּנָּה מֶשֶׁךְ כָּל הַשָּׁנָה, וּכְשֶׁיִּעֲצוּהוּ לְלֶכֶת לְרוֹפֵא וְכַדּוֹמֶה לֹא אָבָה בְּשׁוּם אֹפֶן, וַאֲפִלּוּ כְּשֶׁבָּא אֵלָיו אֶחָד מִשְּׁאֵר מִשְׁפַּחְתּוֹ וְאָמַר לוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ סְגֻלָּה לִמְרֹחַ שׁוּם דָּבָר וְכַדּוֹמֶה, מֵהַסַּבָּא הַמְשֻׁתָּף, הֲלֹא הוּא רַבִּי דָּוִד צְבִי חוֹתֵן מוֹהַרְנַ"תְ זַ"ל, לֹא אָבָה לְקַחְתּוֹ. וְכֵן כְּשֶׁהָיָה סָמוּךְ מַמָּשׁ לִפְנֵי הִסְתַּלְקוּתוֹ כְּשֶׁהֵבִינוּ כֻּלָּם שֶׁקָּרוֹב הִסְתַּלְקוּתוֹ כְּשֶׁשָּׁמַע אֵיךְ שֶׁאוֹמְרִים הַדּוֹאֲגִים לוֹ, לָלֶכֶת לִקְרֹא לְרוֹפֵא, וְעָשׂוּ זֹאת בְּכַוָּנָה כִּי חָשְׁשׁוּ שֶׁמָּא אַחַר כָּךְ יִהְיֶה קָשֶׁה לָהֶם לְקַבֵּל הֶתֵּר קְבוּרָה וְכַדּוֹמֶה תֵּכֶף לְהִסְתַּלְקוּתוֹ, עָשָׂה תְּנוּעוֹת בְּגוּפוֹ כְּמִתְנַגֵּד מְאֹד שֶׁיִּקְרְאוּ לְרוֹפֵא עֲבוּרוֹ. אַחַר שֶׁכְּבָר נֶעְתַּק מִמֶּנּוּ הַדִּבּוּר.

ו - קכו

פַּעַם כְּשֶׁבִּקֵּשׁ בְּסוֹף יָמָיו שֶׁיְּבִיאוּ לוֹ לְלַמּוּדוֹ אֶת הַ'שֻׁלְחָן עָרוּךְ' הַגָּדוֹל שֶׁרוֹצֶה לִלְמֹד בּוֹ וּשְׁאָלוּהוּ: הֲרֵי הַיּוֹם יֵשׁ כְּבָר אֶת הַחִבּוּר 'מִשְׁנָה בְּרוּרָה' שֶׁבּוֹ מְסֻכָּמֶת כְּבָר הַהֲלָכָה, וְעַתָּה בְּזִקְנוּתוֹ כְּשֶׁקָּשֶׁה לוֹ אוּלַי עֲדִיף שֶׁיְּהֶגֶּה בּוֹ, עָנָה וְאָמַר: בְּצַעֲירוּתִי לֹא יָדַעְנוּ מֵהַסֵּפֶר 'מִשְׁנָה בְּרוּרָה' וְהָיִינוּ עוֹסְקִים רַק בְּשֻׁלְחָן עָרוּךְ עִם פֵּרוּשׁ מָגֵן אַבְרָהָם וְעוֹד פּוֹסְקִים, וְרוֹצֶה אֲנִי לַחֲזֹר לַמָּקוֹר, וְלָמַד כָּךְ וּבְפִטְירָתוֹ מָצְאוּ שֶׁאוֹחֵז בְּחֵלֶק אֹרַח חַיִּים סִימָן צג, כְּמִסְפַּר שְׁנוֹתָיו. וְאָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל שַׁפִּירָא בְּצַחוּת עוֹד רֶמֶז, כִּי "מָגֵן" עוֹלֶה צג, וְהַיְנוּ 'מָגֵן-אַבְרָהָם'.

ו - קכז

רַבִּי אַבְרָהָם שְׁטֶרִינְהַרְץ זַ"ל הָיָה מַדְגִּישׁ בִּתְפִלָּתוֹ כִּשְׁלִיחַ צִבּוּר אֶת הַתֵּבוֹת שֶׁבִּתְפִלַּת טַל בַּתֵּבוֹת "וְכָל נְאוֹת דֶּשֶׁא לוֹ נִכְסָפִים" בְּהַדְגָּשָׁה מְיֻחֶדֶת הַנּוֹדַעַת לַבְּקִיאִים, וְהוּא עַל פִּי הַמְבֹאָר בְּתוֹרָה י"א חֵלֶק ב' בְּעִנְיַן הָעֲשָׂבִים וְהַדְּשָׁאִים שֶׁנּוֹתְנִים כֹּחַם בִּתְפִלַּת הָאָדָם בִּבְחִינַת הַכָּתוּב 'וַיֵּצֵא יִצְחָק לָשׂוּחַ בַּשָּׂדֶה', רָאשֵׁי תֵּבוֹת יְבוּל עַיִן שָׁם. וּכְמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל (בשיחות הר"ן סימן צח). שֶׁבִּימֵי חֹדֶשׁ נִיסָן בְּעֵת שֶׁהַשָּׂדוֹת נוֹתְנִים יְבוּלֵיהֶם אָז טוֹב בְּיוֹתֵר לִהְיוֹת אִישׁ כָּשֵׁר וּלְהִתְפַּלֵּל בֵּין הָעֲשָׂבִים. וְעַתָּה בִּתְפִלַּת טַל לִקְרַאת הָאָבִיב הִזְכִּיר זֹאת בַּעַל הַפַּיָּט בַּתֵּבוֹת "וְכָל נְאוֹת דֶּשֶׁא לוֹ נִכְסָפִים", הַיְנוּ שֶׁנִּכְסָפִים לְהִכָּלֵל בַּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְעַל כֵּן נוֹתְנִים כֹּחַם בִּתְפִלָּתוֹ שֶׁל הָאִישׁ הַכָּשֵׁר הַמִּתְפַּלֵּל בֵּינוֹתָם. *

ו - קכח

תְּפִלָּתוֹ כְּשֶׁלִּיחַ צִבּוּר הָיְתָה בְּמִתְיקוּת וּמֵמְחִיוּת נִפְלָאָה, וְעִקַּר מֵמְחִיוּתוֹ הוּא שֶׁיָּדַע הֵיטֵב אֵיךְ לְהַתְאִים אֶת הַנִּגּוּן לְכָל תֵּבָה, וְהָיָה דּוֹמֶה לְכְעֵין תִּינוֹק הַמִּתְרַפֵּק וְהַמִּתְחַטֵּא עַל בִּרְכֵּי אָבִיו עַד שֶׁיְּרַצֶּה וְיִמְחֹל לוֹ.

ו - קכט

רַבִּי אַבְרָהָם שְׁטֶרִינְהַרְץ זַ"ל הָיָה הָאָח הַגָּדוֹל בְּבֵית אָבִיו אֲבָל לֹא הַבְּכוֹר, וּפַעַם אַף אָמַר שֶׁנָּהַג מֶשֶׁךְ שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנִים לְצוּם בְּעֶרֶב פֶּסַח לִזְכוּת בְּנוֹ הַבְּכוֹר רַבִּי נָתָן זַ"ל עַד הֱיוֹתוֹ בֶּן י"ג שָׁנָה שֶׁמֵּאָז צָם כְּבָר הוּא בְּעַצְמוֹ כְּדִין תַּעֲנִית הַבְּכוֹרִים.

ו - קל

סִפֵּר רַבִּי נָתָן בֶּן רַבִּי אַבְרָהָם שְׁטֶרִינְהַרְץ זַ"ל אֵיךְ שֶׁזּוֹכֵר שֶׁבִּהְיוֹתוֹ יֶלֶד קָטָן בִּקֵּר אֶצְלָם אֲבִי זְקֵנְתּוֹ הֲלֹא הוּא הָרַב מִטְּשֶׁעֲרִין זַ"ל. וְרָאָה אֵיךְ שֶׁהִצְמִיד לְלִבּוֹ אֶת הַסֵּפֶר לִקּוּטֵי מוֹהֲר"ן, וְאָמַר 'סֵפֶר זֶה מְחַיֶּה אוֹתִי', "דָּאס אִיז מִיר מְחַיֶּה".

ו - קלא

אַחַת מִבְּנוֹתָיו שֶׁל רַבִּי נָתָן בֶּן רַבִּי אַבְרָהָם שְׁטָרִינְהַרְץ זַ"ל נִשְׁאָה לִבְנוֹ שֶׁל רַבִּי חַיִּים בֶּן רַבִּי שַׁבְּתַי בְּרֶסְלֶבֶר זַ"ל וּבְעֵת הַמִּלְחָמָה הָעוֹלָמִית הַשְּׁנִיָּה לְקָחוּהוּ לְמִלְחָמָה וְנֶהֱרַג בַּמִּלְחָמָה.

ו - קלב

יְהוּדִי אֶחָד בָּא פַּעַם אֶל הֶחָסִיד רַבִּי אֶפְרַיִם בַּעַל סֵפֶר 'עֹנֶג שַׁבָּת', בְּעֵת שֶׁרָצָה לָלֶכֶת לְהִתְפַּלֵּל בַּכֹּתֶל הַמַּעֲרָבִי, וְשָׁאַל אֶת רַבִּי אֶפְרַיִם עַל מָה אֲבַקֵּשׁ וְאֶתְפַּלֵּל שָׁם בַּכֹּתֶל, עָנָה לוֹ רַבִּי אֶפְרַיִם בַּקֵּשׁ מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וֶאֱמֹר לוֹ "אַל תַּשְׁלִיכֵנִי מִלְּפָנֶיךָ", "וַאֲרֹךְ מִיר נִישְׁט אַוֶועק פּוּן דִּיר". וּלְשׁוֹן תְּפִלָּה זוֹ הָיְתָה נִצְרֶכֶת אַז מְאֹד לְזֶה הַשּׁוֹאֵל. *

ו - קלג

אַחַר שֶׁהִגִּיעַ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל ר' אֶפְרַיִם זַ"ל בַּעַל סֵפֶר "עֹנֶג שַׁבָּת" רָאָה אוֹתוֹ ר' דָּוִד שֶׁכְּטֶר זַ"ל בְּאֵיזֶה יוֹם שֶׁהוּא חָלוּשׁ כֹּחַ מְאֹד פָּנָה אֲלָיו וְהִפְצִיר בּוֹ שֶׁיָּבוֹא עִמּוֹ לְבִקּוּר אֵצֶל רוֹפֵא. אָמַר לוֹ רַבִּי אֶפְרַיִם, וַהֲרֵי רַבֵּנוּ צִוָּה עָלֵינוּ לְהִתְרַחֵק מֵרוֹפְאִים וּרְפוּאוֹתֵיהֶם, אָמַר לוֹ רַבִּי דָּוִד שֶׁיָּבוֹא לְבִקּוּר רַק כְּדֵי לִשְׁמֹעַ חַוַּת דַּעְתּוֹ שֶׁל הָרוֹפֵא בִּלְבַד וְהָלַךְ עִמּוֹ. כְּשֶׁבִּקְּרוּ אֵצֶל הָרוֹפֵא אָמַר רַבִּי דָּוִד לָרוֹפֵא שֶׁבָּא רַק לִשְׁמֹעַ חַוַּת דַּעְתּוֹ בִּלְבַד, וּשְׁאָלָם אִם כֵּן מַדּוּעַ בָּאתֶם אֵלַי מֵאַחַר שֶׁלֹּא תִּשְׁתַּמְּשׁוּ בִּרְפוּאוֹתַי. אָמַר לוֹ רַבִּי דָּוִד: אַף עַל פִּי כֵן. אַחַר שֶׁבָּדְקוֹ אָמַר: לְפִי דַּעְתִּי אֵין לוֹ סְכוּיִים לִחְיוֹת יוֹתֵר מִכְּשִׁבְעָה שָׁבוּעוֹת כִּי כָּל הָרְאָה שֶׁלּוֹ נֶאֱכָלָה לְגַמְרֵי. וְרָשַׁם לוֹ רְפוּאוֹת וְהוּא לֹא לָקַחַם, וְחַי אַחַר כָּךְ שֶׁבַע שָׁנִים תְּמִימוֹת. וְהָיָה אוֹמֵר בְּצַחוּת אֲנִי אֵינִי הוֹלֵךְ וְשׁוֹמֵעַ בַּעֲצַת הָרוֹפְאִים מִלְּבַד אֶת 'ד"ר שִׂמְחָה' שֶׁאֵלָיו הוּא מְבֻטָּל וּמְשְׁתַּדֵּל לִשְׁמֹעַ בְּקוֹלוֹ וְהוּא עַל פִּי הַמְבֹאָר בְּלִקּוּטֵי מוֹהֲר"ן חֵלֶק ב' סִימָן כד, הַמְבֹאָר שָׁם שֶׁמִּדַּת הַשִּׂמְחָה הִיא רְפוּאָה לְכָל הַתַּחֲלוּאִים. *

ו - קלד

פָּגַשׁ פַּעַם רַבִּי אֶפְרַיִם זַ"ל בַּעַל עֹנֶג שַׁבָּת אֶת אֶחָד מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ הָעוֹמֵד בַּחֲנוּת לְמַאֲכָלִים קַלִּים וְאוֹכֵל שָׁם מְזוֹנוֹת, וְעָמַד וְצִפָּה לִשְׁמֹעַ בִּרְכָתוֹ הָאַחֲרוֹנָה, אַחַר כָּךְ אָמַר לוֹ בְּנִיחוּתָא וְכִי אֵינוֹ הֶפְסֵד, וַהֲרֵי בְּאוֹתוֹ מַעֲמָד יָכוֹלְתָּ לֶאֱכֹל פַּת וּלְבָרֵךְ עָלֶיהָ בִּרְכַּת נְטִילַת יָדַיִם וּבִרְכַּת הַמּוֹצִיא וּלְאַחֲרֶיהָ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן שֶׁבִּרְכָתָהּ מִדְּאוֹרָיְתָא, וְכַמָּה הָיִיתָ יָכוֹל לְזַכּוֹת בְּאוֹתוֹ מַצָּב וּבְאוֹתָהּ פְּעָלָה. *

ו - קלה

הֵבִיא פַּעַם רַבִּי שְׁלֹמֹה וֶועקְסְלֶער זַ"ל פֵּרוֹת לְרַבִּי אַבְרָהָם שְׁטְרִינְהַרְץ זַ"ל כִּי הֶעֱרִיכוּ וְחִבְּבוּ בְּיוֹתֵר, וְאָמַר לוֹ: הִנֵּה הֵבֵאתִי לָכֶם 'בִּכּוּרִים'. *

ו - קלו

סִפֵּר רַבִּי יִשְׂרָאֵל נַחְמָן אַנְשִׁין זַ"ל בְּשֶׁבַח קְדֻשָּׁתוֹ שֶׁל רַבִּי שְׁלֹמֹה וֶעקְסֶלֶער זַ"ל שֶׁבִּהְיוֹתוֹ שׁוֹכֵב עַל עֶרֶשׂ דְּוַי סְמוּךְ לְהִסְתַּלְּקוּתוֹ בְּבֵית הַחוֹלִים שַׁעֲרֵי צֶדֶק (שֶׁיִּסְּדוּ יְדִידוֹ בַּנֶּפֶשׁ ה"ה ד"ר וְואלַאךְ זַ"ל) בִּקְּרוֹ רַבִּי יִשְׂרָאֵל נַחְמָן כִּי הָיָה רַבִּי שְׁלֹמֹה מְחַבְּבוֹ מְאֹד, וְאַף עַל פִּי כֵן לְרֹב מַחֲלָתוֹ לֹא הִכִּירוֹ, עַד כְּדֵי כָּךְ שֶׁשָּׁאֲלוּ רַבִּי יִשְׂרָאֵל נַחְמָן עַל כָּךְ, הַאִם אֵינְךָ מַכִּירֵנִי וְאֵינְךָ זוֹכְרֵנִי? אוּלָם כְּבָר לֹא שָׁלַט בְּנַפְשׁוֹ וְאִבֵּד כִּמְעַט אֶת הַכָּרָתוֹ, וְאַף עַל פִּי כֵן כְּשֶׁנִּכְנְסָה אָחוֹת אַחַת לְסַדֵּר עֲבוּרוֹ שׁוּם סִדּוּר הֵחֵל לִצְעֹק בִּצְעָקוֹת וְקוֹלוֹת עַד שֶׁהָיְתָה מֻכְרַחַת לָצֵאת מֵחַדְרוֹ, וּכְשֶׁרָאָה ד"ר וואלַאךְ זֹאת דָּאַג לוֹ לְחֶדֶר מְיֻחָד וְשָׁרַק אָח וְרוֹפֵא יְטַפֵּל בּוֹ כִּרְצוֹנוֹ הַקָּדוֹשׁ.

ו - קלז

רַבִּי שְׁלֹמֹה וֶועקְסֶלֶר זַ"ל הָיָה אָדָם מָלֵא יִרְאָה וְשִׂמְחָה וְהָיָה נִכָּר הַדָּבָר הֵיטֵב לְכָל רוֹאָיו. וְהַצַּדִּיק בַּעַל לֵב הָעִבְרִי זַ"ל הוּא אֲשֶׁר אָמַר וְיָעַץ לוֹ אַחַר שֶׁעָלָה לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בִּשְׁנַת תרע"א, "מָקוֹם הָרָאוּי לְךָ בְּיוֹתֵר הוּא בְּבֵית הַכְּנֶסֶת שֶׁל חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב", עוֹד כְּבָר בִּשְׁהוּתוֹ בְּמָקוֹם מוֹלַדְתּוֹ בְּגָרמַנְיָה רָאָה אֶת הַסֵּפֶר "לִקּוּטֵי עֵצוֹת" וְהָיָה הוֹגֶה בּוֹ הַרְבֵּה.

ו - קלח

סִפֵּר רַבִּי יַעֲקֹב קַלְמָנוֹבִיץ זַ"ל כְּשֶׁרָצָה פַּעַם בִּילְדוּתוֹ לַעֲזֹר לְראבר"נ זַ"ל שֶׁהָיָה כְּבָר זָקֵן וְחָלַשׁ לִלְבֹּשׁ אֶת מְעִילוֹ הָעֶלְיוֹן, לֹא הִרְשָׁה לוֹ ראבר"נ זַ"ל, בְּאָמְרוֹ לוֹ בְּצַחוּת "וְכִי רוֹצֶה הִנְךָ כְּבָר לְהַחֲשִׁיבֵנִי כְּרַבִּי מְפֻרְסָם?" (שֶׁנּוֹהֲגִים מְשַׁמְּשֵׁיהֶם מִפְּנֵי כְּבוֹדָם לְסַיְּעָם בִּלְבִישָׁה).

ו - קלט

וְכֵן סִפֵּר שֶׁבְּבַחֲרוּתוֹ הָיָה ראבר"נ מְזַרְזוֹ לִקְרֹא בְּשַׁבָּת בַּתּוֹרָה בְּצִבּוּר, כִּי אָהֵב לִשְׁמֹעַ אֶת קוֹלוֹ הַבָּרוּר וְהַצָּח, וְכֵן אֶת דִּיּוּקוֹ הַגְּדוֹלָה בִּקְרִיאַת הַטְּעָמִים. וְהָיָה אוֹמֵר וּמְשֻׁתַּבֵּחַ ראבר"נ זַ"ל הֶעֱמִיד אוֹתִי לְ'בַּעַל קוֹרֵא', וְרַבִּי אַבְרָהָם שְׁטֶרִינְהַרְץ הֶעֱמִיד אוֹתִי לְ'בַּעַל תְּפִלָּה'.

ו - קמ

סִפֵּר רַבִּי יַעֲקֹב מְלַמֵּד-קַלְמָנוֹבִיץ זַ"ל, פַּעַם קָרָא אוֹתִי הָרַב פּוֹלְנָסְקִי זַ"ל רַב עִיר טָעפְּלִיק וְאָמַר לִי: רַבִּי יַעֲקֹב שָׁמַעְתִּי עָלֶיךָ לֵאמֹר שֶׁאַתָּה חָסִיד בֶּרֶסְלֶב וְקָם מִדֵּי לַיְלָה בַּחֲצוֹת וְיוֹצֵא לְהִתְבּוֹדֵד בַּשָּׂדוֹת מִחוּץ לָעִיר, וַהֲרֵי מִתְעַיֵּף אַתָּה מִזֶּה וְחֲלִילָה יָכוֹל הִנְךָ לְהִתְרַשֵּׁל בַּעֲבוֹדָתְךָ הַקְּדוֹשָׁה? עָנָה לוֹ רַבִּי יַעֲקֹב זַ"ל: יַאֲמִין לִי הָרַב שֶׁבְּעֵת שֶׁאֲנִי קָם בַּחֲצוֹת לַיְלָה וְצוֹעֵק וּמְבַקֵּשׁ לַה' עַל כָּל אֶחָד מִתַּלְמִידַי שֶׁיֵּלְכוּ בְּדֶרֶךְ טוֹבָה חוֹסֵךְ אֲנִי בָּזֶה אַחַר כָּךְ לִצְעֹק עֲלֵיהֶם בַּיּוֹם, וְהִסְכִּים עִמּוֹ.

ו - קמא

וְאָכֵן הִתְפָּאֵר פַּעַם רַבִּי יַעֲקֹב וְאָמַר: אֵינִי יָכוֹל לוֹמַר שֶׁכָּל תַּלְמִידַי נִשְׁאֲרוּ עֲטוּרִים בְּזָקֶן וּפֵאוֹת, אֲבָל שׁוֹמְרֵי שַׁבָּת נִשְׁאֲרוּ כֻּלָּם עַל אַף הַסְּחִיפָה הַגְּדוֹלָה לְחִלּוֹנִיּוּת שֶׁהָיְה בִּזְמַנּוֹ בֵּין הַנֹּעַר, הוּא הָיָה מְלַמֵּד וְתִיק מֶשֶׁךְ עֶשְׂרוֹת שָׁנִים וְעָבְרוּ דַּרְכּוֹ מֵאוֹת שֶׁל יְלָדִים. שֶׁהָיָה מַרְגִּילָם בְּכָל יוֹם לְגֶשֶׁת לַאֲרוֹן הַקֹּדֶשׁ לוֹמַר אֵיזֶה דִּבּוּרֵי תְּפִלָּה לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ.

ו - קמב

כְּשֶׁנּוֹדַע לְרַבִּי מֹשֶׁה רוֹזֶנְטַל זַ"ל כְּשֶׁכְּבָר הָיָה חוֹלֶה אֶת חָלְיוֹ שֶׁלִּפְנֵי פְּטִירָתוֹ, שֶׁאֶחָד מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ עוֹמֵד לִנְסֹעַ לְהִשְׁתַּטֵּחַ עַל אֵיזֶה קֶבֶר בְּהַר הַזֵּיתִים. פָּנָה אֵלָיו בְּבַקָּשָׁה שְׁטוּחָה: אֲבַקֵּשׁ מִמְּךָ טוֹבָה הֱיוֹת וּבְתִּי שׁוֹכֶבֶת שָׁם בָּהָר בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי (לְאַחַר שֶׁשָּׁבְקָה חַיִּים אַחַר יְסוּרִים קָשִׁים) וְשָׁם כָּתְבוּ עַל שְׁמָהּ "בַּת" "הָרַב" ר' מֹשֶׁה רוֹזֶנְטַל', וּבְכֵן אֲבַקֶּשְׁךָ בְּכָל לְשׁוֹן, מְחֹק תֵּבַת "הָרַב", מֵהַקֶּבֶר. וְלֹא עָזְבוֹ מְבַקֶּשְׁתּוֹ, עַד שֶׁהַלָּה אָמַר לוֹ שֶׁקָּשֶׁה לוֹ מְאֹד לַעֲשׂוֹת כָּזֶה מִשּׁוּם כְּבוֹד מִשְׁפַּחַת הַמְּנוּחָה שֶׁלֹּא יִפְגַּע הַדָּבָר בִּכְבוֹדָם חָלִילָה וְרַק אָז עָזְבוֹ וְהִנִּיחַ לוֹ.

ו - קמג

פָּגַשׁ פַּעַם אֶחָד מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ אֶת רַבִּי בֵּירַךְ רוּבִינְזָהאן זַ"ל בְּמָאוֹר פָּנִים וְשִׂמְחָה מְיֻחֶדֶת שֶׁלֹּא כְּהֶרְגֵּלוֹ, וְנִפְלָא הַדָּבָר הַזֶּה בְּעֵינָיו עַד שֶׁשָּׁאֲלוֹ מַה יּוֹם מְיוּמָיִם? וַעֲבוּר מָה רָאָה כְּבוֹדוֹ לְשִׂמְחַ הַיּוֹם כָּל כָּךְ? עָנָה לוֹ: אֲסַפֵּר לְךָ אֶת הָאֱמֶת, נִזְכַּרְתִּי הַיּוֹם שֶׁלִּפְנֵי שָׁנִים כָּךְ וְכָךְ בְּיוֹם זֶה הִכְנַסְתִּי אֶת בְּנֵי לִבְרִיתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ, אוּלָם בְּנִי זֶה לֹא זָכָה לַאֲרִיכוּת יָמִים כְּלָל כִּי נֶעֱקַד עַל קִדּוּשׁ ה' בְּשָׁנוֹת הַשּׁוֹאָה הָאֲיֻמָּה, וּבְזָכְרִי אוֹתוֹ הַיּוֹם פָּחַז עָלַי יִצְרִי וְהֵחֵל לְדַכְּאֵנִי בְּמַחְשָׁבוֹת עַצְבוּת וְתוּגָה, עַל אָבְדָנוֹ, אוּלָם הִתְגַּבַּרְתִּי וְהִצְלַחְתִּי לַעֲמֹד בַּדָּבָר לְקַיֵּם הַמְּצָוָה הַגְּדוֹלָה לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד עַל שֶׁזִּכִּיתִי וְקִיַּמְתִּי בּוֹ לְפָחוֹת מִצְוַת הַבְּרִית מִילָה כָּרָאוּי, וְלֹא נָתַתִּי לְיִצְרִי לְהַחֲלִישׁ דַּעְתִּי בְּמַחֲשָׁבוֹת שֶׁל עַצְבוּת וּמָרָה שְׁחוֹרָה. וּמִכָּאן מֵאוֹר פָּנַי שֶׁרָאִיתָ.

ו - קמד

סִפֵּר אֶחָד מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ הַמִּתְפָּרְנֵס מִמְּלֶאכֶת הַקֹּדֶשׁ שֶׁפַּעַם בִּקֵּשׁ לוֹ בְּבָהֳלָה רַבִּי בֵּירַךְ רוּבִינְזָהאן זַ"ל שֶׁיִּבְדֹּק עֲבוּרוֹ אֶת תְּפִלָּיו, וְשָׁאַל לוֹ בֵּין דְּבָרָיו מַה יּוֹם מְיוּמָיִם, עָנָה לוֹ מֻחָמַת שֶׁנִּזְדַּמֵּן לוֹ שֶׁקָּרָא אֵיזֶה סִפּוּר עַל יְהוּדִי אֶחָד מִתַּלְמִידֵי הַצַּדִּיקִים שֶׁשְּׁמוֹ הָיָה 'בֵּירַךְ' כְּשְׁמוֹ, וְהָיָה לוֹבֵשׁ מֶשֶׁךְ זְמַן תְּפִלִּין שֶׁאֵינָם כְּשֵׁרִים וְלֹא יָדַע מִזֶּה עַד לְאַחַר הִסְתַּלְּקוּתוֹ, וְהָיוּ צְרִיכִים הַצַּדִּיקִים לְתַקְּנוֹ עֲבוּר כֵּן. וְקִשֵּׁר לְעַצְמוֹ סִפּוּר זֶה שֶׁמִּן הַשָּׁמַיִם מְרַמְּזִים לוֹ הַדָּבָר וְעַל כֵּן נִתְעוֹרֵר גַּם הוּא לָזֶה, וְאָכֵן בִּבְדִיקָתוֹ מָצָא שֶׁנִּפְסְלוּ תְּפִלָּיו, וְהָיָה לוֹ לְאוֹת.

ו - קמה

סִפֵּר הרה"ח רַבִּי בֶּעריל הירְשמַן זַ"ל בְּהִתְפַּעֲלוּת בְּגַדֶלְתוֹ שֶׁל הַחָזָן רַבִּי דָוִד שְׁטֶעפֶּער זַ"ל שֶׁפַּעַם בִּהְיוֹתוֹ בָּחוּר צָעִיר נִכְנַס בְּיוֹם רֹאשׁ-הַשָּׁנָה לְבֵית כְּנֶסֶת אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁבָּעִיר הָעַתִּיקָה וְשָׁמַע אוֹתוֹ מְסַיֵּם הַבְּרָכָה שֶׁל הַפִּיּוּט "הִנְנִי הֶעָנִי מִמַּעַשׂ וְכוּ' בָּרוּךְ אַתָּה שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה - יִתְגַּדַּל", שֶׁבְּתְחִלַּת תְּפִלַּת מוּסָף, וְהִתְפַּעֵל כָּל כָּךְ מִנְּעִימוּת תְּפִלָּתוֹ עַד שֶׁאָמַר לְאָחִיו שֶׁלְּוָהוּ: אֲנִי מַמְשִׁיךְ כָּאן אֶת הַתְּפִלָּה וְאֵינִי עוֹזֵב אֶת הַמָּקוֹם וְנִשְׁאַר עַד לְסוֹף הַתְּפִלָּה. וּבְאוֹתָהּ שָׁנָה חָל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה בְּיוֹם הַשַּׁבָּת, וְסִפֵּר שֶׁהָיָה רַבִּי דָוִד זַ"ל חַזָּן מֻמְחֶה וְנִפְלָא כָּזֶה שֶׁעָבַר בִּנְעִימוּת מֻפְלֶגֶת מֵנַּסַּח נִגּוּן הַתְּפִלָּה שֶׁל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה לְנֻסַּח תְּפִלַּת הַשַּׁבָּת. עַד שֶׁבְּאָמְרוֹ "וּבְיוֹם הַשַּׁבָּת", חָשַׁב שֶׁהִגִּיעַ מַגִּישִׁים לַשֻּׁלְחָן אֶת מַאֲכְלֵי וּמַטְעֲמֵי הַשַּׁבָּת. אוּלָם עִקַּר הִתְפַּעֲלוּתוֹ מִמֶּנּוּ הָיָה שֶׁהוּא בְּהִיוֹתוֹ בָּחוּר וְזָרִיז גָּמַר אֶת סְעוּדַת הֶחָג וְיָרַד לְכֹתֶל לוֹמַר שָׁם תְּהִלִּים, וּמַה הִתְפַּעֵל שֶׁכְּבָר פָּגַשׁ שָׁם בְּרַבִּי דָוִד יוֹשֵׁב בַּפִּנָּה וְאוֹמֵר תְּהִלִּים בְּפְשִׁיטוּת וּבִתְמִימוּת גְּמוּר כְּאָדָם פָּשׁוּט לְגַמְרֵי, עַל אַף שֶׁרַבִּים מִטּוּבֵי חַזָּנֵי הָעִיר הָיוּ בָּאִים לִשְׁמֹעַ תְּפִלָּתוֹ הָעֲרֵבָה וְהַמְּתוּקָה.

ו - קמו

אָמַר פַּעַם רַבִּי יִשְׂרָאֵל טְרָהוִיצֶער זַ"ל לְכַמָּה מִבְּנֵי הַנְּעוּרִים הַמְקָרְבִים הַחֲדָשִׁים "מַדּוּעַ אֵינְכֶם לוֹמְדִים אֶת סִפְרוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ עַד שֶׁתֵּדְעוּהוּ בְּעַל פֶּה? אֲנִי בִּהְיוֹתִי כְּבֶן שֹׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה כְּבָר יָדַעְתִּי אֶת כָּל הַלִּקּוּטֵי מוֹהֲר"ן בְּעַל פֶּה". (סִפְרוֹ ר' הִירְשׁ לַייב לִיפְּל זַ"ל).

ו - קמז

סִפֵּר רַבִּי בֶּן צִיּוֹן אַפְּטֶער זַ"ל שֶׁפַּעַם בִּשְׁהוּתוֹ בִּנְדוּדָיו בְּסוֹקוֹלוֹב הִשְׁתָּאָה בְּבֵית הַכְּנֶסֶת אַחַר הַתְּפִלָּה וּכְשֶׁהִרְגִּישׁ רַבִּי מָרְדְּכַי סוֹקוֹלוֹבֶער זַ"ל אֵיךְ שֶׁחָלַשׁ לִבּוֹ מְאֹד וְהוּא מִתְיַסֵּר בְּרַעֲבוֹנוֹ נִגַּשׁ אֵלָיו וְהוֹרִיד מִמֶּנּוּ אֶת תְּפִלָּיו בְּאָמְרוֹ לוֹ "לֵךְ אֱכֹל לַחְמֶךָ".

ו - קמח

סִפֵּר רַבִּי בֶּן צִיּוֹן אַפְּטֶר זַ"ל שֶׁפַּעַם הִגִּיעַ לְאֵיזֶה כְּפָר כָּאן בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וּכְשֶׁשְּׁאָלוּהוּ אֵיזֶה חָסִיד הוּא, כְּשֶׁעָנָה וְאָמַר לָהֶם שֶׁהוּא מֵחֲסִידֵי בֶּרֶסְלֶב, אָמְרוּ לוֹ: אָנוּ תּוֹשְׁבֵי כְּפָר זֶה כְּבָר אֵינֶנּוּ יְכוֹלִים לְחַלֵּק עַל חֲסִידִים כְּמוֹתְכֶם, כִּי שָׁמַעְנוּ פַּעַם אֶחָד אֶת תְּפִלָּתוֹ שֶׁל רַבִּי יִשְׂרָאֵל קַארְדוּנֶער זַ"ל מִתְפַּלֵּל מִנְחָה, בְּעֵת עָבְרוּ בִּכְפָרֵנוּ, וְשׁוּב אֵינֶנּוּ יְכוֹלִים לַחֲלֹק עַל צַדִּיקִים כָּאֵלּוּ. (וראה עוד בחלק ד סימן שעה).

ו - קמט

סִפֵּר רַבִּי בֶּן צִיּוֹן אַפְּטֶר זַ"ל שֶׁפַּעַם הָלַךְ יַחַד עִם רַבִּי דָוִד צְבִי דַאשִׁיוּוסְקֶע לְצִיּוּן רַבֵּנוּ זַ"ל וְרַבִּי דָוִד צְבִי כְּבָר הָיָה אָז זָקֵן מֻפְלָג, וְסִיַּע לוֹ רַבִּי בֶּן צִיּוֹן זַ"ל בַּהֲלִיכָתוֹ, וּבְתוֹךְ דְּבָרָיו

הִזְדָּעְזַע רַבִּי דָּוִד צְבִי וְאָמַר בִּרְעָדָה לְרַבִּי בֶּן צִיּוֹן זַ"ל 'אַתָּה מֵבִין לְהֵיכָן אָנוּ הוֹלְכִים כָּעֵת'. "דוּ פַאר שְׁטֵייסְט אַוואוּ מִיר גֵייהֶען אִיצְט". וְאָמַר זֹאת בְּהִתְרַגְּשׁוּת כָּזוֹ, שֶׁאַף שֶׁכְּבָר הָיָה בַּצִּיּוּן אַלְפֵּי פְּעָמִים בִּימֵי חַיָּיו הָיְתָה הַרְגָּשָׁתוֹ כְּאִלּוּ לוֹ זֶה עַתָּה פַּעַם רִאשׁוֹנָה שֶׁעוֹלֶה לְהִשְׁתַּטֵּחַ עַל צִיּוּנוֹ הַקָּדוֹשׁ.

ו - קנ

רַבִּי מִיכָל דּוֹרְפְּמַן שְׁלִיטָ"א הִתְקָרֵב לְדֶרֶךְ רַבֵּנוּ עַל יְדֵי הרה"ח רַבִּי מֹשֶׁה גְּרוֹמַאן זַ"ל שֶׁבִּקֵּר בִּישִׁיבָתוֹ שֶׁבְּקִיּוּב וְנָתַן לוֹ אֶת הַסֵּפֶר 'מַכְנִיעַ זֵדִים' בְּמַתָּנָה, וּבֵין דְּבָרָיו סִפֵּר לוֹ מֵהַנַּעֲשֶׂה בְּאוּמַן. וְהָיָה זֶה בְּסוֹף הַקַּיִץ וְאָז כְּשֶׁהָיָה בְּדַעְתּוֹ לַחֲזוֹר לְבֵיתוֹ, כָּתַב לְאָבִיו שֶׁהוּא נוֹסֵעַ הַבַּיְתָה יַחַד עִם אָחִיו הַקָּטָן (שֶׁלָּמַד עִמּוֹ שָׁם בַּיְשִׁיבָה) דֶּרֶךְ אוּמַן. כְּשֶׁהִגִּיעוּ לְאוּמַן הִתְאַכְסְנוּ אֵצֶל רַבִּי בֶּעְרִיל לִינְדְוָואסֶר הי"ד. אָבִיו הָיָה הָרַב בָּעִיר צִימִירוֹבִיץ הַסָּמוּךְ לְקַאמִינְיץ, הוּא לֹא נָתַן לוֹ לִלְמֹד בְּבֵית סֵפֶר שֶׁשָּׁם הִתְחִילוּ קְבוּצַת "פּוֹעֲלֵי צִיּוֹן" לִפְעֹל וּלְהַסִּית אֶת הַנֹּעַר לְדֶרֶךְ הַצִּיּוֹנוּת. וְהָיָה יוֹשֵׁב וְלוֹמֵד עִמּוֹ בְּאֹפֶן פְּרָטִי מִדֵּי לַיְלָה כַּמָּה שָׁעוֹת. וּבִרְצוֹתוֹ אַחַר כָּךְ לַחֲזוֹר לְבֵיתוֹ קִבֵּל מִכְתָּב מֵאָבִיו שֶׁאֵין לוֹ לְאָן לָבוֹא כִּי בָּעִתּוֹן הַיְּהוּדִי הַמְּקוֹמִי מַסִּיתִים לְגָרְשׁוֹ לְסִיבִּיר וּמְסֻכָּן שֶׁיַּחֲזֹר לְבֵיתוֹ וְנִשְׁאַר בְּאוּמַן.

ו - קנא

אֶחָד מֵחֲסִידֵי חַבַּ"ד מִמֵּן בְּכַסְפּוֹ אֶת כָּל נְסִיעָתוֹ שֶׁל רַבִּי הִירְשׁ לֵייב לִיפְּל זַ"ל לָאָרֶץ, וּכְשֶׁשָּׁמַע זֹאת רַבִּי מֹשֶׁה טְשֶׁנְטְשׁוֹבֶער זַ"ל בָּא גַּם הוּא אֵלָיו לְבַקְּשׁוֹ עַל זֶה, שֶׁיִּתֵּן גַּם לוֹ סְכוּם כָּל שֶׁהוּא עֲבוּר הַנְּסִיעָה, וְלֹא אָבָה, אָמַר לוֹ רַבִּי מֹשֶׁה בְּתָמִימוּתוֹ "נוּ, מִן הַסְּתָם אֵין אַתָּה הַדָּוִד שֶׁלִּי", כְּאוֹמֵר שֶׁה' יַעְזְרוֹ מִמָּקוֹם אַחֵר וְעַל יְדֵי שְׁלִיחַ וְדָוִד אַחֵר. וְלֹא הֶרְאָה לוֹ מֵחֲמַת כֵּן שׁוּם פָּנִים עֲגוּמוֹת וַעֲצוּבוֹת כְּלָל.

ו - קנב

רַבִּי שְׁמוּאֵל הוֹרְבִיץ זַ"ל הִתְיַגֵּעַ הַרְבֵּה עֲבוּר הַסֵּפֶר 'בְּאוּר הַלִּקּוּטִים' וְהָלַךְ וְאָסַף כָּל הַחִדּוּשֵׁי תּוֹרָה בִּיגִיעוֹת גְּדוֹלוֹת עַד שֶׁזָּכָה וְהִדְפִּיסָם, וְסִפֵּר שֶׁאַחַר שֶׁהִדְפִּיס הַסֵּפֶר חָלַם שֶׁבָּא אֵלָיו רַבִּי אַבְרָהָם וּנְשָׁקוֹ וְהוֹדָה לוֹ הַרְבֵּה עֲבוּר יְגִיעָתוֹ הַקָּשָׁה כָּל כָּךְ שֶׁהָיָה לוֹ עַד שֶׁהִדְפִּיס אֶת סִפְרוֹ. וּכְשֶׁתֹּאַר לְרַבִּי לֵוִי יִצְחָק אֶת מַרְאֵהוּ הוֹדָה לוֹ רַבִּי לֵוִי יִצְחָק שֶׁאָכֵן כָּךְ הָיָה נִרְאָה בְּחַיָּיו.

ו - קנג

הָיָה אוֹמֵר בְּצַחוּת רַבִּי גְּדַלְיָה בֶּערְגֶּער זַ"ל כְּרֶמֶז עַל זֶה שֶׁנִּקְרָא רְחוֹב בֵּית צִיּוּנוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ זַ"ל 'רְחוֹב פּוּשְׁקִינָא' שֶׁהוּא כְּאוֹמְרִים בִּלְשׁוֹנֵנוּ "פֹּה-שְׁכִינָה", לְרַמֵּז עַל מָקוֹם גְּנִיזָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה אֲשֶׁר שָׁם חֶלְקַת מְחוֹקֵק סָפוּן.

ו - קנד

הָיָה אוֹמֵר לְעִנְיַן דִּבּוּרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל בְּחוֹבַת הַתְּמִימוּת וְהַפְּשִׁיטוּת הַנִּצְרָךְ לַעֲבוֹדַת ה', בִּפְרָט בְּעִנְיְנֵי רַבֵּנוּ זַ"ל, שֶׁזֶּהוּ לְמַעֲשֶׂה פֵּרוּשׁ 'קַבָּלַת עֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם'. וְהַיְנוּ שֶׁצָּרִיךְ שֶׁתִּהְיֶה עֲבוֹדָתֵנוּ 'כְּשׁוֹר לָעֹל וְכַחֲמוֹר לְמַשָּׂא'. (ע"ז ה:) שֶׁקַּבָּלַת הָעֹל מוֹרָה עַל הַעֲבְדוּת בְּלֹא שֵׂכָל וּבְלֹא הֶבְנָה, וְדַיְקָא מֵחֲמַת זֶה שֶׁלּוֹקֵחַ הָאָדָם אֶת דַּעְתּוֹ הַגְּדוֹלָה וּמְבַטְּלָהּ וְעוֹשֶׂה מַעֲשָׂיו כְּמַעֲשֵׂה עֶבֶד זוֹכֶה אַחַר כָּךְ לְדַעַת גְּדוֹל יוֹתֵר וְיוֹתֵר, וְאָז שׁוּב צָרִיךְ לְהַנִּיחַ דַּעְתּוֹ וְחוֹזֵר חֲלִילָה.

ו - קנה

הָיָה רַבִּי לֵוִי יִצְחָק מְשַׁבֵּחַ אֶת רַבִּי מֹשֶׁה יְרוּסְלַבְסְקִי זַ"ל עַל זֹאת שֶׁבְּאוֹתָם הַשָּׁנִים שֶׁלֹּא הָיָה בָּאֶפְשָׁרוּת לִנְסֹעַ לְהִשְׁתַּטֵּחַ עַל צִיּוּן רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ מֵחֲמַת אִסּוּר כְּנִיסָה וִיצִיאָה שֶׁל שִׁלְטוֹנוֹת הַקּוֹמוּנִיסְטִים, הָיָה מְעוֹרֵר רַבִּי מֹשֶׁה אֶת צִבּוּר אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁיִּקְבְּעוּ כָּל יוֹם אַחַר הַתְּפִלָּה לוֹמַר תְּהִלִּים בַּצִּבּוּר שֶׁיִּפָּתְחוּ שׁוּב שַׁעֲרֵי הַצִּיּוּן וְנוּכַל לְהִשְׁתַּטֵּחַ עַל צִיּוּנוֹ הַקָּדוֹשׁ כִּרְצוֹן רַבֵּנוּ זַ"ל. וְכָךְ עָשׂוּ מֶשֶׁךְ זְמַן רַב.

ו - קנו

רַבִּי נַפְתָּלִי דּוּבִּינְסְקִי זַ"ל נִתְקָרֵב לְדֶרֶךְ רַבֵּנוּ זַ"ל עַל יְדֵי רַבִּי יַעֲקֹב זִיטָאמִיר הי"ד הוּא הָיָה עוֹבֵד ה' מֻפְלָג בְּמַעֲלָה מְאֹד. כְּשֶׁלְּקָחוּהוּ לַחֲקִירוֹת וּבִקְשׁוּ מִמֶּנּוּ שֶׁיַּחְתֹּם עַל מִסְמְכֵי הַהַרְשָׁעָה אָמַר לָהֶם "אֵינִי חוֹתֵם לָכֶם לִפְנֵי שֶׁאַתֶּם אוֹמְרִים לִי מַה כָּתוּב בּוֹ" וְהִקְרִיאוּ לוֹ הַלְּשָׁנוֹת שׁוֹנוֹת עַל שְׁאָר מַאֲנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ, עָנָה וְאָמַר לָהֶם אֲנִי מוּכָן לַחְתֹּם לָכֶם מַה שֶּׁאַתֶּם רוֹצִים עַל כָּל מַה שֶּׁשַּׂיָּךְ לִי, אֲבָל מַה שֶּׁשַּׂיָּךְ לַאֲנָשִׁים אֲחֵרִים לֹא אֶחְתֹּם לָכֶם. וּכְשֶׁרָאוּ עַקְשָׁנוּתוֹ צִוּוּ לְהַעֲמִידוֹ בְּחֶבְית מַיִם קָרִים וְכָךְ עָמַד לַיְלָה שָׁלֵם בְּקֹר גָּדוֹל, וּבַבֹּקֶר לֹא יָכוֹל הָיָה יוֹתֵר לְהָנִיעַ אֶת רַגְלוֹ, כִּי הַדָּם לֹא זָרַם בְּרַגְלָיו כָּרָאוּי וּלְקָחוּהוּ לְבֵית חוֹלִים וְאָמְרוּ הָרוֹפְאִים שֶׁחַיָּבִים לִכְרוֹת אֶת רַגְלָיו וּבְאֶמְצַע הַנִּתּוּחַ שָׁבַק חַיִּים הי"ד הוּא הָיָה אָז פָּחוֹת מִבֶּן שְׁלֹשִׁים.

ו - קנז

כָּל כָּךְ הָיָה נִזְהָר רַבִּי אֶלְחָנָן סְפֶּקְטוֹר זַ"ל מִשּׁוּם שֶׁמָּץ שֶׁל פְּרִסּוּם חְלִילָה, שֶׁפַּעַם כְּשֶׁקָּרְאוּ אוֹתוֹ לַעֲלִיָּה לַתּוֹרָה וְכִנּוּ אוֹתוֹ בְּשֵׁם "הָרַב רַבִּי אֶלְחָנָן", לֹא הִסְכִּים לַעֲלוֹת לַתּוֹרָה עַד שֶׁיִּקְרְאוּהוּ כִּשְׁמוֹ "רַבִּי אֶלְחָנָן" בִּלְבַד בְּלֹא תֹּאַר "הָרַב", וְכִשְׁאָר בְּנֵי אָדָם הַפְּשׁוּטִים הַנִּקְרָאִים לַתּוֹרָה.

ו - קנח
עַל אַף שֶׁלֹּא הָיוּ מַנְצִיחִים וְחוֹרְטִים עַל הַמַּצֵּבָה בִּשְׁבָחִים עַל הַמֵּת אוּלָם אֶת יְחוּסוֹ הָיוּ מַנְצִיחִים, בְּהַטְעִימָם שֶׁזֶּה אֲמִתִּי וְנָכוֹן, אוּלָם שִׁבְחוֹ הָאֲמִתִּי מִי הוּא שֶׁיָּכוֹל לְדַעַת אוֹתוֹ בֶּאֱמֶת.

ו - קנט
הָיוּ כַּמָּה וְכַמָּה מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ גְּדוֹלִים בַּתּוֹרָה שֶׁהָיוּ מַתְמִידִים לִלְמֹד בְּכָל יוֹם שֶׁבַע דַּפִּים גְּמָרָא וְהָיוּ לוֹמְדִים אוֹתוֹ בְּרֶצֶף אֶחָד שֶׁלֹּא הִפְסִיקוּ בְּדִבּוּרָם בָּאֶמְצַע. וּמֵחֲמַת כֵּן הָיוּ מִסְתַּגְּרִים מִי בְּבֵיתוֹ וּמִי בְּמָקוֹם אַחֵר כְּדֵי לַעֲמֹד בְּסֵדֶר לִמּוּד זֶה. וּמִשּׁוּם כֵּן הִסְפִּיקוּ גַּם לְסַיֵּם כָּל הַשַּׁ"ס וְעוֹד סִדְרֵי לִמּוּדִים מִדֵּי שָׁנָה בְּשָׁנָה.

ו - קס
כְּשֶׁשָּׁאַל פַּעַם רַב אֶחָד אֶת אֶחָד מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁהָיָה מַקְפִּיד עַל קִימַת חֲצוֹת מִדֵּי לַיְלָה בְּלַיְלָה, הֲרֵי כָּתוּב בַּ'שֻׁלְחָן עָרוּךְ' בִּתְחִלָּתוֹ 'רָאוּי לְכָל 'יְרֵא שָׁמַיִם' שֶׁיָּקוּם', וְכִי אַתָּה הוּא יְרֵא שָׁמַיִם הָרָאוּי לָזֶה. עָנָה לוֹ זֶה מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ עַל זֶה בְּעַצְמוֹ אֲנִי קָם וּמִתְעוֹרֵר לִבְכּוֹת מָתַי אֶזְכֶּה גַּם אֲנֹכִי לְיִרְאַת שָׁמַיִם עַד שֶׁאֶהְיֶה רָאוּי לָקוּם לְכַתְּחִלָּה לַעֲרִיכַת הַתִּקּוּן בַּחֲצוֹת.

ו - קסא
הִתְקָרֵב אֶל אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ אֶחָד מֵחֲשׁוּבֵי הָעִיר בְּמוֹסְקְבָא, וְהוּא הָיָה מְנַהֵל חֲנוּת שֶׁקִּבְּלוֹ בְּאַחֲרָיוּת מֵהַמֶּמְשָׁלָה לְנַהֵל חֲנוּת זוֹ, וְהִנֵּה כְּשֶׁהִגִּיעַ הַשַּׁבָּת לֹא פָּתַח חֲנוּתוֹ כַּנִּדְרָשׁ, וְהִסְתַּכֵּן מֵחֲמַת זֶה בְּסַכָּנַת נְפָשׁוֹת מַמָּשׁ עַל אֲשֶׁר מוֹעֵל הוּא בַּתַּפְקִיד הַמֻּטָּל עָלָיו וְעוֹד, שֶׁמְּחַסֵּר מֵחֲמַת כֵּן אֶת קֻפַּת הַמְּדִינָה, וְהָיָה מַפְצִיר בְּתִפְלָתוֹ מִדֵּי יוֹם בְּיוֹם בִּתְפִלּוֹת אֲרֻכּוֹת עַל זֶה שֶׁיַּצִּילוֹ ה' וְלֹא יִמָּסֵר בְּיָדָם חָלִילָה, וְנָהַג כָּךְ לְמַעְלָה מֵעֶשְׂרִים שָׁנָה וְלֹא תִּפָּסְחוּהוּ שׁוּם פַּעַם, וְכַמָּה פְּעָמִים כְּשֶׁהִגִּיעוּ סוֹכְנֵי הָאוֹצָר לְבַדֵּק אֶת נְהוּלּוֹ הָיוּ שְׁכֵנָיו הַסּוֹחֲרִים אוֹמְרִים לָהֶם הִנֵּה זֶה עַתָּה מַמָּשׁ הָלַךְ וְנָסַע לְקָנוֹת סְחוֹרָה כְּפִי הַמִּתְבַּקֵּשׁ וְהָלְכוּ לָהֶם, וְהָיָה הַדָּבָר לְפֶלְא וּמוֹפֵת.

ו - קסב
הִגִּיעַ פַּעַם רַב אֶחָד מִפּוֹלִין לִשְׁהוֹת בֵּין אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ בִּימֵי רֹאשׁ-הַשָּׁנָה, וְהִרְהֵר לְנַפְשׁוֹ אִם אֲנִי כְּבָר כָּאן לָמָּה שֶׁלֹּא אֶסַּע וְאֶשְׁהֶה בְּמַעְזְבּוּז עַל קֶבֶר הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב סָבוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ, וּמִדּוּעַ אֶשְׁהֶה אֵצֶל הַנֶּכֶד בִּמְקוֹם סָבוֹ, וּכְשֶׁאָמַר לְאֶחָד מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ מַחְשְׁבוֹתָיו אָמַר לוֹ הַלָּה, הֶלֹא הַבֵּט וּרְאֵה וַהֲלֹא אֵיךְ מִתְקַבְּצִים כָּל הַשָּׁנָה מִכָּל הָעוֹלָם וּבִפְרָט בְּל"ג בָּעֹמֶר לְהִשְׁתַּטֵּחַ עַל קֶבֶר רַשְׁבִּ"י, בְּעוֹד שֶׁרַבּוֹ רַבִּי עֲקִיבָא שׁוֹכֵן בִּטְבֶרְיָא וְאֵין נוֹסְעִים אֵלָיו כָּל כָּךְ. אֶלָּא בְּוַדַּאי סִבַּת הַדָּבָר הוּא שֶׁמֻּחְמֶּתֶת שֶׁכָּל צַדִּיק יֵשׁ לוֹ כֹּחַ מְיֻחָד שֶׁאֵין בַּחֲבֵרוֹ הַצַּדִּיק

וְעִנְיַן תִּקּוּן הַהִתְקַבְּצוּת בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה שַׁיָּךְ בִּפְרָטִיּוּת לְרַבֵּנוּ בְּיוֹתֵר וְהוּא גִּלָּה סוֹדוֹ בְּיוֹתֵר וְעַל כֵּן אֶצְלוֹ מְקוֹם הַהִתְקַבְּצוּת הַנָּכוֹן. *

ו - קסג

הָיָה אֶחָד מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁהִפְצִיר מָשֶׁךְ זְמַן רַב וּבִקֵּשׁ הַרְבֵּה פְּעָמִים דֶּרֶךְ מִכְתָּבִים לְמָמְשָׁלָה שֶׁיִּתְּנוּ לוֹ הֶתֵּר יְצִיאָה וְלֹא הִתְיַחֲסוּ אֵלָיו וְלֹא עָנוּ לוֹ כְּלָל, פַּעַם אַחַר שֶׁפָּקְעָה סַבְלָנוּתוֹ כָּתַב מִכְתָּב לְהַנּוֹגְעִים בַּדָּבָר וּבוֹ פֵּרֵט בְּמִכְתָּבוֹ בִּלְשׁוֹן טְעָנָה 'מַדּוּעַ אֵינְכֶם מִתְיַחֲסִים אֵלַי וְאֵינְכֶם עוֹנִים לִי תְּשׁוּבָה, וּמַטְרִיחִים אוֹתִי כָּל כָּךְ'?? תֵּכֶף לְמָחֳרָתוֹ הִגִּיעוּ לְבֵיתוֹ מֵהַמִּשְׁטָרָה וְהֶעֱמִידוּהוּ לְמִשְׁפָּט וְנִגְזַר דִּינוֹ לְהִשָּׁלַח לְסִיבִּיר לְכַמָּה שָׁנִים עַל עָוֹן זֶה שֶׁהֵעֵז לִטְעֹן שׁוּם טַעֲנָה כְּנֶגֶד הַשִּׁלְטוֹן.

ו - קסד

סָמוּךְ לְצִיּוּן רַבֵּנוּ בְּרַחוֹב בְּזִילְנָסְקִי בְּאֶחָד מֵהַבָּתִּים שֶׁבָּרְחוֹב הָיָה בֵּית רַבֵּנוּ שֶׁנִּפְטַר שָׁם, וְהָיָה גָּדֵל שָׁם עֵץ גָּדוֹל וְנָאֶה מְאֹד שֶׁלֹּא הָיָה כְּדֻגְמָתוֹ בְּאוֹתוֹ רְחוֹב, וּמְקֻבָּל הָיָה בֵּין אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁשָּׁם הָיָה מְקוֹם הִסְתַּלְּקוּתוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ זַ"ל וְהָיוּ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ מְבַקְּרִים שָׁם מִדֵּי פַּעַם בְּהַצְבִּיעָם עַל מָקוֹם מְיֻחָד זֶה. (וראה ח"ג סימן תס"ד).

ו - קסה

פַּעַם כְּשֶׁרָאָה אֶחָד מֵחֲשׁוּבֵי אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ שְׁנֵי אַבְרָכִים הַמִּתְוַכְּחִים בֵּינֵיהֶם עַל שׁוּם חוֹב גָּדוֹל שֶׁל הַלְוָאָה שֶׁהָיָה תּוֹבֵעַ אֶחָד אֶת הַשֵּׁנִי וְהָיָה בָּזֶה חִלּוּל ה' בֵּין אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ, נִגַּשׁ לְהַמַּלְוֶה וְאָמַר לוֹ בְּנִימַת קְפִידָה: לְדַעְתִּי שְׁנֵיכֶם אֲשֶׁמִּים וְאַשְׁמָתְךָ בְּאַפֶּן אֶחָד גָּדוֹל מִמֶּנּוּ, וְכִי לְמָה הִלְוִיתָ לוֹ סְכוּם גָּדוֹל כָּזֶה? וְכִי זְקוּק הָיָה לְסִכּוּם כָּזֶה, וְכִי עוֹמֵד לְהַשִּׂיא אֶחָד מִבָּנָיו וְכַדּוֹמֶה? וּרְאֵה מַה שֶּׁגָּרַמְתָּ לוֹ לְכְאוֹרָה בְּטוּב לִבְּךָ, וְכִי טוֹבָה עָשִׂיתָ לוֹ בְּהַלְוָאָתְךָ? הֲלֹא רָעָה גָּרַמְתָּ לוֹ שֶׁאֵין לוֹ כָּעֵת לִפְרֹעַ לְךָ, וּמַדּוּעַ לֹא הִשְׁגַּחְתָּ בְּהַלְוָאָתְךָ לִבְלִי לְהַלְוֹת לְכָזֶה שֶׁאֵינְךָ יוֹדֵעַ בְּבֵרוּר שֶׁהוּא מַשְׁגִּיחַ בְּהַלְוָאוֹתָיו, וְאֵינוֹ לוֹוֶה בְּלִי חֶשְׁבּוֹן, הֵן בְּהַלְוָאָתוֹ שֶׁלָּוָה יוֹתֵר מִצָּרְכָיו וְהֶכְרֵחָיו, וְהֵן לְפִי חֶשְׁבּוֹן נָכוֹן לָדַעַת מֵאַיִן יִפָּרַע חוֹבוֹ.

ו - קסו

אֵלּוּ מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁבְּאוּמָן שֶׁהִקְפִּידוּ מְאֹד עַל קִיּמַת חֲצוֹת לַיְלָה הָיוּ מִתְאַגְּדִים הַרְבֵּה פְּעָמִים בַּאֲגֻדָּה, וְקִבְּעוּ לָקוּם אַחַר כָּךְ לַעֲרִיכַת 'תִּקּוּן חֲצוֹת' יַחַד וְהָיוּ מְמַנִּים לָזֶה אָדָם מְיֻחָד שֶׁיִּהְיֶה נָעוֹר עַד חֲצוֹת וְשֶׁיֵּלֵךְ לְעוֹרֵר אֶת הַחֲבֵרִים שֶׁיָּקוּמוּ, וְכָךְ הִתְחַלְּפוּ חֲלִיפוֹת מִדֵּי לַיְלָה, שֶׁבְּכָל לַיְלָה עָמַד אֶחָד עַל הַמִּשְׁמָר לִשְׁמֹר עַל הַזְּמַן לְעוֹרֵר אֶת הַחֲבֵרִים בַּזְּמַן כָּרָאוּי.

ו - קסז

פַּעַם בְּיוֹם הַיְאַר-צַיְיט שֶׁל ראבר"נ זַ"ל הִתְאַסְפוּ כַּמָּה מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ וְעָרְכוּ שׁוּם סְעוּדָה לְזִכְרוֹ אוּלָם הֶאֱרִיכוּ בְּשִׂבְחוֹ כָּל כָּךְ עַד שֶׁהִשְׁתַּבֵּשׁ לָהֶם סֵדֶר הַלַּיְלָה וְלֹא יָכְלוּ לָקוּם אַחַר כָּךְ לַעֲרִיכַת 'תִּקּוּן חֲצוֹת' כַּנָּכוֹן. וְהֵעִירוּ לָהֶם אַחַר כָּךְ כַּמָּה מֵחֲשׁוּבֵי אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ עַל זֶה, שֶׁבְּוַדַּאי לֹא הָיָה זֶה רְצוֹנוֹ שֶׁל אוֹתוֹ צַדִּיק, שֶׁכַּיָּדוּעַ הָיָה מַקְפִּיד עַל קִיּמַת חֲצוֹת בְּיוֹתֵר, וְאָכֵן לְשָׁנָה אַחֶרֶת הִתְאַסְפוּ יַחַד אַחַר קִיּמָתָם לַחֲצוֹת וְיָשְׁבוּ לְשִׂיחַת חֲבֵרִים לְדַבֵּר מִזִּכְרוֹנוֹ וְשִׂבְחוֹ וְאָכֵן הָיוּ הַדִּבּוּרִים נִלְהָבִים מְאֹד.

ו - קסח

הָיָה פַּעַם שֶׁאֶחָד מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ הִשְׂתַּגַּע בְּדַעְתּוֹ, וְנָסְעוּ עִמּוֹ הַמִּתְעַסְּקִים לְאֶחָד מֵהַמְּפָרְסָמִים הַמִּתְנַגְּדִים שֶׁהָיָה יָדוּעַ כְּבַעַל סְגֻלּוֹת מַרְפֵּא, וּכְשֶׁבִּקְּשׁוּ מִמֶּנּוּ לְהִשְׁתַּדֵּל עֲבוּר הַחוֹלֶה, אָמַר בְּזִלְזוּל: הוּא הִשְׂתַּגַּע אֶצְלָכֶם, שֶׁיִּתְרַפֵּא גַּם אֶצְלָכֶם. אָמְרוּ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ זֶה לָזֶה: אָכֵן כָּךְ נַעֲשֶׂה, וְהָלְכוּ לְצִיּוּן רַבֵּנוּ זַ"ל וְהִרְבּוּ שָׁם בִּתְפִלָּה עֲבוּרוֹ עַד שֶׁנִּתְרַפֵּא וְהִבְרִיא לְגַמְרֵי, וְהָיָה זֶה לְנֵס מְפֻרְסָם.

ו - קסט

בַּשָּׁנִים הָאַחֲרוֹנוֹת שֶׁלִּפְנֵי מִלְחֶמֶת הָעוֹלָם הַשְּׁנִיָּה נֶחֱלַשׁ הַרְבֵּה הַהִתְנַגְּדוּת שֶׁהָיָה עַל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ, וְרַבִּים רַבִּים אַף מֵהָרַבָּנִים הַחֲשׁוּבִים הוֹדוּ וְאָמְרוּ בְּפֶה מָלֵא, הִנְנוּ רוֹאִים שֶׁמֵּהֶם - חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב - נִשְׁאָר יַהֲדוּת וּמֵאִתָּנוּ לֹא, כִּי עַל אַף הִתְגַּבְּרוּת הַקּוֹמוּנִיסְטִים וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת אֲחָזוּ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ בְּיַהֲדוּתָם הָרְבֵּה יוֹתֵר מִשְּׁאָר הַיְּהוּדִים וְלֹא הִכְרִיעוּ אוֹתָם כָּל הָרְדִיפוֹת, וְעַל כָּרְחָם עָנוּ אָמֵן אַף הַמִּתְנַגְּדִים וְהַחוֹלְקִים.

ו - קע

בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה שֶׁל שְׁנַת תקצ"ב הִתְפַּלְּלוּ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ שֶׁל חֲסִידֵי נַחוּמְסְטַרִיוְוקֶע שֶׁבְּאוּמַן, כִּי הָיוּ מְחַבְּבִים אֶת אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ, וְנָתְנוּ לָהֶם אֶת הַבַּיִת מִדְרָשׁ שֶׁלָּהֶם. [רַבָּם רַבִּי יוֹחָנָן וְאָחִיו רַבִּי וֶוולְוועלְע הָיוּ בָּנָיו שֶׁל רַבִּי מָרְדְּכַי מִטְשֶׁרְנוֹבִיל]. וְשָׁם בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ הִתְקָרֵב רַבִּי עוֹזֵר עַל יְדֵי דִּבְרֵי מוֹהַרְנַ"תְ שֶׁעָמַד וּמָכַר שָׁם מִסְפְּרֵי רַבֵּנוּ וְדִבֵּר עִם הַקּוֹנִים בָּעֲבוֹדַת ה' (וכמסופר בחלק ב סימן תקצו). וְהִתְקָרֵב אָז אֵלָיו מְאֹד עַד כְּדֵי כָּךְ עַד שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ רַגְלִי מֵאוּמַן אֶל מוֹהַרְנַ"תְ - שֶׁדָּר בִּבְרֶסְלֶב - לְרֹב עֲנִיּוּתוֹ, כְּדֵי לִשְׁמֹעַ מִפִּיו דִּבְרֵי אֱלֹקִים חַיִּים (וכמסופר בח"ג סימן תח). וְאַחַר כָּךְ נִשְׁתַּנָּה שְׁמָם שֶׁל הַחֲסִידִים 'חֲסִידֵי רַחְמַסְטְרִיוְוקֶע'.

ו - קעא

הָיוּ בֵּין אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ כְּאֵלּוּ אֲנָשִׁים הַשְּׁקוּעִים אַךְ וְרַק בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה וּרְחוֹקִים מִכָּל עִנְיְנֵי הָעוֹלָם הַזֶּה בְּתַכְלִית. וּכְמוֹ הַמְסֻפָּר עַל אֶחָד שֶׁפַּעַם כְּשֶׁבִּקְּשָׁה מִמֶּנּוּ זוֹגָתוֹ שֶׁיִּקְנֶה לָהּ בַּשּׁוּק סֶלֶק הָלַךְ וְהֵבִיא לָהּ בְּטָעוּת צְנוֹנוֹת כִּי הָיָה נִדְמֶה לוֹ הַצְּנוֹן כְּסֶלֶק, וְרַק בְּבוֹאוֹ לְבֵיתוֹ הֶעֱמִידָה אוֹתוֹ זוֹגָתוֹ עַל טָעוּתוֹ.

ו - קעב

סִפֵּר אֶחָד שֶׁרָאָה אֶת אֶחָד מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ הַמְשֻׁלָּחִים לְסִיבִּיר שֶׁהָיְתָה עֲבוֹדָתוֹ לַחְפֹּר וּלְנַקּוֹת אֶת הַשֶּׁלֶג הַמִּתְרַבֶּה, כְּשֶׁתּוֹחֵב אֶת הַמַּעְדֵּר בַּשֶּׁלֶג וּמְרִימוֹ וּמַשְׁלִיכוֹ, וּבֵין דִּבְרֵי נְחוּמָיו דִּבֵּר וְחִזֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּכַמָּה וְכַמָּה מִינֵי לְשׁוֹנוֹת וּבְאָמְרוֹ "יֵשׁ עִנְיָן שֶׁנִּתְהַפֵּךְ הַכֹּל לְטוֹבָה וְכָךְ הָלַךְ וְהִתְחַזֵּק מֵהִפּוּךְ אֶחָד לַחֲבֵרוֹ, בְּהַאֲמִינוֹ שֶׁאָכֵן יֵשׁ עִנְיָן שֶׁיִּתְהַפֵּךְ הַכֹּל לְטוֹבָה. *

ו - קעג

הָיוּ בֵּין אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁבָּעִיר בֶּרְסְלֶב כַּמָּה שֶׁהָיוּ כְּאֵלּוּ עֲנִיִּים שֶׁכְּשֶׁהָיָה רַבִּי נַפְתָּלִי הֶערְץ אֲבִי רַבִּי אַבְרָהָם שְׁטֶרִינְהַרְץ זַ"ל מְחַלֵּק לְאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ הַמִּתְאַסְּפִים בְּלֵיל עֲשָׂרָה בְּטֵבֶת (יוֹם הִסְתַּלְּקוּתוֹ שֶׁל סָבוֹ מוֹהַרַנַ"תְּ זַ"ל) צְלָחַת תַּפּוּחֵי אֲדָמָה וַחֲתִיכַת לֶחֶם הָיוּ שְׂמֵחִים בָּזֶה כְּשִׂמְחַת סְעוּדָה דְּשֵׁנָה.

ו - קעד

הָיוּ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁבְּטֶעפְּלִיק נוֹהֲגִים לְהִתְאַסֵּף מִדֵּי יוֹם בְּעֵת שֶׁהָיָה הַמִּסְחָר חַלָּשׁ בַּשּׁוּק בַּחֲנוּתוֹ שֶׁל רַבִּי נַחוּם קָאהן וְעוֹסְקִים שָׁם יַחַד בְּשִׂיחוֹת חֲבֵרִים וּבִלְמוּד סִפְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל וְהָיָה זֶה כְּעֵמוּד בַּרְזֶל נֶגֶד רֶשֶׁת הַהַשְׁכָּלָה שֶׁפָּרְשָׂה מְצוּדָתָהּ שָׁם בְּטֶעפְּלִיק. רַבִּי נַחוּם עַצְמוֹ הִתְקָרֵב לְדֶרֶךְ רַבֵּנוּ זַ"ל עַל יְדֵי ראבר"נ זַ"ל.

ו - קעה

הָיוּ נוֹהֲגִים כַּמָּה מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁבְּבַאבְּרִינִיץ לְהִתְאַסֵּף בְּכָל יוֹם בְּסוֹף הַיּוֹם בְּבֵית רַבִּי מָרְדְּכַי 'בַּאבְּרִינִיצֶער', וְלוֹמְדִים יַחַד בְּסִפְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל יוֹם אֶחָד כְּשֶׁאָחַר רַבִּי יִצְחָק הַמְכֻנֶּה אִיצִיק וְלֹא בָּא שָׁאֲלוּ אֶת רַבִּי נָתָן אָבִיו הֵיכָן אִיצִיק וּמַה הוּא סְבַת אִחוּרוֹ, עָנָה לָהֶם הוּא בְּוַדַּאי יִכָּנֵס כְּבָר וְאָכֵן אַחַר זְמַן מָה הִגִּיעַ וְהָיָה נִכָּר עָלָיו שֶׁהִגִּיעַ אַחַר הִתְבּוֹדְדוּת, וּכְשֶׁשָּׁאֲלוּהוּ עַל אִחוּרוֹ, אָמַר נִזְכַּרְתִּי בְּסוֹף הַיּוֹם שֶׁעֲדַיִן לֹא קִיַּמְתִּי צִוּוּי עֲצַת רַבֵּנוּ וַעֲדַיִן לֹא הִתְבּוֹדַדְתִּי בְּאוֹתוֹ יוֹם וְעַל כֵּן לֹא בָּא לַשִּׁעוּר הַקָּבוּעַ וּמָצָא אֵיזֶה קֶרֶן זָוִית לְקַיֵּם שָׁם עֲצַת רַבֵּנוּ זַ"ל וְרַק אַחַר כָּךְ בָּא לַשִּׁעוּר.

ו - קעו

מְסַפְּרִים בְּגֹדֶל מַעֲלַת אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ הַכְּשֵׁרִים וְהַתְּמִימִים, שֶׁהָיָה פַּעַם שֶׁהִסְתַּכְּכוּ שְׁנַיִם מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ בְּעִנְיָן מְסֻיָּם וְהָיָה רִיבָם קָשֶׁה מְאֹד, וְהִנֵּה אֶחָד מֵהֶם הָיָה מַדְרִיכוֹ לִלְמֹד לִפְנֵי אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ בֵּין מִנְחָה לְעַרְבִית וְכִדּוֹמֶה וְהָיָה בַּר פְּלָגְתּוֹ נוֹהֵג קֹדֶם הַמַּחֲלֹקֶת שֶׁבֵּינֵיהֶם, לִשְׁמֹעַ וּלְקַבֵּל מִמֶּנּוּ בַּשִּׁעוּר הַנִּלְמָד, וְהָיָה לְפֶלֶא בְּעֵינֵי כָּל הָרוֹאִים שֶׁאַף אַחַר מַחֲלָקְתָּם הַקָּשֶׁה לֹא עָזַב דַּרְכּוֹ וְהָיָה מֵהַקְּבוּעִים בַּשִּׁעוּר כְּהֶרְגֵּלוֹ וְלֹא עָזַב שְׁמִיעַת שִׁעוּרוֹ לְקַבֵּל שׁוּב מֵהַלָּה דִּבְרֵי הִתְעוֹרְרוּת לִתְשׁוּבָה וּלְמַעֲשִׂים טוֹבִים וְכַחֲבֵרִים לְכָל דָּבָר, עַל אַף שֶׁבָּעִנְיָן הַמְסֻיָּם חָלַק עָלָיו בְּיוֹתֵר, וְכָל זֶה לְרֹב מִדַּת הָאֱמֶת שֶׁנֶּחֱקַק בָּהֶם, וּלְבַסּוֹף מָחֲלוּ זֶה לָזֶה וְהָיוּ כִּידִידִים לְכָל דָּבָר, אַשְׁרֵי לָהֶם.

ו - קעז

בֵּין אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ שָׁדְרוּ בְּעִיר טְשֶׁעְרִין הָיוּ עֲשִׁירִים מֻפְלָגִים מְאֹד. וּראבר"נ זַ"ל הָיָה מַלְהִיבָם מִדֵּי פַּעַם שֶׁיַּעֲלוּ עִם מָמוֹנָם וּרְכוּשָׁם הָרַב לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְיָדוּרוּ בָּהּ, כִּי הָיָה בְּאֶפְשָׁרוּתָם אָז לִקְנוֹת שְׁטָחִים וַחֲלָקִים עֲצוּמִים מֵאַדְמוֹת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּמְחִירִים מוּזָלִים מְאֹד, כִּי לְרֹב עֲשִׁירוּתָם אָמְרוּ עֲלֵיהֶם שֶׁהֵם עֲשִׁירִים מֻפְלָגִים כָּאֵלּוּ שֶׁיֵּשׁ בִּיכָלְתָּם לִקְנוֹת אֶת כָּל אַדְמוֹת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הַמְיֻעָדוֹת לִמְכִירָה, כִּי הָיְתָה אָז מְכִירַת הַקַּרְקַע בְּזוֹל מְאֹד וְאִם הָיוּ שׁוֹמְעִים לוֹ לֹא הָיְתָה גַּם לַצִּיּוֹנִים שְׁלִיטָה כָּל כָּךְ בַּאֲדָמוֹת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְהָיוּ יְכוֹלִים לַעֲצֹר בַּעֲדָם מִלְּחַלְּלָהּ וּלְהַצֵּר קִדֻּשָּׁתָהּ, אוּלָם בְּחָשְׁשָׁם לְמָמוֹנָם, לֹא שָׁמְעוּ לוֹ. וְסוֹפָם הָיָה שֶׁנִּשְׁאֲרוּ בְּעֹרֶם וְחֹסֶר כֹּל, כִּי בַּעֲלִיּוֹתָם שֶׁל הַקּוֹמוּנִיסְטִים לַשִּׁלְטוֹן הֶרְגוּ אֶת רֻבָּם וְלָקְחוּ כָּל מָמוֹנָם וְהַנִּשְׁאָרִים בָּרְחוּ כָּל עוֹד נַפְשָׁם בָּם בְּעֹרֶם וְחֹסֶר כֹּל, וְלֹא נִשְׁאַר מֵהֶם אַף גַּם שׁוּם שְׁאֵרִית, כִּי בְּנֵיהֶם נָפְלוּ עַל יְדֵי זֶה מִדֶּרֶךְ הַיַּהֲדוּת, וְרַק אֵלּוּ הַמְעַט שֶׁשָּׁמְעוּ בְּקוֹלוֹ וְעָלוּ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל זָכוּ לְהָקִים כָּאן מִשְׁפָּחוֹת לְתִפְאֶרֶת הַהוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ הַתּוֹרָה וְהַיִּרְאָה, וְכַמְּפֹרָסָם.

ו - קעח

כָּל-כָּךְ הָיוּ נִזְהָרִים הַצַּדִּיקִים בְּקִיּוּם עֲבוֹדַת הַקִּימָה בְּעֵת חֲצוֹת לַיְלָה שֶׁאַף בְּחֶלְשָׁתָם הַגְּדוֹלָה כְּשֶׁלֹּא הָיָה בְּכֹחָם לָקוּם וּלְהִתְפַּלֵּל וּלְלִמֹּד כָּרָאוּי, אַף עַל פִּי כֵן בִּקְּשׁוּ וְצִוּוּ לַהֲעִירָם בְּעֵת חֲצוֹת, אַף שֶׁלֹּא קָמוּ וְיָרְדוּ מִמִּטָּתָם וְהִמְשִׁיכוּ בִּשְׁנָתָם לְרֹב חֶלְשָׁתָם, כִּי לֹא רָצוּ לְהַפְסִיד בְּשׁוּם פַּעַם אֶת הַקִּימָה וְהָעֲרָנוּת בְּעֵת רָצוֹן נִשְׁגָּב כְּזֶה.

ו - קעט

כְּשֶׁרָאָה פַּעַם רַבִּי נָתָן בַּייטְלְמַאכֶר זַ"ל אֶת אֶחָד מֵהַמִּתְנַגְּדִים קוֹרֵעַ סֵפֶר לִקּוּטֵי מוֹהֲרַ"ן לֹא הָיָה יָכוֹל לְהִתְאַפֵּק וְקִלְלוֹ בַּחֲמַת נַפְשׁוֹ, וְלֹא עָבְרוּ יָמִים רַבִּים וְשָׁבַק הַלָּה חַיִּים, ה"י. *

ו - קפ

הרה"ח רַבִּי מֵאִיר אַנְשִׁין זַ"ל הִתְקָרֵב עַל יְדֵי אֶחָד מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁפָּגַשׁ בּוֹ בְּאַחַת מִנְּסִיעוֹתָיו. וְהִלְהִיבוֹ לָבוֹא לְאוּמַן, וְשָׁמַע בְּקוֹלוֹ וְהִגִּיעַ לְאוּמַן בְּיוֹם ה' אָב שְׁנַת תרס"ב, וְנִשְׁאַר שָׁם עַד חֶשְׁוָן תרס"ג וּבְאוֹתָם ג' חֳדָשִׁים לָמַד בְּרִצִּיפוּת כָּל סִפְרֵי לִקּוּטֵי הֲלָכוֹת וּבָזֶה נֶחְתְּמָה הִתְקָרְבוּתוֹ.

ו - קפא

הוּא אֲשֶׁר צִיֵּת וְשָׁמַע לְקוֹלוֹ שֶׁל ראבר"נ שֶׁיִּעַץ לוֹ שֶׁיִּסַּע תֵּכֶף לְהִתְקָרְבוּתוֹ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְיִקְבַּע שָׁם יְשִׁיבָתוֹ, וְכָךְ עָשָׂה וְעָלָה לָאָרֶץ בְּהִיוֹתוֹ לְמַעְלָה מִבֶּן שִׁלְשִׁים שָׁנָה וְנָשָׂא כָּאן לְאִשָּׁה אֶת אִשְׁתּוֹ הַשְּׁנִיָּה הִיא מָרַת פְּרוּמָא בִּתּוֹ שֶׁל רַבִּי יַעֲקֹב פִּילְמֶר זַ"ל וְנוֹלַד לוֹ מִמֶּנָּה בְּנוֹ הָרִאשׁוֹן רַבִּי יִשְׂרָאֵל נַחְמָן בִּשְׁנַת תרע"ג.

ו - קפב

הוּא הָיָה מִתְפָּרְנֵס מִקְּנִיַּת וּמְכִירַת סְפָרִים וְכִתְבֵי יָד עַתִּיקִים. וְהִנֵּה בִּשְׁנוֹת הָרָעָב הַקָּשׁוֹת חָלָה מְאֹד וְהָיָה מְסֻכָּן עַד שֶׁנִּתְנַפְּחָה גּוּפוֹ, וּכְבָר לֹא הִרְגִּישׁ שׁוּם הַרְגָּשׁוֹת כִּמְעֲלָף, וְהָלַךְ בְּשֹׁאֵר כֹּחוֹתָיו לְהֶרְשֵׁם עִם הַפְּלִיטִים הַבּוֹרְחִים לְמִצְרַיִם וּבְעָמְדוֹ בַּתּוֹר לְקַבָּלַת הַמִּסְפָּר חָשַׁב לְעַצְמוֹ עָדִיף לִי לָמוּת כָּאן בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מִתּוֹךְ רָעָב מִלִּנְסֹעַ מִצְרַיְמָה, וְחָזַר לְבֵיתוֹ בְּרֹב חֻלְשָׁתוֹ וְנִכְנַס לַמִּטָּה בְּלֹא יָדְעוֹ מַה יִּהְיֶה בְּסוֹפוֹ. וְכָךְ בְּשָׁכְבוֹ בַּמִּטָּה בָּא אֵלָיו בְּפִתְאֹם אֶחָד וְשָׁאַל לוֹ אִם יֵשׁ לוֹ לִמְכֹּר לוֹ סְפָרִים, וְהִתְפַּלֵּא מְאֹד שֶׁבְּעֵת כְּזֹאת יָבוֹא אֶחָד לִקְנוֹת מִמֶּנּוּ סֵפֶר, וּמֵרֹב חֻלְשָׁה לֹא הָיָה לוֹ כֹּחַ אֲפִלּוּ לְהַרְאוֹת לוֹ הַסְּפָרִים וְסִמֵּן לוֹ בְּיָדוֹ שֶׁיִּקַּח הַסְּפָרִים לְבַדּוֹ, וְשִׁלֵּם לוֹ הַנַּ"ל מַטְבֵּעַ זָהָב אֶחָד (נַפּוֹלְיוֹן) שֶׁהָיָה מְחִיר רַב לְמַעְלָה מִשְׁוָיוֹ שֶׁל הַסֵּפֶר, כְּשֶׁהַלָּה מַפְצִיר בּוֹ שֶׁיִּשְׁתַּדֵּל לִקְנוֹת בְּכֶסֶף זֶה מַאֲכָלִים מְזִינִים. וְשָׁאַל לוֹ הֲלֹא כַּעֵת עָדִיף לִקְנוֹת מַאֲכָלִים זוֹלִים כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה מִמַּה לְהִתְקַיֵּם זְמַן רַב יוֹתֵר? אָמַר לוֹ הַלָּה מַה לְּךָ לִדְאֹג, אֲנִי דָּר בְּמָקוֹם זֶה וְזֶה וּבוֹא תָּבוֹא אֵלַי בְּכָל שָׁבוּעַ וְאֶתֵּן לְךָ מַטְבֵּעַ אַחַת. וְאָכֵן קָנָה כִּדְבָרוֹ מַאֲכָלִים מְזִינִים וְחָזַר לְחִיּוּתוֹ, וְנִצַּל עַל יְדֵי זֶה מִמָּוֶת בָּטוּחַ. וְהָיְתָה זוֹגָתוֹ הוֹלֶכֶת מִדֵּי שָׁבוּעַ, וְלוֹקַחַת מִמֶּנּוּ מַטְבֵּעַ זָהָב כְּהַבְטָחָתוֹ וְכָךְ חָזַר וְנִשְׁנָה הַדָּבָר עַד כְּמֵאָה פְּעָמִים שֶׁהָיָה הוֹן רַב. לְאַחַר זְמַן כְּשֶׁחָזְרָה הַשִּׂגְרָה וּפְסַק הָרָעָב, הָלַךְ לְפָגְשׁוֹ כְּדֵי לְפָרַע לוֹ הַחוֹב וּכְשֶׁבָּא אֵלָיו לְבֵיתוֹ לֹא מָצָא אוֹתוֹ וְאַף שֶׁחִקַּר אַחֲרָיו לֹא יָדַע שׁוּם אָדָם מִי הוּא וּלְהֵיכָן נֶעְלַם וְהָיָה לְפֶלֶא. *

ו - קפג

סִפֵּר רַבִּי יַעֲקֹב כֹּהֵן בַּרְזֶסְקִי זַ"ל שֶׁפַּעַם בְּלַ"ג בָּעֹמֶר כְּשֶׁאֶחָד מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ הַבָּאִים לְהִשְׁתַּטֵּחַ עַל צִיּוּן הָרַשְׁבִּ"י הָיָה מִתְפַּלֵּל וּמִתְבּוֹדֵד לְמַטָּה בָּעֵמֶק בֵּין הֶהָרִים לְפֶתַע הִתְקָרֵב

אֲלֵיו שׁוּעָל אוֹ צָבוּעַ וְעָמַד לְהִתְנַפֵּל עָלָיו, לְפֶתַע בְּדָרְךָ נֵס פָּקַע וְעָף נִיצוֹץ מֵהַנִּיצוֹצוֹת שֶׁל הַהַדְלָקָה שֶׁעַל גַּג אוֹהֶל הָרַשְׁבִּ"י וְנָפַל וְהִפְרִיד בֵּינוֹ וּבֵין הַחַיָּה, וּבָרְחָה הַחַיָּה. וְכָךְ נִצַּל מִמֶּנָּה.

ו - קפד

רַבִּי יִצְחָק גֶּרְשׁוֹן בַּאר֫זֶסְקִי זַ"ל הִתְקָרֵב עַל יְדֵי אֲחִיו רַבִּי מַתִּתְיָהוּ הי"ד הוּא הָיָה נוֹהֵג לִנְסֹעַ מִפּוֹלַנְיָא לְאוּמַן לְרֹאשׁ-הַשָּׁנָה מִדֵּי שָׁנָה, אַחַר כָּךְ כְּשֶׁנִּסְגְּרוּ הַשְּׁעָרִים נִתְמַנָּה כְּחַזָּן בְּקִבּוּץ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ בְּלוּבְּלִין, הוּא לֹא הֶאֱרִיךְ יָמִים וְנִפְטַר בְּחֹדֶשׁ אֱלוּל בִּהְיוֹתוֹ כְּבֶן אַרְבָּעִים שָׁנָה. קֹדֶם הִסְתַּלְּקוּתוֹ כְּשֶׁבִּקְּרוּ אוֹתוֹ כַּמָּה מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ וּבֵרְכוּהוּ בִּבְרָכַת רְפוּאָה שְׁלֵמָה כַּנָּהוּג וְאָחֲלוּ לוֹ שֶׁעוֹד יִזְכֶּה לְהִתְפַּלֵּל כְּחַזָּן בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה כְּמִדֵּי שָׁנָה בִּבְרִיאוּת הַנֶּפֶשׁ וְהַגּוּף, עָנָה וְאָמַר לָהֶם "לְרֹאשׁ-הַשָּׁנָה אֲנִי כְּבָר מֻזְמָן לְהִתְפַּלֵּל עִם רַבֵּנוּ לְמַעְלָה". הוּא הָיָה מִתְפָּרְנֵס מֵחֲנוּת בַּדִּים וְנוֹהֵג הָיָה לָקוּם בְּכָל לַיְלָה בַּחֲצוֹת, וְעוֹסֵק כָּל הַלַּיְלָה בְּתוֹרָה וּבִתְפִלָּה עַד שָׁעָה בַּצָּהֳרַיִם, וְאָז הָיָה הוֹלֵךְ לַחֲנוּתוֹ לִמְכֹּר וּבְשָׁעָה אַרְבַּע סָגַר אֶת הַחֲנוּת וְהוֹלֵךְ לְתִפְלַּת הַמִּנְחָה וְלִשְׁאֹר צָרְכָיו וְחוֹזֵר חֲלִילָה, וְהָיוּ כְּבָר הַקּוֹנִים יוֹדְעִים שֶׁרַק בְּשָׁעָה זוֹ פּוֹתֵחַ אֶת הַחֲנוּת וְצָבְאוּ כְּבָר עַל דֶּלֶת חֲנוּתוֹ, כִּי בִּידָעָם וּבְהַכִּירָם בְּיִשְׁרוֹ בְּחֲרוּ לְקִנְיוֹת הַסְּחוֹרָה דַּוְקָא אֶצְלוֹ. וְכָךְ הָיוּ נוֹהֲגִים עוֹד כַּמָּה וְכַמָּה מִבְּחִירֵי אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ זַצַ"ל.

ו - קפה

הֶחָסִיד רַבִּי יַעֲקֹב כֹּהֵן בַּרְזֶסְקִי זַ"ל עָלָה לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בִּהְיוֹתוֹ בָּחוּר בֶּן שֹׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה אַחַר עוֹזְבוֹ אֶת בֵּית אָבִיו מִתּוֹךְ מְסִירוּת נֶפֶשׁ מַמָּשׁ, כִּי הָיָה בֵּן יָחִיד לְאָבִיו. לִפְנֵי עֲלוֹתוֹ לְאֶרֶץ שָׁהָה בְּאוּמַאן כְּחָדְשַׁיִם יָמִים, אַחַר הַבְּרִיחוֹ אֶת הַגְּבוּל מִפּוֹלַנְיָה בְּמְסִירוּת נֶפֶשׁ, וְהִגִּיעַ לְאוּמַן לְרֹאשׁ-הַשָּׁנָה בְּשָׁנוֹת הַפְּרָעוֹת הַקָּשׁוֹת. אַחַר כָּךְ הָיָה כַּיָּדוּעַ מִתְפַּלֵּל כְּשֵׁ"ץ לִפְנֵי אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה מֶשֶׁךְ עֶשְׂרוֹת שָׁנִים. וּמְסַפְּרִים בָּנָיו, שֶׁאֵינָם זוֹכְרִים בְּשׁוּם פַּעַם שֶׁשָּׁאַל אוֹתָם אַחַר תְּפִלָּתוֹ אִם הָיָה קוֹלוֹ עָרֵב, וְהַאִם שָׁמְעוּהוּ הֵיטֵב, וְהַאִם נָהֲנוּ צִבּוּר הַמִּתְפַּלְּלִים מִתְּפִלָּתוֹ וְכַדּוֹמֶה, כְּהֶרְגֵּלָם שֶׁל כָּל אֵלּוּ הָעוֹשִׂים דְּבָרִים בְּפַרְהֶסְיָא, כִּי הָיוּ כָּל מַעֲשָׂיו לְשֵׁם שָׁמַיִם מַמָּשׁ כַּיָּדוּעַ בֵּין מַכִּירָיו, וְעַד כְּדֵי כָּךְ שֶׁלֹּא עָלָה עַל דַּעְתּוֹ לְחַשֵּׁב שׁוּם מַחֲשָׁבוֹת שֶׁל יֵשׁוּת, אַף רַק לְחַקֹּר בַּדָּבָר אִם הִתְפַּלֵּל כָּרָאוּי וְאִם שָׁמְעוּהוּ הֵיטֵב וּמַה חוֹשְׁבִים צִבּוּר הַמִּתְפַּלְּלִים עַל תְּפִלָּתוֹ, עַד שֶׁהָיָה הַדָּבָר לְפֶלֶא בְּעֵינֵיהֶם.

ו - קפו

אֶחָד מִגְּדוֹלֵי הָרַבָּנִים שֶׁהָיָה נָכְדָּם שֶׁל אֶחָד מִגְּדוֹלֵי הַחֲסִידִים הַמִּתְנַגְּדִים עַל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ, אָמַר פַּעַם בִּכְאֵב לְהרה"ח רַבִּי גְּדַלְיָה בֶּערְנֶגער זַ"ל שֶׁהָיָה נִכְנָס אֶצְלוֹ לְשַׁמְּשׁוֹ בְּסוֹף יָמָיו הָרִבֵּה "חָבָל עַל יָמַי וּשְׁנוֹתַי הַצְּעִירוֹת שֶׁלֹּא זָכִיתִי לָדַעַת לָשִׂים לֵב לְנָכוֹן לִדְבָרָיו

הַקְּדוֹשִׁים שֶׁל רַבֵּנוּ וְתַלְמִידוֹ מוֹהַרְנַ"תְ זַ"ל". וְהִמְשִׁיךְ וְאָמַר לוֹ עוֹד בְּכָאֵב: רְאֵה מַה נִּשְׁאָר מֵהַמִּתְנַגְּדִים וּמַה נִּשְׁאָר מִכֶּם. בְּעוֹד שֶׁמִּמְּכֶם נִשְׁאַר אָרוֹן שֶׁל סְפָרִים קְדוֹשִׁים וְנוֹרָאִים הֲרֵי שֶׁמֵּהַמִּתְנַגְּדִים שֶׁחָלְקוּ עֲלֵיכֶם לֹא נִשְׁאָר כִּי אִם אָרוֹן עִם בַּקְבּוּקִים, הֵם הַבַּקְבּוּקִים שֶׁל יַיִן שָׂרָף שֶׁשּׁוֹתִים "לְחַיִּים" בְּיוֹם הַיָּאר צַיְיט לְזִכְרוֹנָם.

ו - קפז

שְׁמַעְתִּי מֵאָחָד מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ בְּגֹדֶל מַעֲלָתוֹ שֶׁל הַצַּדִּיק רַבִּי שְׁמוּאֵל שַׁפִּירָא זַ"ל שֶׁאַף שֶׁהָיָה עוֹבֵד ה' מֻפְלָג בְּמַעֲלָה הָיָה עוֹשֶׂה הַכֹּל בְּיִשּׁוּב הַדַּעַת עַד כְּדֵי כָּךְ, שֶׁפַּעַם כְּשֶׁבִּקְּשׁוּ שֶׁיְּעִירֵהוּ בַּחֲצוֹת לַיְלָה אָמַר לוֹ רַבִּי שְׁמוּאֵל אֶשְׁתַּדֵּל בָּזֶה אֲבָל אֵינִי מַבְטִיחַךְ. וְהִתְפַּלֵּא עַל תְּשׁוּבָתוֹ כִּי יָדַע כַּמָּה זָהִיר וְזָרִיז הוּא בַּעֲבוֹדַת קִימַת חֲצוֹת עַד שֶׁשְּׁאָלוֹ עַל כָּךְ, וְעָנָה לוֹ שֶׁמֻּחְמָת שֶׁהוּא נוֹהֵג לְהַשְׁגִּיחַ בַּלַּיְלָה עַל יְלָדָיו הַקְּטַנִּים שֶׁבַּבַּיִת הַמִּתְעוֹרְרִים כְּדֶרֶךְ הַתִּינוֹקוֹת, מִשּׁוּם שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה לְהַטְרִיחַ אֶת זוּגָתוֹ שֶׁתִּטַּפֵּל הִיא בָּהֶם אַחַר יוֹם עֲבוֹדָה קָשֶׁה שֶׁל גִּדּוּל הַיְלָדִים וּמִשּׁוּם כָּךְ מִשְׁתַּדֵּל הוּא לְטַפֵּל בָּהֶם וּלְשָׁהוֹת אָז בְּבֵיתוֹ, וְעַל כֵּן אֵינוֹ יָכוֹל לְהַבְטִיחַ לוֹ שֶׁיֵּצֵא מִבֵּיתוֹ לְהַעִירוֹ.

ו - קפח

פַּעַם בְּאֶמְצַע 'תְּפִלַּת טַל', אָחַז בִּשְׁנֵי יָדָיו אֶת בִּתּוֹ הַתִּנוֹקֶת הַחוֹלָנִית, וְכָךְ עָמַד וְהִתְפַּלֵּל בְּהִתְלַהֲבוּתוֹ הַגְּדוֹלָה, וְכָל זֶה כְּדֵי לְסַיֵּעַ לְזוּגָתוֹ בְּגִדּוּל הַיְלָדִים.

ו - קפט

בְּהִיוֹת רַבִּי שְׁמוּאֵל שַׁפִּירָא זַ"ל בַּשָּׁבִי בַּמִּדְבָּר שֶׁבְּיִרְדֵּן, כְּשֶׁהָיוּ מְחַלְּקִים לַשְּׁבוּיִים מִפַּעַם לְפַעַם סִיגָרִים וְכֵן חֲבִילַת שׁוֹקוֹלָד שֶׁנִּשְׁלַח לָהֶם מֵהָאָרֶץ, בָּחַר רַבִּי שְׁמוּאֵל לְקַבֵּל סִיגָרִים בְּמָקוֹם הַשּׁוֹקוֹלָד כִּי הָיוּ הַשְּׁבוּיִים חֲפֵצִים בָּהֶם יוֹתֵר, וְהָיָה נוֹתֵן אוֹתָם לָזֶה שֶׁהִסְכִּים לְכַבֵּד וּלְנַקּוֹת אֶת בְּגָדָיו, כִּי מַכַּת כִּנִּים קָשָׁה הָיְתָה שָׁם, וְהָיוּ צְרִיכִים לְכַבֵּס הַבְּגָדִים כְּמַעַט מִדֵּי יוֹם. וּבְהַקְפִּידוֹ עַל נְקִיּוֹנוֹ וּזְמַנּוֹ נָהַג כֵּן וְהִרְוִיחַ בָּזֶה שְׁנֵי דְּבָרִים הֵן שְׁמִירַת הַזְּמַן לְתוֹרָה וּלְתְפִלָּה וְהֵן נְקִיּוֹן בְּגָדָיו. וְכָךְ הָיָה יוֹשֵׁב וְעוֹסֵק בְּלִמּוּדוֹ כְּשֶׁהַשֵּׁנִי וְהַמְקַבֵּל מְנַקֶּה בְּגָדָיו וּמְכַבְּדָם עֲבוּרוֹ. *

ו - קצ

בְּאוֹתָם הַיָּמִים שֶׁחָזַר רַבִּי שְׁמוּאֵל שַׁפִּירָא זַ"ל מֵהַשֶּׁבִי הַיִּרְדֵּנִי הִגִּיעַ אָז רַבִּי לֵוִי יִצְחָק לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וּלְקָחוֹ רַבִּי יִצְחָק מֵאִיר קוֹרְמָן זַ"ל לְהַפְגִּישׁוֹ עִמּוֹ, וְהָלַךְ וְרָאָהוּ עוֹדוֹ מְלֻבָּשׁ בְּבִגְדֵי הַשֶּׁבִי, וְאָמַר אַף שֶׁהָיָה רַבִּי שְׁמוּאֵל לָבוּשׁ עֲדַיִן בְּבִגְדֵי שִׁבְיוֹ וּמֻיָּסָר מְאֹד. אוּלָם תֵּכֶף הִרְגַּשְׁתִּי בְּקִרְבָתוֹ, וְקִבַּלְתִּי עָלַי לְכַבְּדוֹ וּלְקַיֵּם בּוֹ הַכָּתוּב "וְאֶת יִרְאֵי ה' יְכַבֵּד", וְהָיָה רָגִיל לוֹמַר עָלָיו אַף שֶׁכָּאן בָּעוֹלָם הַזֶּה הוּא שַׁתְקָן מִטִּבְעוֹ, אֲבָל שָׁם בָּעוֹלָם הָאֱמֶת בְּוַדַּאי

קְדֻשָּׁתוֹ בְּשִׁמְירַת הָעֵינַיִם רוֹעֶשֶׁת הַרְבֵּה. רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זַ"ל הָיָה מְבָאֵר מִמֶּנּוּ בְּכִשֵּׁשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנִים. *

ו - קצא

פַּעַם בְּפוּרִים בְּעֵת שִׂכְרוּתוֹ שֶׁל רַבִּי שְׁמוּאֵל שֶׁפִּירָא שֶׁהִשְׁתַּכֵּר כַּיָּדוּעַ מְאֹד בְּכָל שָׁנָה. פָּנָה וְאָמַר לְהַשּׁוֹמְעִים סְבִיבוֹ הָבָה וְאֶדְרֹשׁ לָכֶם מוּסָר בְּנִגּוּן שֶׁל הַדַּרְשָׁנִים בַּעֲלֵי מוּסָר. וְהִתְחִיל וְאָמַר הַכְּתוּב עַד מָתַי לְקֶץ הַפְּלָאוֹת, (דניאל יב) בְּנִגּוּן שֶׁל הַדַּרְשָׁנִים בַּעֲלֵי מוּסָר אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם שֶׁהַכָּתוּב שׁוֹאֵל וְעוֹנֶה. עַד מָתַי? וּמְתֻרְגָּם "לְקֶץ הַפְּלָאוֹת" עַד שֶׁיַּגִּיעַ בְּקֶץ הַיָּמִים צַדִּיק פֶּלֶא כְּזֶה שֶׁנִּשְׁמָתוֹ פֶּלֶא וְהוּא רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ שֶׁנִּשְׁמָתוֹ פֶּלֶא גָּדוֹל וְעַל יָדוֹ יְתֻקַּן הַכֹּל. *

ו - קצב

כְּשֶׁדִּבֵּר פַּעַם רַבִּי שְׁמוּאֵל שֶׁפִּירָא זַ"ל עִם אֶחָד בְּגֹדֶל מַעֲלַת חֲצוֹת לַיְלָה וְכוּ' וְהַחִיּוּב לְכָל אֶחָד מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ בְּקִימָה בְּשָׁעָה קְדוֹשָׁה זוֹ. אָמַר לוֹ הַלָּה עִנְיָן זֶה הוּא מְיֻחָד לְעוֹבֵד ה' אֲבָל לֹא לְאָדָם פָּשׁוּט כְּמוֹנִי, אָמַר לוֹ שְׁמוּאֵל זַ"ל אַדְרַבָּא וְאַדְרַבָּא אִם אֵינְךָ עוֹבֵד ה' כְּהַגְדָּרָתְךָ אַדְרַבָּא וְאַדְרַבָּא מְחֻיָּב הִנְךָ בְּיוֹתֵר לִנְהֹג וּלְצַיֵּת לַעֲצַת רַבֵּנוּ וְלָקוּם וּלְהִתְעוֹרֵר מִדֵּי לַיְלָה בַּחֲצוֹת. וְלִבְכּוֹת וּלְהִתְאוֹנֵן עַל חֻרְבַּן הַקְּדֻשָּׁה, וּלְבַקֵּשׁ תִּקּוּן בְּיוֹתֵר. *

ו - קצג

פַּעַם בְּיוֹם הַפּוּרִים כְּשֶׁהִשְׁתַּכֵּר רַבִּי שְׁמוּאֵל שֶׁפִּירָא זַ"ל עָנָה וְאָמַר בְּצַחוּת: כַּמָּה הֶעֱמִיס רַבֵּנוּ עָלֵינוּ לְעָבְדוֹ יִתְבָּרַךְ וְיִתְעַלֶּה, כִּי הִנֵּה שָׁכַנְתִּי הַגְּדוֹל בַּתּוֹרָה שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ מִדֶּרֶךְ רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ יוֹשֵׁב וְלוֹמֵד תּוֹרָה בְּהִתְמָדָה רַבָּה כָּרָאוּי, וַאֲנִי נוֹסֵף לְמַה שֶּׁאֲנִי מְחֻיָּב לִלְמֹד וְלַהֲגוֹת בַּתּוֹרָה לְפָחוֹת כְּמוֹהוּ, עוֹד גַּם עָלַי לָקוּם בַּחֲצוֹת לַיְלָה וְכוּ', וְלוֹמַר 'לִקּוּטֵי תְּפִלּוֹת' וְלַעֲסֹק הַרְבֵּה בְּסִפְרֵי רַבֵּנוּ הַקְּדוֹשִׁים, וּלְהִתְבּוֹדֵד לְפָחוֹת שָׁעָה אַחַת בְּיוֹם, וּלְדַבֵּר עִם אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ בְּשִׂיחַת חֻבִּרִים וְלֶלֶכְתָּ מִדֵּי יוֹם לְטְבִילַת מִקְוֶה וְכוּ' וְכוּ' וּמֵאַיִן לוֹקְחִים כָּל כָּךְ הַרְבֵּה זְמַן לְקַיֵּם כָּל זֶה.

ו - קצד

פַּעַם בְּפוּרִים בְּעֵת שִׂכְרוּתוֹ אָמַר ר' שְׁמוּאֵל זַ"ל, עִנְיַן רַבֵּנוּ זַ"ל אֵינוֹ עִנְיַן שֶׁל חֶטְיפַּת שִׁירִים וְחִיִּים טוֹבִים וְנֶחְמָדִים, אֶלָּא הֲרוֹצֶה לְהִתְקָרֵב לְרַבֵּנוּ זַ"ל בֶּאֱמֶת צָרִיךְ לִהְיוֹת מוּכָן לְקַיֵּם עֲצוֹתָיו בִּמְסִירוּת נֶפֶשׁ מַמָּשׁ וְלִשְׁכֹּחַ מִכָּל עוֹלָם הַזֶּה לְגַמְרֵי, וְלַעֲבֹד אֶת ה' עַל פִּי עֲצוֹתָיו, בִּפְרָט בְּהִשְׁתַּדְּלוּת בְּקִימַת חֲצוֹת לַיְלָה וְלִמּוּד הַתּוֹרָה אָז, וְהִתְבּוֹדְדוּת מְחוּץ לָעִיר וְעוֹד וְעוֹד, וַאֲפִלּוּ כְּשֶׁעוֹסְקִים בְּלִמּוּד סִפְרֵי רַבֵּנוּ הַקְּדוֹשִׁים אִם אֵין הַלִּמּוּד בְּמַטָּרָה לְקַיְּמָם, וְלַעֲשׂוֹת כֵּן בְּהִשְׁתַּדְּלוּת נְכוֹנָה בִּפְשִׁיטוּת, גַּם זֶה 'מֵהֵיכִי תֵּיתִי', כְּלוֹמַר אֵינוֹ עִקָּר,

וּמַפְסִידִים בְּכָךְ אֶת אוֹרוֹ הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ. כִּי עִקַּר יְסוֹד עִנְיָנוֹ הוּא בַּעֲשִׂיָּה לְמַעֲשֶׂה. וּמִי שֶׁהִכִּירוֹ יָדַע שֶׁאָכֵן הוּא מְקַיֵּם כָּךְ אֶת הַדְּבָרִים וְאַשְׁרֵי לוֹ.

ו - קצה

כְּשֶׁשָּׁהָה רַבִּי שְׁמוּאֵל שַׁפִּירָא זַ"ל בְּאַרְצוֹת הַבְּרִית מִפְּנֵי הִשְׁתַּדְּלוּתוֹ בַּנְּסִיעָה לְצִיּוֹן רַבְּנוּ זַ"ל אָמַר פַּעַם, מַרְגִּישׁ אֲנִי דְּקִירוֹת בְּאָזְנַי כְּשֶׁאֲנִי שׁוֹמֵעַ מִסְבִיבִי אֶת הַשָּׂפָה הַנָּכְרִית - שִׂפַת הָאַנְגְּלִית. כִּי הָיָה לוֹ לְסֵבֶל רַב עוֹזְבוֹ אֶת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וּשְׁהוּתוֹ בְּחוּץ לָאָרֶץ.

ו - קצו

רַבִּי נָתָן בֶּן רַבִּי אַבְרָהָם שְׁטֶרִינְהַרְץ זַ"ל נלב"ע בְּיוֹם צוֹם גְּדַלְיָה תשל"ג בִּהְיוֹתוֹ בֶּן שָׁנִים.
אֲמָרוֹת טְהוֹרוֹת
כְּלָלִיּוּת אַנַ"שׁ זַ"ל
[אין מוקדם ומאוחר]

ו - קצז

הָיוּ אֲנָשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ מַרְחִיבִים בְּדִבּוּרָם בְּגֹדֶל מַעֲלַת הַצְּנִיעוּת שֶׁל הַנָּשִׁים, שֶׁהִנֵּה בְּשָׂרָה כְּתִיב כְּשֶׁשָּׁאֲלוּ הַמַּלְאָכִים לְאַבְרָהָם "אַיֵּה שָׂרָה אִשְׁתֶּךָ" (בראשית יח), אָמַר "הִנֵּה בָּאֹהֶל", וּדְרָשׁוּהוּ רַזַ"ל (ב"מ פז.) לְלַמֵּד עַל צְנִיעוּתָהּ שֶׁהָיְתָה בָּהּ בְּשָׂרָה. וְהִנֵּה שָׂרָה הָיְתָה לְמַעְלָה בַּנְּבִיאוּת מֵאַבְרָהָם, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַזַ"ל שֶׁהָיָה אַבְרָהָם טָפֵל לָהּ בַּנְּבִיאוּת, נִמְצָא שֶׁזָּכְתָה עַל יְדֵי צְנִיעוּתָהּ הַגְּדוֹלָה, יוֹתֵר מֵאַבְרָהָם שֶׁזָּכָה לְמַדְרֵגוֹתָיו עַל יְדֵי עֲבוֹדָתוֹ בַּתְּפִלָּה וְאַף בַּעֲבוֹדוֹתָיו וּבְכָל יְגִיעוֹתָיו הַנַּעֲלוֹת וְהַקְּדוֹשׁוֹת וְאַף עַל עֲבוֹדָתוֹ הַגְּדוֹלָה שֶׁל הִתְבּוֹדְדוּת מִחוּץ לָעִיר, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַזַ"ל (פסחים פח) אַבְרָהָם קְרָאוֹ הַר, שֶׁנֶּאֱמַר בְּהַר ה' יֵרָאֶה. וְכַמּוּבָא בַּזֹּהַר (פרשת חיי שרה דף קכח) עַל גֹּדֶל הִתְבּוֹדְדוּתוֹ בְּשָׂדֶה מְעָרַת הַמַּכְפֵּלָה שֶׁשָּׁם הִרְגִּישׁ אוֹר הַגָּדוֹל שֶׁל הַמְּעָרָה שֶׁעַל כֵּן רָצָה אֶת הַשָּׂדֶה. וְאַף עַל פִּי כֵן זָכְתָה שָׂרָה לִנְבִיאוּת יוֹתֵר מִמֶּנּוּ וְהַכֹּל בְּכֹחַ צְנִיעוּתָהּ בְּאֹהֶל בֵּיתָהּ.

ו - קצח

הָיָה אוֹמֵר וּמְפָרֵשׁ רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זַ"ל בְּמַה שֶׁאָמַר יַעֲקֹב אָבִינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם (בראשית לא), "הָיִיתִי בַיּוֹם אֲכָלַנִי חֹרֶב וְקֶרַח בַּלָּיְלָה וַתִּדַּד שְׁנָתִי מֵעֵינָי", שֶׁבְּחִינַת יוֹם וְלַיְלָה, חֹרֶב וְקֶרַח, מְרַמֵּז גַּם עַל בְּחִינַת קַיִץ וְחֹרֶף. וְהֵינוּ שֶׁאָמַר וְטָעַן יַעֲקֹב שֶׁהָיָה עוֹבֵד ה' הֵן בַּיּוֹם וְהֵן בַּלַּיְלָה הֵן בַּחֹם וְהֵן בַּקֹּר, וְדָוְקָא מִבְּחִינָה זוֹ זָכָה לִהְיוֹת בְּחִינַת יַעֲקֹב שֶׁהוּא בְּחִינַת הַתּוֹרָה כַּיָּדוּעַ, כִּי דָּוְקָא מִבְּחִינַת הַהִתְמָדָה וְהַעַקְשָׁנוּת בָּעֲבוֹדָה בְּכָל הָעִתִּים וּבְכָל הַזְּמַנִּים הֵן עִתּוֹת הַטּוֹבוֹת וְהֵן חֲלִילָה הַקָּשׁוֹת, מִשָּׁם וְעַל יָדָם זוֹכִים לַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה. וּמִכָּל אֵלּוּ

הַיְגִיעוֹת בְּחֹם וְקֹר, קַיִץ וְחֹרֶף, בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה בְּקַל וּבְקַשָּׁה וּלְלֹא שִׁנָּה, מֵהֶם, וְרַק מֵהֶם זָכָה לִקְדֻשָּׁתוֹ הַגְּדוֹלָה.

ו - קצט

אָמְרוּ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ בְּעִנְיַן מַעֲשֵׂה יְהוּדָה וְתָמָר, שֶׁהוֹדָה יְהוּדָה וְאָמַר "צָדְקָה מִמֶּנִּי" (בראשית לח), שֶׁמִּסְפּוּר זֶה לְמֵדִין אָנוּ, עַד הֵיכָן וְעַד כַּמָּה גֹּדֶל מַעֲלַת וְכֹחַ הַהוֹדָאָה וְהַתְּשׁוּבָה וְהַחֲרָטָה בֶּאֱמֶת, כִּי הִנֵּה בָּזֶה שֶׁהוֹדָה יְהוּדָה וְאָמַר 'צָדְקָה מִמֶּנִּי', מִזֶּה מִשְׁתַּלְשֵׁל כָּל גְּאֻלָּתָן וְתִקּוּנָתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שֶׁיִּהְיֶה לֶעָתִיד עַל יְדֵי מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ שֶׁיֵּצֵא מִתָּמָר עַל יְדֵי מַעֲשֶׂה זֶה. וּמִזֶּה יֵשׁ לָנוּ לִלְמֹד לְנָכוֹן כַּמָּה צָרִיךְ הָאָדָם לְהַתְמִיד בְּהִתְבּוֹדְדוּתוֹ וּתְפִלּוֹתָיו לְהִתְוַדּוֹת אָז עַל כָּל פְּשָׁעָיו וּלְהוֹדוֹת עַל כָּל הַדְּבָרִים וְלוֹמַר 'צַדִּיק הוּא ה'', וּמִמֶּנִּי וּבְאַשְׁמוֹתַי כָּל מַכּוֹתַי, וְדָוְקָא עַל יְדֵי הַבּוּשָׁה שֶׁבְּהוֹדָאָתוֹ וַחֲרָטָתוֹ הָאֲמִתִּית, מִזֶּה יִשְׁתַּלְשֵׁל גְּאֻלָּתוֹ הַפְּרָטִית בְּנִשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת, וְאַף חֶלְקוֹ בִּגְאֻלַּת יִשְׂרָאֵל, כְּפִי חֶלְקוֹ בִּכְלָלִיּוּת הַנְּשָׁמוֹת. וּכְמוֹ יְהוּדָה שֶׁמַּחֲמַת הַהוֹדָאָה שֶׁהוֹדָה זָכָה לְמַלְכוּת עַד שֶׁמִּמֶּנּוּ יֵצֵא מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ.

ו - ר

הָיָה אוֹמֵר רל"י זַ"ל שֶׁכְּמוֹ שֶׁמְּצִינוּ אֵצֶל אֶחֵי יוֹסֵף שֶׁלָּקַח לָהֶם מֶשֶׁךְ עֶשְׂרִים וּשְׁנַיִם שָׁנָה עַד שֶׁזָּכוּ וְשָׁמְעוּ מִפִּיו לוֹמַר (בראשית מה) "אֲנִי יוֹסֵף אֲחִיכֶם", וּכְשֶׁשָּׁמְעוּ תֵּבוֹת אֵלּוּ יוֹצְאִים מִפִּיו מִיָּד נִתְּרָץ לָהֶם כָּל קוּשְׁיוֹתֵיהֶם שֶׁהָיָה לָהֶם עַל הִתְנַהֲגוּתוֹ הַקָּשָׁה עִמָּהֶם, וְהֵבִינוּ עַל יְדֵי זֶה לְמַפְרֵעַ כָּל הִלּוּךְ הַנְהָגָתוֹ הַקָּשָׁה עִמָּהֶם, כְּמוֹ כֵן צָרִיךְ כָּל אֶחָד לְדַעַת שֶׁצָּרִיךְ לְהַמְתִּין וּלְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ וְלִפְעָמִים אַף מֶשֶׁךְ שָׁנִים רַבּוֹת עַד שֶׁיִּזְכֶּה שֶׁיֵּאִיר לוֹ הַצַּדִּיק פָּנָיו וְיַרְאֶה לוֹ אוֹר קְדֻשָּׁתוֹ וְיֹאמַר לוֹ הַצַּדִּיק "אֲנִי יוֹסֵף", וְאָז כְּשֶׁיִּזְכֶּה לָזֶה כְּבָר יִתְּרְצוּ לוֹ כָּל קוּשְׁיוֹתָיו כָּל אֶחָד לְפִי מַצָּבוֹ וְעִנְיָנוֹ וְהַשָּׂגָתוֹ.

ו - רא

הָיָה מְדַיֵּק רל"י זַ"ל בַּכָּתוּב (בראשית מז) "וַיִּקְרְבוּ יְמֵי יִשְׂרָאֵל", 'וַיִּקְרְבוּ יְמֵי דָּוִד לָמוּת' (מלכים א, ב), שֶׁבָּא הַכָּתוּב לְהַדְגִּישׁ כַּמָּה יָקָר וְחָשׁוּב הָיוּ יְמֵי חַיֵּיהֶם, עַד שֶׁלֹּא חִשְּׁבוּ אֶת שְׁנוֹת חַיֵּיהֶם לְשָׁנִים אֶלָּא לְיָמִים, וְעָבְדוּ אֶת ה' לְפִי חֶשְׁבּוֹן שֶׁל יָמִים מַמָּשׁ, וְעַל כֵּן חִשְּׁבָה הַתּוֹרָה אֶת שְׁנוֹתָם לְפִי הַיָּמִים. כִּי חִשְּׁבוּ וְשָׁמְרוּ עַל שְׁנוֹתָם לְפִי חֶשְׁבּוֹן יָמִים כְּאִלּוּ אֵין לָהֶם כָּאן בָּעוֹלָם הַזֶּה כִּי אִם יָמִים סְפוּרִים מַמָּשׁ. (וראה עוד להלן ריש פרק הבא).

ו - רב

הָיָה אוֹמֵר רל"י זַ"ל בְּעִנְיַן הַכָּתוּב עַל הַחוֹטְאִים שֶׁבְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל "וְלֹא תָקִיא הָאָרֶץ אֶתְכֶם בְּטַמַּאֲכֶם אוֹתָהּ" (ויקרא יח), שֶׁעִנְיָן זֶה סוֹבֵב גַּם עַל אֵלּוּ הַיּוֹשְׁבִים בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְאֵינָם יוֹדְעִים וּמַכִּירִים בְּמַעֲלָתָהּ וּמַה שֶּׁנִּתַּן לְהַשִּׂיג בְּקְדֻשָּׁתָהּ, וְאַף גַּם אֵינָם מַאֲמִינִים בְּכֹחַ קְדֻשָּׁתָהּ, שֶׁאַף עֲלֵיהֶם סוֹבֵב וְהוֹלֵךְ מִקְרָא זֶה, שֶׁהָאָרֶץ מְקִיאָה אוֹתָם, בָּזֶה שֶׁאֵינָהּ רוֹצָה לְהִתְגַּלּוֹת לָהֶם. עַד שֶׁחוֹשְׁבִים בְּטָעוּתָם וּבְזִלְזוּלָם שֶׁכְּכָל אֶרֶץ הָעַמִּים אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל חֲלִילָה. וְהוּא כְּמִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה, שֶׁמֵּחֲמַת שֶׁחוֹשְׁבִים כֵּן עַל הָאָרֶץ, עַל כֵּן אֵינָם רוֹאִים קְדֻשָּׁתָהּ וּמֵחֲמַת כֵּן מְזַלְזְלִים בָּהּ יוֹתֵר וְעַל יְדֵי זֶה נִתְעַלֶּמֶת מֵהֶם קְדֻשָּׁתָהּ יוֹתֵר וְחוֹזֵר חֲלִילָה עַד שֶׁמְּקִיאָה אוֹתָם בַּפַּעַל מַמָּשׁ ה' יַצִּילֵנוּ.

ו - רג

אָמַר פַּעַם אֶחָד מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ לַחֲבֵרוֹ אַחַר שֶׁהִזְהִירָה הַתּוֹרָה בְּצִוּוֹתָהּ (במדבר טו) "וְלֹא תָתוּרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם", וְאַחַר שֶׁבֵּאֲרוּ וְהִזְהִירוּ רַז"ל כָּל כָּךְ עַל עִנְיַן קְדֻשַּׁת אִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי וּבְיוֹתֵר הִרְחִיב רַבֵּנוּ כָּל כָּךְ בְּמַאֲמָרָיו וְתוֹרוֹתָיו וְשִׂיחוֹתָיו בְּעִנְיָן זֶה. הֲרֵי שֶׁפְּשׁוּט הַדָּבָר וְאֵין שַׂיָּךְ כִּמְעַט אַחֶרֶת, שֶׁכַּאֲשֶׁר יוֹצֵא לַשּׁוּק זֶה הַמְקֹרָב לְרַבֵּנוּ, שֶׁלְּפָחוֹת יוֹרִיד אֶת בָּתֵּי עֵינָיו וְיֵלֵךְ בִּלְעֲדֵיהֶם. וְיִנָּצֵל בָּכָךְ לִבְלִי לְהִכָּשֵׁל בִּרְאִיּוֹת אֲסוּרוֹת חַס וְשָׁלוֹם. וְזֶה כְּצַעַד רִאשׁוֹן וּלְפָחוֹת הַמִּתְבַּקֵּשׁ מִכָּל אֶחָד הָרוֹצֶה לֵילֵךְ בְּדַרְכּוֹ הַקְּדוֹשָׁה.

ו - רד

אָמְרוּ לְעִנְיַן מִדַּת הַצְּנִיעוּת הַנִּצְרָךְ בְּיוֹתֵר, וְהוּא בְּחוֹבָתוֹ שֶׁל כָּל אֶחָד הָרוֹצֶה לְהִתְעַלּוֹת בַּעֲבוֹדַת ה', שֶׁעִנְיָן זֶה נִכְלָל בְּשֶׁבַח בִּלְעָם שֶׁשִּׁבַּח אֶת יִשְׂרָאֵל "הֶן עָם לְבָדָד יִשְׁכֹּן" (במדבר כג), שֶׁשִּׁבַּח אֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵם יוֹדְעִים מִסּוֹד הַגָּדוֹל הַזֶּה שֶׁל 'בָּדָד - וְהַצְנֵעַ לֶכֶת', וְאֵינָם מִתְרַבְרְבִים בְּמַעֲשֵׂיהֶם חֲלִילָה, "וּבַגּוֹיִם לֹא יִתְחַשָּׁב", שֶׁאֵינָם מַחְשִׁיבִים עַצְמָם בְּשׁוּם שֶׁבַח לֵאמֹר וּלְהַרְאוֹת חֲלִילָה "כָּךְ וְכָךְ אֲנִי עוֹשֶׂה".

ו - רה

הָיוּ אוֹמְרִים שֶׁכְּמוֹ שֶׁלְּעִנְיַן הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה נֶאֱמַר עַל הָעֵסֶק שֶׁבָּהּ (דברים ו) "בְּשָׁכְבְּךָ וּבְקוּמֶךָ" שֶׁיֶּהְגֶּה בַּתּוֹרָה לְלֹא הֶרֶף, כְּמוֹ כֵן נָכוֹן הַדָּבָר גַּם לְעִנְיַן תְּפִלָּה, שֶׁבְּכָל עֵת פָּנוּי יְמַלֵּל בִּתְפִלּוֹת וְשִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת הֵן בְּשָׁכְבּוֹ לְאַחַר קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁעַל הַמִּטָּה וְהֵן בְּקוּמוֹ וּבְכָל עֵת הַמְּזֻדְּמָן. וּכְמַאֲמָרָם זַ"ל "וּלְוַאי שֶׁיִּתְפַּלֵּל אָדָם כָּל הַיּוֹם כֻּלּוֹ". (ברכות כא. פסחים נד.).

ו - רו

עַל פִּי מַה שֶּׁדָּרְשׁוּ רַז"ל עַל הַכָּתוּב (דברים ז) "אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם", הַיּוֹם לַעֲשׂוֹתָם לְמָחָר לְקַבֵּל שְׂכָרָם (ע"ז, ג.), אָמְרוּ: שֶׁעַל כֵּן הַחוֹבָה עַל כָּל אֶחָד לְהִזְדָּרֵז וּלְהַרְבּוֹת טוֹב בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים בַּיּוֹם הַזֶּה דַּוְקָא, כִּי עֲדַיִן אֵין לָנוּ אֶת יוֹם הַמֻּחָרָת רַק אֶת הַיּוֹם הַזֶּה שֶׁאָנוּ עוֹמְדִים בּוֹ, כִּי "לְמָחָר לְקַבֵּל שְׂכָרָם", כִּי יוֹם הַמָּחָר הוּא כְּבָר בְּחִינַת עוֹלָם הַבָּא וְאֵין כְּלָל שֵׁם וּמֶשֶׁךְ שֶׁל מָחָר שַׁיָּךְ בְּעוֹלָמֵנוּ רַק הַיּוֹם, וְהַיּוֹם מַמָּשׁ לַעֲשׂוֹתָם. וְעַל כֵּן אֵין לָנוּ לִדְחוֹת שׁוּם דָּבָר טוֹב שֶׁאֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹתוֹ הַיּוֹם לְיוֹם הַמֻּחָרָת כִּי 'הַיּוֹם לַעֲשׂוֹתָם'.

ו - רז

אָמְרוּ בְּצַחוּת בְּרֶמֶז הַכָּתוּב (דברים יט, טו) "עַל פִּי שְׁנֵי עֵדִים... יָקוּם דָּבָר", שֶׁעֵדֵי הָאָדָם שֶׁיְּעִידוּ לוֹ בְּיוֹם הַדִּין הֵם שְׁנֵי יְסוֹדוֹת נֶאֱמָנוֹת אֵלּוּ שֶׁל הַהִתְבּוֹדְדוּת וְקִימַת חֲצוֹת, וְהֵם הֵם עֵדֵי הָאָדָם בְּיוֹם דִּינוֹ, כִּי עַל הַהִתְבּוֹדְדוּת אָמַר רַבֵּנוּ שֶׁהוּא מַעֲלָה עֶלְיוֹנָה וּגְדוֹלָה מִן הַכֹּל (ליקו"מ ח"ב סימן כה). וְעַל קִימַת חֲצוֹת אָמַר שֶׁעִקַּר עֲבוֹדַת אִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי הוּא לָקוּם בַּחֲצוֹת לַיְלָה (שיחות הר"ן סימן שא). וּבְהַתְמָדַת קִיּוּמָם תְּלוּי עִקַּר עֲבוֹדַת ה' וְעַל פִּי שְׁנֵי עֲבוֹדוֹת אֵלּוּ יָקוּם דְּבַר דִּינוֹ שֶׁל הָאָדָם, וְגַם מִשּׁוּם הַמְבֹאָר בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ שֶׁשְּׁנֵיהֶם מַמְתִּיקִים הַדִּין כַּמְבֹאָר בְּתוֹרָה ט"ו. וּבְתוֹרָה קמ"ט. וְעַל כֵּן כְּנֶגֶד דִּינָיו שֶׁל הָאָדָם יָעִידוּ בּוֹ שְׁנֵי עֵדִים נֶאֱמָנִים אֵלּוּ לְזַכּוֹתוֹ בַּדִּין כָּרָאוּי לוֹ.

ו - רח

אָמְרוּ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ עַל הַכָּתוּב (תהלים ב), "בְּנִי אַתָּה אֲנִי הַיּוֹם יְלִידְתִּיךָ שְׁאַל מִמֶּנִּי" וְכוּ'. שֶׁאוֹמֵר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְהָאָדָם הַפְצֵר בִּי בִּתְפִלָּה וּשְׁאַל מִמֶּנִּי הַרְבֵּה וְאֶתֵּן לְךָ הַכֹּל אַף אֶת הַבְּחִינָה הַזּוֹ שֶׁל "אֲנִי הַיּוֹם יְלִידְתִּיךָ", שֶׁהוּא הַדַּרְגָּא הַגְּבוֹהָה שֶׁל בְּחִינַת הַהִתְחַדְּשׁוּת, בִּבְחִינַת "אֲנִי הַיּוֹם יְלִידְתִּיךָ", מַמָּשׁ, וְאַף בְּחִינָה זוֹ שֶׁל הִתְחַדְּשׁוּת שֶׁבָּהּ תְּלוּי כָּל עֲבוֹדָתוֹ שֶׁל הָאָדָם כָּל יְמֵי חַיָּיו יְקַבֵּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ וְיִתְעַלֶּה, אוּלָם כָּל זֶה תָּלוּי אִם קַיֶּם כָּרָאוּי בְּחִינַת "שְׁאַל מִמֶּנִּי", שֶׁהוּא עִנְיַן רֹב הַתְּפִלּוֹת וְהַבַּקָּשׁוֹת. וּרְאֵה לְקוּטֵי מוֹהֲר"ן סִימָן ס"א חֵלֶק ב' שֶׁבְּחִינָה זוֹ שֶׁל 'אֲנִי הַיּוֹם יְלִידְתִּיךָ' הוּא בִּבְחִינַת דַּרְגָּתוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ, עַיֵּן שָׁם. וְזֶהוּ "אֲנִי הַיּוֹם יְלִידְתִּיךָ", - "שְׁאַל מִמֶּנִּי וְאֶתְּנָה". (וראה עוד בחלק ד סימן נט).

ו - רט

פֵּרְשׁוּ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ בְּצַחוּת הַכָּתוּב (תהלים ו) "בְּדִמְעָתִי עַרְשִׂי אַמְסֶה", שֶׁעִקַּר מְסוּס וּבְטוּל הַתַּאֲוָה הִיא עַל יְדֵי הַדְּמָעוֹת, בִּבְחִינַת הַמְבֹאָר בְּתוֹרָה ל"ו בִּבְחִינַת 'בַּכְיָן וְקוֹרִין וְקוֹרִין אֶת שְׁמַע'. שֶׁעַל יְדֵי הַדְּמָעוֹת מְמַסְמְסִים וּמְבַטְּלִים אֶת הַתַּאֲוָה, וְזֶהוּ בְּדִמְעָתִי עַרְשִׂי אַמְסֶה. וְכַמְבֹאָר פְּנִים עַל הַכָּתוּב בַּתַּרְגּוּם 'בַּכְיָן וְקוֹרִין אֶת שְׁמַע', כְּדֵי לְבַטֵּל הַתַּאֲוָה.

ו - רי

אָמְרוּ בְּשֶׁבַח הַמַּרְבֶּה בִּתְפִלָּה, שֶׁהַקְּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְפָּאֵר בּוֹ וּמַשְׁתַּעְשֵׁעַ בּוֹ מְאֹד עַל אֲשֶׁר עַל כָּל דָּבָר קָטָן אוֹ גָּדוֹל פּוֹנֶה אֵלָיו כְּבֵן קָטָן הַפּוֹנֶה בְּכָל עֵת אֶל אָבִיו וְקוֹרְאוֹ אַבָּא, וְזֶהוּ עִנְיַן שִׁבְחוֹ שֶׁל דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם, שֶׁשִּׁבְּחוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּשֶׁבַח זֶה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תהלים פט) "הוּא יִקְרָאֵנִי אָבִי אָתָּה, אֵלִי וְצוּר יְשׁוּעָתִי", שֶׁמְּשַׁבְּחוֹ ה' עַל זֶה שֶׁקּוֹרְאוֹ בְּכָל עֵת "אָבִי", "אֵלִי", "צוּר יְשׁוּעָתִי" וְכַדּוֹמֶה. וְהֵינוּ שֶׁזֶּה שֶׁבַח מְיֻחָד לָאָדָם שֶׁמִּשְׁתַּבֵּחַ בּוֹ ה' עַל זֶה שֶׁקּוֹרֵא לוֹ בְּכָל פַּעַם 'אַבָּא'. וְעַל כֵּן בִּשְׁכָרוֹ מַבְטִיחוֹ ה' "אַף אֲנִי בְּכוֹר אֶתְּנֵהוּ עֶלְיוֹן לְמַלְכֵי אָרֶץ".

ו - ריא

הֵיוּ מְפָרְשִׁים הַכָּתוּב "זַמּוֹתִי בַּל יַעֲבֹר פִּי" (תהלים יז). וְהֵינוּ שֶׁאוֹמֵר הַכָּתוּב: אַף שֶׁחִשַּׁבְתִּי וְזַמַּמְתִּי חַס וְשָׁלוֹם, מַחֲשָׁבָה שֶׁאֵינָהּ טוֹבָה לְפִי דַּרְגָּתִי, תִּהְיֶה הַמַּחֲשָׁבָה אֲשֶׁר תִּהְיֶה, אַף עַל פִּי כֵן נִזְהַרְתִּי לְ'בַל יַעֲבֹר פִּי' שֶׁלֹּא אוֹצִיאֵהוּ בְּפִי חַס וְשָׁלוֹם, כִּי הַדִּבּוּר יֵשׁ לוֹ כֹּחַ גָּדוֹל וּכְדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל, שֶׁהַדִּבּוּר יָכוֹל חַס וְשָׁלוֹם לְכַפּוֹ לַעֲשׂוֹת מַחֲשַׁבְתּוֹ הָרָעָה. וְזֶהוּ 'זַמּוֹתִי', אַף עַל פִּי כֵן 'בַּל יַעֲבֹר פִּי' חָלִילָה. [- הוא ליקו"ה מפורש בחו"מ ח"ב הל' אומנין ד, כ"ט, (דף קס"ט:), (מובא בהשתפכות הנפש סעיף נ"ו, ובאוצר היראה בערך דיבור טוב והיפוכו, סכ"ה)].

ו - ריב

פֵּרְשׁוּ בְּצַחוּת הַכָּתוּב "בָּעֶרֶב יָלִין בֶּכִי וְלַבֹּקֶר רִנָּה". (תהלים ל) וְהֵינוּ 'שֶׁכְּפִי שִׁכְיָתוֹ כֵּן קוּמוֹ', אִם זוֹכֶה וּבְשִׁכְיָתוֹ מִתְוַדֶּה בִּבְכִיָּה עַל כָּל עֲוֹנוֹתָיו שֶׁעָשָׂה בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם, כַּמּוּבָא כַּמָּה פְּעָמִים הַנֶּהֱגָה זוֹ בְּסֵפֶר הַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ, כֵּן זוֹכֶה בַּבֹּקֶר לְרִנָּה בִּבְחִינַת הַכָּתוּב 'בְּרֶן יַחַד כּוֹכְבֵי בֹקֶר'. (איוב לח).

ו - ריג

הָיָה אוֹמֵר רל"י זַ"ל בְּפֵרוּשׁ הַכָּתוּב תָּשֵׁב אֱנוֹשׁ עַד דַּכָּא וַתֹּאמֶר שׁוּבוּ בְנֵי אָדָם, כִּי אֶלֶף שָׁנִים בְּעֵינֶיךָ כְּיוֹם אֶתְמוֹל כִּי יַעֲבֹר (תהלים צ) שֶׁהַכָּתוּב בָּא לְהַדְגִּישׁ וְלוֹמַר שֶׁזֶּה הַבַּעַל תְּשׁוּבָה הָרוֹצֶה לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה, אַף מְקֻבָּל הִתְעוֹרְרוּת וְלֵב נָכוֹן לְתְשׁוּבָה וְאָז אַף אִם יֵדַע שֶׁיִּחְיֶה אֶלֶף שָׁנָה הֲרֵי זֶה אֶצְלוֹ כְּיוֹם שֶׁעָבַר אֶתְמוֹל, כִּי מַה יִּתֵּן לוֹ לָאָדָם אֲרִיכוּת יָמִים וְשָׁנִים אִם סוֹף כָּל סוֹף יִצְטָרֵךְ לִתֵּן דִּין וְחֶשְׁבּוֹן עַל כָּל מַעֲשָׂיו.

ו - ריד

הָיָה אוֹמֵר רל"י זַ"ל לְעִנְיַן הַכָּתוּב "דֹּבֵר שְׁקָרִים לֹא יִכֹּן לְנֶגֶד עֵינָי" (תהלים קא), שֶׁיֵּשׁ בְּכָלַל זֶה גַּם אָדָם זֶה שֶׁאֵינוֹ נִזְהָר בְּפִרְסוּמוֹ וְגוֹרֵם שֶׁיְּדַבְּרוּ עָלָיו דִּבְרֵי שֶׁבַח וְכָבוֹד שִׁקְרִיִּים,

וְגַם עָלָיו נֶאֱמַר 'דּוֹבֵר שְׁקָרִים לֹא יִכֹּן' לְנֶגֶד עֵינָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁכְּמוֹ שֶׁאָסוּר לוֹ לְדַבֵּר שֶׁקֶר, כְּמוֹ כֵן אָסוּר לוֹ לִגְרֹם שֶׁיְּדַבְּרוּ עָלָיו אֲחֵרִים שְׁקָרִים וְדִמְיוֹנוֹת שֶׁאָז גַּם הוּא נִכְלָל בִּכְלַל 'דּוֹבֵר שְׁקָרִים לֹא יִכּוֹן לְנֶגֶד עֵינָי. וְעַל כֵּן לֹא אָמַר הַכָּתוּב 'מְדַבֵּר שְׁקָרִים' בַּפֹּעַל מַמָּשׁ. אֶלָּא 'דּוֹבֵר שְׁקָרִים', שֶׁגַּם כְּשֶׁמִּתְנַהֵג בְּאֹפֶן כָּזֶה שֶׁגּוֹרֵם לַאֲחֵרִים שֶׁיְּדַבְּרוּ עָלָיו שְׁקָרִים גַּם הוּא לֹא יִכֹּן לְנֶגֶד עֵינַי חַס וְשָׁלוֹם.

ו - רטו

פֵּרֵשׁ אֶחָד מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ אֶת הַפְּסוּקִים (תהלים קמה) 'צַדִּיק ה' בְּכָל דְּרָכָיו וְחָסִיד בְּכָל מַעֲשָׂיו', קָרוֹב ה' לְכָל קוֹרְאָיו וְכוּ' וְאָמַר שֶׁהַכָּתוּב מַדְגִּישׁ שֶׁלְּאֱמֶת בְּכָל צָרָה וְצָרָה שֶׁלֹּא תִּהְיֶה צַדִּיק ה' בְּכָל דַּרְכֵי מַשְׁפָּטָיו וְחָסִיד בְּכָל מַעֲשָׂיו יִהְיוּ אֲשֶׁר יִהְיוּ, וְאִם כֵּן מַה לָּנוּ לְהִתְפַּלֵּל, מֵאַחַר שֶׁצַּדִּיק וְיָשָׁר הוּא בְּכָל מַעֲשָׂיו. וְעַל זֶה בָּא הַכָּתוּב שֶׁאַחֲרָיו לוֹמַר שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁכָּךְ הַדָּבָר וְצַדִּיק וְחָסִיד הוּא אַף עַל פִּי כֵן 'קָרוֹב ה' לְכָל קוֹרְאָיו' לַעֲשׂוֹת כִּרְצוֹנָם לְהַמְתִּיק מֵעֲלֵיהֶם הַיִּסּוּרִים. אֲבָל בִּתְנַאי שֶׁיִּהְיֶה 'בֶּאֱמֶת' וְזֶהוּ לְכָל אֲשֶׁר יִקְרָאוּהוּ בֶּאֱמֶת.

ו - רטז

עַל הַמְבֹאָר בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ בְּעִנְיַן הַיִּרְאָה שֶׁהִיא בְּחִינַת רֵיחַ (ליקו"מ תו' ב וח"ב סי' א' ועוד), כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (ישעיה יא) וַהֲרִיחוֹ בְּיִרְאַת ה'. אָמְרוּ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ בְּטַעַם הַדָּבָר שֶׁנִּמְשָׁל הַיִּרְאָה לְרֵיחַ, כִּי כְּמוֹ שֶׁהָרֵיחַ אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ נִרְאֶה וְנִכָּר וְהוּא כְּדָבָר שֶׁאֵין בּוֹ מַמָּשׁ, אַף עַל פִּי כֵן כֹּחַ הָרֵיחַ תַּקִּיף כָּל כָּךְ עַד שֶׁהוּא מַקִּיף וּמַחֲיֶה אֶת כָּל דָּבָר וְדָבָר מֵעֵבֶר לְעֵבֶר בֵּין לְטוֹב וּבֵין לְרַע. כְּמוֹ כֵן כָּל אֶחָד כְּפִי יִרְאָתוֹ כֵּן רֵיחוֹ, אִם לְטוֹב אִם לְרַע וְנִכָּר כֻּלּוֹ בְּרֵיחוֹ. וְכַמּוּבָא בְּתוֹרָה ב' מַאֲמַר חֲזַ"ל (סוטה מט.) מַה שֶּׁאָמַר הַתַּלְמִיד רֵיחָא דְּחִינוּנֵיתָא אֲנִי מֵרִיחַ. אָמַר לֵהּ רַבּוֹ בְּנִי, טָהֳרָה יֵשׁ בָּךְ (עיין שם). וּכְעֵין מַה שֶּׁאָמְרוּ רַז"ל (הובא בקב הישר פ"ז) מַה שֶּׁאָמַר אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא לְחָסִיד אֶחָד בְּעֵת שֶׁעָבַר דַּרְכָּם אָדָם גַּאֲוָתָן, שֶׁהוּא מַסְרִיחַ וְרֵיחוֹ נוֹדֵף יוֹתֵר מֵהַנְּבֵלָה, כִּי כָּל אֶחָד כְּפִי יִרְאַת ה' שֶׁבּוֹ כֵּן מַכִּיר בְּהַשֵּׁנִי, אִם יֵשׁ בּוֹ יִרְאַת ה' אִם לָאו.

ו - ריז

הָיָה אוֹמֵר רל"י זַ"ל, שֶׁכְּמוֹ אֵלּוּ הַיְרוּדִים וְהַחוֹטְאִים שֶׁבְּצַד הַטֻּמְאָה אוֹמְרִים וּמִשְׁתַּמְּשִׁים בְּלֵיצָנוּתָם בִּלְשׁוֹן הַכָּתוּב "אָכוֹל וְשָׁתוֹ כִּי מָחָר נָמוּת" (ישעיה ט), וּמֵחֲמַת זֶה נוֹפְלִים וְיוֹצְאִים בְּחַטָּאתָם יוֹתֵר וְיוֹתֵר, כְּמוֹ כֵן אָנוּ מְצַדְּנוּ צְרִיכִים גַּם לְהִתְחַזֵּק יוֹתֵר וְיוֹתֵר לְקַיֵּם זֹאת, וְלָדַעַת לְקַיֵּם זֹאת וְלֶאֱכֹל בִּקְדֻשָּׁה מַאֲכָל וּמִשְׁתֶּה שֶׁל תּוֹרָה וַאֲף אָנוּ צְרִיכִין לְהִזָּדֵרז בְּקִיּוּם הַכָּתוּב הַנַּ"ל, וּלְנַצְּלוֹ לְטוֹבָה בְּמַחֲשָׁבָה זוֹ שֶׁל יוֹם הַמִּיתָה, 'אָכוֹל וְשָׁתוֹ כִּי מָחָר נָמוּת', וְכִלְשׁוֹן הַמִּשְׁנָה (אבות ג, א) דַּע מֵאַיִן בָּאתָ וּלְאָן אַתָּה הוֹלֵךְ - לִמְקוֹם עָפָר רִמָּה

וְתוֹלֶעָה. וְלִפְנֵי מִי אַתָּה עָתִיד לִתֵּן דִּין וְחֶשְׁבּוֹן וְכוּ'. וּמִשּׁוּם סִבּוֹת אֵלּוּ עָלֵינוּ לְהִזְדָּרֵז בְּיוֹתֵר כִּי מָחָר נָמוּת בְּוַדַּאי. כִּי מְצוּדָתוֹ פְּרוּסָה עַל כָּל הַחַיִּים. (אבות ג, טז).

ו - ריח

אָמְרוּ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ עִנְיַן זֶה שֶׁל פְּשִׁיטַת הַבְּגָדִים שֶׁל הָאָדָם הַבָּא לְהִטָּהֵר הַמְּזֻכָּר בַּכְּתוּב (זכריה ג), הַכְּוָנָה שֶׁיַּפְשִׁיט וְיָסִיר מֵעָלָיו כָּל הַחָכְמוֹת וְהַדִּמְיוֹנוֹת שֶׁנֶּחְקַק בּוֹ עַל יְדֵי עֲוֹנוֹתָיו, וְיַחְלִיט בְּדַעְתּוֹ הַיטֵב הֵיטֵב מֵעַתָּה לְצֵיֵּת לְרַבֵּנוּ עַל כָּל אֲשֶׁר יְצַוֵּנוּ וְלִלֶּכֶת בְּדַרְכּוֹ הַקְּדוֹשָׁה, וְאָז תַּעֲלֶה טְבִילָתוֹ כָּרָאוּי וּתְטַהֵרוֹ מִכָּל הַטֻּמְאוֹת, וְאַף זֶה שֶׁמֹּחוֹ צָלוּל בִּקְדֻשָּׁה כָּרָאוּי מְחֻיָּב לְהִתְחִיל עִם הִתְקָרְבוּתוֹ בְּהַתְחָלָה חֲדָשָׁה וְלִשְׁכֹּחַ תְּחִלָּה כָּל הַהַקְדָּמוֹת שֶׁקִּבֵּל מִמִּי שֶׁאֵינוֹ צַדִּיק גָּמוּר, וּכְמוֹ שֶׁמָּצִינוּ (ב"מ פה) בָּרִבִּי זֵירָא שֶׁכְּשֶׁעָלָה לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בִּקֵּשׁ בִּתְפִלָּתוֹ שֶׁיְּשַׁכַּח מִמֶּנּוּ תּוֹרַת חוּץ לָאָרֶץ, וּבְוַדַּאי לֹא הָיְתָה כַּוָּנָתוֹ לְעֶצֶם הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁהִיא תּוֹרַת אֱמֶת אֶלָּא הַכַּוָּנָה לַהַקְדָּמוֹת וְהַהַרְגָּשׁוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת שֶׁקִּבֵּל שֶׁהֵם הוֹעִילוּ לוֹ לְקַבֵּל תּוֹרָה בְּהֵיוֹתוֹ בְּחוּץ לָאָרֶץ. וְעַתָּה הֵבִין שֶׁצָּרִיךְ וּמְחֻיָּב לְקַבֵּל הַקְּדָמוֹת וּבֵאוּרִים וְהַרְגָּשׁוֹת אֲחֵרוֹת כְּדֵי שֶׁיִּתְעַלֶּה עַל יָדָם לְמַעְלָה בַּקֹּדֶשׁ.

ו - ריט

אָמְרוּ בָּרֻמָּז עַל הַכָּתוּב שִׁ'פְכִי כַּ'מַּיִם לִ'בֵּךְ (איכה ב) שֶׁהוּא רָאשֵׁי תֵּבוֹת שֵׂ'כֶ'ל, לְלַמְּדֵנוּ שֶׁעִקַּר הַחָכְמָה וְהַשֵּׂכֶל הַנָּכוֹן הוּא רִבּוּי הַתְּפִלּוֹת וְזֶה הוּא עִקַּר הַשֵּׂכֶל הַנָּכוֹן וְהַקָּדוֹשׁ. וְכָל מַה שֶּׁמִּתְגַּדֵּל שִׂכְלוֹ צָרִיךְ לְהַרְבּוֹת בִּתְפִלָּה יוֹתֵר. וְכֵן לְהֵפֶךְ עִקַּר הַזִּכְיָה לַשֵּׂכֶל הוּא תְּלוּי כְּפִי בְּחִינַת שִׁ'פְכִי כַּ'מַּיִם לִ'בֵּךְ, וּכְשֶׁשְּׁלוֹקֵחַ הַחָכְמָה וְהַשֵּׂכֶל בְּכֹחַ בְּלֹא תְּפִלָּה זֶה בְּחִינַת פְּגַם הַכָּאַת הַצּוּר שֶׁמַּמְשִׁיךְ בֵּאוּרֵי הַתּוֹרָה שֶׁלֹּא בְּרַחֲמִים וְכַמְבֹאָר בְּתוֹרָה כ, עַיֵּן שָׁם.

ו - רכ

פֵּרֵשׁ פַּעַם אֶחָד מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ בְּדֶרֶךְ צַחוּת מַאֲמָרָם זַ"ל שֶׁאָמְרוּ אַגְּרָא דְּבֵי הִלּוּלָא מִלֵּי (ברכות ו:). וְהַיְנוּ שְׂכַר הַשִּׂמְחָה הוּא בָּזֶה שֶׁפּוֹגֵשׁ שָׁם אֶחָד אֶת חֲבֵרוֹ וּמְדַבֵּר עִמּוֹ שִׂיחוֹת חֲבֵרִים בַּעֲבוֹדַת ה' יִתְבָּרַךְ, כִּי 'כַּמָּה עוֹלָמוֹת אִתְהַפִּיכוּ', עַד שֶׁהִפְגִּישׁוּ אוֹתוֹ עִם חֲבֵרוֹ וְהַכֹּל כְּדֵי שֶׁיְּדַבֵּר וְיִשּׂוֹחַח עִמּוֹ בְּתוֹרָה וַעֲבוֹדַת ה' וְעַל כֵּן 'אַגְּרָא דְּבֵי הִלּוּלָא, מִלֵּי'. כִּי בְּבֵית הַשִּׂמְחָה שָׁם בְּיוֹתֵר נִפְגָּשִׁים הָרֵעִים וְהָאֲהוּבִים וְיכוֹלִים בְּקַלּוּת יוֹתֵר לְשׂוֹחֵחַ בֵּינָם לְבֵינָם בְּדִבְרֵי תוֹרָה וַעֲבוֹדָה.

ו - רכא

אָמְרוּ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ לְעִנְיַן הַבּוּשָׁה הַגְּדוֹלָה שֶׁיֵּשׁ לְמַעְלָה לְאֵלּוּ הַקְּטַנִּים בְּמַעֲלָה הַמִּתְגָּאִים אוֹ מְקַבְּלִים גְּדֻלָּה שֶׁאֵינוֹ רָאוּי לָהֶם, שֶׁכְּמוֹ שֶׁנָּהוּג כָּאן בָּעוֹלָם כְּשֶׁמַּגִּיעַ אָדָם עָשִׁיר וְסוֹחֵר רָם מַעֲלָה לְשׁוּם מָקוֹם מְחוּץ לָאָרֶץ מַכְרִיזִים וּמְכִינִים אֶת הַצִּבּוּר לָבוֹא וּלְקַבֵּל פָּנָיו

וּמְכִינִים מָקוֹם גְּבוֹהַּ וּמְנֻשָּׂא שֶׁבּוֹ יוּכַל לָבוֹא וְלִשְׁטֹחַ וּלְהַנִּיחַ סְחוֹרוֹתָיו כְּדֵי לְהַרְאוֹת לָעָם מִטִּיב סְחוֹרוֹתָיו וּמִמַּה שֶׁהֵבִיא וְסָחַר שָׁם בַּמֻּרְחָקִים. כְּמוֹ כֵן מָשׁוּל הַדָּבָר לְזֶה הָאָדָם הַמַּגִּיעַ מִכָּאן עוֹלָם הַזֶּה שָׁם לְמַעְלָה, וּמֵאַחַר שֶׁכָּאן בָּעוֹלָם הַזֶּה שְׁמוֹ הוֹלֵךְ לְפָנָיו בְּגֹדֶל צִדְקָתוֹ וּמַעֲלוֹתָיו, אוֹ שֶׁמִּתְגָּאֶה לַחֲשֹׁב כֵּן. שֶׁאָדָם רָם מַעֲלָה הוּא, עַל כֵּן כְּשֶׁמִּסְתַּלֵּק וְהוֹלֵךְ וּבָא לְבֵית עוֹלָמוֹ שְׁמֵחִים בְּבִיאָתוֹ לַחֲשֹׁב שֶׁהִנֵּה מַגִּיעַ אָדָם רָם מַעֲלָה כְּמוֹתוֹ וּמְכִינִים מָקוֹם עֲבוּרוֹ וְקוֹרְאִים לְכָל הַצַּדִּיקִים לָבוֹא וְלַחֲזוֹת בְּנֹעַם זִיוּוֹ וְלִרְאוֹת בְּמַעֲלַת וְטִיב סְחוֹרוֹתָיו שֶׁהֵבִיא, וְהִנֵּה אִם נָכוֹן הַדָּבָר מַה גֹּדֶל שִׂבְחוֹ וְהַשִּׂמְחָה שֶׁיֵּשׁ שָׁם, וְכֻלָּם רוֹצִים וּמִתְהַדְּרִים בְּקִרְבָתוֹ, וְחֲלִילָה חֲלִילָה לְהֵפֶךְ מַה גֹּדֶל הַבּוּשָׁה כְּשֶׁמַּתְחִיל לְהוֹצִיא דְּמְיוֹנוֹתָיו וַהֲבָלָיו, וּמַעֲשָׂיו הָרָעִים וּמַנִּיחִים וּמְסַדְּרִים לְפָנָיו כֹּל אֶת עֲוֹנוֹתָיו וְסִרְחוֹנוֹתָיו הי' וְכִי אֶפְשָׁר לְתָאֵר גֹּדֶל עִצֻּם צַעַר הַבּוּשָׁה שֶׁיִּהְיֶה לוֹ.

וְזֶה בְּחִינַת הַנֶּאֱמַר בְּשַׁבָּת הַצַּדִּיקִים שֶׁמְּשַׁבְּחִים אוֹתָם בְּבִיאָתָם וְאוֹמְרִים 'פַּנּוּ מָקוֹם' לָזֶה הַצַּדִּיק שֶׁמַּגִּיעַ וְכוּ', כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַז"ל כַּמָּה פְּעָמִים. (ברכות יח: כתובות עז: ובזוהר מדרש הנעלם פרשת נח). וְהַיְנוּ פַּנּוּ מָקוֹם וּבוֹאוּ לִרְאוֹת בְּסְחוֹרוֹתָיו וּבְמַתְּנוֹתָיו שֶׁהֵבִיא. וְזֶה הַצַּדִּיק אֲכֵן מַנִּיחַ אֶת תְּכוּלַת סְחוֹרוֹתָיו שֶׁסָּחַר וְנָשָׂא וְנָתַן בַּתּוֹרָה וַעֲבוֹדַת ה' כָּאן בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְזֶה שֶׁבַּח הַגָּדוֹל שֶׁל הַצַּדִּיקִים שֶׁיְּכוֹלִים לַעֲמֹד בַּפַּרְסוּם הַנָּכוֹן שָׁם לְמַעְלָה וְלִבְלִי לְהִתְבַּיֵּשׁ שָׁם בִּסְחוֹרוֹתֵיהֶם וּמַתְּנוֹתֵיהֶם שֶׁהֵבִיאוּ כָּאן מֵהָעוֹלָם הַזֶּה וְזֶהוּ שֶׁסִּיֵּם שְׁלֹמֹה אֶת סֵפֶר מִשְׁלֵי (פרק לא) בְּשֶׁבַח הָאֵשֶׁת חַיִל, שֶׁהִיא מְרַמֶּזֶת עַל נִשְׁמַת הַצַּדִּיק שֶׁהָיְתָה כָּאֳנִיּוֹת סוֹחֵר מִמֶּרְחָק תָּבִיא לַחְמָהּ, וַתָּקָם בְּעוֹד לַיְלָה וְכוּ', סָדִין עָשְׂתָה וַתִּמְכֹּר וַחֲגוֹר נָתְנָה לַכְּנַעֲנִי, עֹז וְהָדָר לְבוּשָׁהּ וְעַל יְדֵי זֶה וַתִּשְׂחַק לְיוֹם אַחֲרוֹן, וּפִיהָ פָּתְחָה בְּחָכְמָה בְּלֹא בוּשָׁה, וְכוּ' וְכוּ' אִשָּׁה יִרְאַת ה' הִיא תִּתְהַלָּל וְאָז תְּנוּ לָהּ מִפְּרִי יָדֶיהָ וִיהַלְלוּהָ בַּשְּׁעָרִים שֶׁלְּמַעְלָה עַל כָּל מַעֲשֶׂיהָ. וּמִזֶּה יֵשׁ לִלְמֹד כַּמָּה וְכַמָּה צָרִיךְ לִבְרֹחַ וּלְהִמָּלֵט מִגַּאֲוָה וְגַדְלוּת וּמִפַּרְסוּם בְּפָרָט מִפַּרְסוּם שֶׁל שֶׁקֶר.

וּבָזֶה נִכְלָל גַּם הָעִנְיָן שֶׁאָמְרוּ רַז"ל בִּלְשׁוֹנָם (ברכות נז. יומא פח) שֶׁלֶּעָתִיד מְסַדְּרִין לָאָדָם עֲוֹנוֹתָיו, הַיְנוּ הַסִּדּוּר בִּפְנֵי כֹּל, וְאוֹי לָהּ לְאוֹתָהּ בּוּשָׁה וְכֵן לְהֵפֶךְ כְּשֶׁמְּסַדְּרִין זְכֻיּוֹתָיו כַּמָּה כָּבוֹד וְהוֹד וְהָדָר, אַשְׁרֵי לוֹ.

ו - רכב

בְּמַאֲמָרָם זַ"ל (ברכות כח, יומא כב), בְּעִנְיַן הַתַּלְמִיד חָכָם שֶׁצָּרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה 'תּוֹכוֹ כְּבָרוֹ', אָמְרוּ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁעִנְיָן זֶה הוּא בִּבְחִינַת הַ'לְּפָחוֹת', הַיְנוּ שֶׁלְּפָחוֹת יִהְיֶה תּוֹכוֹ כְּבָרוֹ, כִּי לְאֶמֶת צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה תּוֹכוֹ הַרְבֵּה יוֹתֵר מֵחִיצוֹנִיּוּתוֹ, לְרֹב הַצְּנִיעוּת וְהַסְתָּרַת מַעֲשָׂיו הַטּוֹבִים שֶׁלֹּא יִכָּשֵׁל חֲלִילָה בְּגַאוּת וְכַדּוֹמֶה, אֲבָל כְּלַפֵּי אֲחֵרִים 'לְפָחוֹת' יִהְיֶה תּוֹכוֹ כְּבָרוֹ.

ו - רכג

אָמְרוּ בְּצַחוּת שֶׁשְּׁאֵלַת "קַבֵּעְתָּ עִתִּים לַתּוֹרָה" שֶׁיִּשְׁאָלוּ אֶת הָאָדָם לֶעָתִיד כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַז"ל (שבת לא.), זֶה נֶאֱמַר לַאֲנָשִׁים פְּשׁוּטִים הָעוֹסְקִים בְּמַשָּׂא וּמַתָּן הַטְּרוּדִים לְמִחְיָתָם, אֲבָל אֵלּוּ שֶׁזָּכוּ וְיָכְלוּ לְשֶׁבֶת עַל הַתּוֹרָה אוֹתָם יִשְׁאֲלוּ בִּשְׁאֵלָה הֲפוּכָה וְהַיְנוּ שֶׁיִּשְׁאֲלוּם אִם הָיָה יוֹשְׁבִים וְהוֹגִים בַּתּוֹרָה בְּהַתְמָדָה רַבָּה כָּל כָּךְ עַד שֶׁהָיוּ צְרִיכִים וּמֻכְרָחִים לִקְבֹּעַ וְלִגְזֹל עִתִּים מִזְּמַן הַלִּמּוּד לְצָרְכֵיהֶם הַהֶכְרְחִיִּים כַּאֲכִילָה וְשֵׁנָה, לְרֹב הַתְמָדָתָם הַגְּדוֹלָה.

ו - רכד

הָיָה אוֹמֵר רל"י זַ"ל בְּשֵׁם צַדִּיקִים שֶׁפֵּרְשׁוּ מֵאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל שֶׁאָמְרוּ, (שבת קכט) לְעוֹלָם יִמְכֹּר אָדָם קוֹרוֹת בֵּיתוֹ וְיִקְנֶה מִנְעָלִים לְרַגְלָיו. וְהַיְנוּ שֶׁיִּמְכֹּר כָּל מַה שֶּׁיֵּשׁ לוֹ וְיִקְנֶה אֵיזֶה דָּבָר שֶׁבְּקִדֻּשָּׁה כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַז"ל (אבות א, ה) 'וּקְנֵה לְךָ חָבֵר', וְהַיְנוּ שֶׁיִּקְנֶה לוֹ חָבֵר נֶאֱמָן וְיִתְקָרֵב לְצַדִּיק מֻפְלָג שֶׁיּוּכַל לְהַנִּיחַ לוֹ 'מִנְעָלִים לְהֶרְגֵּלָיו' הָרָעִים, שֶׁיִּנְעַל אוֹתוֹ לִבְלִי לָשׁוּב לְהֶרְגֵּלָיו הָרָעוֹת. וַעֲבוּר חָבֵר וְצַדִּיק כָּזֶה מֵהָרָאוּי שֶׁיִּמְכֹּר 'כָּל מַה שֶּׁיֵּשׁ לוֹ' כִּי מְנִיעַת הֶרְגֵּלָיו הָרָעִים הֵם חַיֵּי עוֹלָם נִצְחִיִּים עֲדֵי עַד. וּכְמוֹ כֵן לְהֶרְגֵּלָיו הַטּוֹבוֹת יַעֲשֶׂה אַף לָהֶם מַנְעוּלִים טוֹבִים שֶׁיַּעֲמֹד בָּהֶם לְלֹא הֶרֶף וּלְלֹא פְּרָצָה רַק יִהְיֶה מוֹסִיף וְהוֹלֵךְ בַּקְּדֻשָּׁה כָּרָאוּי.

ו - רכה

הָיָה אוֹמֵר רל"י זַ"ל בְּעִנְיַן דֶּרֶךְ רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ שֶׁאֶחָד מִיסוֹדוֹת דַּרְכּוֹ שֶׁצָּרִיךְ הָאָדָם לָדַעַת שֶׁאֵין שׁוּם מָשָׂג שֶׁל "לְמָחָר", רַק הָעִקָּר הוּא הַהֹוֶה שֶׁנִּמְצָא בּוֹ הָאָדָם, וְזֶה בְּחִינַת מַה שֶּׁאָמְרוּ רַז"ל (עירובין כב.) לְמָחָר - לְקַבֵּל שְׂכָרָם, כִּי מָחָר הוּא בְּחִינַת עוֹלָם הַבָּא וְאֵין לוֹ לְהָאָדָם בִּפְרָט הַמִּקְרָב לְרַבֵּנוּ לַחֲשֹׁב, רַק עַל רָגַע זֶה שֶׁעוֹמֵד בּוֹ, לַחֲשֹׁב מַחֲשָׁבוֹת אֵיךְ לַעֲשׂוֹת בּוֹ עוֹד טוֹב וְעוֹד טוֹב. וְהָיוּ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ מְרַמְּזִים וְאוֹמְרִים שֶׁכֵּן מְרַמֵּז הַכָּתוּב (שמות יז) צֵא הִלָּחֵם בַּעֲמָלֵק. מָחָר. שֶׁכֵּן הַמִּלְחָמָה כְּנֶגֶד עֲמָלֵק וְחֵילוֹתָיו הוּא בִּבְחִינַת הַמָּחָר. שֶׁכֵּן עֲמָלֵק מַחֲלִישׁ דַּעַת הָאָדָם מִבְּחִינַת "הַיּוֹם" וְאוֹמֵר לוֹ עֲשֵׂה זֹאת לְמָחָר וּלְאַחַר זְמַן, וְכָךְ דּוֹחֶה אֶת הָאָדָם מִיּוֹם לְיוֹם וּמֵחֹדֶשׁ לְחֹדֶשׁ וּמִשָּׁנָה לְשָׁנָה עַד שֶׁנִּזְקָן כְּבָר וְאֵין לוֹ כְּבָר כֹּחַ יוֹתֵר לְהִתְחַדֵּשׁ וּלְהַתְחִיל מֵחָדָשׁ בֶּאֱמֶת לַעֲבֹד אֶת ה'.

ו - רכו

הָיָה אוֹמֵר וּמַפְלִיג רל"י זַ"ל בַּאֲמִתַּת הַתּוֹרָה וּבְדֶרֶךְ הַשִּׂפְלוּת שֶׁל הָעוֹסְקִים בָּהּ שֶׁזֶּה עִנְיַן מַה שֶּׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים "הַדְרֵי בֵּי" (עירובין נב. סד. פסחים לט. ועוד), "חוֹזְרֵנִי בֵּי", אוֹ "לָא יְדַעְנָא" (ברכות כה. שבת מ. ועוד), אֵינִי יוֹדֵעַ. וְאַף רַב לְתַלְמִיד כְּרַבִּי נַחְמָן לְרָבָא מָצִינוּ שֶׁאָמַר כֵּן. וְכֵן מִלְּשׁוֹן הַתַּנְחוּמָא שֶׁאוֹמֵר בְּכָל פַּעַם בִּלְשׁוֹן "יְלַמְּדֵנוּ" וְנִקְרָא מִשּׁוּם כֵּן גַּם "מִדְרַשׁ יְלַמְּדֵנוּ", כִּי כֵן דֶּרֶךְ הַתּוֹרָה לְהוֹדוֹת עַל הָאֱמֶת וּלְבַקֵּשׁ אֲמִתַּת

הַהֶלְכָה וּלְהוֹדוֹת עַל חֶסְרוֹן הַיְדִיעָה. וְכֵן אָמְרוּ רַז"ל (ברכות ד. וראה תוס' קידושין ל.): לְמַד לְשׁוֹנְךָ לוֹמַר אֵינִי יוֹדֵעַ, וְתָפְסוּ הַלָּשׁוֹן 'לְמַד לְשׁוֹנְךָ', כִּי עֲבוֹדָה גְּדוֹלָה הִיא וְאֵין נוֹחַ לוֹ לָאָדָם לְהוֹדוֹת עַל חֶסְרוֹן יְדִיעָתוֹ וְעַל כֵּן עֲבוֹדָה גְּדוֹלָה הִיא וְצָרִיךְ לָהּ לִמּוּד גָּדוֹל.

ו - רכז

אָמְרוּ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ בְּעִנְיַן מַה שֶּׁאָמְרוּ חֲז"ל (חגיגה ט) עַל הַכָּתוּב "וְשַׁבְתֶּם וּרְאִיתֶם בֵּין צַדִּיק לְרָשָׁע בֵּין עוֹבֵד אֱלֹקִים לַאֲשֶׁר לֹא עֲבָדוֹ", - אֵינוֹ דּוֹמֶה הַשּׁוֹנֶה פִּרְקוֹ מֵאָה פְּעָמִים לְהַשּׁוֹנֶה פִּרְקוֹ מֵאָה וְאֶחָד. שֶׁהַהַדְגָּשָׁה בְּשִׁבְחוֹ שֶׁל זֶה הַשּׁוֹנֶה פִּרְקוֹ מֵאָה וְאֶחָד, הוּא מֵחֲמַת זֶה שֶׁאֵינוֹ מַפְסִיק בְּכִסּוּפָיו לְכִסֵּף לְהִתְעַלּוֹת הָלְאָה, וְאֵינוֹ מַפְסִיק לְהִתְחַדֵּשׁ בָּהּ יוֹתֵר וְיוֹתֵר, וּבָזֶה שֶׁהוּא מַמְשִׁיךְ לִשְׁנוֹת פִּרְקוֹ הָלְאָה וְאֵינוֹ נִשְׁאָר עַל מַדְרֵגָתוֹ אַף שֶׁהִיא מַדְרֵגָה גְּדוֹלָה, בָּזֶה מְגַלֶּה גֹּדֶל אֱמוּנָתוֹ בָּאֵין סוֹף הַנִּמְצָא בַּתּוֹרָה וּמִשּׁוּם כָּךְ נִקְרָא 'עֶבְדּוֹ' בֶּאֱמֶת. וּמִזֶּה נִלְמַד לְכָל אָדָם בְּאֵיזֶה דַּרְגָּא שֶׁהוּא שֶׁעַל יְדֵי כִּסּוּפָיו לְהִתְעַלּוֹת יוֹתֵר וְיוֹתֵר בָּזֶה נִכְלָל בִּכְלַל "עֶבְדּוֹ".

ו - רכח

דִּיקוּ וְאָמְרוּ אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ, בְּמַה שֶּׁאָמְרוּ רַז"ל: (סוכה נב.) יִצְרוֹ שֶׁל אָדָם מִתְחַדֵּשׁ עָלָיו בְּכָל פַּעַם, יִצְרוֹ שֶׁל אָדָם מִתְגַּבֵּר עָלָיו בְּכָל פַּעַם. שֶׁזֶּה עִקַּר הִתְגַּבְּרוּתוֹ שֶׁל הַיֵּצֶר לִבְלִי לָתֵת לָאָדָם לְהִתְחַדֵּשׁ וּלְהִתְגַּבֵּר בְּכָל פַּעַם בְּהִתְחַדְּשׁוּת כָּרָאוּי, וְעַל זֶה עַצְמוֹ עִקַּר הִתְגַּבְּרוּת הַיֵּצֶר לְיֵאֵשׁ אֶת הָאָדָם שֶׁלֹּא יִרְצֶה וְלֹא יַאֲמִין בְּתִקְוָה גְּדוֹלָה שֶׁה' עִמּוֹ וְאֶצְלוֹ וְשֶׁעֲדַיִן בְּאֶפְשָׁרוּתוֹ לְהִתְגַּבֵּר וּלְהִתְחַדֵּשׁ. אִם יִרְצֶה. וְזֶה הַיֵּצֶר הוּא בִּבְחִינַת זֶה לְעֻמַּת זֶה נֶגֶד תַּכְלִית תַּכְלִית הַקְּדֻשָּׁה, וְכָל כֹּחוֹ הוּא כְּמוֹ כֵן בְּהִתְחַדְּשׁוּת וּבְהִתְגַּבְּרוּת בְּכָל פַּעַם, וְעַל כֵּן לְעֻמָּתוֹ כָּל עֲבוֹדָתֵנוּ כְּמוֹ כֵן לְהִתְחַדֵּשׁ בְּכָל יוֹם וּבְכָל עֵת בִּבְחִינַת "חֲדָשִׁים לַבְּקָרִים" (איכה ג) מִדֵּי יוֹם בְּיוֹם וּבָזֶה תָּלוּי כָּל נִצְחוֹנוֹ שֶׁל הָאָדָם הַנִּרְדָּף עַל יְדֵי יִצְרוֹ שֶׁמִּתְחַדֵּשׁ וּמִתְגַּבֵּר עָלָיו בְּכָל יוֹם, לְהִתְנַהֵג כְּיִצְרוֹ מַמָּשׁ וּלְהִתְחַדֵּשׁ וּלְהִתְגַּבֵּר בַּתּוֹרָה וּבַמִּצְוֹת בָּאֵיזֶה בְּחִינַת מָקוֹם וּזְמַן וְנֶפֶשׁ שֶׁנִּמְצָא בּוֹ, וְאָז בָּטוּחַ בְּנִצְחוֹנוֹ. כִּי רַבִּים אֲשֶׁר עִמּוֹ מֵאֲשֶׁר אִתָּם הֵם זְכוּת אֲבוֹתָיו וּזְכוּת הַצַּדִּיקִים שֶׁמַּאֲמִין וְחוֹסֶה בָּהֶם 'וּבְתַחְבּוּלוֹת תַּעֲשֶׂה מִלְחָמָה'.

ו - רכט

אָמְרוּ בְּמִלִּיצָה עַל פִּי מַה שֶּׁאָמְרוּ רַז"ל (ב"ק כ: וב"מ ו.) "מִדְּשָׁתִיק מוֹדֶה לֵיהּ", שֶׁכְּמוֹ כֵן עִקַּר הִשְׁתַּדְּלוּתֵנוּ הוּא לִבְלִי לִשְׁתֹּק וְלִבְלִי לָנוּחַ וְלַחֲרֹשׁ וְלִשְׁתֹּק רַק לִמְחוֹת בִּצְעָקוֹת רָמוֹת בִּתְפִלָּתֵנוּ עַל כָּל עַוְלָה וְעַוְלָה שֶׁאָנוּ עוֹשִׂים וְנִכְשָׁלִים חָלִילָה, וּלְהַכְרִיז בְּקוֹלֵי קוֹלוֹת נֶגֶד הַיֵּצֶר וְהַתַּאֲוֹת. (וראה ליקו"ה הלכות חזקת קרקעות).

ו - רל

הָיָה אוֹמֵר רל"י זַ"ל בְּמַה שֶׁאָמְרוּ חֲזַ"ל (סוטה ה): כָּל מִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ גַּסּוּת הָרוּחַ אוֹמֵר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵין אֲנִי וְהוּא יְכוֹלִין לָדוּר בְּמָדוֹר אֶחָד. שֶׁמִּזֶּה רוֹאִים שֶׁלּוֹלֵא פְּגָם קָשֶׁה וְכָבֵד זֶה הֲרֵי אַף שֶׁנַּעֲשָׂה עִם הָאָדָם מַה שֶׁנַּעֲשָׂה עֲדַיִן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִמּוֹ וְאֶצְלוֹ, וְעַל כֵּן אָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל בְּסֵפֶר חַיֵּי מוֹהַר"ן (סימן תקסב) שֶׁעִקַּר הַנְּפִילָה הִיא הַגַּאוּת, בִּפְרָט כְּשֶׁמִּתְאַוֶּה לְכָבוֹד וְהִתְנַשְּׂאוּת וְרוֹדֵף אַחֲרֶיהָ שֶׁאָז בְּוַדַּאי אֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִמּוֹ. וְהַתִּקּוּן לָזֶה הוּא רַק הַכְנָעָה וְשִׁפְלוּת שֶׁיַּכְנִיעַ עַצְמוֹ מִכָּאן וּלְהַבָּא, שֶׁאָז ה' עִמּוֹ וְיָכוֹל לָצֵאת מֵעֹמֶק זֶהֲמָתוֹ מֵחֲמַת שֶׁה' עִמּוֹ וְאֶצְלוֹ עַל אַף דַּרְגָּתוֹ הַנְּמוּכָה וְהַקְּטַנָּה.

ו - רלא

הָיָה אוֹמֵר רל"י זַ"ל בְּמַה שֶׁאָמְרוּ רַזַ"ל (סנהדרין צט. קז.) "הַמְבַיֵּשׁ פְּנֵי חֲבֵרוֹ בָּרַבִּים אֵין לוֹ חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא", אַף שֶׁזֶּהוּ בְּוַדַּאי הָאֱמֶת כְּמַאֲמָרָם זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה שֶׁאִבֵּד אָדָם זֶה עוֹלָמוֹ. וְאִם כֵּן לְכְאוֹרָה הָיָה אֶפְשָׁר לַחֲשֹׁב שֶׁטּוֹב שֶׁהַמְּתַבַּיֵּשׁ יַחֲזִיר לְהַמְבַיֵּשׁ מָנָה אַחַת אַפַּיִם וּלְרִדְפוֹ, כְּדֵי לְהַצִּילוֹ מֵרֶדֶת שַׁחַת שֶׁלֹּא יְאַבֵּד עוֹלָמוֹ חַס וְשָׁלוֹם בָּזֶה שֶׁבְּיִישׁוֹ. אַף עַל פִּי כֵן צָרִיךְ הָאָדָם הַמִּתְבַּיֵּשׁ לַחֲרִישׁ וְלִשְׁתֹּק עַל אַף שֶׁזֶּה הַמְבַיְּשׁוֹ אִבֵּד עוֹלָמוֹ, וּבִשְׁתִּיקָתוֹ זוֹ שֶׁשּׁוֹתֵק זוֹכֶה הוּא לִתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה בִּבְחִינַת עוֹלָם הַבָּא כַּמְבֹאָר בְּתוֹרָה ו'. שֶׁהוּא בְּחִינַת עוֹלָם הַבָּא שֶׁל חֲבֵרוֹ שֶׁאִבְּדוֹ וְאֵינוֹ אַחֲרֵאי לָעוֹלָם הַבָּא בְּאֹפֶן כָּזֶה.

ו - רלב

אָמְרוּ אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ. כְּמוֹ שֶׁהִזְהִירוּנוּ רַזַ"ל וְאָמְרוּ (אבות ב, א) "וֶהֱוֵי זָהִיר בְּמִצְוָה קַלָּה כְּבַחֲמוּרָה שֶׁאֵין אַתָּה יוֹדֵעַ מַתַּן שְׂכָרָן שֶׁל מִצְוֹת", כֵּן סוֹבֵב הַדָּבָר גַּם בְּעִנְיְנֵי רַבֵּנוּ זַ"ל שֶׁצָּרִיךְ לִהְיוֹת זָהִיר וְזָרִיז לְקַיֵּם כָּל צַוָּאוֹתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת כִּי "אֵין אַתָּה יוֹדֵעַ מַתַּן שְׂכָרָן", וְאֵיְנֵנוּ מַשִּׂיגִים גְּדֶל עִמְקוּת עֵצוֹתָיו הַשַּׂיָכִים לְתִקּוּן הַנֶּפֶשׁ שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּכָל זְמַן. אַף בָּעֲצָה הַנִּרְאֵית כְּקַלָּה וּפְשׁוּטָה.

ו - רלג

אָמְרוּ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ לְעִנְיַן הַזְּרִיזוּת הַנִּדְרָשׁ בַּעֲבוֹדַת ה', שֶׁאֵין לוֹ לָאָדָם אֶלָּא אוֹתוֹ הָרֶגַע שֶׁעוֹמֵד בּוֹ, וְאֵין שַׁיָּךְ בָּהּ שׁוּם דְּחִיָּה לוֹמַר לְמָחָר אֶתְפַּלֵּל, וּלְמָחָר אֶלְמַד וְכַדּוֹמֶה. וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַזַ"ל (אבות ב, ד) אַל תֹּאמַר לְכְשֶׁאֶפָּנֶה אֶשְׁנֶה שֶׁמָּא לֹא תִפָּנֶה. וְכֵן אָמְרוּ (עירובין כב). "לְמָחָר" - לְקַבֵּל שְׂכָרָם. כְּשֶׁהַמְּכָוָן בְּהֶבֵת לְמָחָר הוּא לָעוֹלָם הַבָּא וְלָעָתִיד לָבוֹא, כִּי אֵין לָנוּ בַּעֲבוֹדָתֵנוּ בְּמִצְוֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים כְּפִי יְכָלְתּוֹ וְיוֹתֵר מִכָּךְ רַק אֶת בְּחִינַת "וְעַכְשָׁיו", עַכְשָׁיו מַמָּשׁ. לַחֲטֹף אוֹתוֹ רֶגַע שֶׁעוֹמֵד בּוֹ, לְמַלְאוֹתוֹ בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים כְּפִי

יְכָלְתּוֹ וְיוֹתֵר מִכָּךְ. וְכֵן מֵרֵגַע לְרֵגַע וּמֵעַכְשָׁיו לְעַכְשָׁיו. (וכמבואר היטב בליקו"מ תו' רע"ב על הכתוב היום אם בקולו תשמעו, עיי"ש).

ו - רלד

בְּמַאֲמַר הַמִּשְׁנָה (אבות ג, א) הִסְתַּכֵּל בִּשְׁלֹשָׁה דְּבָרִים וְאִי אַתָּה בָּא לִידֵי עֲבֵרָה. דְּיָקוּ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ בְּתֹבֶת "לִידֵי עֲבֵרָה", שֶׁיֵּשׁ בְּפֵרוּשׁוֹ הַכַּוָּנָה שֶׁהוּא מֻרְגָּל וְשָׁרוּי חָזָק בַּעֲבֵרָה, אוּלָם עַל יְדֵי שֶׁיִּסְתַּכֵּל בִּשְׁלֹשָׁה דְּבָרִים שֶׁפֵּרְטָה הַמִּשְׁנָה דְּהַיְנוּ 'מֵאַיִן בָּאתָ' 'וּלְאָן אַתָּה הוֹלֵךְ', 'וְלִפְנֵי מִי אַתָּה עָתִיד לִתֵּן דִּין וְחֶשְׁבּוֹן' עַל יְדֵי זֶה יִנָּצֵל מִלִּפֹּל בִּידֵי עֲבֵרָה לִהְיוֹת שָׁרוּי בָּהּ בַּפֹּעַל בְּכָל לֵב וּבְקִבְיעוּת חַס וְשָׁלוֹם, וְאַף אִם יָבוֹא חַס וְשָׁלוֹם לִידֵי מִכְשׁוֹל יִהְיֶה מִכְשׁוֹלוֹ בְּלֹא יָדַיִם וּבְלֹא רַגְלַיִם.

ו - רלה

בְּמַאֲמַר חֲזַ"ל שֶׁאָמְרוּ (אבות ד, א) אֵיזֶהוּ חָכָם הַלּוֹמֵד מִכָּל אָדָם, שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קיט) "מִכֹּל מְלַמְּדַי הִשְׂכַּלְתִּי כִּי עֵדוֹתֶיךָ שִׂיחָה לִי". שֶׁזֶּה הַחָכָם הָאֱמֶת לוֹמֵד וּמְקַבֵּל תּוֹרָה מִכָּל מְלַמֵּד, כִּי יוֹדֵעַ הֶחָכָם וּמַאֲמִין שֶׁהֵם דִּבְרֵי תּוֹרָה שֶׁנֶּאֶמְרוּ מְשֻׁמָּיִם וּמַה לּוֹ מִי אֲמָרָם וּמִמִּי שֶׁשָּׁוֹמְעָם, וְאַף שֶׁאֵינוֹ לְפִי כְּבוֹדוֹ. וְזֶהוּ מִכָּל מְלַמְּדַי הִשְׂכַּלְתִּי (וְלֹא הִקְפַּדְתִּי עַל כְּבוֹדִי מִמִּי שֶׁלָּמַדְתִּי) כִּי הֲרֵי עֵדוֹתֶיךָ שִׂיחָה לִי , (כִּי הֲרֵי הֵם דִּבְרֵי תּוֹרָתְךָ הַקְּדוֹשָׁה) שֶׁנֶּאֶמְרוּ אַף לִי בִּפְרָטִיּוּת, וְהָאָדָם הַנּוֹהֵג כָּךְ הוּא הַנִּקְרָא חָכָם דִּקְדֻשָּׁה בֶּאֱמֶת.

ו - רלו

שְׁאַל פַּעַם אֶחָד מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ אֶת רל"י זַ"ל לְעִנְיַן חוֹבַת לִמּוּד זְכוּת וּמְצִיאַת הַנְּקֻדָּה טוֹבָה בַּחֲבֵרוֹ שֶׁדִּבֵּר בָּהּ רַבֵּנוּ הָרִבָּה, וַהֲרֵי אָמְרוּ רַז"ל שֶׁאֵין טוֹעֲנִים מְהַפְּכִין בִּזְכוּת הַמַּסִּית, (סנהדרין כט. ובתוס' שם דף ח:) עָנָה וְאָמַר שֶׁעִנְיָן זֶה שֶׁל לִמּוּד זְכוּת שֶׁהִזְהִירָה עָלֶיהָ הַמִּשְׁנָה 'וֶהֱוֵי דָּן אֶת כָּל אָדָם לְכַף זְכוּת' (אבות א, ה), אֵינוֹ חָלִילָה לְהַקְטִין הָעֲבֵרָה וְהַפְּשַׁע אֶלָּא אַדְרַבָּא, מַשְׁמָעוּתָהּ לְהֵפֶךְ, לְהוֹרוֹת לָנוּ שֶׁכָּל עֲבֵרָה וַעֲבֵרָה חֲמוּרָה הִיא מְאֹד מְאֹד, אֶלָּא שֶׁדָּנִים אָנוּ אוֹתוֹ לִזְכוּת מֵחֲמַת הַסִּבָּה שֶׁהֵבִיאָה אוֹתוֹ לִידֵי מִכְשׁוֹל עָצוּם כָּזֶה, וּמְלַמְּדִים אָנוּ עָלָיו זְכוּת, לְסִבַּת הָעֲבֵרָה, וּמְחַפְּשִׂים כָּל כָּךְ עַד שֶׁמּוֹצְאִים בַּחוֹטֵא נְקֻדָּה טוֹבָה פְּנִימִית הַחֲבוּיָה בּוֹ, וּמְעוֹרְרִים אָנוּ אוֹתוֹ עַל יְדֵי זֶה שֶׁיִּחָזֵר עַל יָדָהּ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וּמְגַלִּים לוֹ שֶׁעֲדַיִן הוּא בִּכְלַל זְכוּת, וְדָוְקָא כְּשֶׁיֵּשׁ בּוֹ רָצוֹן וְחֵפֶץ טוֹב לְהִתְקָרֵב מֵחָדָשׁ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אֲבָל הָעֲבֵרָה עַצְמָהּ נִשְׁאֶרֶת בְּחֶמְרָתָהּ הַגְּדוֹלָה כְּמוֹת שֶׁהִיא בְּעֶצֶם. וְעַל כֵּן בֶּאֱמֶת זֶה הַמַּסִּית שֶׁלֹּא דַּי לוֹ בַּעֲוֹנוֹתָיו שֶׁלּוֹ עוֹד הוֹלֵךְ לְהָסִית אֲחֵרִים לַעֲבוֹדָה זָרָה בָּזֶה מְנַתֵּק עַצְמוֹ מִכֹּל וְאֵין חוֹבָה לְהַפֵּךְ וְלִדְרֹשׁ בִּזְכוּתוֹ.

ו - רלז

שְׁאַל פַּעַם רל"י זַ"ל אֶת רַבִּי אֶלְחָנָן סְפֶּקְטוֹר זַ"ל עַל הַמּוּבָא בַּזֹּהַר (שמות מד. ויקרא קצ:) שֶׁאֶלִישָׁע הַנָּבִיא הָיָה כְּמַעַט בְּמַדְרֵגָתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ וְחוֹזֵר "הַזֹּהַר" כַּמָּה פְּעָמִים בְּחִבּוּרָם יַחַד אֶלִישָׁע-מֹשֶׁה, וּשְׁאָלוֹ אִם כֵּן מַה כְּבָר הָיְתָה דַּרְגָּתוֹ שֶׁל אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא רַבּוֹ שֶׁל אֶלִישָׁע, עָנָה לוֹ, שֶׁאֵלִיָּהוּ מֵחֲמַת שֶׁנַּעֲשָׂה מַלְאָךְ אֵין הַזֹּהַר מְדַבֵּר מִמֶּנּוּ לְעִנְיָן זֶה, אוּלָם אֶלִישָׁע כְּאָדָם מַפְלִיג הַזֹּהַר בְּשִׁבְחוֹ כָּל כָּךְ.

ו - רלח

הָיָה אוֹמֵר רל"י זַ"ל עַל זֶה הַמּוּבָא בַּזֹּהַר עַל הַכָּתוּב (דברים רעג, רפב) מִ'מְּכוֹן שִׁ'בְתּוֹ הִ'שְׁגִּיחַ רָאשֵׁי תֵּבוֹת מֹשֶׁה. שֶׁעִנְיָן זֶה בָּא לְלַמְּדֵנוּ גֹּדֶל מַעֲלַת הַצַּדִּיק וְגֹדֶל כֹּחוֹ בָּעוֹלָם וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַז"ל (חגיגה יב) הָעוֹלָם עוֹמֵד עַל עַמּוּד אֶחָד וְצַדִּיק שְׁמוֹ. עַד שֶׁעָלָיו נֶאֱמַר בְּחִינָה זוֹ מִ'מְּכוֹן שִׁ'בְתּוֹ הִ'שְׁגִּיחַ.

ו - רלט

הָיוּ אוֹמְרִים בְּמַה שֶׁאָמְרוּ רַז"ל (שהש"ר פרשה ה) אוֹמֵר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל, אַתֶּם פִּתְחוּ לִי פֶּתַח כְּחֻדּוֹ שֶׁל מַחַט וַאֲנִי אֶפְתַּח לָכֶם פֶּתַח שֶׁעֲגָלוֹת וּקְרוֹנוֹת עוֹבְרִים בּוֹ, שֶׁזֶּה סוֹבֵב וְהוֹלֵךְ גַּם עַל לֶעָתִיד לָבוֹא, שֶׁלֶּעָתִיד לָבוֹא יִרְאֶה כָּל אֶחָד וְאֶחָד אֵיךְ שֶׁמִּכָּל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה טוֹבָה שֶׁעָשָׂה וּמִכָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁל תּוֹרָה וּתְפִלָּה אַף שֶׁהָיָה נִדְמֶה לוֹ לְכְאוֹרָה שֶׁהָיָה רַק כְּחֻדּוֹ שֶׁל מַחַט יִרְאֶה אֵיךְ שֶׁנִּפְתְּחוּ לוֹ שְׁעָרִים גְּדוֹלִים וּרְחָבִים לְהִכָּנֵס דַּרְכָּם לְעוֹלָם שֶׁכֻּלּוֹ טוֹב וּמֵעוֹלָם לְעוֹלָם. וְעַל כֵּן צָרִיךְ הָאָדָם כָּאן בָּעוֹלָם הַזֶּה לְהִתְחַזֵּק וְלַחֲטֹף טוֹב וְלִפְתֹּחַ אַף פְּתָחִים קְטַנִּים, וְאִם לֹא יִזְכֶּה לִרְאוֹת כָּאן בָּעוֹלָם הַזֶּה אֶת הַפְּתָחִים הַגְּדוֹלִים שֶׁפָּתַח לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל יְדֵי זֶה, יִזְכֶּה לִרְאוֹתָם בָּעוֹלָם הַבָּא בְּוַדַּאי.

ו - רמ

הָיוּ אוֹמְרִים וּמְרַמְּזִים בְּגֹדֶל מַעֲלַת עֲבוֹדַת קִימַת חֲצוֹת לַיְלָה שֶׁעַל כֵּן קָבַע בַּעַל הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ לְרֹאשׁ חִבּוּרוֹ אֶת עֲבוֹדָה הַזּוֹ כַּמְבֹאָר בַּטּוּר וּבַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ אוֹרַח חַיִּים סִימָן א, לְרַמֵּז שֶׁכָּל הֶמְשֵׁךְ כָּל הַד' חֶלְקֵי שֻׁלְחָן עָרוּךְ הַמַּקִּיפִים וְהַסּוֹבְבִים אֶת הָאָדָם בְּכָל שְׁעוֹת יוֹמוֹ בְּכָל יְמֵי חַיָּיו זְקוּקִים הֵם לְשָׁעוֹת קְדוֹשׁוֹת אֵלּוּ שֶׁל עֲבוֹדַת חֲצוֹת לַיְלָה, וּבִתְפִלּוֹתָיו וְלִמּוּדוֹ בְּשָׁעוֹת קְדוֹשׁוֹת אֵלּוּ יִזְכֶּה לְקַיֵּם בִּשְׁלֵמוּת כָּל דִּינֵי הַתּוֹרָה שֶׁבְּאַרְבָּעָה חֶלְקֵי שֻׁלְחָן עָרוּךְ.

ו - רמא

הָיָה אוֹמֵר רל"י זַ"ל לְפִי מַה שֶׁתִּקְּנוּ לָנוּ חַזַ"ל חוֹבַת בִּרְכַּת הַתּוֹרָה מִדֵּי יוֹם בְּיוֹם עַל אַף שֶׁאָנוּ כְּבָר מַכִּירִים אֶת הַתּוֹרָה וְלִמַּדְנוּ אוֹתָהּ אֶתְמוֹל וְשִׁלְשׁוֹם, וּכְמוֹ כֵן קָבְעוּ לָנוּ גַּם סֵדֶר בַּקְּרִיאָה מִדֵּי שְׁבוּעַ בְּשָׁבוּעַ מִדֵּי שָׁנָה בְּשָׁנָה, זֶה כַּמָּה וְכַמָּה שָׁנִים, כָּל זֶה בָּא לְלַמְּדֵנוּ,

לְחַזְּקֵנוּ וּלְעוֹדְדֵנוּ בְּמִדַּת הַהִתְחַדְּשׁוּת שֶׁנִּצְרֶכֶת וּמֻכְרַחַת לַתּוֹרָה. בִּבְחִינַת מַה שֶּׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ "בְּכָל יוֹם וָיוֹם יִהְיוּ בְּעֵינֶיךָ כַּחֲדָשִׁים", וְעַל כֵּן מִדֵּי יוֹם מְחֻיָּבִים אָנוּ בְּבִרְכַּת הַתּוֹרָה כְּדֵי לְהַתְחִיל בָּהּ מֵחָדָשׁ כְּאִלּוּ לֹא שְׁמַעְנוּהָ מֵעוֹלָם וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (דברים ו, ובע"ז, ג.) "וְהָיָה אִם שָׁמוֹעַ וְכוּ' 'אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם', הַיּוֹם מַמָּשׁ. וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (דברים ד.) "וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּה' אֱלֹקֵיכֶם חַיִּים כֻּלְּכֶם 'הַיּוֹם'".

ו - רמב

אָמְרוּ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ עַל הַמּוּבָא בַּסְּפָרִים (הובא בספר כף החיים פלאג'י בשם ספר קמח סולת דף ט.) שֶׁהָרָאשֵׁי תֵּבוֹת יַ'בָרֵךְ דָּ'וִד אָ'ת ה'' הוּא יַ'דַּ'א'י, הַיְנוּ שֶׁדָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם הִשְׁרִישׁ בָּעוֹלָם בְּדֶרֶךְ תְּפִלָּתוֹ וּתְהִלָּתוֹ אֶת וַדָּאוּת הָאֱמוּנָה 'לְעֵינֵי כָּל הַקָּהָל', וְזֶהוּ גַּם שִׁבְחוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם, שֶׁהָיָה רֹאשׁ לַמַּאֲמִינִים (שהש"ר ד, ג) וְהַיְנוּ שֶׁהָיָה רֹאשׁ וְאָב לְהַכְנָסַת הָאֱמוּנָה לָעוֹלָם וְהוּא אֲשֶׁר הִשְׁרִישׁ וְנָטַע אֶת הָאֱמוּנָה בְּלִבּוֹת בְּנֵי הָאָדָם. וְזֶה גַּם עִנְיַן שֶׁבַּח שֶׁאָנוּ מְשַׁבְּחִים אֶת הַמַּלְאָכִים בְּסֵדֶר תְּפִלַּת יוֹצֵר, "כֻּלָּם אֲהוּבִים כֻּלָּם בְּרוּרִים" הַיְנוּ שֶׁזֶּהוּ מַעֲלָתָם, שֶׁבְּרוּרִים וּוַדָּאִים הֵם 'בֶּאֱמוּנָתָם בְּלֹא סְפֵקוֹת כְּלָל וּכְלָל.

ו - רמג

פֵּרֵשׁ פַּעַם רַבִּי אֶלְחָנָן סְפֶקְטוֹר זַ"ל הַנֶּאֱמַר בִּתְפִלַּת י"ח "וּקְדוֹשִׁים בְּכָל יוֹם יְהַלְלוּךָ סֶלָה", וְדִיֵּק בְּתוֹסֶפֶת הַתֵּבָה "סֶלָה", לְהַדְגִּישׁ וְלוֹמַר שֶׁדַּוְקָא הַקְּדוֹשִׁים הֵם אֵלּוּ שֶׁיְּכוֹלִים לְהַלְלוֹ יִתְבָּרַךְ בְּלִי סוֹף בִּבְחִינַת 'סֶלָה', וְרַק תְּפִלָּתָם שֶׁל הַקְּדוֹשִׁים תִּשָּׁאֵר לָנֶצַח, לְרֹב מַעֲלַת קְדֻשָּׁתָם וְיִגִיעָתָם בַּתְּפִלָּה. (וְכִמְדֻמֶּה שֶׁאָמַר זֹאת בְּשֵׁם סְפָרִים).

ו - רמד

הָיוּ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ מַדְגִּישִׁים וְאוֹמְרִים שֶׁכָּל הָעֲבוֹדוֹת וְהַכֹּחוֹת שֶׁמַּכְנִיסִים בִּתְפִלַּת שַׁחֲרִית בִּפְסוּקֵי דְּזִמְרָה וּבִרְכַּת הַמְּאוֹרוֹת וְכוּ' כָּל זֶה הוּא כַּהֲכָנָה לִקְרַאת הַדְּבֵקוּת הַגְּדוֹלָה שֶׁנִּזְכֶּה לָהּ בִּתְפִלַּת "הַשְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה", וְכָל דְּבֵקוּת הַתְּפִלָּה שֶׁבִּתְפִלַּת י"ח שֶׁהִיא בְּחֶרֶשׁ וּבְדוּמְיָה זוֹכִין לָהּ לְפִי הַצְּעָקוֹת וְהַהִתְאַמְּצוּת וְהַכֹּחוֹת שֶׁמַּכְנִיסִים לִפְנֵי זֶה, הַיְנוּ בְּסֵדֶר הַקָּרְבָּנוֹת וּפְסוּקֵי דְּזִמְרָה וּבִבְרָכוֹת הַתְּפִלָּה וּבִקְרִיאַת שְׁמַע וְכוּ'.

ו - רמה

דִּיְּקוּ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ בַּכָּתוּב בִּבְרָכַת 'אַהֲבַת עוֹלָם', וְכוּ' 'חֶמְלָה גְּדוֹלָה - וִיתֵרָה' חָמַלְתָּ עָלֵינוּ, שֶׁלְּכְאוֹרָה מַהוּ הַחֶמְלָה הַיְתֵרָה, הֲרֵי זְכוּת הַתּוֹרָה שֶׁזָּכִינוּ לָהּ הוּא חֶמְלָה גְּדוֹלָה עַד אֵין קֵץ וּמַה הוּא הַמֻּרְמָז בְּתֵבַת "יְתֵרָה", וְאָמְרוּ שֶׁהַחֶמְלָה ה"יְתֵרָה" הַנּוֹסֶפֶת לַחֶמְלָה

הַגְּדוֹלָה הוּא זְכוּת וּמַתְּנַת הַהִתְקָרְבוּת לְצַדִּיק אֱמִתִּי הַמּוֹרֶה בְּדַרְכֵי לִמּוּדָיו וְתוֹרוֹתָיו לְהָבִין וּלְהַשְׂכִּיל וּלְקַיֵּם אֶת דִּבְרֵי הַתּוֹרָה שֶׁקִּבַּלְנוּ, וְזֶהוּ זְכוּת יֶתֶר הַנּוֹסֶפֶת עַל עֶצֶם קַבָּלַת הַתּוֹרָה.

ו - רמו

אָמְרוּ בְּצַחוּת בִּלְשׁוֹן הַכָּתוּב שֶׁבִּתְפִלַּת שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה "כִּי אֵל מֶלֶךְ רוֹפֵא נֶאֱמָן וְרַחֲמָן אָתָּה", שֶׁתֵּבֶת נֶאֱמָן סוֹבֵב עַל עֶצֶם הָרִפּוּאָה שֶׁנִּשְׁלַח לוֹ לְאָדָם מִן הַשָּׁמַיִם לְרִפּוּאוֹתוֹ בְּרִפּוּאָה אֲמִתִּית וְנֶאֱמֶנֶת כְּהַנְהָגָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֵבַת 'רַחֲמָן' קָאֵי עַל תּוֹסֶפֶת הִשְׁתַּדְּלוּת שֶׁמַּשְׁתַּדְּלִים מִלְּמַעְלָה לְרַפְּאוֹתוֹ מֵהַקִּלְקוּלִים שֶׁקִּלְקְלוּ וְהִזִּיקוּהוּ הָרוֹפְאִים בְּרִפּוּאוֹתֵיהֶם הַמְדֻמּוֹת. שֶׁגַּם עַל זֶה מְרַחֵם עָלָיו הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּרַחֲמָיו הַמְרֻבִּים לְרַפְּאוֹתוֹ וּלְתַקֵּן עַוְתָתָם שֶׁל הָרוֹפְאִים שֶׁהִזִּיקוּהוּ. וְעַל חֶסְרוֹנוֹ וְעַוְלָתוֹ שֶׁהָלַךְ לִשְׁאֹל בְּרוֹפְאֵי אֱלִיל.

ו - רמז

בְּעִנְיַן הַשִּׁשָּׁה זְכִירוֹת הַנָּהוּג לְאָמְרוֹ בְּכָל יוֹם אַחַר הַתְּפִלָּה, 'זְכוֹר אַל תִּשְׁכַּח אֵת אֲשֶׁר הִקְצַפְתָּ' וְכוּ' 'זְכוֹר יוֹם אֲשֶׁר עָמַדְתָּ לִפְנֵי ה' אֱלֹקֶיךָ בְּחוֹרֵב'. אָמְרוּ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁשְּׁנֵי זְכִירוֹת אֵלּוּ לְרַמֵּז בָּאוּ עַל שְׁנֵי דְּרָגוֹת שֶׁבָּאָדָם. הֵן בְּעֵת גְּדֻלּוּתוֹ וְגַאֲוָתוֹ שֶׁצָּרִיךְ לִזְכֹּר אֶת אֲשֶׁר הִקְצִיף אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהֵן בְּעֵת יְרִידָתוֹ וּנְפִילָתוֹ יִזְכֹּר אֶת אֲשֶׁר קִבֵּל אֶת הַתּוֹרָה וְאֶת אֲשֶׁר הָיָה עִם יִשְׂרָאֵל בְּקַבָּלַת הַתּוֹרָה וְשֶׁהוּא מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל אַף שֶׁהוּא כָּעֵת בִּבְחִינַת הַיְרִידָה וְהוּא מַקְצִיפוֹ יִתְבָּרַךְ חָלִילָה. וְהוּא מְחֻיָּב אַף בְּעֵת כָּזוֹ לַחֲזֹר לְמִדַּת הַשִּׂמְחָה וְלַדַּעַת וְלִזְכֹּר מַעֲלָתוֹ הַנִּכוֹנָה. וְהַיְנוּ שֶׁאַף שֶׁהוּא זוֹכֵר אֶת אֲשֶׁר הִקְצִיף אָסוּר לוֹ לִשְׂכֹּחַ וּמְחֻיָּב לִזְכֹּר הֵיטֵב יוֹם הַגְּדוֹל הַזֶּה אֲשֶׁר עָמַד בְּחוֹרֵב עִם כָּל כְּלַל יִשְׂרָאֵל וְקִבֵּל שָׁם הַתּוֹרָה.

ו - רמח

אָמְרוּ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ בְּסֵדֶר הַשֶּׁבַח שֶׁאָנוּ אוֹמְרִים בִּתְפִלַּת שַׁחֲרִית שֶׁל שַׁבָּת וְיוֹם טוֹב. "שׁוֹכֵן עַד מָרוֹם וְקָדוֹשׁ וְכוּ' וְכָתוּב רַנְּנוּ צַדִּיקִים בַּה' לַיְשָׁרִים נָאוָה תְהִלָּה", שֶׁהַכָּתוּב מְשַׁבֵּחַ אֶת הַיְשָׁרִים וְאוֹמֵר שֶׁלָּהֶם נָאוָה תְּהִלָּה, כִּי עִנְיַן 'יְשָׁרִים' אַף שֶׁהוּא לְמַעְלָה מִדַּרְגַּת 'צַדִּיקִים' אֲבָל בְּחִינַת 'יְשָׁרִים' מָרְמֵז גַּם עַל עִנְיַן כְּלָל, אַף לְהַקְּטַנִּים בְּמַעֲלָה, וְהַיְנוּ אַף הוּא דָּבָר כְּלָלִי שֶׁאַף שֶׁאֵינוֹ בְּדַרְגַּת הַצַּדִּיק וְלֹא חָסִיד וְלֹא קָדוֹשׁ, אֲבָל הוּא מְחַפֵּשׂ אֶת הַיֹּשֶׁר וְהָאֱמֶת שֶׁבַּהִתְקָרְבוּת לַה' יִתְבָּרַךְ, עַל אַף שֶׁיּוֹדֵעַ שֶׁאֵינוֹ לֹא צַדִּיק וְלֹא חָסִיד וְלֹא קָדוֹשׁ, וְעַל כֵּן לוֹ נָאוָה תְּהִלָּה וְשַׁיֶּכֶת לוֹ בְּיוֹתֵר עַל שֶׁאֵינוֹ מַנִּיחַ אֶת מְקוֹמוֹ הַמַּעַט שֶׁבִּקְדֻשָּׁה, וְצוֹעֵק וּמְבַקֵּשׁ מִמְּקוֹמוֹ הוּא "אַיֵּה מְקוֹם כְּבוֹדוֹ". וְזֶהוּ "הַיֹּשֶׁר" בִּבְחִינָתוֹ שֶׁלֹּא יִפֹּל יוֹתֵר וְיוֹתֵר חַס וְשָׁלוֹם. וְלוֹ נָאוָה תְּהִלָּה מֵחֲמַת הַקֹּשִׁי הַגָּדוֹל שֶׁל הַהִתְחַזְּקוּת בְּדַרְגָּתוֹ הוּא.

ו - רמט

הָיוּ מְדַיְּקִים וְאוֹמְרִים בְּהַכָּתוּב בַּהַגָּדָה שֶׁל פֶּסַח "אֲרַמִּי אוֹבֵד אָבִי וְכוּ' לְבָן בִּקֵּשׁ לַעֲקֹר אֶת הַכֹּל וְכוּ'. שֶׁלְּכְאוֹרָה לָמָּה יֵאָמֵר זֹאת עַל לָבָן אַחַר שֶׁאֻצְלוֹ גָּדְלוּ הַשְּׁבָטִים וְאֻצְלוֹ הָיָה יַעֲקֹב אַרְבַּע עֶשְׂרֵה שָׁנָה, וּמַדּוּעַ לֹא יֵאָמֵר זֹאת עַל עֵשָׂו הָרָשָׁע שֶׁהוּא אָמַר בְּמִפְרָשׁ "אַהֲרָנָה אֶת יַעֲקֹב אָחִי" (בראשית כז). וּבֵאֲרוּ שֶׁעִנְיַן קְלִפַּת לָבָן הִיא קְלִפָּה מְסֻכֶּנֶת עוֹד יוֹתֵר מֵעֵשָׂו, כִּי עֵשָׂו הוּא מַכְרִיז בְּגָלוּי כַּוָּנוֹתָיו, וְאוֹמֵר בְּפִיו מַה שֶּׁחוֹשֵׁב בְּלִבּוֹ, וְאַף שֶׁהוּא מְסֻכָּן מְאֹד אַף עַל פִּי כֵן אֶפְשָׁר וְנִתָּן יוֹתֵר לְהִנָּצֵל מִמֶּנּוּ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן לָבָן שֶׁהוּא רַמַּאי וְנוֹכֵל קָשֶׁה לְהִנָּצֵל מִמֶּנּוּ בְּיוֹתֵר מַה גַּם שֶׁהוּא עַז פָּנִים שֶׁאוֹמֵר אַחַר כָּל הַטּוֹבוֹת שֶׁעָשָׂה לוֹ יַעֲקֹב "הַבָּנוֹת בְּנוֹתַי וְהַבָּנִים בָּנַי וְכֹל אֲשֶׁר אַתָּה רוֹאֶה לִי הוּא". וּבְרַמָּאוּתוֹ מִשְׁתַּדֵּל לְפַגֵּעַ בַּבָּנִים וּבְהֶמְשֵׁךְ הַדּוֹרוֹת, וְרָצָה לְקַחֵת אֶת כָּל הַגְּדֻלָּה שֶׁל יַעֲקֹב מַה שֶּׁיָּגַע בְּבָנָיו לְגַדְּלָם וּלְחַנְּכָם כָּרָאוּי וְהוּא מְבַטֵּל כָּל קְדֻשָּׁתָם בְּמִחְי יָד בְּאָמְרוֹ: "הַבָּנוֹת בְּנוֹתַי וְהַבָּנִים בָּנַי", כְּאוֹמֵר לְיַעֲקֹב אֵין לְךָ בָּהֶם שׁוּם חֵלֶק וּקְדֻשָּׁה. וּקְלִפָּה כָּזוֹ הַמַּסְתֶּרֶת עַצְמָהּ וְכַוָּנוֹתֶיהָ קָשֶׁה הַרְבֵּה יוֹתֵר לְהִנָּצֵל מִמֶּנָּה, כִּי בְּסֵתֶר לִבּוֹ מְבַקֵּשׁ לַעֲקֹר אֶת הַכֹּל אַף שֶׁכְּלַפֵּי חוּץ נִדְמֶה שֶׁעוֹשֶׂה טוֹבוֹת.

ו - רנ

אָמְרוּ אֲנָשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ בְּצַחוּת עַל מַה שֶּׁאוֹמְרִים בַּהַגָּדָה 'תָּם מַה הוּא אוֹמֵר', שֶׁאוֹמְרִים אוֹתוֹ בְּקוֹל וּבְהַדְגָּשָׁה בְּתֵבַת 'תָּם', כִּי 'תַּם = הָתָם' בִּלְשׁוֹן תַּרְגּוּם, וְכֵן בִּלְשׁוֹן רוּסְיָא הוּא "שָׁם", וְהֵינוּ לְרַמֵּז עַל עוֹלָם הַבָּא וְהֵינוּ "שָׁם מַה הוּא אוֹמֵר", וּמַה וְאֵיךְ יַצְדִּיק דִּינוֹ לֶעָתִיד. וְהֵינוּ 'תַּם', מַה הוּא אוֹמֵר.

ו - רנא

בָּעִנְיַן הַמְבֹאָר בְּתוֹרָה ג' בִּפְגַם מִי שֶׁשּׁוֹמֵעַ נְגִינָה מִמְּנַגֵּן רָשָׁע וְכוּ'. אָמַר רל"י זַ"ל שֶׁשָּׁמַע מֵאֲנָשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ בִּפְשִׁיטוּת לוֹמַר שֶׁעִנְיַן "מְנַגֵּן רָשָׁע" הַמְבֹאָר בִּפְנִים סוֹבֵב וְהוֹלֵךְ גַּם עַל זֶה שֶׁמְּנַגֵּן עַל כְּלֵי שִׁיר לְלֹא קוֹל נְגִינָתוֹ הַיּוֹצֵא דֶּרֶךְ מִפְיו, וּבִפְרָט כְּשֶׁמְּנַגֵּן עַל כְּלֵי שִׁיר וּמַנְעִים עוֹד גַּם בְּקוֹלוֹ הַפְגוּם, שֶׁבָּזֶה נִפְגָּם הַשּׁוֹמֵעַ בְּיוֹתֵר וְקָשֶׁה לוֹ עַל יְדֵי זֶה בַּעֲבוֹדַת ה' בְּיוֹתֵר. (ה"ה ראה גם בספר "נחל נובע" על זה המאמר שמוכח כן בפנים המאמר עיי"ש).

ו - רנב

אָמְרוּ עַל הַמְבֹאָר בְּתוֹרָה ו' "שֶׁכְּשֶׁרוֹדֵף אַחַר הַכָּבוֹד הַכֹּל חוֹקְרִים אַחֲרָיו אִם הוּא רָאוּי לַכָּבוֹד הַזֶּה אִם לָאו שֶׁמַּה שֶּׁאָמַר "הַכֹּל חוֹקְרִים", הַכַּוָּנָה גַּם לְמַטָּה כָּאן בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעִקָּר וּבְיוֹתֵר, שֶׁשּׁוֹאֲלִים בַּשָּׁמַיִם אִם הוּא רָאוּי לַכָּבוֹד הַזֶּה אִם לָאו.

ו - רנג

בְּתוֹרָה ו' "כְּבוֹד מְלָכִים חֲקֹר דָּבָר, כְּבוֹד אֱלֹקִים הַסְתֵּר דָּבָר", וְכוּ' פֵּרֵשׁ בּוֹ רל"י זַ"ל, דְּהַיְנוּ אִם הוּא רוֹדֵף אַחַר הַכָּבוֹד שֶׁכָּל עֲשִׂיּוֹתָיו וּפְעֻלּוֹתָיו הֵם בִּשְׁבִיל לְהַרְבּוֹת כְּבוֹדוֹ הָעִצְמִי 'חֲקֹר דָּבָר' וְהַכֹּל חוֹקְרִים אַחֲרָיו לַחֲקֹר אִם הוּא רָאוּי לַכָּבוֹד הַזֶּה, וְאִם לָאו, שֶׁכָּל מַעֲשָׂיו לְשֵׁם שָׁמַיִם הָיְנוּ בְּחִינַת כְּבוֹד אֱלֹקִים, אֲזַי הַסְתֵּר דָּבָר, וְאֵין חוֹקְרִים אַחַר כְּבוֹדוֹ. וְזֶה בְּחִינַת 'הַסְתֵּר דָּבָר', הָיְנוּ שֶׁעוֹשֶׂה כָּל מַעֲשָׂיו בְּהַסְתֵּר וּבְהַצְנֵעַ. כִּי זֶה הַסִּימָן שֶׁעוֹשֶׂה הַכֹּל בִּשְׁבִיל 'כְּבוֹד אֱלֹקִים'.

ו - רנד

הָיָה אוֹמֵר רל"י זַ"ל לְעִנְיַן הַשְׁתִּיקָה שֶׁצָּרִיךְ הָאָדָם לִשְׁתֹּק לְמָחָר פּוֹ שֶׁעַל יְדֵי זֶה זוֹכֶה הָאָדָם לִתְשׁוּבָה, כַּמְבֹאָר בְּתוֹרָה ו'. שֶׁעִנְיַן זֶה סוֹבֵב וְהוֹלֵךְ גַּם לְעִנְיַן עֲבוֹדַת הַתְּפִלָּה, שֶׁגַּם בָּהּ צָרִיךְ הָאָדָם לַחֲרֹשׁ וְלִשְׁתֹּק לִבְלִי לְהִתְפַּלֵּל שֶׁתְּבוֹא שׁוּם רָעָה וְצָרָה וְיָגוֹן עַל חֲבֵרוֹ עַל אַף שֶׁעֲשָׂה לוֹ רָעוֹת רַבּוֹת, וְגַם בִּתְפִלָּתָנוּ בְּתְהִלִּים וְכַדּוֹמֶה עַל מַפֶּלֶת הַשּׂוֹנְאִים וְהָאוֹיְבִים, אֵין לָנוּ לְכַוֵּן בָּהֶם חָלִילָה עַל זֶה אוֹ עַל אַחֵר. כִּי דָּוִד הַמֶּלֶךְ שֶׁהָיָה צַדִּיק גָּדוֹל וְנוֹרָא יָדַע נְכוֹחָה מִי הוּא בִּבְחִינַת רַע הַגָּמוּר כָּל כָּךְ עַד שֶׁצָּרִיךְ וּמֻתָּר לְהִתְפַּלֵּל עָלָיו לְהַכְחִידוֹ, וְאָז תִּהְיֶה הַמִּיתָה אוֹ הָעֹנֶשׁ לְטוֹבָתוֹ, אֲבָל אָנוּ שֶׁאֵין אָנוּ יוֹדְעִין וּמְבִינִים בִּדְבָרִים עַתִּיקִים כָּאֵלּוּ צְרִיכִים רַק לְהִתְפַּלֵּל שֶׁיִּתְהַפֵּךְ הַכֹּל לְטוֹבָה, וְשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּרַחֲמָיו הַמְרֻבִּים יְסַבֵּב כְּבָר סִבּוֹת שֶׁיִּהְיֶה הַכֹּל עַל צַד הַיּוֹתֵר טוֹב בֵּין לָנוּ בֵּין לְשֶׁכְּנֶגְדֵּנוּ, וְאִם צָרִיךְ לְשֶׁכְּנֶגְדֵּנוּ לְהֵעָנֵשׁ שֶׁיֵּעָנֵשׁ מְמָרוֹם.

ו - רנה

פַּעַם כְּשֶׁנִּשְׁאַל רל"י זַ"ל עַל יְדֵי אֶחָד מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ בָּעִנְיָן הַמְבֹאָר בְּתוֹרָה ו' בְּעִנְיַן הַהַמְתָּנָה, עַד כַּמָּה צָרִיךְ הָאָדָם לְהַמְתִּין עַד שֶׁיְּזַכֶּה לְתִשׁוּבָה הֲרָאוּיָה? עָנָה וְאָמַר לוֹ: כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ עַד מֵאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה. בְּהַמְשִׁילוֹ אֶת הַדָּבָר (להמבואר במדרש והובא בתו' ו') מֵהַמָּשָׁל לְאֶחָד הָעוֹמֵד בַּחֲנוּת הַבֹּשֶׂם לִקְנוֹת אֲפַרְסְמוֹן, שֶׁכָּל זְמַן שֶׁהוּא עוֹמֵד וּמַמְתִּין בַּתּוֹר לְקַבָּלָתוֹ, נִכְלָל כְּבָר בִּכְלַל אֵלּוּ הַנֶּהֱנִים וְהַמִּתְבַּסְּמִים מֵרֵיחוֹ הַנּוֹדֵף מִמֵּילָא בַּחֲנוּת, כִּי בַּחֲנוּת שֶׁל הַבֹּשֶׂם כָּל הַנִּמְצָא וְעוֹמֵד בּוֹ כְּבָר מִתְבַּשֵּׂם, מַה גַּם שֶׁמִּתְקַדֵּם תּוֹרוֹ כָּל הָעֵת, עַד שֶׁסּוֹף כָּל סוֹף יַגִּיעַ תּוֹרוֹ מַמָּשׁ, וִיקַבֵּל אַף הוּא אֶת הָאֲפַרְסְמוֹן וְיִתְבַּסֵּם בְּרֵיחוֹ כָּרָאוּי, אוּלָם אִם מִתְיָאֵשׁ וְעוֹזֵב אֶת תּוֹרוֹ יַפְסִיד בְּוַדַּאי, וְעַל כֵּן כָּל תְּשׁוּבָה וּתְשׁוּבָה וְכָל הַמְתָּנָה וְהַמְתָּנָה תְּבִיאֵהוּ בְּסוֹפוֹ לִזְכוּת לְמַה שֶׁצָּרִיךְ, מִלְּבַד זֹאת שֶׁעֶצֶם הַזְּמַן שֶׁמַּמְתִּין כָּל כָּךְ בִּימֵי חַיָּיו נֶחְשָׁבִים לוֹ גַּם הֵם לִימֵי תְּשׁוּבָה, שֶׁנִּתְבַּסֵּם עַל יְדֵי זֶה מִבְּחִינַת הָאֲפַרְסְמוֹן בְּכָל אֹפֶן.

ו - רנו

אָמְרוּ בָּעִנְיָן הַמְבֹאָר בְּתוֹרָה ח' שֶׁעִקַּר הָרוּחַ חַיִּים הוּא בְּהַתּוֹרָה וְהַצַּדִּיקִים דְּבֵקִים בַּתּוֹרָה, וְעִקַּר הָרוּחַ חַיִּים הוּא אֱצִלָם, שֶׁעַל כֵּן נִמְצָא שֶׁבְּנוֹסָף לְעִנְיַן הַהִתְקַשְּׁרוּת הַנִּצָּרְךְ קֹדֶם הַתְּפִלָּה, כְּמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ (בספר שיחות הר"ן סימן ריב) שֶׁצָּרִיךְ לוֹמַר קֹדֶם הַתְּפִלָּה "הֲרֵינִי מְקַשֵּׁר עַצְמִי לְכָל הַצַּדִּיקִים". הֲרֵי לְפִי הַמְבֹאָר פְּנִים נִמְצֵינוּ לְמֵדִים שֶׁגַּם קֹדֶם לִמּוּד הַתּוֹרָה צָרִיךְ לְהִתְקַשֵּׁר לַצַּדִּיק, כִּי בָּזֶה שֶׁזּוֹכֶה רַבֵּנוּ שֶׁצָּרִיךְ לְקַבֵּל הָרוּחַ חַיִּים מֵהַצַּדִּיק וְלֹא אָמַר שֶׁבְּעֶצֶם הַלִּמּוּד בַּתּוֹרָה שֶׁעָלֶיהָ מְרַחֶפֶת רוּחַ הָאֱלֹקִים יְכוֹלִין כְּבָר לְקַבֵּל הָרוּחַ חַיִּים. נִמְצָא שֶׁבְּהֶכְרֵחַ לְקַבָּלַת הַתּוֹרָה הוּא לְהִתְקַשֵּׁר לַצַּדִּיק שֶׁהֵם דְּבֵקִים בַּתּוֹרָה וְדַרְכָּם מְקַבְּלִין הָרוּחַ חַיִּים הַנִּמְצָא בַּתּוֹרָה.

ו - רנז

לְעִנְיַן הַמְבֹאָר בְּתוֹרָה ט' מֵעִנְיַן נְסִים עִלָּאִין וְנִסִּים תַּתָּאִין וְכוּ', פֵּרֵשׁ רל"י זַ"ל "נִסִּים תַּתָּאִין", הֵם אֵלּוּ הַנִּסִּים הַנַּעֲשִׂים לְחוֹלֶה שֶׁנִּתְרַפֵּא מִמַּחֲלָתוֹ וְכַדּוֹמֶה, "נִסִּים עִלָּאִין" הֵם הַנִּסִּים הָאֵלּוּ שֶׁמָּנְעוּ אֶת הָאָדָם מִלְּחֲלוֹת וְלִפֹּל לְמִשְׁכָּב אוֹ לְאֵיזֶה צָרָה שֶׁהִיא מִבִּלִי יְדִיעָתוֹ, וְנִסִּים אֵלּוּ אֵין אָדָם רוֹאֶה וְאֵינוֹ מַכִּיר וּמֵבִין בּוֹ אִם לֹא בֶּאֱמוּנָה שֶׁמַּאֲמִין אִם בַּר דַּעַת הוּא, כַּמָּה וְכַמָּה נִסִּים עוֹשֶׂה עִמּוֹ ה' יִתְבָּרַךְ שֶׁלֹּא יָבוֹא לִידֵי צָרָה חָלִילָה. וְהֵם נִסִּים גְּבוֹהִים וְעֶלְיוֹנִים יוֹתֵר וְיוֹתֵר.

ו - רנח

הָיָה אוֹמֵר רל"י זַ"ל לְעִנְיַן הַמְבֹאָר בַּתּוֹרָה ט' מֵעִנְיַן אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁהוּא בְּחִינַת נִסִּים בְּחִינַת תְּפִלָּה, עַיֵּן שָׁם. שֶׁכֵּיוֹם בְּזִמַּנֵּנוּ שֶׁאָנוּ כְּבָר בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל עִקַּר הַפָּגָם שֶׁאָנוּ פּוֹגְמִים בָּהּ הוּא בָּזֶה שֶׁאֵין מַאֲמִינִים אָנוּ שֶׁיֵּשׁ כֹּחַ בַּתְּפִלָּה, וְאַף בִּתְפִלָּתֵנוּ אָנוּ, עַל אַף שֶׁנִּמְצָאִים אָנוּ בַּדִּיּוֹטָא הַתַּחְתּוֹנָה, שֶׁאָכֵן תִּתְקַבֵּל תְּפִלָּתֵנוּ, וְיִהְיוּ נַעֲשִׂים עַל יְדֵי תְּפִלָּתֵנוּ נִסִּים עִלָּאִין וְתַתָּאִין וְכוּ' וְכוּ'. וּבָזֶה פּוֹגְמִים אָנוּ לְפִי דַּרְגָּתֵנוּ בִּירֻשַּׁת אֶרֶץ. וְעַיֵּן שָׁם וְתָבִין.

ו - רנט

הָיָה אוֹמֵר בָּעִנְיַן הַמְבֹאָר בְּתוֹרָה י' שֶׁהַצַּדִּיק הוּא בְּחִינַת קוֹצָא דְּאוֹת ד' וּמְהַפֵּךְ בְּחִינַת "אֵל אַחֵר" לְבְחִינַת "ה' אֶחָד". שֶׁזֶּה כֹּחוֹ שֶׁל הַצַּדִּיק שֶׁיָּכוֹל לַהֲפֹךְ אֶת הָאָדָם בְּהִפּוּךְ גָּדוֹל כָּזֶה אַף רַק עַל יְדֵי בְּחִינַת הַקּוֹצָא שֶׁהוּא בְּחִינַת הַנְּקֻדָּה טוֹבָה מְעַט דִּמְעַט שֶׁיֵּשׁ בָּאָדָם, וּלְעָקְרוֹ מִטֻּמְאָתוֹ עַל יְדֵי זֶה. וּלְהַכְנִיסוֹ בִּכְלַל יִשְׂרָאֵל הַקְּדוֹשִׁים עַל יְדֵי נְקֻדָּה טוֹבָה קְטַנָּה שֶׁמּוֹצֵא בּוֹ וְאַף רַק עִם נְקֻדַּת רְצוֹנוֹ הַטּוֹב, שֶׁהוּא בְּחִינַת קוֹץ קָטָן, וּמְהַפְּכוֹ עַל יְדֵי זֶה מִבְּחִינַת "אֵל אַחֵ'ר", שֶׁהוּא הַסִּטְרָא אָחֳרָא לִבְחִינַת הַקְּדֻשָּׁה שֶׁהוּא בְּחִינַת "ה' אֶחָ'ד".

ו - רס

הָיָה מַרְחִיב רל"י זַ"ל דִּבּוּרוֹ בָּעִנְיָן הַמְבֹאָר בְּתוֹרָה י' שֶׁהַצַּדִּיק הוּא בְּחִינַת קוֹצָא דְּאוֹת ד' וְכוּ' וְכוּ'. בִּבְחִינַת הַכָּתוּב "וְסַרְתֶּם - וַעֲבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים" (דברים יא), וְכַמּוּבָא מֵהַבַּעַל שֵׁם טוֹב, שֶׁכֵּן הַדָּבָר שֶׁבִּכְפָלִים מַחֲשָׁבָה קְטַנָּה שֶׁל גַּאוּת בְּחִינַת קוֹצָא בִּלְבַד כְּבָר נַעֲשָׂה פֶּגֶם בִּבְחִינַת "אֵל אַחֵר". וְכֵן גַּם לְהֵפֶךְ שֶׁעַל יְדֵי מַחֲשָׁבָה אַחַת שֶׁל אֱמוּנָה וּדְבֵקוּת בַּה' וְהָרְהוּר תְּשׁוּבָה, כְּבָר נִפְרָד מִבְּחִינַת 'אֵל אַחֵר' וְנִתְדַּבֵּק בְּ'ה' אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד', וְאַדְרַבָּא מִזֶּה טוֹבָה מְרֻבָּה.

וְזֶהוּ עִנְיַן הַנֶּאֱמַר בִּנְבִיאֵי הַבַּעַל שֶׁגִּלָּה אֵלִיָּהוּ אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ עַד שֶׁצָּעֲקוּ כֻּלָּם "ה' הוּא הָאֱלֹקִים" (מלכים א, יח), וְהֵיְנוּ שֶׁעָקַר אֵלִיָּהוּ הָעֲבוֹדָה זָרָה וּבְחִינַת "אֵל אַחֵר", וְגִלָּה אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בִּשְׁלֵמוּת, וְזֶה שֶׁמָּצָאנוּ שֶׁמִּכָּל שְׁמוֹת הַקֹּדֶשׁ שֶׁאֵינָם נִמְחָקִים לֹא מָצָאנוּ שֵׁם "אַחֵר", אֶלָּא בְּשֵׁם "אֵל", וּבְשֵׁם "אֱלֹקִים", כְּמוֹ "אֵל אַחֵר", "אֱלֹהִים אֲחֵרִים", וְעַל כֵּן בְּהִתְגַּלּוּת הָאֱמוּנָה זָעֲקוּ "ה' הוּא הָאֱלֹקִים", כִּי נִתְבַּטֵּל בְּחִינַת 'אֵל אַחֵר'. וְכָל זֶה נַעֲשָׂה אַף עַל יְדֵי תְּנוּעָה קַלָּה מַמָּשׁ, בְּחִינַת קוֹצָא מַמָּשׁ, שֶׁנִּתְהַפֵּךְ עַל יְדֵי תְּנוּעָה קְטַנָּה מִבְּחִינַת 'אֵל אַחֵר' לִבְחִינַת ה' אֶחָד וּכְבָר נִכְלָל בַּקְּדֻשָּׁה.

ו - רסא

הָיָה מַרְבֶּה רל"י זַ"ל בְּדִבּוּרוֹ, עַל הַמּוּבָא בְּתוֹרָה י' בְּעִנְיַן הַהֶבְדֵּל שֶׁבֵּין בְּחִינַת ה' אֶחָד', 'לִבְחִינַת אֵל אַחֵר', שֶׁכָּל הַחִלּוּק הוּא מֵחֲמַת הַקּוֹצָא שֶׁבָּאוֹת ד', שֶׁנִּמְצָא שֶׁכָּל הַחִלּוּק בֵּין הַקְּדֻשָּׁה לְהַסִּטְרָא אָחֳרָא הוּא בְּקוֹץ דַּק מִן הַדַּק, כִּי כֵן הַדָּבָר מַמָּשׁ שֶׁלֹּא נִכַּר הַדָּבָר בֵּין אִישׁ לְאִישׁ בֵּין הַמַּאֲמִין לְשֶׁאֵינוֹ מַאֲמִין אֶלָּא בְּהֶבְדֵּל קָטָן מְאֹד שֶׁהוּא עִנְיַן הָאֱמוּנָה. וּכְמַאֲמַר רַבֵּנוּ לִקּוּטֵי מוֹהֲר"ן חֵלֶק ב' סִימָן קטז, וּבְסֵפֶר שִׂיחוֹת הָר"ן סִימָן יד. שֶׁלִּשְׁנֵיהֶם בֵּין לַמַּאֲמִין וּבֵין לְשֶׁאֵינוֹ מַאֲמִין יֵשׁ אוֹתָן דִּקִּין וְכַרְכָּשׁוֹת, אוּלָם זֶה הַיֵּרֵא שָׁמַיִם וְהַמַּאֲמִין, לְאֱמֶת אַף גּוּפוֹ וְכָל שֶׁכֵּן נַפְשׁוֹ הוּא עִנְיַן אַחֵר לְגַמְרֵי לְגַמְרֵי.

ו - רסב

הָיָה אוֹמֵר לָעִנְיַן הַמְבֹאָר בְּתוֹרָה כ' בְּעִנְיַן 'הַדִּבּוּרִים חַמִּים כְּנַחֲלֵי אֵשׁ' הַמְבֹאָר שָׁם פְּנִים, שֶׁעִנְיַן הַמְבֹאָר שָׁם נוֹגֵעַ גַּם לָנוּ הַקְּטַנִּים בְּמַעֲלָה, וּכְמוֹ שֶׁמְּצִינוּ כְּעֵין זֶה בְּעִנְיַן הַגְעָלַת כֵּלִים, שֶׁכְּשֶׁרוֹצֶה שֶׁיִּפָּלֵט מִמֶּנּוּ הָאִסּוּר מַגְעִילוֹ בְּחַמִּים כְּמוֹ כֵן כָּל אֶחָד וְאֶחָד כְּשֶׁרוֹצֶה שֶׁיִּפָּלֵט מִמֶּנּוּ הָרַע לְגַמְרֵי צָרִיךְ לְהִשְׁתַּדֵּל שֶׁיִּהְיוּ דְּבָרָיו דִּבּוּרִים חַמִּים כְּנַחֲלֵי אֵשׁ וְהֵיְנוּ לְדַבֵּר דְּבָרָיו מֵעֹמְקֵי עֲמָקִים שֶׁבַּלֵּב כְּדֵי לִזְכּוֹת לְקַבֵּל הַתּוֹרָה מֵחָדָשׁ.

ו - רסג

הָעוֹבְדֵי ה' הַגְּדוֹלִים שֶׁבְּאַנַ"ש הָיוּ מִתְפַּלְּלִים בְּכוֹחוֹת וּבְצְעָקוֹת מֻשָּׁךְ כָּל הַשָּׁנָה הֲרֵי שֶׁבְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה לֹא נִכְּרוּ כָּל כָּךְ וְלֹא הִתְהַדְּרוּ בַּעֲבוֹדָתָם בִּבְחִינַת אַל תִּתְהַדֵּר לִפְנֵי מֶלֶךְ שֶׁהִזְכִּירוּ רַבֵּנוּ בְּתוֹרָה כ' עַל מַאֲמַר סִפְרָא דִּצְנִיעוּתָא (שֶׁנֶּאֱמַר בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה תקס"ה) עַל הַתֵּבוֹת 'אָרְחָא מַלְיָא דְּלֹא אִתְחֲזְיָא", שֶׁהוּא בְּחִינַת תְּפִלָּה וְכוּ', עַיֵּן שָׁם. וְהִדְגִּישׁוּ וְאָמְרוּ בְּרֶמֶז "לֹא אִתְחֲזְיָא" לִבְלִי לְהֵרָאוֹת וּלְהִתְבַּלֵּט כְּלַפֵּי חוּץ בִּבְחִינַת אַל תִּתְהַדֵּר לִפְנֵי מֶלֶךְ, כִּי צָרִיךְ לְהַקְטִין אֶת עַצְמוֹ, עַיֵּן שָׁם. וְתֵכֶף עִם סִיּוּם הֶחָג בִּתְפִלַּת מַעֲרִיב שֶׁל מוֹצָאֵי רֹאשׁ-הַשָּׁנָה כְּבָר שָׁמְעוּ אוֹתָם שׁוּב הֵיטֵב הֵיטֵב. (וראה עוד חלק ה', סעיפים: רכז-רכח).

ו - רסד

עַל הַמְבֹאָר בְּלִקּוּטֵי מוֹהֲר"ן (תורה כב חלק א ובתורה ה חלק ב), עַל אֲלּוּ הַמַּנְהִיגִים 'הַשּׁוֹלְטִים עַל עַם דַּל בְּחָנָם וְכוֹפִין אֲנָשִׁים תְּחוֹת שִׁעְבּוּדַיְיהוּ, הָיָה אוֹמֵר ראבר"נ זַ"ל בְּצַחוּת בִּלְשׁוֹן הַכָּתוּב "בַּיָּמִים הָהֵם אֵין מֶלֶךְ בְּיִשְׂרָאֵל אִישׁ הַיָּשָׁר בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה" (שופטים יז, כא). שֶׁכְּשֶׁאֵין נִמְצָא הַצַּדִּיק הַגָּדוֹל הַזֶּה שֶׁרָאוּי בֶּאֱמֶת לִהְיוֹת מוֹשֵׁל וּמֶלֶךְ אֲזַי לִפְחוֹת "חָאטְשָׁע" שֶׁיַּנִּיחוּ לְאִישׁ לַעֲשׂוֹת הַיָּשָׁר בְּעֵינָיו וְלֹא יְכֹפוּ אוֹתוֹ לְהִתְנַהֵג כִּרְצוֹן הַשּׁוֹלֵט וְהַכּוֹפֶה, אַחַר שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ וּמַכִּיר בְּשֹׁרֶשׁ נִשְׁמָתוֹ שֶׁל הָאָדָם שֶׁתַּחַת מְרוּתוֹ.

ו - רסה

אָמְרוּ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ עַל הַמְבֹאָר בְּלִקּוּטֵי מוֹהֲר"ן תּוֹרָה כח, בְּעִנְיַן הַשֵּׂדִים הַפּוֹרְחִים בָּאֲוִיר שֶׁהֵם בְּחִינַת בּוֹנִים בַּיִת בָּאֲוִירָא דְּעָלְמָא וְכוּ', עַיֵּן שָׁם. שֶׁזֶּהוּ הַחִלּוּק בֵּין הָאָדָם הַהוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ הַתּוֹרָה הַנִּכּוֹנָה עַל יְדֵי תְּפִלָּה וְיִרְאַת ה' בִּתְמִימוּת וּפְשִׁיטוּת, לְבֵין הָאָדָם שֶׁהוּא בְּהֵפֶךְ מִזֶּה, עַל אַף שֶׁהוּא עוֹסֵק בַּתּוֹרָה, כִּי זֶה שֶׁהוֹלֵךְ בִּתְמִימוּת וּבְדֶרֶךְ הַתְּפִלָּה וְיִרְאַת שָׁמַיִם כָּרָאוּי הוּא בְּחִינַת 'בּוֹנֶה בַּיִת בְּחָכְמָה' וּבִיסּוֹד חָזָק עָמֹק בָּאָרֶץ שֶׁיֵּעָמֵד אֵיתָן לָעַד, מַה שֶּׁאֵין כֵּן זֶה שֶׁהוֹלֵךְ בְּחָכְמוֹת אַף עַל פִּי שֶׁנִּרְאֶה שֶׁבּוֹנֶה בָּתִּים וּמְחַדֵּשׁ חִדּוּשִׁים נִפְלָאִים וְכוּ', אֲבָל אֵינוֹ כִּי אִם כְּבוֹנֶה בַּיִת בָּאֲוִיר, שֶׁאֵין לוֹ עַל מַה לְּסָמֹךְ וְכָל זֶה מֵחֲמַת שֶׁהוֹלֵךְ אַחַר חָכְמָתוֹ וְאִי הֲלִיכָתוֹ בִּתְמִימוּת וּרְאֵה הַמְבֹאָר בְּתוֹרָה י"ב חֵלֶק ב' שֶׁזֶּה שֶׁהוֹלֵךְ וְעוֹבֵד ה' עַל פִּי חָכְמוֹת יָכוֹל לִפֹּל בְּטָעוּתִים וּמַכְשׁוֹלוֹת רַבִּים וְכָל זֶה מֵחֲמַת שֶׁאֵינוֹ עַל מְקוֹמוֹ וְאֵינוֹ כְּהוֹלֵךְ בָּאָרֶץ אֶלָּא כְּפוֹרֵחַ בָּאֲוִיר בְּדִמְיוֹנוֹתָיו הַנִּדְמִים לוֹ כְּחָכְמוֹת הַתּוֹרָה.

ו - רסו

לְעִנְיַן הַמְבֹאָר בְּלִקּוּטֵי מוֹהֲר"ן סִימָן כט בְּעִנְיַן "שֶׁבַח הַצַּדִּיקִים", אָמְרוּ אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ: עִקַּר שֶׁבַח הַצַּדִּיקִים לְעָבְדָא וּלְמַעֲשֶׂה הַנּוֹגֵעַ לָנוּ הַמִּסְתּוֹפְפִים בְּצִלּוֹ הַקָּדוֹשׁ שֶׁל רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ, הוּא בָּזֶה שֶׁנִּרְבֶּה בְּדִבּוּרִים בְּגֹדֶל כֹּחוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ, עַד שֶׁתּוֹרוֹתָיו וְעֵצוֹתָיו וּדְרָכָיו וּדְבָרָיו וְגִלְּה

בִּזְמַנּוֹ שַׁיָּכִים לָנוּ בְּדוֹרֵנוּ אָנוּ. וְזֶהוּ עִקַּר שִׁבְחוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ לְגַבֵּי שְׁאָר הַצַּדִּיקִים, שֶׁזָּכָה שֶׁעִנְיָנוֹ וְדַרְכּוֹ יִמָּשֵׁךְ לְדוֹרוֹת עוֹלָם. וּכְמוֹ שֶׁאָמַר כֵּן בְּפֵרוּשׁ שֶׁהוּא רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת דֶּרֶךְ כְּבוּשָׁה כָּזוֹ שֶׁיִּמָּשֵׁךְ לְדוֹרוֹת וְלֹא יִפָּסֵק לָנֶצַח, וְאָכֵן זָכָה לָזֶה, וְאַשְׁרֵנוּ אָנוּ הַמְקֻרָבִים אֵלָיו הַחֻפָּצִים לָלֶכֶת בְּדַרְכָּיו. וְשֶׁבַח זֶה הוּא שֶׁבַח הַנּוֹגֵעַ לְמַעֲשֶׂה, וְנָכוֹן לְהַרְחִיב וּלְהַאֲרִיךְ בְּדִבּוּרִים אֵלּוּ שֶׁעַל יְדֵי זֶה יִתְרוֹמֵם הַדַּעַת, כַּמְבֹאָר שָׁם בַּמַּאֲמָר. (נכפל לעיל בח"ד, סעיף ל"ה).

ו - רסז

הָיָה אוֹמֵר רל"י זַ"ל בְּשֵׁם בַּעַל 'הַתּוֹלְדוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף' עַל הַנֶּאֱמַר בְּתַרְגּוּם יוֹנָתָן עַל הַפָּסוּק 'וְהֵמָּה בּוֹכִים פֶּתַח הָאֹהֶל' הַנֶּאֱמַר בְּמַעֲשֶׂה מִדְיָן 'בַּכְיָן וְקוֹרִין אֶת שְׁמַע'. (וכמבואר בתורה לו, עיין שם). וּפֵרֵשׁ 'בַּכְיָן' בְּבִרְכַּת 'אַהֲבָה רַבָּה', וְאַחַר כָּךְ קוֹרִין אֶת שְׁמַע כִּי צָרִיךְ הֲכָנָה רַבָּה בִּבְכִיּוֹת רַבּוֹת קֹדֶם שֶׁקּוֹרִים אֶת שְׁמַע שֶׁעַל יְדֵי זֶה יִהְיֶה נִצּוֹל מֵהַשִּׁפְחָה בִּישָׁא עֶרֶב רַב. וְהַבְּכִיָּה מַתְחֶלֶת בְּבִרְכַּת 'אַהֲבָה רַבָּה' שֶׁעַל יְדֵי זֶה נִזְכֶּה לְהִתְגַּלּוּת בַּתּוֹרָה. בָּזֶה שֶׁנִּבְכֶּה הֵיטֵב בַּאֲמִירַת 'שְׁמַע יִשְׂרָאֵל', וְכַמְבֹאָר פְּנִים. (נכפל להלן סעיף שפ"ו).

ו - רסח

הָיָה אוֹמֵר רַבִּי שְׁמוּאֵל שַׁפִּירָא זַ"ל בְּצַחוּת עַל פִּי הַמְבֹאָר בְּתוֹרָה ל"ו, עַיֵּן שָׁם. שֶׁאָכֵן מִי שֶׁיַּעֲסֹק הֵיטֵב וְיקַיֵּם הַנֶּאֱמַר בָּהּ בְּעִנְיַן קְדֻשַּׁת הַמַּחֲשָׁבָה וְהַבְּרִית כָּרָאוּי, יִהְיֶה בְּוַדַּאי מֵהַל"ו צַדִּיקִים שֶׁבַּדּוֹר, עַיֵּן שָׁם פְּנִים הֵיטֵב. וְעַל כֵּן בָּא מַאֲמָר זֶה בְּסֵדֶר הַסֵּפֶר בְּסִימָן ל"ו, לְרַמֵּז עַל מַדְרֵגוֹת הַקְּדֻשָּׁה שֶׁל הַל"ו צַדִּיקִים שֶׁבַּדּוֹר. *

ו - רסט

אָמְרוּ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ בְּהַמְבֹאָר בְּתוֹרָה מ"ט שֶׁעֵצָה הוּא בְּחִינַת תְּפִלָּה, אֲשֶׁר עַל כֵּן הִקְפִּידוּ מְאֹד אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ לֹא לָתֵת שׁוּם עֵצָה לַזּוּלַת לוֹמַר לוֹ עֲשֵׂה כָּךְ וְכָךְ מִלְּבַד עֲצַת הַתְּפִלָּה, שֶׁדֶּרֶךְ עֲבוֹדַת הַתְּפִלָּה יִמְצָא כָּל אֶחָד עֲצָתוֹ הַנְּכוֹנָה.

ו - ער

אָמְרוּ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ לְעִנְיַן הָרְמָזִים שֶׁנִּשְׁלָחִים מֵהַשָּׁמַיִם לְכָל אֶחָד, כַּמְבֹאָר הַדָּבָר בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל בְּתוֹרָה נ"ד, שֶׁעִנְיָן זֶה קָאֵי אַף גַּם עַל הָרְשָׁעִים שֶׁגַּם הֵם מְקַבְּלִים אֶת אוֹתָם הָרְמָזִים כַּאֲחֵרִים אֶלָּא מֻחֲמַת שֶׁהָעִקָּר תְּלוּי בְּרָצוֹן, וְעַל כֵּן מִתְפָּרְשִׁים הָרְמָזִים לְכָל אֶחָד כְּפִי רְצוֹנוֹ. וּכְשֶׁבְּרְצוֹנוֹ לְהֵיטִיב מַעֲשָׂיו וְלִזְכּוֹת לִתְשׁוּבָה רוֹאֶה הָרְמָזִים בְּעֵין שִׂכְלוֹ וּמִתְקָרֵב עַל יָדָם יוֹתֵר וְיוֹתֵר לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְהָרְשָׁע מֻחֲמַת שֶׁרְצוֹנוֹתָיו פְּגוּמוֹת אֵינוֹ רוֹצֶה לְהָבִין הָרְמָזִים לְהֵיטִיב מַעֲשָׂיו, אוֹ שֶׁאֵינוֹ זוֹכֶה לְהָבִינָם שֶׁיֵּיטִיב מַעֲשָׂיו עַל יָדָם כִּי הַכֹּל תָּלוּי בְּרָצוֹן כַּנַּ"ל.

ו - רעא

הָיָה אוֹמֵר רל"י זַ"ל לְעִנְיַן זִכָּרוֹן עָלְמָא דְּאָתֵי הַמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל בְּתוֹרָה נד. וּבִשְׁאָר סְפָרִים קְדוֹשִׁים שֶׁעִנְיַן הַזְּכָּרוֹן אֵינוֹ רַק זִכָּרוֹן הַדִּין וְחֶשְׁבּוֹן הַנּוֹרָא שֶׁלָּעָתִיד, אֶלָּא בְּעִקַּר הַכַּוָּנָה הוּא זִכָּרוֹן תַּעֲנוּגֵי עוֹלָם הַבָּא הָעֲתִידִים לָבוֹא עַל הָאָדָם אִם יַטֶּה אָזְנוֹ לְהַקְשִׁיב לְקוֹל דִּבְרֵי הַצַּדִּיקִים וְלִשְׁמֹעַ בְּקוֹל עֲצָתָם וְלָלֶכֶת בְּדַרְכָּם, וְכַמָּה הֶפְסֵד רַב טוֹב הַצָּפוּן לָעָתִיד, אִם חָלִילָה יֵלֵךְ אַחַר חָכְמָתוֹ וְשִׂכְלוֹ וְדִמְיוֹנוֹתָיו וּמַעֲשָׂיו הָרָעִים חַס וְשָׁלוֹם.

ו - ערב

הָיָה אוֹמֵר רל"י זַ"ל עַל פִּי הַמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל (סימן סג. קמח) שֶׁמֹּחַ הַצַּדִּיק הוּא גָּבוֹהַּ עַד מְאֹד וְכוּ', וְעַל כֵּן אִי אֶפְשָׁר לְקַבֵּל מִמֶּנּוּ בְּעַצְמוֹ, שֶׁכְּמוֹ כֵן יֵשׁ לָנוּ לְהָבִין וְלָדַעַת אֶת הָאֱמֶת שֶׁכָּל עִנְיַן רַבֵּנוּ בְּעַצְמוֹ, וּזְכוּתוֹ וְהַשָּׂגָתוֹ הוּא עַד אֵין סוֹף מַמָּשׁ עַד שֶׁאֵין לָנוּ בּוֹ שׁוּם הַשָּׂגָה. וְכָל מַה שֶּׁכָּתַב וְאָמַר בְּסִפְרָיו כְּמוֹ לִקּוּטֵי מוֹהֲרַ"ן וְסִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת הִנָּם אַךְ וְרַק לְבוּשִׁין לְעֶצֶם אוֹרוֹ, כְּדֵי שֶׁנְּבִין אַף אָנוּ מְעַט מֵאוֹר זֶה, אֲבָל עֶצֶם אוֹרוֹ הוּא נִבְדָּל לְגַמְרֵי מֵהַשָּׂגָתֵנוּ, וְכָךְ הֵם כָּל דִּבְרֵי הַתַּנָּאִים וְאָמוֹרָאִים וְהַצַּדִּיקִים הַקְּדוֹשִׁים שֶׁאֵין לָנוּ בָּהֶם שׁוּם הַשָּׂגָה כְּלָל וּכְלָל, וְכָל דִּבְרֵיהֶם וְתוֹרָתָם הֵם רַק לְבוּשִׁים לְאוֹר עַצְמוּתָם, שֶׁזֶּה בְּחִינַת שֶׁמֶשׁ וּלְבָנָה שֶׁהוּא בְּחִינַת רַב וְתַלְמִיד, כַּמְבֹאָר בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל. וְהַלְּבָנָה אַף שֶׁהִיא מְאִירָה אֵינָהּ אֶלָּא כְּאַסְפַּקְלַרְיָא וּבְבוּאָה מֵאוֹר הַשֶּׁמֶשׁ, וּכְסִיל הוּא זֶה הָאָדָם שֶׁחוֹשֵׁב שֶׁאוֹר הַלְּבָנָה הִיא אוֹר עַצְמִית וְשָׁרְשִׁית, כִּי אֵינָהּ אֶלָּא לְבוּשׁ וּכְלִי מַחֲזִיק מְעַט דְּמְעַט מֵאוֹר הַגָּדוֹל שֶׁל הַשֶּׁמֶשׁ. וְזֶה שֶׁאָמְרוּ רַז"ל (ב"ב עה) פְּנֵי מֹשֶׁה כִּפְנֵי חַמָּה פְּנֵי יְהוֹשֻׁעַ כִּפְנֵי לְבָנָה. הַיְנוּ שֶׁיֵּדַע יְהוֹשֻׁעַ הֵיטֵב לְנָכוֹן שֶׁהוּא עַצְמוֹ בְּהַשְׁוָאָה לְמֹשֶׁה רַבּוֹ אֵינוֹ אֶלָּא אַךְ וְרַק כִּלְבָנָה נֶגֶד הַחַמָּה, וְרַק מִשּׁוּם הַכְנָעָתוֹ הַגְּדוֹלָה הַזּוֹ שֶׁהֵבִין שֶׁאֵינוֹ אֶלָּא כַּלְּבָנָה הַמְקַבֶּלֶת מֵהַשֶּׁמֶשׁ, וְאֵין לָהּ אוֹר עַצְמִי כְּלָל, מִשּׁוּם כָּךְ זָכָה וְהֵבִין וְהִתְעַלָּה כָּל כָּךְ בְּקְדֻשַּׁת רַבּוֹ. וּכְמוֹ שֶׁבַּשֶּׁמֶשׁ עַצְמוֹ אִי אֶפְשָׁר לְהַבִּיט כְּדֵי שֶׁלֹּא יִכֶּהֶ עֵינוֹ, כְּמוֹ כֵן אָסוּר לְהַרְהֵר אַחַר רַבּוֹ, שֶׁמֵּאִיר בּוֹ אוֹר אֵין סוֹף מַמָּשׁ.

ו - רעג

בְּהַמְבֹאָר בְּתוֹרָה פ"ד חֵלֶק א' מֵעִנְיַן הַגָּדֵר שֶׁיֵּשׁ לִטּוֹב הַנִּמְצָא בְּכָל יוֹם וְכַמָּה נְחָשִׁים וְעַקְרָבִים יֵשׁ שֶׁמְּבַלְבְּלִים מַחֲשַׁבְתּוֹ וְכַמְבֹאָר בַּזֹּהַר (פרשת נשא קכג), אָמְרוּ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁהַנְּחָשִׁים וְהָעַקְרַבִּים הֵם הֵם הַתַּאֲוֹת וְהָרְצוֹנוֹת וְהַכִּסּוּפִין הָרָעִים שֶׁיֵּשׁ לְכָל אָדָם, וְהֵם הֵם הַמּוֹנְעִים אוֹתוֹ לִינֹק מֵהַטּוֹב הַנִּמְצָא בְּכָל יוֹם.

ו - רעד

דָּרַשׁ פַּעַם רַבִּי יִצְחָק אוֹטְוואצְקֶער זַ"ל עַל הַנֶּאֱמַר בְּתוֹרָה קכ"א בְּפֵרוּשׁ הַכָּתוּב 'הִנֵּה בָּאתִי בְּמְגִלַּת סֵפֶר כָּתוּב עָלָי', (עיין שם). וּשְׁאָלוֹ אֶחָד מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ אִם כֵּן כְּפִי הַמְבֹאָר פְּנִים יֹאמַר נָא לִי הֵיכָן מְרֻמָּז בְּפָסוּק זֶה עַצְמוֹ הָעֲבוֹדַת ה' הָרָאוּי לִי, וְעָנָה לוֹ שֶׁעַל כֵּן תֵּבֵת בְּ'מְ'גִ'לַ'ת' רָאשֵׁי תֵּבוֹת מִ'צְוָה גְּ'דוֹלָה לִ'הְיוֹת בְּ'שִׂמְחָה תָּ'מִיד (ליקו"מ ח"ב סימן כד). וְהוּא רֶמֶז הָרָאוּי לְכָל אֶחָד לְחַפֵּשׂ וּלְדַקְדֵּק אַחַר מִצְוָה זוֹ. *

ו - ערה

הָיוּ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ מְשַׂבְּחִים וּמְהַלְּלִים בְּגֹדֶל מַעֲלַת קִימַת חֲצוֹת לַיְלָה וְעֵסֶק הַתּוֹרָה בּוֹ, וְאָמְרוּ שֶׁרַבֵּנוּ בְּאָמְרוֹ 'חֲצוֹת מְסֻגָּל כְּמוֹ פִּדְיוֹן' (ליקו"מ ח"א סימן קמט.), הֲרֵי שֶׁגִּלָּה לָנוּ רַבֵּנוּ שֶׁמַּעֲלַת אַלּוּ הַשָּׁתֵּי שָׁעוֹת חֲשׁוּבִים הֵם כְּמַעֲלַת יוֹם הַכִּפּוּרִים שֶׁהוּא יוֹם אַחַת בַּשָּׁנָה, וְאָז הוּא יוֹם פִּדְיוֹן פְּדוּת נַפְשֵׁנוּ הַגָּדוֹל וְאִם נַשְׂכִּיל וְנָבִין לְקַיְּמוֹ כָּרָאוּי וְכַנָּכוֹן נִזְכֶּה לְפִדְיוֹן כְּיוֹם הַפִּדְיוֹן הַגָּדוֹל מְדֵי לַיְלָה בְּלֵילָה.

ו - רעו

הָיָה רל"י זַ"ל אוֹמֵר לְעִנְיַן מַה שֶּׁאָמַר רַבֵּנוּ בְּתוֹרָה קמ"ט "בַּבֹּקֶר טוֹב לְהִסְתַּכֵּל עַל הַשָּׁמַיִם", שֶׁזֶּהוּ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמִים בְּפִרְקֵי אָבוֹת (פ"ב), 'דַּע מַה לְמַעְלָה מִמְּךָ', שֶׁנִּקְטוּ תְּחִלָּה עִנְיַן 'מַה לְמַעְלָה מִמְּךָ' שֶׁהוּא עִנְיַן 'לְהִסְתַּכֵּל עַל הַשָּׁמַיִם', וְאַחַר כָּךְ פֵּרְטוּהוּ בִּפְרוֹטְרוֹט, 'עַיִן רוֹאָה', 'וְאֹזֶן שׁוֹמַעַת', וְ'כָל מַעֲשֶׂיךָ בַּסֵּפֶר נִכְתָּבִים', כִּי בִּתְחִלַּת הַיּוֹם תֵּכֶף צָרִיךְ הָאָדָם לְדַעַת שֶׁיֵּשׁ מַנְהִיג מוֹשֵׁל בָּעוֹלָם שֶׁיִּרְא מִלְּפָנָיו וְיֵדַע וְיַאֲמִין בְּרַחֲמָנוּתוֹ הַגְּדוֹלָה. וְזֶה בְּחִינַת מַה שֶּׁנִּצְטַוִּינוּ לִקְרֹא בְּכָל יוֹם פָּרָשַׁת שְׁמַע בְּשַׁחֲרִית, וְאָמְרוּ בְּתִקּוּנֵי זֹהַר (תיקון מט דף פה:) שְׁמַע ר"ת שְׁ'אוּ מָ'רוֹם עֵ'ינֵיכֶם, שֶׁזֶּה בְּחִינַת הָעִנְיָן לְהִסְתַּכֵּל עַל הַשָּׁמַיִם בַּבֹּקֶר, בִּבְחִינַת "דַּע מַה לְמַעְלָה מִמְּךָ", תְּחִלָּה לְכָל הַדְּבָרִים וְכָךְ מִדֵּי בֹּקֶר בְּבֹקֶר.

ו - רעז

הָיָה אוֹמֵר רל"י זַ"ל שֶׁעִקַּר עִנְיַן הַנְּקֻדָּה טוֹבָה שֶׁדִּבֵּר עָלֶיהָ רַבֵּנוּ זַ"ל בְּלִקּוּטֵי מוֹהֲרַ"ן סִימָן רפ"ב. עַל פִּי הַכָּתוּב (תהלים לז, י) "וְעוֹד מְעַט וְאֵין רָשָׁע וְהִתְבּוֹנַנְתָּ עַל מְקוֹמוֹ וְאֵינֶנּוּ", עִקַּר עִנְיַן הַ'מְעַט' וְהָ'עוֹד מְעַט' סוֹבֵב וְהוֹלֵךְ עַל הַזְּמַן הָרְגָעִים וְהַשָּׁעוֹת הַיְקָרִים מִכֹּל, וְהַיְנוּ שֶׁיִּשְׁתַּדֵּל הָאָדָם בְּאֵיזֶה מַצָּב שֶׁנִּמְצָא בּוֹ לְנַצֵּלוֹ לְתוֹרָה וְלִתְפִלָּה וּלְמִצְוֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים אַף מְעַט קָט, וְכֵן עוֹד מְעַט וְעוֹד מְעַט קָט, עַד שֶׁיִּתְבּוֹנֵן עַל מְקוֹמוֹ וְיִרְאֶה שֶׁנֶּהְפַּךְ לְאָדָם אַחֵר לְגַמְרֵי לְגַמְרֵי.

ו - רעח

לְעִנְיַן הַמְבֹאָר בְּתוֹרָה רפ"ב מֵעִנְיַן הַנְּקֻדּוֹת וּזְכֻיּוֹת הַטּוֹבוֹת שֶׁיֵּשׁ בְּכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל. אָמְרוּ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ: כָּל עִקַּר הַהִשְׁתַּדְּלוּת בִּרְבּוּי עֲשִׂיַּת הַטּוֹב שֶׁעוֹשֶׂה הָאָדָם בְּכָל פַּעַם, תְּלוּי וְעוֹמֵד לְפִי הַחֲשִׁיבוּת שֶׁמַּחֲשִׁיב אֶת הַנְּקֻדָּה טוֹבָה, שֶׁכָּל מַה שֶּׁנַּחֲשָׁב אֶצְלוֹ יוֹתֵר וְיוֹתֵר הַנְּקֻדָּה טוֹבָה אַף הַקְּטַנָּה בְּיוֹתֵר כֵּן חוֹזֵר עַל עֲשִׂיָּתָהּ יוֹתֵר וְיוֹתֵר, וְכָל מַה שֶּׁעוֹשֶׂה וּמִשְׁתַּדֵּל יוֹתֵר מִתְרַבֶּה וּמִתְגַּדֵּל אֶצְלוֹ הַנְּקֻדָּה טוֹבָה יוֹתֵר וְיוֹתֵר וְלָהוּט אַחַר עֲשִׂיָּתָהּ שׁוּב וְשׁוּב וְחוֹזֵר חֲלִילָה.

ו - רעט

עַל הַמְבֹאָר בְּתוֹרָה רפ"ב מֵעִנְיַן לִמּוּד זְכוּת שֶׁמְּלַמֵּד עַל הָרָשָׁע שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה מַעֲלֵהוּ בֶּאֱמֶת לְכַף זְכוּת וְכוּ', עַיֵּן שָׁם. אָמְרוּ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁאֵין הַכַּוָּנָה דַּוְקָא כְּשֶׁהָרָשָׁע לְפָנֵינוּ וּמְדַבֵּר עִמּוֹ, אֶלָּא עִנְיַן זֶה נַעֲשֶׂה גַּם בְּאֹפֶן כְּלָלִי, שֶׁבָּזֶה שֶׁאָנוּ מְלַמְּדִים זְכוּת עַל הָרְשָׁעִים שֶׁבְּכְלָלִיּוּת יִשְׂרָאֵל, בָּזֶה אָנוּ כְּבָר מַעֲלִים אוֹתָם מִמַּדְרֵגָתָם, וּמֵחֲמַת כֵּן וּלְסִבָּה זוֹ נִכְנָסִים בָּהֶם הִרְהוּרֵי תְּשׁוּבָה לָצֵאת מִמַּדְרֵגָתָם הַפְּחוּתָה וְהַשְּׁפָלָה.

ו - רפ

אָמְרוּ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ לְעִנְיַן הַמְבֹאָר בְּתוֹרָה א' חֵלֶק ב' בְּעִנְיַן הַמַּמְשָׁלָה עַל הַמַּלְאָכִים וְכוּ', שֶׁלְּאֻמַּת כָּל יְהוּדִי וִיהוּדִי בְּכָל מְצָוָה וּמִצְוָה שֶׁעוֹשֶׂה הֲרֵי הוּא גָּבוֹהַּ מֵהַמַּלְאָכִים וְיֵשׁ לוֹ מֶמְשָׁלָה עֲלֵיהֶם, אוּלָם כַּוָּנָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה בַּלְּשׁוֹן שֶׁתָּפַס 'מֶמְשָׁלָה עַל הַמַּלְאָכִים', שֶׁיִּזְכֶּה שֶׁתִּהְיֶה מֶמְשָׁלָה זוֹ בְּמָקוֹם נֶאֱמָן וְקַיָּם, וְהַיְנוּ שֶׁתִּהְיֶה מֶמְשָׁלָה קְבוּעָה וְשֶׁיִּתְעַלֶּה בְּכָךְ מִדַּרְגָּא לְדַרְגָּא. וְעַל זֶה יָסַד אֶת כָּל הַמַּאֲמָר הַנַּ"ל בִּבְחִינַת "וְאַמְנִיניהּ אֲמַרְכָל מְשַׁמֵּשׁ בַּאֲתַר קְיָם", כַּמְבֹאָר שָׁם בַּמַּאֲמָר.

ו - רפא

לְעִנְיַן הַמְבֹאָר בְּתוֹרָה א' חֵלֶק ב' בְּעִנְיַן וְחֻרְבַּן הַיְרָאָה שֶׁהִיא בְּחִינַת יְרוּשָׁלַיִם. הָיָה אוֹמֵר רל"י זַ"ל : שֶׁכָּל אֶחָד בְּמַעֲשָׂיו הַטּוֹבִים הֲרֵי הוּא בּוֹנֶה אֶת בְּחִינַת יְרוּשָׁלַיִם שֶׁלּוֹ וּכְשֶׁמְּקַלְקֵל וּפוֹגֵם בְּמַעֲשָׂיו הַנּוֹבְעִים מִקִּלְקוּל מִדַּת הַיְרָאָה הֲרֵי הוּא גּוֹרֵם לְחָרְבָּנוֹ. וְשַׁיָּךְ עִנְיַן זֶה לְכָל אֶחָד בְּדַרְגָּתוֹ שֶׁנִּמְצָא בָּהּ וּמִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ מַמָּשׁ שֶׁפַּעַם בּוֹנֶה אֶת יְרוּשָׁלַיִם בְּמַעֲשָׂיו הַטּוֹבִים וּפַעַם מַחֲרִיבוֹ חַס וְשָׁלוֹם. וְעַל כֵּן אַף עַתָּה בְּיָמֵינוּ אַף שֶׁנֶּחֱרַב כְּבָר בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בִּכְלָלִיּוּת הֲרֵי שֶׁבְּאֹפֶן פְּרָטִי שַׁיָּךְ שׁוּב אַף גַּם הַיּוֹם הֵן בְּחִינַת בְּנִין יְרוּשָׁלַיִם וְהֵן חֻרְבָּנָהּ.

ו - רפב

בְּעִנְיַן הַמְבֹאָר שָׁם (בליקו"מ ח"ב, סי' ב' סעיף ה') בַּמַּאֲמָר מֵעִנְיַן תִּקּוּן הַדִּבּוּר הַנֶּאֱמַר בְּשַׁבָּת בִּבְחִינַת וְדַבֵּר דָּבָר וְכוּ'. שֶׁנִּמְצָא לְפִי הַמְבֹאָר שֶׁעַל יְדֵי שְׁמִירַת הַדִּבּוּר בְּשֵׁשֶׁת יְמֵי הַחֹל מֵאִיר עַל זֶה הָאָדָם הַנּוֹצֵר פִּיו אוֹר הַשַּׁבָּת, לְפִי זֶה הִמְשִׁילוּ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ וְאָמְרוּ, שֶׁכֵּן סוֹבְבִים וְהוֹלְכִים גַּם כָּל עֲצוֹתָיו שֶׁל רַבֵּנוּ זַ"ל, שֶׁעַל יְדֵי שֶׁמְּקַיֵּם עֲצוֹתָיו וּמְצַיֵּת לְקוֹלוֹ מֵאִיר עָלָיו אוֹר הַצַּדִּיק, שֶׁגִּלָּה זֹאת הָעֵצָה, מִלְּבַד כָּל מַה שֶּׁזּוֹכֶה עַל יְדֵי עֶצֶם הָעֵצָה הַטּוֹבָה. כְּמוֹ שֶׁעַל יְדֵי שְׁמִירַת הַדִּבּוּר הַנַּ"ל בְּשֵׁשֶׁת יְמֵי הַחֹל מֵאִיר עָלָיו אוֹר הַשַּׁבָּת.

ו - רפג

בְּעִנְיַן הַמְבֹאָר בְּתוֹרָה ד' חֵלֶק ב' בְּעִנְיַן ל"ט מְלָאכוֹת וְכוּ' "בְּשֶׁעוֹשֶׂה הַמְּלָאכָה כָּרָאוּי", עַד כָּאן. אָמְרוּ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ בְּעִנְיַן לְשׁוֹן 'כָּרָאוּי' שֶׁנָּקַט, שֶׁהַכַּוָּנָה שֶׁיַּעֲשֶׂה הַמְּלָאכָה בְּאֹפֶן כָּזֶה שֶׁלֹּא יִהְיֶה שִׁקּוּעַ כָּל כָּךְ בִּמְלָאכָה, שֶׁאָז עַל יְדֵי זֶה שׁוֹלֵט עָלָיו ל"ט קְלָלוֹת חֲלִילָה, הֶפֶךְ ל"ט מְלָאכוֹת הַמִּשְׁכָּן.

ו - רפד

הָיוּ מַדְגִּישִׁים אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ בְּהַמְבֹאָר בְּתוֹרָה ד' חֵלֶק ב' בְּעִנְיַן עֲבוֹדַת הַצַּדָּקָה, שֶׁקְּרָא לָזֶה רַבֵּנוּ בְּשֵׁם 'עֲבוֹדָה' שֶׁמִּזֶּה נִשְׁמַע וְנָבִין שֶׁכָּל עִנְיָן וְעִנְיָן שֶׁלִּמְּדָנוּ רַבֵּנוּ הֲרֵי הוּא עֲבוֹדָה וְאֵינוֹ דָּבָר שֶׁל מַה בְּכָךְ, וְאַף כְּשֶׁנּוֹתָן רַק פְּרוּטָה לְעָנִי הֲרֵי שֶׁהוּא עֲבוֹדָה וְצָרִיךְ לָשִׂים לִבּוֹ הֵיטֵב לָזֶה, וּכְשֶׁיָּשִׂים לִבּוֹ נָכוֹן לָזֶה יִזְכֶּה לְכָל הַדְּבָרִים וְהַזְּכֻיּוֹת שֶׁבָּאוֹת עַל יָדוֹ וְאַף אִם עָשָׂה מְעַט, וְעַל כֵּן גַּם מִשּׁוּם זֶה הִדְגִּישׁ רַבֵּנוּ וְקָרָא לָזֶה 'עֲבוֹדַת הַצַּדָּקָה' וְכֵן סוֹבֵב וְהוֹלֵךְ הַדָּבָר עַל כָּל דָּבָר שֶׁבְּקְדֻשָּׁה שֶׁכְּשֶׁעוֹשֵׂהוּ נְכוֹנָה אַף דָּבָר קָטָן הֲרֵי הוּא "עֲבוֹדָה". כִּי כְּבָר מִתְגַּבֵּר עָלָיו הַיֵּצֶר עַל אַף מְעַט זֶה.

ו - רפה

מַאֲמַר תִּקְעוּ-תּוֹכֵחָה שֶׁבְּלִקּוּטֵי מוֹהֲר"ן חֵלֶק ב' סִימָן ח' נֶאֱמַר כַּיָּדוּעַ בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה הָאַחֲרוֹן לִימֵי חַיָּיו שֶׁל רַבֵּנוּ זַ"ל, וְהָיוּ אוֹמְרִים אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁמַּאֲמָר זֶה הוּא כְּעֵין צַוָּאָתוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ שֶׁצִּוָּנוּ בְּמַאֲמָר זֶה אֵיךְ לְהִתְנַהֵג אַחַר הִסְתַּלְּקוּתוֹ, וְהֵינוּ שֶׁנִּזְהַר וְנַקְפִּיד בְּיוֹתֵר עַל אַהֲבַת הַחֲבֵרִים, וְלֶאֱהֹב אֶת כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, וְשֶׁנִּזְהַר לְבַלְּי לְהַבְאִישׁ רֵיחוֹ שֶׁל שׁוּם בַּר יִשְׂרָאֵל, וְשֶׁכָּל דִּבּוּרֵינוּ אֶחָד עִם הַשֵּׁנִי יִהְיֶה בִּבְחִינַת "נִרְדִּי נָתַן רֵיחוֹ", וְשֶׁנִּזְהַר בִּבְחִינַת הַתּוֹכָחָה שֶׁבֵּין אֶחָד לַחֲבֵרוֹ, וְנִשְׁתַּדֵּל בְּדִבּוּרֵינוּ עִם חֲבֵרֵינוּ, שֶׁיִּתְגַּלֶּה וְיִתְרוֹמֵם רֵיחוֹ הַטּוֹב, אַף כְּשֶׁנִּרְאֶה בּוֹ חֲלִילָה שׁוּם חִסָּרוֹן. וְשֶׁיִּתְעוֹרֵר לְטוֹבָה עַל יְדֵי קוֹל הַדִּבּוּרִים כְּשֶׁנְּדַבֵּר כָּל אֶחָד עִם חֲבֵרוֹ. וּבָזֶה נוֹכַל לְהַמְשִׁיךְ בֵּינֵינוּ וּבְכָל הָעוֹלָם אֶת אוֹרוֹ וְדַעְתּוֹ הַקְּדוֹשָׁה שֶׁל רַבֵּנוּ זַ"ל.

ו - רפו

אָמַר רל"י זַ"ל אַחַר שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל מִצְוָה גְּדוֹלָה לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה, (ליקו"מ ח"ב סימן כד) הֲרֵי שֶׁאֵין אָנוּ צְרִיכִים לְחַפֵּשׂ סִבָּה לְשִׂמְחָה, אֶלָּא הַסִּבָּה הַגְּדוֹלָה הִיא זוֹ עַצְמָהּ שֶׁאָנוּ רוֹצִים לִשְׁמֹעַ בְּקוֹלוֹ לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה, וְאַף כְּשֶׁאָנוּ רוֹאִים עַצְמֵנוּ שְׁפָלִים וְנִבְזִים, אֵין זוֹ סִבָּה לִמְנֹעַ עַצְמֵנוּ מִלִּשְׁמֹעַ וּלְצַיֵּת דְּבָרוֹ שֶׁאָמַר עַל הַשִּׂמְחָה, וְהִיא הִיא הַסִּבָּה הַגְּדוֹלָה לְהָבִיא אוֹתָנוּ לְשִׂמְחָה הַשְּׁלֵמָה הָעוֹלָה עַל כָּל הַסִּבּוֹת הַמּוֹנְעוֹת.

ו - רפז

הָיָה אוֹמֵר רל"י זַ"ל לְעִנְיַן מַה שֶּׁהָעוֹלָם אוֹמְרִים עַל עִנְיַן הַהִתְבּוֹדְדוּת שֶׁשַּׁיָּךְ רַק לְצַדִּיקִים וּגְדוֹלִים בְּמַעֲלָה, שֶׁאֵכֶן נָכוֹן הַדָּבָר שֶׁדֶּרֶךְ הָעֲבוֹדָה הַגְּדוֹלָה שֶׁל הַהִתְבּוֹדְדוּת הִיא מַעֲלָה עֶלְיוֹנָה וּגְדוֹלָה מְאֹד מְאֹד וּכְדִבְרֵי רַבֵּנוּ בְּעַצְמוֹ (בליקו"מ ח"ב סימן כה), אֲבָל אוֹתָהּ הִתְבּוֹדְדוּת הָרָמָה וְהַנִּשְׂגָּבָה שֶׁהַנְּבִיאִים וְהַצַּדִּיקִים הַקְּדוֹמוֹנִים הָיוּ מִשְׁתַּמְּשִׁים בָּהּ לְהִתְעַלּוֹת בְּהַשָּׂגוֹתֵיהֶם וּמַדְרֵגוֹתֵיהֶם הַנַּעֲלוֹת, הֲרֵי שֶׁגַּם אָנוּ הַקְּטַנִּים בְּמַעֲלָה צְרִיכִים וּמְחֻיָּבִים לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ עֲבוּר מַדְרֵגָתֵנוּ הַקְּטַנָּה לְהִתְפַּלֵּל שֶׁנִּזְכֶּה לִשְׁמִירַת עֵינַיִם וְזִהִירוּת מִדְּבָרִים בְּטֵלִים וּבְטוּל תּוֹרָה וּשְׁאָר הַנְהָגוֹת פְּשׁוּטוֹת שֶׁצְּרִיכִים לְשַׁפְּרָם וּלְהֵטִיבָם יוֹתֵר וְיוֹתֵר דֶּרֶךְ אוֹתָהּ עֲבוֹדַת הַתְּפִלּוֹת וְהַבַּקָּשׁוֹת בְּעֵת הַהִתְבּוֹדְדוּת.

ו - רפח

תּוֹרָה ל"ב חֵלֶק ב' נֶאֱמְרָה גַּם בִּשְׁבִיל לְתָרֵץ הַקּוּשְׁיָא הַגְּדוֹלָה שֶׁהָיָה לַמַּגִּיד מִטְּרָהוִיצָע וְכַמּוּבָא בְּחַיֵּי מוֹהַרַ"ן סִימָן תרז. וְהִנֵּה יֵשׁ בַּדָּבָר שְׁנֵי דֵּעוֹת, יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁלֹּא שָׁאַל מִפֹּרָשׁוֹת אֶת רַבֵּנוּ אֶת קוּשְׁיָתוֹ הַגְּדוֹלָה שֶׁהָיָה לוֹ רַק שָׁאַל עָלֶיהָ לְרַבִּים מִצַּדִּיקֵי הַדּוֹר. וּכְשֶׁבָּא לְרַבֵּנוּ כֹּוֵן לְמַחֲשַׁבְתּוֹ כְּדַרְכּוֹ בַּקֹּדֶשׁ, וְאָז מֵרֹב הִתְפַּעֲלוּת שֶׁשָּׁמַע אֶת הַתּוֹרָה וְהֶבֵין תֵּרוּץ לְקוּשְׁיָתוֹ אֲחַז בְּרַבֵּנוּ מֵרֹב הִתְרַגְּשׁוּת וְאָמַר לוֹ: רַבִּי, הִנְכֶם חִדּוּשׁ וְכוּ'. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁשָּׁאַל זֹאת אֶת רַבֵּנוּ מִפֹּרָשׁוֹת.

ו - רפט

פְּרֹשׁ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ עַל הַמּוּבָא (ליקו"מ ח"ב סימן מו) "וְעַל כָּל פָּנִים הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שׁוֹמֵעַ בְּקוֹלוֹ שֶׁזֶּה יְשׁוּעָתוֹ". וְהַיְנוּ שֶׁעֶצֶם הַתְּפִלָּה, שֶׁמִּתְפַּלֵּל הָאָדָם הִיא הִיא הַיְשׁוּעָה וְהַזְּכִיָּה הַגְּדוֹלָה שֶׁזָּכָה לָהּ כָּאן עֲלֵי אֲדָמוֹת, וּבָזֶה הָעוֹלָם שֶׁבּוֹ "סָבִיב רְשָׁעִים יִתְהַלָּכוּן" (תהלים יב) וּמַסְתִּירִים אֱלֹקוּתוֹ כְּשֶׁזּוֹכֶה זֶה הָאָדָם רַק לָזֹאת בִּלְבַד שֶׁיִּתְפַּלֵּל לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ הוּא הוּא יְשׁוּעָתוֹ הָאֲמִתִּית, וְאִם גַּם תִּתְקַבֵּל תְּפִלָּתוֹ וְיַעֲנֶה ה' לְמִשְׁאֲלוֹתָיו מַה טּוֹב וְאִם לָאו לָאו, כִּי כְּבָר בְּעֶצֶם עִסְקוֹ בַּתְּפִלָּה זוֹכֶה כָּל הָעֵת לִישׁוּעָה כִּי עִקַּר הַחִיּוּת מִקַּבְּלִין מֵהַתְּפִלָּה, כְּמוֹ

שֶׁכָּתוּב "תְּפִלָּה לְאֵל חַיָּי". הַיְנוּ שֶׁהַתְּפִלָּה בְּעַצְמָהּ הִיא חִיּוּתוֹ. (ע"ע לעיל בח"ד, סעיף שצ"ב; ובח"ה, סעיף ש"ס)

ו - רצ

עַל עִנְיָן שֶׁבְּאֵר רַבֵּנוּ בַּאֲרִיכוּת כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים גֹּדֶל הַפֶּגֶם שֶׁל זֶה הָעוֹסֵק בַּחֲקִירוֹת וּפִילוֹסוֹפְיָא, וְאָמַר עוֹד, שֶׁאַדְרַבָּא, מֵהָרְאוּי שֶׁיִּהְיֶה קְשָׁיוֹת עַל הַקְּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁאִם לְאוֹ יִהְיֶה חַס וְשָׁלוֹם דַּעְתּוֹ כְּדַעְתֵּנוּ, (ליקו"מ ח"ב סימן נב ועי' בחיי"מ סימן כד.) . עַיֵּן שָׁם. אָמְרוּ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁכְּמוֹ כֵן סוֹבֵב עִנְיָן זֶה עַל הַקְּשָׁיוֹת שֶׁיֵּשׁ לְאָדָם עַל עַצְמוֹ, עַל זֶה שֶׁיֵּשׁ לוֹ בְּטִבְעוֹ חֶסְרוֹנוֹת אֵלּוּ וְאֵלּוּ וְעַל שֶׁחֲבֵרוֹ נָקִי מֵהֶם וְכוּ' וְכוּ', שֶׁעַל כָּל אֵלּוּ הַקְּשָׁיוֹת צָרִיךְ לְדַלֵּג וְלָדַעַת שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ כְּלָל וּכְלָל, וְשֶׁיַּאֲמִין שֶׁגַּם עִמּוֹ וְאִתּוֹ מְסַבֵּב הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּדָרָכָיו הַנִּפְלָאִים, וְיִגְמֹר גַּם עִמּוֹ לְטוֹבָה, אִם רַק יִשְׁתַּדֵּל לְצַיֵּת וּלְקַיֵּם אֶת דִּבְרֵי רַבֵּנוּ, וְאֵין לוֹ אֶלָּא לַעֲשׂוֹת וּלְקַיֵּם אֶת צִוּוּיָיו הַקְּדוֹשִׁים, וְיִלְמַד לְשׁוֹנוֹ לוֹמַר עַל כָּל קְשָׁיוֹתָיו 'אֵינִי יוֹדֵעַ', וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַז"ל (ברכות ד) לְמַד לְשׁוֹנְךָ לוֹמַר אֵינִי יוֹדֵעַ, וְאָז כְּשֶׁנִּלְךָ בְּדֶרֶךְ זֶה נִנָּצֵל גַּם מִכָּל הַמַּחֲלוֹקוֹת וְהַמְּרִיבוֹת וְהַוִּכּוּחִים עִם אֲחֵרִים, וְלֹא דַּי שֶׁנִּתְעַלֶּה מֵעַל הַקְּשָׁיוֹת שֶׁיֵּשׁ לָנוּ מֵעַצְמֵנוּ, עוֹד גַּם נִתְעַלֶּה מִכָּל הַקְּשָׁיוֹת שֶׁיֵּשׁ לָנוּ עַל חֲבֵרֵינוּ, שֶׁמֵּהֶם בָּאִים כָּל הַמַּחֲלוֹקוֹת. וּכְשֶׁנֵּדַע לְנָכוֹן שֶׁעִקַּר הַחֲשִׁיבוּת הוּא רַק בְּקִיּוּם עֲצוֹת רַבֵּנוּ לְעָבְדָא וּלְמַעֲשֶׂה נִנָּצֵל מֵרֹב הַמַּחֲלוֹקוֹת וּמִכָּל הַקּוּשְׁיוֹת הַכְּלָלִיִּים וְהַפְּרָטִיִּים.

ו - רצא

הָיָה אוֹמֵר רל"י זַ"ל לְעִנְיַן הַשִּׂיחָה הַמּוּבֵאת בְּלִקּוּטֵי מוֹהֲרַ"ן חֵלֶק ב' סִימָן נה בַּדִּבּוּר הַמַּתְחִיל "רֶוַח עוֹלָם הַזֶּה אֵין לְשַׁעֵר" וְכוּ', שֶׁכְּמוֹ כֵן נִשְׁמַע וְנָבִין לְהֵפֶךְ חָלִילָה, 'הֶפְסֵד עוֹלָם הַזֶּה אֵין לְשַׁעֵר' כַּמָּה יָכוֹל הָאָדָם בְּמַעֲשָׂיו שֶׁאֵינָם הֲגוּנִים לְהַפְסִיד וּלְנָצַח נְצָחִים. שֶׁהֵם נִדְמִים לְהָאָדָם שֶׁהֵם קְטַנִּים בְּעֶרְכָּם, כְּמוֹ דִּבּוּר פֶּגוּם וּרְאִיָּה אֲסוּרָה וּבְטוּל תּוֹרָה וְכַדּוֹמֶה.

ו - רצב

אָמְרוּ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ לָעִנְיָן הַמּוּבָא בְּתוֹרָה ע"ג חֵלֶק ב' מֵעִנְיַן חֲמִשִּׁים שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה וְכוּ' שֶׁיֵּשׁ שֶׁאַף שֶׁכְּבָר זָכָה הָאָדָם וְהִתְעוֹרֵר לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה, כְּשֶׁבָּא אֶל הַשַּׁעַר מוֹצֵא אוֹתוֹ סָגוּר וְכוּ', עַיֵּן שָׁם. שֶׁלִּזֶּה קָשׁוּר מַעֲלַת קִימַת חֲצוֹת שֶׁכְּשֶׁזּוֹכֶה הָאָדָם לְהִתְעוֹרֵר אָז וְלָקוּם לִשְׁפֹּךְ שִׂיחוֹ כַּמַּיִם לִפְנֵי ה' אָז הוּא עֵת שֶׁמּוֹצֵא תָּמִיד אֶת הַשַּׁעַר פָּתוּחַ בְּאֵיזֶה מַדְרֵגָה שֶׁהוּא. וְזֶהוּ שֶׁאָמַר יִרְמְיָהוּ הַנָּבִיא בְּקִינָתוֹ אַחַר שֶׁנֶּחֱרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁהוּא בְּחִינַת שַׁעַר הַחֲמִישִׁים דִּקְדֻשָּׁה, הַכּוֹלֵל כָּל הַשְּׁעָרִים, שֶׁהַעֲצָה לַחֲזוֹר וְלָבוֹא וּלְהִכָּנֵס בָּהּ הוּא עַל יְדֵי קִימַת חֲצוֹת לַיְלָה, וְזֶהוּ 'קוּמִי רֹנִּי בַלַּיְלָה לִרְאשׁ אַשְׁמוּרוֹת שִׁפְכִי כַמַּיִם לִבֵּךְ נֹכַ"ח פְּנֵי

ה' (איכה ב). וְהַיְנוּ "נֹכַח פְּנֵי ה'", מַמָּשׁ כִּי אָז בְּעֵת קָדוֹשׁ זֶה כָּל הַשְּׁעָרִים פְּתוּחִים לְכָל אֶחָד וְאֶחָד. (וראה בביאור הליקוטים בפי' הרבב"ח על תו' ט).

ו - רצג

אָמְרוּ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ בְּמַה שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל (ליקו"מ ח"ב סימן צג) "כָּל עִנְיָנִי הוּא תְּפִלָּה", שֶׁבָּא לְהַדְגִּישׁ בָּזֶה מַעֲלַת הַתְּפִלָּה שֶׁיִּתְפַּלֵּל הָאָדָם עַל כָּל דָּבָר וְדָבָר בְּכָל הַמְּזַדְּמֵן לוֹ לְטוֹב אוֹ לְרַע חַס וְשָׁלוֹם, וְלֹא יִמְנַע עַצְמוֹ מִלְּהִתְפַּלֵּל עַל כָּל דָּבָר וְדָבָר אַף שֶׁהוּא אָדָם קָטָן בְּמַעֲלָה יִהְיֶה אֲשֶׁר יִהְיֶה. וְעַל עֲבוֹדָה זוֹ הִדְגִּישׁ וְיִחֵד רַבֵּנוּ דַּרְכּוֹ, שֶׁלֹּא יִפְטֹר עַצְמוֹ הָאָדָם עַל יְדֵי הַתְּפִלּוֹת הַקְּבוּעוֹת שֶׁסִּדְּרוּ לָנוּ רַז"ל, כִּי כָּל סִדּוּרָם אֶת סִדּוּר הַתְּפִלָּה לֹא תִּקְּנוּהוּ כִּי אִם לָצֵאת יְדֵי חוֹבַת תְּפִלָּה, אֲבָל בְּשׁוֹרֶשׁ עִנְיַן הַתְּפִלָּה שֶׁעוֹמֵד בְּרוּמוֹ שֶׁל עוֹלָם כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַז"ל (ברכות ו), מֵהֶנָּכוֹן שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה אָדָם שׁוּם פְּעֻלָּה לִפְנֵי שֶׁשִּׁבְּקֵשׁ וְהִתְפַּלֵּל עָלָיו, וְאַחַר עֲשׂוֹתוֹ הַדָּבָר יִתְפַּלֵּל שׁוּב וְיוֹדֶה וִישַׁבֵּח אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ. וְכָךְ יִנְהֹג תָּמִיד.

ו - רצד

אָמְרוּ בְּמַה שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ (ליקו"מ ח"ב קיב) אִם אַתָּה מַאֲמִין שֶׁיְּכוֹלִים לְקַלְקֵל תַּאֲמִין שֶׁיְּכוֹלִים לְתַקֵּן, שֶׁאֵין כַּוָּנָתוֹ שֶׁרַק יְתַקֵּן הַפְּגָם וְהַקִּלְקוּל וְכָל רוֹאֶה הַמֵּבִין וּמַבִּיט, יָבִין וְיִרְאֶה שֶׁהָיָה כָּאן קִלְקוּל, אֶלָּא תַּאֲמִין שֶׁיְּכוֹלִים לְתַקֵּן לְגַמְרֵי לְגַמְרֵי, עַד שֶׁלֹּא וְלֹא יִהְיֶה נָכָר הַפְּגָם וְהַחִסָּרוֹן כְּלָל וּכְלָל, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַז"ל (יומא פו:) שֶׁעַל יְדֵי תְּשׁוּבָה מֵאַהֲבָה זוֹכִין וְנַעֲשִׂין עֲוֹנוֹתָיו כִּזְכֻיּוֹת מַמָּשׁ. וְנִמְצָא שֶׁלֹּא דַּי רַק שֶׁלֹּא תִּקֵּן הַמְּעָוֹת אֶלָּא אַף תִּקֵּן יוֹתֵר וְיוֹתֵר וְאָמְרוּ שֶׁזֶּה הַכֹּל בְּכֹחַ הַצַּדִּיק הָאֱמֶת שֶׁכְּשֶׁזּוֹכֶה לִתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה זוֹכֶה עַל יָדוֹ לִתְשׁוּבָה מֵאַהֲבָה שֶׁאָז הִתְקִוּן גָּדוֹל בְּיוֹתֵר. וַאֲזַי נֶאֱמַר עָלָיו "בְּמָקוֹם שֶׁבַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה עוֹמְדִין צַדִּיקִים גְּמוּרִים אֵינָם עוֹמְדִים" (ברכות לד. סנהדרין צט.).

כִּי כְּשֶׁזּוֹכֶה שֶׁלְּמַעְלָה עֲוֹנוֹתָיו נִתְהַפְּכִין לִזְכֻיּוֹת, נִתְהַפְּכִין לִזְכֻיּוֹת זְכוּת כְּאֵלּוּ יוֹתֵר מֵאִילּוּ הוּא הָיָה עוֹשֶׂה אוֹתָם כִּזְכֻיּוֹת, כִּי הָאָדָם מָלֵא פְּנִיּוֹת וּמַחֲשָׁבוֹת רָעוֹת וְעוֹד חֶסְרוֹנוֹת אֲבָל כְּשֶׁמִּן הַשָּׁמַיִם נִתְהַפְּכִין לִזְכֻיּוֹת, הֲרֵי שֶׁהֵם כִּזְכֻיּוֹת זְכוּת בַּתַּכְלִית, וְזֶה נִכְלָל בְּמַה שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ (לעיל חלק ב, יז) "מָתַי שֶׁנִּזְכָּרִים מִפְּנֵי נַעֲשֶׂה הָאָדָם כְּתִינוֹק שֶׁנּוֹלָד", שֶׁהוּא זַךְ וְצַח לְגַמְרֵי לְלֹא שׁוּם פְּגָם, וְאַף שֶׁהוּא כְּבָר נִזְקָן בַּחֲטָאִים חַס וְשָׁלוֹם, וּכְעֵין שֶׁאָמְרוּ רַז"ל לְעִנְיַן גֵּר, גֵּר שֶׁנִּתְגַּיֵּר כְּתִינוֹק שֶׁנּוֹלַד דָּמֵי (יבמות כב.). וְעַל כֵּן "תַּאֲמִין שֶׁיְּכוֹלִים לְתַקֵּן" יוֹתֵר וְיוֹתֵר מֵאִילּוּ לֹא הָיָה קִלְקוּל כְּלָל וּכְלָל וְדוֹק כִּי אִי אֶפְשָׁר לְהַאֲרִיךְ בִּדְבָרִים דְּקִים כְּאֵלּוּ.

ו - רצה

יָדוּעַ מַה שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ לְעִנְיַן הַדְּפָסַת סֵפֶר סִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת שֶׁרוֹצֶה שֶׁיִּהְיֶה כָּתוּב לְמַטָּה בְּשִׂפַת הָאִידִישׁ וּלְמַעְלָה בִּלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ, וְכַמּוּבָא בְּהַקְדָּמַת הַסֵּפֶר, אַחַת מֵהַסִּבּוֹת

הַקְּשׁוּרוֹת לָזֶה, הוּא בְּמַה שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל (בספר חיי מוהר"ן סימן כה) מַחֲמַת מַה שֶׁיָּכוֹל לִהְיוֹת שֶׁאִשָּׁה עֲקָרָה תִּקְרָא בָּהֶם וְתִפָּקֵד לְטוֹבָה מֵחֲמַת סְגֻלַּת הַקְּרִיאָה. וּמֵחֲמַת שֶׁהֶרְגֵּל הַנָּשִׁים אָז הָיָה לְדַבֵּר וְלִקְרֹא בִּשְׂפַת הָאִידִישׁ רָצָה רַבֵּנוּ שֶׁיְּדַפִּיסוּ לְמַטָּה אֶת הָאִידִישׁ וּלְמַעְלָה בְּלָשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ כְּדֵי לְהַקֵּל עֲלֵיהֶם. וְתוֹעִיל לָהֶם סְגֻלַּת הַקְּרִיאָה בְּיוֹתֵר. לְבַד מִנִּסְתָּרוֹת הַגְּדוֹלוֹת שֶׁאֵין לָנוּ בָּהֶם שׁוּם הַשָּׂגָה כְּלָל.

ו - רצו

פֵּרֵשׁ רַבִּי נָתָן בַּיְיטְלְמַאכֶר זַ"ל הַלָּשׁוֹן שֶׁבְּתְחִלַּת סִפּוּרֵי הַמַּעֲשִׂיּוֹת "בַּדֶּרֶךְ סִפַּרְתִּי מַעֲשֶׂה שֶׁכָּל מִי שֶׁהָיָה שׁוֹמְעָהּ הָיָה לוֹ הִרְהוּר תְּשׁוּבָה" שֶׁ'דֶּרֶךְ' זֶה סוֹבֵב עַל כָּל אֶחָד, כִּי כָּל אֶחָד יֵשׁ לוֹ דֶּרֶךְ חַיִּים מְיֻחֶדֶת וְדַרְכּוֹ חַיָּיו הוּא סִפּוּר מַעֲשֶׂה, וּבְדַרְכּוֹ זֶה סִפֵּר רַבֵּנוּ מַעֲשֶׂה שֶׁהֵם תּוֹרוֹתָיו וּמַאֲיִנוֹת חָכְמָתוֹ שֶׁעַל יָדָם כָּל מִי שֶׁרַק שׁוֹמֵעַ אוֹתָם 'יֵשׁ לוֹ הִרְהוּר תְּשׁוּבָה' וּמוֹצֵא דַּרְכָּם דֶּרֶךְ תְּשׁוּבָה בְּדַרְכּוֹ כָּרְאוּי לוֹ.

ו - רצז

אָמְרוּ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ בַּסִּפּוּר הַמּוּבָא בְּסִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת מַעֲשֶׂה ג' מִחֵגֶר שֶׁכְּשֶׁמָּצָא הַחֵגֶר עֵשֶׂב חָדָשׁ שֶׁלֹּא טָעַם כְּטַעֲמוֹ עַד הֵנָּה שָׁם לֵב לַדָּבָר וּתְפָסוֹ מֵהַשֹּׂרֶשׁ וְכוּ', עַיֵּן שָׁם. וְדִיְּקוּ בַּדָּבָר שֶׁזֶּה בָּא לְלַמְּדֵנוּ לְבָלִי לְתְלוֹת חַס וְשָׁלוֹם שׁוּם דָּבָר בַּטֶּבַע אֶלָּא לְשׁוּם לֵב הֵיטֵב הֵיטֵב לְכָל שִׁנּוּי הַנַּעֲשֶׂה תַּחַת הַשֶּׁמֶשׁ, וְלִבְדֹּק הַדְּבָרִים הַמִּשְׁתַּנִּים בָּעוֹלָם וְלֵידַע בְּשִׂכְלוֹ לְשׁרֶשׁ הַדְּבָרִים שֶׁל כָּל דָּבָר, לְבַדֹּק וְלִשְׁאֹל מַדּוּעַ עָשָׂה ה' כָּכָה וְכוּ' וְכוּ'. וְדָוְקָא מֵחֲמַת שֶׁשָּׁם לִבּוֹ לַדְּבָרִים וְיָרַד לַשֹּׂרֶשׁ שֶׁהוּא עִנְיַן הָאֱמוּנָה, הֵבִיאָה אוֹתוֹ הָאֱבֶן לְמָקוֹם שֶׁהָיָה נִצְרָךְ לוֹ לְחֶלְיוֹ עַד שֶׁנִּרְפָּא מִחוֹלַאֲתוֹ כַּמְּסֻפָּר שָׁם. וְכִמְבֹאָר בְּלִקּוּטֵי מוֹהֲר"ן סִימָן נד שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְצַמְצֵם אֱלֹקוּתוֹ מֵרַאשִׁית הָאֲצִילוּת עַד לְמָקוֹם שֶׁעוֹמֵד בּוֹ הָאָדָם וּמְרַמֵּז לוֹ רְמָזִים שֶׁיִּתְקָרֵב עַל יְדֵי זֶה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְצָרִיךְ הָאָדָם לְשׁוּם לִבּוֹ לַמְּקָרִים וְהַשְּׁנוּיִים שֶׁנַּעֲשִׂים עִמּוֹ בִּפְרָטִיּוּת, וּמֵהַנַּעֲשֶׂה בְּכָלְלִיּוּת הָעוֹלָם וּלְהַאֲמִין שֶׁהַכֹּל בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. (וראה עוד בחלק ד, סימן תכב.).

ו - רחצ

בְּסִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת בַּמַּעֲשֶׂה מֵחֵגֶר (מעשה ג') בְּעִנְיַן מֶלֶךְ הַשֵּׁדִים שֶׁנִּתְגַּדֵּל עַד לַשָּׁמַיִם וְכוּ', אָמְרוּ בָּזֶה אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁיֵּשׁ בָּזֶה רֶמֶז לְעִנְיָן זֶה שֶׁצְּרִיכִים לְדַעַת, שֶׁאַף שֶׁרוֹאִים אֶת כֹּחוֹת הַטֻּמְאָה מִתְגַּבְּרִים וְעוֹלִים, אֲבָל כָּל זֶה 'עַד לַשָּׁמַיִם' שֶׁהֵם רֶמֶז לִבְחִינַת כֹּחוֹת הַטֶּבַע שֶׁתַּחַת הַמַּזָּלוֹת, אֲבָל אָנוּ בִּתְפִלָּתֵנוּ כֹּחֵנוּ לְמַעְלָה לְמַעְלָה מֵהַטֶּבַע, וְאָנוּ בִּבְחִינַת 'מֵעַל הַשָּׁמַיִם' וְיֵשׁ בְּכֹחַ תְּפִלָּתֵנוּ לְהַמְשִׁיךְ הַשְׁפָּעוֹת וִישׁוּעוֹת כְּאֵלּוּ מִן הַשָּׁמַיִם, וְעוֹד גַּם כְּדֵי לְהַכְנִיעַ אֶת הַשֵּׁד וְהַטֻּמְאָה עַד עָפָר בִּבְחִינַת מַשְׁפִּיל רָשָׁעִים עֲדֵי אָרֶץ. הַמְבֹאָר בְּתוֹרָה ח'

חֵלֶק א', וְגַם זֹאת נֵדַע לִבְלִי לְהִתְפַּחֵד מֵהַטֻּמְאָה הַמַּפִּילָה עָלֵינוּ חִתָּתָהּ, כִּי יֵשׁ וְיֵשׁ בְּכֹחֵנוּ בַּתְּפִלָּה לְהַמְשִׁיךְ יְשׁוּעוֹת מִמָּקוֹם נִשְׂגָּב וְנוֹרָא כָּזֶה עַד שֶׁתִּכְלֶה וְתַעֲבֹר הַטֻּמְאָה מִן הָאָרֶץ לְגַמְרֵי לְגַמְרֵי. כִּי תְּפִלָּה הִיא בְּחִינַת נְסִים שֶׁהֵם לְמַעְלָה מִן הַטֶּבַע לְגַמְרֵי לְגַמְרֵי.

ו - רצט

בְּמַעֲשֶׂה מֵהָרַב וּבֶן יָחִיד (סיפו"מ מעשה ח), בְּמַה שֶׁמְּסַפֵּר שָׁם שֶׁלֹּא הִרְגִּישׁ הַבֵּן יָחִיד טַעַם בְּלִמּוּדוֹ עַל כֵּן רָצָה לִנְסֹעַ לַצַּדִּיק וְכוּ' אָמְרוּ וְדִיקוּ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁזֶּוְקָא זֶה הַבֵּן יָחִיד מֵחֲמַת שֶׁלֹּא הָיָה בּוֹ שׁוּם עָוֹן וְשׁוּם חִסָּרוֹן, עַל כֵּן הָיָה תְּמֵהַּ מַדּוּעַ לֹא יַרְגִּישׁ טַעַם בַּעֲבוֹדָתוֹ אֶת ה', כִּי לֹא הָיָה לוֹ שׁוּם עָוֹן לְתָלוֹת בּוֹ הַחִסָּרוֹן, וְאַף עַל פִּי שֶׁהָיָה בְּדַרְגָּא כָּזוֹ הֵבִין נְכוֹחָה שֶׁעָדַיִן עָלָיו לָקוּם וְלִנְסֹעַ אֶל הַצַּדִּיק לְבַקֵּשׁ עֲצָתוֹ, וּמִזֶּה כָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן אֲנָשִׁים כְּעֶרְכֵּנוּ, שֶׁאֵין אָנוּ מַרְגִּישִׁים חִיּוּת לְסִבַּת עֲוֹנוֹתֵינוּ וּמֵחֲמַת מַעֲשֵׂינוּ הָרָעִים, וְעַל כֵּן כָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁצְּרִיכִים אָנוּ לְהִזְדָּרֵז וְלִנְסֹעַ וּלְחַפֵּשׂ אֶת הַצַּדִּיק וְלִנְסֹעַ אֵלָיו יִהְיֶה רָחוֹק כַּמָּה שֶׁיִּהְיֶה.

ו - ש

אָמְרוּ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ עַל הַמְּסֻפָּר בְּסִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת מַעֲשֶׂה מֵהָרַב וּבֶן יָחִיד, (סיפו"מ מעשה ח) שֶׁאָמַר לוֹ הַשֵּׂד "אִם תִּרְצֶה אֶהְיֶה בּוֹלֵעַ אוֹתְךָ" וְכוּ', עַיֵּן שָׁם. שֶׁכֵּן הַדָּבָר מִצַּד הַסִּטְרָא אָחֳרָא שֶׁאֵין לָהֶם שׁוּם כֹּחַ כְּלָל לְהָרַע לְזֶה הַהוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ ה', וְרַק אִם יִרְצֶה חָלִילָה וִיבַטֵּל מֵעַצְמוֹ כֹּחַ הָרְצוֹן דִּקְדֻשָּׁה, אָז יָכוֹל לִהְיוֹת לְהַסִּטְרָא אָחֳרָא כֹּחַ אֲחִיזָה לִשְׁלֹט עַל הָאָדָם עַד שֶׁמְּדַרְגָּא לְדַרְגָּא תִּבְלָעֵהוּ חַס וְשָׁלוֹם לְגַמְרֵי.

ו - שא

אָמְרוּ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ בְּגֹדֶל מַעֲלַת הַתְּפִלָּה: אַחַר שֶׁהִפְצִיר הָאָדָם בַּתְּפִלָּה עַל כָּל דָּבָר הַנִּצָּרֵךְ לוֹ, הֵן בַּגַּשְׁמִיּוּת וְהֵן בָּרוּחָנִיּוּת אָז אַף כְּשֶׁרוֹאֶה לְכְאוֹרָה שֶׁאֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹמֵעַ לוֹ כְּבַקָּשָׁתוֹ, לֹא יִהְיֶה דּוֹאֵג לִבּוֹ יוֹתֵר, כִּי מֵאַחַר שֶׁהִתְפַּלֵּל וּבִקֵּשׁ עָלָיו כָּרָאוּי, יַסְכִּים לְהַנְהָגָתוֹ יִתְבָּרַךְ אֵיךְ שֶׁהוּא. וּכְמוֹ שֶׁמָּצִינוּ בְּמַעֲשֶׂה מֵהֶחָכָם וְתָם (בסיפורי מעשיות מעשה ט), שֶׁהַתָּם הָיָה אוֹמֵר לְאִשְׁתּוֹ שֶׁתִּתֵּן לוֹ הַמָּרָק וְהַבָּשָׂר וְכַדּוֹמֶה וְנָתְנָה לוֹ שׁוּב חֲתִיכַת לֶחֶם וּמְעַט מַיִם וְכוּ', רְאֵה שָׁם בַּאֲרִיכוּת, וְהֵינוּ כִּי בְּחִינַת הָאִשָּׁה מְרַמֵּז עַל בְּחִינַת הַתְּפִלָּה, (כמבואר בליקוטי מוהר"ן סימן מט), וְאַחַר שֶׁאָמַר וּבִקֵּשׁ בִּתְפִלָּתוֹ וְאַף עַל פִּי כֵן לֹא נִתְמַלְּאָה בַּקָּשָׁתוֹ בִּשְׁלֵמוּת כִּרְצוֹנוֹ, הַנָּכוֹן הוּא שֶׁלֹּא אִכְפַּת לוֹ, אֶלָּא יְקַבֵּל גַּם זֹאת הַמְּעַט בְּשִׂמְחָה וְחֶדְוָה, וְשֶׁלֹּא יִדְאַג שׁוּב כְּלָל וּכְלָל, מֵאַחַר שֶׁקִּבֵּל הַדָּבָר עַל יְדֵי תְּפִלּוֹתָיו וּבַקָּשׁוֹתָיו, וְרָאוּי שֶׁיַּרְגִּישׁ בַּדָּבָר אֶת כָּל הַטְּעָמִים וְהַתַּעֲנוּגִים אַף אִם זָכָה וְקִבֵּל רַק שֶׁפַע מְעַט כָּל שֶׁהוּא. וּכְמוֹ הַתָּם שֶׁהִרְגִּישׁ כָּל הַטְּעָמִים בְּאוֹתוֹ חֲתִיכַת לֶחֶם וּבְאוֹתוֹ מְעַט מַיִם,

וְכָל זֶה מֵחֲמַת שֶׁבִּקְּשׁוּ וְקִבְּלוּ עַל יְדֵי הָאִשָּׁה שֶׁהִיא בְּחִינַת הַתְּפִלָּה בִּבְחִינַת אִשָּׁה יִרְאַת ה' תִּיא תִּתְהַלָּל וְכַנַּ"ל.

ו - שב

אָמְרוּ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁעִנְיַן הַמְנָעָל שֶׁל הַתֹּם שֶׁהָיָה בִּשְׁלֹשָׁה קְצָווֹת, (כמסופר בסיפורי מעשיות מעשה ט) מְרַמֵּז עַל בְּחִינַת חֶסְרוֹן הָאוֹת הָרְבִיעִית שֶׁבְּשֵׁם יקו"ק שֶׁבָּזֶה נִשְׁלֶמֶת הַמַּלְכוּת וְהַשְׁכִינָה, וְאַף עַל פִּי כֵן לְפִי גֹּדֶל מַעֲלַת הַתְּפִלָּה כַּמָּה מָתוֹק אַף מִנְעָל זֶה.

ו - שג

אָמְרוּ בְּהַמַּעֲשֶׂה מִבֶּעְרְגִּיר וְעָנִי (בסיפורי מעשיות מעשה י) שֶׁכְּשָׁרָאָה הַבֶּעְרְגִּיר אֶת שְׁכֵנוֹ הֶעָנִי בּוֹכֶה נִכְנַס אֵלָיו וּשְׁאָלוֹ עַל מָה תִּבְכֶּה וְכוּ' וְכוּ'. שֶׁכָּךְ הַדָּבָר נוֹהֵג בְּכָלְלִיּוּת הַצַּדִּיק עִם אֲנָשָׁיו, שֶׁבְּרֶגַע שֶׁהָאָדָם בּוֹכֶה וּמִתְאוֹנֵן עַל חֶסְרוֹנוֹתָיו בַּעֲבוּדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ נִכְנָס וּבָא אֵלָיו הַצַּדִּיק בְּסִיַּעְתָּא דִּשְׁמַיָּא וּמִתְעַנְיֵן בְּמַצָּבוֹ וְאֵינוֹ מַנִּיחוֹ בְּצָרָתוֹ, וְשׁוֹאֵל לְחֶסְרוֹנוֹ וְחוֹשֵׁב יַחַד עִמּוֹ עֲצוֹת נְכוֹנוֹת לִישׁוּעָתוֹ.

ו - דש

בְּסִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת בְּמַעֲשֵׂה 'בֶּן מֶלֶךְ וּבֶן שִׁפְחָה שֶׁנֶּחְלְפוּ' (סיפו"מ מעשה יא) וְכוּ' מֵעִנְיַן שְׂחוֹק הַיּוֹם שֶׁשּׁוֹחֵק מִן הַלַּיְלָה "דָּאס לַאכְט דֶער טָאג אוֹיס דֶער נַאכְט". אָמְרוּ בָּזֶה אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ, שֶׁכֵּן הַדָּבָר נוֹהֵג גַּם בְּעֵת הַצָּרָה וְהַחֹשֶׁךְ, שֶׁאָז חוֹשֵׁב הָאָדָם שֶׁכָּךְ יְבַלֶּה יָמָיו וְאֵין רוֹאֶה וּמוֹצֵא שׁוּם מִפְלָט מִצָּרָתוֹ וְכִמְעַט שֶׁמִּתְיָאֵשׁ לְגַמְרֵי וְאַחַר כָּךְ כְּשֶׁעוֹזְרוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּבָא לִישׁוּעָתוֹ שׂוֹחֵק מִכָּל מַחְשְׁבוֹתָיו שֶׁהָיוּ לוֹ וְרוֹאֶה אֵיךְ שֶׁהַכֹּל הִתְהַפֵּךְ לְטוֹבָה, וְאָז כְּשֶׁבָּא הַיּוֹם שֶׁהִיא בְּחִינַת הַיְשׁוּעָה שׂוֹחֵק אָז מִן הַלַּיְלָה שֶׁהִיא בְּחִינַת הַחֹשֶׁךְ וְהַצָּרָה. וְצָרִיךְ תָּמִיד הָאָדָם לְקַוּוֹת שֶׁעוֹד בְּוַדַּאי יַגִּיעַ יוֹם שֶׁבּוֹ יִשְׂחַק הַיּוֹם מִן הַלַּיְלָה.

ו - שה

הָיָה אוֹמֵר רל"י זַ"ל לָעִנְיָן הַמּוּבָא בְּסִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת "מַעֲשֶׂה מֵהַבַּעַל תְּפִלָּה" (מעשה יב), בְּעִנְיַן הַמַּאֲכָלִים שֶׁכְּשֶׁהֵרִיחוּ אֵלּוּ בְּנֵי הַמְּדִינָה שֶׁל עֲשִׁירוּת אֶת רֵיחָם מָאֲסוּ בְּמָמוֹן וְכוּ' שֶׁאֵלּוּ הַמַּאֲכָלִים מְרַמְּזִים הֵם עַל כָּל דִּבְרֵי הַצַּדִּיקִים וּבִפְרָט תּוֹרוֹת רַבֵּנוּ הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁכְּשֶׁזּוֹכֶה הָאָדָם לְטָעֵם מִמַּעֲמַיֵּהֶם כָּרָאוּי מִתְבַּטְּלִים מִמֶּנּוּ כָּל הַתַּאֲוֹת וּבִפְרָט תַּאֲוַת מָמוֹן הַקָּשֶׁה מִכֻּלָּם. וּכְמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ רַבֵּנוּ (בליקו"מ סימן קנז) כָּל הַנֶּהֱנֶה מִדִּבְרֵי תוֹרָה - נוֹטֵל חַיָּיו מִן הָעוֹלָם. חַיָּיו מְרַמֵּז עַל הַמָּמוֹן שֶׁ'אֵלָיו הוּא נוֹשֵׂא אֶת נַפְשׁוֹ'. וְהַנֶּהֱנֶה מִדִּבְרֵי תוֹרָה שֶׁל הַצַּדִּיקִים עַל יְדֵי זֶה מִתְבַּטֵּל אֲצִלּוֹ תַּאֲוַת מָמוֹן.

ו - שו

אָמְרוּ לְעִנְיַן מַעֲלַת גֹּדֶל קְדֻשַּׁת הַשִּׂיחוֹת חֻלִּין שֶׁל רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ, שֶׁהִפְלִיג רַבֵּנוּ בְּשִׁבְחוֹ (כַּמְבֹאָר בְּסֵפֶר חַיֵּי מוֹהַר"ן סִימָן שעו, תקט.) שֶׁלְּגַבֵּנוּ, הַיְנוּ לַאֲנָשִׁים כְּעֵרְכֵּנוּ, הַלִּמּוּד לְמַעֲשֶׂה הֵיוֹצֵא לָנוּ מִזֶּה, שֶׁנֵּדַע וְנָבִין כַּמָּה אָנוּ מַפְסִידִים בְּשִׂיחוֹת חֻלִּין שֶׁבְּמַדְרֵגָתֵנוּ, שֶׁאֵינָם אֶלָּא שִׂיחוֹת חֻלִּין יְרוּדִים וּשְׁפָלִים. וְאִם הָיִינוּ שׁוֹמְרִים וְנוֹצְרִים פִּינוּ וּלְשׁוֹנֵנוּ הָיִינוּ מִתְקַדְּשִׁים וּמִתְעַלִּים עַד שֶׁגַּם עָלֵינוּ הָיָה נֶאֱמַר "וְעָלֵהוּ לִתְרוּפָה", זֶה שִׂיחַת תַּלְמִיד חָכָם, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַז"ל (סוכה כא).

ו - שז

נִמְצָא בְּכִתְבֵי יָד הָרַב הֶחָכָם רַבִּי יַעֲקֹב רַבִּי יַעֲקֹב קַלְמָנוֹבִיץ זַ"ל שֶׁנִּפְעֲתִיקוּ מֵאֶחָד מִגְּדוֹלֵי אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ נָסַח תְּפִלָּה הַקְּשׁוּר לְעִנְיַן הַמְבֹאָר בְּשִׂיחוֹת הר"ן סִימָן (סימן ב. קלח עיי"ש.) וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: הֲרֵינִי מוֹסֵר נַפְשִׁי וְרוּחִי וְנִשְׁמָתִי וְכָל הַתְּנוּעוֹת, וְכָל הָעֲשִׂיּוֹת, וְכָל הָעֲבֹדוֹת וְכָל הַמַּחֲשָׁבוֹת, וְכָל הַהַטָּיוֹת וְכָל הַכְּפִילוּת, וְכָל מַה שֶּׁעָשִׂיתִי בֵּין בְּדִבּוּר בֵּין בְּמַחֲשָׁבָה בֵּין בִּרְאִיָּה בֵּין בִּשְׁמִיעָה בֵּין בְּמַעֲשֶׂה, בֵּין בְּהָקִיץ בֵּין בַּחֲלוֹם בֵּין בְּשׁוֹגֵג בֵּין בְּמֵזִיד בֵּין בְּאֹנֶס בֵּין בְּרָצוֹן בֵּין בְּגִלְגּוּל זֶה בֵּין בְּגִלְגּוּלִים אֲחֵרִים, מִנְּעוּרַי וְעַד הַיּוֹם הַזֶּה וְעַד הָרֶגַע הַזֹּאת, שֶׁאֲנִי מְבַקֵּשׁ וּמִתְפַּלֵּל לְפָנֶיךָ וּמִתְחַנֵּן וּמִתְנַפֵּל לְפָנֶיךָ אֲדוֹן כֹּל הִתְמַלֵּא בְּרַחֲמִים שֶׁיִּהְיוּ הַכֹּל מְסוּרִים בְּיָדֶיךָ, וְאַתָּה בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים תְּתַקֵּן אֶת כֻּלָּם שֶׁיִּהְיֶה הַכֹּל כִּרְצוֹנְךָ הַטּוֹב בֶּאֱמֶת, וּמֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם לֹא אָסוּר מֵרְצוֹנְךָ יָמִין וּשְׂמֹאל וְכִרְצוֹנְךָ תָּמִיד אֶעֱשֶׂה בְּכָל עֵת וּבְכָל זְמַן. אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן.

ו - שח

עַל הַשִּׂיחָה הַמּוּבֵאת בְּשִׂיחוֹת הָרַ"ן סִימָן נ"א בְּמַה שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל אֶת זֶה תְּקַבְּלוּ מֵאִתִּי שֶׁלֹּא לְהָנִיחַ שֶׁהָעוֹלָם יַטְעֶה אוֹתָנוּ וְכוּ', הָיוּ אוֹמְרִים: רֹאשׁ כָּל הַטָּעֲיוֹת וְהָרַמָּאֲיוֹת שֶׁיְּכוֹלִים לְהַטְעוֹת הָעוֹלָם אֶת הָאָדָם הוּא בְּפִרְסוּם שֶׁל שֶׁקֶר וְכָבוֹד מְדֻמֶּה, שֶׁכְּשֶׁנּוֹתְנִים לוֹ אֶת זֶה הַסּוֹבְבִים אוֹתוֹ יְכוֹל לִפֹּל בְּמֶהֱרָה לְטָעֲיוֹת וְדִמְיוֹנוֹת שֶׁל גַּדְלוּת וְכָבוֹד, עַל אַף שֶׁלְּאֱמֶת אֵינוֹ כִּי אִם דִּמְיוֹן שֶׁל שֶׁקֶר שָׁוְא וְהֶבֶל. וְאֵין שׁוּם אָדָם שֶׁאֵינוֹ עוֹמֵד בְּסַכָּנָה זוֹ, כִּי בְּכָל אָדָם וְאָדָם יֵשׁ מָקוֹם שֶׁיְּכוֹל לְחַלְחֵל בּוֹ חֵן שֶׁל שֶׁקֶר וְתַאֲוַת הַפִּרְסוּם בְּאֵיזֶה מַדְרֵגָה וּמַעֲמָד שֶׁעוֹמֵד בּוֹ.

ו - שט

הָיָה אוֹמֵר רל"י זַ"ל שֶׁהַצַּוּוּי הַזֶּה שֶׁצִּוָּנוּ רַבֵּנוּ זַ"ל (שם בשיחות הר"ן) וְאָמַר "אַל תִּתְּנוּ לְהָעוֹלָם לְהַטְעוֹת אֶתְכֶם כִּי הָעוֹלָם הַזֶּה מַטְעֶה אוֹתָנוּ "לְגַמְרֵי", הוּא דִּבּוּר וְשִׂיחָה כָּזוֹ הַכּוֹלֶלֶת אֶת הָאָדָם בְּכָל דַּרְגָּא בֵּין אִם הוּא חָסִיד שֶׁבַּחֲסִידִים שֶׁחוֹשֵׁב וּמְהַרְהֵר בְּטָעוּת

בְּגֹדֶל חֶסְידוּתוֹ וְכוּ' וּבֵין אִם נָפַל לְהֵיכָן שֶׁנָּפַל, שֶׁלֹּא יִרְמֶה עַצְמוֹ לְהַתִּיר לְעַצְמוֹ לִפֹּל יוֹתֵר חָלִילָה. "כִּי הָעוֹלָם מַטְעֶה אוֹתָנוּ "לְגַמְרֵי".

ו - שי

הָיָה אוֹמֵר רל"י זַ"ל לְעִנְיַן סֵדֶר דֶּרֶךְ הַלִּמּוּד בְּסֵדֶר בְּקִיאוּת שֶׁהִרְחִיב עָלֶיהָ רַבֵּנוּ אֶת הַדִּבּוּר, כַּמְבֹאָר בְּשִׂיחוֹת הָר"ן סִימָן ע"ו. שֶׁכְּמוֹ שֶׁמָּצִינוּ בְּהַמְבֹאָר בְּתוֹרָה ס"ה לְעִנְיַן הַתְּפִלָּה שֶׁכָּתַב שָׁם רַבֵּנוּ זַ"ל כִּי כָּל דִּבּוּר הוּא עוֹלָם מָלֵא, וּכְשֶׁאָדָם עוֹמֵד לְהִתְפַּלֵּל וּמְדַבֵּר דִּבּוּרֵי הַתְּפִלָּה, אֲזַי הוּא מְלַקֵּט אוֹת אַחַת לְאַחַת וְעוֹשֶׂה אֲגֻדָּה אַחַת וּכְדֻגְמַת הַמְלַקֵּט שׁוֹשַׁנִּים נָאִים שֶׁהוֹלֵךְ וּמְחַבְּרָם וּמְלַקֵּט וּמְקַבֵּץ כַּמָּה וְכַמָּה אֲגֻדּוֹת יָפִים וְנָאִים, כְּמוֹ כֵן הוּא הוֹלֵךְ בַּתְּפִלָּה מֵאוֹת לְאוֹת עַד שֶׁמִּתְחַבְּרִים כַּמָּה אוֹתִיּוֹת וְנַעֲשֶׂה מֵהֶם דִּבּוּר, וְכֵן עוֹשֶׂה בְּתֵבוֹת שְׁלֵמוֹת וְכוּ' וְכוּ', וְתֵכֶף כְּשֶׁיּוֹצֵא אוֹת רִאשׁוֹנָה כְּגוֹן אוֹת ב' מִתֵּבַת בָּרוּךְ, אֲזַי הָאוֹת מְבַקֵּשׁ וּמִתְחַנֵּן מֵהַנֶּפֶשׁ לְבַל תִּפָּרֵד מִמֶּנּוּ, כִּי אֵיךְ תּוּכַל לְהִתְפָּרֵד מִמֶּנִּי לְגַדֶּל הַהִתְקַשְּׁרוּת וְהָאַהֲבָה שֶׁיֵּשׁ בֵּינֵינוּ, כִּי אַתָּה רוֹאֶה אֶת יְקָר יָפְיִי וְזִיוִי וַהֲדָרִי וְתִפְאַרְתִּי, וְאֵיךְ תּוּכַל לְנַתֵּק עַצְמְךָ מִמֶּנִּי וְלִפְרֹד מֵאִתִּי, הֵן אֱמֶת שֶׁאַתָּה צָרִיךְ לֵילֵךְ יוֹתֵר כְּדֵי לְלַקֵּט עוֹד סְגֻלּוֹת יְקָרוֹת וַחֲמוּדוֹת גְּדוֹלוֹת, אֲבָל אֵיךְ תּוּכַל לְפָרֵד מִמֶּנִּי וְלִשְׁכֹּחַ אוֹתִי, עַל כָּל פָּנִים תִּרְאֶה שֶׁבְּכָל מָקוֹם שֶׁתֵּלֵךְ וְתָבוֹא לְשָׁם לֹא תִּשְׁכַּח אוֹתִי וְלֹא תִּפָּרֵד מִמֶּנִּי וְכוּ', עַיֵּן שָׁם הֵיטֵב. שֶׁכְּמוֹ כֵּן צָרִיךְ לִהְיוֹת לְעִנְיַן לִמּוּד הַתּוֹרָה הַנַּ"ל שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁמַּרְגִּישׁ חֲיוּת נִפְלָא בְּעֹמֶק דִּבְרֵי הַתּוֹרָה עַד שֶׁקָּשֶׁה עָלָיו לָלֶכֶת הָלְאָה וְלִלְמֹד לְהַלָּן לְרֹב הַנְּעִימוּת וְהַמְּתִיקוּת שֶׁמַּרְגִּישׁ בָּהּ, אֲבָל בְּהֶכְרֵחַ שֶׁיֵּלֵךְ הָלְאָה וְיִלְמֹד לְהַלָּן יוֹתֵר, וְזֶהוּ מִמְּצִוַּת לִמּוּד הַתּוֹרָה וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַז"ל (מ"ר ויקרא כה.) לְעִנְיַן הַתְּשׁוּבָה שֶׁאִם לָמַד קֹדֶם דַּף אֶחָד, יִלְמַד הַיּוֹם שְׁנֵי דַּפִּים וְכֵן לְהַלָּן יוֹתֵר וְיוֹתֵר, וְגַם עַל זֶה עַצְמוֹ מְקַבֵּל שָׂכָר עַל זֶה שֶׁלּוֹמֵד לְהַלָּן עוֹד וְעוֹד, בּוֹ בָּעֵת שֶׁמַּרְגִּישׁ חֲיוּת נִפְלָאָה בְּעִיּוּן שֶׁבָּהּ וְאֵין לוֹ חֵשֶׁק לְהַנִּיחַ אֶת הַמַּאֲמָר שֶׁלּוֹמֵד.

ו - שיא

הִבְהִירוּ בָּזֶה שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ בְּשִׂיחוֹת הָר"ן (סימן קכד), שֶׁאֵין מִי שֶׁשָּׂמַע מִפִּיו מוּסָר, וְכָל דִּבּוּר שֶׁאוֹמֵר הוּא טָבוּל בְּדִמְעוֹת, שֶׁכָּל שֶׁכֵּן הַחֲבֵרִים הַמְקֻרָבִים לְרַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ צְרִיכִין אַף הֵם לְהִזָּהֵר מִלְּהוֹכִיחַ וּלְיַסֵּר אֶחָד אֶת חֲבֵרוֹ בְּדִבְרֵי מוּסָר וְתוֹכָחָה, וְכָל דִּבּוּרָם יִהְיוּ רַק בְּנַחַת וְאַהֲבָה וְיִרְצֶה כָּל אֶחָד לְקַבֵּל וְלִשְׁמֹעַ מֵחֲבֵרוֹ וְלֹא לְיַסְּרוֹ, בִּבְחִינַת 'וּמְקַבְּלִי"ן דֵּין מִן דֵּין', כִּי כְּשֶׁעוֹמֵד וּמְיַסֵּר אֶת חֲבֵרוֹ, וּכְמוֹ כֵן חֲבֵרוֹ יְיַסֵּר אוֹתוֹ לֹא יִתְקַיֵּם לָנֶצַח עִנְיַן הַגְּדוֹל שֶׁל 'וּמְקַבְּלִין דֵּין מִן דֵּין' הַמְבֹאָר בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ בְּלִקּוּטֵי מוֹהַר"ן סִימָן ל"ד, עַיֵּן שָׁם. וּכְדֶרֶךְ בְּנֵי אָדָם שֶׁאֵינָם חֲפֵצִים לִשְׁמֹעַ מִגְּרִעוֹתֵיהֶם בְּדֶרֶךְ תּוֹכָחָה וּמוּסָר, וְעַל כֵּן יִהְיוּ כָּל

דִּבּוּרֵיהֶם מִתּוֹךְ לִמּוּד זְכוּת וְאַהֲבָה בִּבְחִינַת הַכָּתוּב "תּוֹכַחַת-חַיִּים", הַיְנוּ תּוֹכָחָה הַנּוֹתֶנֶת וּמְפִיחָה חַיִּים וְלֹא לְהֵפֶךְ חָלִילָה.

ו - שיב

בְּסֵפֶר חַיֵּי מוֹהַר"ן סִימָן י"א. בְּמַה דְּאִיתָא שָׁם בְּדִבְרֵי הַמְשָׁרֵת שֶׁל רַבֵּנוּ שֶׁאָמַר לְרַבֵּנוּ רַבִּי תְּנוּ מָעוֹת עֲבוּר נְרוֹת וְכוּ' וְאָמַר רַבֵּנוּ ז"ל לְמוֹהַרְנַ"תְ שֶׁאִם יִהְיֶה אִישׁ כָּשֵׁר יָבִין שַׂיְכוּת דְּבָרִים אֵלּוּ לְהַנֶּאֱמַר בְּתוֹרָה כ"א, אָמַר רל"י ז"ל שֶׁבְּכַוָּנַת הַדְּבָרִים שֶׁיְקַדֵּשׁ אֶת שִׂבְעַת הַנֵּרוֹת הַמְבֹאָר בִּפְנִים הַמַּאֲמָר, וְיִשְׁתַּדֵּל בָּזֶה אַף גַּם בְּמָעוֹת רַבּוֹת עַל יְדֵי שֶׁיְקַנֶּה לוֹ רַב הָגוּן שֶׁיְלַמְּדֵהוּ נְכוֹנָה אֵיךְ לְקַדְּשָׁם כָּרָאוּי וְאָז יִזְכֶּה לְאוֹר נֵרוֹת הַמְנוֹרָה עַד שֶׁתְּהֵא שַׁלְהֶבֶת הַלֵּב עוֹלָה מֵאֵלֶיהָ כַּמְבֹאָר שָׁם, וְדוֹק.

ו - שיג

הָיָה אוֹמֵר רל"י ז"ל לְעִנְיָן זֶה הַמְבֹאָר בְּסֵפֶר חַיֵּי מוֹהַר"ן (סימן מה) מַה שֶּׁאָמַר רַבֵּנוּ לְרַבִּי שְׁמוּאֵל אֵיזִיזִיק ז"ל מִגֹּדֶל מַעֲלַת הָעִצָּה הַגְּדוֹלָה לְדַבֵּר אֶל הָאֲבָרִים וְכוּ', שֶׁבֶּאֱמֶת שַׂיֶּכֶת עִצָּה זוֹ אַף לָנוּ לְכָל אֶחָד וְאֶחָד. וְלֶאֱמֶת עִנְיָן זֶה נִכְלָל אַף הוּא כְּשֶׁמְקַיְמִין כָּרָאוּי עֲצַת הַהִתְבּוֹדְדוּת, שֶׁמִּפָּרְשִׁין שִׂיחָתוֹ לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעִנְיַן פְּגָם שֶׁפָּגַם בְּאֵבָר זֶה וָזֶה, וּמְבַקֵּשׁ וּמִתְחַנֵּן מִלְּפָנָיו שֶׁלֹּא יִפְגֹּם יוֹתֵר בְּאֵבָר זֶה חַס וְשָׁלוֹם וְשֶׁיְזַכֶּה לִשְׁמֹר עַל קְדֻשָּׁתוֹ כָּרָאוּי, כִּי מַה יַּעֲנֶה לְיוֹם פְּקֻדָּה וְכוּ' וְכוּ'. וּכְמוֹ כֵן כָּל הָעֲצוֹת שֶׁמָּצָאנוּ בְּסִפְרֵי רַבֵּנוּ שֶׁאָמַר וְדִבֵּר עֲצָה זוֹ וָזוֹ עִם אָדָם זֶה וָזֶה בִּפְרָטִיּוּת, בֶּאֱמֶת עֲצוֹת אֵלּוּ שַׂיָּכוֹת לְכָל אֶחָד וְאֶחָד בִּפְרָטִיּוּת.

ו - שיד

בְּחַיֵּי מוֹהַר"ן סִימָן פ"ה אוֹרַח נִכְנָס וְכוּ', "וְהִתְחִיל הַבַּעַל הַבַּיִת לְהִשְׁתּוֹקֵק וּלְהִתְגַּעְגֵּעַ מְאֹד אֵיךְ מַשִּׂיגִים וּמַגִּיעִים לְאֵיזֶה דָּבָר שֶׁבְּקֻדֻּשָּׁה, אָמַר לוֹ הָאוֹרֵחַ אֲנִי אֶלְמָד עִמְּךָ" וְכוּ', עַיֵּן שָׁם. אָמְרוּ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ זַ"ל שֶׁאָכֵן כָּךְ הֵם הַדְּבָרִים שֶׁהַצַּדִּיק שֶׁהוּא הָאוֹרֵחַ בָּא אֶל הָאָדָם וּמְלַמְּדֵהוּ הַכֹּל, אֲבָל דַּוְקָא אַחַר שֶׁהָאָדָם הִתְעוֹרֵר מֵעַצְמוֹ בְּאִתְעָרוּתָא דִּלְתַתָּא וּמְבַקֵּשׁ וּמְחַפֵּשׂ אַחַר הַמְלַמֵּד בְּחִפּוּשׂ אַחַר חִפּוּשׂ. (ה"ה ראה בליקו"מ תורה רט, שֶׁהַצַּדִּיק מְכֻנֶּה בְּשֵׁם אוֹרֵחַ עַל שֵׁם הַכָּתוּב וְאֹרַח צַדִּיקִים כְּאוֹר נֹגַהּ, עַיֵּן שָׁם). וְאַף שֶׁגַּם זֶה הַהִתְעוֹרְרוּת בָּא לוֹ לָאָדָם מִדִּבּוּרֵי הַצַּדִּיק-הָאוֹרֵחַ שֶׁבָּא אֵלָיו בְּהֶעְלֵם, אֲבָל אַחַר שֶׁעוֹרְרוֹ אִם אֵינוֹ מְבַקֵּשׁ שֶׁיְלַמְּדֵנוּ לֹא יִלְמַד יוֹתֵר עִמּוֹ, וַדַּוְקָא אַחַר שֶׁרוֹאֶה הִתְעוֹרְרוּתוֹ שֶׁמְּבַקֵּשׁ אַחֲרָיו, אָז פּוֹנֶה אֵלָיו וְאוֹמֵר לוֹ "אֲנִי אֶלְמַד עִמְּךָ".

ו - שטו

בְּחַיֵּי מוֹהַר"ן סִימָן צח בְּסִפּוּר הַמַּעֲשֶׂה מֵהַמֶּלֶךְ שֶׁצִּוָּה לְצַיְּרִים לְצַיֵּר לוֹ אֶת אַרְמוֹנוֹ וְכוּ' אָמְרוּ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁהַנִּמְשָׁל בָּזֶה הוּא, שֶׁזֶּה שֶׁהוֹלֵךְ בִּתְמִימוּת וּמִתְבַּטֵּל כָּרָאוּי לַצַּדִּיק

מֵאִיר בּוֹ אוֹר הַצַּדִּיק כָּל כָּךְ עַד שֶׁלִּפְעָמִים נִרְאִים בּוֹ הַשָּׁגוֹת כָּאֵלּוּ וּדְרָגוֹת גְּבוֹהוֹת כָּאֵלּוּ שֶׁלֹּא מַגִּיעַ לוֹ לְכָאוֹרָה, וְכָל זֶה מֵחֲמַת שֶׁנֶּעֱמָד לְמוּלוֹ בְּבִטּוּל וְהַכְנָעָה כָּרָאוּי, וּכְנִמְשָׁל הַלְּבָנָה וְהַחַמָּה, שֶׁהַלְּבָנָה שֶׁהִיא כְּמַרְאָה מְלֻטָּשֶׁת מֵאִיר בָּהּ אוֹר הַשֶּׁמֶשׁ. וּבִבְחִינַת מַה שֶּׁאָמְרוּ רַז"ל (בבא בתרא עה.) פְּנֵי יְהוֹשֻׁעַ כִּפְנֵי לְבָנָה פְּנֵי מֹשֶׁה כִּפְנֵי חַמָּה. וְכָל מַה שֶּׁיִּלְמַד עַצְמוֹ הַתַּלְמִיד יוֹתֵר יָאִיר בּוֹ אוֹר רַבּוֹ יוֹתֵר כִּי הַתַּלְמִיד בְּכֹחַ אֱמוּנָתוֹ וּבִטּוּלוֹ לַצַּדִּיק יָכוֹל לְהָאִיר בּוֹ אַף בְּחִינַת פְּנֵי שְׁנַיִם בְּרוּחוֹ שֶׁל רַבּוֹ אַף שֶׁהַכֹּל בְּכֹחַ רַבּוֹ (וכמבואר בליקו"מ תורה סו) וְהָבֵן.

ו - שטז

עַל הַמּוּבָא בְּחַיֵּי מוֹהַר"ן סִימָן רטו שֶׁנִּשְׁבַּע רַבֵּנוּ בְּשַׁבַּת קֹדֶשׁ שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ כְּלָל, עַיֵּן שָׁם. אָמְרוּ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁנִּשְׁבַּע בְּשַׁבַּת קֹדֶשׁ, עַל כִּי שַׁבָּת בְּעַצְמוֹ בְּחִינַת תַּכְלִית הַיְדִיעָה שֶׁלֹּא נֵדַע, כַּמְבֹאָר בְּלִקּוּטֵי מוֹהַר"ן חֵלֶק ב' סִימָן פ"ג, עַיֵּן שָׁם.

ו - שיז

אָמְרוּ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ עַל מֵימְרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ "אֲנִי נָהָר הַמְטַהֵר מִכָּל הַכְּתָמִים" (חיי מוהר"ן סימן קפט, שלב) אַף עַל פִּי שֶׁבְּמָקוֹם אַחֵר קָרָא וְכִנָּה אֶת עַצְמוֹ בְּשֵׁם 'נַחַל', הִדְגִּישׁ כָּאן בְּדִוְקָא לוֹמַר 'אֲנִי נָהָר' הַמְטַהֵר'. לְהַדְגִּישׁ שֶׁהוּא כְּנָהָר הַמְטַהֵר מִכָּל הַטֻּמְאוֹת וְכִתְמֵי הַנֶּפֶשׁ אַף מִטֻּמְאוֹת הַקְּשׁוֹת הַצְּרִיכִים לְטָהֳרָתָן מֵחֲמַת רֹב טֻמְאָתָן מַיִם חַיִּים. וְזֶהוּ שֶׁאָמַר אֲנִי נָהָ"ר הַמְטַהֵר 'מִכָּל' הַכְּתָמִים, כְּאַשְׁבֹּרֶן גְּרֵידָא שֶׁאֵין הַמַּת וְהַזָּב עוֹלֶה מִטֻּמְאָתוֹ בְּטְבִילָתוֹ בָּהֶם, אֶלָּא צָרִיךְ מַיִם חַיִּים וְנוֹבְעִים כְּנָהָר.

ו - שיח

בְּחַיֵּי מוֹהַר"ן סִימָן תפ"א 'הַלְּבָנָה בָּאת בְּקֶבֶלָנָא' וְכוּ', פֵּרְשׁוּהוּ וְרָמְזוּ בּוֹ אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ, שֶׁעִנְיַן הַלְּבָנָה שֶׁמּוֹשֶׁלֶת בַּלַּיְלָה בְּעֵת הַקֹּר הוּא עִנְיַן הָעֲבוֹדוֹת הַקְּשׁוֹת שֶׁצָּרִיךְ לַעֲשׂוֹת כְּקִימַת חֲצוֹת וְהַהִתְבּוֹדְדוּת חוּץ לָעִיר וְכַדּוֹמֶה, וְעִנְיַן הַלְּבוּשִׁים שֶׁצְּרִיכִים לַעֲשׂוֹת לָהּ הוּא עִנְיַן כֹּחוֹת הַסֵּבֶל וְהַהִתְחַזְּקוּת הַגְּדוֹלָה לַעֲמֹד עַל הַמִּשְׁמָר וּלְשַׁמֵּשׁ אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּעֵת הַקֹּר וְהַקְּשִׁי. אֲבָל אִי אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת לָהּ מַלְבּוּשׁ אֶחָד לְלֹא שִׁנּוּיִים. כִּי פַּעַם צָרִיךְ הִתְעוֹרְרוּת וּפַעַם הִתְחַזְּקוּת לְרֹב הָעֲלִיּוֹת וְהַיְרִידוֹת שֶׁעוֹבֵר עַל כָּל אָדָם. וּמִדָּה זוֹ שֶׁל הִתְחַזְּקוּת אֵין מַצְלִיחִים לִתְפֹּר וְלַעֲשׂוֹת לָהּ אֵלּוּ הַחַיָּטִים הַגְּדוֹלִים בְּמַעֲלָה, כִּי אִם הַחַיָּטִים הַקְּטַנִּים כִּי רַק בְּכֹחַ הַתְּמִימוּת וְהַפְּשִׁיטוּת אֶפְשָׁר לִמְצֹא דֶּרֶךְ נָכוֹן וְיָשָׁר לַעֲמֹד עַל עָמְדוֹ בְּכָל עֵת הֵן בַּעֲלִיָּה וְהֵן בִּירִידָה חָלִילָה, כִּי רַק הַצַּדִּיקִים שֶׁהוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ הַתְּמִימוּת וְהַפְּשִׁיטוּת הֵינוּ בְּדֶרֶךְ תְּפִלָּה יְכוֹלִים לִסְלֹל דֶּרֶךְ נָכוֹן וְיָשָׁר לְכָל אֶחָד שֶׁיִּחַמְּמוֹ וְיִשְׁמְרֵהוּ וְיִנְצְרֵהוּ בְּכָל עֵת וּבְכָל זְמַן וְאַף בְּעֵת הַקֹּר הַגָּדוֹל.

ו - שיט

אָמְרוּ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ לְעִנְיַן מַה שֶּׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל "זֶה כְּבָר עֲבֵרָה כְּשֶׁאַתֶּם עוֹשִׂים עֲבֵרָה", (חיי מוהר"ן סימן תקיב) שֶׁעִקַּר הָעֲבֵרָה הִיא עֲבֵרַת הָעַצְבוּת, שֶׁעָלֶיהָ אָמַר כְּבָר רַבֵּנוּ שֶׁהָעַצְבוּת הִיא עֲבֵרָה גְּדוֹלָה (בתורה מ"ח ח"ב) עַל כֵּן כְּמוֹ שֶׁהַשִּׂמְחָה הִיא מִצְוָה גְּדוֹלָה (כמבואר שם בסימן כד), כְּמוֹ כֵן הָעַצְבוּת הִיא עֲבֵרָה גְּדוֹלָה, וּמֵחֲמַת שֶׁהִיא עֲבֵרָה כָּזוֹ שֶׁאֵינָהּ נִכֶּרֶת וְאָדָם מִזְלְזֵל בָּהּ וְדָשׁ בָּהּ בַּעֲקֵבָיו, וְעַל כֵּן אֵינוֹ מְרַקֵּד וְצוֹהֵל לְרֹב שִׂמְחָתוֹ, עַל כֵּן הִדְגִּישׁ וְאָמַר רַבֵּנוּ שֶׁהִיא עֲבֵרָה גְּדוֹלָה, וְהִיא עֲבֵרָה כָּזוֹ, שֶׁעֶצֶם מְצִיאוּתָהּ הוּא כְּבָר עֲבֵרָה. מִלְּבַד זֹאת שֶׁהִיא תִּגְרֹם וּתְבִיאֵהוּ עוֹד וָעוֹד לִשְׁאָר עֲבֵרוֹת חַס וְשָׁלוֹם.

ו - שכ

בְּהַפְלִיגָם בְּגֹדֶל מַעֲלַת קִימַת חֻצּוֹת וְהַנְהָגַת הַהִתְבּוֹדְדוּת אָמְרוּ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ בְּצַחוּת לְשׁוֹנָם שֶׁשִּׁתֵּי הַמַּעֲלוֹת הַנִּשְׁגָּבוֹת שֶׁהוֹרִישׁ לָנוּ רַבֵּנוּ הֲלֹא הֵם הָעֲצוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת שֶׁל קִימַת חֲצוֹת לַיְלָה וְהַהִתְבּוֹדְדוּת מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ הֵם הֵם בְּדוֹרוֹתֵינוּ וּבְדֹרְגָּתֵנוּ בְּחִינַת הַכְּתָרִים שֶׁנֶּאֱבְדוּ עַל יְדֵי עֲשִׂיַּת הָעֵגֶל כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַז"ל (שבת פח.), וּבְקִיּוּמָם מַחֲזִיר הָאָדָם לְעַצְמוֹ אֵלּוּ הַכְּתָרִים, וְהוּא בְּחִינַת 'הַנַּעֲשֶׂה וְהַנִּשְׁמָע' שֶׁל כָּל אֶחָד, כִּי תְּפִלָּה הִיא בְּחִינַת נִשְׁמָע (כמבואר בלקוטי מוהר"ן תורה כב). וּבְחִינַת תְּפִלַּת הַהִתְבּוֹדְדוּת אָמַר עָלֶיהָ רַבֵּנוּ זַ"ל שֶׁהִיא 'עֲבוֹדָה' הַגְּדוֹלָה שֶׁבְּכָל הָעֲבוֹדוֹת (חיי מוהר"ן סימן תקנח), וּכְמוֹ כֵן אָמַר עַל קִימַת חֲצוֹת "עִקַּר 'עֲבוֹדַת' אִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי הִיא לָקוּם בַּחֲצוֹת לַיְלָה" (שיחות הר"ן סימן שג), וְהִנֵּה עִנְיַן עֲשִׂיָּה דִּקְדֻשָּׁה בִּשְׁלֵמוּת. אֲשֶׁר עַל כֵּן בְּחִינַת 'נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמַע' הֵם לָנוּ עַתָּה בְּגָלוּתֵנוּ שְׁנֵי הָעֲצוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת הַנַּ"ל, הַיְנוּ עֲבוֹדַת 'הַנִּשְׁמָע', שֶׁהוּא בְּחִינַת הַתְּפִלָּה הַגְּבוֹהָה וְקִימַת חֲצוֹת וְהִתְבּוֹדְדוּת שֶׁהֵם בְּחִינַת 'נַעֲשֶׂה'. וְעַל יָדָם יְכוֹלִים לִזְכּוֹת לִשְׁמֹעַ וְלַעֲשׂוֹת כָּרָאוּי וְכַנָּכוֹן אֶת כְּלַל כָּל הַמִּצְוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה.

ו - שכא

לְעִנְיַן זֶה שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל לַעֲשׂוֹת אֶת הַנָּשִׁים לַחֲסִידוֹת וְכוּ' (לעיל חלק ב סימן יד) אָמַר רל"י זַ"ל שֶׁעִקַּר עֲשִׂיַּת הָאִשָּׁה לַחֲסִידָה הוּא בָּזֶה שֶׁיִּתְנַהֵג הַבַּעַל בְּדֶרֶךְ אֶרֶץ וּבְקִדֻּשָּׁה, וְיִשְׁמֹר אֶת זְמַנּוֹ לְמַלְאוֹתוֹ בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה, וְזֶה אֲשֶׁר יַעֲשֶׂנָּה לַחֲסִידָה כִּשָּׂרָה כְּמוּהוּ.

ו - שכב

הָיָה מַרְחִיב בְּעִנְיַן גֹּדֶל מַעֲלַת הַהִתְקָרְבוּת לַצַּדִּיק וּבְעִנְיַן מַה שֶּׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל (לעיל חלק ב, סימן יז) שֶׁבְּכָל פַּעַם שֶׁנִּזְכָּרִים מִמֶּנּוּ נַעֲשֶׂה הָאָדָם כְּקָטָן שֶׁנּוֹלָד. שֶׁזֶּה גַּם מַה שֶּׁמָּצָאנוּ בַּפֶּגֶם שֶׁפָּגְמוּ יִשְׂרָאֵל בַּעֲוֹן הָעֵגֶל אַחַר כָּל הַנִּסִּים וְהַנִּפְלָאוֹת שֶׁעָשָׂה עִמָּהֶם ה' עַל יְדֵי מֹשֶׁה, שֶׁבְּוַדַּאי לֹא מָצָאנוּ פֶּגֶם וְעָוֹן קָשֶׁה כָּזֶה, עַד כְּדֵי כָּךְ שֶׁכְּשֶׁיָּרַד מֹשֶׁה מִן הָהָר "וַיַּרְא

אֶת הָעֶגֶל וְאֶת הַמְּחוֹלוֹת" לָקַח אֶת הַלּוּחוֹת אַף שֶׁהָיָה כָּתוּב וְחָרוּת בִּכְתַב אֱלֹקִים וּשְׁבָרוֹ, שֶׁכָּל זֶה מְרַמֵּז עַל תַּכְלִית הַשְּׁבִירָה וְהַפְּגָם, אַף עַל פִּי כֵן כְּשֶׁאָמַר לוֹ ה' "הֶרֶף מִמֶּנִּי וְאַשְׁמִידֵם וְכוּ'" (דברים ט), מָסַר מֹשֶׁה נַפְשׁוֹ עֲלֵיהֶם וְלֹא דַּי שֶׁהִצִּילָם מִכְּלָיוֹן עוֹד עָלָה לָהָר לְעוֹד אַרְבָּעִים יוֹם וְהֵבִיא אֶת הַלּוּחוֹת הַשְּׁנִיּוֹת, וְגִלָּה לָהֶם הַתּוֹרָה מֵחָדָשׁ בְּהִתְקָרְבוּת חֲדָשָׁה. וְכָל זֶה מְלַמְּדֵנוּ מַה גָּדוֹל כֹּחַ הַהִתְקָרְבוּת לַצַּדִּיקִים וְהַבִּטּוּל הַנָּכוֹן אֲלֵיהֶם עַד שֶׁאֵין שׁוּם הַסְתָּרָה שֶׁלֹּא יוּכַל לְגַלּוֹת בּוֹ אֱלֹקוּת, וְאֵין כְּמוֹהוּ תִּקָּוָה טוֹבָה לְכָל אֶחָד וְאֶחָד הָרוֹצֶה לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ.

ו - שכג

אָמְרוּ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ לְעִנְיַן מַה שֶּׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל בְּמִלִּיצָה (לעיל חלק ב, סימן לח) 'שֶׁאַף כְּשֶׁאוֹכֵל חֲלִילָה אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל חֶזִיר שֶׁלְּפָחוֹת לֹא יִזֹּל מִמֶּנּוּ עַל זְקָנוֹ'. שֶׁעִנְיַן זֶה אָנוּ מוֹצְאִים בְּעִנְיַן מְחַלֵּל שַׁבָּת שֶׁאַף שֶׁהוּא מְחַלֵּל שַׁבָּת אֲבָל כָּל זְמַן שֶׁאֵינוֹ מְחַלְּלוֹ בְּפַרְהֶסְיָא עֲדַיִן בִּכְלַל יִשְׂרָאֵל הוּא, וַעֲדַיִן אֵין פִּתּוֹ פַּת עַכּוּ"ם וְאֵין יֵינוֹ יֵין נֶסֶךְ. כִּי נְקֻדַּת הַבּוּשָׁה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ עֲדַיִן לְבַלְּי לַעֲבֹר עַל רְצוֹן ה' בְּפַרְהֶסְיָא בָּזֶה מַרְאֶה שֶׁעֲדַיִן קְדֻשַּׁת יִשְׂרָאֵל בּוֹ וַעֲדַיִן בִּכְלַל יִשְׂרָאֵל הוּא.

ו - שכד

לְעִנְיַן שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לִסְבֹּל אֶת הַחֲגִים שֶׁאָנוּ עוֹשִׂים לְעַצְמֵנוּ וְכוּ' (כמבאר בחלק ב' סימן צב) אָמְרוּ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁעִנְיַן זֶה סוֹבֵב אַף עַל סְעוּדָה הָרְבִיעִית שֶׁל מוֹצָאֵי שַׁבָּת הַנִּקְרָא "מְלַוֶּה מַלְכָּה", שֶׁאֵינוֹ נָכוֹן לְהַאֲרִיךְ בּוֹ יוֹתֵר מִדַּאי, עַד כְּדֵי כָּךְ שֶׁיַּפְרִיעַ הַדָּבָר לְסֵדֶר הַיּוֹם הַנָּכוֹן שֶׁלְּמָחֳרָת, הַמַּתְחֶלֶת בַּחֲצוֹת לַיְלָה. כִּי אֵין זֶה מֵהַנָּכוֹן שֶׁבִּגְלַל הָאֲרִיכוּת יֶתֶר שֶׁבַּעֲרִיכַת סְעוּדָה זוֹ יָפְרַע סֵדֶר יוֹמוֹ הַבָּא כְּקִימַת חֲצוֹת וְסֵדֶר הַתְּפִלָּה כְּוָתִיקִין שֶׁלְּמָחֳרָת יוֹם הָרִאשׁוֹן. וְכָל שֶׁכֵּן שְׁאָר הָאֲסִפּוֹת וְהַכְּנוּסִים וְהַסְּעוּדוֹת שֶׁמְּאַחֲרִים אוֹתָהּ בַּלַּיְלָה.

ו - שכה

אָמְרוּ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ לְעִנְיַן מַה שֶּׁאָמַר רַבֵּנוּ (לעיל חלק ב סימן קב) בְּעִנְיַן הַג' כִּתּוֹת שֶׁיֵּשׁ בֵּין אֲנָשָׁיו כִּתָּה אַחַת הַבָּאָה לַחֲטֹף שִׁירִים וְכִתָּה אַחַת הַבָּאָה לִשְׁמֹעַ מִמֶּנּוּ תּוֹרָה וְכִתָּה אַחַת הָאֲפוּיָה בְּלִבּוֹ, שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁדִּבֵּר הָעִקָּר בְּשִׁבְחוֹ שֶׁל הַכִּתָּה הַשְּׁלִישִׁית הָאֲפוּיָה בַּלֵּב, אֲבָל לֹא הִרְחִיק וְשָׁלַל אֶת שְׁנֵי הַכִּתּוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת חֲלִילָה, וְעַל כֵּן מֵחוֹבוֹתֵינוּ לְקָרֵב אֶת כָּל מִי שֶׁסָּר לְמִשְׁמַעְתּוֹ בְּאֵיזֶה דַּרְגָּא שֶׁהוּא.

ו - שכו

הָיָה אוֹמֵר רל"י זַ"ל לְעִנְיַן מַה שֶּׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל (חלק ב סימן קב) שֶׁיֵּשׁ לוֹ שְׁלֹשָׁה כִּתּוֹת חֲסִידִים שֶׁאַחַת בָּאָה לִשְׁמֹעַ תּוֹרָה וְאַחַת בָּאָה לַחֲטֹף שִׁירִים, וְכִתָּה אַחַת הָאֲפוּיָה בְּלִבּוֹ,

שֶׁחִלּוּק כְּתָה זוֹ מִשְּׁנֵי כִּתּוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת, הוּא בָּזֶה שֶׁכִּתּוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת נוֹטְלִים הֵם מֵרַבֵּנוּ וְכָתָה זוֹ הָאֶפּוּיָה בְּלֵב רַבֵּנוּ הִיא כְּתָה כָּזוֹ הַנּוֹתֶנֶת לְרַבֵּנוּ.

ו - שכז

עַל הַשִּׂיחָה הַמּוּבֵאת לְעֵיל (חלק ב' סימן ריט) שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל מַה יֵּשׁ לוֹ לַמֵּת לִהְיוֹת בְּמָרָה שְׁחוֹרָה כְּשֶׁהוּא מְעֻטָּף בְּזֵקֶן וּפֵאוֹת וְכוּ'. אָמַר רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זַ"ל שֶׁמִּזֶּה נִלְמַד כַּמָּה וְכַמָּה יֵשׁ לוֹ לַיְהוּדִי הַחַי עֲדַיִן בָּעוֹלָם וּבְרִיא בְּגוּפוֹ לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה שֶׁכְּשֶׁנּוֹסְף עַל הַזֵּקֶן וְהַפֵּאוֹת שֶׁעָלָיו יָכוֹל עֲדַיִן לְקַיֵּם וְאַף גַּם מְקַיֵּם מִצְוֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים, כַּמָּה שִׂמְחָה וְחֶדְוָה רָאוּי שֶׁיִּהְיֶה לוֹ.

ו - שכח

אָמְרוּ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ לְעִנְיַן מַה שֶּׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל שֶׁאֵינוֹ סוֹבֵל טִפֵּשׁ (וראה עוד לעיל חלק ב' סימן רכג), שֶׁהַטִּפֵּשׁ הָאֲמִתִּי הוּא הָאָדָם הַזֶּה שֶׁנֶּאֱבָד לוֹ שׁוּם אֲבֵדָה וּמִתְיָאֵשׁ וּמַפְסִיק לְחַפֵּשׂ אַחֲרֶיהָ, בִּבְחִינַת מַאֲמָרָם זַ"ל "יֵאוּשׁ שֶׁלֹּא מִדַּעַת" (ב"מ כא), כְּמוֹ שֶׁרָמְזוּ בּוֹ הַצַּדִּיקִים שֶׁעִנְיַן הַיֵּאוּשׁ הוּא 'שֶׁלֹּא מִדַּעַת', כִּי כַּיָּדוּעַ מִדִּבְרֵי רַשְׁ"י זַ"ל (תהלים ס, לא) שֶׁכָּל אֲבֵדָה אֵינָהּ אֲבֵדָה כְּשֶׁלְּעַצְמָהּ, כִּי הַדָּבָר הָאָבוּד אֵינוֹ אָבוּד מִצַּד עַצְמוֹ אֶלָּא מִצַּד הָאָדָם הָאוֹבְדוֹ. וְעַל כֵּן הַחוֹבָה לְחַפֵּשׂ אַחַר הָאֲבֵדָה חָלָה הִיא עַל הָאָדָם הָאוֹבֵד. וְהִנֵּה הָאָדָם בְּכָל רֶגַע וְרֶגַע שֶׁאֵינוֹ מְנַצֵּלוֹ כָּרָאוּי הוּא מְכֻנֶּה בְּשֵׁם אוֹבֵד, וְהוּא הָאוֹבֵד הַגָּדוֹל שֶׁבָּעוֹלָם כִּי "אֵין לְךָ אֲבֵדָה גְּדוֹלָה יוֹתֵר מֵאֲבֵדַת הַזְּמַן", וְאֵין לְךָ טִפֵּשׁ גָּדוֹל מִזֶּה כְּשֶׁחוֹזֵר וּמְאַבֵּד טוֹב נִצְחִי כָּזֶה שׁוּב וְשׁוּב וְעַל זֶה אָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל "אֵינִי סוֹבֵל אֶת הַטִּפֵּשׁ".

ו - שכט

אָמְרוּ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁכְּמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ עַל עַצְמוֹ מִי שֶׁמַּכִּיר אוֹתִי יָכוֹל לְהָעִיד שֶׁאֵין בִּי שׁוּם תְּנוּעָה שֶׁל יְהוּדִי טוֹב (הַיְנוּ מְפֻרְסָם), (לעיל חלק ג סימן עז) שֶׁכְּמוֹ כֵּן הַסִּימָן שֶׁל אֲנָשָׁיו הַדְּבוּקִים בּוֹ גַּם הוּא כֵּן, שֶׁמִּי שֶׁמִּקָּרֵב אֶל רַבֵּנוּ בֶּאֱמֶת וְזָכָה לְקַבֵּל דְּבָרָיו בֶּאֱמֶת אֵיךְ יָכוֹל לְהַרְאוֹת שׁוּם תְּנוּעוֹת וְגִנּוּנִים שֶׁאֵינָם לְפִי מַדְרֵגָתוֹ, וְכָל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן תְּנוּעוֹת חֵן שֶׁל שֶׁקֶר חָלִילָה וְחָס.

ו - של

הָיָה אוֹמֵר רל"י זַ"ל לְעִנְיַן שִׂיחָתוֹ שֶׁל מוֹהַרְנַ"תְ זַ"ל, שֶׁאָמַר לְעִנְיַן פֶּסַח "מֵהֵיכָן לוֹקְחִים אֶת הַפֶּסַח בְּעַצְמוֹ", (וכמספר לעיל חלק ג' סימן קעב). שֶׁהַכַּוָּנָה הַפְּשׁוּטָה שֶׁבִּדְבָרָיו הוּא שֶׁשָּׁאַל "אֵיךְ נִזְכֶּה כְּבָר לָצֵאת מֵהַגָּלוּת וְנִזְכֶּה כְּבָר לְהַקְרִיב אֶת הַקָּרְבָּן פֶּסַח בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ כַּדָּת וְכַדִּין".

ו - שלא

בְּמַעֲשֶׂה שֶׁאָמַר מוֹהַרְנַ"תְ לְרנ"ט "גְּרוֹיְסָע פִּינֶעְף מִינוּט" הוּבָא לְעֵיל (חלק ג סִימָן קלז) אָמְרוּ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁהָיָה בְּכַוָּנַת מוֹהַרְנַ"תְ לְלַמְּדוֹ עִנְיָן זֶה דַּוְקָא בְּעֵת הַלְּחַץ הַגָּדוֹל שֶׁהָיָה נִמְצָא בּוֹ, וְלֹא אָמַר וְלִמְּדוֹ עִנְיָן זֶה, בִּזְמַן הָרָגִיל, וְכָל זֶה כְּדֵי לְהוֹרוֹת לוֹ אֵיךְ שֶׁיְּכוֹלִים לַחֲטֹף טוֹב הַרְבֵּה אַף מִתּוֹךְ הַדְּחַק וְהַלְּחַץ.

ו - שלב

לְעִנְיַן הַסִּפּוּר הַיְדוּעַ (המובא בחלק ד' בסימן שיז) מֵרַבִּי דֹּב הַמַּכְנֶה "בֶּעְרל שׁוֹחֵט" שֶׁאָמַר לוֹ רַבִּי נַחְמָן מִטּוּלְטְשִׁין זַצ"ל "רַבִּי בֶּעֶר עֲזֹב אֶת מְלֶאכֶת הַשְּׁחִיטָה". אָמְרוּ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁדֶּרֶךְ זוֹ שֶׁצִּוָּה לוֹ כֵּן הָיָה מֵחֲמַת מִדַּת הָאֱמֶת הָאֲמִתִּית שֶׁיָּרַשׁ מֵרַבּוֹ מוֹהַרְנַ"תְ זַ"ל, שֶׁהָאֱמֶת הָאֲמִתִּית עַל פִּי דַּרְכּוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ זַ"ל הִיא שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁרוֹדְפִים אוֹתוֹ הַמִּתְנַגְּדִים עַל לֹא עָוֶל בְּכַפּוֹ וְהַצֶּדֶק עִמּוֹ בְּתַכְלִית, אַף עַל פִּי כֵן לְמַעַן הָאֱמֶת הַתַּכְלִיתִית שֶׁבַּהִתְקָרְבוּת לְרַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ, צָרִיךְ לְהַפְסִיד עֲבוּרָהּ אַף אֶת מְלַאכְתּוֹ וּפַרְנָסָתוֹ וּמַעֲמַד קִיּוּמוֹ, וּלְוַתֵּר וְלִמְחֹל עַל כָּל עֲבָרוֹ וּלְהַתְחִיל הַתְחָלָה חֲדָשָׁה בְּחַיָּיו, וְלִדְאֹג לְמַעַן הַשָּׁלוֹם וְלִבְלִי לְהַרְבּוֹת בְּמַחֲלֹקֶת וּלְהַחֲזִיק בָּהּ חַס וְשָׁלוֹם עַל אַף הַפְּגִיעָה הַקָּשָׁה בְּעִמְּק נַפְשׁוֹ. וְהִסְמִיךְ לָזֶה רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זַ"ל לְדַגְמָא גַּם אֶת הַסִּפּוּר הַיְדוּעַ מֵרַבִּי לֵיבּ מִקָּאסְטַאנְטִין זַ"ל שֶׁעָזַב אֶת מִשְׂרָתוֹ עֲבוּר הִתְקָרְבוּתוֹ שֶׁל רַבִּי אַיְיזִיק מֵאוּמַן (כמספר בחלק ד סימן רצה. עיין שם).

ו - שלג

אָמְרוּ אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ: עִקַּר הַשֶּׁבַח שֶׁיֵּשׁ בְּאֶפְשָׁרוּתֵנוּ אָנוּ הַקְּטַנִּים בְּמַעֲלָה לְדַבֵּר בְּגֻדְלָתוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ הוּא בָּזֶה שֶׁנַּחֲקֹק הֵיטֵב בְּדַעְתֵּנוּ לָדַעַת שֶׁכָּל תּוֹרוֹתָיו וּמַעֲשָׂיוֹתָיו וְשִׂיחוֹתָיו וְעִנְיָנָיו שַׁיָּכִים הֵם אַף גַּם לְדוֹרֵנוּ אָנוּ, וּלְכָל אֶחָד בְּאֵיזֶה מָקוֹם שֶׁהוּא, וְהֵן בַּגַּשְׁמִיּוּת וְהֵן בָּרוּחָנִיּוּת.

ו - שלד

כַּיְדוּעַ הִקְפִּידוּ מְאֹד מְאֹד אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ לִבְלִי לִתֵּת עֲצוֹת לְהַשֵּׁנִי הַשּׁוֹאֵל בְּפֹעַל, בְּקוּם וַעֲשֵׂה, לֵאמֹר לוֹ "עֲשֵׂה כָּךְ וְכָךְ" וְכַדּוֹמֶה, כִּי אָמְרוּ מִמַּה נַּפְשָׁךְ אִם הַשְּׁאֵלָה נוֹגַעַת לַהֲלָכָה הֲרֵי שֶׁצָּרִיךְ לִנְהֹג בּוֹ כַּנִּפְסָק בַּשֻּׁלְחָן עָרוּךְ. וְאִם נוֹגֵעַ הַדָּבָר לַעֲבוֹדַת ה' מַמָּשׁ גַּם הוּא כָּתוּב מְפֹרָשׁ, וְאִם אֵינוֹ מְפֹרָשׁ אֵיךְ שַׂיָּךְ לוֹמַר לַזּוּלָת עֲשֵׂה כָּךְ וְכָךְ. וְתָמִיד הָיוּ מַקְפִּידִים אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ לִשְׁמֹעַ תְּחִלָּה מַה דַּעְתּוֹ שֶׁל הַשּׁוֹאֵל עַצְמוֹ וְאָז הָיוּ מְחַוִּים דַּעְתָּם אִם גַּם הֵם סוֹבְרִים כְּמוֹתוֹ אוֹ לֹא. וַאֲפִלּוּ רַבֵּנוּ זַ"ל בְּעַצְמוֹ הִקְפִּיד בָּזֶה מְאֹד, וְעַד כְּדֵי כָּךְ, שֶׁאָמַר לוֹ פַּעַם מוֹהַרְנַ"תְ זַ"ל רַבִּי! וְכִי אַתֶּם יְכוֹלִים לְהַפְקִיר אֶת הָאָדָם? וְאָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זַ"ל אֵכֶן כָּךְ אֵכֶן כָּךְ. וְכָל זֶה מֵחֲמַת שֶׁלֹּא רָצוּ לְקַחֵת מֵהָאָדָם אֶת בְּחִירָתוֹ. וּמַה שֶּׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל (בסוף

ליקו"מ הוספות מכת"י) שֶׁמִּי שֶׁרוֹצֶה לָדַעַת מַה יַּעֲשֶׂה יִשְׂאַל זֹאת לִבְנֵי הַצַּדִּיקִים, הַכַּוָּנָה לְעֵצוֹת כְּלָלִיּוֹת וְלֹא עֵצוֹת גּוֹרָלִיּוֹת יִהְיוּ אֲשֶׁר יִהְיוּ. כִּי אִם יֹאמַר הַצַּדִּיק מִפֹּרֶשׁ עֵצָה לָאָדָם, יִתְבַּטֵּל הַבְּחִירָה שֶׁל הַשּׁוֹאֵל וְאֵין זֶה נָכוֹן. וּכְמוֹ שֶׁמָּצִינוּ כְּעֵין זֶה אֵצֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כְּלַפֵּי הַצַּדִּיק, כַּמְבֹאָר בְּתוֹרָה ק"צ, עַיֵּן שָׁם.

ו - שלה

אָמְרוּ בְּצַחוּת לְעִנְיַן גֹּדֶל הַהִתְעוֹרְרוּת וְהַהִשְׁתַּפְּכוּת הַנֶּפֶשׁ שֶׁהִרְגִּישׁוּ פְּעָמִים אֵצֶל צִיּוּן רַבֵּנוּ זַ"ל שֶׁהָיוּ הַדְּמָעוֹת קוֹלְחוֹת וְשׁוֹטְפוֹת כָּל כָּךְ עַד שֶׁהָיָה לָהֶם עֲבוֹדָה וִיגִיעָה כְּבֵדָה לַעֲצֹר אֶת שֶׁטֶף הַדְּמָעוֹת הַפּוֹרְצוֹת. "סְאִיז גִיוֶוען אַ עֲבוֹדָה צוּ בַּהַאמְיוֶוען דִי טְרֶערֶן". כִּי מִי שֶׁזָּכָה הִרְגִּישׁ בְּצִיּוּן רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ כְּאִלּוּ נִכְנַס לְמֶרְחַק אֲדִים לוֹהֵט הַחוֹדֵר בְּחֻמּוֹ עַד עִמְקֵי עִמְקֵי נִשְׁמָתוֹ מַמָּשׁ. וְהָיְתָה לוֹ עֲבוֹדָה קָשָׁה יוֹתֵר מִלִּבְכּוֹת, לַעֲצֹר אֶת הַבְּכִיָּה וְהַהִשְׁתַּפְּכוּת הַנֶּפֶשׁ.

ו - שלו

כַּיָּדוּעַ הָיָה דַּעַת רַבֵּנוּ לִבְלִי לְהַכּוֹת וּלְהַרְבִּיץ לַבָּנִים הַקְּטַנִּים (וכמובא לעיל חלק ב סימן צא), וְאָמְרוּ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ אַף שֶׁכָּתוּב (משלי יג) "חוֹשֵׂךְ שִׁבְטוֹ שׂוֹנֵא בְּנוֹ", אֵין הַכַּוָּנָה שֶׁצָּרִיךְ דַּוְקָא לְהַרְבִּיץ מַמָּשׁ, אֶלָּא שֶׁיַּטִּיל מָרוּת וּמוֹרָא עָלָיו כְּאִלּוּ הַשּׁוֹט תּוֹלֶה וְעוֹמֵד מוּכָן לְהַכּוֹתוֹ שֶׁיֵּדַע הַתִּינוֹק שֶׁהַשּׁוֹט תּוֹלֶה וְעוֹמֵד מוּכָן לְהַכָּאָה "דֶער קאנְטְשִׁיג הַיינְגְט". אֲבָל לֹא שֶׁיַּכֵּהוּ מַמָּשׁ.

ו - שלז

יָדוּעַ מַה שֶּׁאָמְרוּ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁהַסִּימָן שֶׁל זֶה הַמְקֹרָב בֶּאֱמֶת לַצַּדִּיק הוּא בָּזֶה שֶׁלֹּא רַק שֶׁאֵין לְהַמְקֹרָב זְמַן כְּלָל וּכְלָל לְהִתְוַכֵּחַ חֲלִילָה וּלְנַצֵּחַ אֶת הַזּוּלָת בְּוִכּוּחִים שֶׁל מַה בְּכָךְ, אֶלָּא אֲפִלּוּ לְדַבֵּר כְּלָל מֵהַשֵּׁנִי וּלְהָכְנֵס בְּעִנְיָנָיו לְהָעִיר לוֹ הֶעָרוֹת שֶׁל מַה בְּכָךְ שֶׁאֵינָם שַׁיָּכוֹת אֵלָיו, לֹא יְשִׂיחַ וִידַבֵּר מִזֶּה כְּלָל וּכְלָל, כִּי דּוֹמֶה זֶה הַמְקֹרָב לְחוֹלֶה שֶׁהִגִּיעַ לְרוֹפֵא הַגָּדוֹל שֶׁבָּעוֹלָם, וְהָרוֹפֵא אַחַר בְּדִיקָתוֹ אוֹתוֹ כָּרָאוּי מָצָא בּוֹ חֳלָאִים קָשִׁים וּמָרִים אֲשֶׁר חַיָּיו תְּלוּיִים לוֹ מִנֶּגֶד מַמָּשׁ, וּמִמֵּלֵּא עֲבוּרוֹ דִּין וְחֶשְׁבּוֹן (דִּיאַגְנוֹזָה בְּלַעַ"ז), אֲשֶׁר בּוֹ מְפֹרָטִים בָּאֳרֵי הֵיטֵב חֳלָאִים וּמַחֲלוֹת שׁוֹנוֹת וּמְשֻׁנּוֹת אֲשֶׁר תִּסְמַר שַׂעֲרוֹת רֹאשׁוֹ שֶׁל הַחוֹלֶה לְמִשְׁמַע אָזְנָיו, וְהָרוֹפֵא אַחַר הִשְׁתַּדְּלִיּוֹת שׁוֹנוֹת וּתְחִנּוֹת וּבַקָּשׁוֹת שֶׁהִפְעִיל הַחוֹלֶה, וְשִׁמּוּשׁ הָרַבֵּה בִּזְכוּת יְחוּסוֹ וּבִזְכוּת עַסְקָנִים מְפֻלָּגִים פִּנָּה לוֹ הָרוֹפֵא מָקוֹם בְּבֵית הַחוֹלִים שֶׁלּוֹ וְהוּא שׁוֹכֵב אָצְלוֹ וּמְקַבֵּל תְּרוּפוֹת וְסַמִּים כַּאֲשֶׁר מוֹצֵא הָרוֹפֵא שֶׁהֵם טוֹבִים לְמַחֲלָתוֹ הַקָּשָׁה, וְכָךְ בְּשָׁכְבוֹ אָצְלוֹ וְרוֹאֶה אֶצְלוֹ בְּמִטָּתוֹ רֹשׁוּם הַטְּפוּלִים הַשַּׁיָּכִים אֵלָיו, מִתְמַלֵּא פַּחַד וּרְעָדָה וְחוֹשֵׁשׁ לְחַיָּיו אֵיךְ יֵצֵא מִסְּבַךְ תַּחֲלוּאוֹתָיו הַקָּשׁוֹת וְהַמָּרוֹת, וְכָךְ בְּשָׁכְבוֹ עַל מִטָּתוֹ בְּפַחַד

פְּחָדִים מַבְחִין אֵיךְ שֶׁעוֹד אֶחָד חוֹלֶה שׁוֹכֵב בְּחַדְרוֹ וְאַף הוּא גּוֹנֵחַ וּמִתְאוֹנֵן עַל מַחֲלוֹתָיו, וְאָז אֶחָד מְנַחֵם אֶת הַשֵּׁנִי בְּגֹדֶל מַעֲלָתוֹ שֶׁל הָרוֹפֵא אֵיךְ שֶׁכְּבָר יָצָא שְׁמוֹ בְּכָל הָעוֹלָם וְיָדוּעַ הוּא כְּרוֹפֵא מֻמְחֶה גָּדוֹל וְנַעֲלֶה אֲשֶׁר רַבִּים רַבִּים שֶׁכְּבָר הָיוּ מוּטָלִים לְפִי תְּהוֹם הִצְלִיחוּ עַל יָדוֹ וְחָזְרוּ לְאֵיתָנָם כָּרָאוּי. וְכָךְ הוֹלְכִים וּמְנַחֲמִים וּמְחַזְּקִים זֶה אֶת זֶה לְבַל יִתְיָאֵשׁ כָּל אֶחָד מִמַּחֲלוֹתָיו וְלִבְלִי לְהַרְפּוֹת מִלְּקִיחַת הַסַּמִּים הַקָּשִׁים וְכַדּוֹמֶה, וְכִי יַעֲלֶה עַל הַדַּעַת שֶׁכְּשֶׁיָּבוֹא מִבַּחוּץ מָאן דְּהוּא אֶל זֶה הַחוֹלֶה וְיִעוֹרְרוֹ לִצְחֹק עַל חֲבֵרוֹ הַמְדֻדֶּה בְּרַגְלוֹ אוֹ מִשְׁתַּעֵל וּמִתְאַנֵּחַ בִּגְרוֹנוֹ, אוֹ שֶׁמַּחֲזִיק וְתוֹפֵס בְּרֹאשׁוֹ אוֹ בְּטְנוֹ לְרֹב כְּאֵבוֹ. וְכִי שַׂיָּךְ כְּלָל הַדָּבָר שֶׁיַּעֲלֶה שׁוּב צְחוֹק וְאַף הִרְהוּר שֶׁל שְׁלִילָה עַל חֲבֵרוֹ הַחוֹלֶה הַשּׁוֹכֵב סָמוּךְ אֵלָיו? וְכִי יֵשׁ עוֹד טִפְּשׁוּת וְרִשְׁעוּת גָּדוֹל מִזֶּה לָבוֹא לְחוֹלֶה וּלְעוֹרְרוֹ לִצְחֹק וְלִלְעֹג עַל חֲבֵרוֹ? וְכִי הַחוֹלֶה יָבִין כְּלָל אֶת בְּדִיחוֹתָיו? וְהַאִם יָכוֹל הַחוֹלֶה כְּלָל לְהִתְפַּנּוֹת לְדָבָר זֶה, וְכִי יִתֵּן רֶגַע אֶחָד מִזְּמַנּוֹ לְלֵץ מַכְאִיב כָּזֶה?.

כְּמוֹ כֵן זֶה הַמִּקְרֶב אֶל הַצַּדִּיק בֶּאֱמֶת וְקָרָא וְהֵבִין לְנָכוֹן אֶת מַחֲלָתוֹ, וְכִי יֵשׁ לוֹ כְּלָל זְמַן עֲלֵי אֲדָמוֹת הַקְּצָרוֹת אַף לַחֲשֹׁב כְּלָל מֵחֲבֵרוֹ, בּוֹ בִּזְמַן שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לִרְאוֹת וְלִסְבֹּל כְּלָל אֶת מַכְאוֹבֵי נַפְשׁוֹ שֶׁלּוֹ בְּעַצְמוֹ. אֶבֶל הַיֵּצֶר הָרָע אֵינוֹ מְרַחֵם לֹא עָלָיו וְלֹא עַל חֲבֵרוֹ וּמִתְחַפֵּשׂ בְּכַמָּה תַּחְפּוּשׂוֹת כְּאִלּוּ מְבַקֵּשׁ טוֹבָתוֹ לַהֲבִיאוֹ לִידֵי כָּךְ, שֶׁיִּשְׁכַּח מֵחָלְיוֹ וְיַזְנִיחַ אֶת טִפּוּל הָרְפוּאוֹת שֶׁצִּוָּה לוֹ הָרוֹפֵא, וּ'לְהִתְחַכֵּם' עִם הָרוֹפֵא וּלְזַלְזֵל בּוֹ לַחֲשֹׁב וְלוֹמַר לְעַצְמוֹ: נוּ מַה כְּבָר יִקָּרֶה אִם אֶעֱשֶׂה כָּךְ וְכָךְ, וְעוֹד גַּם יָכוֹל לִמְצֹא עֲבוּרוֹ זְמַן לְהִתְלוֹצֵץ וְלִלְעֹג עַל חֲבֵרָיו הַנֶּחְשָׁלִים מִי בְּרַגְלוֹ, מִי בְּעֵינוֹ, מִי בְּרֹאשׁוֹ וּמִי בְּיָדָיו וְשׁוֹכֵחַ שֶׁהוּא חוֹלֶה קָשֶׁה מֵהֶם בְּהַרְבֵּה הַרְבֵּה, וְהַיּוֹם אוֹמֵר לוֹ הַיֵּצֶר 'עֲשֵׂה כָּךְ' וּכְשֶׁהוּא שׁוֹמֵעַ לוֹ מַגִּיעַ אֵלָיו לְמָחָרַת שׁוּב וּמְיַיֵּעַץ לוֹ שׁוּב 'עֲשֵׂה כָּךְ' עַד שֶׁמְּבִיאוֹ לְמִיתָה מַמָּשׁ וְעַל כֵּן הַסִּימָן הָרִאשׁוֹן הַנִּכָּר בְּהִתְקָרְבוּתוֹ לַצַּדִּיק - הָרוֹפֵא הַנֶּאֱמָן הוּא בִּשְׁמִירַת פִּיו וּלְשׁוֹנוֹ הֵן בְּדִבָּרִים בְּטֵלִים וּבִפְרָט מְלֵיצָנוּת וּמִלְּשׁוֹן הָרַע וּרְכִילוּת רח"ל.

ו - שלח

אָמְרוּ: מֵאַחַר שֶׁאֵין רַבֵּנוּ נִמְצָא עִמָּנוּ בַּגַּשְׁמִיּוּת הֲרֵי שֶׁעִקַּר הִתְקַשְּׁרוּתֵנוּ אֵלָיו הוּא עַל יְדֵי עֲצוֹתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת וְעִקַּר עֲצוֹתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת הוּא הַהִתְבּוֹדְדוּת וְהַקִּימָה בַּחֲצוֹת לַיְלָה לַעֲבוֹדַת ה' מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ. וְנִמְצָא שֶׁחֲלִילָה כְּשֶׁאֵין מְקַיְּמִים וְאֵין מִשְׁתַּדֵּל לְפָחוֹת לְקַיְּמָם הֲרֵי שֶׁאֵין מֵאִיר עָלָיו אוֹרוֹ הַגָּדוֹל וְחָסֵר לוֹ מִמַּעֲלַת הַהִתְקַשְּׁרוּת, כִּי בַּעֲבוֹדוֹת אֵלּוּ בְּעִקָּר נוֹסָף לָנוּ עֲצוֹת רַבֵּנוּ לְעוּבְדָא וּלְמַעֲשֶׂה, וְלוּלֵא צִוּוּיוֹ כִּמְעַט וְלֹא הָיִינוּ מְקַיְּמִים אוֹתָם.

ו - שלט

אָמְרוּ: זֶה הָאָדָם שֶׁשּׁוֹמֵר זְמַנּוֹ שְׁעוֹתָיו וּרְגָעָיו, לָזֶה הָאָדָם נוֹתְנִים מִלְּמַעְלָה 'בְּרָכָה' בַּזְּמַן, הַיְנוּ שֶׁמַּצְלִיחַ בְּתוֹרָתוֹ וַעֲבוֹדָתוֹ אֶת ה' לְהִתְעַלּוֹת לְמַדְרֵגוֹת גְּבוֹהוֹת וְרָמוֹת, כִּי מֵאַחַר שֶׁעִקַּר הִתְעַלּוּתוֹ וְהִתְקַדְּמוּתוֹ שֶׁל אָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם הוּא עַל יְדֵי הַזְּמַן, עַל כֵּן מִי שֶׁשּׁוֹמֵר אֶת הַזְּמַן מִתְבָּרֵךְ בְּנִצּוּל הַזְּמַן יוֹתֵר וְיוֹתֵר וּמַשִּׂיג דְּבָרִים גְּבוֹהִים וְרָמִים אַף בִּזְמַן מוּעָט וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַז"ל (ברכות לב) עַל חֲסִידִים הָרִאשׁוֹנִים "מִתּוֹךְ שֶׁחֲסִידִים הָיוּ תּוֹרָתָן מִתְבָּרֶכֶת וּמִשְׁתַּמֶּרֶת".

ו - שמ

אָמְרוּ: דָּוִקָא רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ בְּגִלּוּי תּוֹרוֹתָיו, עֻצּוֹתָיו, וּדְרָכָיו הוּא הוּא אֲשֶׁר יָכוֹל הָיָה לְגַלּוֹת וְלוֹמַר וּלְצַוּוֹת "אֵין שׁוּם יְאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל", כִּי גִּלָּה בִּדְבָרֵי תּוֹרוֹתָיו אֵיךְ בֶּאֱמֶת אֵין שׁוּם יְאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל, וְהוּא הוּא אֲשֶׁר יָכוֹל לוֹמַר כֵּן.

ו - שמא

אָמְרוּ אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ: כָּל דִּבּוּר שֶׁיָּצָא מֵרַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וַאֲמָרָה בָּרַבִּים הֲרֵי שֶׁהִיא שַׁיֶּכֶת לְכָל אֶחָד וְאֶחָד וְאֵין מִי שֶׁיָּכוֹל לִפְטֹר עַצְמוֹ מִמֶּנָּה, לוֹמַר: עֵצָה זוֹ אֵינָהּ שַׁיֶּכֶת לִי, כִּי בְּוַדַּאי שַׁיֶּכֶת לְכָל אָדָם וְאָדָם בְּכָל עֵת וּבְכָל מָקוֹם.

ו - שמב

אָמְרוּ אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ: הֶאֱמוּנָה וְהַבִּטּוּל שֶׁצְּרִיכִים אָנוּ לְכָל דִּבְרֵי רַבֵּנוּ הוּא לֹא רַק מֵחֲמַת חָכְמָתוֹ הַגְּדוֹלָה הַנִּרְאֵית לְכָל בַּר דַּעַת, אֶלָּא בְּעִקַּר מֵחֲמַת הָאֱמוּנָה שֶׁנִּתְחַזֵּק לְהַאֲמִין שֶׁכָּל דְּבָרָיו הֵם דִּבְרֵי רוּחַ הַקֹּדֶשׁ, דִּבְרֵי ה' עַצְמוֹ, כִּי שְׁכִינָה מְדַבֶּרֶת מִפִּיהֶם כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַז"ל (שבת פז) וַאֲשֶׁר עַל כֵּן הַחוֹבָה לְצַיֵּת לִדְבָרָיו הוּא כְּהַחוֹבָה לִשְׁמֹעַ דִּבְרֵי ה' מַמָּשׁ.

ו - שמג

אָמְרוּ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ בְּמַעֲלָתוֹ הַגְּדוֹלָה שֶׁל מוֹהַרַנ"תְ זַצַ"ל שֶׁהוּא שֶׁלֹּא כִּשְׁאָר תַּלְמִידֵי רַבֵּנוּ הָיָה כִּיהוֹשֵׁעַ שֶׁלֹּא מָשׁ מִתּוֹךְ אָהֳלוֹ שֶׁל מֹשֶׁה בְּכָל עֵת אַף בִּזְמַן שֶׁלֹּא הָיָה אוֹמֵר מֹשֶׁה תּוֹרָה, מַה שֶּׁאֵין כֵּן שְׁאָר הַזְּקֵנִים שֶׁלֹּא בָּאוּ לְקַבֵּל וְלִשְׁמֹעַ מִמֶּנּוּ תּוֹרָה כִּי אִם בְּעֵת מָסְרוֹ הַתּוֹרָה וְכָל זֶה מֵחֲמַת הַבּוּשָׁה וְהַטִּרְחָה שֶׁיֵּשׁ כְּאֵלּוּ בְּהַנְהָגָה כָּזוֹ, וְעַל פִּי זֶה פֵּרֵשׁ הָרַב מִטְשֶׁעֶרִין זַצַ"ל מַה שֶּׁאָמְרוּ רַז"ל (ב"ב עה.) "פְּנֵי מֹשֶׁה כִּפְנֵי חַמָּה פְּנֵי יְהוֹשֻׁעַ כִּפְנֵי לְבָנָה זְקֵנִים שֶׁבְּאוֹתוֹ דּוֹר אָמְרוּ אוֹי לְאוֹתָהּ בּוּשָׁה אוֹי לָהּ לְאוֹתָהּ כְּלִמָּה". וְהַיְנוּ שֶׁאָמְרוּ בְּצַעַר חֲבָל לָנוּ עַל שֶׁלֹּא הִשְׂגַּחְנוּ גַּם אָנוּ עַל אוֹתָהּ בּוּשָׁה וְאוֹתָהּ כְּלִמָּה שֶׁנִּתְבַּיֵּשׁ בָּהּ יְהוֹשֻׁעַ וְאִלְמָלֵא אַף אָנוּ הָיִינוּ מִתְגַּבְּרִים לְקַבֵּל בּוּשָׁה זֹאת בִּיגִיעָתֵנוּ בְּכָל עֵת שִׁמּוּשֵׁנוּ אֶת מֹשֶׁה רַבֵּנוּ הָיָה לָנוּ פָּנִים אֲחֵרוֹת וְאַף אָנוּ הָיִינוּ זוֹכִים לִפְנֵי לְבָנָה. וְהָיוּ מִתְאוֹנְנִים כָּעֵת אַחֵר

שֶׁלֹּא זָכוּ לָזֶה, בְּאוֹמְרָם מִי יִתֵּן וְנִזְכֶּה כָּעֵת לְבוּשָׁה וּכְלִמָּה כָּזוֹ שֶׁנִּזְכֶּה עַל יָדָהּ הַיּוֹם לְהַדְרַת פָּנֵינוּ, הַיְנוּ לִפְנֵי לְבָנָה. וְזֶהוּ 'אוֹי לָהּ לְאוֹתָהּ בּוּשָׁה', הַלְוַאי וְנִזְכֶּה לָהּ שׁוּב כָּעֵת. (וראה עוד בספרו פרפראות לחכמה סימן ו).

ו - שדמ

אָמְרוּ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ בְּמַעֲלָתָהּ שֶׁל עֲבוֹדַת הַהִתְבּוֹדְדוּת וְרִבּוּי הַתְּפִלָּה שֶׁלְּמַדִּים אָנוּ זֹאת מִלֵּאָה אִמֵּנוּ שֶׁאַף שֶׁיַּעֲקֹב אָבִינוּ אָהַב אֶת רָחֵל, וְהִיא לֵאָה הָיְתָה מְיֻעֶדֶת עַל פִּי הַסֵּדֶר שֶׁנִּקְבַּע לְמַעְלָה לְהִנָּשֵׂא לְעֵשָׂו כִּי 'הַגְּדוֹלָה לַגָּדוֹל' כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַז"ל (ב"ר ע, טז), אַף עַל פִּי כֵן זָכְתָה מֵרֹב הַבְּכִיּוֹת בִּתְפִלּוֹתֶיהָ וְדִמְעוֹתֶיהָ עַד כְּדֵי כָּךְ שֶׁהִיא נִשְׂאָה לְיַעֲקֹב רִאשׁוֹנָה וְרֹב הַשְּׁבָטִים יָצְאוּ מִמֶּנּוּ, וְאַף מָשִׁיחַ גַּם הוּא יִהְיֶה מִבְּנֵי בָּנֶיהָ, וְכָל זֶה מֵחֲמַת שֶׁ'עֵינֵי לֵאָה רַכּוֹת' שֶׁהָיְתָה עֲיֵפָה וְלֵאָה מֵרֹב הַבְּכִיּוֹת שֶׁבָּכְתָה בִּתְפִלּוֹתֶיהָ שֶׁלֹּא תִּפֹּל חַס וְשָׁלוֹם בְּחֶלְקוֹ שֶׁל עֵשָׂו, וּבְכֹחַ דִּמְעוֹתֶיהָ וּתְפִלּוֹתֶיהָ הָרַבּוֹת פָּעֲלָה עַד כְּדֵי שִׁנּוּי מַזָּלָהּ לְגַמְרֵי לְגַמְרֵי. וְכָל זֶה לִלְמָדֵנוּ בָּא שֶׁנֵּדַע לְהַאֲמִין שֶׁכֹּחַ הַתְּפִלָּה הוּא לְמַעְלָה מִכָּל הַמַּזָּלוֹת וּלְמַעְלָה מִכָּל הַחֶשְׁבּוֹנוֹת וְהַשִּׂכְלִים הַנִּרְאִים וְהַנִּדְמִים לְכָאוֹרָה לְעֵינֵינוּ. כִּי יֵשׁ בְּכֹחַ הַתְּפִלָּה לְשַׁנּוֹת וְלַהֲפֹךְ אֶת כָּל דָּבָר אַף בְּכִלְיוֹת הָעוֹלָם מֵהֶפְךְ אֶל הֶפְךְ הַגָּמוּר וְהוּא הוּא הָעִנְיָן שֶׁעַל יָדוֹ מִתְהַפֵּךְ הַכֹּל לְטוֹבָה - לַטּוֹב הַגָּמוּר.

ו - שמה

הִסְבִּירוּ הַטַּעַם מַה שֶּׁאָנוּ רוֹאִים שֶׁדַּיְקָא אַחֲרֵי פְּטִירָתוֹ שֶׁל הַצַּדִּיק אָז מַתְחִילִין לִרְאוֹת גְּדֻלָּתוֹ יוֹתֵר וְיוֹתֵר. וְאָמְרוּ כִּי בַּחַיִּים חִיּוּתוֹ הַגּוּף הַגַּשְׁמִי מַסְתִּיר אֶת אוֹרוֹ הַגָּדוֹל כִּי נִצְרָךְ כְּדֵי חִיּוּתוֹ לְדִבָּרִים גַּשְׁמִיִּים גַּם כֵּן, וּמִשּׁוּם כֵּן יָכוֹל הָאָדָם לִטְעוֹת לְפִי רְאוֹת עֵינָיו הַפְּשׁוּטוֹת, אוּלָם אַחַר הִסְתַּלְקוּתוֹ כְּשֶׁהַגּוּף כְּבָר אֵינוֹ נִמְצָא וְאָז נִשְׁאֶרֶת רַק נִשְׁמָתוֹ אָז קַל יוֹתֵר לִרְאוֹת וּלְהָבִין מַה גְּדֻלָּה וְשָׂגְבָּה מַעֲלָתוֹ בֶּאֱמֶת.

ו - שמו

אָמְרוּ לְעִנְיַן עֲבוֹדַת קִימַת חֲצוֹת לַיְלָה: הָעִקָּר בַּעֲבוֹדָה זוֹ הִיא הַקִּימָה מֵהַמִּטָּה, הַיְנוּ שֶׁיִּתְעוֹרֵר וְיֵרֵד מִמִּטָּתוֹ וְיַעֲרֹךְ הַתִּקּוּן וְיִתְפַּלֵּל וְיִלְמֹד תּוֹרָה וְלֹא שֶׁיִּשָּׁאֵר עַל מִטָּתוֹ וְיַעֲשֶׂה עֲבוֹדָתוֹ הַנַּ"ל, כִּי כֵן מַשְׁמַע בַּזֹּהַר (בראשית ע"ב), שֶׁלֹּא רָצָה רַבִּי יְהוּדָה לְדַבֵּר בְּדִבְרֵי תוֹרָה עִם חֲבֵרוֹ כָּל זְמַן שֶׁשְּׁכָבַ עַל מִטָּתוֹ וְלֹא יָרַד מִמֶּנָּה, וְרַק כְּשֶׁיָּרַד מִמִּטָּתוֹ לָמַד עִמּוֹ תוֹרָה. כְּמוֹ כֵן אָמְרוּ שֶׁכָּל מַה שֶּׁעוֹשֶׂה הָאָדָם בְּהֶכְרֵחַ בְּאוֹתוֹ עֵת מִלְּבַד עֲרִיכַת הַתִּקּוּן עֶצְמוֹ וְלִמּוּד תּוֹרָה וּתְפִלָּה נֶחְשָׁב לוֹ גַּם זֹאת לְעוֹסֵק בַּקֹּדֶשׁ וְגַם עָלָיו נֶאֱמַר הַכָּתוּב (ישעיה סו) "שִׂישׂוּ אִתָּהּ מָשׂוֹשׂ כָּל הַמִּתְאַבְּלִים עָלֶיהָ", וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יְדַבֵּר אָז חֻלִּילָה בְּדִבָּרִים בְּטֵלִים וְלֵיצָנוּת וְכוּ'.

ו - שמז

הָיוּ אוֹמְרִים מֵחוֹבָתוֹ שֶׁל כָּל אֶחָד הַמְקֹרָב לְרַבֵּנוּ לְהִשְׁתַּדֵּל לְמַלְּאוֹת חוֹבָתוֹ שֶׁבְּיוֹם זֶה וְזֶה שֶׁעוֹמֵד בָּהּ וּלְהַשְׁגִּיחַ לִבְלִי לִדְחוֹתוֹ לַיּוֹם הַשֵּׁנִי, כִּי לְמָחֳרַת בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי הַלְוַאי וְיִזְכֶּה לַעֲשׂוֹת חוֹבָתוֹ הַצָּרִיךְ אָז, וְאֵיךְ יִדְחֶה חוֹבָתוֹ שֶׁל יוֹם זֶה לְמָחֳרָת. וְעַל כֵּן צָרִיךְ לִהְיוֹת 'זָרִיז וְנִשְׁכָּר', לְהַרְוִיחַ הַטּוֹב שֶׁבְּיוֹם זֶה וּלְמַלְּאוֹתוֹ בְּתַכְלִית שְׁמִירַת הַזְּמַן בְּתוֹרָה וּבִתְפִלָּה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים, כִּי אֵין לוֹ לָאָדָם בְּעוֹלָמוֹ אֶלָּא יוֹם זֶה שֶׁעוֹמֵד בּוֹ, וּלְמָחֳרָת הוּא עִנְיָן אַחֵר לְגַמְרֵי. וּמִי יֹאמַר שֶׁבְּכְלַל יִזְכֶּה לָהּ, וְעוֹד גַּם לַטּוֹב הַגָּנוּז בָּהּ. (וראה המובא בליקו"מ ח"א סימן ערב 'היום אם בקולו תשמעו').

ו - שמח

הָיוּ אוֹמְרִים בְּמַעֲלַת הַתַּלְמִידִים הַדְּבוּקִים בְּרַבָּם, שֶׁצְּרִיכִים הֵם לִהְיוֹת דְּבוּקִים בּוֹ כָּל כָּךְ כְּמוֹ יְהוֹשֻׁעַ לְרַבּוֹ מֹשֶׁה, שֶׁכְּשֶׁעָלָה רַבּוֹ מֹשֶׁה לָהָר הָלַךְ אַחֲרָיו עַד קְצֵה יְכָלְתּוֹ וּכְשֶׁנִּפְרַד מֵרַבּוֹ לֹא חָזַר וְשָׁב לָעָם לִהְיוֹת עִמָּם, אֶלָּא עָמַד בִּמְקוֹמוֹ וְהִמְתִּין לוֹ עַד חֲזָרָתוֹ, וְזֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר גָּרַם לוֹ לְהִנָּצֵל מֵהֵטָא הָעֵגֶל. כִּי אִלּוּ הָיָה חוֹזֵר וְשָׁב לָעָם וּמְבַטֵּל הַהִתְקַשְּׁרוּת לְרַבּוֹ הָיָה קָשֶׁה לוֹ בְּיוֹתֵר לְהִנָּצֵל מֵעָוֹן זֶה. וּמִזֶּה נִלְמַד וְנָבִין מְעַט מַעֲלַת הַדְּבֵקוּת וְהַהִתְקַשְּׁרוּת לַצַּדִּיק אַף שֶׁאֵינוֹ רוֹאֵהוּ וְקָרוֹב וְסָמוּךְ אֵלָיו מַמָּשׁ.

ו - שמט

הָיוּ מַמְשִׁילִים וְאוֹמְרִים לְעִנְיַן הַכְּבוֹד שֶׁמְּכַבְּדִים הָעוֹלָם אֶת אֶחָד וְהוּא לְמִעוּט שִׂכְלוֹ טוֹעֶה בְּעַצְמוֹ שֶׁאָכֵן מַגִּיעַ לוֹ הַכָּבוֹד: דּוֹמֶה הַדָּבָר לְסוֹחֵר שֶׁנִּכְנָסִים אֵלָיו לַחֲנוּתוֹ סוֹחֲרִים וְקוֹנִים רַבִּים וּלְרֹב הִתְרַגְּשׁוּתוֹ וְצָהֳלָתוֹ מֵהֶמְיַת הַקוֹנִים הָרַבִּים שׂוֹכֵחַ לְהַשְׁגִּיחַ וּלְנַהֵל הֵיטֵב אֶת מְכִירַת הַסְּחוֹרָה וְאֵינוֹ שָׂם לִבּוֹ לְהַשְׁגִּיחַ נָכוֹן עַל הָאֲנָשִׁים הַמְּזַנְּבִים בְּסְחוֹרָתוֹ. כִּי צָרִיךְ הָאָדָם לָדַעַת לְנַהֵל הֵיטֵב אֶת סְחוֹרוֹתָיו שֶׁהֵם הַמִּצְוֹת וְהַמַּעֲשִׂים טוֹבִים שֶׁלּוֹ וּלְמַלְּאוֹת אֶת חֲנוּתוֹ בִּסְחוֹרָה הֲגוּנָה וּלְהַשְׁגִּיחַ לְבַל יֶחְסַר לוֹ כְּלוּם מִמַּעֲשִׂים טוֹבִים, וְלֹא יִתְבַּלְבֵּל מִכָּל הַסּוֹבֵב אוֹתוֹ, וְהַמְשַׁבְּחִים סְחוֹרָתוֹ וְכַדּוֹמֶה, כִּי אִם לָאו כְּשֶׁיָּבוֹא עֵת חֶשְׁבּוֹן יִרְאֶה שֶׁלֹּא דַּי שֶׁלֹּא הִרְוִיחַ אֶלָּא עוֹד הִפְסִיד הַרְבֵּה וְנִשְׁאַר בְּחוֹבוֹת גְּדוֹלִים.

ו - שנ

הָיוּ אוֹמְרִים אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ: כְּמוֹ שֶׁיִּעָצְנוּ רַבֵּנוּ עֵצוֹת גְּבוֹהוֹת וּקְדוֹשׁוֹת כְּדֵי שֶׁנִּתְעַלֶּה עַל יָדָם מַעְלָה מַעְלָה, כְּמוֹ כֵן מִצַּד שֵׁנִי צִוָּה עָלֵינוּ דְּבָרִים וְהַנְהָגוֹת פְּשׁוּטוֹת כְּמוֹ לִבְלִי לְעַשֵּׁן, וְלִבְלִי לִשְׁתּוֹת יי"ש, וְעוֹד הַנְהָגוֹת רַבּוֹת יְקָרוֹת, שֶׁאַף שֶׁהֵם נִדְמִים כִּפְשׁוּטִים, הֲרֵי לָאֻמָּת גְּבוֹהִים וְרָמִים הֵם בְּשֹׁרֶשׁ נִשְׁמָתֵנוּ, וְאוֹתוֹ צַדִּיק שֶׁצִּוָּה עָלֵינוּ וְהִזְהִירָנוּ עַל עִנְיָן תִּקּוּן חֲצוֹת לַיְלָה וְהִתְבּוֹדְדוּת מִחוּץ לָעִיר וְכַדּוֹמֶה וְעוֹד עֲבוֹדוֹת גְּדוֹלוֹת וְרָמוֹת, הִזְהִירָנוּ כְּמוֹ כֵן עַל

עִנְיַן הָאִסּוּר הָעִשָּׁוּן וְלִבְלִי לֶאֱכֹל בָּצָל חַי וְעוֹד הַנְּהָגוֹת פְּשׁוּטוֹת כַּדּוֹמֶה לָזֶה. וּמְחֻיָּבִים אָנוּ לִשְׁמֹעַ לוֹ בְּכָל עֲצוֹתָיו, וְאֵין הֶפְרֵשׁ כְּלָל בְּדַרְגַּת הַצִּוּוּיִים וּבְמַעֲלָתָם אַחַר שֶׁמֵּחוֹבָתֵנוּ לְצַיֵּת לוֹ בְּכָל אֲשֶׁר הוֹרָנוּ לַעֲשׂוֹת.

ו - שנא

הָיוּ אוֹמְרִים לְעִנְיַן עֲבוֹדַת קִימַת חֲצוֹת, שֶׁכְּמוֹ סוֹחֵר טוֹב אֵינוֹ מְוַתֵּר עַל זְמַן פְּתִיחַת בֵּית מִסְחָרוֹ בַּשָּׁעָה הַקְּבוּעָה, בִּפְרָט בְּשִׁעַת הַלַּחַץ בְּעֵת שֶׁהַקּוֹנִים אָצִים וְרָצִים וּבָאִים, כְּמוֹ כֵן בְּעִנְיַן הַקִּימָה בַּחֲצוֹת לַיְלָה שֶׁאָז הוּא עֵת הַמִּסְחָר הַגָּדוֹל וְאָז הַפִּדְיוֹן מֵהַמִּסְחָר גָּדוֹל וְרַב, וְהַתַּשְׁלוּם הוּא בְּמִזְמָן, וְאֵיךְ יַשְׁאִיר אֶת חֲנוּתוֹ סָגוּר וְיִשָּׁאֵר רָדוּם עַל מִטָּתוֹ. וְזֶה עִנְיַן מַה שֶּׁהִמְשִׁיל הַכָּתוּב אֶת עֲבוֹדַת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל "הָיְתָה כָּאֳנִיּוֹת סוֹחֵר, מִמֶּרְחָק תָּבִיא לַחְמָהּ, וַתָּקָם בְּעוֹד לַיְלָה, וַתִּתֵּן טֶרֶף לְבֵיתָהּ וְחֹק לְנַעֲרוֹתֶיהָ" וְאָז נֶאֱמַר עַל הַקָּם וְהַמִּתְעוֹרֵר "טָעֲמָה כִּי טוֹב סַחְרָה לֹא יִכְבֶּה בַּלַּיְלָה נֵרָהּ". (משלי לא) כִּי אָז הוּא עֵת הַמִּסְחָר הַגָּדוֹל שֶׁאָז בָּאִים כָּל מַלְאֲכֵי מַעְלָה לִסְחֹר עִמּוֹ בַּמִּסְחָר הַקְּדוֹשׁ, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ בַּזֹּהַר (בראשית צב. ויקרא כב.) עַל הַכָּתוּב "חֲבֵרִים מַקְשִׁיבִים לְקוֹלֵךְ הַשְׁמִיעִינִי", עַיֵּן שָׁם.

ו - שנב

הָיוּ אוֹמְרִים בְּצַחוּת: הַחִלּוּק בֵּין מִדַּת עַצְבוּת לְלֵב נִשְׁבָּר הוּא אוֹתוֹ חִלּוּק שֶׁיֵּשׁ בֵּין תִּשְׁעָה בְּאָב וְיוֹם כִּפּוּר, שֶׁאַף שֶׁהַצּוֹמוֹת שָׁוִים בְּאִסּוּרָם בַּחֲמִשָּׁה עִנּוּיִים אַף עַל פִּי כֵן תִּשְׁעָה בְּאָב הוּא יוֹם אֵבֶל. וְיוֹם כִּפּוּר אַף שֶׁמִּתְעַנִּים כְּמוֹ כֵן אוֹלָם מְבָרְכִים עָלֶיהָ בִּרְכַּת "שֶׁהֶחֱיָנוּ וְקִיְּמָנוּ וְהִגִּיעָנוּ" לְיוֹם קָדוֹשׁ זֶה, לְהוֹרוֹת עַל הַשִּׂמְחָה הַפְּנִימִית שֶׁיֵּשׁ לָנוּ כְּשֶׁזּוֹכִים אָנוּ לְהִתְעַנּוֹת בְּיוֹם זֶה יוֹם אֶחָד בַּשָּׁנָה לְכַפֵּר בּוֹ אֶת כָּל עֲוֹנוֹתֵינוּ. כְּמוֹ כֵן עַצְבוּת הִנָּהּ כַּאֲבֵלוּת, וְלֵב נִשְׁבָּר בִּפְנִימִיּוּת נַפְשׁוֹ לִבּוֹ מָלֵא שִׂמְחָה עַל גּוֹרָלוֹ הַקְּדוֹשָׁה שֶׁאַף עַל פִּי כֵן מְזֻרַע יִשְׂרָאֵל הוּא וְתִקְוָתוֹ גְּדוֹלָה בַּה' שֶׁבְּוַדַּאי בַּסּוֹף יִתְהַפֵּךְ עִמּוֹ הַכֹּל לְטוֹבָה וְיִזְכֶּה לִתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה.

ו - שנג

הָיוּ מְבָאֲרִים אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁמַּעֲלַת הַזְּמַן שֶׁל חֲצוֹת לַיְלָה עִנְיָנוֹ קָדוֹשׁ הוּא כְּבָר מִתְּחִלַּת הַבְּרִיאָה, וְאֵין עִנְיָנָהּ שַׁיָּךְ בְּדָוְקָא לְחָרְבַּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, כִּי כְּבָר בִּימֵי אַבְרָהָם נֶאֱמַר וַיֵּחָלֵק עֲלֵיהֶם לַיְלָה וְכוּ' (בראשית יד.) וּבְקְרִיעַת יַם סוּף נֶאֱמַר וַיְהִי בַּחֲצִי הַלַּיְלָה (שמות יב). וְכַסֵּדֶר שֶׁפָּרְטָם בַּעַל הַהַגָּדָה בְּקִצּוּר בַּפִּזְמוֹן "אָז רֹב נִסִּים הִפְלֵאתָ בַּלַּיְלָה" וְכוּ' וְכֵן דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם כְּבָר אָמַר חֲצוֹת לַיְלָה אָקוּם לְהוֹדוֹת לָךְ עַל מִשְׁפְּטֵי צִדְקֶךָ (תהלים קיט). כִּי עֵת קָדוֹשׁ וְנוֹרָא הוּא מֵרֵאשִׁית הַבְּרִיאָה וּבִיסוֹדָהּ, וּמַחֲמַת גֹּדֶל מַעֲלַת הַתְּפִלָּה בְּזֶמֶן עֵת רָצוֹן כָּזֶה תִּקְּנוּ לָנוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, לְהִתְפַּלֵּל אָז בַּאֲמִירַת הַתִּקּוּן עֲבוּר חֻרְבַּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ לְבַקֵּשׁ אָז עַל הַדָּבָר הַגָּדוֹל בְּיוֹתֵר, שֶׁהוּא בִּנְיַן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ מְחָדָשׁ.

כִּי אָז סְגֻלַּת הַזְּמַן שֶׁיִּתְקַבְּלוּ כָּל הַתְּפִלּוֹת. וְעַל כֵּן צָרִיךְ לָקוּם וּלְהִתְעוֹרֵר לַעֲרִיכַת הַתְּקוּן אַף בְּשַׁבָּת וּבְיָמִים שֶׁאֵין אוֹמְרִים בָּהֶם תַּחֲנוּן. וּכְמוֹ שֶׁאָמַר יִרְמְיָהוּ בְּאֵיכָה אַחַר פָּרְטוֹ בִּפְרָטִיּוּת כְּאֵב מַכַּת הַחֻרְבָּן קוּמִי רֹנִּי בַלַּיְלָה לְרֹאשׁ אַשְׁמוּרוֹת שִׁפְכִי כַמַּיִם לִבֵּךְ נֹכַח פְּנֵי ה'. כִּי אָז הוּא עֵת רָצוֹן הַנַּעֲלֶה בְּיוֹתֵר וְאָז בִּסְגֻלַּת הַתְּפִלָּה שֶׁתִּתְקַבֵּל בְּיוֹתֵר.

ו - שנד

אָמְרוּ: עַל אַף שֶׁפְּשׁוּט הַדָּבָר, שֶׁאַחַר שֶׁקִּבְּלְנוּ מֵרַבֵּנוּ כָּל כָּךְ הַרְבֵּה תּוֹרוֹת, וְסִפּוּרִים, וּמַאֲמָרִים, וְשִׂיחוֹת הִתְחַזְּקוּת, יִתְבָּעוּ אוֹתָנוּ בַּשָּׁמַיִם הַרְבֵּה יוֹתֵר מֵאֲחֵרִים, אַף עַל פִּי כֵן טוֹב הַדָּבָר וּכְדַאי וּכְדַאי, עַל אַף יוֹם הַדִּין הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא הַמּוּכָן לָנוּ, כִּי מִדָּה טוֹבָה מְרֻבָּה.

ו - שנה

אָמְרוּ לְעִנְיַן בְּחִינַת הָאֱמוּנָה: שֶׁאִם הָאָדָם הוֹלֵךְ אַחַר שִׂכְלוֹ אֲפִלּוּ כְּשֶׁהוֹלֵךְ בְּדַרְכֵי עֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אָז זוֹכֶה דַּרְכָּם לְקַבֵּל וְלִגְדֹּל כְּפִי שִׁעוּר שִׂכְלוֹ הוּא, אוּלָם כְּשֶׁהוֹלֵךְ וְעוֹבֵד אֶת ה' מֵחֲמַת מִדַּת אֱמוּנָה וְהִתְמִימוּת אָזַי זוֹכֶה לְקַבֵּל בִּכְלִים שֶׁהֵכִין דַּעַת גָּדוֹל כָּזֶה כְּפִי שֶׁהוּא בֶּאֱמֶת, שֶׁהוּא דַּעַת שֶׁל אֵין סוֹף וְאֵין תַּכְלִית. וּמִזֶּה נָבִין מְעַט מַעֲלַת יִרְאַי ה' הַתְּמִימִים.

ו - שנו

אָמְרוּ: דַּרְכּוֹ שֶׁל הַיֵּצֶר הוּא לָבוֹא אֶל הָאָדָם וְלַהֲסִיתוֹ לַעֲבֵרָה בְּדֶרֶךְ זוֹ, שֶׁבִּתְחִלָּה מֵקֵל לְפָנָיו אֶת הָעֲבֵרָה וּמַקְטִין חֲמָרָתָהּ וְכוּ', וְאַחַר שֶׁכְּבָר הִכְשִׁילוֹ 'מַגְדִּיל' אֶת הָעֲבֵרָה עַד אֵין קֵץ עַד שֶׁמֵּבִיא אֶת הָאָדָם לִידֵי יֵאוּשׁ, בְּעוֹד שֶׁהוּא עַצְמוֹ הֵקֵל לְפָנָיו מִעַט קֹדֶם אֶת אוֹתוֹ הָעֲבֵרָה וְאוֹתוֹ הַחֵטְא. וְלָאֱמֶת צְרִיכִים אָנוּ לְהַפֹּךְ הַדְּבָרִים שֶׁקֹּדֶם הַחֵטְא יַחְמִיר וְיַגְדִּיל הָעוֹן עַד מְאֹד כְּפִי הָאֱמֶת, שֶׁאָדָם שֶׁפָּל כְּמוֹתוֹ לֹא יִשְׁמַע לְקוֹל מֶלֶךְ גָּדוֹל רָם וְנִשָּׂא אֲדוֹן הָעוֹלָם, וְיִגְרֹם חֲלִילָה לַחֲרוֹן אַפּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאַחַר שֶׁכְּבָר נָפַל בְּמַה שֶׁנָּפַל יֵדַע שׁוּב גֹּדֶל חֶטְאוֹ, וְגַם גֹּדֶל הֶעָוֹן אִם יְמַשִּׁיךְ בְּדַרְכּוֹ הַנִּלְוֶזֶה חֲלִילָה, וְאַף עַל פִּי כֵן לֹא יִשְׁכַּח אֶת אַהֲבָתוֹ יִתְבָּרַךְ אֲלֵיהֶם שֶׁאֵין מִתְיָאֵשׁ חֲלִילָה מִמֶּנּוּ וְעַדַיִן עֲדַיִן מְצַפֶּה לִתְשׁוּבָתוֹ כִּי לֹא יִדַּח מִמֶּנּוּ נִדָּח אֵיזֶה נִדָּח שֶׁיִּהְיֶה וַעֲדַיִן חָבִיב הוּא אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ כְּבֵן אֵצֶל הָאָב.

ו - שנז

אָמְרוּ: כְּמוֹ שֶׁאָנוּ רוֹאִים הַנָּהוּג בָּעוֹלָם, אֵיךְ שֶׁכָּל יְמֵי חַיֵּיהֶם עוֹבְדִים וְיגְֵעִים הַבְּרִיּוֹת כְּדֵי לְהִתְקַדֵּם בְּנוֹחִיּוּת בְּצָרְכֵיהֶם הַגַּשְׁמִיִּים בְּדִירָה נָאָה יוֹתֵר וּבְכֵלִים נָאִים יוֹתֵר וְלֹא מִסְתַּפְּקִים בְּשׁוּם פַּעַם, כְּמוֹ כֵן לְהַבְדִּיל אַלְפֵי הַבְדִּלוֹת. כַּמָּה צָרִיךְ הָאָדָם לְהִשְׁתַּדֵּל יוֹתֵר וְיוֹתֵר לְשַׁפֵּר מַעֲשָׂיו וּלְחַפֵּשׂ לְהִתְעַלּוֹת וּלְהִתְקַדֵּם בַּדֶּרֶךְ הָעוֹלָה בֵּית אֵל וְלֹא יִסְתַּפֵּק בְּשׁוּם פַּעַם. רַק יְחַפֵּשׂ וִיבַקֵּשׁ תְּדִיר לְשַׁפֵּר דְּרָכָיו וּלְהֵיטִיב קְרֻשָּׁתוֹ וּלְהִתְעַלּוֹת בַּתּוֹרָה וּבַעֲבוֹדַת הַתְּפִלָּה יוֹתֵר וְיוֹתֵר.

ו - שנח

אָמְרוּ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ בְּעִנְיַן הַמּוּבָא בַּסְּפָרִים בְּעִנְיַן "עוֹלָם הַתֹּהוּ" אַחַר הַמִּיתָה שֶׁנֶּעֱנָשׁ בּוֹ הָאָדָם הַחוֹטֵא, רוֹצֶה לוֹמַר, שֶׁעִנְיַן זֶה הוּא עִנְיַן שֶׁל 'אִי סֵדֶר' שֶׁאֵין הָאָדָם יוֹדֵעַ וּמֵבִין מַה שֶּׁלְּפָנָיו וְהוּא שְׁרוּי בְּעוֹלָם הַדְּמְיוֹנוֹת תּוֹרָה וּבוֹהֶ בּוֹ בְּרֵיקָנוּת, וְאֵין יוֹדֵעַ מֵאַיִן בָּא וּלְאָן הוֹלֵךְ וְנִדְחֶה בָּהּ מִצָּרָה לְצָרָה חַס וְשָׁלוֹם, וְהוּא תּוֹצָאָה מֵהָאִי סֵדֶר שֶׁחַי בּוֹ הָאָדָם כָּאן עֲלֵי אֲדָמוֹת, וּכְעִנְיַן בְּמִדָּה נֶגֶד מִדָּה נֶעֱנָשׁ בְּעִנְיַן זֶה לְאַחַר מִיתָתוֹ, ה' יִשְׁמְרֵנוּ.

ו - שנט

אָמְרוּ בְּצַעַר: עִנְיַן הִתְנַגְּדוּת עַל רַבֵּנוּ ז"ל לִפְעָמִים הַדָּבָר בָּנוּ בְּעַצְמֵנוּ, שֶׁאָנוּ הַלּוֹמְדִים וְעוֹסְקִים בְּדִבְרָיו וְתוֹרוֹתָיו כְּשֶׁאֵין אָנוּ מְצִיְתִים אוֹתוֹ לְנָכוֹן, נִמְצָא שֶׁאָנוּ הַמִּתְנַגְּדִים הָאֲמִתִּיִּים עָלָיו, מַה שֶּׁאֵין כֵּן שְׁאָר הָעָם שֶׁלֹּא טָעֲמוּ מִמַּטְעַמֵּי תּוֹרוֹתָיו וְאֵינָם רוֹאִים וְאֵינָם יוֹדְעִים עֲדַיִן מֵאוֹרוֹ כְּלָל וּכְלָל. לִפְעָמִים אֵינָם נֶחֱשָׁבִים אֲפִלּוּ כְּמִתְנַגְּדִים נֶגְדּוֹ.

ו - שס

הָיוּ אוֹמְרִים בְּצַחוּת לְעִנְיַן הַנְּסִיעָה לְצִיּוּן רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ: עֶצֶם הַהַגָּעָה לְצִיּוּנוֹ הַקָּדוֹשׁ כְּבָר הִרְוִיחַ זֶה הַמִּשְׁתַּטֵּחַ אֶת הַקֶּרֶן שֶׁל הַהוֹצָאָה שֶׁהוֹצִיא עַל הַנְּסִיעָה, וְאַחַר כָּךְ כָּל רֶגַע נוֹסָף שֶׁזּוֹכֶה לִהְיוֹת בְּמָקוֹם קָדוֹשׁ זֶה וּמַרְבֶּה שָׁם בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה הֲרֵי זֶה רֶוַח הַגָּדוֹל הַנּוֹסָף עַל הַקֶּרֶן.

ו - שסא

אָמְרוּ: לְעִנְיַן מַה שֶּׁרוֹאֶה הָאָדָם שֶׁהוּא מַרְבֶּה לִכְאוֹרָה בִּתְפִלָּה זֶה כַּמָּה וַעֲדַיִן אֵין רוֹאֶה יְשׁוּעָתוֹ, וַעֲדַיִן רָחוֹק מִמֶּנּוּ דְּבַר בַּקָּשָׁתוֹ, שֶׁצָּרִיךְ לְהַאֲמִין שֶׁבְּוַדַּאי אֵין תְּפִלָּתוֹ לָרִיק חַס וְשָׁלוֹם וְאוּלַי מִשְׁתַּמְּשִׁים לְמַעְלָה בִּתְפִלּוֹתָיו לְעִנְיַן הַנִּצָּרֵךְ לוֹ לְדָבָר גָּבוֹהַּ וְחָשׁוּב הַרְבֵּה יוֹתֵר וְאֵין הוּא יוֹדֵעַ מִזֶּה כְּלָל, וְעַל כֵּן צָרִיךְ לִבְלִי לְהַפְסִיק בַּתְּפִלָּה, רַק יַמְתִּין לִישׁוּעַת ה' שֶׁהוּא יוֹדֵעַ בֶּאֱמֶת מַהִי יְשׁוּעָתוֹ וּבְוַדַּאי יֵלְכוּ הַתְּפִלּוֹת וְיַעֲלוּ וְיִהְיוּ לוֹ לְתִקּוּן נַפְשׁוֹ בָּזֶה וּבַבָּא.

ו - שסב

אָמְרוּ: זֶה שֶׁמַּזָּלוֹ בִּימֵי חַיָּיו לִהְיוֹת עָנִי חָלִילָה, וְאַף עַל פִּי כֵן הוֹלֵךְ בְּדַרְכֵי הַתּוֹרָה הֲרֵי שֶׁלְּמַעֲשֶׂה נוֹסָף הוּא בְּשִׂבְחוֹ, שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁהוּא עָנִי וַחֲסַר לֶחֶם אַף עַל פִּי כֵן יוֹשֵׁב וְהוֹגֶה בַּתּוֹרָה וּמִתְפַּלֵּל כִּדְבָעֵי וְאֵינוֹ מְרַמֶּה אֶת חֲבֵרוֹ וְכַדּוֹמֶה, וּמִתּוֹךְ עֲנִיּוּתוֹ נִכָּר שִׂבְחוֹ יוֹתֵר וְיוֹתֵר, בְּבְחִינַת מַה שֶּׁאָמְרוּ רַז"ל (חגיגה ט:) (ילקוט ישעיה תסז) "יָאֶה עֲנִיּוּתָא לְיִשְׂרָאֵל". וְכָל מַה שֶּׁחָסֵר לוֹ בְּיוֹתֵר לְמַעֲשֶׂה צָרִיךְ לְהִתְחַזֵּק וְלִשְׁמֹחַ בִּנְקֻדּוֹתָיו הַטּוֹבוֹת יוֹתֵר וְיוֹתֵר, מַה גַּם שֶׁבְּוַדַּאי בְּוַדַּאי כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו הַכֹּל לְטוֹבָה.

ו - שסג

אָמְרוּ לְעִנְיַן הַזְּקֵנִים הַבָּאִים בַּיָּמִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶם לְהִשְׁתַּדֵּל לְהַשְׂכִּיל לָדַעַת וּלְהָבִין שֶׁעֲדַיִן לֹא תִּקְּנוּ אֶת עַצְמָם וַעֲדַיִן רְחוֹקִים הֵם מִתִּקּוּנָם, כִּי לִפְעָמִים מַחֲמַת זְקֵנָה נֶחֱלָשִׁים אֶצְלָם כֹּחַ תַּאֲוָתָם, וּמֵחֲמַת כֵּן נִדְמֶה לָהֶם שֶׁתִּקְּנוּ אֶת תַּאֲוָתָם וּמִדּוֹתֵיהֶם, וְזָכוּ לִשְׁוּם בֵּרוּר בְּמִדּוֹתֵיהֶם, אַף שֶׁלְּאֱמֶת לֹא נִתְתַּקְּנוּ, וְעַל כֵּן בֶּאֱמֶת עִקַּר הָעֲבוֹדָה הוּא בִּימֵי הַנְּעוּרִים בְּעֵת רְתִיחַת הַדָּמִים, שֶׁאָז עִקַּר הָעֲבוֹדָה לַהֲפֹךְ אֶת הַחֲמִימוּת לַחֲמִימוּת דִּקְדֻשָּׁה לְתוֹרָה וְלַעֲבוֹדַת ה' וּבְהַכְנָסַת כָּל הַכֹּחוֹת בִּתְפִלָּה כָּרָאוּי.

ו - שסד

אָמְרוּ אֲנַשֵּׁי-שְׁלוֹמֵנוּ לְפִי גֹּדֶל חֲשִׁיבוּת וּמַעֲלַת עִנְיַן קִימַת חֲצוֹת לַיְלָה, הַמְבֹאָר כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ וּבְכָל הַסְּפָרִים הַקְּדוֹשִׁים, הֲרֵי שֶׁהַהִתְאַמְּצוּת הַנִּדְרָשׁ לָזֶה, הֵינוּ מַה שֶּׁצָּרִיךְ לְהִתְעוֹרֵר בִּזְמַנּוֹ וּלְהַשְׁלִיךְ מֵעָלָיו אֶת הַכְּסוּי, וְלַעֲרֹךְ הִתְקוּן אֵינוֹ רָאוּי שֶׁיֵּחָשֵׁב כְּלָל וּכְלָל לְמְנִיעָה וְכֹבֶד שֶׁיְּמְנַע אוֹתוֹ חֲלִילָה מִמֶּנָּה. וְאָסוּר לוֹ לָאָדָם שֶׁמְּנִיעָה קְטַנָּה כָּזוֹ תִּמְנָעֵהוּ מִלְּקַבֵּל אוֹר גָּדוֹל נִשְׂגָּב וְקָדוֹשׁ כָּזֶה.

ו - שסה

אָמְרוּ לְעִנְיַן כָּל עֲצוֹתָיו וּדְרָכָיו וְתוֹרוֹתָיו הַקְּדוֹשִׁים שֶׁל רַבֵּנוּ, שֶׁמִּלְּבַד זֹאת שֶׁזֶּה הַמְקַיְּמָם מִתְעַלֶּה בְּהִתְעַלּוּת כָּרָאוּי לוֹ בֶּאֱמֶת וְיָכוֹל לִהְיוֹת לְאִישׁ צַדִּיק גָּדוֹל וּמֻפְלָג בְּמַעֲלָה, עוֹד גַּם זֹאת עֶצֶם הַצִּיּוּת שֶׁמְּצַיֵּת לְדִבְרֵי רַבֵּנוּ עַל יְדֵי זֶה מֵאִיר עָלָיו אוֹר הַצַּדִּיק שֶׁעַל יְדֵי זֶה נִתְעַלֶּה יוֹתֵר וְיוֹתֵר, מִלְּבַד עֶצֶם קִיּוּם עֲצוֹתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת הַמּוֹעִילוֹת.

ו - שסו

אָמְרוּ: דּוֹמֶה עִנְיַן רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְעֲצוֹתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת לַאֲנָשִׁים קְטַנִּים בְּמַעֲלָה כָּמוֹנוּ, כְּדֻגְמַת סוֹחֵר גָּדוֹל הַיָּדוּעַ וּמְפֻרְסָם בְּמִסְחָרוֹתָיו וַעֲשִׁירוּתוֹ הַגָּדוֹל הַבָּא לְ"סוֹחֵר מַתְחִיל" וּמְיַעֲצוֹ בְּעֵצוֹתָיו הַטּוֹבוֹת וּמְגַלֶּה לוֹ שְׁיָשִׁים לִבּוֹ הֵיטֵב לִדְבָרָיו וְסוֹדוֹתָיו שֶׁגִּלָּה אוֹתָם לְרֹב מִסְחָרוֹ וּמִתּוֹךְ יְגִיעָה רַבָּה מֻשָּׁךְ שָׁנִים, וְאוֹמֵר לוֹ, דַּע לְךָ שֶׁבְּמָקוֹם פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי חֲפָצִים אֵלּוּ וְאֵלּוּ וּמִסְחָר זֶה וְזֶה מְבֻקָּשׁ הוּא שָׁם בְּיוֹתֵר. וּלְהֵפֶךְ חֲפָצִים אֵלּוּ וְאֵלּוּ אֵינָם רְצוּיִים שָׁם. כְּמוֹ כֵן, רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ בָּא בְּדִבּוּרֵי שִׂיחוֹתָיו וְתוֹרוֹתָיו וּמְגַלֶּה לָנוּ שֶׁעִנְיַן קִימַת חֲצוֹת לַיְלָה וְהַהִתְבּוֹדְדוּת בֵּינֵינוּ לְבֵין קוֹנֵנוּ הוּא מְבֻקָּשׁ לְמַעְלָה בְּיוֹתֵר וּכְמוֹ כֵן עוֹד עֲצוֹת טוֹבוֹת מוֹעִילוֹת, וּכְשֶׁנָּכִין עַצְמֵנוּ בִּסְחוֹרוֹת אֵלּוּ וּנְבִיאֵם שָׁם נַרְוִיחַ בָּהֶם טָבִין וּתְקִילִין. וְכִי יַעֲלֶה עַל הַדַּעַת שֶׁהַסּוֹחֵר הַקָּטָן שֶׁאֵךְ רַק מַתְחִיל בְּמִסְחָרוֹ יַעֲמִיד דַּעְתּוֹ הַקְּטַנָּה נֶגֶד הַסּוֹחֵר הַגָּדוֹל שֶׁעוֹסֵק בְּמִסְחָרִים אֵלּוּ וְאֵלּוּ כְּבָר מֻשָּׁךְ שָׁנִים רַבּוֹת וְטוֹבוֹת וְיוֹדֵעַ הֵיטֵב הֵיטֵב דַּרְכֵי הַמִּסְחָר וְיוֹדֵעַ כַּמָּה וְאֵיךְ הַבְּקִיאוּת לְסִחוֹרָה זוֹ וְזוֹ בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי אַלְמוֹנִי, וְהֶעֱמִיד כְּבָר

סוֹחֲרִים רַבִּים וְטוֹבִים וּמְמַלְּחִים שֶׁהִצְלִיחוּ הֵיטֵב הֵיטֵב בְּמִסְחֲרֵיהֶם, הֲלֹא אֲוִיל וְסָכָל יֵחָשֵׁב בָּזֶה. כִּי כְּבָר עָמְדוּ לְרַבֵּנוּ בְּמֶשֶׁךְ הַדּוֹרוֹת רַבִּים רַבִּים שֶׁהָלְכוּ בְּדַרְכּוֹ הַקְּדוֹשָׁה וְנִתְעַלּוּ מַעְלָה מַעְלָה בַּקְּדֻשָּׁה וּבְהַשָּׂגָה נִפְלָאָה, וִידוּעִים הַדְּבָרִים הֵיטֵב, וּמַה לּוֹ לָזֶה הַקָּטָן לְהִתְחַכֵּם כְּנֶגְדּוֹ חָלִילָה. וּכְשֶׁחַס וְשָׁלוֹם אֵינוֹ שׁוֹמֵעַ לְקוֹל הַסּוֹחֵר כַּמָּה סָכָל וְטִפֵּשׁ הוּא, הֲלֹא יֹאבַד גַּם כָּל מְעַט הוֹנוֹ וּרְכוּשׁוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ וְיִשָּׁאֵר עָנִי וְאֶבְיוֹן.

ו - שסז

אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ בְּהִזָּהֲרָם מִשּׁוּם הִתְפָּאֲרוּת וְגַאוּת חָלִילָה עַל הַזּוּלַת הָיוּ אוֹמְרִים בְּשִׂמְחָתָם הָרַבָּה עַל זֶה שֶׁזָּכוּ לְהִתְוַדַּע מֵאוֹרוֹ הַגָּדוֹל שֶׁל רַבֵּנוּ וְתַלְמִידָיו, קֵרְבָנוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָדַעַת מֵאוֹר תּוֹרָתוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ דַּוְקָא מֵחֲמַת חֶסְרוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים וּמִתַּחֲלוּאֵי נַפְשׁוֹתֵינוּ וּמִדּוֹתֵינוּ הַמְגֻשָּׁמוֹת בְּיוֹתֵר, וְאִלּוּ שֶׁלֹּא זָכוּ לָזֶה בְּוַדַּאי טוֹבִים הֵם מֵעִמָּנוּ. וְרַבִּי יִשְׂרָאֵל קַארְדוּנֶער הָיָה חוֹזֵר עַל זֶה הַרְבֵּה לִפְנֵי רַבִּי יִשְׂרָאֵל דֹּב אוֹדֶסֶר זַ"ל, בְּרִצּוֹתוֹ לְחַזְּקוֹ וּלְעוֹדְדוֹ, שֶׁלֹּא יִקַּשֶׁה עָלָיו עֲמִידָתוֹ כְּסֶלַע אֵיתָן נֶגֶד כָּל חֲבֵרָיו, שְׁכֵנָיו וּמַכָּרָיו.

ו - שסח

הָיוּ עוֹבְדֵי ה' שֶׁבְּאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ מַמְשִׁילִים אֶת סֵדֶר הַתְּפִלָּה לְדֶרֶךְ נִפְלָאָה, מְיֻחֶדֶת בְּיִפְיָהּ אֲרֻכָּה וּמְפֻתֶּלֶת וּבְאֶמְצַע הַדֶּרֶךְ יֵשׁ תַּחֲנוֹת טוֹבוֹת, כְּשֶׁאָת אוֹתָם הַתַּחֲנוֹת קוֹבֵעַ כָּל אֶחָד לְפִי הִתְעוֹרְרוּתוֹ וְהַרְגָּשׁוֹתָיו, אֶחָד נֶעֱצַר וְנֶעֱמָד לְהִתְפַּלֵּל בְּהִתְלַהֲבוּת בְּפָסוּק זֶה וְאֶחָד בְּפָסוּק אַחֵר. וְהֵיוּ אוֹמְרִים בְּצַחוּת, אַחַת מֵהַתַּחֲנוֹת הַטּוֹבוֹת הִיא בִּרְכַּת "אַהֲבַת עוֹלָם", שֶׁאֶפְשָׁר לְהִתְמַהֲמֵהּ בָּהּ בְּזַעֲקוֹת וּבְבַקָּשָׁה רַבָּה וַאֲרֻכָּה לִזְכּוֹת לִלְמֹד וּלְלַמֵּד לִשְׁמֹר וְלַעֲשׂוֹת, וּלְקַיֵּם הַתּוֹרָה וְהָאֵר עֵינֵינוּ וְכוּ' וְכוּ'. "אַהֲבָה רַבָּה אִיז אַ גוּטָע סְטַאנְצִיָּע".

ו - שסט

אָמְרוּ לְעִנְיַן הַהִתְבּוֹדְדוּת שֶׁצִּוָּה עָלֶיהָ רַבֵּנוּ כָּל כָּךְ שֶׁדּוֹמֶה עִנְיַן הַהִתְבּוֹדְדוּת וְחוֹבָתָהּ כְּחוֹבַת רוֹאֶה חֶשְׁבּוֹן בָּעֵסֶק הַגַּשְׁמִי. כִּי זֶה בָּרוּר לְכָל בַּעַל עֵסֶק שֶׁבְּלִי נִהוּל חֶשְׁבּוֹן כָּרָאוּי יָכוֹל לַחֲשֹׁב שֶׁהוּא מַרְוִיחַ רַבּוֹת אַף שֶׁלְּמַעֲשֶׂה בַּחֶשְׁבּוֹן הַסּוֹפִי הוּא מַפְסִיד גָּדוֹל, וְעַל כֵּן מֻחוֹבָתוֹ שֶׁיַּעֲמִיד רוֹאֶה חֶשְׁבּוֹן מֻמְחֶה לְהַשְׁגִּיחַ הֵיטֵב עַל עִסְקוֹ, וְאַף זֶה הָרוֹאֶה חֶשְׁבּוֹן יֵשׁ פְּעָמִים שֶׁרוֹאֶה הֶפְסֵדִים בָּעֵסֶק וְאַף עַל פִּי כֵן מֵבִין נְכוֹחָה שֶׁזֶּה הֶפְסֵד זְמַנִּי וּמֵבִין שֶׁתּוֹךְ זְמַן קָצָר יַרְוִיחַ הַרְבֵּה אִם יִשְׁתַּדֵּל נְכוֹחָה. מַה גַּם שֶׁלְּמַעֲשֶׂה גַּם עַתָּה מַרְוִיחַ הֵיטֵב. אֲבָל כְּמוֹ כֵן הוּא עִנְיַן הַהִתְבּוֹדְדוּת, וְעַל כֵּן אַף שֶׁכְּשֶׁעוֹשֶׂה חֶשְׁבּוֹן רוֹאֶה מַכָּתוֹ וְחֶסְרוֹנוֹתָיו אֲבָל כְּשֶׁיִּבֵּין כַּמָּה רָוַח זָכָה מִמַּעֲשָׂיו הַטּוֹבִים שֶׁכֵּן עָשָׂה וּמֵהַנְּקֻדּוֹת הַטּוֹבוֹת שֶׁעָדַיִן נִמְצָאוֹת בּוֹ, אִם יַשְׁגִּיחַ הֵיטֵב מִכָּאן וּלְהַבָּא יַרְוִיחַ רַבּוֹת עַד שֶׁיִּתְעַשֵּׁר וְיִתְעַלֶּה כָּרָאוּי. וְזֶה בְּחִינַת

מַה שֶּׁאָמְרוּ בַּמִּשְׁנָה (אבות ב, א) 'וֶהֱוֵי מְחַשֵּׁב שְׂכַר מִצְוָה כְּנֶגֶד הֶפְסֵדָהּ' וְחֶשְׁבּוֹן זֶה נַעֲשֶׂה בְּעֵת הַהִתְבּוֹדְדוּת וְעַל יָדָהּ.

ו - שע

אָמַר פַּעַם רַבִּי שְׁמוּאֵל שַׁפִּירָא זַ"ל: אַף שֶׁעִקַּר עֲבוֹדַת אִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי הוּא לָקוּם בַּחֲצוֹת לַיְלָה, כְּמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּינוּ זַ"ל (בשיחה"ר, סעיף ש"א) אַף עַל פִּי כֵן עֲבוֹדָה גְּדוֹלָה זוֹ הֲרֵי תְּלוּיִ וְעוֹמֵד בְּשֵׁנָה שֶׁהוֹלֵךְ לִישֹׁן לְפָנֶיהָ, וְהַמַּרְגִּיל עַצְמוֹ לִהְיוֹת נֵעוֹר בְּשָׁעוֹת קְדוֹשׁוֹת אֵלּוּ לְלֹא שֵׁנָה קֹדֶם יֵשׁ בָּזֶה מִבְּחִינַת "הֲרִיסָה" שֶׁעָלֶיהָ צָוְונוּ לְבִלְתִּי לַהֲרֹס לַעֲלוֹת אֶל ה'. בִּבְחִינַת 'פֶּן יֶהֱרְסוּ אֶל ה''. (שמות יט).

ו - שעא

שָׁמַעְתִּי מֵהרה"ח רַבִּי יְחִיאֵל מִיכֶל דּוּרְפְמַן שְׁלִיטָ"א בְּטַעַם הַדָּבָר שֶׁאָמְרוּ רַז"ל (הוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל בְּתוֹרָה יב) "תַּלְמִיד חָכָם שֶׁלּוֹמֵד לְהִתְיַהֵר וּלְקַנְטֵר, 'נְבֵלָה טוֹבָה הֵימֶנּוּ'. כִּי נְבֵלָה אַף שֶׁמְּסֹרָחַת עוֹמֶדֶת בִּמְקוֹמָהּ וְאֵינָהּ מְפַשֶּׁטֶת וּמְפַזֶּרֶת סִרְחוֹנָהּ, אוּלָם הַתַּלְמִיד חָכָם הַזֶּה הַמִּתְיַהֵר וְהַמְקַנְטֵר מֵפִיץ לְהַלָּן הָלְאָה וְהָלְאָה סִרְחוֹנוֹ.
וּבְאֹפֶן אַחֵר שָׁמַעְתִּי עוֹד שֶׁהַנְּבֵלָה הַמְּנֻחֶלֶת גְּלוּיָה מוֹדִיעָה וּמַכְרֶזֶת מֵעַצְמָהּ עַל נִבְלוּתָהּ בִּפְנֵי כֹּל, וּמִמֵּילָא מִתְרַחֲקִים מִמֶּנָּה, מַה שֶּׁאֵין כֵּן הַתַּלְמִיד חָכָם מְכַסֶּה נִבְלוּתוֹ בְּאִיצְטָלָא דְּרַבָּנָן וּמַטְעֶה וּמְרַמֶּה אֶת הַבְּרִיּוֹת וְעַל כֵּן נְבֵלָה טוֹבָה הֵימֶנּוּ.
אֲמָרוֹת טְהוֹרוֹת
ר' לֵוִי יִצְחָק זַ"ל

ו - שעב

הָיָה חוֹזֵר וּמְדַיֵּק רל"י זַ"ל בִּלְשׁוֹן הַכָּתוּב (מלכים א, ב) "וַיִּקְרְבוּ 'יְמֵי' דָּוִד לָמוּת" וְכֵן בְּהַכָּתוּב (בראשית כד) "וְאַבְרָהָם זָקֵן בָּא בַּ'יָּמִי'ם". שֶׁמִּדְגִּישׁ הַכָּתוּב עִנְיַן הַיָּמִים בְּדָוְקָא, לְרַמֵּז עַל הַדִּין וְחֶשְׁבּוֹן שֶׁל יוֹם ה' הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא שֶׁאָז בְּיוֹם הַמִּיתָה יַעֲמֹד כָּל אֶחָד לְדִין וְיִבְדְּקוּ אֶת יָמָיו בִּפְרוֹטְרוֹט בְּדִיקָה נְכוֹנָה וַאֲמִתִּית וְלֹא יְוַתְּרוּ לוֹ עַל שׁוּם יוֹם וְיוֹם אִם לֹא הִתְנַהֵג בּוֹ כָּרָאוּי וְיִשְׁאֲלוּהוּ מַדּוּעַ עָשָׂה בְּיוֹם זֶה וְזֶה מַעֲשִׂים מְכֹעָרִים אֵלּוּ וַאֲלוּ? וְיִצְטָרֵךְ לַעֲנוֹת עֲלֵיהֶם תְּשׁוּבָה נְכוֹנָה. וּמִשּׁוּם כֵּן הִדְגִּישׁ הַכָּתוּב וְאָמַר "וַיִּקְרְבוּ 'יְמֵי' דָּוִד", הַיְנוּ הַיָּמִים הַמִּתְקָרְבִים לָתֵת דִּין וְחֶשְׁבּוֹן עֲלֵיהֶם.

ו - שעג

הָיָה אוֹמֵר וּמַדְגִּישׁ רל"י זַ"ל שֶׁכָּל דִּבּוּרֵי הַהִתְחַזְּקוּת שֶׁל רַבֵּנוּ אֵינוֹ בָּא חֲלִילָה לְהָקֵל בִּכְלוּם בְּחֶסְרוֹנוֹ וְעַוְלָתוֹ שֶׁל זֶה שֶׁנָּפַל חַס וְשָׁלוֹם, כִּי הַפֶּגֶם שֶׁפָּגַם הוּא עַד אֵין סוֹף בֶּאֱמֶת וְזֶה שֶׁקֶר לוֹמַר לוֹ לֹא פָּגַמְתָּ חֲלִילָה אוֹ פְּגָמְךָ הוּא קַל, אֶלָּא כָּל דִּבְרֵי הִתְחַזְּקוּתוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ בָּאִים

לוֹמַר לָאָדָם שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁפָּגַם כְּמוֹ שֶׁפָּגַם אַף עַל פִּי כֵן אַל יִתְיָאֵשׁ מִן הָרַחֲמִים כִּי רַחֲמָיו יִתְבָּרַךְ לֹא כָּלִים לְעוֹלָם וַאֲפִלּוּ הוּא יֵשׁ לוֹ עֲדַיִן תִּקְוָה אִם רַק יְצַיֵּת וְיַאֲמִין לְדִבְרֵי הַצַּדִּיקִים. וְהוּא כְּמוֹ הָרוֹפֵא שֶׁבָּא לַחוֹלֶה וּמַרְאֶה לוֹ אֶפְנִים שֶׁיֵּדַע שֶׁלֹּא יִתְיָאֵשׁ וְעוֹד יָקוּם מֵחָלְיוֹ וְיֵלֵךְ עַל מִשְׁעַנְתּוֹ בִּבְרִיאוּת הַנֶּפֶשׁ וְהַגּוּף, אֲבָל אוֹמֵר לוֹ גַּם שֶׁיֵּדַע לְנָכוֹן שֶׁחוֹלֶה מְסֻכָּן הוּא וְצָרִיךְ לְצַיֵּת וְלִשְׁמֹעַ בְּקוֹל הָרוֹפֵא, הַיּוֹדֵעַ וּמֵבִין קְשֵׁי מַחֲלָתוֹ הָרַבָּה יוֹתֵר מֵהַחוֹלֶה בְּעַצְמוֹ, וּמְשׁוּם כֵּן צָרִיךְ לְצַיֵּת וְלִשְׁמֹעַ בְּקוֹל הַצַּדִּיקִים הַמְרַפְּאִים נַפְשׁוֹ בִּרְפוּאוֹת אֲמִתִּיּוֹת שֶׁמְּגַלִּים אוֹתָם בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה.

ו - שעד

הָיָה אוֹמֵר לְעִנְיַן מַה שֶּׁאָמְרוּ רַז"ל (ב"ר ויצא פרשה סח): הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִקְרָא 'מְקוֹמוֹ שֶׁל עוֹלָם' שֶׁעַל כֵּן כָּל מַה שֶּׁאָדָם מְקָרֵב יוֹתֵר לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הֲרֵי הוּא נִכְלָל יוֹתֵר בְּשֵׁם מָקוֹם, וְאָכֵן יֵשׁ לוֹ מָקוֹם בָּעוֹלָם וְהוּא אִישׁ חַי הַדָּר בִּמְקוֹמוֹ, וּלְהֵפֶךְ, כָּל מַה שֶּׁמִּתְרַחֵק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ הֲרֵי מְאַבֵּד אֶת מְקוֹמוֹ וְהוּא נִטְרָד מִיגִיעָה לִיגִיעָה וּמִטִּרְדָּה לְטִרְדָּה וּמִמָּקוֹם לְמָקוֹם, וְדוֹמֶה הוּא כְּהַשֵּׁדִים הַפּוֹרְחִים בָּאֲוִיר שֶׁאֵין לָהֶם מָקוֹם וּמְנוּחָה, וְכֵן הַדָּבָר בּוֹ כִּי הוּא מְבֻלְבָּל וְאֵין לוֹ יִשּׁוּב הַדַּעַת, מֵחֲמַת שֶׁאֵין לוֹ בֶּאֱמֶת מָקוֹם לַעֲמֹד וְלָנוּחַ וְלִשְׁמֹחַ בּוֹ, וְעַל זֶה בְּעִקָּר הוּא עֲצַת רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ שֶׁיִּתְבּוֹדֵד הָאָדָם מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ בְּמָקוֹם קָבוּעַ וְיַחְשֹׁב הֵיטֵב עַל כָּל דְּרָכָיו וּמַעֲשָׂיו וּבָזֶה יִהְיֶה לוֹ מָקוֹם כָּרָאוּי.

ו - שעה

הָיָה אוֹמֵר לְעִנְיַן זֶה הַיְדוּעַ שֶׁמַּעֲלַת הַתְּשׁוּבָה בִּשְׁלֵמוּת הוּא דַּוְקָא בִּתְשׁוּבַת הַמִּשְׁקָל (וכמובא בליקו"מ תו' יא. ותו' כז) וְאִם כֵּן אֵיךְ יָכוֹל זָקֵן לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שֶׁעָבְרוּ כְּבָר יָמָיו בַּחשֶׁךְ וְנִזְקַן בַּחֲטָאָיו וְעוֹד גַּם אָזְלוּ כֹּחוֹתָיו כְּבָר, וְאָמַר שֶׁלָּזֶה עַצְמוֹ נָבִין גֹּדֶל כֹּחוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ שֶׁאָמַר מַה מּוֹעִיל הַתְּשׁוּבָה שֶׁלָּכֶם אֶלָּא אֲנִי עוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה בִּשְׁבִילְכֶם (חיי"מ סימן דש) וְהֵינוּ שֶׁבְּגֹדֶל כֹּחוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ כְּשֶׁמִּתְקָרֵב אֵלָיו בֶּאֱמֶת וּמִתְחַדֵּשׁ בְּעֲצוֹתָיו בְּכָל כֹּחוֹ כְּפִי מַה שֶּׁיָּכוֹל, יְזַכֶּה אַף הוּא בְּמַדְרֵגָתוֹ וּבְמַצָּבוֹ שֶׁנִּמְצָא בָּהּ לְמַה שֶּׁצָּרִיךְ לִזְכוֹת, וּבְכֹחַ הַצַּדִּיק יִתְקַן אַף יְמֵי עֶלוּמָיו הָאֲבוּדִים וְיִזְכֶּה לִתְשׁוּבַת הַמִּשְׁקָל בְּכָל עֵת, וְזֶה נִכְלָל בְּמַה שֶּׁאָמַר רַבֵּנוּ שֶׁבְּכָל עֵת שֶׁנִּזְכָּרִים מִמֶּנּוּ נַעֲשֶׂה הָאָדָם כְּתִינוֹק שֶׁנּוֹלָד. וְעַל כֵּן יָכוֹל לִזְכּוֹת לִתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה בְּכָל עִנְיָן וְעִנְיָן שֶׁנִּתְקַל בָּהּ. וּמִכָּאן גַּם יוּבַן תֹּקֶף הַהֶכְרֵחַ לְהִתְקָרֵב לַצַּדִּיק שֶׁיּוּכַל לְזַכּוֹתוֹ לִתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה מַמָּשׁ, אַף לְמַעְלָה מֵהַשֵּׂכֶל וּלְמַעְלָה מֵהַיְכֹלֶת שֶׁבְּכֹחוֹת הַגּוּף.

ו - שעו

הִרְחִיב בְּשֵׁם אֲנָשִׁי-שְׁלוֹמֵנוּ בְּשִׂבְחוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ, בִּפְרָט בְּמִדַּת ה"הַצְנֵעַ לֶכֶת" שֶׁלּוֹ, שֶׁאַף שֶׁהָיָה מַרְבֶּה כָּל כָּךְ בְּתַעֲנִיּוֹת וְסִגּוּפִים עַד שֶׁלֹּא אָכַל מֶשֶׁךְ כָּל הַשָּׁבוּעַ אַף עַל פִּי כֵן לֹא יָדְעָה מִזֶּה זוּגָתוֹ וְלֹא הִרְגִּישָׁה בַּדָּבָר מֵחֲמַת שֶׁהָיָה מַצְנִיעַ עַצְמוֹ לְמַעְלָה מִכָּל שֵׂכֶל וּסְבָרָא, הֵן בְּעֶצֶם אִי הָאֲכִילָה שֶׁלֹּא אָכַל וְהֵן בַּהִתְנַהֲגוּת וְהַסַּבָּלָנוּת שֶׁלֹּא נִכַּר הָיָה בּוֹ שׁוּם שִׁנּוּי וְלֹא שׁוּם כַּעַס וְתַרְעֹמֶת חָלִילָה הַנּוֹבֵעַ מֵחֲמַת הַיִּסּוּרִים כְּדֶרֶךְ הַטֶּבַע הָרָגִיל. וְהַנְהָגָה צְנוּעָה כָּזוֹ נִפְלֵאת מִדַּעְתֵּנוּ לְגַמְרֵי לְגַמְרֵי.

ו - שעז

עַל זֶה שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ (לעיל חלק ב' סימן קב), שֶׁיֵּשׁ לוֹ כְּתָה הַבָּאִים רַק "לְחַטֵּט שִׁירִים", הָיָה אוֹמֵר שֶׁכַּוָּנָתוֹ הָיְתָה לְהַחֲסִידִים הַבָּאִים רַק לְקַבֵּל מִמֶּנּוּ בְּרָכוֹת לְעִנְיְנֵיהֶם הַפְּרָטִיִּים הַגַּשְׁמִיִּים. וְדוֹמִים הֵם רַק כְּמוֹ הַחוֹטְפֵי שִׁירִים שֶׁנִּזּוֹנִים מִשִּׁירִים בִּלְבַד לְמַאֲכָלָם הַגַּשְׁמִיִּים בְּעוֹד שֶׁיֵּשׁ לְרַבֵּנוּ לָתֵת לְכָל אֶחָד וְאֶחָד סְעוּדָה דְּשַׁנָּה דַּי וְהוֹתֵר, וְחָבָל.

ו - שעח

לְעִנְיַן הַכְּתוּב בְּדִבְרֵי רַז"ל כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים עִנְיַן הָעֲנָשִׁים הַקָּשִׁים שֶׁיֵּשׁ עַל כָּל עֲבֵרָה שֶׁאַף שֶׁאֵין רוֹאִים זֹאת בַּפֹּעַל בְּעֵינֵינוּ הַגַּשְׁמִיִּים, כִּי כַּמָּה יֵשׁ שֶׁעוֹבְרִים עַל עֲבֵרוֹת וְאִסּוּרִים וְאֵין רוֹאִים בָּהֶם לְכְאוֹרָה הָעֹנֶשׁ. הָיָה אוֹמֵר שֶׁלְּאֱמֶת עִקַּר הַפֶּגֶם וְהָעֹנֶשׁ הוּא בַּנֶּפֶשׁ וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַז"ל (ילקוט ויקרא תקנו) עַל הַכָּתוּב (משלי כא) שׁוֹמֵר מִצְוֹת נַפְשׁוֹ, אַל תִּקְרֵי מִצְוֹת אֶלָּא מִצָּרוֹת נַפְשׁוֹ. שֶׁעִקַּר הַפֶּגֶם פּוֹגֵם בַּנֶּפֶשׁ וּמִכָּל פֶּגֶם וּפֶגֶם וּמִכָּל עֲבֵרָה נֶעֱנֶשֶׁת נַפְשׁוֹ וְנִסְגֶּרֶת מִלְּהַשִּׂיג הָאֲרַת אֱלֹקוּת וְנִצְטָרַעַת וְנִרְחֶקֶת מִדַּרְגָּא לְדַרְגָּא נְמוּכָה יוֹתֵר עֲדֵי אוֹבֵד חַס וְשָׁלוֹם.

ו - שעט

הָיָה אוֹמֵר לְעִנְיַן זֶה שֶׁיֵּשׁ שֶׁהוֹלְכִים בִּמְרִירוּת וּשְׁבוּרִים בְּרוּחָם וְחוֹשְׁבִים שֶׁאֲבָדָה תִּקְוָתָם חַס וְשָׁלוֹם מֵחֲמַת מַעֲשֵׂיהֶם הָרָעִים וְכוּ', שֶׁלְּאֱמֶת צָרִיךְ הָאָדָם לֵידַע שֶׁכְּפִי הַמְבֹאָר בְּתוֹרָה ל"ד עַל פִּי הַמּוּבָא מִכְּתְבֵי הָאֲרִ"י זַ"ל שֶׁבִּשְׁעַת שְׁבִירַת הַכֵּלִים נִשְׁאַר הָאוֹר בִּיסוֹד דַּאֲצִילוּת וְשָׁם לֹא הָיָה שׁוּם שְׁבִירָה כְּלָל וּכְלָל, כְּמוֹ כֵן יִהְיֶה הָאָדָם בְּאֵיזֶה דַּרְגָּא נְמוּכָה שֶׁהוּא, אַף שֶׁכָּל בְּחִינוֹת נַפְשׁוֹ שְׁבוּרִים וּפְגוּמִים רח"ל רַחֲמָנָא לְשֵׁיזְבָן, אַף עַל פִּי כֵן נִשְׁאָר בּוֹ תָּמִיד עֲדַיִן אוֹר שָׁלֵם מִכְּלֵי הַחֶסֶד שֶׁבִּסְפִירַת יְסוֹד דַּאֲצִילוּת שֶׁבּוֹ לֹא הָיָה שׁוּם שְׁבִירָה, וּמִמֶּנָּה יָכוֹל הָאָדָם לָשׁוּב וּלְהַחֲזִיר כָּל אוֹרוֹתָיו עַד שֶׁיִּתַּקֵּן הַכֹּל. וּבָזֶה יוּבַן בְּכְלַל עִנְיַן הַתְּשׁוּבָה, שֶׁלְּכְאוֹרָה אֵינוֹ מוּבָן אִם קֹדֶם שֶׁחָטָא לֹא הִצְלִיחַ לַעֲמֹד כְּנֶגֶד יִצְרוֹ אֵיךְ עַתָּה אַחַר שֶׁחָטָא יִזְכֶּה לְנַצְּחוֹ. וְגַם מַה שֶּׁקָּשֶׁה אֵיךְ בִּכְלָל אֶפְשָׁר לְהִתְעוֹרֵר לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה

אַחַר שֶׁנִּפַּל הֵיכָן שֶׁנִּפַּל. וּכְשֶׁחַס וְשָׁלוֹם אֵינוֹ מַאֲמִין בָּזֶה וְהוֹלֵךְ אַחַר חָכְמָתוֹ וְדַעְתּוֹ לְיַאֵשׁ עַצְמוֹ וְלַחֲשֹׁב שֶׁאֵין לוֹ שׁוּם תִּקְוָה חַס וְשָׁלוֹם וּמֵחֲמַת זֶה כּוֹפֵר בָּעִקָּר עַד שֶׁחוֹזֵר עַל מַעֲשָׂיו הָרָעִים וְהַנְּלוֹזִים, אָז עוֹקֵר אַף אֶת נְקֻדָּתוֹ הַקְּדוֹשָׁה הַנַּ"ל וְהוּא הוּא הַנִּקְרָא מְשַׁמֵּד עַל שֶׁהִשְׁמִיד אֶת הָאוֹר הַנִּשְׁאָר. וּמֵחֲמַת הַנַּ"ל קָבְעוּ לָנוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה לְבָרֵךְ בְּכָל יוֹם בִּרְכַּת 'שֶׁלֹּא עָשַׂנִי גּוֹי' שֶׁבָּזֶה מַכְרִיזִים וּמְגַלִּים אָנוּ שֶׁעֲדַיִן מַאֲמִינִים אָנוּ בְּאוֹר קָדוֹשׁ זֶה עַל אַף הַשְּׁבִירָה הַגְּדוֹלָה, וְאָנוּ מְבָרְכִים בְּרָכָה זוֹ בְּשִׂמְחָה וְהוֹדָאָה רַבָּה עַל גּוֹרָל חֶלְקֵנוּ וּמְמֻנָּה תִּקְוָתֵנוּ לְהִתְעַלּוֹת מִדְּרֻגָּא לְדַרְגָּא עַד אֵין קֵץ, וְעַל כֵּן נִתְקַנָּה הַבְּרָכָה בְּלָשׁוֹן זֶה 'שֶׁלֹּא עָשַׂנִי גּוֹי' וְלֹא נִתְקַן לוֹמַר בְּלָשׁוֹן 'שֶׁעָשַׂנִי יִשְׂרָאֵל' וְהֵיכִנוּ לְרַמֵּז שֶׁאַף שֶׁנִּפַּל וְיָרַד לְדַרְגּוֹת שְׁפָלוֹת כָּאֵלּוּ שֶׁיֵּשׁ בּוֹ רַק נְקֻדָּה טוֹבָה שֶׁלֹּא עָשַׂנִי גּוֹי גַּם עַל זֶה יְבָרֵךְ, וּבָזֶה יֵשׁ תִּקְוָה לְאַחֲרִיתוֹ, אָמֵן.

ו - שפ

לְעִנְיַן הַהִתְחַזְּקוּת וְהַהִתְעוֹרְרוּת שֶׁסְּבִיב קִטֵּב זֶה הֵם כְּלַל כָּל דִּבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל, הָיָה אוֹמֵר, שֶׁכְּמוֹ כֵן מָצִינוּ בְּחִינוֹת אֵלּוּ בְּכָל הַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ שֶׁכְּשֶׁמַּגִּיעַ לְדַבֵּר מִגְּנוּת הָעֲבֵרָה וּמִגְדֶּל הַפְּגָם מַעֲמִיק בְּלָשׁוֹנוֹ לוֹמַר וַי מָאן, וַי לֵיהּ לְנִשְׁמָתֵיהּ וְכוּ', וְהֵינוּ שֶׁמִּצַּד אֶחָד מַרְבֶּה בְּהִתְעוֹרְרוּת לַעֲשׂיַת הַטּוֹב וְהַהִמְנָעוּת מֵעֲשׂוֹת רַע חַס וְשָׁלוֹם. וְתֵכֶף לְאַחֲרֶיהָ מַרְבֶּה בְּהִתְחַזְּקוּת לֵאמֹר אַשְׁרֵי הַזּוֹכֶה לַעֲשׂוֹת טוֹב כָּךְ וְכָךְ. בְּלָשׁוֹן זָכָאָה מָאן וְכוּ'. (וראה עוד שיחות הר"ן סימן קח).

ו - שפא

הָיָה אוֹמֵר שֶׁכְּמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ שֶׁלֹּא זָכָה לְהַגִּיעַ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אֶלָּא רַק עַל יְדֵי שִׁפְלוּתוֹ וְקַטְנוּתוֹ, כִּי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הִיא בְּחִינַת גַּדְלוּת דְּגַדְלוּת וְאִי אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת לָהּ כִּי אִם עַל יְדֵי בְּחִינַת קַטְנוּת דְּקַטְנוּת וְכוּ'. (כמבואר בספר חיי מוהר"ן סימן קמ ובשבחי הר"ן). כְּמוֹ כֵן סוֹבֵב הַדָּבָר לְעִנְיַן רַבֵּנוּ בְּעַצְמוֹ שֶׁכָּל תּוֹרוֹתָיו הֵם לְגַבֵּנוּ בִּבְחִינַת גַּדְלוּת דְּגַדְלוּת, וְאִי אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת לְקַבֵּל מִמֶּנּוּ כִּי אִם רַק שֶׁיִּרְבֶּה בִּתְמִימוּת וּפְשִׁיטוּת וּבַעֲנָוָה רַבָּה. אַף שֶׁנִּרְאֶה וְנִדְמֶה לוֹ לִכְאוֹרָה שֶׁאֵין בָּזֶה שׁוּם כְּלוּם וּכְאִלּוּ עוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה שְׁטוּת, כִּי רַק עַל יְדֵי הַקַּטְנוּת יוּכַל לִזְכּוֹת לְגַדְלוּת דְּגַדְלוּת. וְכָל מַה שֶׁיִּרְבֶּה בַּעֲבוֹדַת הַתְּמִימוּת וְהַפְּשִׁיטוּת כֵּן יִזְכֶּה לְהָכִין כֵּלִים נְכוֹנִים לְקַבֵּל בָּהֶם מִנְּבִיעַת שִׁפְעוֹ הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ.

ו - שפב

הָיָה אוֹמֵר שֶׁכְּמוֹ בְּרִפּוּאוֹת הַגַּשְׁמִיּוֹת יֵשׁ רִפּוּאָה שֶׁצְּרִיכִים לְקַחְתּוֹ מִדֵּי יוֹם. וְיֵשׁ רִפּוּאָה שֶׁצְּרִיךְ לְקַחְתּוֹ מִזְּמַן לִזְמַן. כְּמוֹ כֵן הֵם עֲצוֹתָיו שֶׁל רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם עֲצוֹת מִתָּמִיד תָּמִיד סוֹדוֹת הַתּוֹרָה הַנִּצְרָכִים מִלִּבַּד הַתּוֹרָה וְהַתְּפִלָּה הַסְּדוּרָה בְּהִתְבּוֹדְדוּת וְתִקּוּן

חֲצוֹת וְכוּ' וְכֵן עֲצוֹת שֶׁנָּכוֹן לַעֲשׂוֹתָם רַק מִזְּמַן לִזְמַן. כְּמוֹ הָעֲצוֹת וְהַסְּגֻלּוֹת לַחֲגִים, אוֹ לֶחָלָאִים הַמִּזְדַּמְּנִים וּשְׁאָר הָעֲצוֹת וְהַסְּגֻלּוֹת הַמֻּזְכָּרוֹת בְּסֵפֶר הַמִּדּוֹת הַשַּׁיְכוֹת לִזְמָן וּמִקְרֶה מְסֻיָּם. כְּמוֹ כֵן הֵם עֲצוֹתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת. אֲבָל גְּדוֹלִים הֵם בְּמַעֲלָתָם שֶׁאֵינָם כְּהַרְפּוּאוֹת הַנִּשְׁמִיּוֹת שֶׁמַּה שֶּׁמּוֹעִיל וּמַרְפֵּא אֵבֶר זֶה מַזִּיק לְאֵבֶר זֶה, אוֹ מַה שֶּׁמּוֹעִיל לְאָדָם זֶה מַזִּיק לְאָדָם אַחֵר, עֵצוֹתָיו שֶׁל רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ הֵם רְפוּאוֹת כְּלָלִיּוֹת הַמּוֹעִילוֹת בְּוַדַּאי וּלְכָל אָדָם מִקָּטָן וְעַד גָּדוֹל וְהֵם כִּסְגֻלַּת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁ'לְכָל בְּשָׂרוֹ מַרְפֵּא'. וְהֵם רְפוּאוֹת בְּדוּקוֹת וּמְנֻסּוֹת בְּתַכְלִית וּלְכָל נִבְרָא. וְצָרִיךְ לְצַיֵּת לוֹ הֵן בְּדָבָר גָּדוֹל וְהֵן בְּדָבָר קָטָן. (כמבואר בליקו"מ סימן קכ"ג).

ו - שפג

הָיָה אוֹמֵר שֶׁלֹּא כָּאֱבֵדָה הַגַּשְׁמִית הִיא הָאֲבֵדָה הָרוּחָנִית שֶׁבְּעוֹד גְּמַר הַחִפּוּשׂ אַחַר אֲבֵדָה גַּשְׁמִית הִיא בִּמְצִיאַת הָאֲבֵדָה, וּכְשֶׁמְּצָאָהּ יָכוֹל וְיִמְצָאֶנָּה רַק מְעַט מִמֶּנָּה, הֲרֵי שֶׁבְּרוּחָנִיּוּת מְצִיאַת הָאֲבֵדָה הִיא בְּלֹא סוֹף וְהַחִפּוּשׂ וְהַמְּצִיאָה הֵם תְּמִידִיִּים, וְזֶה שֶׁאָמַר הַכָּתוּב (תהלים קה) 'בַּקְּשׁוּ פָנָיו תָּמִיד'. כִּי בַּקָּשַׁת חִפּוּשׂ פְּנֵי הַשְּׁכִינָה הֵם תָּמִיד בְּלֹא הֶפְסֵק, וְתָמִיד מוֹצְאִים וְתָמִיד נִשְׁאָר שׂוּב עֲבוֹדַת הַחִפּוּשׂ.

ו - שפד

הָיָה אוֹמֵר שֶׁכְּמוֹ שֶׁהַגַּן עֵדֶן שֶׁל כָּל אֶחָד הוּא שְׂכַר מַעֲשָׂיו הַטּוֹבִים שֶׁעָשָׂה, וְהַגַּן עֵדֶן הַיְנוּ הַשִּׂמְחָה וְהַתַּעֲנוּגִים שֶׁבְּעָלְמָא דְּאָתֵי כְּמוֹ כֵן לְעֻמַּת זֶה הַגֵּיהִנֹּם הוּא הַבּוּשָׁה הַגְּדוֹלָה שֶׁיִּהְיֶה לָעָתִיד שֶׁיִּרְאֶה כָּל אֶחָד כַּמָּה הִפְסִיד וְאִבֵּד עַל יְדֵי מַעֲשָׂיו הָרָעִים וְכַמָּה מָנַע עַצְמוֹ מִטּוֹב חַס וְשָׁלוֹם, וּמִשְּׂכַר הַגַּן עֵדֶן שֶׁיְּקַבֵּל עֲבוּר מַעֲשָׂיו הַטּוֹבִים יִתְבַּיֵּשׁ כְּשֶׁיִּרְאֶה כַּמָּה הִפְסִיד עַל יְדֵי מַעֲשָׂיו הָרָעִים וְשֶׁאֵינָם הֲגוּנִים. וְכִמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל שֶׁשָּׁעַנָּשׁ הַגֵּיהִנֹּם הַיְנוּ הַבּוּשָׁה שֶׁלֶּעָתִיד, וְעַל זֶה אָמְרוּ בְּאָבוֹת (פ"ב) 'וְהֱוֵי מְחַשֵּׁב הֶפְסֵד מִצְוָה כְּנֶגֶד שְׂכָרָהּ', הַיְנוּ שֶׁיְּחַשֵּׁב כָּאן בָּעוֹלָם הַזֶּה הַהֶפְסֵד הַגָּדוֹל שֶׁגּוֹרֵם לוֹ הֶפְסֵד הַמִּצְוָה כְּנֶגֶד שְׂכַר וְתַעֲנוּג עוֹלָם הַבָּא שֶׁיְּקַבֵּל בְּגַן עֵדֶן הַנִּשְׁמוֹת וְעַל יְדֵי זֶה יִזְדָּרֵז לָרוּץ מִמִּצְוָה לְמִצְוָה וְיִהְיֶה בּוֹרֵחַ מִן הָעֲבֵרָה וּמֵהַדּוֹמֶה לַדּוֹמֶה לָעֲבֵרָה.

ו - שפה

הָיָה אוֹמֵר לְעִנְיָן זֶה שֶׁעַל פִּי רֹב הָאָדָם נִטְעֶה וְתוֹעֶה לְגַמְרֵי כְּשֶׁרוֹאֶה וְשׁוֹמֵעַ שֶׁמְּשַׁבְּחִים וּמְפָאֲרִים אוֹתוֹ, וְחוֹשֵׁב שֶׁאָכֵן שֶׁמָּא הַדָּבָר כְּדִבְרֵיהֶם. עַל אַף שֶׁיּוֹדֵעַ וְזוֹכֵר עִוְלוֹתָיו, שֶׁדּוֹמֶה הַדָּבָר לְאָחַד הַמְסֻבָּל בְּיִסּוּרִים וּכְאֵב מַכָּתוֹ אֲנוּשָׁה עַד שֶׁמִּתְפַּתֵּל בְּיִסּוּרָיו, וּבָאִים וְאוֹמְרִים כַּמָּה בְּרִיא וְחָסוֹן אַתָּה, הֲלֹא אַף לֹא לִצְחוֹק יִהְיֶה לוֹ הַדָּבָר אֶלָּא יַגְבִּירוּ יִסּוּרָיו יוֹתֵר וְיוֹתֵר, כִּי מִי הַמַּרְגִּישׁ כָּמוֹהוּ אֶת כְּאֵבָיו וְיִסּוּרָיו הָאֲנוּשׁוֹת. וּכְמוֹ כֵן מֵהָרָאוּי הָיָה הָרָגָשָׁה

זוֹ בְּחוֹלְאֵי הַנֶּפֶשׁ הַכּוֹאֲבוֹת הַרְבֵּה יוֹתֵר וְיוֹתֵר, וְאַף עַל פִּי כֵן הָאָדָם בְּגֹדֶל קַשְׁיוּת עָרְפּוֹ וְדִמְיוֹנוֹ הַגְּדוֹלָה מְרַמֶּה עַצְמוֹ לַחֲשֹׁב שֶׁמָּא אוּלַי הַדָּבָר כֵּן כְּדִבְרֵיהֶם וְאֵין מַכָּתוֹ הָרוּחָנִית גְּדוֹלָה כָּל כָּךְ. וְעַל כֵּן לְעִנְיָן זֶה וְכַדּוֹמֶה חִיְּבָנוּ רַבֵּנוּ בַּעֲבוֹדַת הַהִתְבּוֹדְדוּת לְיַשֵּׁב דַּעְתֵּנוּ הֵיטֵב וְלַעֲרֹךְ חֶשְׁבּוֹן נָכוֹן מָה עִמָּנוּ בֶּאֱמֶת וְהֵיכָן אָנוּ שְׁרוּיִים וְעוֹמְדִים בֶּאֱמֶת. שֶׁלֹּא נְרַמֶּה עַצְמֵנוּ כְּלָל כָּאן בְּזֶה הָעוֹלָם הַמַּטְעֶה.

ו - שפו

הָיָה אוֹמֵר רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זַ"ל בְּשֵׁם בַּעַל 'הַתּוֹלְדוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף' עַל הַנֶּאֱמַר בְּתַרְגּוּם יוֹנָתָן עַל הַפָּסוּק (במדבר כה) וְהֵמָּה בּוֹכִים פֶּתַח הָאֹהֶל הַנֶּאֱמַר בְּמַעֲשֵׂה מִדְיָן בַּכְיָן וְקוֹרִין אֶת שְׁמַע. וְכַמְבאָר בְּתוֹרָה לוֹ עַיִן שָׁם. וּפֵרֵשׁ 'בַּכְיָיִן' בְּבִרְכַּת 'אַהֲבָה רַבָּה', וְאַחַר כָּךְ קוֹרִין אֶת שְׁמַע שׁוּב בִּבְכִיָּה כִּי צָרִיךְ הֲכָנָה רַבָּה בִּבְכִיּוֹת רַבּוֹת בִּבְרָכַת "אַהֲבַת עוֹלָם" קֹדֶם שֶׁקּוֹרִים אֶת שְׁמַע. וְהַבְּכִיָּה מַתְחֶלֶת בִּבְרָכַת 'אַהֲבָה רַבָּה' שֶׁעַל יְדֵי זֶה נִזְכֶּה לְהִתְגַּלּוּת בַּתּוֹרָה, בָּזֶה שֶׁנִּבְכֶּה הֵיטֵב אַחַר כָּךְ בַּאֲמִירַת 'שְׁמַע יִשְׂרָאֵל', וְכַמְבאָר פְּנִים, וְחוּזֵר חֲלִילָה. (נכפל לעיל, בסעיף רס"ז).

ו - שפז

בְּעִנְיַן הַתְּפִלָּה בְּהִתְקַשְּׁרוּת לַצַּדִּיק (המבואר בתורה ב ובתורה ט ובשיחות הר"ן ועוד) הָיָה מְבָאֵר רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זַ"ל שֶׁעִנְיַן הַהִתְקַשְּׁרוּת הוּא שֶׁאָנוּ מְקַשְּׁרִים תְּפִלָּתֵנוּ לַצַּדִּיק שֶׁיַּעֲלֶה הוּא תְּפִלָּתֵנוּ וִיבַקֵּשׁ עָלֵינוּ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וְהִתְקַשְּׁרוּתֵנוּ אֵלָיו הוּא כְּמוֹ שֶׁבִּקְּשׁוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ לְמֹשֶׁה "הִתְפַּלֵּל אֶל ה' וְיָסֵר מֵעָלֵינוּ אֶת הַנָּחָשׁ". (במדבר כא), כִּי הַצַּדִּיק בִּזְכוּת קְדֻשָּׁתוֹ הַגְּדוֹלָה הֲרֵי הוּא כְּבֶן בַּיִת לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ. וְיָכוֹל לְהַמְלִיץ עֲבוּר כָּלַל יִשְׂרָאֵל בִּפְרָט עֲבוּר הַמִּתְאַבְּקִים בַּעֲפָרוֹ וְהַמְקֻשָּׁרִים אֵלָיו. וְאָנוּ מְבַקְּשִׁים מִמֶּנּוּ שֶׁהוּא אֲשֶׁר יִתְפַּלֵּל וְיַמְלִיץ טוֹב בְּעַד יְשׁוּעָתֵנוּ.

ו - שפח

הָיָה אוֹמֵר בְּעִנְיַן אֵלּוּ הַדָּרִים בְּחוּץ לָאָרֶץ וּקְבוּעִים שָׁם לִבְלִי לַחֲשֹׁב כְּלָל לַעֲלוֹת וּלְהִשְׁתַּכֵּן בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. שֶׁדּוֹמִים הֵם כְּאֶחָד הַכְּלוּא בְּמַאֲסָר לִזְמַן מְמֻשָּׁךְ, וּלְרֹב שְׁהוּתוֹ שָׁם שָׂכַח שֶׁיֵּשׁ לוֹ בַּיִת יָפֶה וּמְסֻדָּר בִּמְקוֹם הַחֹפֶשׁ וְשָׂכַח שֶׁאֵין הוּא אֶלָּא אָסִיר הַכְּלוּא בְּמַאֲסָר, עַד כְּדֵי כָּךְ שֶׁלְּרֹב רְגִילוּתוֹ כְּשֶׁשּׁוֹאֲלִים אוֹתוֹ הֵיכָן הוּא בֵּיתְךָ עוֹנֶה "כָּאן", אֲבָל כְּשֶׁאָסִיר זֶה עוֹשֶׂה לוֹ סֵדֶר בְּכָל יוֹם וְיוֹם לַעֲרֹךְ חֶשְׁבּוֹן נַפְשׁוֹ וְאָז זוֹכֵר הֵיטֵב עֲבָרוֹ, וּמִתְיַסֵּר עַל שֶׁשּׁוֹכֵן כְּלוּא בְּמַאֲסָרוֹ, וּכְשֶׁשּׁוֹאֲלִים אוֹתוֹ הֵיכָן הוּא בֵּיתְךָ? עוֹנֶה בֵּיתִי הוּא בְּמָקוֹם נָאֶה וּמְשֻׁבָּח פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי, וְכָעֵת לְדַאֲבוֹנִי הָרַב כְּלוּא אֲנִי בְּכֶלֶא טָחוּב וְקַר וָזֶה. וְגַם מִשּׁוּם כֵּן הִזְהִירוּנוּ רַז"ל בְּיִצְאֵנוּ לַגָּלוּת לָקוּם בַּחֲצוֹת וּלְהִתְאַבֵּל עַל חָרְבַּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, כְּדֵי שֶׁלֹּא נִשְׁכַּח אֶת

בֵּיתֵנוּ הָאֱמִתִּי וְלֹא נַחֲשֹׁב אֶת חוּץ לָאָרֶץ הַדּוֹמֶה לְבֵית כֶּלֶא שֶׁהוּא בֵּיתֵנוּ חֲלִילָה. שֶׁזֶּה עִנְיַן הַכָּתוּב "הַצִּיבִי לָךְ צִיוּנִים" (ירמיה לא) שֶׁלֹּא נִשְׁכַּח עֲבָרֵנוּ הַמְפֹאָר. וּכְמוֹ כֵן סוֹבֵב הַדָּבָר בִּפְרָטִיּוּת עַל כָּל הַדְּבָרִים שֶׁמִּתְנַסֶּה בָּהֶם הָאָדָם שֶׁהַיֵּצֶר הָרָע וְחֵילוֹתָיו מְעַקְּמִים דַּעְתּוֹ וּמַחֲשַׁבְתּוֹ לַחֲשֹׁב שֶׁזֶּהוּ מְקוֹמוֹ הָאֱמִתִּי חַס וְשָׁלוֹם, וַעֲבוּר זֶה גַּם קָבַע לָנוּ רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ עֲבוֹדַת הַהִתְבּוֹדְדוּת שֶׁיְּחַשֵּׁב הָאָדָם בְּכָל יוֹם וְיוֹם מַצָּבוֹ, וּלְהַזְכִּיר לְעַצְמוֹ מַעֲלָתוֹ הָאֱמִתִּית שֶׁאַף שֶׁנִּרְאֶה שֶׁהוּא מָנַח הֵיכָן שֶׁמָּנַח אֲבָל יֵדַע נְכוֹנָה וְלֹא יִשְׁכַּח שֶׁאֵין זֶה בֵּיתוֹ הָאֱמִתִּי, וְיֵשׁ לוֹ בַּיִת נֶאֱה וְנָכוֹן וּבוֹ נִמְצָאִים כָּל יְדִידָיו וּבְנֵי מִשְׁפַּחְתּוֹ הַמְחַכִּים וּמְצַפִּים לְשׁוּבוֹ.

ו - שפט

הָיָה אוֹמֵר: אוֹמְרִים הָעוֹלָם, לֹא הָאָדָם שֶׁיֵּשׁ לוֹ מָעוֹת נוֹתֵן צְדָקָה אֶלָּא זֶה שֶׁרוֹצֶה לָתֵת הוּא הַנּוֹתֵן צְדָקָה. "נִשְׁטָ֥ה דֶּ֙רַע֙ וְוֹאס הָאט גִיט צְדָקָה נָאר דֶּ֙רַע֙ וְוֹאס וִיל גֶּעבֶּן עֶר גִיט צְדָקָה".

ו - שצ

הָיָה אוֹמֵר בְּצַחוּת: עִקַּר קִיּוּם הַתּוֹרָה שֶׁל הָאִשָּׁה יִרְאַת ה' הוּא שֶׁתִּשְׁתַּדֵּל שֶׁתְּכֻף שֶׁחוֹזֵר בַּעְלָהּ מִתְּפִלָּתוֹ וַעֲבוֹדָתוֹ אֶת ה' יִמְצָא שֻׁלְחָן הֶעָרוּךְ בְּמַאֲכָל וּבְמִשְׁתֶּה כְּפִי יְכָלְתָּם.

ו - שצא

הִרְחִיב אֶת הַדִּבּוּר לֹא פַּעַם בְּעִנְיַן גֹּדֶל הַחִיּוּב לְצַיֵּת אֶת רַבֵּנוּ בִּדְבָרָיו כְּמוֹ שֶׁהֵם, וְלִבְלִי לְשַׁנּוֹת בָּהֶם שׁוּם דָּבָר אֲפִלּוּ כְּשֶׁכַּוָּנָתוֹ לְטוֹבָה, וְתָפַס לָזֶה לְדֶגְמָא אֶת מַה שֶּׁנָּהֲגוּ כַּמָּה מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁנָּהֲגוּ לוֹמַר בְּעִתִּים שֶׁהָיָה קָשֶׁה לָהֶם, בִּמְקוֹם סֵדֶר הַהִתְבּוֹדְדוּת, תְּפִלּוֹת מְסֻפָּר לְקוּטֵי תְּפִלּוֹת, וְכֵן מֻחְמֶרֶת גֹּדֶל הַחֲשִׁיבוּת הַמּוּבָא בַּזֹּהַר לִהְיוֹת עֵרִים בַּלַּיְלָה וְלַעֲסֹק אָז בַּתּוֹרָה עַד אוֹר הַבֹּקֶר, עַל כֵּן הָיוּ שֶׁאָמְרוּ שֶׁכְּשֶׁרוֹאֶה הָאָדָם שֶׁאֵין יָכוֹל לְהִתְעוֹרֵר בִּשְׁעַת חֲצוֹת מַמָּשׁ וְלִהְיוֹת עֵר אַחֲרֶיהָ כָּל הַלַּיְלָה טוֹב יוֹתֵר שֶׁיָּקוּם וְיִתְעוֹרֵר מְאֻחָר יוֹתֵר וְיִשָּׁאֵר נָעוֹר עַד אַחַר הַתְּפִלָּה, וְאָמַר עַל זֶה שֶׁאֵין זֶה מֵהַנְּכוֹן וְאֵין כֵּן דַּעַת רַבֵּנוּ, וּכְבָר בַּדּוֹרוֹת הַקּוֹדְמִים הִקְפִּיד עַל זֶה ראבר"נ זַ"ל מְאֹד, כִּי רַבֵּנוּ הִזְהִיר לָקוּם בַּחֲצוֹת בְּדָוְקָא, כַּמּוּבָא בְּתוֹרָה קמט, וּבְעוֹד מְקוֹמוֹת. וְעַל כֵּן בְּאֹם קָשֶׁה הַדָּבָר יִתְעוֹרֵר דַּוְקָא בַּחֲצוֹת וְיֹאמַר הַתִּקּוּן וְיַעֲסֹק בַּתּוֹרָה אָז כְּפִי יְכָלְתּוֹ וְאַחַר כָּךְ יַחֲזֹר לִישֹׁן וְיָקוּם לְהִתְפַּלֵּל בְּעִתָּהּ וּבִזְמַנָּהּ. וּכְמוֹ כֵן לְעִנְיַן הַהִתְבּוֹדְדוּת הַנָּכוֹן לְהַקְפִּיד עָלֶיהָ בְּדַוְקָא כִּרְצוֹן רַבֵּנוּ זַ"ל הַפָּשׁוּט. (וראה עוד בחלק ג, תצט).

ו - שצב

הָיָה אוֹמֵר לְעִנְיַן הַהִתְבּוֹדְדוּת, שֶׁהָעִקָּר הַנּוֹהֵג בָּהּ הוּא לְפָרֵט וּלְחַפֵּשׂ בִּתְפִלָּתוֹ וּלְבַקֵּשׁ מֵאֵת ה' שֶׁיְּזַכֶּה לְתַקֵּן אֶת הָעַוָּלוֹת שֶׁנִּרְאִים לוֹ כִּקְטַנִּים שֶׁמְּדַלֵּג עֲלֵיהֶם כְּאִלּוּ אֵינָם בִּנְמְצָא, שֶׁעֲלֵיהֶם בְּקֵשׁ וְהִפְצִיר דָּוִד הַמֶּלֶךְ בִּתְפִלָּתוֹ "לָמָּה אִירָא בִּימֵי רָע, עָוֹן עֲקֵבַי יְסֹבֵּנִי", שֶׁעִקַּר

פַּחְדוֹ וְיִרְאָתוֹ לְיוֹם הַדִּין הַקָּרֵב הוּא מִפְּנֵי הָעֲוֹנוֹת שֶׁהָאָדָם דָּשׁ אוֹתָם בָּעֵקֶב וְאֵינוֹ מֵשִׂים לֵב עֲלֵיהֶם. עַד שֶׁמִּצְטַבְּרִים חֲלִילָה אִם לֹא יַחֲזֹר עֲלֵיהֶם בִּתְשׁוּבָה. וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַז"ל (סנהדרין צט:) עַל הַכָּתוּב "וְכַעֲבוֹת הָעֲגָלָה חַטָּאָה".

ו - שצג

לְעִנְיָן כָּל הַיִּסּוּרִים וְהַצָּרוֹת שֶׁעוֹבְרִים עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, הָיָה אוֹמַר, שֶׁצְּרִיךְ הָאָדָם לְדַעַת שֶׁאַף צָרָה כְּבֵדָה וּגְדוֹלָה שֶׁעוֹבֶרֶת עָלָיו חַס וְשָׁלוֹם הֲרֵי לְמַעֲשֶׂה סוֹף כָּל סוֹף הַכֹּל יַעֲבֹר וְגַם כָּל יִסּוּרָיו וְצָרוֹתָיו וְעִנּוּיָיו הַכֹּל יַעֲבֹר, וְלֹא יִשָּׁאֵר מֵהֶם כִּי אִם אֱמוּנָתוֹ בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית וּבְטָחוֹנוֹ בַּה'. וּתְפִלּוֹתָיו וּבַקָּשָׁתוֹ וְתַחֲנוּנָיו שֶׁעָסַק בָּהֶם בְּאוֹתוֹ עֵת שֶׁל הַצָּרָה. וּכְמוֹ שֶׁרָאִינוּ בְּדָוִד הַמֶּלֶךְ בְּסֵפֶר הַתְּהִלִּים שֶׁכָּתַב, שֶׁעַל כָּל צָרוֹתָיו הָיָה מַרְבֶּה בִּתְפִלָּה וְתַחֲנוּנִים, וְזֶה מַה שֶּׁנִּשְׁאָר מִמֶּנּוּ לָנֶצַח, כִּי שׁוּם תְּפִלָּה אֵינָהּ נֶאֱבֶדֶת חַס וְשָׁלוֹם. וּכְמוֹ כֵן כָּל אָדָם וְאָדָם צָרִיךְ לְהִתְחַזֵּק בִּתְפִלָּה בְּאֵיזֶה עֵת צָרָה וְיָגוֹן שֶׁאֵרַע לוֹ חָלִילָה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁסּוֹפֵר דִּמְעוֹתָיו וּתְחִנּוֹתָיו יְאַסְּפֵם וְיִשְׁמְרֵם לָנֶצַח וְהֵם הֵם שֶׁיַּעַמְדוּ וְיִשְׁאֲרוּ לוֹ וְלִדּוֹרוֹת הַבָּאִים אַחֲרָיו. וְיֹאכַל מִפְּרוֹתֵיהֶם לָנֶצַח. כִּי שׁוּם תְּפִלָּה אֵינָהּ נֶאֱבֶדֶת חַס וְשָׁלוֹם. וּלְבַסּוֹף יִתְהַפֵּךְ הַכֹּל לְטוֹבָה עוֹד גַּם כָּאן בָּעוֹלָם הַזֶּה.

ו - שצד

הָיָה מַמְשִׁיל וְאוֹמֵר: צָרִיךְ לָדַעַת שֶׁכָּל יוֹם מִימֵי חַיָּיו שֶׁל הָאָדָם דּוֹמֶה הוּא לְעֲלֶה וְדַף שֶׁל סֵפֶר, יוֹם טוֹב דּוֹמֶה לְדַף יָפֶה וּלְהֵפֶךְ, וְלֶעָתִיד יָבִיאוּ לְדִין כָּל יוֹם וְיוֹם מִימֵי חַיָּיו לִבְדֹּק כָּל דַּף וְדַף מִסִּפּוּר יְמֵי חַיָּיו וְיִדְרְשׁוּ מִמֶּנּוּ לָדַעַת מַדּוּעַ דַּף וְעַמּוּד זֶה אֵינוֹ נָאֶה וְיָפֶה וְאַף שֶׁנִּמְצְאִים בְּסֵפֶר יְמֵי חַיָּיו הַרְבֵּה דַּפִּים וְעַמּוּדִים נָאִים לֹא יוֹתְרוּ לוֹ עַל שׁוּם דַּף שֶׁאֵינוֹ נָאֶה וְאַף שֶׁעָשָׂה תְּשׁוּבָה וְשִׁפֵּר וְתִקֵּן אֶת הַדַּף, אוּלָם אֵין מוֹחֲקִים אֶת הַכְּתוּב הַגָּרוּעַ, עַל אַף שֶׁמְּחֲלוּ לוֹ. אֶלָּא מְצַיְּנִים כִּבְיָכוֹל בְּצִדּוֹ שֶׁעָשָׂה תְּשׁוּבָה וְתִקֵּן פְּגָם זֶה וְזֶה. וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַז"ל (שבת ל. טז. סנהדרין קז) שֶׁבִּקֵּשׁ דָּוִד הַמֶּלֶךְ שֶׁלֹּא יִזְכֹּר חֶטְאוֹ וְלֹא הוֹעִיל לוֹ, עַל אַף שֶׁמָּחַל לוֹ ה' עַל כָּל עֲוֹנוֹתָיו, וְזֶה בְּחִינַת הַנֶּאֱמַר (אבות ג) 'וּמְצוּדָתוֹ פְּרוּסָה עַל כָּל הַחַיִּים' עַל כָּל יוֹם וְיוֹם שָׁעָה וְרֶגַע, וְזֶה בְּחִינַת מַה שֶּׁאָמְרוּ רַז"ל (ר"ה טז.) שֶׁבְּיוֹם רֹאשׁ-הַשָּׁנָה נִפְתָּחִין שְׁלֹשָׁה סְפָרִים וְהַיְנוּ סְפָרִים הַנַּ"ל. וְזֶהוּ גַּם הָרֶמֶז בְּמַה שֶּׁאָנוּ מְבַקְּשִׁין בַּיָּמִים הַנּוֹרָאִים "כָּתְבֵנוּ 'בְּסֵפֶר' הַחַיִּים". וּבְסֵפֶר פַּרְנָסָה וְכַלְכָּלָה, וּבְסֵפֶר זְכִיּוֹת. כִּי כָּל יוֹם וְיוֹם וְכָל שָׁעָה וְשָׁעָה וְכָל רֶגַע וְרֶגַע, הַכֹּל נִרְשָׁם בַּסֵּפֶר הַהוּא.

ו - שצה

הָיָה אוֹמֵר שֶׁכְּשֶׁהַשֵּׁשׁ-יִתְבָּרַךְ עוֹזֵר לְהָאָדָם לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה, וְיֵשׁ פְּעָמִים שֶׁהָאָדָם הַזֶּה נִזְקָק לִשְׁטֹחַ וּלְמָרֵק אֶת צוֹאַת עֲוֹנוֹתָיו בִּדְמָעוֹת הַרְבֵּה וְכַמּוּבָא בַּזֹּהַר (ויקרא עה:) עִנְיָן זֶה. אֲזַי

מַשְׁפִּיעַ לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ גַּם אֶת שֶׁטֶף הַדְּמָעוֹת הַנִּצָּרְכוֹת לוֹ, וְהַיְנוּ שֶׁזּוֹכֶה הָאָדָם לְהִצְטַעֵר כָּל כָּךְ עַל מִעוּט עֶרְכּוֹ וְרִחוּקוֹ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, עַד כְּדֵי דְּמָעוֹת הַרְבֵּה. וּבִדְמָעוֹת אֵלּוּ נִמְחָקִים עֲוֹנוֹתָיו לְגַמְרֵי. וְאַף אִם חַס-וְשָׁלוֹם חוֹזֵר אַחַר כָּךְ לְסוּרוֹ אוֹ נוֹפֵל חַס וְשָׁלוֹם לְהֵיכָן שֶׁנּוֹפֵל הֲרֵי שֶׁמִּכְשְׁלוֹתָיו הֵם כְּבָר "בְּלֹא יָדִים וּבְלֹא רַגְלַיִם". לְרֹב פְּנִימִיּוּת כְּאֵב הֶעָוֹן שֶׁנִּשְׁרָשׁ בְּתוֹכוֹ עַל יְדֵי דְּמָעוֹת אֵלּוּ.

ו - שצו

לְעִנְיַן שִׂיחַת הַחֲבֵרִים שֶׁבֵּין אֲנָשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ הָיָה אוֹמֵר שֶׁאֵין זֶה טוֹב וְנָכוֹן כָּל כָּךְ לִנְהֹג שֶׁאֶחָד יְדַבֵּר וַאֲחֵרִים יַקְשִׁיבוּ לוֹ וְיִשְׁמְעוּהוּ. כִּי אָז כְּבָר יֵשׁ סַכָּנָה בַּדָּבָר שֶׁלֹּא יִפֹּל לְגַדְלוּת אֶלָּא הַשִּׂיחָה צְרִיכָה לִהְיוֹת בֵּין כֻּלָּם יַחַד, שֶׁכָּל אֶחָד יְעוֹרֵר אֶת הַשֵּׁנִי בְּנְקֻדָּתוֹ הַטּוֹבָה.

ו - שצז

הָיָה אוֹמֵר. אַחַר שֶׁהִשְׁאִיר לָנוּ רַבֵּנוּ כָּל כָּךְ הַרְבֵּה תּוֹרוֹת וְשִׂיחוֹת וְעֵצוֹת קְדוֹשׁוֹת וְנִשְׂגָּבוֹת כְּאֵלּוּ הֲרֵי לְמַעֲשֶׂה לֹא נִשְׁאַר לָנוּ אֶלָּא רַק לַעֲבֹד וּלְהִתְאַמֵּץ לְקַבֵּל מִמֶּנּוּ, כִּי הוּא נַחַל נוֹבֵעַ מָקוֹר חָכְמָה, וְלֹא נִשְׁאַר לָנוּ אֶלָּא לַעֲמֹד עִם כְּלֵי הַקִּבּוּל הַמְתֻקָּנִים שֶׁאֵינָם מְחֹרָרִים וְלִינֹק וּלְקַבֵּל מֵאוֹר תּוֹרָתוֹ הַשּׁוֹפַעַת לְכָל אֶחָד תָּמִיד, וְאֵין לָנוּ אֶלָּא אַךְ זֹאת לִבְלִי לַעֲצֹר וְלִמְנֹעַ אֶת שֶׁפַע אוֹר תּוֹרָתוֹ וְעֵצוֹתָיו, וְאִם רַק לֹא נַפְרִיעַ לְהַשְׁפָּעַת כֹּחַ תּוֹרָתוֹ וּנְקִיִּם בִּפְשִׁיטוּת צִוּיָּיו בְּוַדַּאי יִזְכֶּה כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְהִתְעַלּוֹת וּלְהִתְקָרֵב לַהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כָּרָאוּי וְכַנָּכוֹן.

ו - שצח

עַל-פִּי דִּבְרָיו שֶׁל הָרַבִּי מִגּוּר זַצַ"ל שֶׁאָמַר פַּעַם לַחֲסִידָיו, "אַתֶּם חֲסִידִים שֶׁל זְמַנֵּנוּ כַּיּוֹם, וְאַתֶּם רוֹצִים רַבִּי קָדוֹשׁ כִּזְמַנִּים שֶׁעָבְרוּ, לֹא כֵן הַדָּבָר כְּמוֹ הִתְנַהֲגוּתְכֶם כֵּן מַעֲלַת הָרַבִּי שֶׁלָּכֶם". הָיָה מַפְטִיר וְאוֹמֵר: אוּלָם אָנוּ חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב לְאֱמֶת יֵשׁ לָנוּ רַבִּי שֶׁל פַּעַם גָּדוֹל וּמֻפְלָג בְּמַעֲלָה עַד אֵין שִׁעוּר שֶׁעוֹמֵד וּמְשַׁמֵּשׁ בַּמָּרוֹם לְהַמְלִיץ טוֹב בַּעֲדֵנוּ אִם רַק נַטֶּה אָזְנֵינוּ לִשְׁמֹעַ בְּקוֹלוֹ וּלְצֵית לוֹ בְּעֵצוֹתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת עַל אַף יְרִידַת הַדּוֹר הַקָּשֶׁה שֶׁאָנוּ שְׁרוּיִים בּוֹ. וּבֶאֱמֶת רָאוּי שֶׁנֵּדַע שֶׁאָנוּ צְרִיכִים לְהִשְׁתַּדֵּל לְהִתְעַלּוֹת וּלְהִתְנַהֵג כְּהַכְּשֵׁרִים שֶׁל פַּעַם כִּי אָכֵן יֵשׁ לָנוּ רַבִּי שֶׁל פַּעַם יֵשׁ וְיֵשׁ.

ו - שצט

הָיָה אוֹמֵר שֶׁיֵּשׁ לִפְעָמִים אָדָם שֶׁמַּרְבֶּה בִּפְעֻלּוֹת טוֹבוֹת עֲבוּר צְרָכֵי רַבִּים וְכִדּוֹמֶה, אוּלָם לְמַעֲשֶׂה בַּסִּכּוּם הַסּוֹפִי נִמְצָא מַפְסִיד, וְעַל כֵּן מֵהַנָּכוֹן שֶׁיַּעֲשֶׂה הָאָדָם חֶשְׁבּוֹן נָכוֹן שֶׁלֹּא יֵצֵא מֻפְסָד אַף עַל יְדֵי פְּעֻלּוֹתָיו הַטּוֹבוֹת, כִּי לִפְעָמִים דּוֹמֶה הָאָדָם בְּהִתְנַהֲגוּתוֹ כְּבַעַל חֲנוּת גְּדוֹלָה אֲשֶׁר רַבִּים הַקּוֹנִים בָּהּ, אוּלָם לְמַעֲשֶׂה אִם לֹא מַשְׁגִּיחַ הֵיטֵב חוֹדְרִים גַּם גַּנָּבִים לְעִסְקוֹ, וְלִפְעָמִים בְּלִי נִהוּל חֶשְׁבּוֹן נָכוֹן יוֹצֵא מֻפְסָד, עַל אַף כָּל הָרַעַשׁ הַגָּדוֹל שֶׁל הַנִּכְנָסִים

וְהַיּוֹצְאִים, שֶׁנִּדְמֶה לְהָעוֹמֵד מֵהַצַּד כְּאִלּוּ עָסָקָיו חוֹבְקִים עוֹלָם, וְעַל כֵּן צָרִיךְ הָאָדָם לְפַקֵּחַ הֵיטֵב עַל כָּל מַהֲלָכָיו לָדַעַת הֵיטֵב לַחֲשֹׁב חֶשְׁבּוֹנוֹ מַה נִּכְנָס וְהֶרְוִיחַ וּמַה הוֹצִיא וְהִפְסִיד, וְגַם מֵחֲמַת כֵּן אַזְהָרָתוֹ הַגְּדוֹלָה שֶׁהַזְהִיר רַבֵּנוּ בְּחוֹבַת הַהִתְבּוֹדְדוּת וְהַיְשׁוּב הַדַּעַת מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ. (וְאֵין זֶה סוֹתֵר לְהַמּוּבָא בְּסֵפֶר הַמִּדּוֹת אוֹת תְּפִלָּה סִימָן א. עַיֵּן שָׁם.).

ו - ת

הָיָה אוֹמֵר: עִנְיָן זֶה שֶׁמַּמְתִּין הָאָדָם לִישׁוּעָתוֹ וְאֵינוֹ מַפְסִיק מִלְּהִתְפַּלֵּל וּלְהַפְצִיר בַּתְּפִלָּה, זֶהוּ הַדָּבָר הַמּוֹרֶה עַל רְצוֹנוֹ הָאֲמִתִּי שֶׁחָפֵץ בֶּאֱמֶת בְּהַדָּבָר, וּכְפִי הַדְּחִיָּה שֶׁדּוֹחִין אוֹתוֹ וְאוֹמְרִים לוֹ הַמְתֵּן, וְשׁוּב פַּעַם הַמְתֵּן וְהוּא אֵינוֹ מַנִּיחַ אֶת מְקוֹמוֹ וְאָכֵן מַמְתִּין עוֹד וְעוֹד, כֵּן נִכָּרֶת רְצוֹנוֹ בֶּאֱמֶת, וְאָז כְּשֶׁפּוֹתְחִין לוֹ וְנִכְנָס לְקַבֵּל יְשׁוּעָתוֹ אָזַי כָּל מַה שֶׁהֶמְתִּין יוֹתֵר מַתְּנָתוֹ מְרֻבָּה יוֹתֵר, וְנוֹתְנִין לוֹ אָז בִּנְתִינָה גְּדוֹלָה נְתִינָה אַחַר נְתִינָה וּבְשֶׁפַע רַב. כִּי אֵין שׁוּם הַמְתָּנָה הוֹלֶכֶת לָרִיק חַס וְשָׁלוֹם. (ע"ע לעיל בח"ד, סעיף ק"י).

ו - תא

כְּשֶׁשָּׁאַל אוֹתוֹ פַּעַם אֶחָד מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ לְעִנְיַן הַמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ ז"ל שֶׁאָמַר כַּמָּה תּוֹרוֹת לְרִפּוּאָתוֹ וְכוּ' וַהֲרֵי אָסוּר לֵהָנוֹת וּלְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּדִבְרֵי תּוֹרָה, עָנָה לוֹ עִנְיָן זֶה נֶאֱמַר בְּעִקַּר לְעִנְיַן שִׁמּוּשׁ בַּשֵּׁמוֹת הַקְּדוֹשִׁים שֶׁבַּתּוֹרָה לִרְצוֹנוֹתָיו, אֲבָל כַּוָּנַת רַבֵּנוּ ז"ל הָיְתָה שֶׁבִּזְכוּת הַתּוֹרָה הַנֶּאֱמֶרֶת יִמָּשֵׁךְ לוֹ רְפוּאָה וְכֵן לְזוּלָתוֹ, וּכְעֵין הַמְבֹאָר בַּסִּפּוּר הַשַּׁיָּךְ לְתוֹרָה ד' חֵלֶק ב' מֵאֶחָד מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ מֵעִיר לַאדִיזִין (כמובא בספר חיי מוהר"ן סימן ש"צ, סימן ובספר פרפראות לחכמה על המאמר, עין שם בסעיף ט).

ו - תב

לְעִנְיַן זֶה שֶׁצָּרִיךְ הָאָדָם לְזָרֵז עַצְמוֹ לְקַדֵּשׁ אֶת עַצְמוֹ וְגוּפוֹ וְנִשְׁמָתוֹ, הָיָה אוֹמֵר, כִּי לְמַעֲשֶׂה כְּבָר זָכִינוּ וְרָאִינוּ אֵיךְ שֶׁזָּכוּ גְּדוֹלֵי הַצַּדִּיקִים שֶׁבְּכָל דּוֹר וָדוֹר לְהַגִּיעַ וּלְהַשִּׂיג דְּרֵגוֹת גְּבוֹהוֹת וְנַעֲלוֹת, כָּל צַדִּיק כְּפִי דַּרְגָּתוֹ עִם אוֹתוֹ גּוּף, וְאוֹתָן אֵבָרִים כְּמוֹ שֶׁנִּמְצָא לָנוּ לְכָל אֶחָד וְאֶחָד, וְכָל סוֹד זְכוּתָם וּמַעֲלָתָם הָיָה רַק בָּזֶה שֶׁיָּדְעוּ אֵיךְ לְהִשְׁתַּמֵּשׁ נְכוֹנָה עִם אוֹתָם הָאֵבָרִים, וְאוֹתָם הַכִּשָּׁרוֹנוֹת, כָּל אֶחָד לְפִי דַּרְגָּתוֹ, כִּי כְּשֶׁיּוֹדְעִים אֵיךְ לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בַּגּוּף וְהַחֹמֶר הַזֶּה לְנָכוֹן, הוּא כְּלִי קִבּוּל לְאֵין סוֹף מַמָּשׁ, וְאֵין אָנוּ צְרִיכִים אֶלָּא לְהִזְדָּרֵז בַּדָּבָר וּלְהִזָּהֵר וּלְהִשָּׁמֵר לִבְלִי לִכְפֹּם בַּגּוּף וּלְקַדְּשׁוֹ כָּרָאוּי.

ו - תג

הָיָה מַפְלִיג בְּגֹדֶל מַעֲלַת קְדֻשַּׁת כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל אַף הַפְּחוּתִים בְּמַעֲלָה לְכְאוֹרָה, שֶׁהֶנֵּה לְמֵדִים אָנוּ מִגֹּדֶל מַעֲלָתוֹ מִדִּין הַמִּנְיָן וְהֶעָשָׂרָה מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁמִּצְטָרְפִים לְכָל דָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה, וַאֲפִלּוּ יִהְיוּ תִּשְׁעָה מִיִּשְׂרָאֵל גְּדוֹלִים בְּמַעֲלָה וְצַדִּיקִים מֻפְלָגִים עַד לְמְאֹד לֹא

יִהְיֶה לָהֶם דִּין 'מִנְיָן' אִם לֹא בְּהַצְטָרְפוּתוֹ שֶׁל זֶה הָעֲשִׂירִי יִהְיֶה מִי שֶׁיִּהְיֶה, אִם רַק מַאֲמִין בְּקְדֻשַּׁת יִשְׂרָאֵל. וְעַל כֵּן תִּקְוָתוֹ שֶׁל זֶה הַיָּרוּד הוּא שֶׁיִּתְחַבֵּר עִם שְׁאָר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַכְּשֵׁרִים וְיִצְטָרֵף לְמִנְיָנָם וְיִהְיֶה כְּמוֹתָם וְיִתְעַלֶּה עַל יָדָם בְּוַדַּאי, בִּפְרָט כְּשֶׁהוּא מִתְקַשֵּׁר עִמָּהֶם לַצַּדִּיק שֶׁהוּא הָרֹאשׁ בַּיִת שֶׁבַּדּוֹר שֶׁאָז נִכְלָלִים בּוֹ כֻּלָּם יַחַד וְיָכוֹל לְהִתְקָרֵב לַהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּתַכְלִית.

ו - תד

הָיָה אוֹמֵר אָדָם כָּזֶה שֶׁאֵינוֹ מַקְפִּיד וְחוֹשֵׁשׁ עַל אִבּוּד זְמַן שֶׁל רֶגַע, הוּא גַּם לֹא יַקְפִּיד עַל מֶשֶׁךְ זְמַן שֶׁל יוֹם שָׁלֵם, כִּי גַּם הַיּוֹם נַעֲשָׂה מֵהִצְטָבְרוּתָם שֶׁל רְגָעִים, כִּי כְּשֶׁמִּצְטַבְּרִים נֶהְפָּכִים לְיָמִים וְשָׁבוּעוֹת וְחֳדָשִׁים וּלְשָׁנִים, וּמִי יַחֲזִירֵם וְיִתְּנֵם לוֹ אוֹתָם בַּחֲזָרָה, עַל כֵּן מְחוֹבָתוֹ שֶׁל כָּל אֶחָד לִשְׁמֹר עִתָּיו וּרְגָעָיו לְהַכְנִיסָם לַקְּדֻשָּׁה וּלְצָרְפָם לְכָלַל יָמָיו הַקְּדוֹשִׁים, וּכְשֶׁיִּהְיֶה נִזְהָר בִּרְגָעִים קְטַנִּים לְהַכְנִיסָם וּלְמַלְאוֹתָם בְּתוֹרָה וּקְדֻשָּׁה יַעֲזֹר לוֹ ה' שֶׁיִּזְכֶּה לָשֶׁבֶת עַל הַתּוֹרָה וְהָעֲבוֹדָה יָמִים וְשָׁבוּעוֹת שְׁלֵמִים לְעָבְדוֹ יִתְבָּרַךְ מִתּוֹךְ הַרְחָבַת הַדַּעַת וּקְדֻשָּׁה יְתֵרָה.

ו - תה

הָיָה חוֹזֵר וּמַדְגִּישׁ שֶׁצָּרִיךְ שֶׁנֵּדַע וְנִזְכֹּר הֵיטֵב הֵיטֵב שֶׁעֲדַיִן לֹא זָכִינוּ כְּלָל וּכְלָל וּלְהָבִין וּלְהַרְגִּישׁ מְסוֹד כֹּחוֹ הַגָּדוֹל שֶׁל רַבֵּנוּ זַ"ל, שֶׁאַף שֶׁחוֹשֵׁב הָאָדָם שֶׁכְּבָר זָכָה לְהָבִין מְעַט בְּמַאֲמָרָיו וְחִדּוּשֵׁי תּוֹרוֹתָיו, יֵדַע שֶׁסּוֹדוֹ הַקָּדוֹשׁ נִשְׁאָר עֲדַיִן בִּבְחִינַת סוֹד, בִּבְחִינַת הַכָּתוּב 'סוֹד ה' לִירֵאָיו' (תהלים כה), שֶׁהַסּוֹד נִשְׁאָר עֲדַיִן אֵצֶל רַבֵּנוּ. וּכְמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ בְּעַצְמוֹ "מִמֶּנִּי יוֹדְעִים נָתָן נַפְתָּלִי מְעַט". וְעַל כֵּן צָרִיךְ תָּמִיד לְדַעַת לְחַפֵּשׂ יוֹתֵר וְיוֹתֵר בִּדְבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים. וְרַק מִשּׁוּם גֹּדֶל אֱמוּנָה זוֹ זָכָה מוֹהַרְנַ"תְ זַ"ל וְכָל שְׁאָר כָּל תַּלְמִידָיו הַקְּדוֹשִׁים בְּכָל הַדּוֹרוֹת לְמָה שֶׁזָּכוּ, הַכֹּל מִשּׁוּם גֹּדֶל אֱמוּנָתָם וּתְמִימוּתָם בְּיִדְעָם מְעוּט עֶרְכָּם וּבַהֲבִינָם יוֹתֵר וְיוֹתֵר כַּמָּה נֶעֱלָם וְנִסְתָּר מַעֲלַת גְּדֻלָּתוֹ הַקְּדוֹשָׁה שֶׁל רַבֵּנוּ, וּמֵחֲמַת כֵּן חִפְּשׂוּ בְּאוֹרוֹ יוֹתֵר וְיוֹתֵר, אַשְׁרֵי חֶלְקָם. (וראה עוד בחלק ד, סימן שפט).

ו - תו

הָיָה מַדְגִּישׁ וּמַרְחִיב דִּבּוּרוֹ בְּעִנְיַן הַפְּשִׁיטוּת שֶׁל כָּל גְּדוֹלֵי אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁבַּדּוֹר הַקּוֹדֵם, עַד שֶׁלֹּא הָיוּ נִכָּרִים כְּלַפֵּי חוּץ בְּשׁוּם מַעֲלָה כִּי לֹא הָיוּ בּוֹלְטִים בְּשׁוּם שׁוּנִי מִשְּׁאָר הָאֲנָשִׁים מֵעִמְּךָ הַפְּשׁוּטִים, כִּי שָׁם בְּרוֹסְיָא הָיוּ כֻּלָּם לְבוּשִׁים בִּבְגָדִים אֲחִידִים הֵן בְּמַעֲלֵיהֶם וְהֵן בְּכוֹבַע עֶלְיוֹן שֶׁעַל כֵּן לֹא הָיָה נִכָּר הַמּוּרָם מֵעַם מֵהָאָדָם הַפָּשׁוּט בִּכְלוּם, וְזֶה הָיָה לְתוֹעֶלֶת גָּדוֹל לְאֵלּוּ שֶׁחִפְּשׂוּ לִהְיוֹת צְנוּעִים וּמַסְתִּירִים בַּעֲבוֹדָתָם וְהוֹאִיל לָהֶם הַדָּבָר מְאֹד, כִּי לֹא הָיוּ

הוֹלְכִים אַף לֹא בִּשְׂטָרַיְיכֶל וְלֹא בְּבֶגֶד מֶשִׁי כַּנָּהוּג כַּיּוֹם, וְלֹא הָיָה לְגֵאוּת בְּמַה לְהִתְפַּשֵּׂט בָּהֶם כְּלָל וּכְלָל.

ו - תז

הָיָה אוֹמֵר לְעִנְיַן הִתְרַחֲקוּת הָאָדָם מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁכְּמוֹ שֶׁבַּגַּשְׁמִיּוּת כְּשֶׁאָדָם חוֹלֶה בְּעֵינָיו אוֹ בְּרֹאשׁוֹ אֵין נוֹתֵן מַרְגּוֹעַ לְנַפְשׁוֹ אֶלָּא הוֹלֵךְ וּמִשְׁתַּדֵּל וּמִתְעַסֵּק בְּרוֹפְאִים וּרְפוּאוֹת לְרַפְּאוֹתָם מַדּוּעַ שֶׁלֹּא יִהְיֶה כֵּן גַּם בַּתַּחֲלוּאִים הָרוּחָנִיִּים שֶׁכְּשֶׁרוֹאֶה שֶׁהוּא חוֹלֶה בְּעֵינָיו וּפוֹגֵם בָּהֶם בִּרְאִיּוֹת אֲסוּרוֹת, אוֹ כְּשֶׁמֹּחוֹ מְעֻוָּת בִּשְׁטְיוֹת, אוֹ כְּשֶׁהוּא חוֹלֶה בְּפִיו בְּדִבְרֵי לָשׁוֹן הָרַע וּרְכִילוּת, יְחַפֵּשׂ גַּם אָז רוֹפֵא נֶאֱמָן וּרְפוּאוֹת אֲמִתִּיּוֹת הַנִּמְצָאוֹת בַּתּוֹרָה כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב וּלְכָל בְּשָׂרוֹ מַרְפֵּא (משלי ד), כִּי הַצַּדִּיקִים הַדְּבוּקִים בַּתּוֹרָה בֶּאֱמֶת הֵם הֵם הָרוֹפְאִים הַטּוֹבִים הַיּוֹדְעִים הֵיטֵב אֵיךְ לְרַפְּאוֹתוֹ.

ו - תח

לְעִנְיַן זֶה שֶׁמָּצָאנוּ כַּמָּה פְּעָמִים שֶׁמִּתְעַלֶּה הָאָדָם לְדַרְגָּא גְּבוֹהָה מְאֹד וְאַף עַל פִּי כֵן נוֹפֵל מִמָּנָּה אַחַר-כָּךְ, הָיָה אוֹמֵר, שֶׁמָּצָאנוּ כֵּן גַּם בְּדוֹר הַמִּדְבָּר שֶׁבְּוַדַּאי זָכוּ לְהִתְגַּלּוּת גְּבוֹהָה כָּל כָּךְ עַד שֶׁזָּכוּ לְבֶטוּל הַבְּחִירָה מַמָּשׁ, וְאַף עַל פִּי כֵן נָפְלוּ מִמָּנָּה אַחַר כָּךְ. וּכְמוֹ כֵן הַדָּבָר בַּהִתְקָרְבוּת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁאֶפְשָׁר שֶׁהִתְעַלֶּה הָאָדָם לְמַדְרֵגוֹת גְּבוֹהוֹת מְאֹד וְאַף עַל פִּי כֵן יִפֹּל אַחַר כָּךְ מִמָּנָּה וְיִשְׁכַּח הִתְעַלּוּתוֹ הַקְּדוֹשָׁה וְהַגְּבוֹהָה, וְכָל זֶה מֵחֲמַת שֶׁחוֹשֵׁב הָאָדָם שֶׁזָּכָה לְמַדְרֵגָה גְּבוֹהָה זוֹ מֵחֲמַת עַצְמוֹ וּמֵחֲמַת עֲבוֹדָתוֹ שֶׁלּוֹ, אֲבָל כְּשֶׁיֵּדַע הָאָדָם שֶׁכָּל זֶה בָּא מֵחֲמַת חֶמְלַת ה' שֶׁעָלָיו שֶׁמֵּאִיר בּוֹ הַשָּׂגוֹת גְּבוֹהוֹת אֵלּוּ בְּמַתָּנָה גְּמוּרָה, אֲזַי אַדְרַבָּא יִשְׂמַח בָּהּ בְּיוֹתֵר וְלֹא תִּשְׁכַּח מִמֶּנּוּ מַעֲלַת הַטּוֹב, וְיִתְעַלֶּה בֶּאֱמֶת מַעְלָה מַעְלָה לְלֹא קֵץ, כִּי כָּל הַנְּפִילוֹת הֵם רַק מֵחֲמַת גַּדְלוּת כַּמְבֹאָר בְּסֵפֶר חַיֵּי מוֹהַר"ן סִימָן תקס"ב, עַיֵּן שָׁם. וְיֵשׁ פְּעָמִים שֶׁזּוֹכֶה הָאָדָם לְדַרְגּוֹת גְּבוֹהוֹת וּלְהֶאָרָה גְּבוֹהָה וְנוֹפֵל מִמֶּנּוּ אַחַר כָּךְ בִּמְכֻוָּן מִן הַשָּׁמַיִם אַךְ וְרַק בִּשְׁבִיל שֶׁיֵּדַע אֶל מַה לְכְסֹף אַחַר כָּךְ. וְיַגִּיעַ לְדַרְגָּתָהּ מֵחֲמַת עֲבוֹדָתוֹ וְלֹא בְּמַתָּנַת חִנָּם וּבְאִתְעָרוּתָא דִּלְעֵלָּא לְבַד.

ו - תט

הָיָה מַרְחִיב הַדִּבְּרִים לְעִנְיַן מַעֲלַת דֶּרֶךְ רַבֵּנוּ וְהַהִתְקָרְבוּת אֵלָיו, שֶׁעִקַּר מַעֲלָתוֹ הוּא בְּקִבְיעוּת עֲצַת הַתְּפִלָּה וְהַהִתְבּוֹדְדוּת שֶׁבִּרְבּוּי קִיּוּמָם גּוֹבֵר וּמִתְעַלֶּה בּוֹ מִדַּת הָאֱמֶת הַרְבֵּה יוֹתֵר מִכָּל הָעֲצוֹת הַיְדוּעוֹת, כִּי אֵין לָנוּ לֹא מִנְהָגִים וְלֹא הֲלָכוֹת וְלֹא תּוֹרָה וְלֹא תְּפִלָּה וְלֹא דָּבָר אַחֵר מִיֶּחֱד מִשְּׁאָר הַחֲסִידִים וּבְנֵי הָעוֹלָם מִלְּבַד מַה שֶּׁאָמַר "נָאר מַיין זַאךְ אִיז תְּפִלָּה" (ליקו"מ ח"ב סי' קא) "כָּל עִנְיָנִי הוּא תְּפִלָּה", שֶׁהוּא בְּעִקַּר עֲצַת הַהִתְבּוֹדְדוּת, שֶׁבְּקִיּוּמוֹ בְּעַקְשָׁנוּת מִדֵּי יוֹם בְּתוֹסְפוֹת לִמּוּד תּוֹרָה וְקִיּוּם הַמִּצְוֹת כָּרָאוּי יִהְיֶה נָחְקָק בּוֹ

אֱמֶת כָּזֶה שֶׁיֵּאיר לוֹ בְּכָל דְּרָכָיו מִדַּרְגָּא לְדַרְגָּא עַד אֵין סוֹף מַמָּשׁ. וּבֶאֱמֶת אֱמִתִּית זוֹ בָּזֶה מִתְיַחֵד עִקַּר עִנְיָנוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ.

ו - תי

לְעִנְיַן מִדַּת הַתְּמִימוּת וְהָאֱמֶת שֶׁל הָאָדָם הָיָה אוֹמֵר שֶׁהַתְּמִימוּת וּמִדַּת הָאֱמֶת הִיא בְּחִינַת הָרַגְלַיִם שֶׁעָלֶיהָ יָקוּם וְיַעֲמֹד הַכֹּל, שֶׁאַף שֶׁיֵּשׁ לְאָדָם מֹחַ וְדַעַת וּתְבוּנָה גְּדוֹלָה וְכוּ' וְכוּ', אֲבָל אֵין מַעֲמָדוֹ וְעִקָּרוֹ עוֹמֵד וְקַיָּם עַל מֹחוֹ וְדַעְתּוֹ וְאֵין יָכוֹל לֵילֵךְ אַף פְּסִיעָה קְטַנָּה עִם מֹחוֹ וְדַעְתּוֹ אַף שֶׁהִיא גְּדוֹלָה וּרְחָבָה, אֶלָּא עִקַּר מַעֲמָדוֹ וְקִיּוּמוֹ וַהֲלִיכָתוֹ הוּא עַל יְדֵי רַגְלָיו שֶׁהוּא מִדַּת הָאֱמֶת וְהָאֱמוּנָה וְהַתְּמִימוּת הַפְּשׁוּטָה, וְזֶה שֶׁכָּתוּב אֵצֶל אָסָף (תהלים עג) "וַאֲנִי כִּמְעַט נָטָיוּ רַגְלָי", שֶׁהִתְאוֹנֵן זֹאת עַל זֶה שֶׁנִּפַּל מֵאֱמוּנָה, שֶׁהוּא עִנְיַן הַתְּמִימוּת וְהָאֱמֶת שֶׁהֵם הָרַגְלַיִם הָאֲמִתִּיִּים. וְעַל כֵּן אַף שֶׁיֵּשׁ לוֹ לָאָדָם מֹחַ וְדַעַת גָּדוֹל עִקַּר עָלָיוֹתָיו וּמַהֲלָכָיו לְהַגִּיעַ לְאֵיזֶה דַּרְגָּא שֶׁהוּא נַעֲשֶׂה דָּוְקָא עַל יְדֵי בְּחִינוֹת הָרַגְלַיִם שֶׁהֵם מְרַמְּזִים עַל עִנְיַן הַתְּמִימוּת וְהַפְּשִׁיטוּת.

ו - תיא

אָמַר: כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ הָאָדָם לְבַקֵּשׁ בִּתְפִלָּתוֹ שֶׁיִּזְכֶּה לַאֲרִיכוּת יָמִים וְשָׁנִים טוֹבוֹת כָּרָאוּי, צָרִיךְ גַּם לְהִתְפַּלֵּל הַרְבֵּה שֶׁיִּזְכֶּה שֶׁיִּשָּׁאֵר גַּם צָלוּל בְּדַעְתּוֹ וְלֹא יִכָּנֵס בְּסוֹף יָמָיו לְדִמְיוֹנוֹת וּבִלְבּוּלִים וּשְׁטוּתִים הַנִּמְצָא לִפְעָמִים בִּזְקֵנִים הַבָּאִים בַּיָּמִים.

ו - תיב

לְעִנְיַן קִיּוּם עֲצוֹת רַבֵּנוּ זַ"ל, הָיָה אוֹמֵר: הַדָּבָר הָרִאשׁוֹן בְּהִתְקָרְבוּתֵנוּ לְדַרְכּוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ הוּא שֶׁצְּרִיכִים אָנוּ לְדַעַת בִּידִיעָה בְּרוּרָה שֶׁעֲצוֹתָיו שֶׁל רַבֵּנוּ זַ"ל וְצִוּוּיָו הֵם אֲמִתִּיּוֹת בְּתַכְלִית, שֶׁאֵין לָזוּז מֵהֶם אַף זִיז כָּל שֶׁהוּא, וְאַחַר שֶׁנֻּדַּע יְדִיעָה נְכוֹנָה זוֹ הַיטֵב הֵיטֵב מִמֵּילָא כְּבָר נִשְׁתַּדֵּל לְקַיְּמָם יוֹתֵר וְיוֹתֵר, כִּי הַהִתְרַשְּׁלוּת מִקִּיּוּם עֲצוֹתָיו נוֹבֵעַ בְּעִקָּרוֹ מֵחֹסֶר הַיְדִיעָה הַבְּרוּרָה וְהַנְּכוֹנָה שֶׁעֲצוֹתָיו וְצִוּוּיָו הַקְּדוֹשִׁים שַׂיְכִים הֵם לְשׁוֹרֶשׁ וִיסוֹד נַפְשֵׁנוּ, שֶׁלּוֹ וְשֶׁל כָּל הַבָּאִים אַחֲרָיו וְשֶׁל כָּל יִשְׂרָאֵל בָּזֶה וּבַבָּא וּלְנֶצַח נְצָחִים.

ו - תיג

הָיָה אוֹמֵר: עִקַּר הַהִשְׁתַּדְּלוּת שֶׁל הָאָדָם בְּחִנּוּךְ בָּנָיו וּבְנֵי בֵּיתוֹ הוּא שֶׁיִּשְׁתַּדֵּל כָּל כָּךְ עַד שֶׁלֹּא יוּכְלוּ לְתָבְעוֹ לְמַעְלָה בְּיוֹם דִּינוֹ עַל שֶׁהֶחֱסִיר בְּחִנּוּכָם חָלִילָה וְשֶׁיּוּכַל לוֹמַר "עָשִׂיתִי מַה שֶּׁמָּטָל עָלַי", וְאָז אַף שֶׁנַּעֲשָׂה עִם בָּנָיו מַה שֶּׁנַּעֲשָׂה אֵין צָרִיךְ שֶׁיִּפֹּל חָלִילָה בְּדַעְתּוֹ. וְצָרִיךְ לְהַקְפִּיד לְתֵת לֵילֶד הַחִנּוּךְ בְּכָל גִּיל כְּפִי הָרָאוּי לוֹ בִּבְחִינַת "חֲנֹךְ לַנַּעַר עַל פִּי דַּרְכּוֹ" (משלי כב), וְאִם חָלִילָה מְחַסֵּר מִמֶּנּוּ מַה שֶּׁצָּרִיךְ לְקַבֵּל לְפִי גִּילוֹ בְּתוֹרָה וְיִרְאַת שָׁמַיִם עַל זֶה יִתְבָּעוּהוּ בְּיוֹם הַדִּין הַגָּדוֹל.

ו - תיד

הָיָה אוֹמֵר: מְדֶּרֶךְ הַיֵּצֶר הָרָע לָבוֹא לְאָדָם וְלוֹמַר לוֹ רְאֵה כַּמָּה מִצְוֹת כְּבָר עָשִׂיתָ, וּמַה לְּךָ לְהַדֵּר שׁוּב אַחֲרֵיהֶם לְקַיְּמָם יוֹתֵר, וְעוֹד בְּהִדּוּר רַב יוֹתֵר וְיוֹתֵר, דַּי לְךָ כְּבָר בְּמַה שֶּׁעָשִׂיתָ וּבְמַה שֶּׁהֶרְגַּלְתָּ מִכְּבָר, וּכְשֶׁרוֹאֶה שֶׁאֵין הָאָדָם מֵשִׂים לִבּוֹ לִדְבָרָיו וּמַמְשִׁיךְ לַעֲשׂוֹת הַמִּצְוֹת, וּמִשְׁתַּדֵּל עוֹד לְהַדֵּר בָּהֶם יוֹתֵר וְיוֹתֵר. בָּא אֵלָיו שׁוּב הַיֵּצֶר מִצַּד אַחֵר וְאוֹמֵר לוֹ: "וְכִי כְּבָר מָה עָשִׂיתָ וְכִי מֶה חָשׁוּב הַמִּצְוָה שֶׁעָשִׂיתָ, אֵין הַמִּצְוָה שֶׁעָשִׂיתָ שָׁוָה כְּלוּם. אֵינְךָ מְהַדֵּר בָּאֱמֶת בְּקִיּוּמָם, וְאֵינְךָ עוֹשֶׂה אוֹתָם לְשֵׁם שָׁמַיִם וְכַדּוֹמֶה, וּבְכָל פַּעַם וּבְכָל אֹפֶן עַל הָאָדָם לְהִתְחַזֵּק בְּשִׁמְחַת הַמִּצְוֹת, לְפָנֵי קִיּוּמָם לוֹמַר לְעַצְמוֹ מֶה חָשׁוּב וְגָדוֹל קִיּוּם הַמִּצְוָה שֶׁהוֹלֵךְ אֲנִי לְקַיְּמָם, בְּפָרָט מִצְוֹת דְּאוֹרַיְתָא כִּתְפִלִּין, כְּשַׁבָּת, צִיצִית וּתְפִלִּין וְעוֹד וְעוֹד, וְאַחַר שֶׁקִּיַּמְתָּם לִשְׁמֹחַ שׁוּב בַּמִּצְוָה שֶׁעָשָׂה וְיִשְׂמַח וִיחַזֵּק עַצְמוֹ וְיֹאמַר לְעַצְמוֹ: בָּרוּךְ ה' זָכִיתִי וְשָׁמַרְתִּי מִצְוַת הַשַּׁבָּת וְהִנַּחְתִּי תְּפִלִּין וְכוּ' וְכוּ', וְכֵן בְּכָל הַמִּצְוֹת וְהַמַּעֲשִׂים טוֹבִים שֶׁעָשָׂה יוֹדֶה לַה' עַל הַזְּכוּת הַגְּדוֹלָה שֶׁזִּכָּה אוֹתוֹ. וְיִתְפַּלֵּל לַה' וְיֹאמַר: אִם בֶּאֱמֶת זִכִּיתַנִי כְּבָר בְּמִצְוָה יְקָרָה כָּזוֹ עָזְרֵנִי לְהַדֵּר בָּהּ יוֹתֵר וְיוֹתֵר וְאָזְכֶּה גַּם לְהַשִּׂיג מַעֲלַת הַמִּצְוָה יוֹתֵר וְיוֹתֵר וְחוֹזֵר חֲלִילָה.

ו - תטו

בַּהֲבִיאוֹ דֻּגְמָא עַל עִנְיַן שְׁמִירַת הַדִּבּוּר אֵיךְ צָרִיךְ לְהִזָּהֵר לִבְלִי לְפַסֵּל שׁוּם אָדָם אַף כְּשֶׁרוֹאִים בּוֹ שׁוּם עַוְלָה וְחִסָּרוֹן, כִּי לֶאֱמֶת צָרִיךְ לַקַּחַת בְּחֶשְׁבּוֹן בְּכָל פַּעַם שֶׁדָּנִים שׁוּם אָדָם גַּם אֶת מַעֲלוֹתָיו הַטּוֹבוֹת, שֶׁאֵין אָנוּ רוֹאִים וְיוֹדְעִים אוֹתָם. וְצָרִיךְ לְדוּנוֹ גַּם לְפִי כַּף זְכֻיּוֹתָיו הַנִּסְתָּרִים, וּכְמוֹ שֶׁמָּצִינוּ גַּבֵּי נָדָב וַאֲבִיהוּ שֶׁאַף שֶׁפָּגְמוּ כְּשֶׁנִּכְנְסוּ שִׁתּוּיֵי יַיִן לַעֲשׂוֹת עֲבוֹדָתָם בַּמִּשְׁכָּן, וְהָיָה זֶה לָהֶם לִפְגָם גָּדוֹל עַד שֶׁנֶּעֶנְשׁוּ בְּמִיתָה, אַף עַל פִּי כֵן אָמְרוּ רַז"ל (שבת קה) "כָּל הַמּוֹרִיד דְּמָעוֹת עַל מִיתָתָם מְתֻכַּפְּרִים לוֹ עֲוֹנוֹתָיו וְכוּ' וְכוּ', כִּי כְּשֶׁבָּאִים לְחֶשְׁבּוֹן הַנָּכוֹן לְפִי דִּין וְחֶשְׁבּוֹן שֶׁל הַתּוֹרָה הֲרֵי הַתּוֹרָה מְחַשֶּׁבֶת וְזוֹכֶרֶת גַּם מַעֲלָתָם וְצִדְקָתָם הָאֱמִתִּית, כִּי אַף עַל פִּי שֶׁהַפְּגָם הוּא פְּגָם, הֲרֵי מִדָּה טוֹבָה מְרֻבָּה וּמַעֲלָתָם וְצִדְקָתָם נֶחֱשָׁב לְרַב הַרְבֵּה מְאֹד יוֹתֵר וְיוֹתֵר מִמַּה שֶּׁנִּרְאֶה לְעֵינֵינוּ הָאֱנוֹשִׁיּוֹת. וּכְמוֹ כֵן יֵשׁ לְדוּן אֶת כָּל אָדָם, וְהֵינוּ לְדוּנוֹ לְפִי כָּל כַּף זְכֻיּוֹתָיו. וְעַל כֵּן גַּם אָמְרוּ אַל תִּדְּיִן אֶת חֲבֵרְךָ עַד שֶׁתַּגִּיעַ לִמְקוֹמוֹ. (אבות ב, ה).

ו - תטז

הָיָה אוֹמֵר: אַחַר הִתְקָרְבוּתֵנוּ לְדֶרֶךְ רַבֵּנוּ וְתוֹרָתוֹ הֲרֵי שֶׁאֵין לָאָדָם שׁוּם מָקוֹם לְבַדֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּמַעֲלָתוֹ לָדַעַת אִם חָשׁוּב וּמְרֻצֶּה הוּא לַשָּׁמַיִם אִם לָאו, אֶלָּא עִקַּר בְּדִיקָתוֹ אֶת עַצְמוֹ

תְּהֶיה אִם אָכֵן מְצַיֵּת לְרַבֵּנוּ עַל כָּל אֲשֶׁר יֹאמַר וְאִם אֵינוֹ מַמְרֶה אֶת פִּיו חַס וְשָׁלוֹם עַל כָּל אֲשֶׁר אָמַר וְצִוָּה, וּכְפִי הִדּוּרוֹ בְּקִיּוּם דְּבָרָיו וְצִוּוּיָו לְפִי זֶה יָבִין מְעַט מַעֲלָתוֹ.

ו - תיז

בָּעִנְיָן הַמְבֹאָר הַרְבֵּה בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ בְּעִנְיַן עֲבוֹדַת הָרָצוֹן שֶׁצָּרִיךְ תָּמִיד לִרְצוֹת וּלְכַסֵּף לְהִתְעַלּוֹת מִמְּקוֹמוֹ יוֹתֵר וְיוֹתֵר, אַף כְּשֶׁנִּמְצָא בְּמָקוֹם שָׁפֵל וְחשׁךְ. הָיָה אוֹמֵר שֶׁזֶּהוּ הַמַּרְמָז בְּשֶׁבַח יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּשְׁתַּבְּחוּ בְּאָמְרָם "נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע" (שמות כד), הַיְנוּ נַעֲשֶׂה בְּוַדַּאי אֶת כָּל הַצִּוּוּיִים שֶׁהֻזְהַרְנוּ עֲלֵיהֶם אֲבָל חֲפֵצִים אָנוּ לְהָבִין וְלִשְׁמֹעַ עוֹד וְעוֹד בְּעִנְיָן זֶה. כִּי אֵינֶנּוּ רוֹצִים לַעֲמֹד עַל מַדְרֵגָה אַחַת רַק אָנוּ רוֹצִים בְּכָל מְצָוָה וּמְצָוָה שֶׁנִּצְטַוִּינוּ לְהָבִין עָמְקָם שֶׁל דְּבָרִים יוֹתֵר וְיוֹתֵר וּלְהַדֵּר בָּהֶם וּלְהִתְעַלּוֹת עַל יָדָם עוֹד וָעוֹד, שֶׁכָּל זֶה נִכְלָל בִּבְחִינַת שְׁמִיעָה, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַז"ל (זוהר פנחס רל) שְׁמִיעָה בְּלִבָּא תַּלְיָא. וְזֶהוּ שֶׁאָמְרוּ 'נַעֲשֶׂה', וְנִשְׁמַע בְּהַמְצָוָה יוֹתֵר וְיוֹתֵר. וּבָזֶה מִשְׁתַּבְּחִין יִשְׂרָאֵל עַל שֶׁאָמְרוּ נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע, וְכַנַּ"ל, שֶׁזֶּה מַרְאֶה גֹּדֶל יְקָרַת חֲבִיבוּת הָעֲשִׂיָּה שֶׁעוֹשִׂין, כְּשֶׁחֲפֵצִים בָּהּ לְהָבִינָהּ וּלְהִשְׁתַּדֵּל בָּהּ יוֹתֵר וְיוֹתֵר.

ו - תיח

הָיָה אוֹמֵר: שֶׁכְּמוֹ שֶׁבְּכָל הַמְּצוֹת וְהַמַּעֲשִׂים טוֹבִים עִקַּר שְׁלֵמוּתָם תְּלוּי כְּפִי הַשִּׂמְחָה שֶׁל זֶה הַמְקַיְּמָם. כֵּן הַדָּבָר בְּכָל עֲצוֹתָיו שֶׁל רַבֵּנוּ, שֶׁעִקַּר מַעֲלָתָם תָּלוּי כְּפִי הַשִּׂמְחָה וְהַחֶדְוָה שֶׁיֵּשׁ לָזֶה הַמְקַיְּמָם, וּלְפִי שִׂמְחָתוֹ בָּהֶם כֵּן מִתְעַלֶּה עַל יָדָם.

ו - תיט

הָיָה אוֹמֵר: צְרִיךְ הָאָדָם הַפָּשׁוּט הַרְבֵּה תְּפִלָּה וּזְכוּת גְּדוֹלָה וְרַבָּה מְאֹד מְאֹד, שֶׁיִּזְכֶּה לַעֲבֹר כָּאן בָּעוֹלָם הַזֶּה מֶשֶׁךְ יְמֵי חַיָּיו מְבֹרָר בְּלִי דִּמְיוֹנוֹת שָׁוְא וַאֲמונוֹת כְּזָבִיּוֹת וְעִנְיְנֵי גַּדְלוּת וְכָבוֹד. וְהָיָה אוֹמֵר שֶׁבְּמֶשֶׁךְ שְׁנוֹת חַיָּיו הַכִּיר אַף מְעַט אֲנָשִׁים שֶׁזָּכוּ לַעֲבֹר וְלִגְמֹר חַיֵּיהֶם כָּאן בָּעוֹלָם הַזֶּה בְּלִי דִּמְיוֹנוֹת שָׁוְא וְחָיוּ בֶּאֱמונָה בָּרָה זַכָּה וּנְקִיָּה מֶשֶׁךְ כָּל יְמֵי חַיֵּיהֶם, וְעָבְדוּ אֶת ה' בִּתְמִימוּת כָּל יְמֵי חַיֵּיהֶם, אַשְׁרֵי חֶלְקָם.

ו - תכ

הָיָה מַמְשִׁיל אֶת הַתַּאֲוֹת וְאוֹמֵר דּוֹמֶה הַיֵּצֶר הָרַע הַמַּחֲטִיא אֶת הָאָדָם כְּמוֹ שֶׁמַּנִּיחִים בְּפַח פִּתְיתֵי לֶחֶם לִתְפֹּס עַל יָדוֹ אֶת הַצִּפּוֹר, כֵּן זוֹרֵק הוּא הַיֵּצֶר לָאָדָם פִּתְיתִים וּשְׁאֵרִיוֹת, שֶׁהֵם דְּמְיוֹן הַתַּאֲוֹת וְהָאָדָם הוֹלֵךְ אַחֲרֵיהֶם עַד שֶׁנִּתְפָּס כְּצִפּוֹר בַּפַּח וְזֶה שֶׁאָמַר הַכָּתוּב (קהלת ט) "וְכַצִּפֳּרִים הָאֲחֻזוֹת בַּפָּח כָּהֵם יוּקָשִׁים בְּנֵי הָאָדָם", וְנוֹפֵל הָאָדָם בְּמִכְמֹרוֹתָיו וּבְפַח יוּקָשָׁיו שֶׁל הַיֵּצֶר, בְּפִתְוֵי הַפִּתְיתִים וְאֵינוֹ מֵשִׂים לֵב שֶׁהוֹלֵךְ דֶּרֶךְ תַּאֲוֹת נִפְסָדוֹת אֵלּוּ לַאֲבַדּוֹן רַחֲמָנָא לִצְלַן. וְעַל כֵּן הִזְהִיר הַכָּתוּב וְאָמַר: בְּנִי אִם, חָלִילָה, נוֹקְשְׁתָּ וְנִלְכַּדְתָּ

בְּאִמְרֵי פִּיךָ וְכוּ', הִנָּצֵל כִּצְבִי מִיָּד וּכְצִפּוֹר מִפַּח יָקוּשׁ לֵךְ אֶל נְמָלָה עָצֵל וְכוּ' (משלי ה) כִּי עַל יְדֵי מִדַּת הַזְּרִיזוּת שֶׁהוּא מִמִּדַּת הַהִתְחַדְּשׁוּת לְחַדֵּשׁ יָמָיו שֶׁעָבְרוּ בַּחֹשֶׁךְ עַל יְדֵי זֶה יִזְכֶּה לִתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה וְיֶחֱזֹר אֵלָיו כָּל הַטּוֹב הַנֶּאֱבָד מִמֶּנּוּ.

ו - תכא

הָיָה אוֹמֵר וּמַדְגִּישׁ בְּגֹדֶל מַעֲלַת הַתְּמִימוּת, וּמַה שֶּׁזּוֹכֶה הָאָדָם עַד אֵין קֵץ וְתַכְלִית, בְּדֶרֶךְ עֲבוֹדַת ה' וְקִיּוּם הַמִּצְוֹת בִּתְמִימוּת, אֲשֶׁר מְשׁוּם כֵּן אֵין שׁוּם קְבִיעוּת וְסֵדֶר וְהַנְהָגָה מְיֻחֶדֶת לְשׁוּם תּוֹרָה וּלְשׁוּם תְּפִלָּה לְהַגְדִּיל בְּמַעֲלָה כְּמוֹ הַצַּדִּיקִים הַגְּדוֹלִים הַמּוּרָמִים מֵעַם יוֹתֵר מִשֶּׁיֵּשׁ לַפְּשׁוּטִים, שֶׁגַּם הַפְּשׁוּטִים בְּמַעֲלָה וְאַף הַקְּטָנִים שֶׁבַּקְּטַנִּים, יֵשׁ לוֹ אוֹתָהּ תְּפִלָּה וְנִצְטַוָּה עַל אוֹתָם הַמִּצְוֹת, וּמִכָּאן לְמוּד גָּדוֹל וְהִתְחַזְּקוּת לְכָל אֶחָד וְאֶחָד יִהְיֶה בְּאֵיזֶה דַּרְגָּא נְמוּכָה שֶׁיִּהְיֶה, שֶׁיֵּדַע נְכוֹנָה שֶׁבָּרֵגַע שֶׁרוֹצֶה לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה בֶּאֱמֶת וּמַתְחִיל לְקַיֵּם הַמִּצְוֹת וְעוֹסֵק בְּתוֹרָה וּבִתְפִלָּה, הֲרֵי הוּא עוֹשֶׂה רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ וּמַעֲלֶה שַׁעֲשׁוּעִים מִקִּיּוּם הַמִּצְוֹת עַד אֵין קֵץ וְתַכְלִית וְכִגְדוֹלֵי הַצַּדִּיקִים מַמָּשׁ. עַל אַף שֶׁצָּרִיךְ לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה עַל מַעֲשָׂיו הָרָעִים וּלְבַקֵּשׁ סְלִיחָה וְכַפָּרָה כָּרָאוּי עַד שֶׁיִּמְחֹל לוֹ, שֶׁעַל זֶה קָבַע לָנוּ רַבֵּנוּ ז"ל אֶת עֲבוֹדַת הַהִתְבּוֹדְדוּת לָבוֹא בְּחֶשְׁבּוֹן עַל כָּל מַעֲשָׂיו שֶׁאֵינָם הֲגוּנִים. אֲבָל מַעֲשָׂיו הַטּוֹבִים שֶׁעוֹשֶׂה בְּדַרְגָּתוֹ אֲשֶׁר נִמְצָא בָּהּ תִּהְיֶה אֲשֶׁר תִּהְיֶה הֵם גְּבוֹהִים וְנִשְׂאִים עַד אֵין קֵץ וְתַכְלִית מַמָּשׁ.
ר' לֵוִי יִצְחָק זַ"ל
[סִיפּוּרֵי חַיָּיו]

ו - תכב

אָבִיו שֶׁל רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זַ"ל הָיָה בֶּן דּוֹד שֶׁל אִמּוֹ וְהָיוּ לוֹ מִזִּוּוּג רִאשׁוֹן וּמִזִּוּוּג שֵׁנִי יַחַד יְלָדִים. וְהָיָה בְּנוֹ הַגָּדוֹל שֶׁל אָבִיו מִזִּוּוּגוֹ הָרִאשׁוֹן מְבֻגָּר בְּגִילוֹ מֵאִמּוֹ שֶׁמִּזִּוּוּג שֵׁנִי, וּבִהְיוֹת אָבִיו בֶּן עֶשְׂרִים וְשֵׁשׁ שָׁנִים הָיוּ לוֹ כְּבָר יְלָדִים הֵם הָיוּ מִשְׁפָּחָה גְּדוֹלָה וּלְמַעְלָה מִמַּאתַיִם נֶפֶשׁ מִקְּרוֹבָיו נֶעֱקְדוּ כֻּלָּם עַל קִדּוּשׁ ה' בִּשְׁנוֹת הַשּׁוֹאָה הָאֲיֻמָּה.

ו - תכג

סִפֵּר עַל אָבִיו שֶׁהָיָה לַמְדָן גָּדוֹל וּכְשֶׁהָיָה בּוֹחֵן אֶת יְלָדָיו עָמְדוּ מְלַמְּדֵיהֶם בְּהִתְפַּעֲלוּת, וְאָמְרוּ לוֹ מֵהַבְּחִינוֹת וְהַשְּׁאֵלוֹת שֶׁאַתָּה שׁוֹאֵל אָנוּ לוֹמְדִים אֵיךְ צָרִיךְ לִלְמֹד. וְסִפֵּר שֶׁרָאָה פַּעַם בְּבֵיתוֹ, עוֹד לִפְנֵי הִתְקָרְבוּתוֹ, אֶת הַסֵּפֶר 'חַיֵּי מוֹהַר"ן' וְרָאָה אֶת אָבִיו קוֹרֵא בּוֹ מֶשֶׁךְ לַיְלָה שָׁלֵם עַד שֶׁגָּמְרוֹ כֻּלּוֹ בְּפַעַם אַחַת.

ו - תכד

סִפֵּר שֶׁבִּהְיוֹתוֹ יֶלֶד קָטָן הָיָה יֶלֶד פָּלָא בְּקוֹל סוֹלוֹ וְעַל כֵּן הָיָה מְלַוֶּה וְעוֹזֵר בְּקוֹלוֹ לַחַזָּן הַמְפֻרְסָם בְּשֵׁם רַבִּי מֹשֶׁה אַהֲרֹן גְּרַאדְזִיסְקֶער זַ"ל, שֶׁהָיָה מִתְפַּלֵּל בְּהִתְלַהֲבוּת גְּדוֹלָה

וּבְהִשְׁתַּפְּכוּת הַנֶּפֶשׁ וּבִבְכִיּוֹת מַפְלִיגוֹת וְהָיָה מִתְפַּלֵּל בְּנֶסַח הַמַּגִּיד מִקְאזְנִיץ זַ"ל, הוּא יָדַע גַּם בִּצְעִירוּתוֹ לִקְרֹא תְּוֵי נְגִינָה שֶׁלְּמָדוֹ זֹאת חַזָּן הָעִיר, אוּלָם אַחַר כָּךְ שְׁכָחוֹ.

ו - תכה

אָמַר שֶׁעַל אַף שֶׁיָּדַע בְּמֶשֶׁךְ שָׁנוֹת יְמֵי חַיָּיו כַּמָּה וְכַמָּה נֻסְחָאוֹת שֶׁל יָמִים הַנּוֹרָאִים הִשְׁתַּדֵּל תָּמִיד לְהִתְפַּלֵּל לִפְנֵי הַצִּבּוּר בְּנֻסַּח אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ בְּדִיְּקָנוּת וְלִבְלִי לְעָרְבֵב בּוֹ שׁוּם נֻסְחָאוֹת וּתְנוּעוֹת נִגּוּן אֲחֵרוֹת.

ו - תכו

סִפֵּר רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זַ"ל שֶׁזּוֹכֵר מִיַּלְדוּתוֹ אֶת הַצַּדִּיק הָרַב רַבִּי יְחִיאֵל מֵאִיר מֵאוֹסְטְרוֹבְצָא זַצַ"ל שֶׁהָיָה בָּא מִדֵּי שָׁנָה לְבַקֵּר בְּעִירוֹ גְּרָאדְזִיסְק, וְזוֹכֵר שֶׁשַּׁבָּת פַּעַם בְּעִירָם בְּשַׁבַּת פָּרָשַׁת "כִּי תִשָּׂא" וּבְדֶרֶךְ הִלּוּכָם לְבֵית הַכְּנֶסֶת הָלַךְ אַחֲרָיו כְּדֶרֶךְ הַיְלָדִים שֶׁהָלְכוּ אַחַר הָאָבוֹת הַמְלַוִּים, וְשָׁמַע מִמֶּנּוּ אָז שְׁנֵי פַּרְפְּרָאוֹת נָאוֹת. א. שֶׁאָמַר לְעִנְיַן שֶׁאוֹמְרִים בָּעוֹלָם שֶׁכָּל הַנֶּהֱנֶה מִסְּעוּדָה שֶׁל פִּדְיוֹן הַבֵּן נֶחְשָׁב הַדָּבָר כְּפ"ד תַּעֲנִיּוֹת וְאָמַר בְּדֶרֶךְ רֶמֶז שֶׁפ"ד פְּעָמִים מָצִינוּ בַּשַּׁ"ס עִנְיַן "כְּאִלּוּ", כְּמוֹ כָּל הַכּוֹעֵס 'כְּאִלּוּ' עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה. כָּל הַמִּתְגָּאֶה 'כְּאִלּוּ' וְכוּ'. וְעוֹד רַבִּים יַחַד כֻּלָּם כְּמִסְפַּר פ"ד וְכַמּוּבָא בַּסְּפָרִים. וְעַל כֵּן יֵשׁ בְּסִגֻּלַת הַפִּדְיוֹן שֶׁנִּפְדֶּה הַתִּינוֹק וְהַמִּשְׁתַּתֵּף בְּשִׂמְחָתוֹ מִכָּל אֵלּוּ הַ"כְּאִלּוּ", שֶׁעוֹלִים יַחַד כְּמִסְפַּר פ"ד. וְכַמּוּבָא בַּסְּפָרִים. ב. שֶׁשָּׁאַל עַל הַדָּבָר מַדּוּעַ פָּרָשַׁת כֹּהֵן וְלֵוִי שֶׁבְּפָרָשַׁת 'כִּי תִשָּׂא' הֵם אֲרֻכּוֹת מְאֹד שֶׁלֹּא מָצִינוּ כֵּן בִּשְׁאָר הַפָּרָשִׁיּוֹת,.

וּבֵאֵר הַדְּבָרִים עַל פִּי הַמּוּבָא שֶׁלֹּא לִקְרֹא לַתּוֹרָה אֶת עַם הָאָרֶץ בְּפָרָשַׁת עֲרָיוֹת שֶׁלֹּא יַחֲשֹׁב שֶׁמִּתְכַּוְּנִים עָלָיו בַּקְּרִיאָה, וְאָמַר שֶׁכְּמוֹ כֵן הַדָּבָר צָרִיךְ לִהְיוֹת בְּפָרָשַׁת הָעֶגֶל (וכמובא במג"א הלכות ראש חודש ושם במחצית השקל) שֶׁלֹּא יִקְרְאוּ לְ"יִשְׂרָאֵל" לְפָרָשָׁה זוֹ מֵחֲמַת שֶׁיִּשְׂרָאֵל הֵם שֶׁעָשׂוּ אֶת הָעֶגֶל, אֲבָל הַלְוִיִּים שֶׁלֹּא הָיוּ בְּחֵטְא הָעֶגֶל אוֹתָם יְכוֹלִים לִקְרֹא לַתּוֹרָה כִּי לֹא יִפְגְּעוּ כִּי יוֹדְעִים הֵם שֶׁלֹּא הָיוּ בְּאוֹתוֹ הַחֵטְא, וְעַל כֵּן הֶאֱרִיכוּ בְּפָרָשָׁה זוֹ כְּדֵי שֶׁלֹּא יַעֲלֶה יִשְׂרָאֵל בְּקִרְיאָה זוֹ. וּבִשְׁבִיל זֶה גַּם הַפָּרָשָׁה הָרִאשׁוֹנָה גְּדוֹלָה, שֶׁלֹּא תְּהֵא הַפָּרָשָׁה הַשְּׁנִיָּה גְּדוֹלָה מִמֶּנָּה, וְעַל כֵּן גַּם מַקְפִּידִים לִתֵּן אָז הָעֲלִיּוֹת לַכֹּהֵן וְלַלֵּוִי דַּיְקָא וְלֹא לַעֲלוֹת יִשְׂרָאֵל אָז "בִּמְקוֹם כֹּהֵן" וְיֵצֵא שֶׁיִּקְרְאוּ פָּרָשַׁת הָעֶגֶל לְיִשְׂרָאֵל. ודפח"ח. הוּא הַצַּדִּיק הַנַּ"ל בְּעַצְמוֹ הָיָה לֵוִי וְזוֹ אֶשֶׁר הָיְתָה סִבָּה לְדִבְרֵי תּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה. (ה"ה אֶפְשָׁר לְרַמֵּז דְּתֵבַת 'פִּדְיוֹן' ע"ה בְּגִימַטְרִיָּא "פ"ד כְּאִלּוּ").

ו - תכז

סִפֵּר בְּנוֹגֵעַ הַמְקֻבָּל לְקַבָּלַת תַּלְמִיד לְהַיְשִׁיבָה הַחֲסִידִית הַקְּדוֹשָׁה "יְשִׁיבַת מַאקֶוו" שֶׁהָיָה נָהוּג בִּזְמַנּוֹ שֶׁצָּרִיךְ הָיָה הַתַּלְמִיד לְהִתְחַיֵּב לְעָמֹד בְּ-14 תְּנָאִים קְבוּעִים, אֶחָד מֵהַתְּנָאִים

הָיָה שֶׁבָּחוּר שֶׁהוֹלֵךְ בָּרְחוֹב שֶׁלֹּא יַעֲצֹר בַּהֲלִיכָתוֹ אֶלָּא יֵלֵךְ לְדַרְכּוֹ הָלְאָה בְּלִי שְׁהִיּוֹת, וְלֹא לְגַלַּח אֶת הַפֵּאוֹת כָּל מֶשֶׁךְ הַזְּמַן קַיִץ אוֹ חֹרֶף, וְלֶלֶכֶת חָגוּר בְּאַבְנֵט כָּל הַזְּמַן, וְשֶׁלֹּא יִקְנוּ הַבַּחוּרִים לְחֻפָּתָם שׁוּם דָּבָר אִם לֹא בַּחֲנֻיּוֹת הַמְיֻעָדוֹת בְּמְיֻחָד עֲבוּר בַּחוּרֵי הַיְשִׁיבוֹת. וְכֵן כְּשֶׁהַבָּחוּר הִתְאַכְסֵן בַּבָּתִּים (כִּי הָיוּ נוֹהֲגִים לִישֹׁן בְּבָתֵּי הַתּוֹשָׁבִים) שֶׁלֹּא יִתְאַכְסֵן בְּמָקוֹם שֶׁנִּמְצֵאת שָׁם עֶנְיַן הַפּוּגֶם בַּצְּנִיעוּת חָלִילָה. וּכְמוֹ כֵּן קְבִיעוּת מָקוֹם תְּמִידִי לְתוֹרָה וְלִתְפִלָּה. וְעוֹד כְּהֵנָּה וְכָהֵנָּה. הַכֹּל כְּדֵי לְהַרְבּוֹת וּלְהַדֵּר בִּקְדֻשָּׁתָם.

ו - תכח

רַבִּי אַהֲרֹן מִקִּיבְלִיטְשׁ זַ"ל הוּא בְּעַצְמוֹ הָיָה זֶה שֶׁהִשְׁתַּדֵּל לָקַחַת אֶת רַבִּי לֵוִי יִצְחָק לְחָתָן כִּי אָז אַחַר שֶׁקִּבֵּל רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זַ"ל שִׁחְרוּרוֹ מֵהַצָּבָא מֵחֲמַת כֹּבֶד רְאִיָּתוֹ, אָמַר לוֹ ראבר"נ זַ"ל 'לֵךְ וּתְחַפֵּשׂ לְךָ שִׁדּוּךְ', וְנָסַע וּבָא עִמּוֹ לְטִשְׁערִין וְשָׁבַת שָׁם בְּשַׁבָּת, הָיְתָה זֹאת שַׁבַּת-נַחֲמוּ שְׁנַת תרע"ו, וְאָז שָׁבַת שָׁם גַּם רַבִּי אַהֲרֹן שֶׁהִגִּיעַ לְשָׁם מֵחֲמַת פְּטִירַת אָחִיו רַבִּי אַבְרָהָם מִיקִירֵי אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁהָיָה חַזָּן בָּעִיר. וּבָא לְעוֹדֵד אֶת הָאַלְמָנָה וְאֶת יְלָדֶיהָ. וּכְשֶׁשָּׁמַע שֶׁמַּצִּיעִים לוֹ לְרַבִּי לֵוִי יִצְחָק זַ"ל שִׁדּוּכִים שׁוֹנִים. אָמַר רַבִּי אַהֲרֹן לְרַבִּי אַיְזִיק בַּאר'דִּיטְשׁוֹבֶער זַ"ל (הַמְיֻחָס שֶׁבְּנֶכְדֵי רַבֵּנוּ) גַּם לִי בְּבֵיתִי יֵשׁ בַּת הָעוֹמֶדֶת בְּפִרְקָהּ. אָמַר לוֹ רַבִּי אַיְזִיק בְּצַחוּת לְשׁוֹנוֹ: אַתָּה לֹא תִּרַמֶּה אוֹתוֹ? אָמַר לוֹ: לֹא. נוּ אִם כֵּן הַבְטַח לוֹ שָׁנָה אַחַת מִחָיָה "קֶעסְט", וּבְגָדִים לַנְּשׂוּאִים וּמָאתַיִם רוּבָּל לְנַדָּן, כִּי מֵחֲמַת הֱיוֹתוֹ עָנִי וּלְלֹא הוֹרִים הָיוּ צְרִיכִים לִדְאֹג עֲבוּרוֹ אַף גַּם לְבָגְדִים. הִבְטִיחַ לוֹ רַבִּי אַהֲרֹן הַדָּבָר, וְהִצִּיעַ זֹאת רַבִּי אַיְזִיק לְרַבִּי לֵוִי יִצְחָק. שְׁאָלוֹ רַבִּי לֵוִי יִצְחָק נוּ, וּמָה אַתָּה אוֹמֵר עַל הַשִּׁדּוּךְ. אָמַר לוֹ רַבִּי אַיְזִיק אֲנִי? כְּאוֹמֵר מַדּוּעַ אַתָּה שׁוֹאֵל אוֹתִי לְדַעְתִּי? מַה דַּעְתְּךָ אַתָּה עַל הַשִּׁדּוּךְ?! וְחָזַר וְנָסַע לְאוּמַן, וְנִגַּשׁ אֵלָיו גַּם רַבִּי שִׁמְשׁוֹן בַּארְסְקִי זַ"ל וְאָמַר לוֹ: הָיָה כָּאן רַבִּי אַהֲרֹן וּמַצִּיעַ לְךָ אֶת בִּתּוֹ לְשִׁדּוּךְ, אַחַר כָּךְ כְּשֶׁסִּפֵּר לְראבר"נ זַ"ל וְאָמַר לוֹ מַצִּיעִים לִי לְשִׁדּוּךְ אֶת בַּת רַבִּי אַהֲרֹן. אָמַר לוֹ ראבר"נ "לְרַבִּי אַהֲרֹן יֵשׁ אִשָּׁה כְּשֵׁרָה". כְּאוֹמֵר לוֹ שֶׁעַל כֵּן בְּוַדַּאי בְּנוֹתָיו צְנוּעוֹת וַחֲסוּדוֹת, וּכְשֶׁרָאָה שֶׁשִּׁלְשָׁה צַדִּיקִים אֵלּוּ מַסְכִּימִים עִמּוֹ לַשִּׁדּוּךְ, נָסַע אַחַר רֹאשׁ-הַשָּׁנָה תרע"ז וּבָא לְקִיבְלִיטְשׁ. כְּשֶׁהִגִּיעַ לְבֵית רַבִּי אַהֲרֹן לֹא הָיָה אָז רַבִּי אַהֲרֹן בְּבֵיתוֹ וְעַל כֵּן הָלַךְ לְבֵית כְּנֶסֶת סְמוּךְ וּפָגַשׁ שָׁם בִּיהוּדִי זָקֵן יוֹשֵׁב וְאוֹמֵר תְּהִלִּים, וְהֵחֵל לְשׂוֹחֵחַ עִמּוֹ מֵעִנְיָן לְעִנְיָן עַד שֶׁדִּבְּרוּ בְּעִנְיַן צָרַת הַדּוֹר אֵיךְ שֶׁכַּיּוֹם הִתְבַּטְּלוּ כָּל ה'חֵידָרִים' וְכֻלָּם לוֹמְדִים בְּבָתֵּי סֵפֶר מְעֹרָבִים עִם הַגּוֹיִים, נָכוֹן, אָמַר לוֹ הַזָּקֵן, כָּאן בָּעִיר רַק 'בְּנֵי אַהֲרֹן אַיְזִיקְס' (כְּשֶׁכַּוָּנָתוֹ עַל רַבִּי אַהֲרֹן קִיבְּלִיטְשֶׁעֶר שֶׁכִּנּוּהוּ עַל שֵׁם אָבִיו רַבִּי אַיְזִיק) "רַק הוּא שׁוֹמֵר עֲדַיִן בִּקְדֻשַּׁת בֵּיתוֹ וְאֵין בְּנוֹתָיו הוֹלְכוֹת לְבָתֵּי סֵפֶר", וְשָׂמַח רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זַ"ל עַל זֶה וְהָיָה לוֹ הַדָּבָר עוֹד לְחִזּוּק. לְשַׁבָּת חָזַר רַבִּי אַהֲרֹן לְבֵיתוֹ וּבָא רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זַ"ל לְבֵיתוֹ

לְסְעוּדָה שְׁלִישִׁית שֶׁל שַׁבָּת וְדִבְּרוּ בֵּינֵיהֶם, אַחַר כָּךְ כְּשֶׁלְּוָהוּ רַבִּי אַהֲרֹן בְּהִפָּרְדוֹ אָמַר לוֹ יֵשׁ לִי בַּת שֶׁהִגִּיעָה לְפִרְקָהּ וְהָיִיתִי רוֹצֶה בְּךָ לְחָתָן וְאֶתֵּן לְךָ קֶעסְט מֶשֶׁךְ שָׁנָה אַחַת וּבְנָדִים וּמָאתַיִם רוּבֶּל.

ו - תכט

אַחַר-כָּךְ כְּשֶׁקִּבְּעוּ הַתְּנָאִים הָיָה צָרִיךְ דּוֹד הַכַּלָּה אֶחָי אִמָּהּ שֶׁדִּבֵּר בְּטַעפְּלִיק לְהָבִיא הַכֶּסֶף, וְחִכּוּ עַד בּוֹשׁ וְלֹא הִגִּיעַ. וְכַמָּה מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ רָמְזוּ לוֹ שֶׁלֹּא יְוַתֵּר עַד הַגִּיעוֹ. עַד שֶׁנִּגְּשָׁה אֵלָיו הַמְשַׁדֶּכֶת וְאָמְרָה לוֹ: רְאֵה הַכֶּסֶף נִמְצָא וְהוּא יַגִּיעַ וְאֵין לְךָ מַה לְּדְאֹג. וּכְבָר יָשְׁבוּ הַמְזֻמָּנִים וְהָרַב שֶׁל הָעִיר וְהָיָה בָּזֶה מִשּׂוּם בְּזָיוֹן שֶׁיַּחְזְרוּ רֵיקָם. עָנָה וְאָמַר לָהּ רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זַ"ל: וְכִי בִּשְׁבִיל כֶּסֶף אַסְכִּים לְבַזּוֹת אֲנָשִׁים? וְסָמַךְ עַל יָשְׁרוֹ שֶׁל חָמְיוֹ שֶׁהִבְטִיחַ לְרַבִּי אַיְיזִיק שֶׁלֹּא יְרַמֶּהוּ. וְגָמַר הַשִּׁדּוּךְ. וְאָכֵן לְמָחֳרָת הִגִּיעַ הַכֶּסֶף וְהִפְקִידוּ זֹאת בִּידֵי שָׁלִישׁ. וּבַחֲנָכָּה הַקָּרוֹב אַחַר הַדְּלָקַת נֵר חֲנֻכָּה נִכְנַס לַחֻפָּה. וְחוֹתַנְתּוֹ הָיְתָה מִתְפָּאֶרֶת וּמִשְׁתַּבַּחַת בּוֹ תָּדִיר אֵיךְ שֶׁאָמַר שֶׁלֹּא יִתֵּן וְיַסְכִּים לְבַזּוֹת אֲנָשִׁים בִּשְׁבִיל כֶּסֶף. וּכְמוֹ כֵן זוּנְתוֹ זַ"ל סִפְּרָה לוֹ בְּשֶׁבַח עַל הָרֹשֶׁם הַגָּדוֹל שֶׁעָשָׂה בָּהּ בְּוִתְרָנוּתוֹ.

ו - תל

אָמַר עַל עַצְמוֹ אִלּוּ הָיִיתִי יוֹדֵעַ מִפְּטִירַת אָבִי שֶׁנִּפְטַר הָיִיתִי בְּוַדַּאי מְכַבְּדוֹ, וְנוֹתֵן לִבְנֵי הָרִאשׁוֹן שֵׁם כִּשְׁמוֹ, וּמֵחֲמַת שֶׁלֹּא יָדַעְתִּי מִפְּטִירַת אָבִי קָרָאתִי אֶת שֵׁם בְּנִי הָרִאשׁוֹן בְּשֵׁם נַחְמָן.

ו - תלא

סִפֵּר שֶׁתֵּכֶף בְּבוֹאוֹ לְרֹאשׁ-הַשָּׁנָה שֶׁל שְׁנַת תרע"ה הָרִאשׁוֹן לְהִתְקָרְבוּתוֹ, הִבְחִין בְּגַדֶּלֶת נַפְשׁוֹ שֶׁל רַבִּי נַחְמָן נֶעמִירוֹבֶער זַ"ל. כִּי אָז חָל לִהְיוֹת רֹאשׁ-הַשָּׁנָה אוֹר לְיוֹם ב' וּבְשַׁבָּת שֶׁקִּדֵּם לוֹ הִתְפַּלְּלוּ הַחַזָּנִים רַבִּי אַבְרָהָם שְׁטֶרִינְהֶרְץ וְעוֹד, וְלִתְפִלַּת מִנְחָה נִגַּשׁ רַבִּי נַחְמָן לְהִתְפַּלֵּל, וְהִבְחִין תֵּכֶף בִּנְעִימוּת קוֹל רִנָּתוֹ עַד שֶׁשָּׁאַל בְּפְלִיאָתוֹ לְהַסּוֹבְבִים אוֹתוֹ מִי הוּא זֶה הַמִּתְפַּלֵּל כָּעֵת, וְאָמְרוּ לוֹ: זֶה הַמִּתְפַּלֵּל הוּא ה"בַּעַל מוּסָף". וְרַבִּי לֵוִי יִצְחָק זַ"ל לְוָהוּ וְשׂוֹחֵח עִמּוֹ אַחַר כָּךְ בְּעִנְיַן הַחַזָּנוּת, כִּי בְּעִירוֹ הָיָה מְשׁוֹרֵר בְּבֵית הַכְּנֶסֶת וְעוֹזֵר לְחַזַּן הָעִיר וְעַל כֵּן הָיָה לוֹ חוּשׁ וְטַעַם בַּחַזָּנוּת, וּכְשֶׁדִּבֵּר עִמּוֹ כָּךְ, בִּקֵּשׁ מִמֶּנּוּ רַבִּי נַחְמָן שֶׁיְּעַזֹּר לוֹ בְּתִפְלָתוֹ בְּעֵת עוֹמְדוֹ בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה כְּשֶׁלִּיחַ צִבּוּר. וְאָמַר לוֹ רַבִּי לֵוִי יִצְחָק "נוּ אִם כֵּן תְּלַמְּדֵנִי הַנֶּסַח", כִּי הָיָה עֲדַיִן בִּתְחִלַּת הִתְקָרְבוּתוֹ וְלֹא יָדַע עֲדַיִן כְּלָל הַנֶּסְחָאוֹת, אָמַר לוֹ רַבִּי נַחְמָן: לֹא, לֹא, "נֶסַח! בְּצִיּוּן רַבֵּנוּ לוֹמְדִים נֶסַח. עֶזְרֵנִי כֵּן כְּפִי שֶׁתּוּכַל, אֲצַלֵּנוּ לֹא מְלַמְּדִים נֶסַח, אִם תִּצְטָרֵךְ לֵידַע הַנֶּסַח כְּבָר תֵּדְעוֹ מֵעַצְמְךָ". כִּי אָמְרוּ שֶׁהַנֶּסַח הַנָּכוֹן הוּא הַהַרְגָּשָׁה שֶׁבַּלֵּב

הָעֲמֵקָה וְאוֹתָהּ לֹא נִתַּן לְלַמֵּד, אֶלָּא כָּל אֶחָד כְּפִי דַּרְגָּתוֹ וְהַרְגָּשׁוֹתָיו מוֹצִיאוֹ וּמַדְגִּישׁוֹ אַחֶרֶת בִּתְפִלָּתוֹ. (וראה לעיל חלק ה' סימן שעט).

ו - תלב

בְּעֵת שֶׁהִגִּיעַ רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זַ"ל לְאוּמַן פָּגַשׁ שָׁם בְּבָחוּר חָתָן לַמָּדָן מֻפְלָג שֶׁהִגִּיעַ מִפּוֹלִין, וְהָיָה מִבְּחִירֵי תַּלְמִידָיו שֶׁל הָרַב מֵאוֹסְטְרוֹבְצָא, וְהָיָה לוֹמֵד בְּחַבְרוּתָא עִם רַבִּי שִׁמְשׁוֹן בַּאֲרְסְקִי זַ"ל וְהָיוּ נוֹהֲגִים בֵּין שְׁאָר סִדְרֵי לִמּוּדָם לִלְמֹד מֶשֶׁךְ שְׁעָתַיִם כָּל יוֹם בְּסִפְרֵי רַבֵּנוּ, הַיְנוּ בְּלִקּוּטֵי מוֹהֲרַ"ן עִם לִקּוּטֵי הֲלָכוֹת, וּמֵרֹב הִתְפַּעֲלוּת וְשִׂמְחָה פָּנָה כַּמָּה פְּעָמִים בְּהִתְלַהֲבוּתוֹ לְרַבִּי לֵוִי יִצְחָק זַ"ל וְלִשְׁאָר הַבַּחוּרִים וְאָמַר לָהֶם הֲרֵי זֶה מַמָּשׁ תַּעֲנוּג עוֹלָם הַבָּא מַמָּשׁ, כִּי בְּסִפְרֵי רַבֵּנוּ הַקְּדוֹשִׁים אֶפְשָׁר לְהַרְגִּישׁ בְּקַל הַכָּתוּב בְּשֶׁבַח הַתּוֹרָה "הַנֶּחְמָדִים מִזָּהָב וּמִפָּז רָב וּמְתוּקִים מִדְּבַשׁ וְנֹפֶת צוּפִים". (תהלים יט).

ו - תלג

שִׁבַּח רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זַ"ל אֶת רַבִּי יִשְׂרָאֵל כֹּהֵן יְדִיד נְעוּרָיו הי"ד, אֵיךְ שֶׁהָיָה כְּרוּךְ אַחַר ראבר"נ וְקַיֵּם מַמָּשׁ הַכָּתוּב "יְהוֹשֻׁעַ נַעַר, לֹא יָמִישׁ מִתּוֹךְ הָאֹהֶל" (שמות לג). כִּי ראבר"נ בְּעַנְוְתָנוּתוֹ הַגְּדוֹלָה כְּשֶׁהָיָה יוֹשֵׁב בְּבֵית הַכְּנֶסֶת הָיָה יוֹשֵׁב כְּשֶׁרֹּאשׁוֹ מֻטֶּה עַל יָדָיו וּמִתְבּוֹדֵד וְלוֹמֵד בֵּינוֹ לְבֵין עַצְמוֹ, כִּי בְּסוֹף יָמָיו הָיָה קָשֶׁה לוֹ לִקְרֹא בַּסֵּפֶר מֵחֲמַת חֻלְשָׁתוֹ בְּעֵינָיו כַּיָּדוּעַ, וּכְשֶׁהָיָה מֵרִים אֶת רֹאשׁוֹ וְרוֹאֶה אֶחָד סָמוּךְ אֵצְלוֹ הָיָה מַתְחִיל לְדַבֵּר עִמּוֹ וְלַעֲנוֹת לוֹ עַל שְׁאֵלוֹתָיו. וְרַבִּי יִשְׂרָאֵל הָיָה בְּכַוָּנָה מִתְיַשֵּׁב אֶצְלוֹ כְּדֵי שֶׁכְּשֶׁיָּרִים אֶת רֹאשׁוֹ יְשׂוֹחֵחַ עִמּוֹ עַל כָּל מַה שֶּׁהָיָה לוֹ לְדַבֵּר עִמּוֹ, וּמֵחֲמַת זֶה כְּשֶׁהָיָה כְּבָר מְדַבֵּר עִם רַבִּי יִשְׂרָאֵל הָיוּ שְׁאָר הַבַּחוּרִים וְהָאַבְרֵכִים נִצְמָדִים אֶצְלוֹ גַּם הֵם לִשְׁמֹעַ מִמֶּנּוּ דִּבְרֵי אֱלֹקִים חַיִּים. וְזָכוּ עַל יָדוֹ לִשְׁאֹב מִמֶּנּוּ תּוֹרָה וְיִרְאָה כָּרָאוּי.

ו - תלד

בִּשְׁנַת תרע"ו נָסַע רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זַ"ל עִם ראבר"נ זַ"ל לָעִיר טְשֶׁעְרִין, כְּשֶׁהִגִּיעוּ לִכְפָר אֶלֶכְסַנְדְּרִיווֹקֶע אָמַר לוֹ ראבר"נ הֲלֹא בָּחוּר עָנִי אַתָּה וְהִנֵּךְ זָקוּק לְמָעוֹת כְּדֵי לְהִתְחַתֵּן, הִשָּׁאֵר כָּאן בַּכְּפָר וּדְאַג לְעַצְמְךָ לֶאֱסֹף לְעַצְמְךָ מְעוֹת הַכְנָסַת כַּלָּה. וְאַחַר כָּךְ נִפָּגֵשׁ בָּעִיר טְשֶׁעְרִין, וְנִשְׁאַר לִשְׁבּוֹת שָׁם אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת וְתִשְׁעָה בְּאָב שֶׁלְּאַחֲרָיוֹ, וְהוּא יָשַׁב בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ וְעָסַק בַּתּוֹרָה, וְאִחְיוֹ שֶׁל הָרַב דְּשָׁם אַסְפּ עֲבוּרוֹ סַךְ עֶשְׂרָה רֶבֶל, כִּי נָהוּג הָיָה בְּכָל אוּקְרָאִינָה לְהַרְבּוֹת בִּנְתִינַת צְדָקָה בְּיוֹם תִּשְׁעָה בְּאָב. וּראבר"נ בְּיִדְעוֹ אֶת עֲנִיּוּתוֹ וְאֶת בְּדִידוּתוֹ הַגְּדוֹלָה לְלֹא גּוֹאֵל וְדוֹאֵג, כִּי הָיָה רָחוֹק מִבַּיִת, יָעַץ לוֹ כֵּן, וְאָכֵן עָזַר לוֹ עֶצְתּוֹ זוֹ.

ו - תלה

אַחַר-כְּךָ בְּבוֹאוֹ לְטְשֶׁעְרִין הִתְאַכְסֵן בְּשַׁבָּת אֵצֶל רַבִּי הֶרְשֶׁל לִיובַּאוְרְסְקִי זַ"ל מִנֶּכְדֵי רַבֵּנוּ שֶׁהָיָה חָתָנוֹ שֶׁל רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בִּיאלְסְטוֹצְקֶער זַ"ל (שֶׁעָלָה לָאָרֶץ וְנִפְטַר בִּירוּשָׁלַיִם) רַבִּי הֶרְשֶׁל זֶה הָיָה נוֹהֵג אֶת בֵּיתוֹ בְּכָבוֹד וְכִיהוּדִי מוּפְלָג, הוּא הָיָה נֶכְדּוֹ שֶׁל רַבִּי נַחְמָן חַיַּה'לֶ'עס בֶּן חַיָּה בַּת רַבֵּנוּ. וְהָיָה מִצֶּאֱצָאֵי רַבִּי יַעֲקֹב יוֹסֵף לִיובַּאוְרְסְקִי זַ"ל מְחֻתָּנוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ.

ו - תלו

כַּיָּדוּעַ הֵחֵל רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זַ"ל לְהִתְפַּלֵּל כִּשְׁלִיחַ צִבּוּר בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה שֶׁל שְׁנַת תר"פ שֶׁלֹּא הִגִּיעוּ אָז רַבִּים מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ לְקִבּוּץ לְרֹב הַסַּכָּנָה הַגְּדוֹלָה שֶׁהָיְתָה בָּזֶה וּמֵחֲמַת שֶׁלֹּא הָיָה מִי שֶׁיִּתְפַּלֵּל בְּקֹשֶׁק מִמֶּנּוּ רַבִּי שִׁמְשׁוֹן שֶׁיִּתְפַּלֵּל הוּא כְּשָׁלִיחַ צִבּוּר גַּם אֶת תְּפִלַּת מוּסָף אַחַר שֶׁכְּבָר הִתְפַּלֵּל קֹדֶם כְּשָׁלִיחַ צִבּוּר אֶת סֵדֶר הַסְּלִיחוֹת - זְכֹר בְּרִית, וּתְפִלַּת מִנְחָה שֶׁל עֶרֶב רֹאשׁ-הַשָּׁנָה וְכֵן תְּפִלַּת מַעֲרִיב. [תְּפִלַּת שַׁחֲרִית הִתְפַּלֵּל אָז רַבִּי אַלְטֶער מִירְקֶעס בֶּן רַבִּי יַעֲקֹב יוֹסֵף בֶּן רַבִּי מֵאִיר טֶעפְּלִיקֶער, וְאֶת הַתְּקִיעוֹת תָּקַע אָז רַבִּי יִצְחָק דּוֹחוֹבְנָא זַ"ל]. וְעָמַד מִסְתַּפֵּק בָּזֶה, שֶׁהֵחֵלּוּ לְהַכְנֵס בּוֹ הִרְהוּרֵי גַּדְלוּת וְכֵיוֹצֵא וּמֵחֲמַת כֵּן לֹא רָצָה לְהִתְפַּלֵּל כְּשָׁלִיחַ צִבּוּר וְשָׁאַל אֶת רַבִּי שִׁמְשׁוֹן בַּאוְרְסְקִי מַה יַּעֲשֶׂה, לֹא עָנָה לוֹ רַבִּי שִׁמְשׁוֹן כְּלוּם וּשְׁלָחוֹ לְתִפְלָה, אַף עַל פִּי כֵן לֹא אָבָה לָגֶשֶׁת וְעָמַד כָּךְ מְהַרְהֵר לִפְנֵי תְּפִלַּת "הִנְנִי הֶעָנִי מִמַּעַשׂ". עַד שֶׁשָּׁלַח אֵלָיו רַבִּי שִׁמְשׁוֹן בַּאוְרְסְקִי זַ"ל אֶת רַבִּי אַבָּא לִישִׁינְסְקִי וְאָמַר לוֹ בִּזְעָקָה בְּשִׁמּוֹ, בַּחוּץ מְנוֹפְפִים הָרוּצְחִים בְּסַכִּינִים וַחֲרָבוֹת וְאַתָּה הִנְּךָ מְהַרְהֵר פֹּה עַל פְּנִיוֹת וְגַדְלוּת??? גַּשׁ וְהִתְפַּלֵּל!

וְנִגַּשׁ לְהִתְפַּלֵּל עַל אַף שֶׁהָיָה בַּשָּׁנָה הַנַּ"ל כְּרוּךְ הַכֹּל בְּמִסִירוּת נֶפֶשׁ הֵן הַנְּסִיעָה וְהֵן הַשְּׂהוּת בַּקְלוֹיְז, עַד כְּדֵי כָּךְ שֶׁאָמְרוּ לוֹ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ הַמִּתְקַבְּצִים שָׁדּוֹמֶה הוּא לְמֵת מֵרֹב חֻלְשָׁתוֹ, כִּי אָז נֶחֱלוּ כֻּלָּם בְּמַחֲלַת הַטִּיפּוּס וְשָׁכְבוּ בְּלֵיל בְּרִית זָכוֹר, כָּל אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ הֵן תּוֹשָׁבֵי הַמָּקוֹם וְהֵן הַבָּאִים עַל הַסַּפְסָלִים שֶׁבַּקְלוֹיְז חֲלוּשִׁים וּמְיֻסָּרִים כִּבְבֵית חוֹלִים מַמָּשׁ, וּבְדֶרֶךְ נֵס אָזְרוּ כֹּחַ לְהִתְפַּלֵּל הַסְּלִיחוֹת וּתְפִלּוֹת רֹאשׁ-הַשָּׁנָה.

ו - תלז

לְאוֹתוֹ רֹאשׁ-הַשָּׁנָה שֶׁל שְׁנַת תר"פ הַנַּ"ל הִגִּיעַ רַבִּי יַעֲקֹב בַּרְזֶסְקִי זַ"ל מִתּוֹךְ סַכָּנַת נְפָשׁוֹת מַמָּשׁ שֶׁבָּא לְבַדּוֹ מִפּוֹלִין עוֹד קֹדֶם הֱיוֹתוֹ בַּר מִצְוָה וּבֵרֵךְ פָּגְשׁוּ בּוֹ הָרוֹצְחִים וְעַל עוֹד יְהוּדִים שֶׁהָיוּ עִמּוֹ וְיָרוּ בָּהֶם לַמָּוֶת בְּהֵיוֹתָם בְּתוֹךְ חֻפִּירָה שֶׁבַּדֶּרֶךְ וְחָשְׁבוּ הָרוֹצְחִים שֶׁנֶּהֶרְגוּ כֻּלָּם וּבְנֵס נִצַּל וְקָם וּבָא לְאוּמַן בְּיוֹם רֹאשׁ-הַשָּׁנָה וּמֵחֲמַת שֶׁבָּא מִחוּץ לַתְּחוּם הָיָה אָסוּר לוֹ לָלֶכֶת יוֹתֵר מִדֹּ' אַמּוֹת. וְאָז נַעֲשָׂה בַּר מִצְוָה. (וראה לעיל חלק ד, שכ. שמג. שמט. שסד ה, רנו ש' שא. שפג).

ו - תלח

סִפֵּר שֶׁכְּשֶׁהָיָה מִתְפַּלֵּל לִפְנֵי הָעֲמוּד בִּתְפִלַּת רֹאשׁ-הַשָּׁנָה, עַל אַף שֶׁרָצָה לְהַשְׁקִיט אֶת עַצְמוֹ בַּתְּפִלָּה לֹא הָיָה יָכוֹל, וְהָיָה נִשְׁמַע קוֹלוֹ לְמֶרְחָק רַב, וְהִתְפַּלֵּל בְּכֹחוֹת כָּאֵלּוּ עַד שֶׁאָמְרוּ לוֹ כַּמָּה מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁהָיוּ בְּטוּחִים שֶׁלֹּא יוּכַל לִגְמֹר אֶת הַתְּפִלָּה. וְכָל זֶה הָיָה מֵחֲמַת רֹב הַהִתְעוֹרְרוּת וְהַהִתְלַהֲבוּת שֶׁהָיָה בֵּין אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ הַמִּתְפַּלְּלִים וְהַשּׁוֹאֲגִים בִּתְפִלָּתָם.

ו - תלט

סִפֵּר רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זַ"ל שֶׁבְּעֵת שֶׁהִגִּיעַ לְדוּר בְּטֶעפְּלִיק (הוּא דְּר שָׁם אַרְבַּע שָׁנִים) לֹא מָצָא בָּהּ מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ עוֹבְדֵי ה' כְּמוֹ שֶׁהָיָה רָגִיל לִרְאוֹת בְּאוּמַן, עַד שֶׁהָלַךְ וּבִקֵּשׁ מֵהַגַּבַּאי שֶׁל בֵּית הַכְּנֶסֶת שֶׁיִּתֵּן לוֹ אֶת הַחֶדֶר הַצָּמוּד לְבֵית הַכְּנֶסֶת שֶׁבָּעִיר שֶׁשָּׁם הָיוּ אַנְשֵׁי הַחֶבְרָה קַדִּישָׁא מְסַתְּתִים מַצֵּבוֹת, וְנָתַן לוֹ. וְשָׁם אִרְגֵּן מִנְיָן מְיֻחָד עַל אַף שֶׁהָיָה שָׁם בָּעִיר מִכְּבָר בֵּית הַכְּנֶסֶת שֶׁל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ, וּבְמֶשֶׁךְ הַזְּמַן הָיָה מָקוֹם זֶה יְסוֹד וְשֹׁרֶשׁ לְתוֹעַלְתָּם שֶׁל כָּל אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁבְּטֶעפְּלִיק, עַד כְּדֵי כָּךְ שֶׁפַּעַם כְּשֶׁבָּא לִשְׁבּוֹת שָׁם רַבִּי בָּרוּךְ גֶּעצִיס זַ"ל וְהִתְפַּלֵּל עִמָּהֶם אָמַר לְרַבִּי לֵוִי יִצְחָק זַ"ל: "הַאֲמֵן לִי אַתֶּם מִתְפַּלְּלִים פֹּה הַרְבֵּה יוֹתֵר טוֹב עוֹד מֵאוּמַן". וְסִפֵּר רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זַ"ל שֶׁתְּפִלַּת לֵיל שַׁבָּת בְּאוּמַן הָיָה בְּחִיּוּת וְהִתְלַהֲבוּת כָּזוֹ עַד שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְתָאֲרוֹ בְּמִלִּים כְּלָל וּכְלָל, וְאַף עַל פִּי כֵן אָמַר לוֹ כָּךְ רַבִּי בָּרוּךְ זַ"ל. (וראה בחלק ה סימן שצט).

ו - תמ

רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זַ"ל דָּר שְׁנָתַיִם בְּשִׁכִּירוּת בְּבֵיתוֹ שֶׁל רַבִּי אַלְטֶער טֶעפְּלִיקֶער זַ"ל וְשָׁם בַּעֲלִיַּת בֵּיתוֹ הָיָה מֻנָּח הָרְבֵּה מִכְּתָבָיו וּבוֹ הָיָה גַּם הַעְתָּקַת הַסֵּפֶר 'בֵּאוּר הַלִּקּוּטִים' וְכֵן כְּתַב יָד אַרְבָּעַת הַחֲלָקִים שֶׁל הַסֵּפֶר כּוֹכְבֵי אוֹר, הַיְנוּ 'אַנְשֵׁי מוֹהֲר"ן', 'אֱמֶת וֶאֱמוּנָה', 'שִׂשּׂוֹן וְשִׂמְחָה', 'חָכְמָה וּתְבוּנָה', וְעוֹד חֲלָקִים שֶׁלֹּא נִדְפְּסוּ וְאָבְדוּ. וַחֲבָל עַל דְּאַבְדִין.

ו - תמא

בְּעֵת הַפְּרָעוֹת הַקָּשׁוֹת שֶׁאֵרְגְּנוּ הַבּוֹלְשֶׁבִיקִים הָיָה מְסֻכָּן כָּל כָּךְ לְצֵאת לַחוּץ עַד שֶׁכְּשֶׁחָל אָז לְהִיוֹת פּוּרִים בְּמוֹצָאֵי שַׁבַּת קֹדֶשׁ לֹא הָיָה לְרַבִּי לֵוִי יִצְחָק זַ"ל מְגִלָּה כְּשֵׁרָה לִקְרוֹת בּוֹ, וְקָרָא הוּא וְחוֹתְנוֹ רַבִּי אַהֲרֹן אֶת הַמְּגִלָּה מִתּוֹךְ הַחֻמָּשׁ וְרַק לְמָחֳרָתוֹ בְּיוֹם הַפּוּרִים הָלַךְ רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זַ"ל מִתּוֹךְ מְסִירוּת נֶפֶשׁ מֻחְלֶטֶת לְבֵית חוֹתְנוֹ וְהֵבִיא מִשָּׁם מְגִלָּה כְּשֵׁרָה.

ו - תמב

רַבִּי מֹשֶׁה בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זַ"ל נֶחֱלָה בִּהְיוֹתוֹ כָּבֶן אַרְבַּע שָׁנִים עַד מְאֹד עַד כְּדֵי כָּךְ שֶׁהָיָה חָשׁשׁ לְחַיָּיו, וְרַבִּי לֵוִי יִצְחָק זַ"ל בִּרְאוֹתוֹ הַדָּבָר רָץ לְצִיּוּן רַבֵּנוּ זַ"ל לְהִתְפַּלֵּל עָלָיו,

וְהָיָה זֶה בְּעֶרֶב שַׁבַּת שֶׁל פֶּסַח וּבָאוּ עִמּוֹ לְהִתְפַּלֵּל עַל צִיּוּן רַבֵּנוּ זַ"ל עוֹד כַּמָּה מֵאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ, וּכְשֶׁהִתְקָרֵב הַשַּׁבָּת חָזְרוּ לָהֶם לְבֵיתָם אוּלָם הוּא לֹא עָזַב אֶת הַמָּקוֹם בְּאָמְרוֹ "אֵינִי יָכוֹל לַחֲזֹר לְבֵיתִי כָּל עוֹד לֹא אֶתְבַּשֵּׂר מֵרְפוּאָתוֹ", וְנִשְׁאַר לְבַדּוֹ בַּצִּיּוּן, עַד שֶׁאָכֵן חָזְרוּ וּבִשְׂרוּהוּ שֶׁרוֹאִים כְּבָר בַּתִּינוֹק שִׁנּוּי לְטוֹבָה וְחָזַר לְבֵיתוֹ, וְאַחַר כָּךְ לְאַט לְאַט הִבְרִיא עַד בְּרִיאוּתוֹ הַשְּׁלֵמָה. וְטָעַן וְסִפֵּר שֶׁהִתְפַּלֵּל אָז לִפְנֵי ה' יִתְבָּרַךְ בִּתְפִלָּה בִּבְחִינַת דִּין (המבואר בתו' ח' ח"ב) שֶׁטָּעַן וְאָמַר לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, שְׁנֵי בָּנִים כְּבָר לְקַחְתָּ מִמֶּנִּי הַשְׁאֵר לִי לְפָחוֹת אֶחָד, תֵּן לוֹ לְפָחוֹת חֲמִשִּׁים שָׁנוֹת חַיִּים "חְאטְשָׁע פּוּפְּצִיג יָאר". וְאָכֵן כְּךָ הָיָה שֶׁחַי אַחַר כְּךָ חֲמִשִּׁים שָׁנָה, וְעַד כְּדֵי כָּךְ שֶׁכְּשֶׁהִגִּיעַ שְׁנַת הַחֲמִישִּׁים חָשַׁשׁ וּפָחַד מִפְּנֵי הַבָּאוֹת וְאָכֵן בְּאוֹתוֹ שָׁנָה שְׁנַת תשל"ב שֶׁבַּק חַיִּים. ת.נ.צ.ב.ה. וְסִפֵּר שֶׁכְּעַיִן זֶה הָיָה גַּם אֵצֶל הַחָתָם סוֹפֵר שֶׁבִּקֵּשׁ עַל בְּנוֹ הַחוֹלֶה שֶׁיִּחְיֶה לְפָחוֹת יוֹבֵל שָׁנִים, וְכָךְ נַעֲנָה.

ו - תמג

וְסִפֵּר שֶׁהִקְפִּיד לִבְלִי לִשְׁלֹחַ אֶת בָּנָיו לְבֵית סֵפֶר שֶׁל הַגּוֹיִים וְהָיָה כָּרוּךְ הַדָּבָר בְּמִסִּירוּת נֶפֶשׁ מַמָּשׁ, וַאֲפִלּוּ רַבָּנִים הִזְהִירוּהוּ עַל זֶה שֶׁלֹּא יוּכַל לַעֲמֹד בְּנִסָּיוֹן קָשֶׁה זֶה. וְהָיָה הוֹלֵךְ עִם בָּנוֹ רַבִּי מֹשֶׁה מִדֵּי יוֹם עַל הַצִּיּוּן הַקָּדוֹשׁ, וּבְנוֹ הָיָה מְשַׂחֵק בַּחוּץ כְּנֹהַג הַיְלָדִים אֲבָל לְאֵט לְאֵט קִבֵּל הֶרְגֵּשׁ הַמָּקוֹם, וְלִפְנֵי עֲלִיָּתוֹ שֶׁל רַבִּי מֹשֶׁה לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁעָלָה לְכָאן לְלֹא הוֹרָיו כַּיָּדוּעַ, רָאָה רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זַ"ל אֵיךְ שֶׁרוֹשֵׁם קְוִיטִיל וּמְבַקֵּשׁ וְאוֹמֵר הַיּוֹם זָכִיתִי וְסִיַּמְתִּי הַסֵּפֶר לְקוּטֵי תְּפִלּוֹת יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ שֶׁאֲזָכֶה וְהַתְחִילוּ וַאֲסִיְּמוּ שׁוּב בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל", וְכָךְ הָיָה.

ו - תמד

וְהִנֵּה מֵחֲמַת שֶׁעָלָה לְבַדּוֹ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְהָיָה קָשֶׁה לוֹ בַּיָּמִים הָהֵם הַדָּבָר מְאֹד, עַד שֶׁנָּשָׂא אִשָּׁה וְנוֹלְדוּ לוֹ יְלָדִים, אַחַר כָּךְ שֶׁהִגִּיעַ רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זַ"ל עִם זוּגָתוֹ לְאֶרֶץ לְאַחַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנוֹת פְּרָדָה, וּמֵחֲמַת רְצוֹנוֹ לְהַשְׁרִישׁ בִּבְנוֹ וּבְנֶכְדָיו גֹּדֶל כֹּחַ רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ הָיָה נוֹהֵג לָבוֹא לְבֵיתָם מִדֵּי מוֹצָאֵי שַׁבָּת וְלָשֶׁבֶת עִמָּהֶם וְעִם יַלְדֵיהֶם לִסְעוּדָה רְבִיעִית וּלְסַפֵּר לָהֶם מַעֲשִׂיּוֹת מִצַּדִּיקִים, וּבְמֶשֶׁךְ הַזְּמַן הָיוּ כְּבָר יְלָדָיו בְּקִיאִים בְּהַמַּעֲשִׂיּוֹת, וְכָל פַּעַם הָיוּ אוֹמְרִים לוֹ מַעֲשֶׂה חָדָשׁ וְכָךְ לְאַט לְאַט סָפְגוּ מִמֶּנּוּ תוֹרָה, חֲסִידוּת וְיִרְאַת שָׁמַיִם וְהֵקִימוּ בָּתֵּי יִשְׂרָאֵל לְתִפְאֶרֶת.

ו - תמה

כְּשֶׁבִּקֵּר פַּעַם בְּנָעְמִירוֹב בְּבֵיתוֹ שֶׁל בַּת רַבִּי שַׁכְנָא אֲחִיו שֶׁל רַבִּי אַבְרָהָם שְׁטָרִינְהֶרְץ זַ"ל שֶׁנִּשְׁאָה לְאֶחָד מֵחַסִידֵי חַבַּ"ד, פָּנְתָה וְאָמְרָה לוֹ בְּתָמִימוּתָהּ בְּפָנֵי בַּעְלָהּ כְּמִתְאוֹנֶנֶת וּכְמִתְנַעְגַּעַת לְבֵית אָבִיהָ "מַדּוּעַ אֵינִי רוֹאָה אֶת בַּעְלִי מִתְלַהֵב וּמוֹרִיד דְּמָעוֹת בְּעֵת קִדּוּשׁוֹ

עַל הַיַּיִן וּבִזְמִירוֹת לֵיל שַׁבָּת כְּמוֹ שֶׁהָיִיתִי נֶהוּגָה לִרְאוֹת זֹאת מֵעוֹדִי בְּבֵית אָבִי? אִמָּהּ הָיְתָה בִּתּוֹ שֶׁל רַבִּי יַעֲקֹב מֵהַיַּעַר, הַמְכֻנֶּה "רַבִּי יַעֲקֹב פּוּן וַואלְד". יַעַר זֶה הָיָה סָמוּךְ לָעֲיָרָה זַאשְׁקִיוֶוע שֶׁעַל אֵם הַדֶּרֶךְ מֵאוּמַן לְקִייֶב. רַבִּי יַעֲקֹב זֶה הָיָה נוֹהֵג לֶאֱסֹף אֶת כָּל מַעֲשְׂרוֹתָיו שֶׁל כָּל הַשָּׁנָה וּכְשֶׁהִגִּיעַ מִדֵּי שָׁנָה רַבִּי אַבְרָהָם בֶּן רַבִּי נַחְמָן מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְרֹאשׁ-הַשָּׁנָה לְאוּמַן הָיָה נוֹתְנָם לוֹ בְּפַעַם אַחַת.

ו - תמו

בִּשְׁנַת תרצ"ח שָׁהָה רַבִּי נַשְׁקֶע זַ"ל בְּבֵיתוֹ שֶׁל רל"י זַ"ל מֵרֹאשׁ חֹדֶשׁ אֱלוּל עַד אִסְרוּ חַג סֻכּוֹת מֶשֶׁךְ שִׁבְעָה שָׁבוּעוֹת וְלָמְדוּ וְעָסְקוּ הָרְבֵּה יַחַד בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אוּלָם בַּשָּׁנָה שֶׁלְּאַחֲרֶיהָ מֵחֲמַת פַּחַד הַדְּרָכִים וְהַשִּׁלְטוֹנוֹת לֹא מְצָאָהוּ לְדַבֵּר עִמּוֹ שׁוּם דָּבָר כִּי אִם בְּמוֹצָאֵי רֹאשׁ-הַשָּׁנָה, וְאָמַר לוֹ אָז רַבִּי נַשְׁקֶע בְּעֶצֶב, לְפָנַי שָׁנָה זָכִינוּ לִהְיוֹת יַחַד מֶשֶׁךְ "שִׁבְעָה שָׁבוּעוֹת" וְעַתָּה לֹא זָכִינוּ לָזֶה. וְאַחַר רֹאשׁ-הַשָּׁנָה נִפְרְדוּ וְשׁוּב לֹא רָאָהוּ יוֹתֵר.

ו - תמז

כְּשֶׁהָיָה עָצוּר בְּבֵית הַסֹּהַר שְׁאָלוֹ הַחוֹקֵר בֵּין שְׁאָר הַשְּׁאֵלוֹת, מַה זֶּה בְּרֶסְלֶב? עָנָה לוֹ: שִׁיטַת בְּרֶסְלֶב הוּא כְּשִׁיטַתְכֶם, לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה וְלִהְיוֹת בְּאַחְדוּת, עָנָה לוֹ הַחוֹקֵר שֶׁהָיָה קוֹמוּנִיסְט יְהוּדִי: הֲרֵי 'אָדוֹן לֶוִין' בְּהִתְכַּוְּנוֹ לְרַבִּי מֹשֶׁה שְׁמוּאֵל לֹא אָמַר לִי כָּךְ. רַק אָמַר לִי פַּעַם שֶׁעִנְיַן בְּרֶסְלֶב הוּא לְקָרֵב אֶת כָּל הָעוֹלָם לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי הָיוּ כַּמָּה מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁלֹּא הֵבִינוּ נְכוֹחָה כַּמָּה צָרִיךְ לְהִזָּהֵר מִלְּדַבֵּר עִמָּהֶם מִטּוֹב עַד רַע. וּמִשּׁוּם כֵּן נִסְתַּכְּנוּ בְּסַכָּנַת חַיִּים רח"ל.

ו - תמח

רֹאשׁ-הַשָּׁנָה הָאַחֲרוֹן שֶׁשָּׁהָה רַבִּי לֶוִי יִצְחָק בְּאוּמַן הָיָה בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה שֶׁל שְׁנַת תרצ"ט וְסִכֵּן עַצְמוֹ בְּסַכָּנַת נְפָשׁוֹת מַמָּשׁ בִּנְסִיעָה זוֹ, כִּי הָיָה מְבֻקָּשׁ מְאֹד עַל יְדֵי הַשִּׁלְטוֹנוֹת מֵהַמְבֻקָּשִׁים הָרְאשִׁיִּים, וְאִלּוּ הָיָה נִתְפָּס הָיָה נִשְׁלַח לְסִיבִּיר אוֹ נֶהֱרָג תֵּכֶף וּמִיָּד, וְכָל כַּמָּה שֶׁנִּסּוּ לְמָנְעוֹ מִלִּנְסֹעַ נְסִיעָה זוֹ לֹא הִצְלִיחוּ בְּאָמְרוֹ לָהֶם: מְפַחֵד אֲנִי מִזֶּה שֶׁלֹּא אֶסַּע וְאֶשְׁתַּטַּח עַל צִיּוּן רַבֵּנוּ לְרֹאשׁ-הַשָּׁנָה יוֹתֵר מִמַּה שֶׁאֶסַּע וְאַף שֶׁהוּא סַכָּנָה גְּדוֹלָה. וּבְשַׁבָּת שֶׁקֹּדֶם רֹאשׁ-הַשָּׁנָה נִכְנְסוּ הַשּׁוֹטְרִים לַבַּיִת שֶׁנָּחְבָּא שָׁם, וְהוּא הִסְתַּתֵּר בְּאֵיזֶה חֶדֶר פְּנִימִי שֶׁהָיָה שָׁם וְחִפְּשׂוּ אַחֲרָיו בְּכָל הַבַּיִת וּבְמָקוֹם מַחֲבוֹאוֹ לֹא נָגְעוּ. בְּעֶרֶב רֹאשׁ-הַשָּׁנָה הָלַךְ מִסְתָּר עַל צִיּוּן רַבֵּנוּ בְּסֵתֶר וְאָמַר שָׁם בְּמִהִירוּת אֶת הָעֲשָׂרָה מִזְמוֹרִים וְתֵכֶף בְּעוֹדוֹ מְמַהֵר בַּאֲמִירָתוֹ הִגִּיעַ לְשָׁם הַמַּלְשִׁין הַמָּסוּר וְחִיֵּךְ לְעֶמָּתוֹ, וְהִתְחַנֵּן אֵלָיו רַבִּי לֶוִי יִצְחָק זַ"ל שֶׁיַּנִּיחֵהוּ לְנַפְשׁוֹ כִּי הָיָה מַלְשִׁין זֶה מִבְּנָיו שֶׁל אֶחָד מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁנָּהֲפַךְ לְמַלְשִׁין לְאַחַר אִיּוּם שֶׁאִימּוּ עַל חַיָּיו אִם לֹא יְשַׁתֵּף עִמָּם פְּעֻלָּה וּבְמֶשֶׁךְ הַזְּמַן הָיוּ נֶאֱמָנִים לַשִּׁלְטוֹן הַקּוֹמוּנִיסְטִי, וְהִבְטִיחַ לוֹ. וְתֵכֶף

בָּרַח מִשָּׁם רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זַ"ל. בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה שָׁהָה מֻחְבָּא בְּמַרְתֵּף אֶחָד, וּבַיּוֹם הָרִאשׁוֹן תָּקַע עֲבוּרוֹ אֶחָד מֵאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ, וּבַיּוֹם הַשֵּׁנִי בָּא רַבִּי נָטַע גּוּרְלִיק זַ"ל לִתְקֹעַ עֲבוּרוֹ.

ו - תמט

אַחַר רֹאשׁ-הַשָּׁנָה הָלַךְ וְקָנָה כַּרְטִיס לְקִיּוֹב וְתָכָף עִם בּוֹאוֹ לְקִיּוֹב. עָצְרוּהוּ, וּשְׁאָלוּהוּ מֵאַיִן אַתָּם כִּי חֲשָׁדוּהוּ שֶׁמָּא הוּא הוּא 'בָּנְדֶּר' הַמְבֻקָּשׁ, וְאָמְרוּ לוֹ מָה עָשִׂיתָ בְּעֶרֶב רֹאשׁ-הַשָּׁנָה בַּ'קְלַאטְבִישְׁע' שֶׁפִּרוּשׁוֹ בֵּית הַקְּבָרוֹת, וְעָנָה לָהֶם אֲנִי לֹא הָיִיתִי שָׁם, וְתָכָף מִשְּׁשׁוּהוּ בְּכָל כֵּלָיו וְאָמְרוּ לוֹ תַּרְאֶה לָנוּ כַּרְטִיס נְסִיעָתְךָ וְאֶרְאֶה לָהֶם שֶׁהִגִּיעַ מֵעִיר חַזִינִיסְקָע, כִּי תֵּכֶף בִּנְסִיעָתוֹ קָנָה כַּרְטִיס רַק עַד לַתַּחֲנָה הַסְּמוּכָה וּמִשָּׁם קָנָה כַּרְטִיס לְקִיּוֹב, וְעֵצָה זוֹ שֶׁנָּתַן לוֹ ה' לַעֲשׂוֹת כָּךְ הִיא הִצִּילַתּוּ מִמָּוֶת בָּטוּחַ, כִּי אִלּוּ הָיוּ רוֹאִים שֶׁבְּכַרְטִיס נְסִיעָתוֹ הִיא בָּאָה מֵאוּמַן לֹא הָיוּ מַנִּיחִים וְעוֹזְבִים אוֹתוֹ. וְתֵכֶף בָּרַח לְבֵיתוֹ שֶׁל הָרַב קַפְּלָן שֶׁדָּר שָׁם בְּקִיּוֹב. וְהִסְתַּתֵּר שָׁם עַד הַיּוֹם שֶׁהִגִּיעַ רַכֶּבֶת לְנִסְקְבָא, וּבְיָדְעוֹ שֶׁעוֹקְבִים אַחֲרָיו בְּתַחֲנַת הָרַכֶּבֶת הָלַךְ וְשָׁחַד אֶת אֶחָד מֵהָעוֹמְדִים עַל אַחַד הַקְּרוֹנוֹת שֶׁל מַשָּׂא שֶׁל תְּבוּאָה שֶׁיִּתֵּן לוֹ לְהִכָּנֵס וְנָתַן לוֹ, וְנָסַע כָּךְ עַד לְמוֹסְקְבָא וְנִצַּל, וְאָז בְּאוֹתוֹ נְסִיעָה בַּחֲזָרָה נָסַע עִמּוֹ גַּם רַבִּי חַיִּים בִּנְיָמִין בְּרֵאד זַ"ל וְהָיָה נוֹתֵן שֶׁבַח וְהוֹדָאָה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כָּל יָמָיו עַל שֶׁנִּצַּל וְנִשְׁאַר בַּחַיִּים לְמַעְלָה מִדֶּרֶךְ הַטֶּבַע, בְּעוֹד שֶׁשְּׁאָר אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ בְּמִסְפָּר, מֵהַטּוֹבִים וְהַכְּשֵׁרִים שֶׁבְּאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ נֶחְטְפוּ וְנִלְקְחוּ לִבְלִי שׁוּב וְאָז הָיָה פַּעַם הָאַחֲרוֹן שֶׁזְּכָה וְהִשְׁתַּטַּח עוֹד עַל צִיּוּן רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ.

ו - תנ

יְגִיעוֹת הַרְבֵּה יָגַע כְּדֵי לַעֲלוֹת לָאָרֶץ וְסִפֵּר שֶׁהָיָה אָז שַׂר אֶחָד בְּשֵׁם קַלִינִין, מִגְּדוֹלֵי מַנְהִיגֵי הָאֻמָּה הָרוּסִית, שֶׁכָּל מִי שֶׁהִגִּיעַ עַד אֵלָיו וּבִקֵּשׁ מִמֶּנּוּ שִׁחְרוּר וְאִשּׁוּר יְצִיאָה הָיָה מְשַׂחְרְרוֹ, בְּהַטְעִימוֹ אִם אָנוּ לֹא רְצוּיִים לָאֲוִרח גַּם הוּא אֵינוֹ רָצוּי לָנוּ, וְטוֹב לְאֲוִרחֵי הַמְּדִינָה הַיְקָרִים שֶׁיַּעַזְבֵם וְיֵצֵא אֶת הָאָרֶץ, אוּלָם הַקֹּשִׁי הַגָּדוֹל הָיָה אֵיךְ לְהַגִּיעַ אֵלָיו, וְאַחַר יְגִיעוֹת רַבּוֹת הִגִּיעַ אֵלָיו רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זַ"ל אוּלָם מֵחֲמַת טָעוּת בְּחִלּוּף שְׁמוֹ בָּאִנְדֶּר בִּינֶדֶעֶר-בֶּנְדֶּר לֹא נָתַן לוֹ אֶת הָאִשּׁוּר וְנָסַע אַחַר בְּמָקוֹמוֹ וְהַמְּתִין אַחַר כָּךְ עוֹד שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה עַד שֶׁיָּכוֹל הָיָה לַעֲזֹב אֶת רוּסְיָה.

ו - תנא

עָלָה לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּיוֹם ט' חֶשְׁוָן שְׁנַת תש"ט, וּלְעֶרֶב רֹאשׁ חֹדֶשׁ כִּסְלָו נָסַע לְרֹאשׁוֹנָה לְמִירוֹן לְהִשְׁתַּטֵּחַ שָׁם עַל הַצִּיּוּן הַקָּדוֹשׁ, וּבְבוֹאוֹ לְצִיּוּן הָרַשְׁבִּ"י עוֹד הָיָה נִמְצָא שָׁם בְּפֻתַּח הַצִּיּוּן עַרְבֵי הֲרוּג שֶׁנֶּהֱרַג בִּפְעֻלּוֹת הַצָּבָא שֶׁכָּבְשׁוּ מֵחָדָשׁ אֶת הַמָּקוֹם, וְלֹא הָיָה מִי שֶׁיְּפַנֵּהוּ מֶשֶׁךְ זְמַן רַב כָּל כָּךְ מִיּוֹם כ"ו תִּשְׁרֵי שֶׁנִּגְמַר כִּבּוּשׁ הַמָּקוֹם עַד לְאוֹתוֹ יוֹם.

ו - תנב

כְּשֶׁהִגִּיעַ לָאָרֶץ וּבָא לְהִתְפַּלֵּל בְּבֵית מִדְרָשָׁנוּ אָמַר לוֹ אֶחָד מֵהַגַּבָּאִים: כָּאן בְּבֵית מִדְרָשֵׁנוּ אֵין שׁוֹלְחִים לְעַמּוּד הַתְּפִלָּה לְהִתְפַּלֵּל, "רַק זֶה שֶׁיּוֹדְעִים בּוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ כָּל יוֹם הִתְבּוֹדְדוּת". אָמַר לוֹ רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זַ"ל: דַּי לוֹ לְזֶה הַחַזָּן שֶׁיֵּשׁ לוֹ הִתְבּוֹדְדוּת, וְכִי מַדּוּעַ צְרִיכִים אֲחֵרִים לָדַעַת זֹאת? "גִינוּג וָואס עֶר הָאט, וָואס דַארְפָן דָאס אַנְדֶערֶע וִיסָן".

ו - תנג

הָיָה אוֹמֵר עַל עַצְמוֹ שֶׁבְּעֵת שֶׁדָּר בְּטַשְׁקֶנְט וְהָיָה צָרִיךְ לְהַשִּׂיא אֶת בִּתּוֹ קִבֵּל הַצָּעוֹת רַבּוֹת מִגְּבִירִים וְאַנְשֵׁי מַעֲשֶׂה אוּלָם הֶעְדִּיף דַּוְקָא לְקַחַת לְחָתָן אֶת אֶחָד הַמְקֹרָב לְאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ.

ו - תנד

סִפֵּר שֶׁפַּעַם חָלַם לוֹ בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה (בִּהְיוֹתוֹ כְּבָר כָּאן בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל) אֵיךְ שֶׁהָיָה רֹאשׁ-הַשָּׁנָה וְרָצָה לָגֶשֶׁת לְהִתְפַּלֵּל כְּדַרְכּוֹ לִפְנֵי הָעַמּוּד, וּכְשֶׁנִּגַּשׁ רָאָה אֵיךְ שֶׁכְּבָר עוֹמֵד שָׁם אָדָם בַּעַל צוּרָה וְהַדָּרַת פָּנִים וְרוֹצֶה הוּא לְהִתְפַּלֵּל כִּשְׁלִיחַ צִבּוּר, וְאָצְלוֹ בְּסָמוּךְ עָמַד אֶחָד וְהֵבִין בּוֹ שֶׁהוּא רַבֵּנוּ זַ"ל. וְאָמַר לְאִישׁ שֶׁעָמַד בְּעַמּוּד הַתְּפִלָּה 'תֵּן לִי לָגֶשֶׁת לְהִתְפַּלֵּל, כְּהֶרְגֵּלִי זֶה כַּמָּה וְכַמָּה שָׁנִים וְאָמַר לוֹ לֹא, כְּעֵת אֲנִי מִתְפַּלֵּל, וְטָעַן וְאָמַר לוֹ הֲרֵי מֻחְזָק אֲנִי כְּבָר בִּתְפִלָּה זֶה כַּמָּה שָׁנִים, נַעֲנָה רַבֵּנוּ זַ"ל וְאָמַר: "אֵין נוֹהֵג כָּאן בְּדָבָר זֶה דִּין מֻחְזָקוּת", וְטָעַן לִפְנֵי רַבֵּנוּ וְאָמַר הֲרֵי חֲזָקָה זוֹ בָּאָה לִי עַל יְדֵי מְסִירוּת נֶפֶשׁ (כִּי תְּפִלָּתוֹ הָרִאשׁוֹנָה שֶׁהֵחֵל לְהִתְפַּלֵּל לִפְנֵי הָעַמּוּד הָיָה בִּשְׁנַת תר"פ כְּשֶׁמָּסַר נַפְשׁוֹ בְּפִשְׁיטוּת כְּדֵי לָבוֹא לַקִּבּוּץ שֶׁהֵחֵל לְהִתְפַּלֵּל לִפְנֵי הָעַמּוּד הָיָה בִּשְׁנַת תר"פ כְּשֶׁמָּסַר נַפְשׁוֹ בְּפִשְׁיטוּת כְּדֵי לָבוֹא לַקִּבּוּץ שֶׁבְּאוּמַן וְאָז מֻחֲמַת שֶׁלֹּא הָיָה מִי שֶׁיִּתְפַּלֵּל הִתְפַּלֵּל הוּא אָז מוּסָף. עָנָה רַבֵּנוּ וְאָמַר: "נוּ מְסִירוּת נֶפֶשׁ זֶה כְּבָר עִנְיָן אַחֵר". וְתֵכֶף הוֹרִיד הָאִישׁ הַנַּ"ל הַטַּלִּית וְכִבְּדוֹ לְהִתְפַּלֵּל לִפְנֵי הָעַמּוּד כְּהֶרְגֵּלוֹ וּכְחֻזְקָתוֹ.

ו - תנה

סִפֵּר שֶׁכְּשֶׁהָיָה כָּאן בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הָרַב מִסַּאטְמָאר זַצַ"ל הָלַךְ לְבַקְּרוֹ כַּנָּהוּג, וּבִפְרָט בִּרְצוֹתוֹ לְהוֹקִירוֹ עַל רֹב הַצְּדָקוֹת שֶׁפִּזֵּר כָּאן בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְעַל שֶׁרַבִּים מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ נֶהֱנוּ מִמַּתָּנַת יָדוֹ. וּבֵין דִּבּוּרָיו שֶׁדִּבֵּר עִמּוֹ דִּבֵּר עִמּוֹ מֵעִנְיַן הִתְבּוֹדְדוּת וּתְפִלָּה. וְסִפֵּר לוֹ הַמַּעֲשֶׂה מִמּוֹהַרְנַ"תְ זַ"ל שֶׁשָּׁלְחוּ רַבֵּנוּ זַ"ל שֶׁיֵּלֵךְ לִרְאוֹת מָה עוֹשֶׂה הָרַב מִבְּרֶסְלֶב. (כַּמְסֻפָּר בְּחֵלֶק ב' סִימָן רסד). וְכֵן דִּבֵּר עִמּוֹ מֵעֲבוֹדַת חֲצוֹת שֶׁהִנְהִיגוֹ רַבֵּנוּ מְאֹד לְכָלַל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ. אַחַר כָּךְ נִשְׁמַע שֶׁאָמַר הָרַב הַנַּ"ל "בֵּין כָּל אֵלּוּ שֶׁבִּקְרוּנִי בִּירוּשָׁלַיִם הָיוּ הַרְבֵּה אֲנָשִׁים חֲשׁוּבִים וּגְדוֹלִים אֲבָל דִּבּוּרֵי תְּמִימוּת שָׁמַעְתִּי מֵהַבֶּרְסְלֶבֶר".

ו - תנו

פַּעַם כְּשֶׁהָיָה צָרִיךְ לָבוֹא וּלְבַקֵּר אֶחָד מִגְּדוֹלֵי חֲשׁוּבֵי הָרַבָּנִים בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ שֶׁלָּנוּ לְרֶגֶל שׁוּם שִׂמְחָה שֶׁהָיְתָה. נִגַּשׁ אֵלָיו אֶחָד מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ וְאָמַר לוֹ בְּהִתְפַּעֲלוּת: שִׂמְחָה גְּדוֹלָה לָנוּ עַל בְּקוּרוֹ הַצָּפוּי שֶׁל הָרַב הֶחָשׁוּב שֶׁעוֹמֵד לָבוֹא אֲצָלֵנוּ. וְלֹא הִגִּיב לוֹ רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זַ"ל כְּלוּם עַל זֶה, אוּלָם אַחַר שֶׁחָזַר כַּמָּה פְּעָמִים עַל דָּבָר זֶה, אָמַר לוֹ בְּצַחוּת: הַשִּׂמְחָה הַגְּדוֹלָה שַׁיֶּכֶת לְהָרַב הַהוּא עַל שֶׁזּוֹכֶה בְּנוֹסָף עַל כָּל מַעֲלוֹתָיו הַנִּפְלָאוֹת, גַּם לָבוֹא וּלְבַקֵּר בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ שֶׁלָּנוּ וְאָנוּ מִשְׂתַּתְּפִים וּשְׂמֵחִים בְּשִׂמְחָתוֹ.

ו - תנז

כְּשֶׁשָּׁכַב חוֹלֶה בְּבֵית חוֹלִים אַחַר שֶׁעָבַר נִתּוּחַ בְּמֵעָיו אָמַר לְאֶחָד מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁבִּקְּרוֹ (אַחַר שֶׁעָבַר נִתּוּחַ בְּמֵעָיו) "עִם כְּנִיסָתִי לְבֵית הַחוֹלִים חָזַרְתִּי בְּדַעְתִּי עַל סֵפֶר יְמֵי מוֹהַרְנַ"תְּ וְהִשְׁתַּלְשְׁלוּת הִתְקָרְבוּת מוֹהַרְנַ"תְּ וְכָל מַה שֶׁעָבַר עָלָיו וְהֵקֵל לִי זֹאת לְהִתְגַּבֵּר עַל הַיִּסּוּרִים שֶׁלִּי".

ו - תנח

אָמַר הָרַבֵּה פְּעָמִים, יַגִּיעַ וְיָבוֹא עוֹד יוֹם כָּזֶה שֶׁיִּהְיֶה אֶפְשָׁר לִנְסֹעַ לְרוּסְיָה לְלֹא דַּרְכּוֹנִים מְזֻיָּפִים וְיִהְיֶה אֶפְשָׁר לְהִתְפַּלֵּל שָׁם כָּרָאוּי וּלְשָׁהוֹת שָׁם כֻּלָּם יַחַד לְלֹא פַּחַד וּמוֹרָא עִם בֵּית תְּפִלָּה מְסֻדָּר, וַאֲזַי צְרִיכִים כֻּלָּם לִנְסֹעַ לְאוּמַן סְמוּךְ בְּיוֹתֵר לְרֹאשׁ-הַשָּׁנָה, וְלַחֲזֹר תֵּכֶף וּמִיָּד לְאַחֲרֶיהָ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְהָיָה אוֹמֵר בְּצַחוּת, עוֹד יַגִּיעַ זְמַן וְעִם הַפֵּאוֹת הָרְטֻבוֹת יֵצְאוּ מֵהַמִּקְוֶה שֶׁבִּשְׁכוּנַת מֵאָה שְׁעָרִים (שֶׁבּוֹ הָיָה מִשְׁתַּמֵּשׁ) לְטוּשׁ בְּעֶרֶב רֹאשׁ-הַשָּׁנָה לְאוּמַן וַיַּחְזְרוּ מִיָּד בְּמוֹצָאֵי הֶחָג.

ו - תנט

הָיָה מַקְפִּיד מְאֹד בִּקְרִיאַת שְׁנַיִם מִקְרָא וְאֶחָד תַּרְגּוּם, שֶׁהָיָה קוֹרֵא אֶת הַקְּרִיאָה וְלוֹמֵד עִמָּהּ פֵּרוּשׁ רַשִׁ"י תֵּכֶף לְאַחֲרֶיהָ, וּמִבְּלִי לְהַפְסִיק מֻשָּׁךְ כָּל הַזְּמַן בְּדִבּוּר. פַּעַם בְּסוֹף יָמָיו כְּשֶׁנֶּחֱלַשׁ כְּבָר רְאִיָּתוֹ חָל אָז יוֹם פּוּרִים בְּשַׁבָּת, וְאָמַר אַחַר כָּךְ שֶׁהוֹדָה לַה' עַל שֶׁזָּכָה לִקְרוֹת אֶת הַקְּרִיאָה הָאֲרֻכָּה שֶׁל פָּרָשַׁת 'כִּי תִשָּׂא' בְּלֵיל שִׁשִּׁי אַחַר קִיְּמַת חֲצוֹת מִתּוֹךְ יְסוּרִין וּבְקֹשִׁי גָּדוֹל עַל אַף שֶׁלָּקַח לוֹ הַדָּבָר זְמַן רַב כַּמָּה שָׁעוֹת מֵחֲמַת אֲרִיכוּת הַפָּרָשָׁה, וְאָמַר שֶׁנֹּהַג זֶה קִבֵּל מֵרַבִּי יִשְׂרָאֵל כֹּהֵן הי"ד, שֶׁהִשְׁרִישׁ בּוֹ עִנְיַן קְרִיאַת שמו"ת בְּהַקְפָּדָה גְּדוֹלָה וְכַמְבֹאָר בַּשֻּׁלְחָן עָרוּךְ.

ו - תס

הָיָה מִתְאוֹנֵן עַל הַפֵּאָה הַנָּכְרִית שֶׁהוֹלְכוֹת בּוֹ כַּיּוֹם הַנָּשִׁים, וְהָיָה אוֹמֵר שֶׁפֵּאָה נָכְרִית שֶׁדִּבְּרָה מִמֶּנּוּ הַגְּמָרָא הָיָה עַל פֵּאוֹת כָּאֵלּוּ שֶׁנִּכְּרוּ הֵיטֵב שֶׁהֵם נָכְרִית אוּלָם כַּיּוֹם נִרְאִים הֵם

טוֹב יוֹתֵר מִשֶּׁעָר הַטֶּבַעִי, וּבְפֵאָה כָּזוֹ לֹא דִּבְּרָה הַגְּמָרָא. וְהָיָה אוֹמֵר בְּצַחוּת שֶׁבְּהַפֵּאוֹת שֶׁל פַּעַם הָיָה נָכָר 'אִידִישְׁקַייט' וְלֹא כַּנָּהוּג הַיּוֹם ר"ל. כִּי הָיוּ עוֹשִׂים אוֹתָם מִפִּשְׁתָּן וְכַדּוֹמֶה וְלֹא דָּמוּ לִשְׂעָרוֹת טִבְעִיּוֹת כְּלָל. וְגַם אָז אַף עַל פִּי שֶׁהָיוּ הַפֵּאוֹת נְכָרוֹת הָיוּ רֹב הַנָּשִׁים הַכְּשֵׁרוֹת הוֹלְכוֹת עֲטוּפוֹת בְּמִטְפָּחוֹת וְלֹא בְּפֵאוֹת.

ו - תסא

הַחַזָּן הַגָּדוֹל "שְׁלוֹסְבֶּרְג" שֶׁמֵּעִיר גְּרָאדְזִיסְק, שֶׁהָיָה חַזָּן מְפֻרְסָם בָּעוֹלָם, חִבֵּר נֶסַח מְיֻחָד עַל תְּפִלַּת "אָנָּא בְּכֹחַ" ורל"י זַ"ל יָדְעוּ הֵיטֵב עַד כְּדֵי כָּךְ שֶׁפַּעַם שָׁלַח אֵלָיו הָרַבִּי מִגְּרָאדְזִיסְק זַ"ל שֶׁהָיָה דָּר בִּירוּשָׁלַיִם וּבִקְשׁוֹ שֶׁיָּבוֹא אֵלָיו לְהַזְכִּירוֹ וּלְזַמְּרוֹ לְפָנָיו, בְּאָמְרוֹ לוֹ 'אַתָּה תְּזַמְּרוֹ מְדֻיָּק וְנָכוֹן' בְּיָדְעוֹ וּבְהַכִּירוֹ אוֹתוֹ כַּמָּה דַּיְקָן גָּדוֹל הוּא בַּנֶּסְחָאוֹת.

ו - תסב

הָיָה נוֹהֵג בְּהָלְכוֹ לְנַחֵם אֲבֵלִים. לוֹמַר לָהֶם וּלְנַחֲמָם עַל פִּי מַה שֶּׁאוֹמְרִים לָהֶם הַמְנַחֲמִים "הַמָּקוֹם יְנַחֵם אֶתְכֶם בְּתוֹךְ שְׁאָר אֲבֵלֵי צִיּוֹן וִירוּשָׁלַיִם". שֶׁלְּכְאוֹרָה אֵיךְ יְכוֹלִים אָנוּ לְנַחֵם הָאֲבֵלִים עַל צָרָתָם הַקָּשָׁה שֶׁלָּהֶם וְכִי מַרְגִּישִׁים אָנוּ הֵיטֵב צָרָתָם וּכְאֵבָם הַקָּשֶׁה? וְעוֹד לָמָּה מַזְכִּירִים כְּעֵת בְּעֵת הַצָּרָה שֶׁל הָאֲבֵלִים, צָרָה נוֹסֶפֶת שֶׁל "שְׁאָר אֲבֵלֵי צִיּוֹן"? וְעוֹד כְּדִבּוּרֵי נֶחָמָה? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁמּוֹדִיעִים וּמַכְרִיזִים אָנוּ וְאוֹמְרִים לָהֶם לַאֲבֵלִים גַּם אָנוּ הַמְנַחֲמִים אֲבֵלִים אָנוּ כִּשְׁאָר כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הָאֲבֵלִים עַל חֻרְבַּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הַקָּשֶׁה, וּבְעִנְיָן זֶה כָּל יִשְׂרָאֵל אֲבֵלִים, וּמִשּׁוּם כֵּן גַּם אָנוּ שַׁיָּכִים לַאֲבֵלוּת וְנִתָּן אַף לָנוּ רְשׁוּת לְנַחֵם אֶתְכֶם בְּצָרָתְכֶם הַקָּשָׁה שֶׁפְּקֻדָּה אֶתְכֶם.

ו - תסג

אָמַר פַּעַם לְאֶחָד מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁהִתְאוֹנֵן לְפָנָיו עַל אֲשֶׁר טָעָה שׁוּב וְשׁוּב בְּאֵיזֶה דָּבָר וְעִנְיָן מָה אֹמַר לְךָ "גַּם אֲנִי עָשִׂיתִי טָעֲיוֹת בְּמֶשֶׁךְ שָׁנוֹת יְמֵי חַיַּי וְכָךְ דַּרְכּוֹ שֶׁל עוֹלָם, אוּלָם הִשְׁתַּדַּלְתִּי בְּכָל כֹּחִי לִבְלִי לַחֲזֹר עַל טָעֲיוֹתַי, וְזֶה הַנִּדְרָשׁ מֵאִתָּנוּ שֶׁלְּפָחוֹת לֹא נַחֲזֹר עַל טָעֲיוֹתֵינוּ עַוְלוֹתֵינוּ וְחֶסְרוֹנוֹתֵינוּ. וְאַף אַתָּה הִשְׁתַּדֵּל בָּזֶה מִכָּאן וּלְהַבָּא יוֹתֵר וְיוֹתֵר".

ו - תסד

כְּשֶׁאָמַר לוֹ אֶחָד בְּעִנְיַן הָרוֹפְאִים שֶׁשִּׁלֵּל אוֹתָם רַבֵּנוּ, וְהִמְלִיץ אֶחָד עֲלֵיהֶם בְּאָמְרוֹ שֶׁהַיּוֹם בִּזְמַנֵּנוּ הָרְפוּאָה הִתְקַדְּמָה בְּרֹחַב יְדִיעָתָהּ וְהָרוֹפְאִים שֶׁל הַיּוֹם אֵינָם כְּהָרוֹפְאִים שֶׁבִּזְמַן רַבֵּנוּ, וְעַל כֵּן מִמֵּילָא אֵין הַשְׁלִילָה שֶׁשִּׁלֵּל אוֹתָם רַבֵּנוּ קָשָׁה כָּל כָּךְ. עָנָה וְאָמַר שֶׁאָסוּר לוֹמַר כֵּן, וְלֹא הִשְׁתַּנּוּ הַדְּבָרִים כְּלָל וּכְלָל.

ו - תסה

כְּשֶׁהָיָה שׁוֹאֲלוֹ מָאן דְּהוּ אֵיךְ יִנְהֹג בְּסֵדֶר לִמּוּדוֹ וּמַה יַּעְדִּיף בְּסֵדֶר לִמּוּדוֹ אִם סֵדֶר כָּזֶה אוֹ כָּזֶה, הָיָה עוֹנֶה לוֹ "שְׁמֹר וְהַשְׁגַּח עַל זְמַנְּךָ וּלְמַד בְּהַתְמָדָה מַה שֶּׁתִּלְמַד וּכְבָר מִמֵּילָא תַּסְפִּיק הַכֹּל".

ו - תסו

שְׁאָלוֹ פַּעַם אֶחָד שֶׁלֹּא מֵאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ, מַדּוּעַ נוֹהֲגִים אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ לְזָרְזָם כָּל יוֹם אַחַר הַתְּפִלָּה וּבְכָל עֵת הַמְּזְדַּמֵּן, עָנָה וְאָמַר לוֹ: אִם רוֹקְדִים הֵם מֵהַסְּתָם יֵשׁ לָהֶם בְּמַה לִשְׂמֹחַ, כִּי שְׂמֵחִים הֵם שֶׁעַל אַף דַּרְגָּתָם הַקְּטַנָּה וְהַנְּמוּכָה אַף עַל פִּי כֵן זָכוּ לִפֹּל בְּחֶלְקוֹ וְגוֹרָלוֹ הַטּוֹב שֶׁל רַבֵּנוּ וְלַדַּעַת מְתוּרוֹת וְשִׂיחוֹת וְעֵצוֹת קְדוֹשׁוֹת וּטְהוֹרוֹת כְּאֵלּוּ. שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם דַּי וְהוֹתֵר, כְּדַי לְעוֹדְדָם וּלְשַׂמְּחָם. וְזֶהוּ הָאֱמֶת וְהַנָּכוֹן, הַנִּדְרָשׁ מֵאִתָּנוּ שֶׁמֵּאַחַר שֶׁזָּכִינוּ לְהִתְקָרֵב לְאוֹר הַגָּדוֹל שֶׁל רַבֵּנוּ מֵחוֹבָתֵנוּ לִשְׂמֹחַ וְלִרְקֹד בְּכָל יוֹם וְיוֹם בְּלִי הֶרֶף וּלְהוֹדוֹת לַה' אַף רַק עַל זֶה בִּלְבַד.

ו - תסז

הָיָה אוֹמֵר כָּל עִנְיָן יְדִיעַת הַשִּׂיחוֹת וְהַסִּפּוּרִים מֵרַבֵּנוּ וְאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ תּוֹעֲלְתָּם רַק לְתוֹסֶפֶת עַל עִקְרֵי הַדְּבָרִים שֶׁל רַבֵּנוּ, וְאֵין שׂוּם עִנְיָן בְּחִפּוּשׂ אַחַר עוֹד שִׂיחָה וְסִפּוּר וְעוֹד שִׂיחָה, כִּי הָעִקָּר הוּא רַק לַעֲסֹק בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בַּעֲשִׂיָּה מַמָּשׁ, וְאָז יַעְזְרֵהוּ כְּבָר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיֵּדַע מַה שֶּׁצָּרִיךְ לָדַעַת, וְאָמַר עַל עַצְמוֹ שֶׁהוּא עַצְמוֹ לֹא הָיָה שָׁקוּעַ בְּחִפּוּשׂ אַחַר הַשִּׂיחוֹת וְהַסִּפּוּרִים אֶלָּא שָׁם לֵב לְהַקְשִׁיב וּמִמֵּילָא כְּבָר שָׁמַע מַה שֶּׁשָּׁמַע, כִּי הָעִקָּר יְסוֹד רַבֵּנוּ וְהַהִתְקָרְבוּת אֵלָיו הוּא הַהֲנָהָגוֹת לְמַעֲשֶׂה וּבִפְעֹל מַמָּשׁ. וּמִי שֶׁהִכִּירוֹ יָדַע וְהֵבִין שֶׁאֵכֶן כָּךְ הָיוּ אֲצָלוֹ פְּנֵי הַדְּבָרִים. וְאָמַר לְאֶחָד כְּמוֹ שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ מַעֲלַת חֲשִׁיבוּת הַשִּׂיחוֹת וְהַסִּפּוּרִים, כֵּן אֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁיָּכוֹל הָאָדָם לְהַגִּיעַ לִשְׁלֵמוּתוֹ בְּלִי לָדַעַת בְּדִוְקָא אֶת אוֹתָם שִׂיחוֹת וְהַסִּפּוּרִים הַמְסֻפָּרִים בַּחֲשַׁאי מִפֶּה לְאֹזֶן.

ו - תסח

הָיָה אוֹמֵר לְעִנְיַן שִׁדּוּכִים שֶׁלֹּא שַׂיָּךְ וְאָסוּר לְהַכְרִיחַ אֶת הַשִּׁדּוּךְ הַיָּאֶה וְהַמַּתְאִים לַמְשֻׁדָּךְ וּבַפְּרָט לִמְשֻׁדָּכְתּוֹ. וּכְמַאֲמַר הַכָּתוּב בִּבְנוֹת צְלָפְחָד (במדבר לו) "לַטּוֹב לָהֶן יִהְיוּ לְנָשִׁים". כִּי נָשִׁים נִתָּן לָהֶם בִּינָה יְתֵרָה וְעַל כֵּן מְבִינוֹת הֵיטֵב לִבְחֹר אֶת הַטּוֹב לָהֶן.

ו - תסט

כְּשֶׁסִּפֵּר לוֹ בָּחוּר אֶחָד עַל פְּגִישָׁתוֹ לִקְרַאת אֵרוּסָיו עִם בַּת גִּילוֹ וְשֶׁדִּבֵּר עִמָּה כְּמֶשֶׁךְ חֲצִי שָׁעָה. אָמַר בְּתִמָּהוֹן. מַה יֵּשׁ כָּל כָּךְ הַרְבֵּה לְדַבֵּר "מֶשֶׁךְ חֲצִי שָׁעָה"?.

ו - תע

כְּשֶׁשְּׁאָלוּ פַּעַם אֶחָד מֵאֲנָשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ מַהוּ יְסוֹד הָעִנְיָן שֶׁעָלָיו מֻשְׁתָּת וְעוֹמֵד כָּל תּוֹרָתוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ זַ"ל, וּמַהוּ עִקַּר הַלִּמּוּד לְמַעֲשֶׂה הַיּוֹצֵא מִסְּפָרָיו הַקְּדוֹשִׁים, עָנָה לוֹ: יְסוֹד כָּל עִנְיָנוֹ הוּא עֲבוֹדַת הַסַּבְלָנוּת וּבְחִינַת מַה שֶּׁאָמְרוּ רַז"ל "הַבָּא לִקָּנוֹת אֲפַרְסְמוֹן אוֹמְרִים לוֹ 'הַמְתֵּן', הַמְבאָר בְּתוֹרָה ו', וְהַיְנוּ לֶאֱגֹר כֹּחַ וְסַבְלָנוּת וּלְהַמְתִּין הַרְבֵּה הַרְבֵּה לִישׁוּעַת ה' בְּכָל עֵת, וּלְהַרְבּוֹת בִּתְפִלָּה וְתַחֲנוּנִים לְלֹא הֶרֶף וַאֲרִיכוּת אַפַּיִם מֻפְלֶגֶת עַד שֶׁיִּזְכֶּה לְמַה שֶּׁיִּזְכֶּה כָּל אֶחָד לְפִי הִשְׁתַּדְּלוּתוֹ בְּעִנְיָן זֶה. וּכְפִי כֹּחוֹ בִּבְחִינַת הַהַמְתָּנָה וְהַסַּבְלָנוּת כֵּן יִתְעַלֶּה יוֹתֵר, עַד שֶׁיַּגִּיעַ לְתַכְלִית הַנִּדְרָשׁ מִמֶּנּוּ. וּסְבִיב קִטֵּב זֶה סוֹבְבִים וְהוֹלְכִים כָּל תּוֹרוֹתָיו וְשִׂיחוֹתָיו שֶׁל רַבֵּנוּ וְתַלְמִידָיו זַצַ"ל.

ו - תעא

כְּשֶׁשְּׁאָלוּ פַּעַם אֶחָד מֵאֲנָשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ בְּעִנְיַן מַה שֶּׁיֵּשׁ לִפְעָמִים שֶׁמַּחֲמַת כָּל מִינֵי טְרָדוֹת גַּשְׁמִיּוֹת נִשְׁתַּבֵּשׁ אֶצְלוֹ סֵדֶר יוֹמוֹ, וְשָׁאַל אִם אַחַר שֶׁגָּמַר כָּל עִנְיָנָיו וְסִדּוּרָיו וְחוֹזֵר לְתַלְמוּדוֹ אִם יַחֲזֹר וְיִפְרַע וַיַּשְׁלִים אֶת חֹק סֵדֶר לִמּוּדוֹ שֶׁהֶחֱסִיר, וְעַל יְדֵי זֶה יִשְׁתַּנֶּה שׁוּב כָּל הֶמְשֵׁךְ סִדְרָיו כְּהֶרְגֵּלוֹ, אוֹ שֶׁיַּמְשִׁיךְ לִלְמֹד כְּפִי סִדּוּרוֹ תָּדִיר בְּאוֹתוֹ עֵת שֶׁעוֹמֵד בּוֹ וּכְפִי שֶׁמַּסְפִּיק. עָנָה לוֹ רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זַ"ל מִמַּה נַּפְשָׁךְ, אִם עָסַקְתָּ בְּצָרְכֵיךְ מֻחָלֶמֶת שֶׁהָיִית צָרִיךְ בְּהֶכְרֵחַ לַעֲסֹק בָּהֶם הֲרֵי שֶׁעָסַקְתָּ בְּדָבָר טוֹב וְנִצְרָךְ וּמַה לְּךָ לִדְאֹג, וְעַתָּה כְּשֶׁהִנְּךָ חוֹזֵר לִלְמוּדֶיךָ, הֶמְשֵׁךְ לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה כְּפִי סִדְרְךָ בְּעֵת זוֹ וְכִבְכָל הַיָּמִים. (וראה בשיחות הר"ן סימן רסט).

ו - תעב

הָיָה אֶחָד מֵאֲנָשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁדָּר בְּאוּמַן שֶׁנֶּחֱלָה בְּנוֹ עַד כְּדֵי מִיתָה מַמָּשׁ וּבָא אֵלָיו לְשָׁאֲלוֹ מַה יַּעֲשֶׂה, אָמַר לוֹ רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זַ"ל קָחֵהוּ אֶל צִיּוּן רַבֵּנוּ זַ"ל וְהַפְצֵר שָׁם בִּתְפִלָּה וְתַחֲנוּנִים, וְאָמַר לוֹ, אֵיךְ אֶקָּחֵהוּ וַהֲרֵי הוּא מֻרְתָּק לְמִטָּתוֹ מִבִּלְי נוֹעַ, אָמַר לוֹ קָחֵהוּ עִם מִטָּתוֹ, וְהוּא בְּתִמִּימוּתוֹ שָׁמַע בְּקוֹלוֹ וְהִתְאַסְּפוּ יַחַד עִמּוֹ עוֹד כַּמָּה מֵאֲנָשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ וְהֶעֱלוּהוּ שׁוֹכֵב עַל מִטָּתוֹ לְבֵית הַצִּיּוּן, וְשָׁם הִתְפַּלְּלוּ וְצָעֲקוּ לַה' בִּתְפִלָּתָם בְּלֵב נִשְׁבָּר עַד מְאֹד, וְאָכֵן חָזַר לִבְרִיאוּתוֹ וְיָצָא מִכְּלַל סַכָּנָה עַד שֶׁהִבְרִיא לְגַמְרֵי וְהָיָה הַדָּבָר לְנֵס.

ו - תעג

הָיָה מְפֻרְנָס אֵיזֶה מֶשֶׁךְ זְמַן אֶת אֶחָד וְהָיָה דּוֹאֵג עֲבוּרוֹ מְאֹד וְאַף עַל פִּי כֵן לֹא עָזַר לוֹ הַדָּבָר כִּי הָלַךְ זֶה וְהִלְשִׁין עָלָיו עַל עֲוֹנוֹ הַגָּדוֹל שֶׁמְּלַמֵּד תּוֹרָה לְנָעָרִים וּבָאוּ וּתְפָסוּהוּ, וְהֶעֱנִישׁוּהוּ שֶׁיַּעֲבֹד עֲבוֹדוֹת שֶׁרוּת בְּבֵית הַמִּשְׁפָּט שֶׁבְּאוּמַן מֶשֶׁךְ חֲדָשִׁים יָמִים, וְהָיְתָה עֲבוֹדָתוֹ הַתָּרַת קְשָׁרִים שֶׁנִּסְתַּבְּכוּ בְּחוּטִים וַחֲבָלִים וְהָיְתָה זֹאת עֲבוֹדָה מְפֻרֶכֶת מְאֹד מְאֹד.

ו - תעד

סִפֵּר שֶׁבְּעֵת שֶׁהָיְתָה זוּגָתוֹ, בִּתּוֹ שֶׁל רַבִּי אַהֲרֹן קִיבְּלִיטְשֶׁער זַ"ל נִזְכֶּרֶת לִפְעָמִים מִנִּגּוּנֵי לֵיל שַׁבָּת שֶׁבְּבֵית אָבִיהָ, וְכֵן בְּעֵת יְשִׁבָה בַּשֻּׁלְחָן לַאֲמִירַת הַגָּדָה שֶׁל פֶּסַח וְכַדּוֹמֶה, כְּשֶׁהָיְתָה נִזְכֶּרֶת מִתְּנוּעוֹת הַנִּגּוּן וְהַהִתְלַהֲבוּת שֶׁרָאֲתָה וְזָכְרָה מִבֵּית אָבִיהָ לֹא יָכְלָה לְהִתְאַפֵּק וְהָיְתָה בּוֹכָה לְעַצְמָהּ מֵרֹב גַּעְגּוּעִים וְכִסּוּפִים.

ו - תעה

פַּעַם בְּרִצּוֹתוֹ לְהַדְגִּישׁ כַּמָּה צְרִיכִים לִבְרֹחַ מִלַּעֲשׂוֹת שׁוּם חוֹבוֹת וְהַלְוָאוֹת. אָמַר פַּעַם עַל עַצְמוֹ: מֵעוֹדִי לֹא רָשַׁמְתִּי שׁוּם חוֹב בַּחֲנוּת הַמַּכֹּלֶת וְאַף מִיּוֹם זֶה לְיוֹם הַמְּחֳרָת.

ו - תעו

הִתְאוֹנֵן לְפָנָיו פַּעַם אֶחָד וְאָמַר לוֹ: הִנֵּה בָּאתִי וְהִשְׁתַּטַּחְתִּי עַל צִיּוּן רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ בְּעֶרֶב רֹאשׁ-הַשָּׁנָה כַּנָּהוּג וּמְשׁוּם מָה אֵינִי מַרְגִּישׁ שׁוּם חִיּוּת, וְאֵין לִי שׁוּם חִיּוּת לְפָרֵשׁ שִׂיחָתִי לִפְנֵי ה' כָּרָאוּי. עָנָה לוֹ רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זַ"ל שֶׁסִּבָּה זוֹ נוֹבַעַת מִטַּעַם זֶה שֶׁבִּתְפִלָּתוֹ וּבַקָּשׁוֹתָיו רַק חוֹזֵר וְהוֹלֵךְ וּמְפָרֵט חֶסְרוֹנוֹתָיו וְעִוְּלוֹתָיו שֶׁעָשָׂה בְּמֶשֶׁךְ כָּל הַשָּׁנָה, וְאֵינוֹ מַתְחִיל בְּדִבּוּרָיו לְשַׁבֵּחַ אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל כָּל הַטּוֹבוֹת אֲשֶׁר גָּמַל אוֹתוֹ, וְאִלּוּ מֵעַתָּה יִשְׁתַּדֵּל לְהַתְחִיל בְּדֶרֶךְ זוֹ, דְּהַיְנוּ שֶׁתְּחִלָּה יוֹדֶה לַה' יִתְבָּרַךְ עַל כָּל חֲסָדָיו וְטוֹבוֹת אֲשֶׁר גְּמָלָהוּ וְעַל אֲשֶׁר זָכָה בְּסִיַּעְתָּא דִּשְׁמַיָּא לַעֲשׂוֹת הַרְבֵּה טוֹב, וְאַחַר כָּךְ יַפְצִיר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ שֶׁיְּזַכֵּהוּ לְהִתְעַלּוֹת יוֹתֵר וְיוֹתֵר וְלַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ בִּשְׁלֵמוּת יוֹתֵר, וְאִם יִתְנַהֵג בְּאֹפֶן כָּזֶה יַרְגִּישׁ חִיּוּת וְשִׂמְחָה וְיוּכַל בְּוַדַּאי לְפָרֵשׁ כָּל לִבּוֹ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ כַּהֹגֶן. וְאָכֵן קִבֵּל אֶת עֲצָתוֹ, אַחַר כָּךְ הוֹדָה לוֹ שֶׁהוֹאִיל לוֹ הַדָּבָר מְאֹד.

ו - תעז

סִפֵּר שֶׁזּוֹכֵר אֵיךְ שֶׁהִגִּיעַ לְאוּמַן מִכְתָּב מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּשְׁלַח מֵהרה"ח רַבִּי שְׁמוּאֵל הוֹרְבִיץ זַ"ל וּבְקֹשׁ בְּמִכְתָּב זֶה שֶׁיְּזַכִּירוּ בִּתְפִלָּתָם אֶת בְּנוֹ רַבִּי מֹשֶׁה נַחוּם זַ"ל בְּפָרְטוֹ שָׁם, הֱיוֹת וַהֲרֵי הוּא כְּבָר כְּבֶן חֲמֵשׁ שָׁנִים וְעַל כֵּן יִתְפַּלְּלוּ נָא בַּעֲדוֹ שֶׁיְּזַכֶּה לְהִכָּנֵס בְּדֶרֶךְ רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ שֶׁיִּתְפַּלֵּל לִפְנֵי ה' כָּרָאוּי וְשֶׁיְּזַכֶּה לְקַיֵּם עֲצַת הַהִתְבּוֹדְדוּת מִדֵּי יוֹם.

ו - תעח

הָיָה אוֹמֵר לְעִנְיָן זֶה שֶׁאָנוּ יוֹדְעִים מֵראבר"נ זַ"ל שֶׁהָיָה עוֹזֵב אֶת בֵּיתוֹ מֶשֶׁךְ כָּל יְמוֹת הַשָּׁבוּעַ, וְהָיָה סוֹבֵב וְהוֹלֵךְ בְּהִתְבּוֹדְדוּת מֶשֶׁךְ כַּמָּה יָמִים, וְכֵן רַבִּי עוֹזֵר תַּלְמִיד מוֹהַרְנַ"תְ זַ"ל וְעוֹד עוֹבְדֵי ה' גְּדוֹלִים, שֶׁפְּשׁוּט לוֹ שֶׁהָיוּ נִזְהָרִים בִּתְפִלָּה בְּמִנְיָן, וְלֹא הֶחְסִירוּ חֲלִילָה קְדִישִׁים וּקְרִיאַת הַתּוֹרָה, וּקְדֻשָּׁה, וּבָרְכוּ וְכַדּוֹמֶה. וְאֵינוֹ מַעֲלֶה עַל דַּעְתּוֹ כְּלָל וּכְלָל לַחְשֹׁב

שֶׁהִפְסִידוּם מֶשֶׁךְ שְׁנוֹת יְמֵי עֲבוֹדָתָם הַקְּדוֹשָׁה, אוּלָם יָדְעוּ אֵיךְ לְהִסְתַּדֵּר בָּזֶה כָּל אֶחָד בִּמְקוֹמוֹ.

ו - תעט

סִפֵּר אֵיךְ שֶׁפַּעַם הָיוּ נִזְהָרִים כָּל הַחֲסִידִים הַהוֹלְכִים בְּדַרְכּוֹ הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַצַ"ל, לִבְלִי לֶאֱכֹל כָּלָל וּכְלָל קֹדֶם הַתְּקִיעוֹת שֶׁבְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה. שֶׁפַּעַם בִּילְדוּתוֹ הָיָה נֶחֱלָה וְנֶחֱלַשׁ מְאֹד. וְהָלַךְ אָבִיו זַ"ל לִשְׁאֹל אֶת הָרַב שֶׁבָּעִיר אֵיךְ יִנְהַג עִמּוֹ וְהַאִם יְכוֹלִים לְהַקֵּל עֲבוּרוֹ שֶׁיֹּאכַל לִפְנֵי הַתְּקִיעוֹת.

ו - תפ

הָיוּ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ מַדְגִּישִׁים וְאוֹמְרִים שֶׁכָּל הָעֲבוֹדוֹת וְהַכֹּחוֹת שֶׁמַּכְנִיסִים בִּתְפִלַּת שַׁחֲרִית בְּפְסוּקֵי דְּזִמְרָה וּבִרְכַּת הַמְּאוֹרוֹת וְכוּ' כָּל זֶה הוּא כַּהֲכָנָה לִקְרִאַת הַדְּבֵקוּת הַגְּדוֹלָה שֶׁנִּזְכֶּה לָהּ בִּתְפִלַּת "הַשְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה", וְכָל דְּבֵקוּת הַתְּפִלָּה שֶׁבִּתְפִלַּת י"ח שֶׁהִיא בְּחֶרֶשׁ וּבְדוּמְיָה זוֹכִין לָהּ לְפִי הַצְּעָקוֹת וְהַהִתְאַמְּצוּת וְהַכֹּחוֹת שֶׁמַּכְנִיסִים לִפְנֵי זֶה, הַיְנוּ בְּסֵדֶר הַקָּרְבָּנוֹת וּפְסוּקֵי דְּזִמְרָה וּבִבְרָכוֹת הַתְּפִלָּה וּבְקְרִיאַת שְׁמַע וְכוּ'.

ו - תפא

שָׁמַע אוֹתוֹ פַּעַם אֶחָד בִּתְפִלָּתוֹ בַּכֹּתֶל הַמַּעֲרָבִי אֵיךְ שֶׁמַּפְצִיר בִּתְפִלָּתוֹ וּבְקֵשׁ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יַצִּילֵהוּ מִגַּאֲוָה וְגַדְלוּת, וְטָעַן וְאָמַר: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, עָזְרֵנִי שֶׁלֹּא אַטְעֶה עַצְמִי וְלֹא אֶשְׁכַּח אֶת מְקוֹמִי הָאֱמִתִּי עַל אַף שֶׁאֶשְׁמַע שֶׁמְּשַׁבְּחִים אוֹתִי אֶפִלּוּ אֲלָפִים אֲנָשִׁים, וְלֹא אֶתְבַּלְבֵּל וְאֶדְמֶה לַחֲשׁוֹב שֶׁאוּלַי נְכוֹנִים דִּבְרֵי שִׁבְחָם שֶׁמְּשַׁבְּחִים וּמְפָאֲרִים אוֹתִי וְלֹא אֶטְעֶה לַחֲשׁוֹב שֶׁאָכֵן רָאוּי אֲנִי לָזֶה, וְאָכֵן מַעֲמַדִי כָּזֹאת, חָלִילָה וְחָלִילָה, אֶלָּא שְׁמָרֵנִי וְהַצִּילֵנִי מִזֶּה. וְאַדַּע וְאֶזְכֹּר הֵיטֵב הֵיטֵב אֶת מְקוֹמִי הָאֱמִתִּי כַּמָּה אֲנִי רָחוֹק מִמְּךָ וּמִתּוֹרָתְךָ וּמִקְדֻשַּׁת הַצַּדִּיקִים וְכֵן חָזַר וְהִפְצִיר בִּתְפִלָּתוֹ בִּלְשׁוֹנוֹת אֵלּוּ.

ו - תפב

כְּשֶׁהִתְוַכֵּחַ פַּעַם אֶחָד מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ עִמּוֹ בְּפֵרוּשׁ הַשִּׂיחָה שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ (חיי מוהר"ן סימן שעט) לְרַבִּי נַפְתָּלִי לְעָנְיַן סֵפֶר הַמִּדּוֹת אִם קָאֵי תֹּבֶל "חָבֵר וְיָדִיד, וְאָהוּב, וְנֶאֱמָן" עַל הַסֵּפֶר אוֹ עַל רַבִּי נַפְתָּלִי שֶׁאֵלָיו נֶאֶמְרוּ הַדְּבָרִים. עָמַד רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זַ"ל בְּתֹקֶף עַל דְּבָרָיו שֶׁכִּדְבָרָיו לָמְדוּ וּפֵרְשׁוּ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ בְּאוּמָן, שֶׁכַּוָּנַת רַבֵּנוּ בְּתֵבֶת 'חָבֵר' הָיָה עַל הַסֵּפֶר שֶׁכִּוְּנָה רַבֵּנוּ אֶת הַסֵּפֶר בְּשֵׁם יָדִיד, חָבֵר, אָהוּב וְנֶאֱמָן. וּכְשֶׁשָּׁאַל אוֹתוֹ אֶחָד מַה נִּפְקָא מִנַּהּ אִם קָאֵי עַל הַסֵּפֶר אוֹ עַל רַבִּי נַפְתָּלִי וּמַה בְּכָךְ עַד כְּדֵי לְהִתְוַכֵּחַ בָּזֶה, עָנָה לוֹ רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זַ"ל חִלּוּק דְּבָרִים גָּדוֹל יֵשׁ בְּכָךְ, כִּי אִם קָאֵי הַדָּבָר עַל רַבִּי נַפְתָּלִי הֲרֵי שֶׁרַבִּי נַפְתָּלִי כְּבָר אֵינוֹ עִמָּנוּ בֵּין הַחַיִּים וְאִם כֵּן חָסֵר לָנוּ אָח וְרֵעַ אֱמִתִּי, אוּלָם אִם קָאֵי הַדָּבָר עַל הַסֵּפֶר, הֲרֵי הַסֵּפֶר

נִמְצָא עִמָּנוּ וְעִם כֵּן נִמְצָא אַף לָנוּ כַּיּוֹם חָבֵר וִידִיד אֱמֶת כְּמוֹהוּ. וְאַשְׁרֵנוּ מַה טּוֹב חֶלְקֵנוּ שֶׁזָּכִינוּ לוֹ. וְעָלֵינוּ לְהִשְׁתַּדֵּל לִשְׁמֹר עַל חָבֵר טוֹב כְּמוֹהוּ כָּרָאוּי.

ו - תפג

אָמַר עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה הָאַחֲרוֹן שֶׁהָיָה בְּאוּמַן, דְּהַיְנוּ שְׁנַת תרצ"ט שֶׁהָיָה אָז בְּסַכָּנַת חַיִּים מַמָּשׁ, כַּיָּדוּעַ וְכִמְעַט שֶׁתְּפְסוּהוּ "רֹאשׁ-הַשָּׁנָה זֶה, הוּא הֶחְבִּיב עָלַי מִכָּל עֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ רָאשֵׁי הַשָּׁנִים שֶׁזָּכִיתִי וְהָיִיתִי בְּאוּמַן".

מְנַהֲגִים - נוּסְחָאוֹת

ו - תפד

נֶסַח הַתְּפִלָּה שֶׁהִתְפַּלֵּל רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זַ"ל אֶת תְּפִלַּת הַמִּנְחָה שֶׁל עֶרֶב רֹאשׁ-הַשָּׁנָה הָיָה מְדֻיָּק כְּפִי הַנֻּסָּח שֶׁהִתְפַּלֵּל הַשַּׁ"ץ רַבִּי אַבְרָהָם סוֹפֵר שְׁטֶרִינְהַרְץ זַ"ל.

ו - תפה

רֹב רֻבּוֹ שֶׁל הַנֻּסָּח הַמְקֻבָּל אָצְלֵנוּ כַּיּוֹם בִּתְפִלַּת רֹאשׁ-הַשָּׁנָה וְיוֹם כִּפּוּר הוּא אוֹתוֹ נֻסָּח שֶׁהִתְפַּלֵּל בּוֹ רַבֵּנוּ בְּזִמַּנוּ. וּמֵיֻחָסוֹת לְהָרַב הַמַּגִּיד מִטְּרָהוֹוִיץ זַ"ל.

ו - תפו

נֶסַח הַתְּחִלַּת חֲזָרַת הַתְּפִלָּה שֶׁבְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה וְכֵן נִגּוּן הַהַתְחָלָה שֶׁל "כָּל נִדְרֵי" הוּא מֵהַצַּדִּיק רַבִּי מֹשֶׁה שַׁפִּירָא זַצַ"ל בֶּן הַצַּדִּיק רַבִּי פִּנְחָס מִקָּארִיץ זַצַ"ל.

ו - תפז

נֶסַח הַנִּגּוּן בַּפִּיּוּט "אֲדוֹן עוֹלָם", שֶׁבְּתְפִלַּת רֹאשׁ-הַשָּׁנָה שׁוֹנֶה הוּא מִנֻּסַּח הַנִּגּוּן שֶׁל יוֹם כִּפּוּר וְלֹא כַּנָּהוּג אָצְלֵנוּ הַיּוֹם. וְאָמַר רַבִּי לֵוִי יִצְחָק שֶׁרָצָה לְהַקְפִּיד בָּזֶה וּלְהַנְהִיגוֹ בֵּין אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ אוּלָם לֹא הָיָה בְּכֹחוֹ לְשַׁנּוֹת הַדָּבָר בִּגְלַל שֶׁלֹּא יָדְעוּ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁבְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הַנֻּסָּח הַזֶּה. נֻסָּח זֶה יָדוּעַ הוּא לַבָּקִיאִים, וְהָיוּ מְזַמְּרִים אוֹתוֹ בְּעֵת אֲמִירַת אֲדוֹן עוֹלָם בְּלֵיל יוֹם כִּפּוּר אַחַר תְּפִלַּת עַרְבִית.

ו - תפח

בְּאוּמַן נָהֲגוּ שֶׁמִּסִּיּוּם קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁהַכְּרִיז הַחַזָּן "ה' אֱלֹקֵיכֶם אֱמֶת" לֹא הֵרִים קוֹלוֹ עוֹד עַד הַגִּיעָם כֻּלָּם לְתֵבַת "ה' יִמְלֹךְ לְעוֹלָם וָעֶד - צוּר יִשְׂרָאֵל", וְלֹא כְּמִנְהָגֵנוּ הַיּוֹם. וְכָל זֶה כְּדֵי לָתֵת לַצִּבּוּר לִשְׁפֹּךְ תְּפִלָּתָם בְּכָל לֵב וּבְלִי לְהַפְסִיקָם בְּאֶמְצַע הִתְעוֹרְרוּתָם וּמְשׁוּם כֵּן גַּם לֹא הֶאֱרִיכוּ הַחַזָּנִים בַּנֻּסָּחָאוֹת לְהַפְסִיק הַרְבֵּה אֶת הַקָּהָל מֵרֶצֶף תְּפִלָּתָם הַמִּתְלַהֶבֶת.

ו - תפט

ר"נ מִטּוּלְטְשִׁין זַ"ל הָיָה נוֹהֵג לְנַגֵּן אֶת הַפִּיָּט שֶׁבַּיָּמִים הַנּוֹרָאִים 'מֶלֶךְ עֶלְיוֹן - לַעֲדֵי עַד יִמְלֹךְ', בַּנִּגּוּן הַמּוּשָׁר בְּפִי אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ עַל "י"ק רִבּוֹן עֲלַם וְעַלְמַיָּא" הַיָּדוּעַ לַמְנַגְּנִים.

ו - תצ

בְּנֻסַּח "הַיּוֹם תְּאַמְּצֵנוּ" שֶׁבִּתְפִלַּת רֹאשׁ-הַשָּׁנָה לֹא הָיוּ מְנַגְּנִים אוֹתוֹ בְּנִגּוּן, וְהָיָה הַחַזָּן אוֹמְרוֹ בְּנֻסַּח מְיֻחָד הַיָּדוּעַ לַחַזָּנִים.

ו - תצא

נָהוּג הָיָה בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה שֶׁהַבַּעַל מוּסָף הוּא הָיָה גַּם מִתְפַּלֵּל תְּפִלַּת מַעֲרִיב בְּלֵיל יוֹם טוֹב, וְכֵן בְּיוֹם כִּפּוּר הִתְפַּלֵּל הַבַּעַל מוּסָף תְּפִלַּת כָּל נִדְרֵי וּתְפִלַּת נְעִילָה.

ו - תצב

רַבִּי אַבְרָהָם סוֹפֵר הָיָה נוֹהֵג לְנַגֵּן בַּפִּיּוּט "אָמְנָם כֵּן" שֶׁבִּתְפִלַּת לֵיל יוֹם כִּפּוּר בְּנִגּוּן "י"ק רִבּוֹן עָלַם" הַיָּדוּעַ לַבְּקִיאִים.

ו - תצג

רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זַ"ל בִּתְפִלָּתוֹ תְּפִלַּת נְעִילָה לֹא הִטְרִיחַ אֶת הַצִּבּוּר בַּחֲזָרַת שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת בְּכָל פַּעַם לְהַתְחִיל בְּכָל פַּעַם מִתֵּבוֹת "אֵל הוֹרֵיתָ" וְרַק בְּסִיּוּמוֹ הָיָה מַגְבִּיהַּ קוֹלוֹ כְּדֵי לְכַוֵּן בָּהּ אֶת תְּפִלַּת הַצִּבּוּר וְאָמַר מִפְּרָשׁ שֶׁנּוֹהֵג כֵּן כְּדֵי שֶׁלֹּא לְהַטְרִיחַ אֶת הַצִּבּוּר הָעוֹמְדִים בְּתַעֲנִיתָם.

ו - תצד

בְּאוּמַן לֹא נָהֲגוּ הַכֹּהֲנִים לַעֲלוֹת לַדּוּכָן לְבָרֵךְ אֶת הַקָּהָל כִּי אִם בְּשָׁלֹשׁ רְגָלִים כַּנָּהוּג בְּחוּץ לָאָרֶץ אוּלָם דַּוְקָא כְּשֶׁלֹּא חָל בְּשַׁבָּת, וְאִם חָל בְּשַׁבָּת לֹא עָלוּ, לְבַד מִיּוֹם כִּפּוּר שֶׁחָל בְּשַׁבָּת.

ו - תצה

הַנִּגּוּן הַמּוּשָׁר בְּלֵיל פֶּסַח עַל הַזֶּמֶר "אַדִּיר הוּא" שְׁמַעְתִּי רַבִּי לֵוִי יִצְחָק מֵהַיְהוּדִי הַזֶּה שֶׁהִתְאַכְסֵן אֵצֶל חוֹתְנוֹ שֶׁל רַבִּי אַהֲרֹן קִיבְּלִיטְשֶׁעֶר מִתְּחִלָּתוֹ הָיָה עֲשִׁיר גָּדוֹל וְהֶעֱנִי אַחַר כָּךְ מְאֹד, וְנִצַּל מִכְּרִיתַת רַגְלוֹ בְּזִכּוּת הַמִּקְוֶה (וכמסופר לעיל חלק ה סימן תט).

ו - תצו

נָהֲגוּ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ לִבְלִי לְהִסְתַּפֵּר בִּימֵי הַסְּפִירָה עַד עֶרֶב שַׁבּוּעוֹת מַמָּשׁ. וּכְשִׁיטַת הָאֲרִיזַ"ל הַמְבֹאָר בַּפּוֹסְקִים.

ו - תצז

בְּתִשְׁעָה בְּאָב הָיוּ נוֹהֲגִים לוֹמַר בִּרְכַּת שֶׁעָשָׂה לִי כָּל צָרְכִּי כִּשְׁאָר יְמוֹת הַשָּׁנָה.

ו - תצח

בְּתִשְׁעָה בְּאָב הָיוּ כָּאֵלֶּה שֶׁאָמְרוּ 'תִּקּוּן לֵאָה' בִּלְבַד וְכָאֵלֶּה שֶׁלֹּא אָמָרוּם. וְהָיוּ כָּאֵלֶּה שֶׁדִּלְגוּ עַל פְּסוּקֵי הַתְּהִלִּים שֶׁבְּסֵדֶר הַתִּקּוּן.

ו - תצט

בְּעִנְיַן אֲמִירַת תְּפִלָּה ל"ג שֶׁבִּלְקוּטֵי תְּפִלּוֹת חֵלֶק ב' הַמְיֻסָּד עַל תּוֹרָה ס"ז לְקוּטֵי מוֹהֲר"ן חֵלֶק ב' הֵיוּ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ אוֹמְרִים אוֹתוֹ בְּתִשְׁעָה בְּאָב אַחַר חֲצוֹת הַיּוֹם כִּי מֻחְמַת שֶׁכָּתוּב בּוֹ גַּם נֶחָמוֹת עַל כֵּן לֹא אֲמָרוּהוּ כִּי אִם לְאַחַר חֲצוֹת הַיּוֹם.

ו - תק

כְּשֶׁרָצוּ כַּמָּה מֵהַמְקֹרָבִים הַחֲדָשִׁים לְקַבֵּעַ אֶת הַנֻּסָּח "הֲרֵינִי מְקַשֵּׁר" בְּקִיר הַקְּלוֹיְז שֶׁבְּאוּמַן, אָמְרוּ לָהֶם בְּצַחוּת אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ הַוָּתִיקִים, רַבֵּנוּ בְּשִׂיחוֹת הָר"ן סִימָן רצ"ו צִוָּה לוֹמַר "הֲרֵינִי מְקַשֵּׁר", אֲבָל לֹא צִוָּה לִתְלוֹתוֹ עַל הַקִּיר "דֶּער רַבִּי הָאט גִיהַייסְן זָאגְן אָבֶּער נִישְׁט סִיְזאל הַיינְגֶען".

ו - תקא

בְּאוּמַן לֹא נָהֲגוּ לוֹמַר תִּקּוּן הַכְּלָלִי לֹא בִּלְוָיַת הַמֵּת וְלֹא בְּקִבּוּרָתוֹ, כְּמוֹ כֵן לֹא אֲמָרוּהוּ קֹדֶם הַבְּרִית כְּמוֹ אֵלּוּ הַנּוֹהֲגִים כֵּן כָּאן בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.

ו - תקב

בְּעִנְיַן סֵדֶר תִּקּוּן חֲצוֹת הַמּוּבָא מֵהָאֲר"י זַ"ל לְהַנִּיחַ אֵפֶר מִקְלֶה עַל רֹאשׁוֹ וְיַעֲמֹד אֵצֶל הַמְּזוּזָה וְכוּ'. הָיָה אוֹמֵר רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זַ"ל שֶׁבְּעִנְיָן זֶה יִנְהֹג כָּל אֶחָד כְּפִי הַדִּבָּר שֶׁמְּבִיאוֹ לְהִתְעוֹרְרוּת בְּהִשְׁתַּתְּפוּת נֶפֶשׁ יוֹתֵר. וּכְמוֹ כֵן אִם מַרְגִּישׁ יוֹתֵר הִתְעוֹרְרוּת לוֹמַר הַתִּקּוּן בַּצִּבּוּר יֹאמְרֶנָּה בַּצִּבּוּר וְכַדּוֹמֶה אוּלָם אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ לֹא נָהֲגוּ לְאָמְרוֹ בְּמִנְיָן.

ו - תקג

נָהֲגוּ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁבְּחוּץ לָאָרֶץ לוֹמַר בְּ'תִּקּוּן חֲצוֹת' שֶׁבִּשְׁנַת הַשְּׁמִטָּה הֵן תִּקּוּן רָחֵל וְהֵן תִּקּוּן לֵאָה.

ו - תקד

נָסַח אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ לוֹמַר בַּקַּדִּישׁ תֵּבַת 'יִתְגַּדַּל' בְּצֵירֵי וְלֹא בְּפַתָּח.

ו - תקה

בַּקַּדִּישׁ, אַחַר הַתֵּבוֹת 'שְׁמֵיהּ דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא' לֹא עָנוּ 'אָמֵן', כְּדַעַת הַמְחַבֵּר בְּסִימָן נ"ו ס"ב אֶלָּא אָמְרוּ 'בְּרִיךְ הוּא לְעֵלָּא מִכָּל בִּרְכָתָא'. אוֹ בְּרִיךְ הוּא לְבַד כְּדַעַת הָרַמָ"א שָׁם.

ו - תקו

הָיוּ מַקְפִּידִים לְכַתְּחִלָּה לִקְרוֹת שמו"ת (שְׁנַיִם מִקְרָא וְאֶחָד תַּרְגּוּם) לְאַחַר הַצָּהֳרַיִם שֶׁל יוֹם הַשִּׁשִּׁי וְדָוְקָא לְאַחַר טְבִילַת הַמִּקְוֶה.

ו - תקז
בַּחֲזָרַת הַשַּׁ"ץ בְּלֵיל שַׁבָּת הָיוּ אוֹמְרִים 'וְהַנְחִילֵנוּ וְכוּ' בְּאַהֲבָה וּבְרָצוֹן שַׁבַּת קָדְשְׁךָ' בְּפַתָּח וְלֹא שַׁבָּת בְּקָמַץ.

ו - תקח
בְּלֵיל שַׁבָּת הָיוּ נוֹהֲגִים לָשִׁיר הַזֶּמֶר "שַׁבְּעֵנוּ", פְּעָמִים בַּנִּגּוּן הַמְפֻרְסָם וּפְעָמִים בַּנִּגּוּן הַשֵּׁנִי הַיָּדוּעַ לַבְּקִיאִים.

ו - תקט
נָהֲגוּ הַמִּתְאַכְסְנִים שֶׁהִתְאַכְסְנוּ אֵצֶל בַּעַל הַבַּיִת לוֹמַר קִדּוּשׁ בְּלֵיל שַׁבָּת בְּיַחַד עִם הַמְקַדֵּשׁ (מִלְּבַד נָשִׁים) וּמִטַּעַם שֶׁלֹּא יִהְיֶה אַחַר כְּךָ הֶפְסֵק בֵּין הַנְּטִילָה לְבִרְכַּת "הַמּוֹצִיא" שֶׁיִּצְטָרְכוּ לְהַמְתִּין זְמַן רַב מִדַּי לִבְרִכַּת הַמּוֹצִיא מֻחְמֶצֶת הָאוֹרֵחַ הַמְקַדֵּשׁ לְבַדּוֹ, וְכָל זֶה לִרְצוֹת הָעֲנִיּוּת שֶׁלֹּא הָיָה לָהֶם לֶחֶם מִשְׁנֶה מְיֻחָד עֲבוּר הָאוֹרֵחַ. (ועי' במשנ"ב סי' תפ"ח סק"ח שאין זה לכתחילה).

ו - תקי
בְּנֻסַּח אֲזַמֵּר בִּשְׁבָחִין הָיוּ אוֹמְרִים "נַעֲבֵד לְהוֹן כִּתְרִין" וְלֹא 'נְעַטֵּר' לְהוֹן.

ו - תקיא
נֻסַּח הַנִּגּוּן עַל הַזֶּמֶר 'כָּל מְקַדֵּשׁ שְׁבִיעִי' הוּא עַתִּיק עוֹד מִזְּמַן רַבֵּנוּ זַ"ל, בַּתֵּבוֹת "קוּם קְרָא אֵלָיו", "אֶכֹל בְּשִׂמְחָה" שֶׁבַּזֶּמֶר 'מַה יְדִידוֹת', חוֹזְרִים עֲלֵיהֶם בְּנֻסַּח הַנִּגּוּן ג' פְּעָמִים כַּיָּדוּעַ לַמְנַגְּנִים. וּבְסִיּוּם הַזֶּמֶר שֶׁל "כָּל מְקַדֵּשׁ שְׁבִיעִי" לֹא הָיוּ מַפְסִיקִים אֶלָּא הָיוּ מַסְמִיכִים תֵּכֶף עִם הַתֵּבוֹת תְּשׁוּעַת עוֹלָמִים, אֶת הַזֶּמֶר שֶׁאַחֲרָיו "מְנוּחָה וְשִׂמְחָה".

ו - תקיב
הַזֶּמֶר הַמּוּשָׁר בְּפִי רֹב אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ בְּלֵיל שַׁבָּת עַל "מַה יְּדִידוֹת מְנוּחָתֵךְ", חִבְּרוֹ רַבִּי מֵאִיר לֵייב בְּלֶעכָּער הַנַּפָּח זַ"ל. רַבֵּנוּ בְּעַצְמוֹ שָׁר בְּנֻסָּח אַחֵר הַיָּדוּעַ בֵּין הַמְנַגְּנִים.

ו - תקיג
הַמִּנְהָג שֶׁנּוֹהֲגִים אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ לוֹמַר אֶת הָעֲשָׂרָה מִזְמוֹרִים אַחַר הַתְּפִלָּה בִּתְפִלַּת שַׁחֲרִית שֶׁל שַׁבָּת. הִנְהִיגוּ זֹאת בְּאוּמַן הַמְקֹרָבִים הַחֲדָשִׁים שֶׁהִגִּיעוּ מִפּוֹלַנְיָא, אַחַר מִלְחֶמֶת הָעוֹלָם הָרִאשׁוֹנָה. כִּפְי שֶׁהָיָה נָהוּג בֵּין אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁבְּפוֹלִין.

ו - תקיד
הַנִּגּוּן עַל הַפָּסוּק "וּבְיוֹם הַשַּׁבָּת", חִבְּרוֹ רַבִּי יֶרֶחְם חַזָּן הַמְפֻרְסָם שֶׁהָיָה דָּר בְּאוּמַן בְּדוֹרוֹ שֶׁל רַבִּי נַפְתָּלִי זַ"ל, הוּא הָיָה אָדָם צַדִּיק וְגָדוֹל וּמְפֻרְסָם, וְהָיוּ כָּל תְּנוּעוֹת נִגּוּנָיו בְּכַוָּנָה גְּדוֹלָה וְאַף בְּזֶמֶר זֶה הִדְגִּישׁ אֶת הַתֵּבוֹת "שְׁנֵי כְבָשִׂים", בִּכְפִילוּת לְהוֹרוֹת וּלְהַדְגִּישׁ אֶת

הַמְיֻחָד שֶׁיֵּשׁ בְּקָרְבָּנוֹת מוּסָף שֶׁל שַׁבָּת שֶׁאֵינוֹ כִּשְׁאָר הַיָּמִים טוֹבִים, שֶׁהָיוּ שִׁבְעָה כְּבָשִׂים, וְשַׁבָּת הוּא הַמְיֻחָד בְּקָרְבָּנוֹ "שְׁנֵי כְבָשִׂים" (רֶמֶז זֶה הָיָה אוֹמֵר הרה"ח רַבִּי אֶלְחָנָן סְפֶּקְטוֹר זַ"ל). (וראה עוד בחלק ד' סימן רלה).

ו - תקטו

בְּסִעוּדָה שְׁלִישִׁית שֶׁל שַׁבָּת לֹא הָיוּ מְזַמְּרִים בְּאוּמַן אֶת הַפִּזְמוֹן "י"ק רִבּוֹן עָלַם".

ו - תקטז

הִקְפִּידוּ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ בְּעֵת יָשְׁבָם יַחַד בְּעֵת סְעוּדָה שְׁלִישִׁית שֶׁל שַׁבָּת לִלְמֹד תּוֹרָה בְּלִקּוּטֵי מוֹהֲרַ"ן, בְּלִמּוּדוֹ בְּדַוְקָא, וְלֹא בְּשִׂיחוֹת מוּסָר וְהִתְעוֹרְרוּת שֶׁסְּבִיב עָצָם הַלִּמּוּד הַכָּתוּב בַּסֵּפֶר, כִּי מֻחְמֶּמֶת יוֹתֵר בְּבֵית הַכְּנֶסֶת הִקְפִּידוּ וְהֶחְמִירוּ מֻחְמֶּמֶת קְדֻשַּׁת בֵּית הַכְּנֶסֶת, בְּדַוְקָא עַל עָצָם הַלִּמּוּד כִּפְשׁוּטוֹ.

הָיָה מַקְפִּיד רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זַ"ל לִבְלִי לֶאֱכֹל בְּעֶרֶב רֹאשׁ חֹדֶשׁ סְעֻדַּת הַצָּהֳרַיִם מֵאֲכָל בְּשָׂרִי אֶלָּא הָיָה דּוֹחֶה אוֹתוֹ לָעֶרֶב לְאָכְלוֹ אַחַר תְּפִלַּת עַרְבִית לִכְבוֹד סְעֻדַּת רֹאשׁ חֹדֶשׁ.

ו - תקיז

הָיוּ שֶׁנָּהֲגוּ לוֹמַר נַסַּח הַקַּדִּישׁ שֶׁלִּפְנֵי מוּסָף שֶׁבְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ בְּנִגּוּן שֶׁל שַׁבָּת. וְיֵשׁ שֶׁאָמְרוּהוּ כְּשֶׁל חֹל, אֲבָל לְאַחַר חֲזָרַת הַשַּׁ"ץ אָמְרוּ הַקַּדִּישׁ רַק בְּנַסַּח חֹל.

ו - תקיח

הָיוּ מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁנָּהֲגוּ לוֹמַר בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ "אֵין כֵּאלֹהֵינוּ" כְּשֶׁל שַׁבָּת בְּלִי "הַשִּׁיר שֶׁהַלְוִיִּים הָיוּ אוֹמְרִים" וְכוּ'.

סִיפּוּרֵי צַדִּיקִים זְצוּק"ל

ו - תקיט

הָרַב הָרַמָ"א זַ"ל חַי סַךְ ל"ג שָׁנִים וְחִבֵּר ל"ג סְפָרִים, וּבְהִסְתַּלְּקוּתוֹ כְּשֶׁהִסְפִּידוּהוּ מָנוּ שִׁלְשִׁים וְשֶׁלֹּשׁ שְׁבָחִים בְּהַנְהָגַת רַבָּנוּתוֹ, הַשֶּׁבַח הַל"ג הָיָה, שֶׁפַּעַם אַחַת סָבַב בְּמוֹצָאֵי פּוּרִים בְּכָל הַגֶּטוֹ שֶׁבִּקְרַאקָא וְהִכְרִיז וְאָמַר: "יְהוּדִים אַל תִּשְׁכְּחוּ לְהִתְפַּלֵּל עַרְבִית". כִּי לִפְעָמִים מֵחֲמַת הַשִּׂכְרוּת וְהַשִּׂמְחָה וְהַבִּלְבּוּל שֶׁל הַשִּׂכְרוּת אֶפְשָׁר לִשְׁכֹּחַ הַתְּפִלָּה חַס וְשָׁלוֹם.

ו - תקכ

כְּשֶׁדִּבְּרוּ פַּעַם הַצַּדִּיקִים תַּלְמִידֵי הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב מֵהַמִּתְנַגְּדִים הַמְצִיקִים לָהֶם, הָיָה בֵּינֵיהֶם גַּם הַצַּדִּיק רַבִּי דָּוִד מִיקָאלַיְיבֶער זַצ"ל. וְעָנָה וְאָמַר אֵינִי מִתְכַּוֵּן חָלִילָה בְּדִבּוּרֵי נֶגֶד אֶת הָרַב בַּעַל "הַנּוֹדָע בִּיהוּדָה", "הוּא הֲרֵי הוֹשִׁיט אֶת לִבּוֹ וּמָסְרוֹ בְּמְסִירוּת נֶפֶשׁ לַהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ". "עֶר הָאט דָאךְ אוֹיס גִישְׁטְרֶעקְט זַיין הַארְץ אוּן הָאט זִיךְ מוֹסֵר נֶפֶשׁ גִיוֶוען צוּ

גִּיהַרְגְּתְ וְעוֹרְן פַּאר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ". וְהִתְכַּוֵּן לְמַעֲשֶׂה מְפֻרְסָם שֶׁהָיָה, שֶׁלִּפְנֵי בוֹאוֹ לְכַהֵן כְּרַב בְּפְּרַאג כִּהֵן בָּרַבָּנוּת בָּעִיר בְּרָאד, פַּעַם רָאָה בְּיוֹם שַׁבָּת אֶחָד רָאָה אֶת הַשּׁוֹאֵב מַיִם שֶׁסּוֹחֵב דְּלָיֵי מַיִם עַל כְּתֵפוֹ, גָּעַר בּוֹ וְאָמַר לוֹ "עֲמֹד עַל מְקוֹמְךָ וְאַל תָּזוּז עִם דְּלָיֶיךָ הָלְאָה". אָמַר לוֹ שׁוֹאֵב הַמַּיִם "רַבִּי, מַיִם אֵלּוּ נוֹשְׂאִם אֲנִי אֶל הַפָּרִיץ וְאִם לֹא אַסַּפֵּק לוֹ אֶת הַמַּיִם אַף בְּיוֹם הַשַּׁבָּת יִרְצָחֵנִי נָפֶשׁ". אָמַר לוֹ הָרַב "אַף עַל פִּי כֵן", וְשָׁמַע בְּקוֹלוֹ. לְמָחֳרָת אַחַר הַשַּׁבָּת כְּשֶׁהָלַךְ שׁוֹאֵב הַמַּיִם אֶל הַפָּרִיץ כְּדַרְכּוֹ וְהֵבִיא לוֹ אֶת הַמַּיִם, שְׁאָלוֹ הַפָּרִיץ הֵיכָן הָיִיתָ אֶתְמוֹל וּמַדּוּעַ לֹא הֵבֵאתָ לִי מַיִם, עָנָה לוֹ מֵרֹב אֵימָה: הָרַב צִוָּה עָלַי אֶת הַדָּבָר וַעֲצָרַנִי בְּאֶמְצַע דַּרְכִּי. כְּעַס הַפָּרִיץ וְשָׁלַח אֶת שְׁלִיחָיו לִקְרֹא לָרַב שֶׁיָּבוֹא אֵלָיו תֵּכֶף וּמִיָּד. תֵּכֶף כְּשֶׁנִּכְנַס אֵלָיו הָרַב נֶעֱמַד מוּלוֹ הַפָּרִיץ כְּשֶׁאֶקְדָּחוֹ טָעוּן כְּנֶגְדּוֹ וְאָמַר לוֹ כְּשֶׁהוּא רוֹתֵחַ מִכַּעַס: מַדּוּעַ צִוִּיתָ עַל שׁוֹאֵב הַמַּיִם שֶׁלֹּא יָבִיא אֵלַי אֶת הַמַּיִם? עָנָה לוֹ הָרַב: מִשּׁוּם שֶׁתּוֹרָתֵנוּ מְצַוָּה שֶׁלֹּא יָבִיא" וְאִם חָפֵץ הַנְּךָ מִשּׁוּם כָּךְ לִירוֹת בִּי, יָרֵה בִּי". וּפָתַח לוֹ אֶת לִבּוֹ לְמוּלוֹ כְּאוֹמֵר לוֹ, הִנֵּה לִבִּי לְפָנֶיךָ אִם רְצוֹנְךָ הָרְגֵנִי נָא הָרוֹג, אֲבָל אֲנִי מֵעֶמְדָתִי לֹא אָזוּז. כֻּשְׁרָאָה הַפָּרִיץ אֶת עֹז רוּחוֹ נִרְגַּע וְנֶהְפַּךְ לְגַמְרֵי וּפִיְּסוֹ עַד מְאֹד וְאָמַר לוֹ: רוֹאֶה אֲנִי אֶת עֹז רוּחֲךָ וַאֲנִי מְכֻבָּדְךָ עַל כָּךְ, וּכְאוֹת הָעֲרָכָה עַל הַדָּבָר הִנֵּה יֵשׁ לִי יַעַר עֲצִים גָּדוֹל. יַעַר זֶה צָרִיךְ לְהַכְנִיס כֶּסַף רַב, אוּלַם מִשּׁוּם מָה הַשּׁוֹכְרִים שֶׁאֲנִי מַשְׂכִּיר לָהֶם אֶת הַיַּעַר לֹא מַצְלִיחִים לְטַפֵּל בּוֹ כָּרָאוּי, כְּעֵת כְּשֶׁרָאִיתִי אֶת עֹז וְיִשֶּׁר לִבְּכֶם, סָמוּךְ וּבָטוּחַ אֲנִי שֶׁאַתֶּם תַּצְלִיחוּ לְשַׂקֵּם אוֹתוֹ, וְאָכֵן מַשְׂכִּיר אֲנִי אוֹתָהּ לָכֶם בְּזוֹל רַב. וְאָכֵן הֶחֱזִיקוּ הָרַב מֶשֶׁךְ שָׁלֹשׁ שָׁנִים וְהִרְוִיחַ עַל יָדוֹ סַךְ שֶׁל שֵׁשׁ מֵאוֹת רֶעְנְדְּלִיךְ. וְלֹא רָצָה לְהִשְׁתַּמֵּשׁ וְלֵהָנוֹת מִכֶּסֶף זֶה שֶׁבָּאָה לוֹ מֵהַמְּצִוָּה שֶׁמָּנַע אֶת שׁוֹאֵב הַמַּיִם מִלְּחַלֵּל אֶת הַשַּׁבָּת וְהֶחֱזִירוֹ כֻּלּוֹ לַפָּרִיץ.

ו - תקכא

הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל הָיָה מְזַדְּמֵן מִפַּעַם לְפַעַם אֵצֶל הָרַב "הַנּוֹדָע בִּיהוּדָה" מֵחֲמַת שְׁזוּנָתוֹ שֶׁל הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל הָיְתָה קְרוֹבָתוֹ, פַּעַם אַחַר שֶׁנָּמַר בַּעַל 'הַנּוֹדָע בִּיהוּדָה' אֶת תְּפִלָּתוֹ. נִגַּשׁ אֵלָיו הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב וְאָמַר לוֹ: "תַּרְצֶתֶם אֶכֶן יָפֶה אֶת הַרְמַב"ם, אֲבָל לֹא בְּאֶמְצַע בִּרְכַּת חַנּוּן הַמַּרְבֶּה לִסְלֹחַ?" עָנָה וְאָמַר לוֹ, רַבִּי יִשְׂרָאֵל! בְּמַחְילָה מִכְּבוֹדְכֶם "אֵינִי מִתְעָרֵב בְּעִנְיָנִים שֶׁלָּכֶם אָנָּא מִמְּכֶם אַל תִּתְעָרְבוּ בְּעִנְיָנַי". "אִיר הָאט שַׁיין פַאר־עֶנְטֶפֶּערְט דֶעם רַמְבַּ"ם אֲבָּער נִישְׁט בַּיי 'חַנּוּן הַמַּרְבֶּה לִסְלֹחַ' - אִיךְ מִישׁ זִיךְ נִישְׁט אִין אַיֶיעֶרְע זַאכְן מִישְׁט זַאךְ נִישְׁט אִין מַיְינֶע זַאכְן".

ו - תקכב

מַעֲשֶׂה שֶׁסִּפֵּר הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב: מַעֲשֶׂה בְּמֶלֶךְ גָּדוֹל שֶׁהָיָה לוֹ בְּאַרְמוֹנוֹ אִישׁ נֶגֶן שֶׁהָיָה מְנַגֵּן בְּאֻמָּנוּת גְּדוֹלָה בְּכִנּוֹר, וְהָיָה מֵטִיב בְּנִגּוּנוֹ כָּל כָּךְ עַד שֶׁכָּלְתָה נָפֶשׁ הַמֶּלֶךְ לִשְׁמֹעוֹ בְּכָל עֵת,

וְהָיָה מְבַקֵּשׁ וּמַפְצִיר בּוֹ בְּכָל פַּעַם לְנַגֵּן לְפָנָיו, אוּלָם בְּמֶשֶׁךְ הַזְּמַן וּלְרֹב נִגּוּנוֹ הִרְגִּישׁ הַמֶּלֶךְ שֶׁכְּבָר אֵינוֹ מְנַגֵּן לְפָנָיו כָּרִאשׁוֹנָה, הָלַךְ הַמֶּלֶךְ וְהֶעֱרִים עָלָיו בְּכָךְ שֶׁהִזְמִין וְקָרָא לְפָנָיו שָׂרִים גְּדוֹלִים וַחֲשׁוּבִים וְכֵן מְלָכִים מִמְּדִינוֹת שְׁכֵנוֹת, וְלִכְבוֹדָם הִתְלַהֵב הַמְנַגֵּן מֵחָדָשׁ וְנִגֵּן בְּכָל יְכָלְתּוֹ, עָבַר זְמַן וּכְבָר לֹא הָיָה לַמֶּלֶךְ אֶת מִי לְהַזְמִין כִּי כְּבָר הֵבִיא וְהִזְמִין אֶת כָּל אוֹהֲבָיו וְשָׂרָיו הַקְּרוֹבִים וְהָרְחוֹקִים, וּלְרֹב הִשְׁתּוֹקְקוּתוֹ לִשְׁמֹעַ קוֹל נִגּוּנָיו, בָּדָרָךְ לֹא דָּרָךְ הָלַךְ וְגָרַם לְעִוְּרוֹנוֹ שֶׁל הַמְנַגֵּן, וְהָיָה אוֹמֵר לוֹ בְּכָל פַּעַם כְּשֶׁרָצָה לֵהָנוֹת מִקּוֹל נִגּוּנוֹ "הִנֵּה כְּעֵת הִגִּיעַ לְאַרְמוֹנִי שַׂר חָשׁוּב וְגָדוֹל זֶה", וְהָיָה הַמְנַגֵּן מְנַגֵּן עֲבוּרוֹ נִגּוּנִים נִפְלָאִים בְּכָל יְכָלְתּוֹ כִּי הֶאֱמִין לַמֶּלֶךְ שֶׁאָכֵן שַׂר חָשׁוּב הִגִּיעַ לְפָנָיו, וְכָךְ הָיָה אוֹמֵר לוֹ מִפַּעַם לְפַעַם כְּשֶׁחָפֵץ הָיָה לֵהָנוֹת מִנִּגּוּנָיו. כְּשֶׁסִּיֵּם הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל מַעֲשֶׂה זוֹ אָמַר "הַתּוֹרָה מְשׁוּלָה גַּם הִיא לְמַנְגִּינָה נִפְלָאָה אֲבָל לִזְכּוֹת לִשְׁמֹעַ אוֹתָהּ הֵיטֵב צָרִיךְ הָאָדָם לְהוֹצִיא אֶת הָעִינַיִם לְגַמְרֵי מֵהָעוֹלָם הַזֶּה". "דִּי תּוֹרָה אִיז אַ שַׁיינֶער נִיגּוּן אָבֶּער צוּ הֶערֶן גוּט דָּעם נִיגּוּן דַּארְף מֶען דִּי אוֹיגֶן אִין נַאנְצֶן אַרוֹיס נֶעמֶן פּוּן דִּי וֶועלְט". לִבְלִי לְהַבִּיט אֵלֶיהָ וּלְבִלְתִּי לְהַמְשִׁךְ אַחַר פִּתּוּיֶיהָ וְרַק אָז אֶפְשָׁר לְנַגֵּן אוֹתָהּ וּלְשַׁמְעָהּ וְלֵהָנוֹת מִשִּׁירֶיהָ הֵיטֵב הֵיטֵב.

ו - תקכג

הִתְפָּאֵר פַּעַם הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַצ"ל בְּתַלְמִידוֹ הַגָּאוֹן הַצַּדִּיק בַּעַל הַ"תּוֹלְדוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף", וְאָמַר "אִלְמָלֵא בָּאתִי לָעוֹלָם רַק לְהָבִיא לַהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּזֶה יוֹסֵלֶ'ע כְּבָר הָיָה כְּדַאי". "אוֹיבּ אִיךְ וָואלְט נִישְׁט גִיבּיריינְגְט צוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ נָאר אַזָא יוֹסֵלֶ'ע אִיז שׁוִין אוֹיךְ כְּדַאי".

ו - תקכד

כְּשֶׁהָיָה פַּעַם הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל בְּאוּמַן רָאָה בְּרוּחַ קָדְשׁוֹ בְּמַעֲלַת הַצַּדִּיק רַבִּי דָּוִד חַזָּן שֶׁהָיָה דָּר שָׁם, כִּי הָיָה צַדִּיק נִסְתָּר וְהָיְתָה לוֹ מְעָרָה נִסְתֶּרֶת מִחוּץ לָעִיר שֶׁהָיְתָה מְעָרָה עֲמֻקָּה מְאֹד וְשָׁם הָיָה עוֹבֵד אֶת ה'. וְאָמַר לוֹ בֵּין דִּבְרֵיו: יְהוּדִים רַבִּים עוֹד יִנָּצְלוּ תַּחַת אַבְנָטְךָ. "אוּנְטֶער דַּיין נַארְטֶל וֶועלְן זִיך רַאטִיוֶועלְן אַסַאךְ אִידְן", וְאָכֵן כָּךְ הָיָה, שֶׁשָּׁנִים אַחַר כָּךְ בְּעֵת הַפְּרָעוֹת שֶׁהָיָה בְּחֹדֶשׁ תַּמּוּז שְׁנַת תקכ"ח בָּרַח הוּא עִם עוֹד שִׁשָּׁה עָשָׂר יְהוּדִים לַמְּעָרָה וְשָׁהוּ שָׁם כָּל מֶשֶׁךְ שִׁלְשֶׁת הַיָּמִים שֶׁל הָרְצִיחוֹת שֶׁרָצְחוּ הַקּוֹזָקִים הַפָּרָאִים בַּיְּהוּדִים, וְשָׁמְעוּ מֵהַמְּעָרָה אֶת קוֹל הַזְּעָקוֹת וְהַצְּעָקוֹת שֶׁל הַנֶּהֱרָגִים. אַחַר כָּךְ כְּשֶׁיָּצְאוּ מֵהַמְּעָרָה רָאוּ אֶת כָּל הַנִּרְצָחִים וְאֶת שֶׁפֶךְ הַדָּם הָרַב שֶׁנִּשְׁפַּךְ מִדַּם יִשְׂרָאֵל הַכְּשֵׁרִים שֶׁמָּסְרוּ נַפְשָׁם עַל קִדּוּשׁ ה', כִּי הָיוּ הַנִּרְצָחִים רַבִּים כָּל-כָּךְ שֶׁאַחַר שֶׁחֻפְּרוּם בִּשְׁנֵי בּוֹרוֹת גְּדוֹלִים לֹא הִסְפִּיק הַדָּבָר וְנֶעֶרְמוּ מֵהַגּוּפוֹת כִּשְׁנֵי גְּבָעוֹת, וְכִסּוּם בְּעָפָר בִּמְקוֹמָם מֵחֲמַת שֶׁלֹּא יָכְלוּ לְפַנּוֹתָם. בֵּין שְׁנֵי תִּלֵּי עָפָר אֵלּוּ עוֹבֵר הַגַּיְא שֶׁלְּמַטָּה מִצִּיּוּן רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ. וְאָז חִבֵּר רַבִּי דָּוִד אֶת הַקִּינָה הַמַּתְחֶלֶת "וַיְקוֹנֵן דָּוִד", שֶׁבּוֹ פֵּרֵט אֶת זְוָעוֹת הָרְצִיחוֹת, וְהָיוּ נוֹהֲגִים לִקְרוֹתוֹ

בְּאוּמַן בַּצָּבוּר עַד לַדּוֹר הָאַחֲרוֹן בְּיָמִים ו' ז' ח' תַּמּוּז לִפְנֵי קַדִּישׁ תִּתְקַבֵּל שֶׁאַחַר אַשְׁרֵי וּבָא לְצִיּוֹן שֶׁבִּתְפִלַּת שַׁחֲרִית.

סִבַּת הֶרְצִיחוֹת הֵחֵל בְּעֵת שֶׁ'גָּאנְטֶע' הָרָשָׁע מָרַד בַּפָּרִיצִים וְהָלַךְ יָד בְּיָד עִם הָאִכָּרִים מִכְּפָר לְכְפָר וּבְדַרְכָּם רָצְחוּ אֶת כָּל בַּעֲלֵי הָאֲחוּזוֹת וְאֶת הַפָּרִיצִים וְהַגְּרָפִים. וּמֵחֲמַת שֶׁיַּד הַיְּהוּדִים הָיְתָה טוֹבָה עִם הַפָּרִיצִים הָיְתָה סִבָּה זוֹ מַסְפֶּקֶת לְהָרְשָׁעִים הָרוֹצְחִים לִרְצֹחָם נָפֶשׁ, הי"ד.

ו - תקכה

נוֹהֵג הָיָה הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל לֵעָמֹד בְּעֵת הַתְּפִלָּה אֵצֶל הָעַמּוּד סָמוּךְ לַחַזָּן, (עַמּוּד זֶה פֹּרַק אַחַר הִסְתַּלְּקוּתוֹ לַחֲתִיכוֹת, כְּדֵי שֶׁלֹּא יַעֲמֹד אַחֵר עַל מְקוֹמוֹ). וְהִנֵּה הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל לֹא הָיָה מִתְפַּלֵּל בְּשׁוּם פַּעַם כִּשְׁלִיחַ צִבּוּר מִלִּבּוֹ בִּתְפִלּוֹת "טַל וְגֶשֶׁם", וְסִפֵּר הָרַב הַמַּגִּיד זַ"ל שֶׁפַּעַם לִפְנֵי שֶׁנִּגַּשׁ לְהִתְפַּלֵּל כִּשְׁלִיחַ צִבּוּר הָלַךְ עִמּוֹ לַחֶדֶר הַסָּמוּךְ, שֶׁשָּׁם הָיוּ סִפְרֵי לִמּוּדָיו וַחֲדַר עֲבוֹדָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה כְּדֵי לְהָבִיא וְלַעֲזֹר לוֹ בִּלְבִישַׁת הַקִּיטֶל (בֶּגֶד לָבָן) שֶׁמִּתְפַּלֵּל בּוֹ הַחַזָּן כַּנַּהוּג וְאָמַר "כְּשֶׁאַךְ רַק נָגַעְתִּי בַּבֶּגֶד כְּשֶׁסִּיַּעְתִּי לוֹ לְלָבְשׁוֹ נָפַל עָלַי פַּחַד כָּזֶה וְיִרְאָה כָּזוֹ עַד שֶׁלֹּא יָדַעְתִּי מַה לִּי". וּמִזֶּה נוּכַל לִלְמֹד מְעַט מִגֹּדֶל יִרְאָתוֹ שֶׁל הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל בְּעַצְמוֹ. חֶדְרוֹן זֶה הָיָה מְכֻנֶּה אַחַר שָׁנִים בְּשֵׁם "חַדְרוֹ שֶׁל הַמַּגִּיד", כִּי כְּשֶׁהָיָה חוֹלֶה לֹא נָתְנוּ לְשׁוּם אָדָם לְהִתְקָרֵב אֵלָיו, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִכְבַּד חָלְיוֹ, וְהָיָה שׁוֹכֵב בְּחֶדֶר זֶה.

ו - תקכו

אָז הָיָה גַּם הַמַּעֲשֶׂה עִם הַגְּרָף שֶׁל עִיר אוּמַן, שֶׁלְּרֹב מְצוּקָתָם שֶׁל הַיְּהוּדִים הַנִּרְדָּפִים בָּרְחוּ רַבִּים מִתּוֹשָׁבֵי הַכְּפָרִים שֶׁסְּבִיבוֹת אוּמַן אֶל אֲחוּזָתוֹ, בְּתִקְוָתָם שֶׁיִּנָּצְלוּ עַל יָדוֹ, כִּי שָׁם הָיָה לוֹ מִבְצָר סָגוּר וּמֻקָּף בְּחוֹמָה עַל בְּרֵיחַ, וּכְשֶׁהִגִּיעַ גָּאנְטֶע עִם חֵילוֹתָיו לַמִּבְצָר, פָּנָה וְאָמַר לְהַגְּרַאף שֶׁבְּאִם לֹא יִפְתַּח לוֹ אֶת דַּלְתוֹת הַחוֹמָה, אָזַי כְּשֶׁיִּפְרֹץ בְּכֹחוֹתָיו הוּא אֶל תּוֹךְ הַמִּבְצָר יַהֲרֹג תְּחִלָּה אֶת בִּתּוֹ הַיְחִידָה שֶׁנִּקְרְאָה בְּשֵׁם 'סוֹפְיָה', וְהַגְּרַף לְרֹב פַּחְדּוֹ פָּתַח לוֹ אֶת דַּלְתוֹת הַמִּבְצָר, וְהוּא לֹא עָמַד בְּדִבּוּרוֹ וְהָרַג אֶת בִּתּוֹ, וּלְאַחֲרֶיהָ הָרַג אֶת כָּל הַיְּהוּדִים הַנֶּחְבָּאִים שָׁם.

וְהֶעֱמִיד אָז בְּבֵית הַכְּנֶסֶת הַגָּדוֹל שֶׁבָּעִיר, חֻפָּה וּצְלָב עוֹמֵד בְּתוֹכוֹ, וְנָתַן בְּאֹפֶן זֶה לְהַיְּהוּדִים לִבְחֹר לְעַצְמָם חַיִּים אוֹ מָוֶת, בְּאָמְרוֹ שֶׁכָּל אֶחָד שֶׁרַק יַסְכִּים לַעֲבֹר דֶּרֶךְ הַחֻפָּה שֶׁהֶעֱמִיד לֹא יְמִיתוּהוּ אַף אִם לֹא יִשְׁתַּחֲוֶה מַמָּשׁ לַצְּלָב וּמִי שֶׁלֹּא יַעֲבֹר יִרְצְחוּהוּ נָפֶשׁ. וְלֹא הִסְכִּים שׁוּם אֶחָד מֵהַיְּהוּדִים לִכְרֹעַ לַבַּעַל וְלַעֲבֹר תַּחַת הַחֻפָּה, וְהָרְגוּ אֶת כֻּלָּם, לְמַעְלָה מִשִּׁשִּׁים אֶלֶף יְהוּדִים טַף וְנָשִׁים הי"ד. (וכמובא לעיל חלק ה' סימן תסא).

ו - תקכז

הִגִּיעַ פַּעַם הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב עִם הַחֶבְרַיָּא לְאֵיזֶה מָקוֹם וּבְעָבְרָם רָאוּ אֵיזֶה יְהוּדִי עִם הָאָרֶץ יוֹשֵׁב וְאוֹכֵל בִּלְהִיטוּת בְּשַׂר בְּהֵמָה, נִפְלַט מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ, וְאָמַר, הַבִּיטוּ וּרְאוּ אֵיךְ שֶׁבִּלְהִיטוּתוֹ לְמַאֲכַל מִבְּשַׂר הַבְּהֵמָה נֶחֱקַק בְּפָנָיו צוּרָתָהּ שֶׁל הַבְּהֵמָה מַמָּשׁ. כִּי כַּיָּדוּעַ בְּשֵׁם הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב שֶׁאָמַר שֶׁבְּמָקוֹם שֶׁחוֹשֵׁב הָאָדָם שָׁם הוּא.

ו - תקכח

שָׁאַל פַּעַם הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב אֶת תַּלְמִידָיו מַה מְסַפְּרִים אַחֲרָיו הַבְּרִיּוֹת, אָמְרוּ לוֹ שֶׁיֵּדַע שֶׁשָּׁמְעוּ הוֹלֵךְ בְּכָל הַמְּדִינוֹת עַל מַעֲשָׂיו וְנִפְלְאוֹתָיו הַגְּדוֹלוֹת, עָנָה וְאָמַר: אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא עָשָׂה וְהִצְלִיחַ יוֹתֵר מִמֶּנּוּ כִּי בְּשִׁבְחוֹ נֶאֱמַר (בזמירות מוצאי שבת) "אִישׁ סָחוּ אַחֲרָיו ה' הוּא הָאֱלֹקִים", וְהֵינוּ שֶׁחָזְרוּ הַבְּרִיּוֹת לְמוּטָב וְצָעֲקוּ מֵחָמַתּוֹ בְּרַאוֹתָם גְּדֻלָּתוֹ "ה' הוּא הָאֱלֹהִים", "וּמִמֶּנִּי" הִפְטִיר כְּמִתְאוֹנֵן "מְסַפְּרִים מַעֲשָׂה". כִּי הָעִקָּר מַעֲלַת סִפּוּרִים מֵהַצַּדִּיק הוּא מִצִּדְקוּתוֹ וְלֹא מִמּוֹפְתָיו גְּרִידָא.

ו - תקכט

הִגִּיעַ פַּעַם הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב אֶל יְהוּדִי אֶחָד וּבֵין דִּבּוּרָם שְׁאָלוֹ הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב מִמַּה פַּרְנָסָתְךָ? עָנָה לוֹ פַּרְנָסָתִי הוּא הֱיוֹת שֶׁיֵּשׁ לִי סוּס נִפְלָא בְּיוֹתֵר שֶׁאֲנִי עוֹבֵד עִמּוֹ וְסוּס זֶה לְמַזְלִי הַטּוֹב הִנּוֹ סוּס בָּרִיא בְּיוֹתֵר. וְכָךְ הָלַךְ וְהִפְלִיג בְּמַעֲלַת סוּסוֹ הַבָּרִיא. שְׁאָלוֹ הַבַּעַל שֵׁם טוֹב: הַאִם זָכוּר לְךָ אֵיזֶה יְהוּדִי שֶׁנִּשְׁאַר חַיָּב לְךָ סְכוּם נִכְבָּד אוּלַם כְּבָר שָׁבַק חַיִּים וְהָלַךְ לְעוֹלָמוֹ? וְאָמַר: אָכֵן הָיָה לִי חֵבֶר אֶחָד כָּזֶה שֶׁהָיָה חַיָּב לִי כֶּסֶף, וּמֵת וְהָלַךְ לְעוֹלָמוֹ בְּטֶרֶם פָּרְעוֹנוֹ, הִפְצִיר בּוֹ הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב שֶׁיִּמְחֹל לוֹ לְנִמְרֵי עַל חוֹבוֹ עַד שֶׁנַּעֲנָה לוֹ, וְכָתַב וְחָתַם שְׁטַר מְחִילָה עַל כָּל חוֹבוֹ וְקָרַע אֶת שְׁטַר חוֹבוֹ. וְתֵכֶף וּמִיָּד אַחַר כָּךְ נָפַל הַסּוּס מֵת. הִתְחִיל הַלָּה לִבְכּוֹת לִפְנֵי הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב מָה עָשִׂיתָם לִי וּמֵאַיִן אֶקַּח כָּעֵת פַּרְנָסָה. עָנָה הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב וְאָמַר לוֹ סוּס זֶה הָיָה חֲבֵרְךָ שֶׁבָּא בְּגִלְגּוּל בְּסוּס זֶה, וְעָבַד אֶצְלְךָ כְּדֵי לִפְרֹעַ לְךָ אֶת חוֹבוֹ וְכָעֵת שֶׁמָּחַלְתָּ לוֹ מִמֵּילָא הִתְפַּגֵּר.

ו - תקל

בִּזְמַנּוֹ שֶׁל הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב ז"ל דָּר בְּמֶעזְבּוּז יְהוּדִי תַּלְמִיד חָכָם וְחָשׁוּב, אוּלָם מִשּׁוּם מָה לֹא הֶעֱרִיכוּ אוֹתוֹ הַבְּרִיּוֹת, וְהָיָה הַדָּבָר לְפֶלֶא עַד שֶׁשָּׁאַל הוּא עַצְמוֹ אֶת הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב לְפֵּשֶׁר דָּבָר זֶה. אָמַר הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב לַאֲנָשָׁיו הִכָּנְסוּ לְבֵיתוֹ בִּימוֹת הַחֹרֶף וְתִרְאוּ אִם קַר אֶצְלוֹ בַּבַּיִת, וּכְשֶׁבִּקְרוּ בְּבֵיתוֹ רָאוּ שֶׁאֵכֶן קַר בּוֹ מְאֹד וְאֵינוֹ מְחַמֵּם כַּיָּאוּת אֶת דִּירָתוֹ. עַל אַף הַיְכֹלֶת שֶׁהָיָה לוֹ לַדָּבָר, הִפְטִיר הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב וְאָמַר "בַּיִת קַר יְהוּדִי קַר", "אַ קאלְטֶע שְׁטוּב אַ קאלְטֶער יוּד". שֶׁמַּחֲמַת קַמְצָנוּתוֹ שֶׁאֵינוֹ דּוֹאֵג לֶהֱנוֹת מִמָּמוֹנוֹ

אַף עֲבוּר מַחְסוֹרוֹ הַקָּשֶׁה, עַל כֵּן נוֹהֲגִים בּוֹ גַּם כָּךְ הַבְּרִיּוֹת, בְּמִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה. כְּמוֹ כֵן אָמַר פַּעַם לְעִנְיַן אֵלּוּ שֶׁשִּׁנּוּ לְבוּשָׁם מִמְּעִיל אָרֹךְ לִמְעִיל קָצָר "אַ קוּרצָע בֶּגֶד אַ קוּרצָער יוּד". (בֶּגֶד קָצָר - יְהוּדִי קָצָר).

ו - תקלא

הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַצ"ל נִפְטַר לְבֵית עוֹלָמוֹ בִּשְׁנַת תק"כ בְּיוֹם שְׁבוּעוֹת בֵּין תְּפִלַּת שַׁחֲרִית לְמוּסָף.

ו - תקלב

אַחַת מִתַּקָּנוֹתָיו שֶׁהִנְהִיג הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב בְּהֵיוֹתוֹ בְּעִיר אוּמַן הָיָה שֶׁבִּפְטִירַת אָדָם לֹא הָיוּ בָּנָיו מְלַוִּים וְהוֹלְכִים אַחַר מִטָּתוֹ אֶלָּא הָיוּ מַקְדִּימִים וְהוֹלְכִים לְבֵית הַקְּבָרוֹת וּמַמְתִּינִים לוֹ שָׁם, וְאַחַר טָהֳרָתוֹ כְּשֶׁהֵבִיאוּהוּ לְבֵית הַקְּבָרוֹת הָיוּ בָּנָיו עוֹמְדִים בְּצַד בֵּית הַקְּבָרוֹת וְאוֹמְרִים שָׁם קַדִּישׁ אַחֲרָיו. וְנֹהַג זֶה נָהֲגוּ שָׁם כָּל הַיָּמִים.

ו - תקלג

רַבִּי גֵּרְשׁוֹן קִיטְיֶווער זַ"ל אַחַר שֶׁבָּרַח מֵהַפַּרְנָס שֶׁבָּעִיר בָּרְאד מֵחֲמַת שֶׁהוֹצִיא בִּפְסַק דִּין שֶׁם רַע עַל אִשְׁתּוֹ, כַּמְפֹרָסָם מַעֲשֶׂה זֶה אֵיךְ שֶׁהִצְטָרֵף יַחַד עִם הַנּוֹדָע בִּיהוּדָה וּבַעַל "מֵאִיר נְתִיבִים" לֶאֱסֹר אֶת אֵשֶׁת הַפַּרְנָס לְחַיּוֹת עִמּוֹ. וּתְבָעָם הַפַּרְנָס עַל הוֹצָאַת הַדִּבָּה לְפָנֵי הַשִּׁלְטוֹנוֹת וּפָסְקוּ דִּינָם לְשַׁלֵּם יַחַד שְׁלֹשׁ מֵאוֹת רֶבֶל כְּעֹנֶשׁ בִּשֶּׁת, אוֹ עֹנֶשׁ מֵאָה מַלְקוּת לְכָל אֶחָד. וּבַעַל הַנּוֹדָע בִּיהוּדָה שִׁלֵּם אֶת הַקֶּנֶס בְּסַךְ מֵאָה מֵאוֹת רוּבֶל. כִּי הָיָה בַּעַל יְכֹלֶת וּבַעַל מֵאִיר נְתִיבִים קִבֵּל עָנֶשׁ מַלְקוּת עַל שֶׁלֹּא הָיָה לוֹ לְשַׁלֵּם וְרַבִּי גֵּרְשׁוֹן קִיטְיֶווער זַ"ל, מֵחֲמַת עֲנִיּוּתוֹ שֶׁלֹּא הָיָה לְשַׁלֵּם אֶת הָעֹנֶשׁ בָּרַח. וּבְדֶרֶךְ מְנוּסָתוֹ הָיָה צָרִיךְ לְדַלֵּג וְלַעֲבֹר אֶת גֶּדֶר הַגְּבוּל שֶׁהָיָה בֵּין שְׁנֵי הַמְּחוֹזוֹת שֶׁבַּמְּדִינָה. וְלֹא הִצְלִיחַ בְּכֹחוֹ לַעֲקֹר לוּחַ עֵץ מֵהַגֶּדֶר שֶׁיּוּכַל לַעֲבֹר דַּרְכּוֹ וְלָנוּס, עַד שֶׁבָּא אֵלָיו אָדָם אֶחָד וְעָקַר עֲבוּרוֹ אֶת הַגֶּדֶר וְיָכוֹל הָיָה לַעֲבֹר אֶת הַגֶּדֶר. וּכְשֶׁנִּכְנַס אַחַר כָּךְ אֶל הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל אָמַר לוֹ "הִטְרַחְתָּ אֶת אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא שֶׁיַּעֲזֹר לְךָ לַעֲקֹר אֶת הַגֶּדֶר". "דוּ הָאסְט מַטְרִיחַ גִּיוֶוען אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא עֶר זָאל דִּיר הֶעלְפוּן אוֹיס רַייְסָן דֶעם פַּארְקָן".

ו - תקלד

הָיָה אֶחָד מִתַּלְמִידֵי הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב הַגְּדוֹלִים שֶׁלֹּא קִבְּרוּ אֶצְלוֹ אֶת בְּנוֹ שֶׁנִּפְטַר סָמוּךְ לִפְטִירָתוֹ אֶלָּא הִנִּיחוּ אֶצְלוֹ מָקוֹם פָּנוּי לְזוּגָתוֹ וּלְאַחֲרֶיהָ קִבְּרוּ אֶת בְּנוֹ, בְּהַטְעִימָם בְּצַחוּת שֶׁלְּרֹב קְדֻשָּׁתוֹ הַגְּדוֹלָה שֶׁל הָאָב אֵין הוּא יָכוֹל לָרֶדֶת וּלְהַשְׁפִּיעַ לִבְנוֹ, וְצָרִיךְ אֶת הָאֵם בָּאֱמְצַע שֶׁדַּרְכָּהּ יוֹכֶל לְצַמְצֵם עַצְמוֹ כְּדֵי שֶׁיּוּכַל בְּנוֹ לְקַבֵּל מִמֶּנּוּ.

ו - תקלה

כְּשֶׁאָמְרוּ לְצַדִּיק אֶחָד שֶׁאוֹמְרִים בָּעוֹלָם שֶׁכְּשֶׁיּוֹשְׁבִים בְּמוֹצָאֵי שַׁבַּת קֹדֶשׁ לְסָעוּדַת "מְלַוֶּה מַלְכָּה" וּמְסַפְּרִים סִפּוּר מַעֲשֶׂה מֵהַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל הֲרֵי הוּא סְגֻלָּה לְפַרְנָסָה, עָנָה וְאָמַר אֱמֶת וְנָכוֹן הוּא אֲבָל נֶאֱמַר בְּשֶׁלֹּשׁ טָעֲיוֹת, א. לֹא רַק כְּשֶׁמְּסַפְּרִים בְּמוֹצָאֵי שַׁבַּת אֶלָּא בְּכָל עֵת. ב. וְלֹא רַק כְּשֶׁמְּסַפְּרִים מֵהַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב אֶלָּא מִכָּל הַצַּדִּיקִים. ג. וְלֹא שֶׁמּוֹעִיל רַק לְפַרְנָסָה אֶלָּא לְכָל הַדְּבָרִים הַנִּצְרָכִים.

ו - תקלו

בְּלִקּוּטֵי מוֹהַר"ן חֵלֶק ב' סִימָן מ"ח וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: וּמֶה עָשָׂה הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב עַל הַיָּם כְּשֶׁהֶסִיתוֹ הַבַּעַל דָּבָר לַעֲבֹר עַל דָּת, עַד כָּאן.

מְסֻפָּר שֶׁהָיָה זֶה נִסָּיוֹן שֶׁל שִׁמְד שֶׁעָמַד בּוֹ הַבַּעַל שֵׁם טוֹב, בַּנִּסָּיוֹן הַקָּשֶׁה שֶׁהָיָה בִּבְחִינַת הַנֶּאֱמַר אֵצֶל דָּוִד "כִּי גֵרְשׁוּנִי הַיּוֹם מֵהִסְתַּפֵּחַ בְּנַחֲלַת ה' לֵאמֹר לֵךְ עֲבֹד אֱלֹהִים אֲחֵרִים" (שמואל א, כו, יט) רח"ל, וְאַף עַל פִּי כֵן לֹא נָפַל בְּרוּחוֹ לְהִתְיָאֵשׁ חַס וְשָׁלוֹם. (נכפל לעיל בח"ב, סעיף רפ"ד).

ו - תקלז

יָדוּעַ הַדָּבָר שֶׁאֶחָד מֵהַהִנְהָגוֹת שֶׁהִנְהִיג הָרַב הַמַּגִּיד זַצַ"ל אֶת הָרַב "בַּעַל הַתַּנְיָא", זַצַ"ל הָיָה שֶׁיִּקְרָא קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁעַל הַמִּטָּה כְּשֶׁהוּא מְעֻטָּף בְּמַלְבּוּשׁ עֶלְיוֹן וְחָגוּר בְּאַבְנֵט, וְאֵכֶן גַּם אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ הַזְּהִירִים כְּרַבִּי אַהֲרֹן קִיבְּלִיטְשֶׁער זַ"ל וְעוֹד רַבִּים נָהֲגוּ כָּךְ, וְהָיָה סֵדֶר קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁלָּהֶם עֲבוֹדָה רַבָּה וְשָׁהוּ בַּאֲמִירָתָהּ זְמַן רַב.

ו - תקלח

הַצַּדִּיק רַבִּי מָרְדְּכַי מִזַּאסְלַאב זַצַ"ל הַמְכֻנֶּה רַבִּי מָרְדְּכַי זַאסְלַאבֶּער הָיָה מְשֻׁרַת כְּחַזָּן אֵצֶל הַמַּגִּיד מִמֶּעזְרִיטְשׁ זַצַ"ל, וְהָיָה מִתְפַּלֵּל עִם 'מְשׁוֹרֵר' שֶׁעָמַד עַל יָדוֹ וְסִיַּע לוֹ בִּתְפִלָּתוֹ, רַבִּי מָרְדְּכַי זֶה הָיָה אָדָם צַדִּיק וְקָדוֹשׁ וּכְשֶׁבִּקֵּשׁ מִמֶּנּוּ הַמַּגִּיד שֶׁיָּבוֹא לְהִתְפַּלֵּל אֶצְלוֹ בְּיָמִים נוֹרָאִים, בִּקֵּשׁ עֲבוּר זֶה סְכוּם הָגוּן. אָמַר לוֹ הַמַּגִּיד בִּלְשׁוֹן שְׁאֵלָה "נְיט פְּרָאסְטַאוְסְקִי"? "וְכִי אֵינְךָ צָרִיךְ אוֹתִי לְסַיּוּעַ לְהַעֲלָאַת הַתְּפִלָּה? כְּאוֹמֵר לוֹ שֶׁמְּשׁוּם כֵּן אֵינוֹ נָכוֹן שֶׁיְּבַקֵּשׁ סְכוּם נִכְבָּד כָּזֶה. כִּי הוּא (הַמַּגִּיד) מְסַיֵּעַ לוֹ לְהַעֲלָאַת הַתְּפִלָּה לִמְקוֹמָהּ. עָנָה לוֹ רַבִּי מָרְדְּכַי בְּנִיחוּתָא 'לֹא אֵינִי צָרִיךְ לְסִיּוּעֲךָ אֲנִי יָכוֹל לְהַעֲלוֹת הַתְּפִלָּה לְבַד'. אִם כֵּן הִפְטִיר הַמַּגִּיד, שָׁוֶה אַתָּה אֶת הַסַּךְ שֶׁבִּקַּשְׁתָּ וְנָתַן לוֹ.

ו - תקלט

פַּעַם הִתְפַּלֵּל ר' מָרְדְּכַי כְּשֶׁלִּיחַ צִבּוּר אֵצֶל הַצַּדִּיק רַבִּי אֱלִימֶלֶךְ מִלִּיזֶענְסְק זַ"ל וְהִתְפַּלֵּל בְּהִתְלַהֲבוּת כָּזוֹ עַד שֶׁחָשַׁשׁ רַבִּי אֱלִימֶלֶךְ לְחַיָּיו, וְלֹא הָיְתָה לוֹ בְּרֵרָה עַד שֶׁנִּגַּשׁ לְמְשׁוֹרֵר

שֶׁהָיָה מְסַיֵּעַ לוֹ וְהֶעֱבִירוֹ מֵאֶצְלוֹ וְהִפְסִיק הַמְשׁוֹרֵר הַמְסַיֵּעַ, וְאָז כְּשֶׁלֹּא יָכוֹל הָיָה הַחַזָּן לְהַמְשִׁיךְ לְבַדּוֹ אֶת תְּפִלָּתוֹ חָזַר לְחִיּוּתוֹ.

כְּשֶׁנִּסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם הָיָה זֶה בְּיוֹם שִׁשִּׁי, תֵּכֶף אַחַר הַלְוָיָתוֹ בָּא הַמְשׁוֹרֵר הַמְסַיְּעוֹ לְבֵיתוֹ וְאָמַר לְזוּגָתוֹ: רַבִּי מָרְדְּכַי הַחַזָּן נִפְטַר, וְכָעֵת יְכַבְּדוּ אוֹתוֹ בַּשָּׁמַיִם לְהִתְפַּלֵּל "קַבָּלַת שַׁבָּת" וְהוּא לֹא יוּכַל לְהִתְפַּלֵּל לְבַד עַל כֵּן מֻכְרָח גַּם אֲנִי לְהִסְתַּלֵּק וְצִוָּה לְזוּגָתוֹ שֶׁתָּכִין עַצְמָהּ לַדָּבָר וְלֹא עָבַר שָׁעָה מוּעֶטֶת וְשָׁבַק גַּם הוּא חַיִּים זַצַ"ל.

ו - תקמ

הַצַּדִּיק רַבִּי מִיכָל מִזְּלָאטְשׁוֹב זַצַ"ל הָיָה בְּנַעֲרוּתוֹ נַעַר שׁוֹבָב מְאֹד, עַד יוֹם הַבַּר מִצְוָה שֶׁאָז בְּיוֹם הַבַּר מִצְוָה אָמַר בְּצַחוּת לַיֵּצֶר הָרָע, רְאֵה נָא עַד הַיּוֹם הָיִינוּ חֲבֵרִים יַחַד מֵהַיּוֹם וָהָלְאָה נִפְרָדִים דַּרְכֵּנוּ כִּי קִבַּלְתִּי חָבֵר חָדָשׁ, וְשׁוּב אֵינִי רוֹצֶה בְּחַבְרוּתְךָ וְעָזְבַנִי לְנַפְשִׁי כִּי לֹא אַסְכִּים לְךָ יוֹתֵר בְּשׁוּם דָּבָר. וְסִפֵּר הַצַּדִּיק רַבִּי יִצְחָק מִדְּרָהבִּיטְשׁ זַצַ"ל, שֶׁמֵּאָז וָהָלְאָה הֵחֵל לַעֲמֹל בַּעֲבוֹדַת הַתְּפִלָּה כָּל כָּךְ עַד שֶׁהָיוּ צְרִיכִים כִּמְעַט מִדֵּי יוֹם לִבְדֹּק תְּפִלָּיו שֶׁמָּא נִרְטְבוּ הַפָּרָשִׁיוֹת מֵרֹב זֵעָה שֶׁבְּרֹאשׁוֹ לְרֹב צַעֲקוֹתָיו וְשַׁאֲגוֹתָיו וְיִגְיעוֹתָיו שֶׁבַּתְּפִלָּה. (ראה בשו"ס להרר"ש הורביץ ז"ל, סעיף י"ג).

ו - תקמא

רַבִּי יֵיבִי מֵאוֹסְטְרָאָה זַצַ"ל תַּלְמִיד "בַּעַל הַתּוֹלְדוֹת" קָרָא לְעַצְמוֹ בְּשֵׁם יֵיבִ"י, כִּי שְׁמוֹ הָיָה כְּשֵׁם רַבּוֹ יַ'עֲקֹב י'וֹסֵף בֶּ'ן יְ'הוּדָה לֵייב וּמִשּׁוּם כְּבוֹדוֹ קָרָא לְעַצְמוֹ בְּרָאשֵׁי תֵּבוֹת יֵיבִ"י.

וְסִפֵּר שֶׁפַּעַם כְּשֶׁשָּׁכַב אֶצְלוֹ רַבּוֹ בְּחָלְיוֹ, וְנִגַּשׁ אֵלָיו לְשָׁאֲלוֹ שׁוּם שְׁאֵלָה בַּתּוֹרָה, הִתְאַמֵּץ בַּעַל הַתּוֹלְדוֹת בְּשַׂלְהוֹבִין דְּנוּרָא לַעֲנוֹת לוֹ עַד שֶׁרָאָה אֵשׁ מְלַהֶטֶת סְבִיבוֹ כָּל כַּךְ עַד שֶׁהַמַּטָּה הִתְרוֹמְמָה עִמּוֹ יַחַד לְגֹדֶל שַׁלְהֶבֶת קְדֻשָּׁתוֹ.

ו - תקמב

אָמַר הַצַּדִּיק רַבִּי אֱלִימֶלֶךְ מִלִּיזֶענְסְק זַצַ"ל, הַהֶבְדֵּל בֵּין מָשִׁיחַ לִשְׁאָר הַצַּדִּיקִים הוּא 'כְּתִינּוֹק הַגָּמוּל עָלַי אִמּוֹ' שֶׁמָּשִׁיחַ יַתְחִיל בְּכָל יוֹם עֲבוֹדָתוֹ מֵאַיִן, וְיַעֲבֹד אֶת ה' בְּתַכְלִית הַהַשְׁגָּה וְהַמַּעֲלָה. וְיִהְיֶה מוֹסִיף בַּעֲבוֹדָתוֹ עַל כָּל הַיָּמִים הַקּוֹדְמִים שֶׁעָבַד בָּהֶם אֶת ה' וְכֵן מִיּוֹם לְיוֹם, מַה שֶּׁאֵין כֵּן שְׁאָר הַצַּדִּיקִים שֶׁעוֹבְדִים הֵם אֶת ה' בְּכָל יוֹם בְּתוֹסֶפֶת עַל מַה שֶּׁהִשִּׂיגוּ בַּיָּמִים הַקּוֹדְמִים, וְעַל מַה שֶּׁזָּכוּ בַּיָּמִים הַקּוֹדְמִים מוֹסִיפִים הֵם בְּקְדֻשָּׁתָם, מַה שֶּׁאֵין כֵּן מָשִׁיחַ שֶׁהוּא יַתְחִיל בְּכָל יוֹם וְיוֹם כְּיֶלֶד קָטָן לְלֹא חֶשְׁבּוֹן הֶעָבָר כְּלָל. בִּבְחִינַת הַכָּתוּב "בְּנִי אַתָּה אֲנִי הַיּוֹם יְלִידְתִּיךָ שְׁאַל מִמֶּנִּי" וְכוּ' (תהלים ב) שֶׁבְּכָל יוֹם יִתְחַדֵּשׁ בְּתַכְלִית הַהִתְחַדְּשׁוּת לְלֹא שׁוּם חֶשְׁבּוֹן מֵהֶעָבָר וּבְתַכְלִית הַבִּטּוּל, וְיַעֲלֶה בַּעֲבוֹדָתוֹ לְרֹב הִתְחַדְּשׁוּתוֹ כְּנֶגֶד כָּל הַיָּמִים הַקּוֹדְמִים.

ו - תקמג

הֵבִיאוּ פַּעַם אַנְשֵׁי הַצַּדִּיק רַבִּי אֱלִימֶלֶךְ מִלִּיזֶענְסְק זַצַ"ל אֵלָיו אִישׁ אֶחָד שֶׁעָסַק הַרְבֵּה בְּתַעֲנִיּוֹת וְסִגּוּפִים כִּתְשׁוּבָה עַל עֲוֹנוֹתָיו, וְהָיָה נִרְאֶה לְרֹב תַּעֲנִיּוֹתָיו כְּמֵעַט כְּאָדָם גּוֹסֵס. אָמַר לָהֶם הַצַּדִּיק וְכִי מַה הֵבֵאתֶם אֵלַי נִפְטָר? הֲרֵי אֵין רוֹאִים כָּאן אָדָם כְּלָל? וְצִוָּה לִבְנוֹ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר "קַח אוֹתוֹ לְבֵיתוֹ וַהֲכִילֵהוּ וְאַשְׁקֵהוּ וְכַעֲבֹר שְׁבוּעַיִם תְּבִיאֵהוּ אֵלַי, וַאֲבָרֵר לוֹ דֶּרֶךְ תְּשׁוּבָה.

ו - תקמד

יָדוּעַ שֶׁהַצַּדִּיק רַבִּי אֱלִימֶלֶךְ מִלִּיזֶענְסְק זַצַ"ל לֹא הִכְנִיס וְקִבֵּל אֶת צִבּוּר הַפּוֹנִים אֵלָיו מֵאַחַר תְּפִלַּת עַרְבִית עַד שְׁעַת חֲצוֹת לַיְלָה. בְּאָמְרוֹ שֶׁאֵין שׁוּם עֲלִיָּה לַתּוֹרָה אַחַר עַרְבִית, וּזְמַן זֶה הוּא מְיֻחָד אַךְ וְרַק לְשֵׁנָה וְאֵין רָאוּי זְמַן זֶה לָתֵת עֵצָה נְכוֹנָה.

ו - תקמה

יָשַׁב פַּעַם רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן הָרַב הַצַּדִּיק רַבִּי אֱלִימֶלֶךְ מִלִּיזֶענְסְק זַצַ"ל וְלָמַד יַחַד עִם רַבִּי מֶענְדִיל מֵרִימָנוֹב זַצַ"ל בְּסֵפֶר 'מוֹרֵה נְבוֹכִים', וּכְשֶׁנִּכְנַס רַבִּי אֱלִימֶלֶךְ וּפָגָשָׁם עוֹסְקִים בָּזֶה שְׁאָלָם בִּנְעָרָה מַה זֶּה? וְוואס אִיז דָּאס? עָנוּ לוֹ הֲרֵי כְּתִיב (דה"י א, כח) 'וַדַּע אֶת אֲלֹקֵי אָבִיךָ' וּמִשּׁוּם כֵּן יָשְׁבוּ לִלְמֹד בַּסֵּפֶר, כְּשֶׁשָּׁמַע זֹאת שָׂאַג בְּקוֹלוֹ: "וְואס? הָאט אִיז עֶר". מָה? הִנֵּה הוּא. וְשָׂאַג בְּקוֹל כָּזֶה וּבְאֵימָה כָּזוֹ עַד שֶׁנָּפְלוּ אַחַר כָּךְ לְרַבִּי מֶענְדִיל כָּל שִׁנָּיו, וְהוֹדָה לַה' עַל שֶׁנִּשְׁאַר לוֹ לְפָחוֹת שֵׁן אַחַת וּבָהּ הָיָה יָכוֹל לְקַיֵּם בְּפֶסַח מִצְוַת אֲכִילַת מַצָּה (כָּרָאוּי).

ו - תקמו

בָּא פַּעַם הַמַּלְמֵד שֶׁל נְכָדוֹ שֶׁל הַצַּדִּיק רַבִּי אֱלִימֶלֶךְ מִלִּיזֶענְסְק זַצַ"ל אֵלָיו וְאָמַר לוֹ שֶׁנֶּכְדּוֹ מְשׁוּם מָה אֵינוֹ רוֹצֶה לִלְמֹד כַּהֹגֶן. שָׁאַל רַבִּי אֱלִימֶלֶךְ אֶת הַיֶּלֶד, יַלְדִּי, הֲרֵי רַבִּי טוֹב הוּא וּמַדּוּעַ אֵינְךָ רוֹצֶה לִלְמֹד אֶצְלוֹ, וְלֹא עָנָה לוֹ תְּשׁוּבָה. וְכָךְ נִמְשַׁךְ הַדָּבָר עַד שֶׁשָּׁאַל רַבִּי אֱלִימֶלֶךְ אֶת הַמְלַמֵּד, אֱמֹר נָא לִי הֵיכָן לָמַדְתָּ אַתָּה? וְעָנָה לוֹ אֵצֶל מְלַמֵּד זֶה וְזֶה, וְשָׁאַל וְחָקַר אֵצֶל מִי לָמַד רַבּוֹ שֶׁל הַמְלַמֵּד עַד שֶׁנּוֹדַע לוֹ שֶׁהָעוֹזֵר שֶׁל הַמְלַמֵּד בַּדּוֹר הָרְבִיעִי הָיָה מַשְׁכִּיל וְעוֹסֵק בַּחֲקִירוֹת, עָנָה וְאָמַר לוֹ רַבִּי אֱלִימֶלֶךְ לְהַמְלַמֵּד "נוּ וְכִי מִתְפַּלֵּא אַתָּה עוֹד עַל נְכָדִי עַל שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה לִלְמֹד אֶצְלְכֶם".

ו - תקמז

אָמַר פַּעַם בְּצַחוּת הַצַּדִּיק רַבִּי זוּשָׁא זַצַ"ל: הִגַּעְתִּי לְמַדְרֵגָתִי גַּם בְּגַלַל זֶה שֶׁלֹּא יָדְעָה זוּגָתִי לְהִתְפַּלֵּל מִתּוֹךְ הִסְדּוּר. וְכֵן שָׁמַע רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זַ"ל מֵראבר"נ זַ"ל שֶׁאָמַר שֶׁיָּדוּעַ הַדָּבָר שֶׁזּוּגָתוֹ שֶׁל הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב לֹא יָדְעָה לִקְרוֹת בְּסִדּוּר. וְהָיוּ קְדוֹשׁוֹת וּצְנוּעוֹת עִם מָלֵא תֹּם וְשִׁמְּשׁוּ אֶת בַּעֲלֵיהֶן בְּדַרְכֵיהֶם הַקְּדוֹשׁוֹת וְסִיְּעוּ בְּיָדָם הַרְבֵּה הַרְבֵּה יוֹתֵר מִיְּכָלְתָּם.

ו - תקמח

הָיָה פַּעַם הַצַּדִּיק רַבִּי זוּשָׁא מֵהָאנִיפּוֹלִי זַצַ"ל אֶצֶל הַצַּדִּיק הָרַב הַמַּגִּיד מִקּוֹזְנִיץ זצ"ל בְּעֵת לְמוּדוֹ עִם תַּלְמִידָיו וּלְרֹב הִתְלַהֲבוּתוֹ נָפַל מִתְעַלֵּף וּכְשֶׁהֵעִירוּהוּ וּשְׁאָלוּהוּ עַל הַדָּבָר אָמַר: לְמַד הָרַבִּי תּוֹרָה לִשְׁמָהּ בְּדַרְגָּא גְּבוֹהָה כָּזוֹ עַד שֶׁכָּל הַפָּמַלְיָא שֶׁל מַעְלָה יָרְדוּ וּבָאוּ לִשְׁמֹעַ מִמֶּנּוּ הַתּוֹרָה וּמֵרֹב אֵימָה הִתְעַלַּפְתִּי.

ו - תקמט

הַצַּדִּיק רַבִּי זוּשָׁא זַצַ"ל הָיָה מִתְעוֹרֵר וְקָם מִדֵּי לַיְלָה לְקִימַת חֲצוֹת בְּהִתְעוֹרְרוּת גְּדוֹלָה מְאֹד, וְשָׁמְעוּ אֵיךְ שֶׁאוֹמֵר וְכוֹפֵל לְעַצְמוֹ: "זוּשָׁא זוּשָׁא בֵּית הַמִּקְדָּשׁ עֲדַיִן חָרֵב וְהִנְךָ שׁוֹכֵב עֲדַיִן בַּמִּטָּה". "זוּשָׁא זוּשָׁא דָּער בֵּית הַמִּקְדָּשׁ אִיז נָאךְ חָרוּב אוּן דוּ לִיגְסְט נָאךְ אִין בֶּעט". וְתֵכֶף קָם בִּזְרִיזוּת מַעַל יְצוּעוֹ לַעֲרִיכַת הַתִּקּוּן. וְכֵן שָׁמְעוּ עוֹד צַדִּיקִים שֶׁמְּדַבְּרִים וּמְעוֹרְרִים עַצְמָם כְּעֵין זֶה. (וראה לעיל חלק א' סימן תריג, וחלק ה, סימן תצה).

ו - תקנ

כְּמוֹ כֵן מְסַפְּרִים עַל הָרַבֵּה צַדִּיקִים הַפְּרוּשִׁים כְּרַבִּי נַפְתָּלִי כַּץ זַצַ"ל וְעוֹד צַדִּיקִים קְדוֹשִׁים שֶׁהָיוּ יְשֵׁנִים עַל הַמִּטָּה כְּשֶׁאֶבֶן מֻנַּחַת לְרֹאשָׁם, וּכְשֶׁהִגִּיעַ עֵת חֲצוֹת לַיְלָה הָיוּ מִתְעוֹרְרִים עַצְמָם בְּדִבּוּרִים כְּאִלּוּ עַד שֶׁנִּשְׁמְטוּ מִמִּטָּתָם לָקוּם וְלַעֲבֹד אֶת ה' אַשְׁרֵי לָהֶם.

ו - תקנא

רַבִּי פִּנְחָס מִקָּארִיץ זַצַ"ל הָיָה בְּצָעִירוּתוֹ צָנוּעַ וְנֶחְבָּא אֶל הַכֵּלִים וְשׁוֹמֵר פִּיו וּלְשׁוֹנוֹ עַד כְּדֵי כָּךְ שֶׁהָיוּ בְּנֵי הָעִיר מְכַנִּים אוֹתוֹ בְּשֵׁם "הַבָּחוּר הָאִלֵּם", "דָּער שְׁטוּמֶער בָּחוּר". כַּיָּדוּעַ וְכַמְסֻפָּר כְּבָר (בחלק ב סימן תרכד). וְהִנֵּה הָיָה בְּעִירוֹ בַּעַל בַּיִת אֶחָד שֶׁעָלוּ בְּלִבּוֹ הִרְהוּרֵי אֶפִּיקוֹרְסוּת וּכְפִירָה, וְהִטְרִידוֹ הַדָּבָר עַד מְאֹד עַד שֶׁלֹּא יָדַע לָשִׂית עֵצוֹת בְּנַפְשׁוֹ לִפְנֵי מִי יִתְּנֶה אֶת צָרוֹת לִבָּבוֹ, כִּי חָשַׁשׁ לְדַבֵּר וּלְגַלּוֹת לְשׁוּם אָדָם אֶת אֲשֶׁר מִתְחוֹלֵל בְּנַפְשׁוֹ, עַד שֶׁעָלָה בְּדַעְתּוֹ שֶׁהַטּוֹב בְּיוֹתֵר לְמַצָּבוֹ הוּא לְדַבֵּר וּלְפָרֵשׁ שִׂיחָתוֹ לִפְנֵי "הַבָּחוּר הָאִלֵּם", וְהוּא מֵחֲמַת שְׁתִיקָתוֹ וּשְׁמִירַת פִּיו בְּוַדַּאי לֹא יְגַלֶּה סוֹדוֹ. וְכָךְ עָשָׂה וְסִפֵּר לוֹ כָּל אֲשֶׁר בִּלְבָבוֹ. אוֹ אָז בְּלֵית בְּרֵרָה בִּשְׁמֹעַ הַצַּדִּיק אֶת אֲשֶׁר בִּלְבָבוֹ פָּתַח פִּיו בְּחָכְמָתוֹ וְהֵחֵל לְדַבֵּר עִמּוֹ וְהִדְרִיכוֹ וְיָעַץ לוֹ עֵצוֹת כָּרָאוּי. וְזֶה הָיָה אֶחָד מֵהַסִּבּוֹת שֶׁגָּרְמוּ לְפִרְסוּמוֹ שֶׁל הַצַּדִּיק. וּמֵאָז הֵחֵל אוֹרוֹ הַקָּדוֹשׁ לִזְרֹחַ וּלְהַקְרִין עַל פְּנֵי תֵּבֵל.

ו - תקנב

בְּהֶמְשֵׁךְ לְהַמְסֻפָּר לְעֵיל חֵלֶק ה' סִימָן תקי"ג, מְסֻפָּר שֶׁהוֹסִיף הַצַּדִּיק רַבִּי פִּנְחָס לְעָנְיָן זֶה וְאָמַר, מָשָׁל לְאֶחָד, שֶׁיֵּשׁ לוֹ אוֹצָר חָשׁוּב וְיָקָר וּמְחַפֵּשׂ לְהַחְבִּיאוֹ וְחִפֵּשׂ מָקוֹם נִסְתָּר עָבוּר זֶה וְלֹא מָצָא, עַד שֶׁחָשַׁב וְאָמַר לְעַצְמוֹ "לְהַחְבִּיא יַהֲלוֹם יָקָר כָּזֶה אֵין מָקוֹם שָׁמוּר

עֲבוּרוֹ אֶלָּא שֶׁאַחְבִּיאוֹ בְּבֵית הַכִּסֵּא. כֵּן הוּא הַצַּדִּיק רַבִּי מֶענְדִיל מֵחֲמַת שֶׁאֵינוֹ מוֹצֵא מָקוֹם לְהַחְבִּיא אֶת הָאוֹצָר הֶחָבוּי בּוֹ אֶלָּא בְּקִשּׁוּטוֹ וְהִדּוּרוֹ אֶת עַצְמוֹ, וְדוֹמֶה הַדָּבָר לְיַהֲלוֹם הַמֻּטְמָן בְּבֵית הַזֶּבֶל, שֶׁשּׁוּם אָדָם אֵינוֹ מַעֲלֶה בְּדַעְתּוֹ שֶׁנִּמְצָא שָׁם אוֹצָר בָּלוּם כָּזֶה.

ו - תקנג

נִכְנַס פַּעַם הַצַּדִּיק רַבִּי מֶנְדִּלִי מוִיטֶעפְּסְק זַצַ"ל בְּתְחִלַּת הִתְקָרְבוּתוֹ לְדֶרֶךְ הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל אֶל הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב פְּנִימָה, וְהָיָה אָז בְּהִתְרוֹמְמוּת הַנֶּפֶשׁ אַחַר שֶׁלָּמַד תּוֹרָה הַרְבֵּה, וְהָיָה חָבוּשׁ בְּכוֹבָעוֹ כְּשֶׁהוּא מוּרָם מֵעַל מִצְחוֹ בְּגֹבַהּ הַמֶּצַח, עָנָה וְאָמַר לוֹ הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל כַּמָּה דַּפִּים גְּמָרָא לָמַדְתָּ עַד הֵנָּה כְּדֵי שֶׁתּוּכַל לְהָרִים כּוֹבַעֲךָ בְּגֹבַהּ הַמֵּצַח וְכַמָּה דַּפִּים גְּמָרָא צָרִיךְ אַתָּה עוֹד לִלְמֹד כְּדֵי לְהַסִּירוֹ לְגַמְרֵי.

ו - תקנד

בְּקֹר פַּעַם הַצַּדִּיק בַּעַל "יְסוֹד וְשֹׁרֶשׁ הָעֲבוֹדָה" אֵצֶל הָרַב הַמַּגִּיד, אוּלָם הָרַב הַמַּגִּיד לֹא נִסָּה לְהַשְׁפִּיעַ עָלָיו לְהִתְקָרֵב לְדֶרֶךְ הַבַּעַל שֵׁם טוֹב, וְאָמַר טַעַם לַדָּבָר, שֶׁמַּחֲמַת כֵּן יִלְמְדוּ בְּנֵי הָעוֹלָם שֶׁלֹּא מֵעֲדַת הַחֲסִידִים אֶת סְפָרָיו הַקְּדוֹשִׁים. וְעַל יְדֵי זֶה יַחְזְרוּ יוֹתֵר אֲנָשִׁים בִּתְשׁוּבָה.

ו - תקנה

כַּיָּדוּעַ הָיָה הַצַּדִּיק רַבִּי אַהֲרֹן הַגָּדוֹל מִקָּארְלִין זַצַ"ל מְקֹרָב אֲלָפִים אֲלָפִים לְדֶרֶךְ הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב וְהָיָה שׁוֹלֵחַ מִקִּרְבָיו אֶל רַבּוֹ הָרַב הַמַּגִּיד, פַּעַם פָּגַשׁ בִּיהוּדִי אֶחָד שֶׁהָיָה חוֹטֵא גָּדוֹל וְלֹא מָצָא לוֹ דֶּרֶךְ תְּשׁוּבָה זוֹלֶת זֶה שֶׁשְּׁלָחוֹ לְרַבּוֹ וְצֵרַף עִמּוֹ מִכְתָּב, וּבַמִּכְתָּב פֵּרַט בָּאֳרֹ הֵיטֵב אֶת רְחוּקוֹ שֶׁל זֶה הָאָדָם מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הַזְּקוּק לְדֶרֶךְ תְּשׁוּבָה הָרְאוּיָה. וְהִנֵּה זֶה הָאָדָם הָרָהֵר וְחָשַׁב בְּדַרְכּוֹ נְסִיעָתוֹ לִרְאוֹת וּלְהַבִּיט מַה כָּתוּב בְּמִכְתַּב שְׁלִיחוּתוֹ, וְהָלַךְ וּפָתַח אֶת הַמִּכְתָּב וְרָאָה אֶת כָּל הַכָּתוּב בּוֹ כְּנֶגְדּוֹ וּפֵרוּט חַטֹּאתָיו וְכוּ' וְנִשְׁבַּר לִבּוֹ בְּקִרְבּוֹ מְאֹד וְהִרְהֵר תְּשׁוּבָה גְּדוֹלָה בְּלִבּוֹ, וּבְכָךְ נִכְנַס אֶל הָרַב הַמַּגִּיד זַצַ"ל וְהִבִּיט בּוֹ הָרַב הַמַּגִּיד הֵיטֵב וְאָמַר לוֹ הֲרֵי אֵינִי רוֹאֶה בְּךָ כְּלָל אֶת הַכָּתוּב בַּמִּכְתָּב, הוֹדִיעֵנִי נָא הַאִם עָשִׂיתָ תְּשׁוּבָה בְּדֶרֶךְ נְסִיעָתְךָ אֵלַי? וְעָנָה לוֹ שֶׁפָּתַח הַמִּכְתָּב וְרָאָה הַכָּתוּב בּוֹ וְנִשְׁבַּר לִבּוֹ בְּקִרְבּוֹ לְשִׁבְרֵי שְׁבָרִים. וְהִסְכִּים עִמּוֹ הָרַב הַמַּגִּיד שֶׁאָכֵן מִשּׁוּם כָּךְ נִשְׁתַּנּוּ פָּנָיו לְגַמְרֵי.

ו - תקנו

הָיָה אוֹמֵר בְּצַחוּת הָרַב הַקָּדוֹשׁ רַבִּי בָּרוּךְ מִמֶּעזִבּוּז זַצַ"ל, אִלּוּ הָיוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל נוֹהֲגִים לִבְכּוֹת בְּחֹדֶשׁ נִיסָן שֶׁיְּצִיאַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִמַּשֶּׁהוּ חָמֵץ בְּפֶסַח, הָיוּ יְכוֹלִים לֶאֱכֹל תַּרְנְגוֹלִים וְאַוָּזִים פְּטוּמוֹת בְּחֹדֶשׁ תִּשְׁרֵי, כִּי כְּבָר אָמַר הָאֲרִ"י הַקָּדוֹשׁ שֶׁמִּי שֶׁיְּנַצֵּל מִמַּשֶּׁהוּ חָמֵץ בְּפֶסַח מֻבְטָח לוֹ שֶׁלֹּא יֶחֱטָא כָּל הַשָּׁנָה. וּמֵהָרָאוּי הָיָה לַהֲפֹךְ הַמִּנְהָג שֶׁנּוֹהֲגִים בְּסֵדֶר

הֶחָדָשִׁים. וּפֵרֵשׁ לְפִי זֶה הַכָּתוּב (שמות יג) "וַעֲבַדְתָּם אֶת הָעֲבוֹדָה הַזֹּאת בַּחֹדֶשׁ הַזֶּה". וְהַיְנוּ 'הָעֲבוֹדָה הַזֹּאת' הִיא עֲבוֹדַת הַתְּשׁוּבָה שֶׁל חֹדֶשׁ אֱלוּל וְסֵדֶר "הָעֲבוֹדָה" שֶׁל יוֹם הַכִּפּוּרִים, וְאֶת הָעֲבוֹדָה הַזּוֹ צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת 'בַּחֹדֶשׁ הַזֶּה' הוּא חֹדֶשׁ נִיסָן כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר 'הַחֹדֶשׁ הַזֶּה, לָכֶם רֹאשׁ חֳדָשִׁים'. וְאִלּוּ הָיוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בּוֹכִים בְּנִיסָן שֶׁיִּשְׁמְרֵם ה' מִמַּשֶּׁהוּ חָמֵץ הָיוּ יְכוֹלִים לְצַהֵל בְּשִׂמְחָה בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים וּבְחֹדֶשׁ הַתְּשׁוּבָה.

ו - תקנז

הָיָה אוֹמֵר הַצַּדִּיק ר' בָּרוּךְ זַצַ"ל בְּצַחוּת הַנֶּאֱמַר בִּתְפִלַּת יִשְׁתַּבַּח 'הַבּוֹחֵר בְּשִׁירֵי זִמְרָה', שֶׁהוּא גַּם מִלְּשׁוֹן שִׁירַיִם, הַיְנוּ שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בּוֹחֵר וְאוֹהֵב אֶת הָרְשִׁימוּ הַנִּשְׁאָר בָּאָדָם אַחַר תְּפִלָּתוֹ וְלִמּוּד תּוֹרָתוֹ, כְּאִלּוּ אוֹמֵר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַה נִּשְׁאָר לְךָ אַחַר תְּפִלָּתְךָ? מַה קִּבַּלְתָּ עַל עַצְמְךָ? וְאֵיךְ הִתְחַדַּשְׁתָּ לְטוֹבָה בִּתְפִלָּתְךָ? וְהַיְנוּ הַבּוֹחֵר, בְּשִׁירֵי הַזִּמְרָה, מִמַּה שֶׁנִּשְׁאָר לָאָדָם אַחַר תְּפִלָּתוֹ הָעֲרָבָה, הַיְנוּ קִבָּלָתוֹ דֶּרֶךְ תְּשׁוּבָה חֲדָשָׁה.

ו - תקנח

רַבִּי אֶפְרַיִם מִסְּדִילְקוֹב זַצַ"ל בַּעַל "הַדֶּגֶל מַחֲנֶה אֶפְרַיִם" הָיָה מְבֻגָּר מֵאֲחִיו רַבִּי בָּרוּךְ מִמֶּעזִבּוּז זַצַ"ל.

ו - תקנט

פֵּרֵשׁ בְּצַחוּת הָרַב הַצַּדִּיק מִבַּארְדִּיטְשׁוֹב זַצַ"ל הַנֶּאֱמַר בִּזְמִירוֹת שַׁחֲרִית שֶׁל שַׁבָּת בְּזֶמֶר "אֲסַדֵּר לְסָעוּדָתָא", "רְבוּ יַתִּיר יַסְגֵּי לְעֵלָּא מִן דַּרְגֵּיהּ וְיַסֵּב בַּת זוּגֵהּ דַּהֲוֹת פְּרִישָׁא", שֶׁזֶּה הָאָדָם הַבַּעַל גַּאֲוָה מַרְבֶּה עַצְמוֹ לְמַעְלָה לְמַעְלָה וְהַיְנוּ "רְבוּ", וְלֹא דַּי בְּכָךְ אֶלָּא "יַתִּיר", וְלֹא עוֹד אֶלָּא "יַסְגֵּי", וְגַם עוֹד "לְעֵלָּא מִן דַּרְגֵּיהּ" כָּל כָּךְ מִתְנַשֵּׂא וְנוֹפֵל הָאָדָם בְּדִמְיוֹנוֹתָיו "וְיַסֵּב בַּת זוּגֵהּ דַּהֲוֹת פְּרִישָׁא", שֶׁכָּל גַּאֲוָתוֹ נוֹפֵל עַל יְדֵי אִשְׁתּוֹ שֶׁהִיא מַכֶּרֶת אוֹתוֹ הֵיטֵב וְהִיא כְּבָר מְלַמֶּדֶת וּמְפָרֶשֶׁת לוֹ פֶּרֶק בְּגַאֲוָתוֹ. וּמַעֲמִידָתוֹ עַל מְקוֹמוֹ הָאֱמִתִּי. (ה"ה וּרְאֵה גַּם הַמּוּבָא בְּסֵפֶר הַמִּדּוֹת אוֹת גַּאֲוָה "עַל יְדֵי גַּאֲוָה אִשְׁתּוֹ מְבַזֶּה אוֹתוֹ").

ו - תקס

הִתְגַּלּוּת הַצַּדִּיק הָרַב מִבַּארְדִּיטְשׁוֹב זַצַ"ל הָיָה עַל יְדֵי כַּמָּה עֲבָדוֹת, אֶחָד מֵהֶם הָיָה, שֶׁלְּאַחַר נְשׂוּאָיו בְּעֵת שֶׁיָּשַׁב עַל הַתּוֹרָה וְהָעֲבוֹדָה, בָּא אֵלָיו חוֹתְנוֹ בְּהַצָּעָה שֶׁהוּא יִתֵּן לוֹ סַךְ כֶּסֶף וְיֵסַע בְּיַחַד עִם אָדָם נֶאֱמָן שֶׁמָּצָא עֲבוּרוֹ יַחַד לַיָּרִיד לִקְנוֹת אֵיזֶה סְחוֹרָה שֶׁיּוּכְלוּ לְהַרְוִיחַ עָלָיו, וְעָשָׂה כָּל זֹאת כְּדֵי שֶׁיּוּכַל לְהִתְפָּרְנֵס בְּעַצְמוֹ, הִסְכִּים עִמּוֹ הָרַב וְנָסַע בְּיַחַד עִם הַנֶּאֱמָן, מִשּׁוּם מָה קָרָה הַדָּבָר וּמָסַר לוֹ הַנֶּאֱמָן אֶת הַכֶּסֶף, וְהָלַךְ הוּא לְבַדּוֹ לְאֵיזֶה סוֹחֵר, וְכָךְ בֵּין הַדְּבָרִים וְהַמִּסְחָר עִמּוֹ הֶעֱמִידוֹ סוֹחֵר זֶה בְּנִסָּיוֹן גָּדוֹל עַד שֶׁלֹּא מָצָא דֶּרֶךְ וְעֵצָה אַחֶרֶת לְהִמָּלֵט מִמֶּנּוּ עַד שֶׁנָּתַן לוֹ כָּל הַמָּמוֹן וּבָרַח וְהָלַךְ לוֹ מִמֶּנּוּ.

בְּלִית בְּרֵרָה חָזַר לְבֵיתוֹ רֵיקָם, וּמֵחֲמַת שֶׁלֹּא רָצָה לְצַעֵר אֶת חוֹתְנוֹ תֵּרֵץ אֶת עַצְמוֹ עַל אָבְדַן הַמָּעוֹת, וְכָעַס עָלָיו חוֹתְנוֹ מְאֹד וְצִעֲרוֹ מְאֹד עַל כָּךְ, וְלֹא רָצָה לְסַפֵּר לוֹ דְּבָרִים כַּהֲוָיָתָם כְּדֵי שֶׁלֹּא יִכְעֹס עָלָיו בְּיוֹתֵר. וְכָךְ עָבַר מֶשֶׁךְ זְמַן.

וְהִנֵּה הַסּוֹחֵר הַלָּה הִסְתַּבֵּךְ אַחַר כָּךְ עִם הַשִּׁלְטוֹנוֹת, וְהָיָה עוֹמֵד לִפְנֵי דִּין קָשֶׁה וְנָסַע בְּצַעֲרוֹ אֶל הַצַּדִּיק רַבִּי אֱלִימֶלֶךְ בַּעַל נֹעַם אֱלִימֶלֶךְ לְבַקְּשׁוֹ שֶׁיִּתְפַּלֵּל עָלָיו וְיֵמְתֵּק מִמֶּנּוּ הַמִּשְׁפָּט הַקָּשֶׁה, וְתֵכֶף בְּהִכָּנְסוֹ גָּעַר בּוֹ "הַנֹּעַם אֱלִימֶלֶךְ" וְאָמַר לוֹ דָּבָר רִאשׁוֹן לַךְ וְהַחֲזֵר אֶת הַכֶּסֶף לְאַבְרֵךְ הַצַּדִּיק, וְאָז נוֹדַע לְחוֹתְנוֹ דְּבַר פִּזּוּר הַכֶּסֶף שֶׁפִּזֵּר כְּדֵי לְהִנָּצֵל מֵהַנִּסָּיוֹן שֶׁהָיָה לוֹ עִם הַסּוֹחֵר הַנַּ"ל וְנִתְגַּלָּה צִדְקָתוֹ בָּרַבִּים.

ו - תקסא

הָרַב הַצַּדִּיק מִבַּארְדִּיטְשׁוֹב זַצַ"ל נֶעֱמַד שָׁנָה אַחַת קֹדֶם הַתְקִיעוֹת וְעוֹרֵר אֶת הָעָם לְתִשׁוּבָה, וְאָמַר לָהֶם בֵּין דְּבָרָיו, וְכִי מֵאַיִן נִקַּח זְכוּת שֶׁיֵּעָלֶה תְּקִיעָתֵנוּ תשר"ק לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אִם לֹא בִּזְכוּת הַנְּשִׁים הַצַּדְקָנִיּוֹת שֶׁקִּימוּ תשר"ק בְּגוּפָם, דְּהַיְנוּ בִּזְכוּת הַמַּלְאָכִים שֶׁנַּעֲשׂוּ מֵהַקַּ'רַאצָן וְהַשַּׁ'ייעֶרן ר'ייבֶּן ש'וֹיבֶּן, קַ'שֶׁרן, שֶׁהֵם בְּלַעַ"ז תַּרְגּוּם גֶּרוּד וְנָקוּי וּפָנוּי וְהַכְשָׁרָה שֶׁל הֶחָמֵץ לְקַרַאת הַפֶּסַח, שֶׁעָמְלוּ בּוֹ קְשׁוֹת בַּהֲכָנוֹת לְפֶסַח שֶׁהָרִאשֵׁי תֵּבוֹת שֶׁלָּהֶם הוּא תשר"ק זְכוּת זוֹ הִיא שֶׁתַּעֲמֹד לָנוּ וְתֵכֶף נֶעֱמַד לְקַיֵּם מִצְוַת הַתְּקִיעוֹת.

ו - תקסב

הַצַּדִּיק הַמַּגִּיד מִקּוֹזְנִיץ זַצַ"ל נוֹלַד לְהוֹרָיו כְּשֶׁהָיוּ לְמַעְלָה מִבְּנֵי שִׁבְעִים עַל יְדֵי מַעֲשֶׂה יָדוּעַ, שֶׁהֵם הָיוּ עֲנִיִּים מְרוּדִים, עַד כְּדֵי כָּךְ שֶׁכְּשֶׁהִגִּיעַ שַׁבָּת לֹא הָיָה לָהֶם בְּמַה לַעֲשׂוֹת אֶת הַשַּׁבָּת וְאַף לֹא לְמַשְׁכֵּן שׁוּם דָּבָר, וְאִמּוֹ בְּחַפְּשָׂה אַחַר שׁוּם דָּבָר עֵרֶךְ כָּל שֶׁהוּא מָצְאָה תַּחַת הַתַּנּוּר שֶׁבַּבַּיִת כַּפְתּוֹר כֶּסֶף וְהָלְכָה וּמָכְרָה אוֹתוֹ וּבִתְמוּרָה לָזֶה סִפְּקָה אֶת "צָרְכֵי הַשַּׁבָּת", וּכְשֶׁבָּא אָבִיו מִבֵּית הַכְּנֶסֶת וְרָאָה אֶת הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ בְּמַאֲכְלֵי שַׁבָּת כָּרָאוּי, הָיָה הַדָּבָר אָצְלוֹ בִּבְחִינַת יֵשׁ מֵאַיִן מַמָּשׁ עַד שֶׁלְּרֹב שִׂמְחָתָם הַגְּדוֹלָה רָקְדוּ מֶשֶׁךְ זְמַן רַב בְּכָל סְעוּדָה וּסְעוּדָה מִסְּעוּדוֹת הַשַּׁבָּת, וּבִזְכוּת זֶה נִתְבָּרְכוּ לְמַעְלָה וְנִפְקְדוּ בְּצַדִּיק כְּמוֹתוֹ, וְהִנֵּה הוּא הָיָה מִתְפַּלֵּל בְּכוֹחוֹת עֲצוּמוֹת, בִּפְרָט בַּיָּמִים הַנּוֹרָאִים שֶׁהָיָה מִתְפַּלֵּל כִּשְׁלִיחַ צִבּוּר וְכָל תֵּבָה מִתֵּבוֹת הַתְּפִלָּה הָיָה שׁוֹאֲגוֹ בְּקוֹלוֹת וּשְׁאָגוֹת כַּאֲרִי, אַף עַל פִּי שֶׁהָיָה מִטִּבְעוֹ אָדָם חָלוּשׁ וְחוֹלֶה מְאֹד, וְהִגִּיעוּ הַדְּבָרִים לִידֵי כָּךְ שֶׁהָיָה מְמֻנֶּה אֶצְלוֹ אָדָם מְיֻחָד שֶׁעָמַד כְּשׁוֹמֵר שֶׁמְּצַפֶּה שֶׁיִּגְמֹר תְּפִלָּתוֹ וְתֵכֶף שֶׁגָּמַר תְּפִלָּתוֹ תְּפָסוֹ וְהִשְׁכִּיבוֹ בַּמִּטָּה, כִּי יָדְעוּ שֶׁאִם לֹא יַעֲשׂוּ כֵּן יִפֹּל מִתְעַלֵּף בְּוַדַּאי לְרֹב יְגִיעָתוֹ בַּתְּפִלָּה. וְכֵן מִדֵּי יוֹם בְּיוֹם.

ו - תקסג

הַצַּדִּיק רַבִּי מָרְדְּכַי מִטְשֶׁרנוֹבִיל זַצַ"ל הָיָה כַּיָּדוּעַ חָתְנוֹ שֶׁל הַצַּדִּיק רַבִּי אַהֲרֹן הַגָּדוֹל מִקָּארְלִין זַצַ"ל בְּעֵת אֲרוּסָיו כְּבָר לֹא הָיָה רַבִּי אַהֲרֹן חוֹתְנוֹ בַּחַיִּים, וְכִבֵּד הָרַב הַמַּגִּיד זַצַ"ל אֶת הַצַּדִּיק רַבִּי מֶנֶדֶלִי וִיטֶבְּסְקֶעֶר זַצַ"ל שֶׁהוּא יִקְרָא אֶת שְׁטַר הַתְּנָאִים, וּכְשֶׁהִזְכִּיר אֶת שֵׁם הַכַּלָּה "בַּת רַבִּי אַהֲרֹן זַ"ל", נָפַל רַבִּי מֶענְדֶל וְהִתְעַלֵּף וּכְשֶׁעוֹרְרוּהוּ אַחַר כָּךְ, שְׁאָלוֹ הָרַב הַמַּגִּיד 'מַדּוּעַ נִפְחַדְתָּ, וְהֲרֵי הִכַּרְתָּ אוֹתוֹ?' "וואס הָאסְטוּ זִיךְ דֶעְרְשְׁרָאקְן הָאסְט אִים דָּאךְ גִיקֶענְט" - הֵיְינוּ אֶת רַבִּי אַהֲרֹן. עָנָה לוֹ רַבִּי מֶענְדֶיל נָכוֹן, אֲבָל לֹא בְּאוֹתָם הַלְּבוּשִׁים שֶׁרְאִיתִיו כָּעֵת "אֲבֶּער נִישְׁט מִיט דִי לְבוּשִׁים". אַחַר כָּךְ כְּשֶׁנּוֹלַד לְרַבִּי מָרְדְּכַי בֵּן, נָתַן לוֹ אֶת הַשֵּׁם 'אַהֲרֹן' עַל שֵׁם חוֹתְנוֹ רַבִּי אַהֲרֹן הַגָּדוֹל זַצַ"ל. רַבִּי אַהֲרֹן זֶה נָשָׂא לְאִשָּׁה אֶת בִּתּוֹ שֶׁל הַצַּדִּיק רַבִּי גְּדַלְיָה מִלִּינִיץ זַצַ"ל.

וְהִנֵּה לִקְרַאת הַחֲתֻנָּה שָׁלְחוּ הַחֲסִידִים מַתָּנוֹת כַּנָּהוּג. וֶהֱיוֹת וְאַנְשֵׁי רַבִּי מָרְדְּכַי הָיוּ עֲשִׁירִים יוֹתֵר נָתְנוּ מַתָּנוֹת כְּפִי יְכָלְתָּם, אוּלָם אַנְשֵׁי הַצַּדִּיק רַבִּי גְּדַלְיָה הָיוּ אֲנָשִׁים עֲנִיִּים וְעַל כֵּן נָתְנוּ דּוֹרוֹנוֹת לְמַתָּנָה הַרְבֵּה סְפָרִים. כְּשֶׁרָאֲתָה זֹאת אֵם הֶחָתָן אָמְרָה בְּכְעֵין תַּרְעֹמֶת וְזִלְזוּל: "וְכִי רוֹצִים הֵם לַעֲשׂוֹת מֵאַהֲרֹן שֶׁלִּי מוֹכֵר סְפָרִים". וְהָיָה בָּזֶה פְּגִיעָה הֵן בְּכְבוֹד הַתּוֹרָה וְהֵן בִּכְבוֹד הַצַּדִּיק. רַבִּי גְּדַלְיָה זַ"ל שֶׁהָיָה נֹכַח בַּמָּקוֹם וְשָׁמַע זֹאת עָנָה וְאָמַר כְּמַתְמִיהַ, "מַה הִיא אוֹמֶרֶת, מַה הִיא אוֹמֶרֶת"? "וואס זָאגְט זִי וואס זָאגְט זִי"? פָּנָה מִיָּד רַבִּי מָרְדְּכַי לְמְחֻתָּנוֹ רַבִּי גְּדַלְיָה וְאָמַר לוֹ, אָנָא בַּל יַקְפִּיד עַל פְּלִיטַת פִּיהָ שֶׁל הָרַבָּנִית. וְאַל יִפְגַּע בָּהּ רַבֵּנוּ. וְהִפְצִיר בּוֹ מְאֹד כַּמָּה פְּעָמִים, עַד שֶׁאָמַר לוֹ רַבִּי גְּדַלְיָה אֶתֵּן לְךָ טוֹבָה מֻמָּנָה "אִיךְ וֶועל דִּיר גִיבְּן בֶּעסֶערְס"! וְהָיְתָה דִּבּוּרוֹ כִּשְׁגָגָה הַיּוֹצֵאת מִפִּי הַשַּׁלִּיט וְאָכֵן לֹא עָבַר זְמַן וְשָׁבְקָה חַיִּים, וְהִשְׁתַּדֵּךְ בַּשֵּׁנִית עִם בִּתּוֹ שֶׁל הַצַּדִּיק רַבִּי דָּוִד מִקּוֹלַאיאֶבָער זַצַ"ל מִגְּדוֹלֵי תַּלְמִידֵי הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַצַ"ל.

ו - תקסד

הַתּוֹשָׁבִים הַיְּהוּדִים שֶׁדָּרוּ בָּעִיר מֶעזְבּוּז הָיוּ אֲנָשִׁים פְּשׁוּטִים מְאֹד, עַד כְּדֵי כָּךְ שֶׁאַחַר שֶׁהִפְצִיר בָּן הָרַב מֵאַפְּטָא בְּאָבִיו שֶׁיַּעֲבֹר מִכְּהֻנָּתוֹ שֶׁבְּאַפְּטָא וְיָבוֹא לָדוּר בְּמֶעזְבּוּז, וְשָׁמַע בְּקוֹלוֹ. אוּלָם אַחַר כָּךְ הִתְאוֹנֵן בִּפְנֵי בְּנוֹ, מַדּוּעַ הֱבֵאתַנִי לְכָאן. כִּי שָׁם בָּעִיר אַפְּטָא הָיוּ הַיְּהוּדִים לַמְדָנִים גְּדוֹלִים יוֹתֵר וִיהוּדִים בַּעֲלֵי מַדְרֵגָה גְּדוֹלִים יוֹתֵר. "וְכָאן אֵין לִי עִם מִי לְדַבֵּר".

ו - תקסה

כַּיָּדוּעַ הָיָה הַצַּדִּיק רַבִּי מֹשֶׁה לֵייב מִסַּאסוֹב זַצַ"ל הוֹלֵךְ אַף בִּימֵי הַחֹרֶף הַקָּשִׁים אַחַר קִימָתוֹ וַעֲרִיכָתוֹ תִּקּוּן חֲצוֹת וּמְבַקֵּעַ עֵצִים בְּעַצְמוֹ וּמְחַלְּקָם לָעֲנִיִּים שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם לְהַסָּקָה

וּלְחִמּוּם וְכוּ'. וְכָל זֶה עָשָׂה לְאַחַר שֶׁשָּׁמַע פַּעַם שְׁנֵי גּוֹיִים שֶׁהִשְׁתַּכְּרוּ וְאָמַר אֶחָד לַחֲבֵרוֹ בְּשִׁכְרוּתוֹ "אָחִי אֲהַבְתִּיךָ מְאֹד". עָנָה לוֹ חֲבֵרוֹ אִם אֲהַבְתָּנִי מַדּוּעַ אֵינְךָ דּוֹאֵג לִי וְאֵינְךָ בָּא וְרוֹאֶה עֲנִיּוּתִי הַקָּשָׁה שֶׁבְּבֵיתִי? וְאָז כְּשֶׁרָאָה זֹאת אָמַר אַחַר כָּךְ, לְמַדְתִּי מֵהֶם פֵּרוּשׁ בְּעִנְיַן אַהֲבַת יִשְׂרָאֵל, וְהֵינוּ שֶׁצָּרִיךְ שֶׁאַהֲבָה זוֹ תִּתְבַּטֵּא בְּעֶזְרָה לַחֲבֵרִי וּלְכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל וְלִדְאֹג לְמַחְסוֹרוֹ וְאֵין דַּי בָּזֶה שֶׁתִּהְיֶה הָאַהֲבָה רַק בַּלֵּב וְלֹא בַּפֹּעַל מַמָּשׁ.

ו - תקסו

הִגִּיעַ פַּעַם חָסִיד אֶחָד אֶל הַצַּדִּיק "הָרַבִּי מִלּוּבְּלִין" וְאָמַר לוֹ בְּכְאֵב, רַבֵּנוּ רוֹצֶה אֲנִי לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה וְלִהְיוֹת אִישׁ כָּשֵׁר, אָמַר לוֹ הַחוֹזֶה, אֵינְךָ רוֹצֶה בֶּאֱמֶת. אָמַר לוֹ הֶחָסִיד: רַבִּי אֲבָל בֶּאֱמֶת אֲנִי רוֹצֶה! אָמַר לוֹ הַחוֹזֶה שׁוּב: אֲבָל אֵינְךָ מִתְכַּוֵּן בֶּאֱמֶת, הֵחֵל הַלָּה לִבְכּוֹת בִּדְמָעוֹת שָׁלִישׁ וְאָמַר: רַבִּי, הוֹרֵנִי דֶּרֶךְ תְּשׁוּבָה כִּי אֲנִי חָפֵץ בֶּאֱמֶת לִהְיוֹת אִישׁ כָּשֵׁר. עָנָה לוֹ שׁוּב הַחוֹזֶה: עֲדַיִן אֵינְךָ רוֹצֶה בֶּאֱמֶת, וְהִרְבָּה הַלָּה בִּבְכִיָּה עַד שֶׁנָּפַל עַל הָאָרֶץ מִתְעַלֵּף. כְּשֶׁרָאָהוּ הַחוֹזֶה נוֹפֵל מִתְעַלֵּף אָמַר לוֹ: כְּעֵת אוּלַי מִתְכַּוֵּן אַתָּה מְעַט בֶּאֱמֶת.

ו - תקסז

הָיָה הַצַּדִּיק רַבִּי שְׁלֹמֹה מֵרַאדָמְסְק זַצַ"ל בַּעַל 'תִּפְאֶרֶת שְׁלֹמֹה' מְפָרֵשׁ הַכָּתוּב "לֹא תִשְׂנָא אֶת אָחִיךָ בַּלְּבָבֶךָ וְלֹא תִשָּׂא עָלָיו חֵטְא", הֵינוּ שֶׁלֹּא תִשְׂנָא אֶת אָחִיךָ מֵחֲמַת זֶה שֶׁאַתָּה חוֹשֵׁב שֶׁלְּבָבְךָ שָׁלֵךְ טוֹב הוּא מִשֶּׁלּוֹ וְזֶהוּ וְ'לֹא תִשָּׂא עָלָיו חֵטְא', שֶׁלֹּא תִּתְלֶה בּוֹ שׁוּם חִסָּרוֹן מֵחֲמַת זֶה לִשְׂנֹאתוֹ חָלִילָה.

ו - תקסח

הַגָּאוֹן רַבִּי יִצְחָק אֶלְחָנָן מִקּוֹבְנָא זַצַ"ל הָיָה דָּבוּק מְאֹד בְּמִצְוַת סֻכָּה עַד כְּדֵי כָּךְ שֶׁכְּשֶׁהָיָה נִפְרָד מֵהַסֻּכָּה אַחַר שְׁמוֹנַת יְמֵי הֶחָג לֹא הָיָה יָכוֹל לִפָּרֵד מִמֶּנָּה עַד שֶׁהָיָה מְנַשֵּׁק וּמְגַפֵּף אֶת כָּתְלֵי הַסֻּכָּה, וְכָךְ הָלַךְ וְחִבֵּק וְנִשֵּׁק אֶת דַּפְנוֹת הַסֻּכָּה, וּכְשֶׁהִגִּיעַ לַסֶּכֶךְ עָצְמוֹ אָמַר בְּעֶרְגָּה וּבְהִשְׁתּוֹקְקוּת כְּאוֹמֵר הָאָהוּב לַאֲהוּבוֹ הַנֶּאֱמָן וְהַקָּרוֹב בְּיוֹתֵר "מִמְּךָ בִּכְלָל אֵינִי יָכוֹל לְהִפָּרֵד". "אוּן פוּן דִּיר קֶען אִיךְ זִיךְ אִין גַאנְצִין נִישְׁט גִיזְעגִינְען".

ו - תקסט

שְׁמוֹ שֶׁל הַחָזָן שֶׁשִּׁמֵּשׁ אֶת הַצַּדִּיק מִגְּרַאדְזִיסְק זַצַ"ל הָיָה רַבִּי יוֹסֵף בְּרַאזְעָנֶר זַ"ל, הוּא הָיָה אָדָם קָדוֹשׁ וְנַעֲלֶה מְאֹד וְכֻלּוֹ שְׁקוּעַ בְּתוֹרָה וַעֲבוֹדָה, הוּא הָיָה מִנְכָּדָיו שֶׁל רַבִּי יִשְׂרָאֵל שֶׁהָיָה מֶחֱסִידֵי הַדּוֹר, וּבִתְשׁוּבוֹת 'הַנּוֹדָע בִּיהוּדָה' כּוֹתֵב אֵלָיו וּמְכַנֵּהוּ בְּתוֹאַר "הֶחָסִיד רַבִּי יִשְׂרָאֵל". רַבִּי יוֹסֵף זֶה נוֹלַד לְאָבִיו אַחַר הֱיוֹתוֹ כְּבָר לְמַעְלָה מִבֶּן שִׁבְעִים וְהָיָה מִטִּבְעוֹ חָלוּשׁ כֹּחַ וְאַף עַל פִּי כֵן הָיוּ נֹעַם תְּפִלּוֹתָיו לְהַפְלִיא.

ו - תקע

הָיוּ צַדִּיקִים מְפָרְשִׁים הַתְּפִלָּה "לְמַעַן לֹא יְיַגַּע לְרִיק" (שֶׁבִּתְפִלַּת "וּבָא לְצִיּוֹן") וְהֵיכָנוּ שֶׁנִּזְכֶּה שֶׁשּׁוּם תְּנוּעָה וְשׁוּם נְגִיעָה וּפְנִיָּה לֹא תִּהְיֶה לְרִיק (נִיגַּע מִלְּשׁוֹן נְגִיעָה), רַק כֻּלָּם לְשֵׁם שָׁמַיִם בֶּאֱמֶת אַף תְּנוּעָתֵנוּ וּנְגִיעָתֵנוּ הַקַּלָּה וְהַפְּשׁוּטָה. וְזֶהוּ 'וְלֹא נִיגַּע לְרִיק', חַס וְשָׁלוֹם.

ו - תקעא

פֵּרְשׁוּ הַצַּדִּיקִים הַכָּתוּב "בְּלִבִּי צָפַנְתִּי אִמְרָתֶךָ לְמַעַן לֹא אֶחֱטָא לָךְ" (תהלים קיט). וְהֵיכָנוּ שֶׁצְּרִיךְ הָאָדָם לְהַצְפִּין מַעֲלוֹתָיו וַעֲבוֹדוֹתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת שֶׁלֹּא יִתְגָּאֶה בָּהֶם חָלִילָה כִּי אִם יַעֲשֶׂה בְּרַעַשׁ וּבִפְרִסוּם גָּדוֹל יִתְמַעֵט מַעֲלָתָם וּקְדֻשָּׁתָם לְמַעְלָה, וְזֶהוּ 'לְמַעַן לֹא אֶחֱטָא לָךְ' 'אֶחֱטָא' לְשׁוֹן חִסָּרוֹן, כְּמוֹ "וְהָיִיתִי אֲנִי וּשְׁלֹמֹה בְּנֵי חַטָּאִים". כִּי בְּפִרְסוּם שֶׁל הָעֲבוֹדָה וְהַהִתְנַשְּׂאוּת בָּהּ מַחְסִירִים מִמַּעֲלָתָם וּקְדֻשָּׁתָם. וְזֶהוּ 'בְּלִבִּי צָפַנְתִּי אִמְרָתֶךָ', בְּהֶסְתֵּר וְהַצְנֵעַ לֶכֶת, לְמַעַן 'לֹא אֶחֱטָא לָךְ', שֶׁלֹּא אֶגְרֹם שׁוּם חִסָּרוֹן לְמַעְלָה.

ו - תקעא*

אָמַר פַּעַם "הֶחָפֵץ חַיִּים" לְעִנְיַן שִׁדּוּכִים וְזִוּוּגִים: "כְּשֶׁמְּבָרְרִים אַחַר שִׁדּוּךְ טוֹב, יֵשׁ לְבַדֵּק בַּיִּחוּס שֶׁל הַשִּׁדּוּךְ עַד אַרְבָּעָה דּוֹרוֹת". (- לא מופיע בנדפס!).

ו - תקעב

פַּעַם כְּשֶׁבָּא לִפְנֵי הַצַּדִּיק רַבִּי יְחִיאֵל מֵאוֹסְטְרוֹבְצָא זַצַ"ל אֶחָד מֵאֲנָשָׁיו וּבִקְּשׁוֹ שֶׁיִּתְפַּלֵּל עֲבוּר בְּנוֹ הַחוֹלֶה, אָמַר לוֹ הַצַּדִּיק תִּתְפַּלֵּל אַתָּה לַה', שְׁאָלוֹ הֶחָסִיד הֲרֵי אָמְרוּ רַז"ל (ב"ב קטז.) מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ חוֹלֶה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ יֵלֵךְ אֵצֶל חָכָם וִיבַקֵּשׁ עָלָיו רַחֲמִים? אָמַר לוֹ שֶׁבְּכַוָּנַת רַז"ל הוּא שֶׁיֵּלֵךְ אֵצֶל חָכָם, וְחָכָם זֶה יְלַמֵּד אוֹתוֹ הֵיטֵב אֵיךְ שֶׁיְּבַקֵּשׁ הוּא עַצְמוֹ רַחֲמִים.

ו - תקעג

הִשְׁתַּבַּח וְהִתְפָּאֵר בְּעַצְמוֹ הַגָּאוֹן הָרַב בֶּענְגִיס זַצַ"ל לִפְנֵי הִסְתַּלְקוּתוֹ וְאָמַר: "תּוֹדָה לְאֵל זָכִיתִי וְעָבַרְתִּי עַל כָּל הַשַּׁ"ס מֵאָה וְאֶחָד פְּעָמִים". אַשְׁרָיו וְאַשְׁרֵי חֶלְקוֹ.

ו - תקעד

יָדוּעַ שֶׁפַּעַם כְּשֶׁבָּא אֶחָד לְהַחֲזוֹן אִישׁ לְשָׁאֲלוֹ בִּכְאֵב עַל זֶה שֶׁאֵין לוֹ שׁוּם חִיּוּת בַּתְּפִלָּה, וּמַה יַּעֲשֶׂה בַּנִּידוֹן, אָמַר לוֹ 'הַחֲזוֹן אִישׁ': לְפֶלֶא הַדָּבָר בְּעֵינַי, כִּי כְּשֶׁלּוֹמֵד אָדָם תּוֹרָה לִשְׁמָהּ הֲרֵי שֶׁמִּתְחַיֵּב הַדָּבָר מֵעַצְמוֹ שֶׁיּוֹרִיד דְּמָעוֹת בִּתְפִלָּתוֹ.

סִיפּוּרִים:

צִיּוּן רַבִּיזַ"ל

*

שִׁיבָה לְחֵיק הַיַּהֲדוּת

*

מְסִירוּת נֶפֶשׁ

אִישׁ חָסִיד הָיָה בְּאוּמַאן וּשְׁמוֹ רַבִּי זַאוֶל לוּבֶּרְסְקִי זַ"ל, וּמְקוֹם מִשְׁכָּנוֹ הָיְתָה הָעִיר לְמַבֶּרְג אֲשֶׁר בְּגָלִיצְיָה, סָמוּךְ לְגְּבוּל אוֹקְרַאִינָה שֶׁבְּרוּסְיָה. וְהָיָה הָאִישׁ צַדִּיק וְתָמִים וְיֵרֵא אֱלֹקִים. הוּא נֶחֱשַׁב כְּאֶחָד מִמַּנְהִיגֵי הַחֲבוּרָה הַקְּדוֹשָׁה חֲבוּרַת עוֹבְדֵי הַשֵּׁם בְּדֶרֶךְ רַבֵּנוּ מוֹהַר"ן מִבֶּרֶסְלֶב זיע"א. וּבִימֵי רֹאשׁ-הַשָּׁנָה הַקְּדוֹשִׁים הִתְפַּלֵּל לִפְנֵי הַתֵּבָה כִּשְׁלִיחַ צִבּוּר בִּתְפִלַּת הַמּוּסָפִים.

תְּפִלָּתוֹ שֶׁל רַבִּי זַאוֶל מְיֻחֶדֶת בְּמִינָהּ הָיְתָה בְּרֹב נְעִימוּתָהּ וּמְתִיקוּתָהּ, הוּא הָיָה מִתְפַּלֵּל בְּמְתִינוּת וּבְדֶבֶקוּת עֲצוּמָה, עַד שֶׁכָּל שׁוֹמְעָיו לִבָּם נָמַס וְהָיָה לְמַיִם. הַתְּפִלָּה הִשְׁאִירָה רֹשֶׁם עָמֹק עַל שׁוֹמְעֶיהָ בְּמֶשֶׁךְ כָּל יְמוֹת הַשָּׁנָה, וְכָל אֵימַת שֶׁהָיוּ נִזְכָּרִים מִתְּפִלָּתוֹ שֶׁל רַבִּי זַאוֶל הָיוּ בָּאִים לִידֵי הִרְהוּר תְּשׁוּבָה.

כְּאָמוּר הָיָה רַבִּי זַאוֶל רֹאשׁ הַחֲבוּרָה שֶׁל אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ בַּיָּמִים הָהֵם שֶׁל רֵאשִׁית שְׁנוֹת ת"ש, וּבִימֵי רֹאשׁ-הַשָּׁנָה הַקְּדוֹשִׁים בְּעֵת אֲשֶׁר נִתְקַבְּצוּ וּבָאוּ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ דַּחֲסִידֵי בֶּרֶסְלֶב מִקָּרוֹב וּמֵרָחוֹק לִהְיוֹת עִם רַבֵּנוּ כְּפִי צִוּוּיוֹ הַנּוֹדָע, הָיָה רַבִּי זַאוֶל הַכֹּחַ הַמּוֹבִיל לְכָל עִנְיְנֵי הַקִּבּוּץ הַקָּדוֹשׁ. מִלְּבַד הֱיוֹתוֹ הַבַּעַל תְּפִלָּה הֶחָשׁוּב בְּיוֹתֵר - הָיָה יוֹשֵׁב וּמִתְוַעֵד עִם הַצִּבּוּר בְּעֵת הַסְּעוּדוֹת שֶׁל הֶחָג, וּבְעֵת עֲלוֹת הַמִּנְחָה בֵּין לֵיל הָרִאשׁוֹן לַשֵּׁנִי שֶׁל יְמֵי רֹאשׁ-הַשָּׁנָה הַקְּדוֹשִׁים.

*

הָיָה זֶה בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה שֶׁל שְׁנַת תשי"ג. הָאֹהֶל הַנִּפְלָא וְהָאָהוּב שֶׁהִתְנוֹסֵס עַל הַצִּיּוּן לְמַעְלָה מִמַּאָה בַּשָּׁנִים הָיָה כְּבָר חָרֵב וְנֶחֱרַב עַל יְדֵי הַפּוֹלְשִׁים הַצָּבָא הַגֶּרְמַנִּי ימ"ש. וְכָל הַנִּשְׁאָר מֵהַצִּיּוּן לֹא הָיָה אֶלָּא פִּסַּת הַקַּרְקַע אֲשֶׁר בִּסְמִיכוּת לְחַלּוֹנוֹת הַבַּיִת שֶׁנִּבְנָה לְיַד הַצִּיּוּן, כְּפִי אֲשֶׁר נִגְלָה לְעֵינֵינוּ כַּיּוֹם הַזֶּה. חֲסִידֵי בֶּרֶסְלֶב הִגִּיעוּ אָז בִּמְסִירוּת נֶפֶשׁ לְהִתְקַבֵּץ עַל צִיּוּנוֹ הַקָּדוֹשׁ אוּמָאנָה עַל שְׂרִיד מְקוֹם הַקֶּבֶר הַקָּדוֹשׁ שֶׁנּוֹתַר לִפְלֵטָה בְּחַסְדֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּבְרַחֲמָיו הַמְרֻבִּים.

*

אָז בִּשְׁעַת הַסְּעוּדָה, בְּעֵת אֲשֶׁר אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ הָיָה לִבָּם מָלֵא הֶרְגֵּשִׁים שֶׁל שִׂמְחָה וְהִתְעוֹרְרוּת עַל זְכִיָּתָם הַגְּדוֹלָה שֶׁזָּכוּ לְקַיֵּם רְצוֹנוֹ הַקָּדוֹשׁ שֶׁל רַבֵּנוּ, פָּנָה מוֹסֵר הַדְּבָרִים הַלָּלוּ (רַבִּי מִיכָל דּוֹרְפְּמַאן שְׁלִיטָ"א) אֶל רַבִּי זַאוֶל, אוֹתוֹ רַבִּי זַאוֶל שֶׁהָיָה פַּטְרוֹנוֹ שֶׁל מְקוֹם הַצִּיּוּן הַקָּדוֹשׁ וְהוּא אֲשֶׁר דָּאַג כָּל הַשָּׁנִים לִשְׁמִירָתוֹ וּפִקַּח עָלָיו בְּכָל הַזְּמַנִּים וְהַמַּצָּבִים.

יֹאמַר נָא לִי, שְׁאָלוֹ רַבִּי מִיכָל, מֵהֵיכָן יָדוּעַ לְכְבוֹדוֹ בְּבִטְחָה שֶׁאָכֵן הַמָּקוֹם שֶׁאָנוּ מִשְׁתַּטְחִים עָלָיו הוּא הוּא מְקוֹם הַצִּיּוּן הַקָּדוֹשׁ? וְכֵן מִי הוּא אֲשֶׁר בָּנָה אֶת הַבַּיִת הַסָּמוּךְ שֶׁבֵּין חַלּוֹנוֹתָיו נִמְצָא הַצִּיּוּן, שֶׁלֹּא הָיָה קַיָּם בָּעֵת אֲשֶׁר הִתְנַשֵּׂא עָלָיו הָאֹהֶל בַּיָּמִים הַטּוֹבִים שֶׁל הַצִּיּוּן?

פָּתַח רַבִּי זַאוֶל אֶת פִּיו וְהֵשִׁיב דָּבָר עַל רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן וְעַל אַחֲרוֹן אַחֲרוֹן:

"בִּשְׁנַת תש"ו הִסְתַּיְּמָה הַמִּלְחָמָה הַנּוֹרָאָה, וְעִמָּהּ נֶחֱרַב רֹב מִנְיָנוֹ וּבִנְיָנוֹ שֶׁל עַם יִשְׂרָאֵל. אֵלּוּ שֶׁהִגִּיעוּ לְאַחַר הַמִּלְחָמָה אֶל הַצִּיּוּן מְצָאוּהוּ חָרֵב וְנֶחֱרָב, כַּאֲשֶׁר מִכָּל הָאֹהֶל וּסְבִיבָתוֹ לֹא נוֹתַר כִּי אִם מִשְׁטָח שֶׁל מֶלֶט, אֶרְכּוֹ כִּשְׁנֵי מֶטְרִים, רָחְבּוֹ שְׁמוֹנִים ס"מ וְגָבְהוֹ כִּשְׁלֹשִׁים וַחֲמִשָּׁה ס"מ. וְאַף גַּם מִבְנֶה זָעוּם זֶה הָיָה שָׁבוּר וְסָדוּק וְקָמְשׁוֹנִים עָלוּ בּוֹ (הרה"ח רַבִּי יִצְחָק גֶּלְבַּךְ זַ"ל הָיָה מֵבִין אֵלּוּ שֶׁהִגִּיעוּ רִאשׁוֹנִים אֶל הַצִּיּוּן וּמְצָאוּהוּ בְּמַצָּב כָּזֶה).

בִּשְׁנַת תש"ז פִּרְסְמָה רִאשׁוּת עִירִית אוּמַאן עַל אֶפְשָׁרוּת שֶׁל קְנִיַּת שְׁטָחִים עֲבוּר בְּנִיַּת דִּירוֹת. רַבִּי זַאוֶל מָסַר מִיָּד בַּקָּשָׁה עַל קְנִיַּת הַשֶּׁטַח שָׁם סָפוּן וְטָמוּן רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ. הַשֶּׁטַח הַזֶּה הָיָה בֵּית הַקְּבָרוֹת גָּדוֹל כַּיָּדוּעַ, אַךְ רֹב הַקְּבָרִים שְׁקוּעִים הָיוּ בָּאֲדָמָה, אוּלָם הָיָה שָׁם צִיּוּן אֶחָד בּוֹלֵט שֶׁל אֵיזֶה מָגִיד, שֶׁצִּיּוּן זֶה הָיָה סָמוּךְ מַמָּשׁ לְיַד אֹהֶל רַבֵּנוּ.

"בַּקָּשָׁתוֹ שֶׁל רַבִּי זַאוֶל נִדְחֲתָה עַל הַסַּף, הֱיוֹת וְלֹא הָיָה מִתּוֹשָׁבֵי אוּמַאן, אֶלָּא כָּאמוּר מִלַּמְבֶּרְג, וְלָכֵן לֹא הָיָה לוֹ שׁוּם זְכוּת לִקְנוֹת שֶׁטַח בְּאוּמַאן. אוּלָם לֹא אִישׁ כְּרַבִּי זַאוֶל יֹאמַר נוֹאָשׁ. הוּא הִגִּישׁ שׁוּב בַּקָּשָׁה, וְהַפַּעַם עַל שְׁמוֹ שֶׁל גִּר הַצֶּדֶק הַיְּדוּעַ רַבִּי מִיכָל שֶׁהָיָה מֻחְסִידֵי בְּרֶסְלֶב תּוֹשַׁב הָעִיר אוּמַאן, הַתַּחְבּוּלָה הִצְלִיחָה, וְהוּא קִבֵּל אֶת הָאִשּׁוּר הַדְּרוּשׁ, וְעַל סָמַךְ כְּתַב הָרְשָׁאָה עַל שֵׁם הַגֵּר הֵחֵל רַבִּי זַאוֶל לִבְנוֹת בַּיִת בְּסָמוּךְ מַמָּשׁ לַצִּיּוּן הַקָּדוֹשׁ. רַבִּי זַאוֶל בְּרֹב פִּקְחוּתוֹ תִּכְנֵן שֶׁחַלּוֹנוֹת הַבִּנְיָן יִהְיוּ סְמוּכִים וּדְבוּקִים לַצִּיּוּן מַמָּשׁ, וְזֹאת מֵהַסִּבָּה בִּכְדֵי שֶׁלֹּא יִבְנוּ לְעוֹלָם בְּשׁוּם פָּנִים וְאֹפֶן עוֹד מִבְנֶה עַל הַצִּיּוּן, הֱיוֹת וְאֵין מִן הַנּוֹהָג לִבְנוֹת שׁוּם דָּבָר צָמוּד לְחַלּוֹנוֹת בַּיִת. אֶת שֶׁטַח הַצִּיּוּן כִּסּוּ בְּמֶלֶט בְּאֹפֶן שֶׁלֹּא יִהְיֶה בּוֹלֵט הַדָּבָר לְעֵינֵי הַגּוֹיִים שֶׁיֵּשׁ כָּאן מָקוֹם קָבֶר.

חֶלְקַת הַקֶּבֶר נִבְנָה בְּדִיּוּק נִמְרָץ כְּפִי שֶׁהָיָה בִּמְקוֹרוֹ בְּהֵיוֹת הָאֹהֶל. וּמַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה כָּךְ הָיָה. כְּשֶׁהֵחֵל רַבִּי זַאוֶל לִבְנוֹת אֶת הַמֶּלֶט בֵּן שְׁנֵי הַמֶּטְרִים, יָדַע הֵיטֵב כָּאָמוּר אֶת מְקוֹם הַצִּיּוּן, אֲבָל אַף עַל פִּי כֵן עֵקֶב רִבּוּי הַזְּמַן, יִתָּכֵן וְהַמָּקוֹם הַמְדֻיָּק טֶשְׁטֵשׁ מֵחֲמַת הַגְּשָׁמִים וְהַשְׁלָגִים וְכֵיוֹצֵא בְּאֵלּוּ (רַבִּי מִיכָל דְּאוּרְפְּמַן זַ"ל מְצַיֵּן שֶׁכָּל הַטִּשְׁטוּשׁ יָכוֹל לְהִתְבַּטֵּא בְּסָךְ הַכֹּל שֶׁל עֶשְׂרִים עַד שְׁלֹשִׁים ס"מ). הֵחֵלּוּ אֲפוּא לַחְפֹּר מְעַט סְבִיב שֶׁטַח זֶה בִּכְדֵי לִמְצֹא אֶת יְסוֹדוֹת הַבַּיִת שֶׁהָיוּ מֵעֵץ, וּבְמֵיָחֵד רָצוּ לִמְצֹא אֶת הָעַמּוּד בְּרֹאשׁ שְׁנֵי הַמֶּטְרִים, שָׁם הָיָה תְּחִלַּת הַצִּיּוּן, אוּלָם עַל אַף כָּל הַטִּרְחָה לֹא הִצְלִיחוּ לִמְצֹא בְּאוֹתָהּ שָׁעָה אֶת הַיְסוֹד.

רַבִּי זַאוָל תָּפַס אֶת אֲמָנוּת רַבּוֹ בְּיָדוֹ, וְהֵחֵל לְזָעֹק מִקֶּרֶב לִבּוֹ. רַבִּי רַבִּי אַוואוּ זָענט אִיהר?! רַבִּי הֵיכָן אַתֶּם? וְעוֹד כָּהֵנָּה וְכָהֵנָּה תְּחִנּוֹת וּבַקָּשׁוֹת לְהַשִּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיִּתְגַּלֶּה לְפָנָיו מָקוֹם הַמְדֻיָּק שֶׁל תְּחִלַּת הַקֶּבֶר שֶׁיּוּכַל לְסַמֵּן זֹאת לְדוֹרוֹת בְּדִיּוּק נִמְרָץ, וְכֹה זָעַק מִקֶּרֶב לִבּוֹ עַד שְׁעַת בֵּין הָעַרְבַּיִם. בִּשְׁעוֹת הָעֶרֶב עָזַב אֶת הַצִּיּוּן וְשָׁב לְבֵיתוֹ מָלֵא צַעַר וְעַגְמַת נֶפֶשׁ עַל שֶׁעֲדַיִן לֹא מָצָא אֶת הַמָּקוֹם הַמְדֻיָּק.

בְּאוֹתוֹ לַיְלָה חָלַם רַבִּי זַאוָל חֲלוֹם נוֹרָא, וְהִנֵּה רַבֵּנוּ עוֹמֵד עַל מְקוֹם הַצִּיּוּן עָטוּר בְּמַלְבּוּשֵׁי פְּאֵר. רַבִּי זַאוָל נִזְדַּעֲזַע מִן הַמַּרְאֶה הַנּוֹרָא וּפָנָה אֶל רַבֵּנוּ בִּשְׁאֵלָה: רַבֵּנוּ! הַאִם עוֹמְדִים אַתֶּם חָלִילָה לְנָטֹשׁ אוֹתָנוּ?!.

וְהָיָה שׁוֹמֵעַ הוּא אֶת רַבֵּנוּ מְשִׁיבוֹ: לֹא וְלֹא! אֲנִי נִשְׁאָר כָּאן! תָּמִיד אֶשָּׁאֵר בֵּינֵיכֶם - - -.

לְמָחֳרָת בַּבֹּקֶר הִגִּיעַ רַבִּי זַאוָל בְּמִשְׁנֶה מֶרֶץ לַצִּיּוּן וְהֵחֵל לַחְפֹּר, וּלְהַפְתַּעְתּוֹ הָרַבָּה מָצָא מִיָּד אֶת רֹאשׁ הַצִּיּוּן וְאֶת יְסוֹדוֹת עַמּוּדֵי הָעֵץ, שֶׁהִוּוּ אֶת הַיְסוֹדוֹת לְמִבְנֵה הָאֹהֶל. הוּא צִיֵּן מִיָּד אֶת הַמָּקוֹם, וּמִשָּׁם הֵחֵל אֶת יְצִיקַת גּוּשׁ הַמֶּלֶט, הוּא אוֹתוֹ גּוּשׁ הַמֶּלֶט הַנִּמְצָא כַּיּוֹם בְּדִיּוּק בְּסוֹף הַחֲלוֹן הַשֵּׁנִי שֶׁל הַבַּיִת הַסָּמוּךְ. וּמִשָּׁם נִמְשָׁךְ מְקוֹם הַצִּיּוּן לְעֵרֶךְ שְׁנֵי מֶטְרִים, וּבְרֹחַב שְׁמוֹנִים ס"מ.

*

לְאַחַר סִיּוּם הַבְּנִיָּה שָׂב רַבִּי זַאוָל לְלֶמְבֶּרְג. וְכַעֲבֹר תְּקוּפַת זְמַן בְּשׁוּבוֹ לִפְקֹד אֶת הַצִּיּוּן הַקָּדוֹשׁ בְּאוּמַאן, נוֹדַע לוֹ שֶׁרַבִּי מִיכָל מֵרֹב פַּחְדּוֹ מֵהַמִּשְׁטָרָה הַחֲשָׁאִים הַקֶּ.גֶ.בֶּ. שָׂמָא יְוַדַּע לָהֶם שֶׁיֵּשׁ כָּאן צִיּוּן (כַּיָּדוּעַ כָּל עִנְיַן "בְּרֶסְלֶב" נֶחְשָׁב לַעֲבֵרָה חֲמוּרָה בְּרוּסְיָה) - מָכַר אֶת הַבַּיִת הַסָּמוּךְ לַצִּיּוּן לְגוֹי, אוֹתוֹ בַּיִת שֶׁנִּבְנָה עַל יְדֵי רַבִּי זַאוָל בִּמְסִירוּת נֶפֶשׁ.

אוֹתוֹ גּוֹי הָיָה שׁוֹנֵא יִשְׂרָאֵל מֻבְהָק, וְלֹא הִרְשָׁה בְּשׁוּם פָּנִים וְאֹפֶן לַחֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב לְהִכָּנֵס לְשֶׁטַח הַצִּיּוּן הַדָּרוּשׁ. וְהִנֵּה נָפְלוּ עָלָיו מַחֲלוֹת וְיִסּוּרִים שׁוֹנִים, וְשָׁלְחוּ לְהוֹדִיעַ לוֹ כִּי הַמַּחֲלוֹת תְּקִפוּהוּ עֵקֶב הֱיוֹת הַבַּיִת "מְכֻשָּׁף" בְּגַלַל הַצִּיּוּן שֶׁנִּמְצָא בְּקִרְבָתוֹ. תַּחְבּוּלָה זוֹ הוֹעִילָה, וּמִיָּד מָכַר הַבַּיִת לְגוֹי אַחֵר, וְהוּא אוֹתוֹ עֵרֶל הָדַר עַד הַיּוֹם הַזֶּה בְּדִירַת הַצִּיּוּן, וְהוּא נֶחְשָׁב לְטוֹב לֵב, הַמַּרְשֶׁה לְאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ לְבֹא וְלַעֲלוֹת עַל הַצִּיּוּן כְּפִי רְצוֹנָם.

בִּשְׁנַת תשכ"ב הָלַךְ רַבִּי זַאוָל לְבֵית עוֹלָמוֹ. וְהִשְׁאִיר אֶת הַטִּפּוּל בְּעִנְיְנֵי הַקִּבּוּץ וְעִנְיְנֵי הַצִּיּוּן בְּיָדָיו שֶׁל רַבִּי מִיכָל דְּאִרְקְמַן שְׁלִיטָ"א. וּמֵאָז לֹא הִפְסִיקוּ הַשַּׁיָּרוֹת לַעֲלוֹת עַל צִיּוּן רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ עַד הַיּוֹם הַזֶּה. (נעתק מספר עיר הגעגועים)

* * *

לְיַד הָעִיר לוּבְלִין בְּאֶרֶץ פּוֹלַנְיָה הָיְתָה עֲיָרָה אַחַת בְּשֵׁם נַלֵיֶינְצ'וֹב, עֲיָרָה זוֹ הִתְפָּרְסְמָה בְּכָל גְּלִילוֹת פּוֹלַנְיָה בְּשֶׁל הֱיוֹתָהּ מָקוֹם מַרְפֵּא וְהַבְרָאָה לַאֲנָשִׁים חוֹלִים שׁוֹנִים עֵקֶב

מֶרְחֲצָאוֹתֶיהָ וּמַעְיְנוֹתֶיהָ הַחַמִּים שֶׁנִּתְבָּרְכָה בָּהֶם. מֵימֵי הַמַּעְיָנוֹת הָיוּ סְמִיכִים כְּעֵין רֶפֶשׁ וְטִיט וְהֻכִּילוּ בְּקִרְבָּם גָּפְרִית וְחֹמֶר מִינֶרָלִי מְיֻחָד אֲשֶׁר בְּכֹחָם לְרַפְּאוֹת מַחֲלוֹת קָשׁוֹת. לַעֲיָרָה זוֹ נָהֲרוּ מִכָּל קַצְוֵי הָאָרֶץ אֲלָפִים וְרִבְבוֹת חוֹלִים לְמַטָּרוֹת רִפּוּי. הָעֲיָרָה נִמְצְאָה בְּאֵזוֹר הָרָרִי מֻקָּפֶת יְעָרוֹת גְּדוֹלוֹת דָּבָר שֶׁמָּשַׁךְ לְשָׁם רַבִּים לְמַטָּרוֹת נֹפֶשׁ וּמַרְגּוֹעַ.

לִפְנֵי יוֹתֵר מִתִּשְׁעִים שָׁנָה נִמְצְאָה בְּנַלְיֶינְצ'וּב קְהִלָּה יְהוּדִית קְטַנָּה בַּת אַרְבָּעִים מִשְׁפָּחוֹת וּבְתוֹכָם גַּם בַּעַל הַסִּפּוּר הַזֶּה שֶׁהִתְפָּרְנֵס אָז מִמְּכִירַת סְחוֹרוֹת שׁוֹנִים וְגַם מַשְׁקָאוֹת קַלִּים, בֵּין יְהוּדֵי הָעֲיָרָה הָיָה אִישׁ אֶחָד יָדוּעַ בְּשֵׁם יִשְׂרָאֵל מֵאִיר - מָקוֹר פַּרְנָסָתוֹ הָיָה מִקְצוֹעַ הַפֶּחָמוּת אֲשֶׁר הִתְמַחָה בָּהּ הֵיטֵב וְהָיָה בַּעַל מִקְצוֹעַ מֵאוּמָן - מְלַאכְתּוֹ הָיְתָה מְרֻכֶּזֶת בְּעִקָּר בַּעֲשִׂיַּת גַּגּוֹת מִפַּחוֹנִים וְתִקּוּנָם. לְרֶגֶל עֲבוֹדָתוֹ הָיָה רָגִיל לְעִתִּים תְּכוּפוֹת לַעֲרֹךְ נְסִיעוֹת לַכְּפָרִים שֶׁבִּסְבִיבוֹת הָעֲיָרָה כְּדֵי לְתַקֵּן גַּגּוֹתֵיהֶם הָרְעוּעִים אוֹ לְהַחְלִיפָם בַּחֲדָשִׁים. מִקְצוֹעַ זֶה הִכְנִיס לוֹ רְוָחִים גְּדוֹלִים וּפִרְנֵס אֶת בְּנֵי מִשְׁפַּחְתּוֹ בְּכָבוֹד, וּבַמּוּבָן הַגַּשְׁמִי הָיָה נֶחְשָׁב לְבַעַל בַּיִת מְכֻבָּד כִּשְׁאָר בַּעֲלֵי בָּתִּים חֲשׁוּבִים.

אַךְ לֹא כֵן הָיָה יִשְׂרָאֵל מֵאִיר זֶה בַּמַּצָּב הָרוּחָנִי, מַצַּב יַהֲדוּתוֹ הָיְתָה בְּשֵׁפֶל הַמַּדְרֵגָה רוּחַ אֱמוּנָתוֹ הָלְכָה וְנִתְרוֹפְפָה אֲצִלּוֹ וְנִשְׁאֲרָה עַל קְצֵה הַמַּזְלֵג וּמַסְעוֹתָיו הִתְכּוּפוֹת לַכְּפָרִים הֵם בְּעִקָּר הָיוּ בְּעוֹכְרָיו, כִּי רֹב זְמַנּוֹ הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת מְעֹרָב בֵּין הַגּוֹיִים בְּנֵי הַכְּפָרִים, וּבִהְיוֹתוֹ תָּדִיר בְּמַחֲצָתָם לָמַד מִמַּעֲשֵׂיהֶם הַמְקֻלְקָלִים וְהַמַּשְׁחִתִים, וְהִתְרַגֵּל לְחַיֵּיהֶם הַמְגֻשָּׁמִים וְהַבְּהֵמִיִּים שֶׁל הַגּוֹיִים הַכְּפָרִיִּים, וְכָךְ הִתְיַדֵּד עִמָּהֶם עַד כִּי הִרְגִּיל עַצְמוֹ לְבַלּוֹת אִתָּם יַחַד בְּאַחֲוָה וְרֵעוּת מִבְּלִי מֻשָּׂם לֵב שֶׁהוּא יְהוּדִי, וּלְאַט לְאַט הֵחֵל לִשְׁכֹּחַ מְקוֹר מַחֲצַבְתּוֹ הַיְהוּדִי, וּמִדְּחִי אֶל דֶּחִי הִתְחִיל לְהִתְרַחֵק לְעִמְקֵי תְּהוֹם אֶל עֶבְרֵי פִּי פַּחַת, עַד אֲשֶׁר הוֹרִיד אֶת מַסְוֵה הַבּוּשָׁה מֵעַל פָּנָיו וְהִרְהִיב עֹז בְּנַפְשׁוֹ לְטַיֵּל וּלְשַׂחֵק עִם נָכְרִיּוֹת... רַחֲמָנָא לִצְלַן, וּמוּבָן שֶׁבְּכָךְ נִפְקְרוּ קְשָׁרָיו לַחֲלוּטִין עִם יְהוּדֵי הָעֲיָרָה.

שְׁמוּעוֹתָיו הָרָעוֹת שֶׁל יִשְׂרָאֵל מֵאִיר הַפֶּחָח עַל דִּבֵּר דְּרָכָיו הָעֲקַלְקַלּוֹת וְהִתְנַהֲגוּתוֹ הַמְּבִישָׁה הִצְמִיחוּ כְּנָפַיִם וְהִגִּיעוּ לְאָזְנֵיהֶם שֶׁל תּוֹשָׁבֵי הָעֲיָרָה, וּבְיוֹתֵר הִכּוּ גַּלִּים אֵצֶל יְהוּדֵי הַמָּקוֹם אֲשֶׁר נִדְהֲמוּ לִמְשָׁמַע אָזְנָם וְלֹא יָכְלוּ לְהַשְׁלִים עִם הָעֵסֶק בִּישׁ שֶׁל יִשְׂרָאֵל מֵאִיר הַפֶּחָח אֲשֶׁר בְּתוֹר יְהוּדִי מֵהָעֲיָרָה עָשָׂה רֹשֶׁם מְזַעְזֵעַ עַל תּוֹשָׁבֵי הָעֲיָרָה וְהֵמִיט קָלוֹן וְחֶרְפָּה עַל כָּל הַקְּהִלָּה הַיְהוּדִית בְּהַכְתִּימוֹ אֶת שְׁמָם וְגָרַם לָהֶם עִגּוּם וְצַעַר רַב מִזֶּה וְאַף בִּזְיוֹן גָּדוֹל בְּעֵינֵי הַתּוֹשָׁבִים הַנָּכְרִים אֲשֶׁר בְּלָאוֹ הָכֵי הָיוּ לְלַעַג וּלְקֶלֶס בְּעֵינֵיהֶם, מִכָּל שֶׁכֵּן אַחֲרֵי מִקְרֶה מַצְעִיב זֶה שֶׁסִּפֵּק חֹמֶר בְּיָדָם בְּמַה לְהִתְקַלֵּס מִיהוּדֵי הָעֲיָרָה, אַךְ מַה יְכֹלוּ קֹמֶץ הַיְהוּדִים לַעֲשׂוֹת עִם בַּר נָשׁ כָּזֶה, הָרוֹדֵף אַחַר בֶּצַע תַּאֲוָתָיו וּמוּכָן לְהַפְקִיר נַפְשׁוֹ וְנִשְׁמָתוֹ וּכְבוֹד אֲבוֹתָיו וּכְבוֹד חַיָּיו עֲבוּר חַיֵּי הוֹלֻלוּת וְתַעֲנוּגִים מְדֻמִּים, מִבְּלִי לְהִתְחַשֵּׁב

כְּלָל בְּרִגְשֵׁי אֶחָיו הַיְהוּדִים הַנֶּאֱנָחִים מָרָה עַל כָּל אֲשֶׁר עוֹלֵל לָהֶם וּדְווּיֵי לֵב וּרְווּיֵי יָגוֹן הֶכְרְחוּ לִבְלֹעַ גְּלוּלָה מָרָה זוֹ וּלְהַשְׁאִיר בְּעֹמֶק נַפְשָׁם כְּאֵב עָצוּם וְעָצוּר עַל אָבְדַן נִשְׁמַת יְהוּדִי בְּקֶרֶב הַגּוֹיִים, וּמֵעָצְמַת הַתַּדְהֵמָה וְהַדִּכָּאוֹן אֲשֶׁר הֵכִּו, לֹא קָמָה עוֹד רוּחַ בָּהֶם לֶאֱזֹר עֹז וְאֹמֶץ בִּכְדֵי לְהַשְׁפִּיעַ עָלָיו וּלְהַחֲזִירוֹ לְמוּטָב, וְיַעַן שֶׁגַּם בְּעֵינֵיהֶם הָיָה נִרְאָה כִּמְיֹאָשׁ וְכִכְלִי לֹא יָצְלַח מִלְּהֻשְׁיבוֹ עַל תִּקּוּנוֹ וּמְכוֹנוֹ, לָכֵן הִשְׁלִימוּ עִם הַמַּצָּב הַזֶּה.

*

לְיִשְׂרָאֵל מֵאִיר הַפָּחַח הָיָה בֵּן בְּשֵׁם "לֵייבְּל", הַבֵּן הַזֶּה כַּמּוּבָן הָיָה מְאֹד מֻזָּנָח בְּחִנּוּכוֹ, וּמִכְּיוָן שֶׁאָבִיו לֹא הִשְׁגִּיחַ אַף עַל עַצְמוֹ וְהִמְשִׁיךְ בִּדְרָכָיו הַמְכֹעָרִים, מִמֵּילָא לֹא שָׂם לִבּוֹ לְדַאֹג לְמַעַן חִנּוּךְ וְהַדְרָכַת בְּנוֹ בַּדֶּרֶךְ הַטּוֹבָה וְהַיְשָׁרָה, וּבְנִסְבּוֹת כָּאֵלּוּ מַה יַּעֲשֶׂה הַבֵּן וְלֹא יֶחֱטָא, וְעַל כֵּן גַּם לֵייבְּל זֶה הָלַךְ אַחֲרֵי שְׁרִירוּת לִבּוֹ וְתַאֲוֹת נַפְשׁוֹ וְהֵחֵל לִרְדֹּף אַחַר חַיֵּי הֶפְקֵר וְהוֹלֻלוֹת וּמָצָא מִין אֶת מִינוֹ לְהִתְרוֹעֵעַ עִם חֲבֵרִים רָעִים כְּמוֹתוֹ רֵיקִים וּפוֹחֲזִים מִבְּנֵי הָעֲיָרָה וְאִתָּם יַחַד בִּלָּה אֶת רֹב זְמַנּוֹ.

כַּמּוּבָן שֶׁהִתְנַהֲגוּתָם וּמַעֲשֵׂיהֶם הָיוּ לְמוֹרַת רוּחַ לְכָל יְהוּדֵי הָעֲיָרָה, כָּךְ חַי לֵייבְּל בְּצִוְתָא עִם חֲבוּרָה סוֹרֶרָה מְיֻמֵּי יַלְדוּתוֹ עַד שֶׁהֵחֵל לְהִתְבַּגֵּר וּלְהַגִּיעַ כְּבָר לְפֶרֶק שְׁנוֹתָיו שֶׁבּוֹ הָיָה צָרִיךְ לַחֲשֹׁב עַל הַתַּכְלִית לִבְנוֹת בַּיִת וְלִשְׂא אִשָּׁה וּלְהָקִים מִשְׁפָּחָה בְּיִשְׂרָאֵל כְּדֶרֶךְ כָּל הָאָדָם.

וְהִנֵּה אָבִיו יִשְׂרָאֵל מֵאִיר הַפָּחַח בְּיָדְעוֹ הֵיטֵב אֱמִתּוֹ שֶׁל דָּבָר אֵיךְ הוּא מְבֻזֶּה וּמָאוֹס בְּעֵינֵי יְהוּדֵי הַקְּהִלָּה בְּשֶׁל הִתְנַהֲגוּתוֹ הַמַּחְפִּירָה וְגַם יָדוּעַ הוּא לִשְׁמָצָה בְּקֶרֶב שְׁאָר יְהוּדֵי הַסְּבִיבָה, יָדַע נֶאֱמָנָה שֶׁאֵין אִישׁ מֵהֶם חוֹלֵם לְהַעֲלוֹת עַל דַּעְתּוֹ אֵיזֶה מַחֲשֶׁבֶת פִּגּוּל לָבוֹא אִתּוֹ בְּמַגָּע, וּמַה גַּם לִהְיוֹת מְחֻתָּן עִמּוֹ, בְּעוֹד שֶׁגַּם בְּנוֹ ה"תַּכְשִׁיט" בְּעַצְמוֹ נִתְפַּרְסֵם בְּמַעֲלָלָיו. וּמִי יִרְצֶה לִמְסֹר בִּתּוֹ בִּיְדֵים כְּאֵלּוּ, וּבְכֵן קִנֵּן בְּלִבּוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל מֵאִיר הַפָּחַח דְּאָגָה עֲמֻקָּה וּרְצִינִית נֹכַח הַמַּצָּב הַמֵּבִישׁ הַזֶּה שֶׁנּוֹצַר סְבִיב גּוֹרָל עֲתִידוֹ שֶׁל בְּנוֹ לֵייבְּל בְּאֵין פְּנִיָּה יָמִין וּשְׂמֹאל. וְנִשְׁאַר נָבוֹךְ וְנִדְהָם מְאֹד בְּהִוָּכַח לוֹ בְּמוֹ עֵינָיו שֶׁכָּאן הִגִּיעַ לְמָבוֹא סָתוּם אֲשֶׁר נִצְּבָת לְפָנָיו חוֹמַת בַּרְזֶל גְּבוֹהָה בְּעָיָה רְצִינִית שֶׁאֵין לְפָתְרָהּ עַל נְקֻלָּה, וְכָל ה"עִתִּיד" שֶׁל בְּנוֹ מֻנָּחִים עַל כַּף הַמֹּאזְנַיִם וּתְלוּיִים בְּחוּט הַשְּׂעָרָה.

בְּרֹם יִשְׂרָאֵל מֵאִיר זֶה עִם כָּל הִתְלַבְּטֻיּוֹתָיו הַמַּפְתָּלוֹת וְהַמְּבוֹכוֹת, לֹא אִבֵּד עֲדַיִן עֶשְׁתּוֹנוֹתָיו וְרַעְיוֹנוֹתָיו וּלְאַט לְאַט הִתְאוֹשֵׁשׁ וְהִתְעוֹדֵד וְהִתִּיר עַצְמוֹ מִכְּבָלָיו הַנִּפְתָּלִים, כִּי הֶרְגֵּל חַיָּיו הַמֻּפְקָרִים הִכְשִׁירוּהוּ כְּבָר לְכָל צַעַד הַגָּרוּעַ בְּיוֹתֵר וְלִמְּדוּהוּ הֵיטֵב מַה לַּעֲשׂוֹת בְּנִדּוֹן זֶה, וְעַד מְהֵרָה צָצָה וְצָפְתָה כְּבָר עַל מַחֲשַׁבְתּוֹ רַעְיוֹן נוֹעָז בַּל יִשָּׂעֵר, (אֲשֶׁר רַק לַאֲנָשִׁים מִסּוּגוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל מֵאִיר שֶׁפָּנוּ עֹרֶף לְדַת יַהֲדוּתָם אֶפְשָׁר לְבַצְבֵּץ בְּמֹחָם מַחֲשָׁבוֹת מֵעֵין אֵלּוּ) לְהַמְצֵאת פִּתְרוֹן תְּמִידִי בַּהֲמָרַת דַּת בְּנוֹ וְהַעֲבָרָתוֹ לֶאֱמוּנָה אַחֶרֶת, וְאֶת אֲשֶׁר לֹא הִסְפִּיק

הוּא בְּעַצְמוֹ לְהַשְׂלִים פֶּרֶק זֶה בְּמַסֶּכֶת חַיָּיו הַקְּלוֹקְלִים, חָשַׁב לְהַשְׂלִימָהּ עַל יְדֵי בְּנוֹ בְּמַסָּוֶה שֶׁל הַצָּלָתוֹ.

וְיִתָּכֵן מְאֹד שֶׁשָּׁקַל בְּמָאזְנֵי רַעְיוֹנוֹתָיו גַּם הָאֶפְשָׁרוּת לָשׁוּב וְלַחֲזֹר לְחַיִּק הַיַּהֲדוּת, וּבְכָךְ הָיָה פּוֹתֵר בְּקַלּוּת אֶת כָּל בְּעָיוֹתָיו בְּדֶרֶךְ הַיָּשָׁר וְהָרָצוּי וְהַנָּכוֹן, וּבְלִי סָפֵק הָיָה מַצִּיל בְּדֶרֶךְ זוֹ אֶת עַצְמוֹ וְאֶת בְּנוֹ וְאֶת כָּל דּוֹרוֹתָיו וְאַף כְּבוֹד אֲבוֹתָיו, וְהַכֹּל בְּדֶרֶךְ שֶׁל כָּבוֹד וְהִגָּיוֹן אֱנוֹשִׁי, כַּיָּאֶה לִיהוּדִי תּוֹעֶה אֲשֶׁר שָׁם יִשְׂרָאֵל עָלָיו וה' אֱלֹקָיו עִמּוֹ בְּכָל קְצוֹת דְּרָכָיו, וְאֵין דָּבָר נִמְנָע מִמֶּנּוּ לְהַקְרֵא שׁוּב יְהוּדִי כְּכָל יֶתֶר הַיְּהוּדִים, אוּלָם דְּמְיוֹנוֹ וּמַעֲשָׂיו תַּעְתּוּעָיו הִטְעוּ אוֹתוֹ לַחֲשֹׁב, כִּי הַדֶּרֶךְ חֲזָרָה לִמְקוֹר יַהֲדוּתוֹ אֲטוּמָה וּסְגוּרָה לַחֲלוּטִין בְּפָנָיו כָּךְ שֶׁאֵין עוֹד תִּקְוָה לְפָנָיו לָשׁוּב לְחַיִּק אֲבוֹתָיו, אַחַר שֶׁהִזְדַּקֵּן כְּבָר בְּהֶרְגֵּל מַעֲשָׂיו כָּל כָּךְ עַד שֶׁאֵינוֹ רוֹאֶה אֶפְשָׁרוּת וְדֶרֶךְ לְהִפָּרֵד מֵהֶם, וּכְאִלּוּ חַיָּיו תְּלוּיִים בָּהֶם. (כִּי כָּךְ דַּרְכּוֹ שֶׁל הַבַּעַל דָּבָר לְהַכְבִּיד עַל הַחוֹטֵא וְלַחֲסֹם בְּפָנָיו דַּרְכֵי הַתְּשׁוּבָה בְּמַכְשׁוֹלִים וְאַבְנֵי נֶגֶף בִּכְדֵי לְיַאֲשׁוֹ לְגַמְרֵי מֵעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה). לְבַעֲבוּר זֶה תָּקָף אוֹתוֹ מִין יֵאוּשׁ פְּנִימִי אֲשֶׁר דָּחַף אוֹתוֹ עַל כָּרְחוֹ לְדַרְכֵי חֲלַקְלַקּוּת בְּאֵין מַעֲצוֹר, וְכָךְ נוֹצַר בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ הָרַעְיוֹן הַנּוֹאָשׁ הַזֶּה כְּצַעַד רִאשׁוֹן לְפִתְרוֹן בְּעָיַת בְּנוֹ.

וּבְכֵן קְרָא יִשְׂרָאֵל מֵאִיר הַפֶּחָח לִבְנוֹ לֵייבֶל וַיֹּאמַר לוֹ: שְׁמַע בְּנִי הֵיטֵב לַאֲשֶׁר אֹמַר לְךָ. אַתָּה הִנַּעְתָּ כְּבָר לְגִיל אֲשֶׁר בּוֹ בַּחוּרִים כְּמוֹךָ מִתְחַתְּנִים וּמְקִימִים בַּיִת וּמִשְׁפָּחָה, אֲבָל הִנְּךָ יוֹדֵעַ שֶׁכֻּלָּם מַכִּירִים אוֹתִי הֵיטֵב וְיוֹדְעִים אֶת מַעֲשַׂי וּמְפָרְסָם אֲנִי יוֹתֵר מִדַּי, לְזֹאת צָרִיךְ אַתָּה לְהָבִין כְּבָר מֵעַצְמְךָ כִּי אֵין לָנוּ שׁוּם מָקוֹם וּמַעֲמָד בֵּין הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר אֲנַחְנוּ כִּצְנִינִים בְּעֵינֵיהֶם, וּמִמֵּילָא גַּם אֵין לְךָ שׁוּם סִכּוּיִים לְקַחַת מֵהֶם אִשָּׁה וְלִבְנוֹת לְךָ בַּיִת בְּתוֹכָם. וְאִם כֵּן מַה יִּהְיֶה הַתַּכְלִית מִמְּךָ הֲלֹא תִּשָּׁאֵר גַּלְמוּד וַעֲרִירִי כָּל יָמֶיךָ וְלֹא תַּשְׁאִיר זֶכֶר אַחֲרֶיךָ לָנֶצַח? וְכָךְ הֵחֵל לְתָאֵר לְפָנָיו אֶת גּוֹרָל עָתִידוֹ בִּתְמוּנוֹת שְׁחוֹרוֹת וַעֲגוּמוֹת, כְּדֵי שֶׁיִּשְׁפַּע מִדְּבָרָיו לְקַבֵּל עֲצָתוֹ וּלְהַגְשִׁים רַעְיוֹנוֹ, מִבְּלִי לְהַשְׁאִיר בְּלֵב בְּנוֹ שׁוּם מָקוֹם לַחֲשֹׁשׁ וּלְהַסֵּס עַל הַתַּמוּרָה הַנּוֹרָאָה שֶׁיְּחוֹלֵל צַעֲדוֹ זֶה בְּחַיָּיו הַפְּרָטִיִּים וְהָאִישִׁיִּים, וּבִדְבָרָיו הַמְשַׁכְנְעִים הִכְשִׁיר אֶת הַקַּרְקַע לְגַבָּיו שֶׁיּוּכַל לְדַבֵּר אִתּוֹ בְּרוּרוֹת וּלְגַלּוֹת לוֹ סוֹד הָרַעְיוֹן הַכָּמוּס אִתּוֹ, וְלֵב בְּנוֹ בַּל יִתְפַּלֵּץ לְשֵׁמַע אָזְנָיו הַצָּעָה נוֹרָאָה כָּזוֹ מֵאָבִיו בְּעַצְמוֹ, וְכָךְ הִמְשִׁיךְ יִשְׂרָאֵל מֵאִיר אֶת דְּבָרָיו בְּאָמְרוֹ לִבְנוֹ: דַּע לְךָ בְּנִי, כִּי גּוֹרָל חַיֶּיךָ נָתוּן בְּיָדְךָ, אָמְנָם זֶה תָּלוּי הַרְבֵּה בְּעַצָּה אַחַת שֶׁיֵּשׁ לִי עָבוּרְךָ, אֲשֶׁר בָּזֶה תּוּכַל אַתָּה בְּעַצְמְךָ לַחֲרֹץ גּוֹרַל הַחַיִּים בְּדַרְכְּךָ לָעָתִיד, וּבְאֹם תִּקַּבְּלָה בְּחִיּוּב, כַּאֲשֶׁר מַצָּבְךָ הַנּוֹכְחִי מְחַיֵּב זֹאת, אָז יוּסַר מֵעָלֶיךָ חֶרְפַּת חַיֶּיךָ וְתַגִּיעַ לְחַיִּים מְאֻשָּׁרִים בְּעֹשֶׁר בְּשַׂלְוָה וְכָבוֹד, לָכֵן אַל תַּחֲשֹׁב הַרְבֵּה עַל הַדָּבָר הַזֶּה, רַק שְׁמַע בְּקוֹלִי לַאֲשֶׁר אִיעָצְךָ בְּנִי.

בֵּין יְדִידַי וּמַכָּרַי מִתּוֹשָׁבֵי הַכְּפָרִים יֵשׁ לִי יְדִיד מֻשְׁבָּע אִכָּר עָשִׁיר אֶחָד, וְלוֹ בַּת אַחַת, שֶׁלְּדַעְתִּי הִיא מַתְאִימָה מְאֹד כְּבַת זוּג בִּשְׁבִילְךָ, וְגַם אָבִיהָ בְּעַצְמוֹ יִשְׂמַח מְאֹד עַל הַצָּעָה זוֹ, וּבְחֶפְצָ לֵב יִתְרַצֶּה לָתֵת לְךָ אֶת בִּתּוֹ בַּאֲשֶׁר הוּא יְדִידִי וּמַכִּירִי הַטּוֹב. וְשָׁם לֹא תֵּדַע שׁוּם מַחְסוֹר כִּי הוּא עָשִׁיר לְמַדַּי וּבֵיתוֹ מָלֵא מִכָּל טוּב וּבָכְךָ תֵּהָנֶה מֵחַיֵּי עֹשֶׁר, אֲבָל עָלֶיךָ לָדַעַת, שֶׁכְּדֵי לִרְכֹּשׁ אֶת בִּתּוֹ וְעָשְׁרוֹ שֶׁל הָאִכָּר, תְּהֵא מֻכְרָח מִקֹּדֶם לְהָמִיר דָּתְךָ וּלְהִשְׁתַּמֵּד, וְאָז הִנְךָ מְאֻשָּׁר לְעוֹלָם בְּמֹחֲצָתוֹ שֶׁל אוֹתוֹ אִכָּר וְרַק בְּדֶרֶךְ זוֹ תּוּכַל לַעֲשׂוֹת תִּכְלִית בַּחַיִּים, וְאַל יִפָּלֵא בְּעֵינֶיךָ, מַה שֶּׁאֲנִי אוֹמֵר לְךָ זֹאת וּכְשֶׁלְּעַצְמִי לֹא עָשִׂיתִי כָּזֹאת, תֵּדַע שֶׁגַּם אֲנִי בְּעַצְמִי הָיִיתִי עוֹשֶׂה כָּמוֹךָ אוּלָם אֲנִי זָקַנְתִּי כְּבָר, וּמִבְּחִינַת הַכְּדָאִיּוּת אֵינוֹ מִשְׁתַּלֵּם לִי לַעֲשׂוֹת כַּדָּבָר הַזֶּה, אֲבָל אַתָּה, דֶּרֶךְ אַחֶרֶת אֵין לְךָ, וּמִי יְדַאֵג בִּשְׁבִיל עֲתִידְךָ אִם לֹא אֲנִי, עַל כֵּן בְּתוֹר אָב רַחֲמָן הִנְנִי מְיַעֵץ לְךָ שֶׁבַּל תַּחְשֹׁב אַחֶרֶת, רַק עֲשֵׂה כְּמוֹ שֶׁאֲמַרְתִּי.

לֵייבְּל זֶה, בְּשָׁמְעוֹ בַּחֲרָדָה אֶת כָּל דִּבְרֵי אָבִיו הַנֶּאֱמָרִים אֵלָיו כְּדַבֵּר אִישׁ אֶל בְּנוֹ הַדּוֹאֵג אֶת עֲתִידוֹ הֵבִין מִיָּד הַדְּבָרִים כַּהֲוָיָתָן, וְנִתְחַוֵּר לוֹ בְּרוּרוֹת לְגַבֵּי מְבוּכוֹתָיו וּבְעָיוֹתָיו הָעֲתִידִים לְהַוּוֹת מִכְשׁוֹל רְצִינִי בְּדַרְכּוֹ לְחַיָּיו הָעַצְמָאִיִּים וּבְלִי שׁוּם הִסּוּס הֵסִיק מַסְקָנָתוֹ בְּהֶחְלֵטִיּוּת לְקַבֵּל הַצָּעַת אָבִיו.

וּבְהָיוֹתוֹ צָעִיר לְיָמִים וַחֲסַר הַדְרָכָה וְחִנּוּךְ, לֹא הִשְׂכִּיל עֲדַיִן לְהַבְחִין מַה טָּמוּן בְּחֻבָּהּ שֶׁל עֲצַת אָבִיו, אֲשֶׁר בְּהִגְשִׁימוֹ אוֹתָהּ מַכְרִית הוּא אֶת עַצְמוֹ וְנִשְׁמָתוֹ לִצְמִיתוּת מֵעַם הַנִּצְחִי, וּבְמוֹ יָדָיו מְנַתֵּק שַׁלְשֶׁלֶת אֲבוֹתָיו שֶׁל אַלְפֵי דּוֹרוֹת שֶׁמָּסְרוּ נַפְשָׁם לְהֶמְשֵׁךְ דּוֹרוֹתֵיהֶם עַד דּוֹרוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ, וּבָכָךְ, הוּא עַצְמוֹ חוֹרֵץ גּוֹרָלוֹ לִכְלָיוֹן וַאֲבַדּוֹן עוֹלְמֵי רַחֲמָנָא לִצְלַן, וּמֵהֶעְדֵּר רֶגֶשׁ הַהֲבָחָנָה לְ"הַפֹּעַל יוֹצֵא" מִצַּעֲדוֹ זֶה, לֹא שָׂם לִבּוֹ לְהִתְבּוֹנֵן וּלְהִתְעַמֵּק בְּטִיב הַצָּעַת אָבִיו, רַק נוֹצְצוּ וְהִבְרִיקוּ לְנֶגֶד עֵינָיו כַּסְפּוֹ וּזְהָבוֹ וּבִתּוֹ שֶׁל אוֹתוֹ אִכָּר עָשִׁיר אֲשֶׁר הִבְטִיחַ לוֹ אָבִיו וְתֵאַר בְּפָנָיו הַחַיִּים הַמְאֻשָּׁרִים בְּמֹחֲצָתָם.

וַיֵּלֶךְ הַבָּחוּר לֵייבְּל וַיַּעַשׂ כִּדְבַר אָבִיו וּבְצָעָדִים בְּטוּחִים הִתְכּוֹנֵן עַצְמוֹ לִקְרַאת פְּעֻלַּת "הֶמֶרֶת הַדָּת" אֲבָל בְּסוֹד כָּמוּס, וְאַף לַחֲבֵרָיו לֹא גִּלָּה זְמָמוֹ וְתָכְנִיתוֹ לֶעָתִיד, וּבְהוֹדִיעוֹ לַכְּמָרִים חֻפְצוֹ וּרְצוֹנוֹ, מִיָּד קִבְּלוּהוּ בִּזְרוֹעוֹת פְּתוּחוֹת וְהִכְנִיסוּהוּ לְמִנְזָר תַּחַת מִשְׁמָר אֲשֶׁר הִשְׁגִּיחוּ עָלָיו בְּעַיִן פְּקוּחָה לְבַל יִתְחָרֵט אוֹ יַשְׁפִּיעוּ עָלָיו מֵהַחוּץ, וְלֵייבְּל זֶה נִשְׁאַר שָׁם סָגוּר וּמְסֻגָּר בְּלִי שׁוּם קֶשֶׁר עִם הָעוֹלָם הַחִיצוֹן.

*

בֵּין יְהוּדֵי הָעֲיָרָה נַלֵּייצ'וֹב הָיוּ גַּם אֲנָשִׁים הַנִּמְנִים עִם חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב בֵּינֵיהֶם הָיָה חָסִיד אֶחָד אֲשֶׁר הִתְפָּרְסֵם אַחַר כָּךְ בְּשֵׁם הרה"ח רַבִּי יִצְחָק בְּרֶיטֶר מִוַּארְשָׁא הי"ד (כִּי עָבַר לָגוּר בְּמֶשֶׁךְ הַזְּמַן בְּוַרְשָׁא עִיר הַבִּירָה שֶׁל פּוֹלַנְיָה כַּאֲשֶׁר יִסָּפֵר לְקַמָּן, וְהוּא הָיָה מֻחְשָׁבִי

חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב אֲשֶׁר הֵפִיץ בְּכָל גְּלִילוֹת פּוֹלַנְיָה תּוֹרַת מוֹהֲר"ן זצוק"ל וְלָמַד וְהִרְבִּיץ בָּרַבִּים חֲסִידוּת בְּרֶסְלֶב, וְעַל יָדוֹ נִתְקָרְבוּ לְדַעַת רַבֵּנוּ זַ"ל מֵאוֹת אֲנָשִׁים מֵהֶם רַבָּנִים דַּיָּנִים לוֹמְדִים מֻפְלָגִים וְכוּ' וְכוּ', וּסְתָם אֲנָשִׁים פְּשׁוּטִים וְסוֹחֲרִים וּבַעֲלֵי מְלָאכָה אֲשֶׁר שָׁמְעוּ מִמֶּנּוּ דִּבְרֵי אֱלֹקִים חַיִּים וְשָׁאֲבוּ עִדּוּד וְחִזּוּק מִלַּהַב דִּבּוּרָיו שֶׁיָּצְאוּ מִפִּיו בְּמֻתָּק שְׂפָתַיִם, כִּי הָיָה בַּעַל כִּשָּׁרוֹן נִפְלָא בְּכְלִיל הַמַּעֲלוֹת וּמְחַנֵּן בְּפֶה מֵפִיק מַרְגָּלִיּוֹת, וּמִלְבַד זֹאת גַּם הָיָה מְמֻאָרִי דְּחֶשְׁבָּנָא וּבַעַל מַעֲשִׂים לְזַכּוֹת אֶת הָרַבִּים בְּתוֹרָה וַעֲבוֹדַת ה', וְהוּא בְּעַצְמוֹ הָיָה שׁוֹקֵד עַל הַתּוֹרָה וְעַל הָעֲבוֹדָה בֶּאֱמוּנָה וּבְטָחוֹן וּתְמִימוּת וּפְשִׁיטוּת וּבְיִרְאַת ה' טְהוֹרָה וְכוּ' וְאֵין כָּאן הַמָּקוֹם לְהַאֲרִיךְ בִּפְרָטֵי מַעֲלוֹתָיו וְתָקְפּוֹ וּגְבוּרָתוֹ בְּעוֹלָמָם שֶׁל חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב וּמְסִירוּת נַפְשׁוֹ עֲבוּר עִסְקֵי רַבֵּנוּ זַ"ל, וְעוֹד חַיִּים אִתָּנוּ תַּלְמִידָיו מְזַקְנֵי אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ לְאֹרֶךְ יָמִים וְשָׁנִים הַמְסַפְּרִים נִפְלְאוֹת מַעֲשָׂיו...

יוֹם אֶחָד עָלָה בְּרַעְיוֹנוֹתָיו שֶׁל ה"ר יִצְחָק בְּרֵיסְטֶר הַנַּ"ל לַחֲטֹף שִׂיחָה עִם יִשְׂרָאֵל מֵאִיר הַפֶּחָח, וּלְנַסּוֹת הַפַּעַם לַהֲשִׁיבוֹ מִדַּרְכּוֹ הַתּוֹעָה לְדֶרֶךְ אֲבוֹתָיו, כִּי נִכְמְרוּ רַחֲמָיו מְאֹד עַל נֶפֶשׁ יְהוּדִי כָּמוֹהוּ שֶׁתַּעֲזֹב אֶת הָעוֹלָם חָלִילָה מִתּוֹךְ חַיֶּיהָ "הַגּוֹיִי", לִבְלִי לָשׁוּב עַל עִקְּבוֹת אֲבוֹתָיו וְלָמוּת כִּיהוּדִי כָּשֵׁר כְּמוֹתָם, אַךְ אֵיךְ יִתְכֵּן לְקַבֵּעַ פְּגִישָׁה עִם בַּרְנָשׁ הַזֶּה הַמַּבְלֶה יָמָיו וְלֵילוֹתָיו אֵצֶל הַנָּכְרִים הַכַּפְרִיִּים וּמִשְׁתַּמֵּט עַצְמוֹ מִלְּהִתְרָאוֹת עִם אֶחָיו הַיְּהוּדִים, עַל כֵּן הִבִּיעַ מִשְׁאֲלָתוֹ וְחֶפְצוֹ לִפְנֵי יְהוּדֵי הָעֲיָרָה וּבִקֵּשׁ מֵהֶם שֶׁיְּעַמְּדוּ לְעֶזְרָתוֹ לְחַפֵּשׂ כָּל מִינֵי עֲצוֹת וְתַחְבּוּלוֹת וּבִלְבַד שֶׁיּוּכַל לְהַפְגִּישׁ אִתּוֹ. הֵם בְּשָׁמְעָם אֶת דְּבָרָיו הִבִּיטוּ עָלָיו בְּתִמָּהוֹן גָּדוֹל כְּאִלּוּ עוֹמֵד לִפְנֵיהֶם אֶחָד שֶׁהֵקִיץ מִתּוֹךְ חֲלוֹמוֹ וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ כְּלָל מָה אֵרַע. וּמַה טִּיבוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל מֵאִיר הַפֶּחָח, וּמִתּוֹךְ רֶגֶשׁ שֶׁל בִּטּוּל לְרַעְיוֹנוֹ הַמּוּזָר הַזֶּה הִתְחִילוּ לִצְחֹק בְּלַעַג עַל חֲלוֹמוֹתָיו וְעַל דְּבָרָיו בְּאָמְרָם לוֹ: רַבִּי יִצְחָק, כַּלֵּךְ לְךָ מִדֶּרֶךְ "לֹא דֶּרֶךְ" זוֹ, הַאִם יֵשׁ אֶת נַפְשְׁךָ לְהֵעָשׂוֹת לְלַעַג וּלְקֶלֶס בְּפִי הַבְּרִיּוֹת וְלִהְיוֹת כְּמִצְחֵק בְּעֵינֵיהֶם, וְכִי יֵשׁ עוֹד תִּקְוָה לְבַעַל הָעֲבֵרָה הַזֶּה שֶׁיֵּיטִיב מַעֲשָׂיו אֲשֶׁר אַתָּה חוֹשֵׁב עָלָיו לְהַחֲזִירוֹ אֶל חֵיק הַיַּהֲדוּת, הֲלֹא טוֹב לְךָ לְסַלֵּק רַעְיוֹנוֹתֶיךָ וּמַחְשְׁבוֹתֶיךָ מִמֶּנּוּ וְלֹא יִהְיֶה לְרִיק עֲמָלְךָ וִיגִיעֲךָ, וּבִדְבָרִים מֵעֵין אֵלּוּ נִסּוּ לְשַׁכְנְעוֹ כִּי יַסִּיחַ דַּעְתּוֹ לְגַמְרֵי מִכָּל הָרַעְיוֹן הַזֶּה.

אָמְנָם ה"ר יִצְחָק בְּרֵיסְטֶר, אַחֲרֵי שִׁקּוּל דַּעְתּוֹ הַנְּבוֹנָה בַּחֻשּׁוּבִים הַחִיּוּבִיִּים וְהַשְּׁלִילִיִּים שֶׁבַּדָּבָר כְּבָר הָיְתָה הַחְלָטָתוֹ נְחוּשָׁה לְהִכָּנֵס בָּעֲבִי הַקּוֹרָה וְיִהְיֶ מָה, וּבְכֵן לֹא נִתְפַּעֵל מִדִּבְרֵיהֶם כְּלָל וּכְלָל, וְהֵם לֹא יָדְעוּ כִּי רוּחַ אַחֶרֶת הָיְתָה בּוֹ עֵקֶב הֱיוֹתוֹ חָסִיד בְּרֶסְלֶב בְּכָל לִבּוֹ וְנַפְשׁוֹ וְיָדַע הֵיטֵב מִסִּפְרֵי מוֹהֲר"ן זַ"ל שֶׁאֵין שׁוּם יֵאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל, וּנְשָׁמָה יְהוּדִית אֵינָהּ נִדַּחַת לְגַמְרֵי, כִּי אֲפִלּוּ בִּשְׁאוֹל תַּחְתִּיּוֹת וּמִתַּחְתִּיּוֹ רַחֲמָנָא לְצַלַּן גַּם שָׁם נִמְצָא הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְכָל דּוֹרְשָׁיו וְחוֹשֵׁב מַחֲשָׁבוֹת לְבַל יִדַּח מִמֶּנּוּ נִדָּח, וּנְקֻדַּת הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה

הַמַּשְׁרֶשֶׁת בְּלֵב הַיְּהוּדִי אֵינָהּ נִכְבֶּית לְעוֹלָם רַק צְרִיכִים רוּחַ תּוֹרָה וְיִרְאָה כְּדֵי לְנַשֵּׁב וּלְנַפֵּחַ גַּחֶלֶת הָאֱמוּנָה. וְכָהֵנָּה דְּבָרִים נִפְלָאִים הַרְבֵּה הַמּוּבָאִים בִּסְפָרָיו הַקְּדוֹשִׁים שֶׁל רַבֵּנוּ זַ"ל. וְגַם מְבָאֵר בִּלְקוּטֵי מוֹהֲר"ן (סי' לג) דִּבְרֵי הַיְרוּשַׁלְמִי (תענית פ"א) אִם יֹאמַר לְךָ אָדָם הֵיכָן אֱלֹקֶיךָ תֹּאמַר לוֹ בִּכְרָךְ גָּדוֹל שֶׁל רוֹמִי וְכוּ', הַיְנוּ אֲפִלּוּ בְּמָקוֹם שֶׁהִיא מְלֵאָה גִּלּוּלִים וַעֲבוֹדָה זָרָה וְשָׁם מְדוֹר הַקְּלִפּוֹת, גַּם שָׁם נִמְצָא אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ וּמִשָּׁם אֶפְשָׁר לְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ וְלָשׁוּב אֵלָיו בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה (עי' עוד שם בח"ב סי' י"ב מה שמפרש בזה). וּבְכֵן בְּכֹחַ חִזּוּק אֱמוּנָתוֹ וְהַרְגָּשָׁתוֹ כִּי דְּבָרִים עֲקֹרוֹנִיִּים הַלָּלוּ סוֹבְבִים וְהוֹלְכִים גַּם עַל אֲנָשִׁים מִסּוּגוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל מֵאִיר הַפֶּחָח, הֲצַת בְּקִרְבּוֹ שֶׁל ה"ר יִצְחָק בְּרַייטֶער זִיק שֶׁל תִּקְוָה וּבִטָּחוֹן כִּי יַצְלִיחֵהוּ ה' בְּמַעֲשָׂיו לְהַצִּיל נְשָׁמָה נִדַּחַת וְלַהֲשִׁיבָהּ אֶל אָבִיהָ שֶׁבַּשָּׁמַיִם, רַק בְּדָבָר אֶחָד הִתְלַבֵּט קָשׁוֹת אֵיךְ יְוַצֵּר הַמַּגָּע הַזֶּה עִם הַפְּגִישָׁה הַגּוֹרָלִית, וְעַל כֵּן חִפֵּשׂ דְּרָכִים וְאֶמְצָעִים שׁוֹנִים לְמַעַן יוּכַל לְהַגְשִׁים מַטָּרָה זוֹ.

וְהִנֵּה בְּאַחַד הַיָּמִים אַחֲרֵי מַאֲמַצִּים מְרֻבִּים, עָלְתָה סוֹף כָּל סוֹף בְּיָדוֹ שֶׁל הָרַב יִצְחָק בְּרַייטֶר לְהַשִּׂיג מַטָּרָתוֹ הַנִּכְסֶפֶת הַמְיֻחֶלֶת לִפְגֹּשׁ אֶת יִשְׂרָאֵל מֵאִיר הַפֶּחָח, אֲשֶׁר תּוֹךְ כְּדֵי עֲבוֹדַת הַפֶּחָחוּת שֶׁלּוֹ אִקְלַע פַּעַם לְבֵית יְהוּדִי לְצֹרֶךְ תִּקּוּן, וְכָךְ נִתְוַדַּע לְרַבִּי יִצְחָק מְקוֹם הִמָּצְאוֹ וְנוֹצַר הַמַּגָּע אִתּוֹ וְחָטַף שִׂיחָה עִמּוֹ עַל דָּא וְעַל הָא בְּעִנְיָנִים שׁוֹנִים וּבִזְהִירוּת רַבָּה שֶׁלֹּא יַרְגִּישׁ כַּוָּנָתוֹ הָעִקָּרִית הַמְּסֻתֶּרֶת מֵאֲחוֹרֵי דְּבָרָיו, עַד שֶׁמֵּעִנְיָן לְעִנְיָן הֶעֱבִיר בְּרֹב תְּבוּנָתוֹ וְשִׂקּוּל דַּעְתּוֹ גִּלְגּוּל שִׂיחוֹתָיו עַל פַּסֵּי עִנְיָנִים רוּחָנִיִּים, וּבְעִקַּר רִכְזָם עַל נוֹשֵׂא "הָאֱמוּנָה וְהַיַּהֲדוּת" וְשָׁם הִתְלַהֵב רַבִּי יִצְחָק בְּאֵשׁ דַּת הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה וּבְאוֹצַר הַמַּאֲמָרִים הַמַּלְהִיבִים שֶׁל חֲסִידוּת בְּרֶסְלֶב, וּבְכֹחַ דִּבּוּרוֹ וְהַשְׁפָּעָתוֹ גִּלָּה לוֹ דְּבָרִים טְמִירִים וְנֶעֱלָמִים הַחֲבוּיִים בְּנֶפֶשׁ כָּל יְהוּדִי, וְכֵן מַעֲלַת רוֹמְמוּת הַנְּשָׁמָה אֲשֶׁר מִכֹּחַ הַכְּבוֹד חֲצָבָהּ, וְהִיא עֶצֶם חֵלֶק אֱלוֹקִי מִמַּעַל אֲשֶׁר נֶאֱלְצָה כִּבְיָכוֹל מֵאִתּוֹ יִתְבָּרַךְ הַמַּאֲצִיל כָּל הַבְּרוּאִים, כִּי חֵלֶק ה' עַמּוֹ, וְאֵין קֵץ לְרֹב טוּב הַצָּפוּן לְנִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל לֶעָתִיד בָּעוֹלָם הַבָּא, לְהִתְעַנֵּג וְלַחֲזוֹת בְּנֹעַם ה' וּלְהָנוֹת מִזִּיו הַשְּׁכִינָה וְכוּ' וְכוּ', וּבְתוֹךְ לַהַט דְּבָרָיו הִתְחִיל לְהוֹכִיחוֹ בְּמַקֵּל נֹעַם אֵיךְ הִרְחִיק לֶכֶת בִּכְסִילוּת שִׂכְלוֹ וּבַעֲכִירַת מַעֲשָׂיו, וְאֵיךְ הִשְׁלִיךְ עַצְמוֹ מֵאַגָּרָא רָמָה לְבֵירָא עֲמִיקְתָא וְהִגִּיעַ לְדֵיוֹטָא הַתַּחְתּוֹנָה עַד כְּדֵי אָבְדַן חַיָּיו וּכְרִיתַת נַפְשׁוֹ מֵחַיִּים הַנִּצְחִיִּים וְכֵן הִמְשִׁיךְ בְּמֶתֶק שְׂפָתָיו לְשַׁכְנְעוֹ לַעֲזֹב דַּרְכּוֹ הָרַע וְהַמַּשְׁחִת, וְיַשְׁלִיךְ כָּל חֲטָאָיו אַחֲרֵי גֵּוּוֹ לִשְׁכֹּחַ כָּל הֶעָבָר, וְיִפְתַּח פֶּרֶק חָדָשׁ בְּתוֹלְדוֹת חַיָּיו אֲשֶׁר יֵשׁ לוֹ עוֹד לְחַיּוֹת עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה, וּלְאַט לְאַט הִתְחִילוּ דְּבָרָיו הַנּוֹקְבִים וְיוֹרְדִים עַד הַתְּהוֹם לְשַׁבֵּר אֶת לֵב הָאֶבֶן שֶׁל יִשְׂרָאֵל מֵאִיר עַד שֶׁנִּתְרַכֵּךְ לְנַמְרֵי קַשְׁיוּת עָרְפּוֹ, וְאָז הִתְחִיל לְהִתְפַּכֵּחַ מִשִּׁכְרוּת חֶמְדַּת הֶבְלֵי הָעוֹלָם וְנִפְקְחוּ עֵינֵי שִׂכְלוֹ לְהִסְתַּכֵּל בֶּאֱמֶת וּבְכֵנוּת עַל כָּל הַנַּעֲשֶׂה אִתּוֹ, וּלְאֵיזֶה

תְּהוֹם הִתְדַּרְדֵּר בְּהִתְנַכְּרוֹ לְאֶחָיו הַיְּהוּדִים וְנִתּוּק נִשְׁמָתוֹ מִמְּקוֹר הַחַיִּים וְהַפְקָרַת חַיָּיו וּכְבוֹד אֲבוֹתָיו עֲבוּר בֶּצַע תַּאֲוֹתָיו הַמְדֻמְּיוֹת, וְכָךְ הֵחֵל לְהַרְגִּישׁ מוּעָקַת מַצְפוּן לְבָבוֹ וּמוֹסַר כִּלְיוֹתָיו עַד שֶׁהִתְפָּרֵץ בִּבְכִי גָּדוֹל וְהִזִּיל דְּמָעוֹת שָׂלִישׁ עַל יָמָיו וּשְׁנוֹתָיו שֶׁעָבְרוּ בַּחֹשֶׁךְ.

רַבִּי יִצְחָק בִּרְאוֹתוֹ שֶׁדְּבָרָיו חָדְרוּ לְתוֹךְ מַעֲמַקֵּי לִבּוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל מֵאִיר, וּפָעֲלוּ פְּעֻלָּתָם הָרְצוּיָה לְהָצִית בְּקִרְבּוֹ הַזִּיק וְנִיצוֹץ הַיְּהוּדִי, וּלְחוֹלֵל מַהְפֵּכָה גְּדוֹלָה בְּנִבְכֵי נַפְשׁוֹ עַד שֶׁתִּקְפּוּהוּ רִגְשֵׁי חֲרָטָה עַזִּים וַאֲמִתִּיִּים עַל כָּל עָבְרוֹ הַמְכֹעָר, הֵחֵל לְהַרְאוֹת לוֹ פָּנִים מְאִירוֹת וּמַסְבִּירוֹת בְּרוּחַ אַבְהִית וּרְחוּמָאִית, וּלְדַבֵּר עַל לִבּוֹ דִּבְרֵי חֵן וְשֵׂכֶל וְטוּב, דְּבָרִים הַמִּתְיַשְּׁבִים עַל הַלֵּב בְּשִׂבְעָה מְשִׁיבֵי טַעַם, וְהֵפִיחַ בּוֹ רוּחַ חַיִּים חֲדָשָׁה, וְעוֹדְדוֹ וְחִזְּקוֹ וְאִמְּצוֹ לַעֲבֹר לְגַמְרֵי עַל פַּסִּים אֲחֵרִים וּלְהַתְחִיל לְנַהֵל חַיִּים חֲדָשִׁים כְּאִלּוּ הַיּוֹם נוֹלַד וְאֵין לוֹ שׁוּם קֶשֶׁר כְּלָל עִם הֶעָבָר, וְאַדְרַבָּה אִם יִזְכֶּה לָשׁוּב תְּשׁוּבָה מֵאַהֲבָה אָזַי כָּל חֲטָאָיו יִתְהַפְּכוּ לִזְכֻיּוֹת וְיִתְעַלֶּה לְדַרְגָּא גְּבוֹהָה מְאֹד מְאֹד, כִּי בְּמָקוֹם שֶׁבַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה עוֹמְדִים אֵין צַדִּיקִים גְּמוּרִים יְכוֹלִים לַעֲמֹד, וּבְאֹפֶן כָּזֶה יַשִּׂיג שְׁלֵמוּתוֹ וְיִקָּנֶה עוֹלָמוֹ הַנִּצְחִי.

וְכֵן הִצְלִיחַ רַבִּי יִצְחָק לְהַחֲזִירוֹ לְמוּטָב וּלְהַכְנִיסוֹ שׁוּב לְחֵיק הַיַּהֲדוּת, וְנֶהְפַּךְ לְאִישׁ אַחֵר לְגַמְרֵי לִיהוּדִי כָּשֵׁר לְהַפְלִיא שׁוֹמֵר תּוֹרָה וּמִדַּקְדֵּק בְּמִצְוֹת קַלּוֹת כְּבַחֲמוּרוֹת וְגֵדֵל זָקָן וּפֵאוֹת כָּכָל אֶחָיו הַיְּהוּדִים וְנַעֲשָׂה בַּעַל תְּשׁוּבָה גָּמוּר. וְכָל הָעֵירָה הִתְיַחֲסָה כְּלַפָּיו בְּדֶרֶךְ אֶרֶץ וּבְכִנּוּי שֶׁל כָּבוֹד "רַבִּי יִשְׂרָאֵל מֵאִיר", וּבְכָל נִימֵי נַפְשׁוֹ וּלְבָבוֹ נִתְקַשֵּׁר לְרַבִּי יִצְחָק כְּאוֹהֵב דָּבֵק מֵאָח וְלֹא סָר מִדְּבָרָיו יָמִין וּשְׂמֹאל, וְכֵן נִתְקָרֵב עַל יָדוֹ לַחֲסִידוּת בְּרֶסְלֶב וּבְצַמָּאוֹן רַב שָׁתָה דְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים שֶׁל מוֹהַר"ן זְצוּק"ל אֲשֶׁר מִשָּׁם שָׁאַב עִדּוּד וְנֹחַם וּמַרְגּוֹעַ לְנַפְשׁוֹ הַשְּׁוֹקֶקָה לְתַקֵּן אֶת הֶעָבָר וּלְהִתְעַלּוֹת בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה כָּרָאוּי, וְזָכָה יוֹתֵר מֵעֶשֶׂר פְּעָמִים לִנְסֹעַ עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה לְעִיר אוּמַן בְּרוּסְיָה מְקוֹם צִיּוּנוֹ הַקָּדוֹשׁ שֶׁל רַבֵּנוּ זַ"ל מִבְּרֶסְלֶב, וְלֹא זוֹ בִּלְבַד אֶלָּא אַף גַּם זָכָה וְזָכָה אֶת הָרַבִּים בָּזֶה שֶׁלָּקַח אִתּוֹ בִּנְסִיעָתוֹ לְאוּמַן עוֹד חֲסִידִים עַל חֶשְׁבּוֹנוֹ וְהוֹצָאָתוֹ, וְשָׂכַר לְמַטָּרָה זוֹ קָרוֹן מְיֻחָד אֲשֶׁר נִתְפָּרְסֵם אַחַר כָּךְ בְּשֵׁם "דֶּער בְּרֶסְלֶבֶר וואגען" [הַקָּרוֹן הַבְּרֶסְלֶבְאִי].

וְלֹא הָיָה קֵץ לְאָשְׁרוֹ וּגְבוּל לְשִׂמְחָתוֹ עַל שֶׁזָּכָה לָשׁוּב לְמְקוֹר מַחֲצַבְתּוֹ וְדַרְכֵי אֲבוֹתָיו וְלַחֲסוֹת בְּצֵל כַּנְפֵי אַדְמוֹ"ר זְצוּק"ל וְלֶהֱנוֹת מֵאוֹרוֹ הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ, וְתָמִיד הָיָה רָגִיל לִרְקֹד לְפַזֵּז וּלְכַרְכֵּר בְּכָל עֹז וְהִתְלַהֲבוּת וְשִׂמְחָה עֲצוּמָה תּוֹךְ נְתִינַת שֶׁבַח וְהוֹדָאָה לְאָבִיו שֶׁבַּשָּׁמַיִם שֶׁשָּׁפַר חֶלְקוֹ וְגוֹרָלוֹ לְהַבְדִּילוֹ מִן הַתּוֹעִים וְלֹא נָתְנוֹ לְהִטָּמַע בֵּין הָעַכּוּ"ם וְהֶחֱזִירוֹ תַּחַת כַּנְפֵי הַשְּׁכִינָה, אֲבָל לְפִסְגַּת שִׂמְחָתוֹ וְשִׂיא חֶדְוָתוֹ הִגִּיעַ בְּלֵיל שַׁבַּת קֹדֶשׁ שֶׁאָז נָחָה עָלָיו הָרוּחַ וְהַנֶּפֶשׁ יְתֵרָה וְנִתְפָּרְצָה הַשִּׂמְחָה לַחוּץ בְּלִי מְצָרִים וּגְבוּלִים, וּבְרֹב לַהַט שִׂמְחָתוֹ יָצָא בְּמָחוֹל וּבְרִקּוּדוֹ הִנִּלְהָב אָחַז בְּאֵיזֶה כִּסֵּא וְרָקַד. כִּי כָּל כָּךְ אָפְפָה אוֹתוֹ

הַשִּׂמְחָה הָאֲצוּרָה בְּלִבּוֹ כְּאֵשׁ יוֹקֶדֶת עַד שֶׁלִּבּוֹ נָשָׂא אֶת רַגְלָיו לִרְקֹד וּלְהַבִּיעַ עֹז שִׂמְחָתוֹ בְּכָל צוּרָה וְאֹפֶן שֶׁתִּהְיֶה אֲפִלּוּ עִם כִּסֵּא, וְעָבְדָא זֹאת נִתְגַּלָּה מִסִּבָּה זוֹ, כָּאָמוּר (בְּרֵאשׁ הַסִּפּוּר) הָיְתָה הָעֲיָרָה נַלְנָצ'וֹב מְקוֹם מַרְפֵּא וְהַבְרָאָה, וּבֵין הַמְבַקְּרִים הָיוּ גַּם רַבָּנִים וְאַדְמוֹרִי"ם מִפֶּרֶסְמִים, וְאֵרַע שֶׁפַּעַם אַחַת הִתְאַכְסֵן אַחַד הָאַדְמוֹרִי"ם עִם חֲסִידָיו בְּשֶׁכֵּנוּתוֹ שֶׁל רַבִּי יִשְׂרָאֵל מֵאִיר, וּבְהַגִּיעַ לֵיל שַׁבַּת קֹדֶשׁ עָרַךְ כְּמִנְהָגוֹ רְקוּדָיו הָעַלִּיזִים, וְזֶה הִפְרִיעַ מְאֹד לַחֲסִידִים בְּעֵת עֲרִיכַת הַשֻּׁלְחָן שֶׁל רַבָּם, וּבְכֵן בָּאוּ לְבַקְּשׁוֹ שֶׁלֹּא יְעוֹרֵר רַעַשׁ וְלֹא יַפְרִיעַ לָהֶם, אוּלָם הוּא בְּשֶׁלּוֹ, רוֹקֵד וְצוֹהֵל בְּדֶבְקוּת רַבָּה וְאֵינוֹ שָׂם לֵב לָהֶם, וְהֵם דְּפְקוּ בְּחָזְקָה עַל דַּלְתּוֹ וְחִלְּונוֹ וְהוּא אֵינוֹ שׁוֹמֵעַ כְּלָל רַק מַמְשִׁיךְ לִרְקֹד בְּיֶתֶר הִתְלַהֲבוּת וּבְהִתְפַּשְׁטוּת הַגַּשְׁמִיּוּת, וְאָז נִתְוַדַּע בָּרַבִּים מֵרִקּוּדָיו הַנִּלְהָבִים בְּלֵיל שַׁבַּת קֹדֶשׁ. וְדָבָר מְעַנְיֵן מְצַיֵּן בַּעַל הַסִּפּוּר הַזֶּה שֶׁהוּא בְּעַצְמוֹ הָיָה לוֹ בַּעֲיָרָה זוֹ חֲנוּת גַּלְנְטֶרְיָה וּבִימֵי הַקַּיִץ הַלּוֹהֲטִים מָכַר גַּם כֵּן מַשְׁקָאוֹת קָרִים לְמְבַקְּרֵי הָעֲיָרָה לְשֵׁם הַבְרָאָה וְנֹפֶשׁ, וּפַעַם אַחַת בָּא רַבִּי יִשְׂרָאֵל מֵאִיר וְקָנָה אֶצְלּוֹ כּוֹס סוֹדָה, וּכְשֶׁנָּמַר לִשְׁתּוֹת הַזִּמִּין אֶצְלּוֹ כּוֹס שֵׁנִי, אוּלָם לִפְנֵי שְׁתִיָּתוֹ נִשְׁאַר עוֹמֵד שָׁקוּעַ בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ, וְשָׁאַל אוֹתוֹ בַּעַל הַחֲנוּת, מַה קָּרָה לְךָ וּמַדּוּעַ אֵינְךָ שׁוֹתֶה? עָנָה וְאָמַר לוֹ רַבִּי יִשְׂרָאֵל מֵאִיר, אַגִּיד לְךָ סִבַּת הַדָּבָר עַל מָה אֲנִי מְהַסֵּס לִשְׁתּוֹת כּוֹס הַשֵּׁנִי, הֱיוֹת וּבְבִרְכָתִי עַל כּוֹס הָרִאשׁוֹן לֹא הִתְכַּוַּנְתִּי לִשְׁתּוֹת כּוֹס הַשֵּׁנִי, וּבְכֵן הִנְנִי מִסְתַּפֵּק אִם הַבְּרָכָה עוֹלָה עַל כּוֹס זֶה אוֹ לֹא. וּמְצַיֵּן בַּעַל הַסִּפּוּר שֶׁאָז בְּשָׁמְעוֹ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה יוֹצְאִים מִפִּי רַבִּי יִשְׂרָאֵל מֵאִיר, עָמַד נִדְהָם וּמְשֻׁתּוֹמֵם מוּלוֹ, הַאִם זֶהוּ אוֹתוֹ הָעוֹכֵר יִשְׂרָאֵל מֵאִיר שֶׁהָיָה מְפֻרְסָם לְשִׁמְצָה בְּכָל הַסְּבִיבָה, וְעַכְשָׁיו עוֹמֵד לְנֶגְדִּי כִּיהוּדִי יָרֵא וְחָרֵד וְשָׁלֵם עִם אֱלֹקָיו הַזָּהִיר וּמְדַקְדֵּק בְּכָל סָעִיף קָטָן שֶׁל הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ, וְעוֹד מְקַיֵּם מַאֲמַר חֲזַ"ל "מָאן דְּבָעֵי לְמֶהֱוֵי חֲסִידָא לְקַיֵּם מִלֵּי דְּבָרְכוֹת" (ב"ק דף ל) וְהִתְפַּעֵל מְאֹד מֵעֹצֶם כֹּחָהּ שֶׁל תְּשׁוּבָה שֶׁיּוֹכֵל אִישׁ כָּזֶה לַהֲפֹךְ עוֹרוֹ וּלְהִשְׁתַּנּוֹת לְטוֹבָה מִן הַקָּצֶה אֶל הַקָּצֶה וּלְהִתְעַלּוֹת לְמַדְרֵגָה נַעֲלָה כָּזוֹ, וְהוֹכִיחַ סוֹפוֹ עַל תְּחִלָּתוֹ שֶׁכָּל עֲמָלוֹ וִיגִיעוֹ שֶׁל רַבִּי יִצְחָק בְּרַיְיטֶר (אֲשֶׁר כָּל הָעֲיָרָה לָעֲגָה לְמַאֲמָצָיו) לֹא הָיָה לְרִיק וְכָל פְּעֻלּוֹ וּמִרְצוֹ וְכֹחוֹ שֶׁהִשְׁקִיעַ בְּאִישׁ הַזֶּה הִצְמִיחָה כְּנָפַיִם וְנַעֲשָׂא פְּרִי לְשֵׁם וּלְתִפְאֶרֶת וְנִתְקַדֵּשׁ שֵׁם שָׁמַיִם בְּכָל סְבִיבוֹתָיו עַל יְדֵי פְּעֻלָּתוֹ הַבְּרוּכָה, וְכַיָּדוּעַ מִסִּפְרֵי הַקְּדוֹשִׁים שֶׁעִם נְפָשׁוֹת כְּאֵלּוּ מִתְפָּאֶרֶת הַשְּׁכִינָה הַקְּדוֹשָׁה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא "חֲזוּ בְּמַה בָּרָא קָאתֵינָא לְגַבָּךְ" וְכָל זֶה הוֹדוֹת לַכֹּחוֹת הַנַּפְשִׁיִּים הַחֲזָקִים שֶׁל רַבִּי יִצְחָק בְּרַיְיטֶר שֶׁקִּבְּלָם מִתּוֹךְ שְׁקִידָתוֹ עַל סִפְרֵי מוֹהַרַ"ן מִבְּרֶסְלֶב אֲשֶׁר מִשָּׁם שָׁאַב חֹמֶר לְמַכְבִּיר בְּעִנְיְנֵי אֱמוּנָה וּתְשׁוּבָה וּבִטָּחוֹן וְכוּ' וְגַם שָׂפָה בְּרוּרָה וּנְעִימָה וּלְשׁוֹן לְמוּדִים לְדַבֵּר עַל לֵב הָאֲנָשִׁים תּוֹעִים וְטוֹעִים (וַאֲפִלּוּ מִסּוּגוֹ הַגָּרוּעַ שֶׁל יִשְׂרָאֵל מֵאִיר הַפֶּחָח הַפּוֹרֵחַ) וּלְהַחֲזִירָם לְמוּטָב וְלַהֲשִׁיבָם אֶל אֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם.

* * *

כָּעֵת נַחֲזֹר לְהַפָּרָשָׁה הַמְבֹאָרֶת שֶׁל בְּנוֹ "לֵייבְּל", כְּאָמוּר לְעֵיל בַּסִּפּוּר הֶחְלִיט לֵייבְּל לְהָמִיר דָּתוֹ, וְלָכֵן הִתְמַסֵּר עַצְמוֹ לִידֵי הַכְּמָרִים וְהֶכְנֵס תַּחַת שְׁמִירָה קַפְּדָנִית לְמִנְזָר גָּדוֹל בָּעֲיָרָה בּוֹמְבֶּלִיץ (וואמוועליץ) הַסְּמוּכָה לְנַלֶנְצ'וֹב, וְשָׁם הָיָה סָגוּר וּמְסֻגָּר אֵין יוֹצֵא וְאֵין בָּא, חֲבֵרָיו הַיְדוּעִים שֶׁל לֵייבְּל אַף שֶׁגַּם הֵם בְּעַצְמָם הָיוּ רֵיקִים וּפוֹחֲזִים בְּמַעֲלֲלֵיהֶם הַמֻּשְׁחָתִים מִכָּל מָקוֹם נִדְהֲמוּ מְאֹד לִמְשָׁמַע אָזְנָם עַל מַעֲשֶׂה הַפְּזִיזוּת שֶׁל לֵייבְּל בַּהֲמָרַת דָּתוֹ, וְלֹא יָכְלוּ לְעַכֵּל צַעֲדוֹ הַשָּׁפָל וְהַמַּחְפִּיר הַזֶּה אֲשֶׁר הִנְחִית עֲלֵיהֶם מַהֲלוּמָה קָשָׁה בְּמַפְתִּיעַ, מִבְּלִי לְהִתְיַעֵץ אִתָּם כְּלָל וּכְלָל וְאַף לְגַלּוֹת לָהֶם שֶׁמֶץ דָּבָר מֵהוּ דָּבָר הַמְּנִיעוֹ לְהַמְפָּנָה הַחַד הַזֶּה שֶׁעוֹמֵד לְחוֹלֵל בְּמַסֶּכֶת חַיָּיו, אַךְ מַה יָּכְלוּ לַעֲשׂוֹת לוֹ אַחֲרֵי אֲשֶׁר נֶעֱלַם מֵאִתָּם בְּפִתְאֹמִיּוּת כָּזוֹ שֶׁלֹּא הִשְׁאִיר אַחֲרָיו עֲקֵבוֹת שֶׁיּוּכְלוּ לְמָצְאוֹ, עַד שֶׁנּוֹדַע לָהֶם דְּבַר הִמָּצְאוֹ בְּמִנְזָר סָגוּר, וּמִמֵּילָא קָצְרָה יָדָם מִלְּהַשִּׂיגוֹ.

כַּעֲבֹר חֲצִי שָׁעָה לְעֶרֶךְ לִהְיוֹתוֹ בַּמִּנְזָר וּכְבָר עָבַר כָּל הַמִּבְחָנִים וְתַהֲלִיכֵי הַשִּׁמָּד, הָלַךְ פַּעַם בְּחֶבְרַת כְּמָרִים לַעֲרֹךְ קְנִיּוֹת בַּשּׁוּק, וְהִנֵּה פָּגְשׁוּ אוֹתוֹ חֲבֵרָיו וּמִיָּד נִגְּשׁוּ אֵלָיו מִן הַצַּד וְהוֹכִיחוּ אוֹתוֹ עַל פָּנָיו וַיְדַבְּרוּ אֵלָיו קָשׁוֹת, הַאִם בִּשְׁבִיל לָלֶכֶת אַחֲרֵי שְׁרִירוּת לִבְּךָ וּלְסַפֵּק תַּאֲוָתְךָ בְּנִשּׂוּאֵי נָכְרִית רַחֲמָנָא לִצְלַן הָיִית צָרִיךְ לְהַחֲלִיף אֶת הַכְּתֹנֶת וּלְהִשְׁתַּמֵּד, מַדּוּעַ לֹא סִפַּרְתָּ לָנוּ מֵאֲשֶׁר מִתְרַחֵשׁ בְּלִבְּךָ בְּנִדּוֹן זֶה וְהָיִינוּ בָּאִים לְעֶזְרְךָ בְּהִתְלַבְּטֻיּוֹתֶיךָ וּבְמִבּוּכוֹתֶיךָ וּמְסַפְּקִים עַל נְקֻלָּה תַּאֲוֹת לִבְּךָ לְלֹא צֹרֶךְ בְּאֵבּוּד עֶשְׂתּוֹנוֹתֶיךָ עַד כְּדֵי נִתּוּק יַהֲדוּתְךָ וְחַבְרוּתְךָ אִתָּנוּ? אוּלָם לְתִמְהוֹנָם הָרַב עָנָה לָהֶם בְּשִׁלְיוֹלוֹת, שֶׁבִּשְׁבִילָם הוּא אָבוּד וְהוּא כְּבָר אַחַר מַעֲשֵׂה הַהִשְׁתַּמְּדוּת וְאִי אֶפְשָׁר לוֹ לָשׁוּב וְלַחֲזֹר אֲחוֹרַנִּית, וְאֵין לָהֶם מַה לְּדַבֵּר אִתּוֹ יוֹתֵר בָּזֶה, וְכָךְ נִפְרַד מֵהֶם, חֲבֵרָיו נִשְׁאֲרוּ עוֹמְדִים נִדְהָמִים וְנִכְלָמִים מִלֵּייבְּל הַמְשֻׁמָּד אֲשֶׁר נוֹכְחוּ לָדַעַת כִּי דִּבְרֵיהֶם נָפְלוּ עַל אָזְנַיִם אֲטוּמוֹת וְהוּא עוֹמֵד בְּמֶרְיוֹ וּבְקַשְׁיוּת עָרְפּוֹ, וּבְזָדוֹן מָעַל בְּחֶבְרַת יְדִידָיו הַטּוֹבִים בְּיוֹתֵר, וּפָנָה לָהֶם עֹרֶף בְּצוּרָה מְבִישָׁה כָּזֹאת, אֲשֶׁר גָּרַם לָהֶם מַפַּח נֶפֶשׁ וְהִכְאִיב לָהֶם מְאֹד, וּמִזֶּה שֶׁכָּנְעוּ שֶׁאֵין עוֹד שׂוּם פֶּתַח תִּקְוָה לְהוֹצִיאוֹ מִשָּׁם וְשֶׁנִּתַּק הַקֶּשֶׁר בֵּינוֹ וּבֵינֵיהֶם לָנֶצַח וְיֹאבַד מִתּוֹךְ הַקָּהָל.

*

בְּרֹם אֶחָד שֶׁלֹּא אָבַד אֱמוּנָתוֹ וְתִקְוָתוֹ וְחִפֵּשׂ עֵצוֹת לְהִפָּגֵשׁ עִם לֵייבְּל הַמְשֻׁמָּד וּלְהַחֲזִירוֹ לְחֵיק הַמִּשְׁפָּחָה הָיָה רַבִּי יִצְחָק בְּרַייטֶר, אֲשֶׁר מִתּוֹךְ נִסְיוֹנוֹ הֶעָבַר אֲצָל אָבִיו רַבִּי יִשְׂרָאֵל מֵאִיר הַבַּעַל תְּשׁוּבָה, רָאָה בַּעֲלִיל שֶׁיִּגִיעוּ וַעֲמָלוֹ בּוֹ לֹא הָיָה לָרִיק כְּלָל וּכְלָל, וּפְעָלְתוֹ הֵנִיבָה פֵּרוֹת כַּמִּסְפָּר לְעֵיל, וּבְכֵן הַצָּלָחָה רַבָּה זוֹ הֵפִיחָה בְּקִרְבּוֹ זִיק שֶׁל תִּקְוָה שֶׁגַּם אֲצַל בְּנוֹ הַמְשֻׁמָּד יוּכַל לְחוֹלֵל נִפְלָאוֹת בְּכֹחַ אֱמוּנָתוֹ וּבְטָחוֹנוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ הַצּוֹפֶה לָרֶשַׁע וְחֹפֵץ

בְּהִצָּדְקוֹ וְרוֹצֶה בְּתִשׁוּבַת רְשָׁעִים וְכוּ' וּבְחָשְׁבוֹ עַל הַצָּלָתוֹ שֶׁל לֵייבְּל הֵבִין שֶׁרַק חֲבֵרָיו לְשֶׁעָבָר יְכוֹלִים לְשַׁמֵּשׁ לוֹ חוּט הַמְקַשֵּׁר הַיְחִידִי לִפְגִישָׁתוֹ עִמּוֹ.

וְאָמְנָם בְּאַחַד הַיָּמִים נִתְרָאָה רַבִּי יִצְחָק עִם חֲבֵרָיו, וְהֵבִיא בִּפְנֵיהֶם מִשְׁאֲלָתוֹ וּשְׁאֵיפָתוֹ לָבוֹא בְּמַגָּע אִתּוֹ, בַּקָּשָׁה מוּזָרָה זוֹ עוֹרְרָה תִּמָּהוֹן רַב בִּפְנֵי הַחֲבֵרִים וְהוּקְשָׁה לִיהוּדֵי מִסּוּגוֹ שֶׁל רַבִּי יִצְחָק עִם מְשֻׁמָּד כָּזֶה אֲשֶׁר נִתֵּק עַצְמוֹ לְגַמְרֵי מֵחֵיק יַהֲדוּתוֹ, אוּלָם בְּהֶמְשֵׁךְ שִׂיחָתוֹ עִמּוֹ נִתְרַשְּׁמוּ מִמֶּנּוּ בְּהַכָּרָתָם בּוֹ כְּאִישׁ חָשׁוּב פִּקֵּחַ וּמַשְׂכִּיל וּבַעַל הַשְׁפָּעָה וְשִׁכְנוּעַ, וְלָכֵן מִתּוֹךְ הַעֲרָכָה וְהַעֲרָצָה לְאִישִׁיּוּתוֹ נֶעְתְּרוּ לְבַקָּשָׁתוֹ בְּהַבְטָחָתָם לְמְסֹר לוֹ מִדֵּי פַּעַם אִינְפוֹרְמַצְיָה בְּנוֹגֵעַ לְתְנוּעוֹתָיו שֶׁל לֵייבְּל, וּמֵהֶם נוֹדַע לוֹ שֶׁהוּא עָזַב כְּבָר אֶת הַמְּנָזָר וְהוּא מִתְהַלֵּךְ כְּבָר בְּאֹפֶן חָפְשִׁי בִּרְחוֹבוֹת הָעִיר.

*

וַיְהִי הַיּוֹם, וַחֲבֵרָיו הוֹדִיעוּ לְרַבִּי יִצְחָק שֶׁלֵּייבְּל מְבַקֵּר כְּמְעַט בְּכָל יוֹם בְּגַן הָעִיר הַגָּדוֹל אֲשֶׁר בְּנַלְנְצ'וֹב וּמְבַלֶּה שָׁם כַּמָּה שָׁעוֹת, מוּבָן שֶׁלֹּא הָיָה קֵץ לְשִׂמְחָתוֹ שֶׁל רַבִּי יִצְחָק בִּבְשׂוֹרָה מְיֻחֶלֶת זוֹ, וְאַף שֶׁלֹּא יָדַע מֵרֹאשׁ כַּמָּה יַצְלִיחַ בִּפְגִישָׁתוֹ וְאֵיךְ יִפֹּל דָּבָר מִכָּל מָקוֹם נִדְלַק בְּקִרְבּוֹ זִיק שֶׁל תִּקְוָה שֶׁאָכֵן יִתְגַּשֵּׁם מַטָּרָתוֹ וּתְשׁוּקָתוֹ הַנִּכְסֶפֶת זְמַן כֹּה רַב, וּמִבְּלִי לַחֲשֹׁב הַרְבֵּה הָלַךְ בְּצָעֲדִים בְּטוּחִים לְכִוּוּן גַּן הָעִיר וּלְאָשְׁרוֹ מָצָא שָׁם אֶת לֵייבְּל יוֹשֵׁב עַל אַחַד הַסַּפְסָלִים, וּבְלִי הִסּוּסִים נִגַּשׁ אֵלָיו וְשָׁאַל בִּשְׁלוֹמוֹ בְּסֵבֶר פָּנִים יָפוֹת וּבִידִידוּת רַבָּה כְּאִלּוּ לֹא קָרָה אִתּוֹ שׁוּם דָּבָר, לֵייבְּל זֶה הֵכָּה בְּתַדְהֵמָה גְּדוֹלָה לְמַרְאֵה עֵינָיו שֶׁיְּהוּדִי חֲרֵדִי עִם זָקָן וּפֵאוֹת כְּרַבִּי יִצְחָק מְדַבֵּר אֵלָיו בְּנְעִימוּת וִידִידוּת כָּזוֹ, וְעוֹד יוֹתֵר נִשְׁתּוֹמֵם מֵרַבִּי יִצְחָק אֲשֶׁר בְּתוֹר תּוֹשָׁב נַלְנְצ'וֹב שֶׁיְּהוּדָיָה הֵם מְתֵי מִסְפָּר לֹא יָדַע כְּלָל שֶׁהוּא לֵייבְּל כְּבָר הֵמִיר דָּתוֹ וְנִתֵּק כָּל קֶשֶׁר עִם הַיְּהוּדִים? וּבְכָל הַהוֹפָעָה וְהַשְׁאִילַת שָׁלוֹם הַפִּתְאֹמִית וְהַיְּדִידוּתִית שֶׁל רַבִּי יִצְחָק שֶׁלֹּא הִתְכּוֹנֵן לָהֶם כְּלָל לֵייבְּל הַמְּשֻׁמָּד, עָשְׂתָה עָלָיו רֹשֶׁם כַּבִּיר וְחוֹלְלָה בְּקִרְבּוֹ מַהְפֵּכָה זְעִירָה וְהֶחְלִיט גַּם הוּא לְהַשִּׁיב שָׁלוֹם לְרַבִּי יִצְחָק וּלְהִתְנַהֵג אִתּוֹ כְּאִלּוּ לֹא קָרָה דָּבָר, וְכָכָה נִכְנְסוּ שְׁנֵיהֶם בְּשִׂיחָה מְמֻשֶּׁכֶת בְּנוֹשְׂאִים וְעִנְיָנִים שׁוֹנִים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם שָׂפָה מְשֻׁתֶּפֶת, בִּגְמַר הַשִּׂיחָה הִזְמִין אוֹתוֹ רַבִּי יִצְחָק לְהִפָּגֵשׁ שֵׁנִית לְמָחֳרַת בְּאוֹתוֹ הַמָּקוֹם, וְלֵייבְּל זֶה מִתּוֹךְ סַקְרָנוּת מְאֻפֶּקֶת מָה רוֹצֶה מִמֶּנּוּ בְּשִׂיחוֹתָיו הַשּׁוֹנוֹת נֶעְתַּר לְהַזְמָנָתוֹ לַמְרוֹת אִי נְעִימוּתוֹ וְהִרְגָּשָׁתוֹ הַמּוּזָרָה מֵהִמְצָאוֹ בְּמַחֲצָתוֹ שֶׁל יְהוּדִי, לְמָחֳרַת נִפְגְּשׁוּ שׁוּב וְגַם הַפַּעַם נָסְבָה שִׂיחָתוֹ הַזְּהִירָה שֶׁל רַבִּי יִצְחָק עַל עִנְיָנִים שׁוֹנִים וְסִפּוּרִים מְעַנְיְנִים, בְּסוֹף שִׂיחָתָם הֶעֱלָה שׁוּב רַבִּי יִצְחָק מִשְׁאֲלָתוֹ עַל פְּגִישָׁה נוֹסֶפֶת, וְכָכָה נִפְגְּשׁוּ כַּמָּה פְּעָמִים וְשׁוֹחֲחוּ כְּבָר בְּיֶתֶר יְדִידוּת וְהִתְעַנְיְנוּת, וּלְאַט לְאַט בְּנֹעַם הֲלִיכוֹתָיו אִתּוֹ הִתְחִיל רַבִּי יִצְחָק לְרַכֵּשׁ אֶת לִבּוֹ, וְכָךְ נוֹצַר בֵּינֵיהֶם מִין קֶשֶׁר פְּנִימִי הָדוּק, עַד שֶׁלֵּייבְּל הֵחֵל

לִרְאוֹת בּוֹ אִישׁ אֱמוּנִים חָכָם וּפִקֵּחַ וְעָשִׁיר בְּחָכְמַת חַיִּים וּכְדאי לְהִתְיַדֵּד אִתּוֹ כְּדֵי לִלְמֹד מִמֶּנּוּ הַרְבֵּה חָכְמָה וּתְבוּנָה בְּתַהֲלוּכוֹת הַחַיִּים, וּבְסִבּוּבִים כָּאֵלּוּ הִצְלִיחַ רַבִּי יִצְחָק לַחֲדֹר לְתוֹךְ מִפְתְּחֵי לִבּוֹ וְלִפְרֹט עַל נִימֵי נַפְשׁוֹ עַד שֶׁנָּגַע בַּנְּקֻדָּה הָעֲדִינָה שֶׁל עֲזִיבָתוֹ מְקוֹר מוֹצָאוֹ וֶאֱמוּנַת אֲבוֹתָיו, וְאָז הֶעֱלָה וְהֶעֱבִיר עַל פָּנָיו תְּמוּנָה שְׁחוֹרָה וְקוֹדֶרֶת מֵהַשְּׁאוֹל תַּחְתִּית שֶׁהוּא מָצוּי בָּהּ כָּעֵת, בַּאֲשֶׁר הָלַךְ לַחֲצֹב בּוֹרוֹת נִשְׁבָּרִים וּלְהַכְרִית עַצְמוֹ מִמְּקוֹר הַחַיִּים הַנִּצְחִיִּים, וּמַה גָּדוֹל פִּשְׁעוֹ וְחַטָּאתוֹ בְּמִרְדּוֹ וּמַעֲלוֹ בֵּאלֹהִים חַיִּים, וְהָעָוֹל הֶעָצוּם שֶׁבְּצַע נֶגֶד אֲבוֹתָיו וְעִם יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר חָרַץ וְגָזַר כְּלָיוֹן וַאֲבַדּוֹן עַל כָּל דּוֹרוֹתָיו, וּמַה בָּצַע כִּי הֶחֱלִיף דָּתוֹ וּמָכַר נַפְשׁוֹ וְנִשְׁמָתוֹ לְהַשָּׂטָן בְּעַד נְזִיד עֲדָשִׁים לְמַעַן תַּעֲנוּגֵי בָּשָׂר מְדֻמִּיִּים הֲבָלֵי עוֹלָם הַזֶּה תְּמוּרַת הָעֹנֶג הַנִּפְלָא שֶׁבְּעוֹלַם הַגְּמוּל וְהַכֹּלוֹ טוֹב אֲשֶׁר אֵין קֵץ לְאֹשֶׁר הַמְקֻוֶּה בָּעָתִיד לְהָנוֹת מִזִּיו הַשְּׁכִינה לְעוֹלְמֵי עַד וְכוּ'.

וּבְטוּב טַעַם וָדַעַת הֵחֵל לְהַסְבִּיר לוֹ רַבִּי יִצְחָק מֵעֵין אוֹתָם הַדְּבָרִים הַטּוֹבִים שֶׁשּׁוֹחַח עִם אָבִיו בְּעֵת פָּגְשׁוֹ אוֹתוֹ לָרִאשׁוֹנָה לִפְנֵי שׁוּבוֹ לְיַהֲדוּתוֹ, אֶלָּא הַפַּעַם אֵצֶל בְּנוֹ לֵייבֶל הִדְגִּישׁ בְּפָנָיו עוֹד יוֹתֵר בַּאֲרִיכוּת הַהֶבְדֵּל הָעֲמֹק בֵּין קְדֻשַּׁת יִשְׂרָאֵל לָעַמִּים בְּמַהוּת וְאֵיכוּת, וְעֶבְדָּא קַיֶּמֶת זוֹ כִּי נָכְרִי הַמִּתְגַּיֵּר הוֹפֵךְ לִיהוּדִי לְכָל דָּבָר, אֲבָל יְהוּדִי הַמִּשְׁתַּמֵּד חַס וְשָׁלוֹם יִהְיֶה מִי שֶׁיִּהְיֶה אִם הוּא רַק נוֹלַד יְהוּדִי כְּבָר אֵינוֹ יָכוֹל לְהֵהָפֵךְ לְנָכְרִי וּלְהַחֲלִיף נִשְׁמָתוֹ הַיְהוּדִית בְּשׁוּם אֹפֶן שֶׁבָּעוֹלָם וְלֹא יַעֲזֹר לוֹ שׁוּם פְּעֻלָּה לְהָסִיר יַהֲדוּתוֹ מִמֶּנּוּ, וְכָל חֻקֵּי הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת שֶׁקִּבְּלוּ יִשְׂרָאֵל מִפִּי הַגְּבוּרָה חָלִים עָלָיו כָּל יְמֵי חַיָּיו בֵּין לְשָׂכָר בֵּין לְעֹנֶשׁ, "כִּי קְדוּשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְאוֹרַיְתָא וְיִשְׂרָאֵל כּוּלָּא חַד הוּא". וְאֵין הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ רוֹצֶה בְּנִתּוּק הַקֶּשֶׁר שֶׁל הַחוּט הַמְשֻׁלָּשׁ הַזֶּה, וְעַל כֵּן יִשְׂרָאֵל אַף עַל פִּי שֶׁחָטָא יִשְׂרָאֵל הוּא, וְדַרְכֵי הַתְּשׁוּבָה פְּתוּחִים לְפָנָיו תָּמִיד, וְהוּא בְּרַחֲמָיו יִתְבָּרַךְ פּוֹתֵחַ יָד בִּתְשׁוּבָה לְקַבֵּל פּוֹשְׁעִים וְחַטָּאִים, וּמִתְּשׁוּבַת הָרְשָׁעִים לְהַנְּדָחִים הָאֵלֶּה נִתְגַּדֵּל וְנִתְקַדֵּשׁ שְׁמוֹ הַגָּדוֹל יִתְבָּרַךְ יוֹתֵר וְיוֹתֵר, וְכַמּוּבָא בְּלִקּוּטֵי מוֹהֲר"ן בְּשֵׁם הַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ עַל יִתְרוֹ, בְּשָׁעָה שֶׁאָמַר "עַתָּה יָדַעְתִּי כִּי גָּדוֹל ה' מִכָּל הָאֱלֹקִים". (אַחֲרֵי שֶׁעָבַר כָּל מִינֵי עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁבָּעוֹלָם) אָז נִתְעַלָּה וְנִתְיַקֵּר שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְכָל זֶה הָיָה מִגֹּדֶל רַחֲמָנוּתוֹ וַחֲנִינוּתוֹ יִתְבָּרַךְ עַל עַם סְגֻלָּתוֹ עַם הַנִּבְחָר מִכָּל הָעַמִּים כִּי יַעֲקֹב בָּחַר לוֹ יָהּ, וְעַל הַזְּכִיָּה הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת שֶׁנִּפַּל בְּחֵלֶק ה' עַמּוֹ קְבָעוּ חֲכָמֵינוּ זַ"ל לְבָרֵךְ בְּכָל יוֹם בִּרְכַּת הוֹדָאָה מְיֻחֶדֶת "שֶׁלֹּא עָשַׂנִי גּוֹי", וְכֵן בִּרְכַּת "אֲשֶׁר בָּחַר בָּנוּ מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ".

וְכֵן הֶרְאָה לוֹ רַבִּי יִצְחָק נוֹכְחוּת שֶׁכָּל צַעֲדוֹ הָיָה רַק מֵחֲמַת הַיֵּאוּשׁ שֶׁל אָבִיו וְשֶׁלּוֹ הַנּוֹבֵעַ מֵחֶסֶר הַיְדִיעָה וְהַהַכָּרָה בְּכָל הַדְּבָרִים הַנַּ"ל וְלָכֵן אֲפַס תִּקְוָתָם שֶׁכְּבָר אֵין לוֹ דֶּרֶךְ חֲזָרָה לָשׁוּב לֶאֱמוּנַת אֲבוֹתָיו וְלִבְנוֹת בַּיִת בְּיִשְׂרָאֵל, אֲבָל כָּעֵת שֶׁשָּׁמַע כְּבָר הַפֶּרֶק חָשׁוּב בֶּאֱמוּנַת

יִשְׂרָאֵל וְכֹחָהּ שֶׁל תְּשׁוּבָה, אִם כֵּן כָּל מַעֲשֶׂה הִשְׁתַּמְּדוּתוֹ בָּטֵל וּמְבֻטָּל כַּחֶרֶס הַנִּשְׁבָּר וְהִנֵּהוּ יְהוּדִי כְּמִקֹּדֶם לְכָל דָּבָר, וּבִתְשׁוּבָה גְּמוּרָה וַחֲרָטָה עַל כָּל מַעֲשָׂיו יִתְעַלֶּה לְמַדְרֵגָה גְּבוֹהָה מְאֹד בְּמָקוֹם שֶׁבַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה עוֹמְדִים, וְאָז מַתְחִיל בְּחַיִּים חָדָשִׁים וְאֵין דָּבָר חוֹצֵץ וּמְעַכֵּב בְּיָדוֹ לְהָקִים בַּיִת וּמִשְׁפָּחָה בְּיִשְׂרָאֵל וּלְהַמְשִׁיךְ שַׁרְשֶׁרֶת הַזָּהָב עַד סוֹף כָּל הַדּוֹרוֹת.

*

אַחֲרֵי הָאֱמֶת וְהַדְּבָרִים הָאֵלֶּה שֶׁיָּצְאוּ מִלִּבּוֹ הַדּוֹאֵג וְהַכּוֹאֵב שֶׁל רַבִּי יִצְחָק, הִתְחִיל לֵייבְּל לִפְקֹחַ עֵינַיִם וְלִרְאוֹת בַּעֲלִיל הַטָּעוּת הַמָּרָה וְהַמְּשֻׁגָּה הֶחָמוּר שֶׁעָשָׂה בְּחַיָּיו, וְשֶׁבֶּאֱמֶת צָדַק מְאֹד רַבִּי יִצְחָק בְּכָל דְּבָרָיו וְרַק הַיֵּאוּשׁ וַאֲבַדּוֹן הַתִּקְוָה גָּרַם לוֹ לְכָל זֶה, וּבְאוֹתָהּ שָׁעָה גָּמְלָה הַהַחְלָטָה בְּלִבּוֹ שֶׁלֹּא יָשׁוּב עוֹד לְכִסְלָה וְיַחֲזֹר כְּבָר לֶאֱמוּנַת אֲבוֹתָיו, וְרֹאשִׁית צַעֲדוֹ יַחְדֵּל מִבְּקוּרָיו בְּמִנְזָר וְיַפְסִיק הַמַּגָּע עִם הַכְּמָרִים שֶׁשָּׁהָה עַד כֹּה בְּמֻחְצָתָם. וְהִבִּיעַ זֹאת בִּפְנֵי רַבִּי יִצְחָק, אֲמָנָם הוּא מִתְלַבֵּט קְשׁוֹת אֵיךְ יוּכַל לָצֵאת וּלְהִנָּצֵל מִצִּפָּרְנֵיהֶם שֶׁל הַכְּמָרִים אֲחָרֵי שֶׁהוּא קָשׁוּר בָּהֶם בְּכָל תַּהֲלִיכֵי חַיָּיו, וְהֵם בְּוַדַּאי לֹא יְוַתְּרוּ עָלָיו וְלֹא יַעַזְבוּהוּ עַל נְקָלָה. וּבָעֲיָה קָשָׁה זֹאת נִהְיְתָה בְּעֵינֵי רַבִּי יִצְחָק מִכְשׁוֹל רְצִינִי בְּדַרְכּוֹ חֲזָרָה שֶׁל לֵייבְּל, וְנָפַל בְּדַעְתּוֹ לְגוֹלֵל הַפָּרָשָׁה הַזֹּאת לִפְנֵי אַנְשֵׁי הַקְּהִלָּה אוּלַי יַעַמְדוּ הֵם בְּעֶזְרָתוֹ לְהַצָּלַת נַפְשׁוֹ שֶׁל לֵייבְּל, וּבְשִׂמְחָה רַבָּה סִפֵּר לָהֶם כָּל הַמְּאֹרָע עִם לֵייבְּל, וְאֵיךְ הִצְלִיחַ ה' בְּיָדוֹ לְפָגְשׁוֹ וּלְשַׁכְנְעוֹ שֶׁיָּשׁוּב לְחֵיק הַיַּהֲדוּת וְשֶׁיִּמְנַע עַצְמוֹ כְּכָל הָאֶפְשָׁר לָבוֹא בְּמַגָּע עִם הַכְּמָרִים, וְעַתָּה זְקוּקִים לְטַכֵּס עֵצָה אֵיךְ לְהוֹצִיאוֹ לְגַמְרֵי מִידֵי הַכְּמָרִים, הֵם בְּשָׁמְעָם זֹאת מִפִּי רַבִּי יִצְחָק הֵכִּוּ בְּתִמָּהוֹן גָּדוֹל וַיָּפֶג לִבָּם לְהַאֲמִין זֹאת שֶׁלֵּייבְּל הַמְשֻׁמָּד רוֹצֶה שׁוּב לְהִתְיַהֵד, אֲמָנָם יָדְעוּ בְּרַבִּי יִצְחָק שֶׁאֵינוֹ מְכַזֵּב וְלָכֵן טָפְחוּ לוֹ עַל שִׁכְמוֹ כְּגִבּוֹר וּמְנַצֵּחַ בְּפָעֳלוֹ הַנִּשְׂגָּב שֶׁל הַצָּלַת נֶפֶשׁ יִשְׂרָאֵל מִשְּׁמָד, וּכְמוֹ אֲצֶל אָבִיו רַבִּי יִשְׂרָאֵל מֵאִיר כֵּן הִכִּירוּ וְרָאוּ גַּם עַכְשָׁיו בְּרַבִּי יִצְחָק אִישׁ חָסִיד וּבַעַל נֶפֶשׁ אֲשֶׁר אֱמוּנָתָם וּבִטָּחוֹנוֹ וּמְסִירוּתוֹ לְכָל דָּבָר שֶׁבַּקְדֻשָּׁה שׁוֹאֵב מִמָּקוֹר נֶאֱמָן סִפְרֵי מוֹהַר"ן זַ"ל מִבְּרֶסְלֶב. אַחֲרֵי הַבְּשׂוֹרָה הַמְשַׂמַּחַת תָּלוּי וְעוֹמֵד בִּפְנֵיהֶם הַשְּׁאֵלָה מַה יֵּשׁ לַעֲשׂוֹת בְּנִדּוֹן הַצָּלַת לֵייבְּל.

כְּשֶׁהִגִּיעוּ יְמֵי הַקֵּיץ וְהָעֲיָרָה נַלְנָצ'וֹב נִתְמַלְּאָה נוֹפְשִׁים וּמַבְרִיאִים (כָּאָמוּר בְּרֹאשׁ הַסִּפּוּר), הִקְרָה ה' שֶׁהִגִּיעַ גַּם לְנַלְנָצ'וֹב אִישׁ עָשִׁיר נִכְבָּד יְהוּדִי בַּנָּקַאי מֵעִיר פָּלוֹנְסְק הָרְחוֹקָה אֲשֶׁר נִמְצֵאת בַּקָּצֶה הַשֵּׁנִי שֶׁל פּוֹלִנְיָה, הוּא בָּא בִּפְקֻדַּת רוֹפֵא לְהִתְרַפֵּא שָׁם וְצִוָּה עָלָיו לְהַאֲרִיךְ אֶת טִפּוּלוֹ הָרְפוּאִי עַד אַחֲרֵי חַג הַסֻּכּוֹת עֵקֶב מַחֲלָתוֹ הַמַּמְשֶׁכֶת, וְנִזְדַּמֵּן שֶׁבִּימֵי חַג הַסֻּכּוֹת כַּאֲשֶׁר יָשַׁב הַגְּבִיר הַנַּ"ל בְּסֻכָּתוֹ שֶׁל אֶחָד מִנִּכְבְּדֵי הָעֲיָרָה עִם עוֹד אַנְשֵׁי הָעֲיָרָה, נִתְגַּלְגְּלָה שִׂיחָתָם מֵעִנְיָנוֹ שֶׁל לֵייבְּל, הֵם סִפְּרוּ לוֹ מַה שֶּׁהִתְרַחֵשׁ עִמּוֹ וְאֵיךְ הִצְלִיחוּ לַהֲנִיעוֹ מֵחַיֵּי הַשְׁמָד וּלְהַשְׁפִּיעַ עָלָיו שֶׁיּוֹקִיר רַגְלָיו מִבֵּית הַכְּמָרִים, אֲבָל עִקַּר דַּאֲגָתָם כָּעֵת הוּא אֵיךְ

לְהַרְחִיקוֹ לְגַמְרֵי מֵהַמָּקוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר הוּא עָלוּל עוֹד חָלִילָה לִפֹּל שׁוּב בְּיָדָם, בִּגְלַל קִרְבָתוֹ אֲלֵיהֶם. הַגְּבִיר הַנַּ"ל בְּשָׁמְעוֹ כָּל זֹאת אָמַר לָהֶם שֶׁהוּא מְעֻנְיָן מְאֹד לִרְאוֹת אֶת לֵייבְּל, וּבְכֵן הִזְמִינוּ אוֹתוֹ לַסֵּכָּה, כְּשֶׁרָאָה אוֹתוֹ הַגְּבִיר מָצָא חֵן בְּעֵינָיו כִּי הוּא הָיָה יְפֵה תֹּאַר וְגַם פִּקֵּחַ, וּמִיָּד הִצִּיעַ לוֹ לִנְסֹעַ אִתּוֹ לָעִיר פְּלוֹנְסְק, וּמִבְּלִי לְהַסֵּס בַּדָּבָר הִסְכִּים לֵייבְּל לְהַצָּעָתוֹ, וַיִּסְעוּ שְׁנֵיהֶם לִפְלוֹנְסְק אַחֲרֵי חַג הַסֻּכּוֹת, וּמִנִּי אָז נִשְׁמוּ לִרְוָחָה יְהוּדֵי נַלְנַצ'וֹב מֵהַפָּרְשָׁה הַסּוֹעֶרֶת שֶׁל לֵייבְּל.

*

בְּרִבּוֹת הַיָּמִים עָזַב גַּם רַבִּי יִצְחָק בְּרַייטֶר אֶת נַלְנַצ'וֹב וְעָבַר לָגוּר בְּעִיר הַבִּירָה וְרִשָּׁא, וְנָסַע אִתּוֹ יַחַד גַּם רַבִּי יִשְׂרָאֵל מֵאִיר הַבַּעַל תְּשׁוּבָה עִם מִשְׁפַּחְתּוֹ, כִּי נַפְשׁוֹ נִקְשְׁרָה כָּל כָּךְ בְּנֶפֶשׁ רַבִּי יִצְחָק עַד שֶׁלֹּא הָיָה יָכוֹל לְהִפָּרֵד מִמֶּנּוּ וְלִהְיוֹת בִּלְעָדָיו, שָׁם בְּוַרְשָׁא נָהְפַּךְ עָלָיו הַגַּלְגַּל כִּי בְּעִיר גְּדוֹלָה כָּזוֹ הִשְׁתַּנּוּ הַתְּנָאִים לְגַמְרֵי וּמִמִּקְצוֹעוֹ כְּפֶחָח לֹא הִתְפַּרְנֵס בְּנָקֶל כִּי לֹא הָיָה יָדוּעַ כְּבַעַל מִקְצוֹעַ מְעֻלֶּה, וְלָכֵן סָבַל הַרְבֵּה עֲנִיּוּת וְדַחֲקוּת אוּלָם קִבֵּל הַיְסוּרִים בְּאַהֲבָה בְּיָדְעוֹ שֶׁלְּפִי הֶעָבָר שֶׁלּוֹ עֲדַיִן מִתְנַהֵג עִמּוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּחֶסֶד גָּדוֹל (ועי' בליקו"מ סי' קסה שֶׁמְּפָרֵשׁ שָׁם הַפָּסוּק "וְאָהַבְתָּ לְרֵעֲךָ כָּמוֹךָ אֲנִי ה' וְאָהַבְתָּ לְרֵעֲךָ, שֶׁתֶּאֱהַב וּתְקַבֵּל הָרַע וְהַיְסוּרִים הַבָּאִים עָלֶיךָ חַס-וְשָׁלוֹם. כִּי כָּמוֹךָ, כְּמוֹ שֶׁאַתָּה הַיְנוּ לְפִי מַעֲשֶׂיךָ, אֲנִי ה', בַּעַל הָרַחֲמִים עָדַיִן מִתְנַהֵג עִמְּךָ בְּרַחֲמִים.) וְעַל כֵּן הֶכְרַח רַבִּי יִצְחָק לְצָרְפוֹ לְהִסְתּוֹבֵב בַּחֲצֵרוֹת וּבַבָּתִּים וּלְבַקֵּשׁ שֶׁיִּתְּנוּ לוֹ כֵּלִים לְתַקֵּן.

אַחֲרֵי שָׁנִים רַבּוֹת הֶצְרֵךְ בַּעַל הַסִּפּוּר הַזֶּה (שֶׁהָיָה מִתּוֹשָׁבֵי נַלְנַצ'וֹב) לִנְסֹעַ לָעִיר וַרְשָׁא, וְנִזְדַּמֵּן לוֹ שָׁם לִפְגֹּשׁ אֶת אֲחוֹתוֹ שֶׁל לֵייבְּל, וְכַמּוּבָן שֶׁאַל אוֹתָהּ לִשְׁלוֹמוֹ שֶׁל לֵייבְּל הַגָּר בִּפְלוֹנְסְק וּמֶה עָלָה שָׁם בְּגוֹרָלוֹ, עָנְתָה וְאָמְרָה לוֹ לֵייבְּל? הוּא הַיּוֹם מַחֲשׁוּבֵי קְהִלַּת פְּלוֹנְסְק, וְהִיא סִפְּרָה לוֹ שֶׁלֵּייבְּל הִשְׁתַּנָּה לְגַמְרֵי, וּמַזָּלוֹ הֵאִיר לוֹ פָּנִים וְיָהִי שָׁם אִישׁ מַצְלִיחַ וְעוֹשֶׂה חַיִל, וְהוּא כְּעֵת אֶחָד מֵחֲשׁוּבֵי הָעִיר וְגַם אִישׁ אֶמִּיד וְעָשִׁיר גָּדוֹל, וְאִי אֶפְשָׁר כַּיּוֹם לָבוֹא אֶל לֵייבְּל וּלְדַבֵּר אִתּוֹ בְּלִי הַזְמָנָה שֶׁל כַּמָּה יָמִים מֵרֹאשׁ, וְאֵין לְךָ מוֹסָד יְהוּדִי בִּפְלוֹנְסְק שֶׁלֵּייבְּל אֵינוֹ מְיֻצָּג שָׁם, בְּקִצּוּר לֵייבְּל הוּא יְהוּדִי חָשׁוּב בֵּין חֲשׁוּבֵי הָעִיר וּמְעֻרָּב וּמְעֹרָה בְּכָל עִנְיְנֵי הַקְּהִלָּה, סוֹף דָּבָר הֶעֱבִיר לֵייבְּל גַּם אֶת אָבִיו וּמִשְׁפַּחְתּוֹ מִוַּרְשָׁא לְעִירוֹ פְּלוֹנְסְק, וְדַאג לְכָל צָרְכֵיהֶם, וַיְכַלְכֵּל לֵייבְּל אֶת אָבִיו וּמִשְׁפַּחְתּוֹ בְּכָבוֹד גָּדוֹל.

*

עוֹד יֶשְׁנָם אִתָּנוּ כַּמָּה זְקֵנִים מֵחֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב (וּמֵהֶם גַּם בַּעַל הַסִּפּוּר) אֲשֶׁר הִכִּירוּ הֵיטֵב וְזוֹכְרִים אֶת יִשְׂרָאֵל מֵאִיר הַפֶּחָח בְּפַחְזוּתוֹ וּבְקִלְקוּלוֹ וְאַחַר כָּךְ אֶת רַבִּי יִשְׂרָאֵל מֵאִיר הַבַּעַל תְּשׁוּבָה בְּצִדְקָתוֹ וַחֲסִידוּתוֹ, וְיוֹדְעִים לְסַפֵּר עָלָיו נִפְלָאוֹת מֵעֲבוֹדַת הַקֹּדֶשׁ שֶׁלּוֹ הַתְּמִימָה

וְהַפְּשׁוּטָה, שֶׁהָיָה בַּעַל בְּכִי גָּדוֹל בְּעֵת תְּפִלָּתוֹ שֶׁהִתְפַּלֵּל בַּחֲמִימוּת הַלֵּב, תָּמִיד הָיָה מְבַקֵּשׁ מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיַּחֲזִירֵהוּ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְיִזְכֶּה לְתַקֵּן בְּחַיָּיו אֶת כָּל הֶעָבָר שֶׁלּוֹ, וּבְעֵת הִסְתּוֹבְבוּ בַּחֲצֵרוֹת בָּעִיר וְרָשָׁא לְבַקֵּשׁ כֵּלִים לְתִקּוּן הָיָה נוֹהֵג לִצְעֹק בְּקוֹל: "רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, וויא בִּין אִיךְ זוֹכֶה זִיךְ צִי פָּאַרְעכְטִין אִין צִי פְּעִרְלֵייטִין" (בִּלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אֵיךְ אֲנִי זוֹכֶה לְתַקֵּן וּלְהַשְׁלִים אֶת עַצְמִי) וְהָאֲנָשִׁים חָשְׁבוּ לְתַמָּם שֶׁהוּא צוֹעֵק שֶׁיִּתְּנוּ לוֹ כֵּלִים לְתִקּוּן וְלִבּוּן [וְהוֹדוֹת לְגִבּוֹר סְפוּרֵנוּ רַבִּי יִצְחָק בְּרַיְיטֶר זָכָה לְאַחֲרִית טוֹב וּלְנַחַת יְהוּדִי].

*

בְּקֶשֶׁר לְחֹזֶק אֱמוּנָתוֹ וּבִטָּחוֹנוֹ וְכֹחַ עַקְשָׁנוּתוֹ וְסַבְלָנוּתוֹ שֶׁל רַבִּי יִצְחָק כְּלַפֵּי קִרוּבָם שֶׁל רַבִּי יִשְׂרָאֵל מֵאִיר וּבְנוֹ לֵייבְּל כְּדַאי לְצַיֵּן כָּאן הַמַּאֲמַר ז"ל (שבת לא) מ"ש הג' נְכָרִים אַחֲרֵי שֶׁנִּתְגַּיְּרוּ קַפְּדָנוּתוֹ שֶׁל שַׁמַּאי בִּקְשָׁה לְטָרְדָנוּ מִן הָעוֹלָם עַנְוָתָנוּתוֹ שֶׁל הִלֵּל קֵרְבָנוּ תַּחַת הַשְׁכִּינָה.(נעתק מספר אולפן חד"ת).

* * *

בָּעִיר חַרְקוֹב אֲשֶׁר בְּרוּסְיָה הָאוּקְרַיינִית (מִלְּפָנִים הָיְתָה חַרְקוֹב בִּירַת אוּקְרַיינָה בְּמָקוֹם הָעִיר קִיּוֹב שֶׁל הַיּוֹם). הָיָה גָּר אֶחָד מֵאַנְשֵׁי חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב בְּשֵׁם רַבִּי חַיִּים פּוּקְס זַ"ל. מוֹצָאוֹ הָיָה מִפּוֹלַנְיָה וּבִפְרָץ הַמִּלְחָמָה הָעוֹלָמִית הָרִאשׁוֹנָה (שְׁנַת תרע"ד) נָדַד אַחַר כָּךְ לְרוּסְיָה וְהִתְיַשֵּׁב בָּעִיר חַרְקוֹב.

רַבִּי חַיִּים זֶה, עוֹד מִשַּׁחַר נְעוּרָיו הָיָה אִישׁ מַשְׂכִּיל וְנָבוֹן וְלַמְדָן בְּגמפ"ת כִּי לָמַד תּוֹרָה הַרְבֵּה בְּבַחֲרוּתוֹ אֵצֶל רַבָּנֵי עֲיָרְתוֹ, כֵּן הִצְטַיֵּן בְּמִזְגּוֹ הַטּוֹב לִהְיוֹת נוֹחַ לַבְּרִיּוֹת וּמוּכָן לַעֲזֹר לְכָל פּוֹנֶה לְעֶזְרָתוֹ.

אַךְ פִּגְעֵי הַזְּמַן חוֹלְלוּ תַּהְפּוּכוֹת בַּהֲלִיכוֹת חַיָּיו. כִּי מְאֹרְעוֹת הַמִּלְחָמָה הָעוֹלָמִית טִלְטְלוּהוּ מֵעִיר לְעִיר וּמִמְּדִינָה לִמְדִינָה, וְהִרְחִיק נְדֹד לַמֶּרְחַקִּים בִּכְדֵי לְהַצִּיל נַפְשׁוֹ מִסַּכָּנוֹת מָוֶת שׁוֹנוֹת שֶׁרָחֲפוּ עָלָיו אָז, וּבַד בְּבַד עִם רִבּוּי נְדוּדָיו לִמְקוֹמוֹת נִדָּחִים שׁוֹנִים, כֵּן חָלְפוּ עָלָיו תְּמוּרוֹת בְּחַיָּיו הָרוּחָנִיִּים, וּבְאֵין מַעֲצוֹר נִסְחַף עִם הַזֶּרֶם הַכַּבִּיר וְהַמַּשֹּׁב רוּחַ שֶׁל הִתְפָּרְקוּת וְהִתְעַרְטְלוּת מֵחַיֵּי תּוֹרָה וּמִצְוֹת, כִּי רוּחוֹת רָעוֹת אֵלּוּ נָשְׁבוּ אָז בְּמִלֹּא הַסַּעַר. וְעָשׂוּ שַׁמּוֹת נוֹרָאוֹת בְּקֶרֶב מֵיטַב הַנֹּעַר הַיְּהוּדִי אֲשֶׁר הָיָה מִלְּפָנִים קָשׁוּר בְּכָל נִימֵי נַפְשׁוֹ וּלְבָבוֹ לְרוּחַ הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוָה.

מִבְּלִי לְהַאֲרִיךְ בְּחַיֵּי עֲבָרוֹ שֶׁל רַבִּי חַיִּים זֶה (אֲשֶׁר יִסָּפֵר עָלָיו אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם בְּאַחַת הַגִּלְיוֹנוֹת הַבָּאִים) נְדַלֵּג עֲלֵיהֶם וְנַגִּיעַ לְעִקַּר הַסִּפּוּר שֶׁלָּנוּ.

אַחֲרֵי שֶׁקִּבֵּל מוֹשָׁבוֹ בָּעִיר חַרְקוֹב, הִכִּיר שָׁם בְּמֶשֶׁךְ הַזְּמַן אֶת אֶחָד מֵחֲשׁוּבֵי אַבְרְכֵי חֲסִידֵי בֶּרֶסְלֶב הַנּוֹדָע לְשֵׁם וְלִתְהִלָּה בַּחֲסִידוּתוֹ הַמֻּפְלֶגֶת וּמְסִירוּתוֹ הַנֶּאֱמָנָה לְכָל דִּבַּר רַבֵּנוּ זַ"ל כְּקָטֹן כְּגָדוֹל, שְׁמוֹ הר"ר נַחְמָן בֶּן רַבִּי שַׁכְנָא זַ"ל שְׁטֶרְנְהַרְץ מֵעִיר טוּלְטְשִׁין נֶכֶד מוֹהַרַנ"תְּ זַצַ"ל (יָדוּעַ בְּפִי חֲסִידֵי בֶּרֶסְלֶב בַּכִּנּוּי "נַשְׁקֶ"ה טוּלְטְשִׁינֶר") נַשְׁקֶ"ה זֶה שִׁמֵּשׁ לַחֲסִידֵי בֶּרֶסְלֶב דֶּגְמָא שֶׁל חָסִיד מֻבְהָק בְּאַרְחוֹת חַיָּיו הַנַּשְׁמִיִּים וְהָרוּחָנִיִּים. וּבְכֵן כַּאֲשֶׁר נִתְגַּלְגֵּל לְיָדָיו שֶׁל נַשְׁקֶ"ה הָאֶפְשָׁרוּת לְהַכִּיר אֶת רַבִּי חַיִּים (שֶׁל אָז) וְרָאָה אֶצְלוֹ תְּכוּנוֹת נִפְלָאוֹת בְּמִזְגּוֹ הַטּוֹב וְלִבּוֹ הַזָּהָב, וְכֵן שָׁמַע מִפִּיו חַיֵּי נְעוּרָיו הַיָּפִים, הֵחֵל לִקְשֹׁר עִמּוֹ יְדִידוּת וּלְבָבוֹת אִתּוֹ יַחַד הַרְבֵּה בְּצַוָּתָא וּלְדַבֵּר עִמּוֹ דְּבָרִים הַמִּתְיַשְּׁבִים עַל הַלֵּב הַנּוֹבְעִים מִתּוֹרַת מוֹהַר"ן זַ"ל, עַד שֶׁבְּמֶשֶׁךְ הַזְּמַן עָלְתָה בְּיָדוֹ שֶׁל נַשְׁקֶ"ה לְהַשְׁפִּיעַ עָלָיו לַעֲזֹב דְּרָכָיו הָרָעִים וְהַמְקֻלְקָלִים וְלַעֲבֹר לְחַיֵּי תּוֹרָה וּמִצְוֹת כְּכָל יִשְׂרָאֵל הַכְּשֵׁרִים, וּבְהַשְׁפָּעָתוֹ נָהֲפַךְ בְּתַכְלִית לְאִישׁ כָּשֵׁר וּמַאֲמִין רוֹדֵף צְדָקָה וָחֶסֶד אֲשֶׁר יָדוֹ הָיְתָה פְּתוּחָה לְכָל דּוֹרֵשׁ וּמְבַקֵּשׁ נִדְבָתוֹ הַטּוֹב, גַּם הָיָה חָרֵד אֶל דִּבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל בֶּאֱמֶת וּבְתָמִים. וּבְמִיֻּחָד הָיָה אֶצְלוֹ הַנִּסְיוֹעָה עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה לְאוּמַן מְקוֹם גְּנִיזַת מוֹהַר"ן זַ"ל עִנְיַן שֶׁל חֹק וְלֹא יַעֲבֹר אַף אִם הָיְתָה הַנְּסִיעָה כְּרוּכָה בְּסַכּוּן מָמוֹנוֹ וְנַפְשׁוֹ, כִּי תָּמִיד עָמַד לְנֶגֶד עֵינָיו אַזְהָרָתוֹ וְצִוּוּיוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ זַ"ל "לִהְיוֹת אֶצְלוֹ עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה".

*

וְהִנֵּה בְּעֵת פָּרַץ הַמַּהְפֵּכָה בְּמֶמְשֶׁלֶת הַקֶּסָרִיּוּת בְּרוּסְיָה, וְהַשִּׁלְטוֹן עָבַר אָז לִידֵי הַקּוֹמוּנִיסְטִים וְהַבּוֹלְשֶׁבִיקִים, הֵחֵלּוּ לְהִטָּפֵל כַּיָּדוּעַ אֶל כָּל בַּעֲלֵי הַהוֹן וְהָעֹסֶק בְּאֶמְצָעִים שׁוֹנִים וְהֶחֱרִימוּ רְכוּשָׁם שֶׁל הָעֲשִׁירִים בַּאֲמַתְלָאוֹת שֶׁל עֲלִילוֹת, וּבְהַעֲלָאַת מַס רְכוּשׁ בַּאֲחוּזִים גְּבוֹהִים וּמַפְרִזִּים מְאֹד מִמַּעַל הַיְכֹלֶת, וּמוּבָן שֶׁבְּדֶרֶךְ זוֹ חִסְּלוּ אֶת כָּל בַּעֲלֵי הָעֹסֶק, וּמִמֵּילָא נָפְלוּ כָּל בָּתֵּי הַחֲרֹשֶׁת וְהַמִּפְעָלִים יָשָׁר לִידֵי הַשִּׁלְטוֹן כְּדָג בְּפִי הַחַכָּה.

רַבִּי חַיִּים זֶה, אֲשֶׁר הָיָה בַּעַל עֵסֶק מְבֻסָּס וּפַרְנָסָה מְכֻבֶּדֶת מֵהַבַּיִת חֲרֹשֶׁת שֶׁלּוֹ הַמַּכְנִיס לוֹ רְוָחִים הֲגוּנִים, גַּם עָלָיו עָבַר כּוֹס הַתַּרְעֵלָה מִמַּהְפֵּכַת סְדוֹם הַזֶּה. וְלֹא זוֹ בִּלְבַד שֶׁשָּׁבְרוּ מַטֵּה לַחְמוֹ בְּהַחְרִימָם אֶת מִפְעָלוֹ, אֶלָּא אַף גַּם גּוֹלְלוּ עָלָיו אֲשָׁמוֹת כְּבֵדוֹת שׁוֹנוֹת, וּבָדוּ מִלִּבָּם תּוֹאֵנוֹת וַעֲלִילוֹת שָׁוְא כְּאֵלּוּ, אֲשֶׁר בַּעֲבוּרָם צָפוּיָה לוֹ מִשְׁפַּט מָוֶת, אוֹ לְהַאֲרִיךְ יָמָיו בְּגָלוּת סְבִיר מִבְּלִי לִרְאוֹת עוֹד אָוִיר הָעוֹלָם. וּבְכֵן נָקְטוּ נָגִדּוֹ תַּהֲלִיכִים מִשְׁפָּטִיִּים לְהַעֲמִיד אוֹתוֹ לְדִין וְלַחֲרֹץ גּוֹרָלוֹ בְּפֶסֶק דִּינוֹ.

רַבִּי חַיִּים, בְּרֹאותוֹ כִּי הַמַּצָּב הוּא מְאֹד רְצִינִי וְכִי עָלוּל הוּא לְאַבֵּד חַיָּיו בְּמִשְׁפָּט כָּזֶה, מֵהֵר וְהִשְׁקִיעַ מַאֲמַצִּים לְשִׁכֹּר עוֹרֵךְ דִּין גָּבוֹהַּ מְאֹד שֶׁיְּגוֹנֵן עָלָיו וְיַפְרִיךְ טַעֲנוֹתֵיהֶם אוּלַי יַצְלִיחַ

לְהַמְעִיט וּלְהַקְטִין אֶת סַכָּנָתם עַד קְצֵה הַיְכֹלֶת, אֲבָל זֹאת יָדַע בְּהֶחְלֵט שֶׁחֵלֶק לְגַמְרֵי לֹא יֵצֵא מֵהֶם בַּאֲשֶׁר "בִּמְקוֹם הַמִּשְׁפָּט שָׁמָּה הָרֶשַׁע".

וְהִנֵּה כְּבָר יָדוּעַ מִכָּל סִפְרֵי קֹדֶשׁ שֶׁעַל כָּל דָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה יֵשׁ נִסְיוֹנוֹת אֵין מִסְפָּר, וְהַכֹּל לְמַעַן הַבְּחִירָה שֶׁל "זֶה לְעֻמַּת זֶה". וְכָל מַה שֶּׁהַקְּדֻשָּׁה יוֹתֵר גְּבוֹהָה כֵּן הַנִּסָּיוֹן יוֹתֵר גָּדוֹל, וּבְיִחוּד בִּדְבָרִים הַנּוֹגְעִים בְּרוּם מַעֲלַת הַנְּשָׁמָה אֲשֶׁר בָּהֶם תְּלוּי גַּם שְׁלֵמוּת נֶפֶשׁ הָאָדָם, שָׁם הַנִּסָּיוֹן הוּא בַּעַל מִשְׁקָל כָּבֵד בְּיוֹתֵר. אַךְ לֹא בְּכָל פַּעַם בּוֹלֵט עָצְמַת הַנִּסָּיוֹן בְּעוֹבָדָא דִּקְדֻשָּׁה. וְלִפְעָמִים אַף נִרְאֶה כְּדָבָר רָגִיל וְשִׁגְרָתִי מִבְּלִי לְהַרְגִּישׁ שֶׁכָּאן עוֹמֵד לְפָנָיו אֵיזֶה נִסָּיוֹן, אֲבָל יֵשׁ שָׁעָה וְעוֹבָדָא שֶׁמַּעֲמִידִים לִפְנֵי הָאָדָם נִסָּיוֹן רְצִינִי וְעָצוּם מְאֹד מְאֹד אֲשֶׁר לְפִי דִּמְיוֹנוֹ נִרְאֶה לוֹ שֶׁזֶּה לְמַעְלָה מִגְּדֶר יְכָלְתּוֹ לַעֲמֹד בּוֹ. וְכָאן הוּא הַמִּבְחָן הָאֲמִתִּי שֶׁל הָאָדָם אִם לִבּוֹ שָׁלֵם עִם אֱלֹקָיו בִּדְבַר מִצְוָה זוֹ (וּבֶאֱמֶת יָדוּעַ שֶׁאֵין שׁוֹלְחִים עַל הָאָדָם נִסָּיוֹן מִלְּמַעְלָה יוֹתֵר מִכְּפִי כֹּחוֹת נַפְשׁוֹ רַק בְּמִדָּה וּבְמִשְׁקָל שֶׁל "זֶה לְעֻמַּת זֶה". וְהָאָדָם מֻחָמַת שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ מֵעֹצֶם כֹּחוֹתָיו עַד הֵיכָן מַגִּיעִים, לָכֵן נִדְמֶה לוֹ שֶׁהַנִּסָּיוֹן הוּא מִמַּעַל כֹּחוֹ. וְאִם הוּא חָזָק בְּדַעְתּוֹ וּמֹחוֹ וּמְנַצֵּל אֹמֶץ לִבּוֹ וְנַפְשׁוֹ אָז הוּא מִתְגַּבֵּר עַל כָּל הַמְּנִיעוֹת וְהַנִּסְיוֹנוֹת הָעוֹמְדִים בְּדַרְכּוֹ. וּכְמוֹ שֶׁאוֹמְרִים הָעוֹלָם "שֶׁהָרְצוֹן שׁוֹבֵר אֲפִלּוּ בַּרְזֶל").

אַף גִּבּוֹר סִפּוּרֵנוּ רַבִּי חַיִּים שֶׁלָּנוּ, לֹא פָּסַח עָלָיו כּוּר הַבְּחִינָה וְהַנִּסָּיוֹן, בַּאֲשֶׁר הָיָה רָגִיל כְּבָר שָׁנִים רַבּוֹת לִנְסֹעַ לְאוּמָן עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה וְלִשְׁבֹּר בְּכָל פַּעַם מְנִיעוֹת שׁוֹנוֹת בְּגוּפוֹ וּמָמוֹנוֹ, יְהִיוּ הַמְּנִיעוֹת אֲשֶׁר יְהִיוּ הוּא עָמַד בְּכֻלָּם, וּמִמֵּילָא נִקְבַּע אֶצְלוֹ הֶרְגֵּל וְשִׁגְרָה שֶׁל הָלוֹךְ וְשׁוֹב, נוֹסְעִים עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה וְחוֹזְרִים אַחֲרֵי רֹאשׁ-הַשָּׁנָה וּבְכֵן הַפַּעַם נִתְנַסָּה רַבִּי חַיִּים קָשׁוֹת וְהִזְמִינוּ לוֹ מִן הַשָּׁמַיִם נִסָּיוֹן וּמִבְחָן רְצִינִי הַקָּשׁוּר גַּם בְּסַכָּנַת חַיָּיו, לְרְאוֹת הֲיַעֲמֹדוּ לוֹ דִּבְרֵי אַזְהָרַת רַבֵּנוּ זַ"ל בִּדְבַר נְסִיעַת רַבִּי רֹאשׁ-הַשָּׁנָה אֶצְלוֹ אֲשֶׁר אָמַר "שֶׁאֵין דָּבָר גָּדוֹל מִזֶּה".

*

בְּמַהֲלַךְ הַמִּשְׁפָּט נוֹדַע לוֹ לְדַאֲבוֹנוֹ הַגָּדוֹל מִפִּי הָעוֹרֵךְ דִּין כִּי הַכְרַעַת הַפְּסַק דִּין שֶׁלּוֹ בְּמִשְׁפָּטוֹ הֻקְבַּע דַּוְקָא בַּתַּאֲרִיךְ שֶׁחָל בּוֹ רֹאשׁ-הַשָּׁנָה, וְעָלָיו לְהִתְיַצֵּב הַמִּשְׁפָּט בְּיוֹם זֶה בְּלִי שׁוּם תֵּרוּצִים וּמַעֲנוֹת הַהוֹדָעָה הַמַּפְתִּיעָה הַזֹּאת בִּלְבּוֹ שֶׁל רַבִּי חַיִּים כְּרַעַם בְּיוֹם בָּהִיר וְכָל גּוּפוֹ אָחֲזָה חַלְחָלָה וּרְעָדָה לְשֶׁמַע זֹאת, וּמִיָּד הִתְחִיל לְבַקֵּשׁ מֵהָעוֹרֵךְ דִּין שֶׁלּוֹ בְּכָל מִינֵי תַּחֲנוּנִים וּבַקָּשׁוֹת, כִּי יַעֲשֶׂה לְמַעֲנוֹ כָּל הַמַּאֲמַצִּים שֶׁבָּעוֹלָם, וּבִלְבַד לִדְחוֹת אֶת הַמִּשְׁפָּט לְיוֹם אַחֵר, כִּי לֹא יִתָּכֵן כְּלָל בְּשׁוּם פָּנִים וְאֹפֶן שֶׁיּוֹפִיעַ בְּבֵית הַמִּשְׁפָּט בְּעֶצֶם יוֹם הַדִּין הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא הַמֵּטִיל אֵימָה וְפַחַד עַל כָּל יְהוּדִי, וְחִלִּילָה לוֹ לְחַלֵּל קְדֻשָּׁתוֹ

עִם נוֹכְחוּתוֹ בְּבֵית הַמִּשְׁפָּט לְהִתְעַסֵּק בְּדִבְרֵי חֻלִּין וּלְהַסִּיחַ דַּעְתּוֹ מִקְּדֻשַּׁת הַיּוֹם אַךְ הַלָּה בַּמַּעֲנֶה שֶׁלּוֹ, הַתַּאֲרִיךְ הַמֻּקְבָּע מֵרֹאשׁ הוּא הֶחְלֵטִי וְסוֹפִי וְאֵין לְשַׁנּוֹת בְּכָל מְחִיר.

מוּבָן מֵאֵלָיו, עַד כַּמָּה גְּדֹלָה מְבוּכָתוֹ שֶׁל רַבִּי חַיִּים אֲשֶׁר הֻכָּה בְּתַדְהֵמָה לִשְׁמֹעַ מַעֲנֶה כָּזוֹ. וְלֹא יָדַע לָשִׁית עֵצָה בְּנַפְשׁוֹ מַה לַּעֲשׂוֹת בְּנִדּוֹן נְסִיעָתוֹ, כִּי אֵיךְ אֶפְשָׁר שֶׁיַּעַבְרוּ עָלָיו יְמֵי רֹאשׁ-הַשָּׁנָה הַקְּדוֹשִׁים מִבְּלִי לְהִמָּנוֹת יַחַד עִם חֲבֵרָיו חַסִידֵי בְּרֶסְלֶב אֲצֶל צִיּוּן רַבֵּנוּ זַ"ל בְּאוּמַן, אֲשֶׁר תָּמִיד מָסַר נַפְשׁוֹ עַל נְסִיעָה זוֹ וּבְחִבַּת קֹדֶשׁ הִתְכּוֹנֵן עָלֶיהָ כָּל יְמוֹת הַשָּׁנָה, וְעַכְשָׁיו יִהֵא מֻכְרָח לַעֲבֹר עַל אַזְהָרָתוֹ זַ"ל "שֶׁכֻּלָּם יִהְיוּ אֲצֻלּוֹ עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה אִישׁ לֹא יֵעָדֵר וְכָל עִנְיָנוֹ הוּא רֹאשׁ-הַשָּׁנָה". אֲבָל מֵאִידָךְ גִּיסָא הֵצִיק אוֹתוֹ מַחֲשַׁבְתּוֹ הֲלֹא תּוֹצָאוֹת הַמִּשְׁפָּט הוּא שְׁאֵלָה שֶׁל חַיִּים וּמָוֶת, אִם כֵּן אֵיךְ יִשְׁתַּמֵּט מִלְּהוֹפִיעַ בְּבֵית הַמִּשְׁפָּט בְּשָׁעָה גּוֹרָלִית זוֹ, וּבְכָל יִסּוּרוּהוּ כְּלְיוֹתָיו שֶׁל רַבִּי חַיִּים מִזֶּה וּמִזֶּה וּמַחְשְׁבוֹתָיו מְשׁוֹטְטוֹת בְּמֹחוֹ אַחַת הֵנָּה וְאַחַת הֵנָּה מִבְּלִי לָדַעַת הֶעֱצָה הַנְּכוֹנָה בְּמַצָּב מְסֻבָּךְ הַזֶּה אִם לִנְסֹעַ אוֹ לַחֲדֹל.

בֵּינְתַיִם מִתְקָרְבִים וּבָאִים יְמֵי רֹאשׁ-הַשָּׁנָה הַקָּדוֹשׁ וַעֲדַיִן רַבִּי חַיִּים עוֹמֵד נְבוֹךְ וְנִדְהָם וְאוֹבֵד עֵצוֹת. וְלִבּוֹ מָלֵא הִסּוּסִים וּפִקְפּוּקִים אִם יִסַּכֵּן נַפְשׁוֹ בִּנְסִיעָה אִם לָאו, וְהִנֵּה בְּפֶתַע פִּתְאֹם הִבְרִיק רַעְיוֹן בְּמֹחוֹ לַעֲשׂוֹת נִסָּיוֹן הָאַחֲרוֹן לְהַצִּיעַ מִשְׁאֲלָה לִפְנֵי הָעוֹרֵךְ דִּין שֶׁלּוֹ בְּנֶסַח כָּזֶה: הֱיוֹת וְהוּא נֶחְפָּז מְאֹד לְדַרְכּוֹ כִּי יֵשׁ לְפָנָיו נְסִיעָה הֶכְרֵחִית לְרֶגֶל עִנְיָן דָּחוּף מְאֹד מְאֹד, וְהוּא מֻכְרָח לְהִתְעַכֵּב שָׁם זְמַן מְסֻיָּם אֲשֶׁר גַּם יוֹם הַמִּשְׁפָּט בִּכְלַל זֶה, וְלָכֵן הוּא מְבַקֵּשׁ עֲצָתוֹ שֶׁיַּדְרִיכוּהוּ מָה עָלָיו לַעֲשׂוֹת וְהַאִם בֶּאֱמֶת נָחוּץ כָּל כָּךְ הַדָּבָר שֶׁיְּהֵא נִכְנָס בְּמִשְׁפָּטוֹ, הַלָּה, בְּשָׁמְעוֹ אֶת שְׁאֵלָתוֹ שֶׁל רַבִּי חַיִּים הִבִּיט עָלָיו בְּעֵינַיִם תְּמֵהוֹת גְּדוֹלוֹת וְאָמַר לוֹ, הַאִם יֵשׁ לְאָדָם דָּבָר יוֹתֵר נָחוּץ וְחָשׁוּב מֵאֲשֶׁר חַיֵּי נַפְשׁוֹ, אֲשֶׁר אַתָּה מְזַלְזֵל כָּל כָּךְ בְּחַיֶּיךָ? הֲלֹא אֵיךְ תּוּכַל בִּנְסִבּוֹת אֵלּוּ לְהַעֲלוֹת עַל דַּעְתְּךָ מַחֲשָׁבָה שֶׁל הֶעְדְּרוּת מֵהַמָּקוֹם אֲשֶׁר בּוֹ יְחֻרַץ גּוֹרַל חַיֶּיךָ?!

רַבִּי חַיִּים, בְּשָׁמְעוֹ אֶת הַמַּעֲנֶה וְהַתּוֹכָחָה הַזֹּאת מִפִּי הָעוֹרֵךְ דִּין שֶׁלּוֹ, אֲשֶׁר בַּמּוּבָן הַנִּשְׁמִי צָדְקוּ מְאֹד דְּבָרָיו, וּתְשׁוּבָתוֹ קוֹלַעַת יָשָׁר לַמַּטָּרָה הַנִּדְרֶשֶׁת, הִתְרַגֵּשׁ נוֹרָאוֹת וְהֵחֵל לְפַעֵם בְּקִרְבּוֹ רוּחַ קְדֵשָׁה שֶׁל הַקְּרָבָה וּמְסִירוּת נֶפֶשׁ לְמַעַן כָּל הַיָּקָר לוֹ וּמַחֲשָׁבָה אַחַת וְיִחִידָה הִתְחִילָה לְהָצִיץ אֶת כָּל מֹחוֹ וְלִבּוֹ בְּאָמְרוֹ לְנַפְשׁוֹ, אִם כֵּן הַדָּבָר, שְׁאֵין לְהָאָדָם דָּבָר יוֹתֵר חָשׁוּב וְנַעֲלֶה מֵאֲשֶׁר חַיֵּי גּוּפוֹ, הֲרֵי אִם לֹא אֶזְכֶּה חְלִילָה, לִהְיוֹת בְּצִוּתָא יַחַד עִם חֲבֵרַי בְּאוּמַן עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה. לָמָּה לִי חַיִּים? (יְדוּעַ מַאֲמַר חֲזַ"ל תַּעֲנִית כג, "אוֹ חַבְרוּתָא אוֹ מִיתוּתָא") וּבְכֵן, אִם בֶּאֱמֶת חַיַּי יְקָרִים לִי, אֵין לִי שׁוּם דֶּרֶךְ וְעֵצָה אַחֶרֶת זוּלַת לְנְסֹעַ לְאוּמַן וּלְהַרְגִּישׁ שָׁם טַעַם הַחַיִּים הָאֲמִתִּיִּים, כִּי רַק זֶהוּ עִקַּר הַחַיִּים שֶׁלִּי הַיְקָרִים לִי מִכָּל יָקָר. וּבְיִחוּד כְּשֶׁרַבֵּנוּ זַ"ל פָּקַד וְאָמַר שֶׁהָרֹאשׁ-הַשָּׁנָה שֶׁלּוֹ עוֹלֶה עַל הַכֹּל וְאֵין דָּבָר גָּדוֹל מִזֶּה.

וּבִהְיוֹת רַבִּי חַיִּים שָׁקוּעַ כָּךְ בְּהִרְהוּרָיו, הִתְחִיל לְהַרְגִּישׁ כִּי אֵי שָׁם מִמַּעֲמַקֵּי לִבּוֹ בּוֹקֵעַ אֵיזֶה קוֹל פְּנִימִי חָנוּק הַצּוֹעֵק אֲלָיו, חַיִּים! עוֹד מְעַט יַגִּיעַ רֹאשׁ-הַשָּׁנָה. יוֹם הַדִּין הַגָּדוֹל, וְעָלֶיךָ לָתֵת דִּין וְחֶשְׁבּוֹן עַל כָּל מַעֲשֶׂיךָ לִפְנֵי שׁוֹפֵט כָּל הָאָרֶץ אֲשֶׁר בְּיָדוֹ נֶפֶשׁ כָּל חַי, וּבְלִי סָפֵק זָקוּק אַתָּה לִפְרָקְלִיטִים וְסָנֵגוֹרִים אֲשֶׁר יְמַלִּיצוּ טוֹב בְּעַד נַפְשְׁךָ לְמַעַן חַיֶּיךָ, וּבְכֵן אֶשְׁאַלְךָ, הַאִם יֵשׁ לְךָ מֵלִיץ יֹשֶׁר וְאוֹהֵב נֶאֱמָן שֶׁיַּעֲמֹד לִימִינְךָ לְהַצִּיל חַיֶּיךָ, יוֹתֵר גָּדוֹל מֵאֲשֶׁר רַבְּךָ הַצַּדִּיק עֶלְיוֹן רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב זַ"ל אֲשֶׁר אַתָּה מְקֻשָּׁר אֵלָיו, וְכֵן מִי יוּכַל לַעֲשׂוֹת לְךָ טוֹבָה זוֹ לַעֲמֹד לְפָנֶיךָ כְּסֵא הַכָּבוֹד לְמַעַנְךָ יוֹתֵר מִמֶּנּוּ (גְּדוֹלִים צַדִּיקִים בְּמִיתָתָם יוֹתֵר מִבְּחַיֵּיהֶם). אַדְרַבָּא, עֶכְשָׁיו יוֹתֵר מִתָּמִיד נְחוּצָה מְאֹד נְסִיעָתְךָ לְאוּמָן עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה לְעוֹרֵר זְכוּת רַבְּךָ הַגָּדוֹל עַל נַפְשְׁךָ הַנְּתוּנָה בְּסַכָּנָה חֲמוּרָה מְאֹד. וּנְסִיעָה זוֹ הִיא בֶּאֱמֶת עִקַּר חַיֶּיךָ וְאֹרֶךְ יָמֶיךָ.

כְּשֶׁרַעְיוֹנוֹת מֵעֵין אֵלּוּ הִתְחִילוּ לְהַכּוֹת שָׁרְשִׁים בְּקֶרֶב לִבּוֹ שֶׁל רַבִּי חַיִּים, אָז נִתְחַזֵּר לוֹ בְּרוּרוֹת כִּי גּוֹרַל חַיָּיו יֵחָרֵץ בְּאוּמָן וְלֹא בְּחַרְקוֹב, וְהַמְלִיץ הָאֱמִתִּי הוּא רַבּוֹ הַקָּדוֹשׁ, וְלֹא הָעוֹרֵךְ דִּין, וְהַשּׁוֹפֵט הָעֶלְיוֹן הוּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְלֹא בָּשָׂר וָדָם. וְכָךְ נִגְמְלָה בְּלִבּוֹ הַחְלָטָה נְחוּשָׁה וְאֲמִיצָה לִנְסֹעַ עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה לְאוּמָן בְּכָל מְחִיר וִיהִי מָה.

*

יְדִיד נַפְשׁוֹ הַטּוֹב שֶׁל רַבִּי חַיִּים, נַשְׁקָ"ה טוּלְטְשִׁינֶר הַנַּ"ל הִתְכּוֹנֵן לִנְסִיעָתוֹ עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה לְאוּמָן, אֲבָל לֹא יָדַע עֲדַיִן מֵהַחְלָטָתוֹ וּמִסְקָנָתוֹ שֶׁל רַבִּי חַיִּים הַמּוּכָן לִנְסֹעַ, וְלָכֵן כְּשֶׁבָּא לְאוּמָן סִפֵּר שָׁם לִפְנֵי חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב אֶת כָּל מַה שֶּׁאֵרַע לְרַבִּי חַיִּים, וְהַצָּרָה הַנּוֹרָאָה שֶׁפָּקְדָה אוֹתוֹ אֲשֶׁר סַכָּנַת מָוֶת מְרַחֶפֶת עָלָיו וּמִי יוֹדֵעַ אִם עוֹד יִזְכֶּה לִהְיוֹת אִתָּם יַחַד בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה. וְעַל כֵּן עוֹרְרָם וְזֵרָזָם מְאֹד מְאֹד לְהִתְעִתֵּיר בַּעֲדוֹ עַל צִיּוּן רַבֵּנוּ זַ"ל וּלְהַרְבּוֹת בִּשְׁבִילוֹ רַחֲמִים וְתַחֲנוּנִים שֶׁיִּזְכֶּה בְּדִינוֹ לְהוֹצִיא מִשְׁפָּטוֹ לְאוֹרָה.

עוֹדָם מְדַבְּרִים עִם נַשְׁקָ"ה מֵרַבִּי חַיִּים, וּמַה מְּאֹד גָּדְלָה תְּמִיהָתָם וְנִשְׁגְּבָה פְּלִיאָתָם בְּעֵינֵיהֶם בְּרֹאוֹתָם יַחַד, וְהִנֵּה רַבִּי חַיִּים בָּא וּמִתְקָרֵב אֲלֵיהֶם, אֲשֶׁר לֹא הֶאֱמִינוּ לְמַרְאֵה עֵינֵיהֶם, וּבְשִׂמְחָה רַבָּה וְאַהֲבַת נֶפֶשׁ נִגְּשׁוּ כֻּלָּם אֵלָיו בְּבִרְכַּת "שָׁלוֹם עֲלֵיכֶם" כַּנָּהוּג, וְהִתְחִילוּ לִשְׁאֹל לוֹ לִשְׁלוֹמוֹ הַטּוֹב וּבִדְבַר מִשְׁפָּטוֹ. אַךְ מִיָּד נִשְׁבַּר לִבָּם בְּקִרְבָּם בְּגוֹלְלוֹ לִפְנֵיהֶם אֶת כָּל הַמּוֹצָאוֹת אוֹתוֹ, וּמִבֵּן שֶׁצָּעֲדוּ הָרִאשׁוֹן שֶׁל רַבִּי חַיִּים הָיָה יָשָׁר לְבֵית צִיּוּנוֹ הַקָּדוֹשׁ שֶׁל רַבֵּנוּ זַ"ל לְהִשְׁתַּטֵּחַ וְלִשְׁפֹּךְ שָׁם שִׂיחַ וּתְפִלָּה עִם כָּל לְבָבוֹ הַמַּר וְהַנִּשְׁבָּר. וְהִתְחַנֵּן בִּדְמָעוֹת שְׁלִישׁ עַל חַיֵּי נַפְשׁוֹ הַנְּתוּנִים בְּסַכָּנַת מָוֶת, וְכֵן בִּימֵי רֹאשׁ-הַשָּׁנָה הַקָּדוֹשׁ שָׁפַךְ אֶת כָּל לִבּוֹ בְּתִפְלָתוֹ אֲשֶׁר הָיְתָה בּוֹקַעַת רְקִיעִים. וּבְלֵב קָרוּעַ וּמָרְתָּח הִתְחַנֵּן וְהִתְפַּלֵּל בְּכַוָּנָה גְּדוֹלָה מְאֹד, וְכָל מִלָּה וּמִלָּה מִנֶּפֶשׁ הַתְּפִלָּה שֶׁל יוֹם הַדִּין קִבְּלָה אֶצְלוֹ מַשְׁמָעוּת מְיֻחֶדֶת,

וּבְיִחוּד בְּקִטְעֵי תְּפִלּוֹת אֵלּוּ: וּבְרִיּוֹת בּוֹ יִפָּקְדוּ לְהַזְכִּירָם לְחַיִּים וְלַמָּוֶת... וְתִפְתַּח אֶת סֵפֶר הַזִּכְרוֹנוֹת... וְתִכְתֹּב אֶת גְּזַר דִּינָם... מִי יִחְיֶה וּמִי יָמוּת... בְּאֵין מֵלִיץ יֹשֶׁר מוּל מַגִּיד פֶּשַׁע... וְצַדְּקֵנוּ בַּמִּשְׁפָּט הַמֶּלֶךְ הַמִּשְׁפָּט... הַגּוֹאֵל מְמָוֶת וּפוֹדֶה מִשַּׁחַת... לַפּוֹעֵל רַחֲמָיו בַּדִּין... וְעוֹד כַּדּוֹמֶה, וּבְהַדְגָּשַׁת תְּפִלּוֹת אֵלּוּ, הִרְגִּישׁ הֵיטֵב, כִּי יוֹתֵר מֵהָרָאשֵׁי שָׁנִים הַקּוֹדְמִים זָקוּק הוּא עַכְשָׁיו בְּיוֹם הַדִּין הַזֶּה לְרַחֲמִים גְּדוֹלִים וּמְרֻבִּים שֶׁיְּרַחֲמוּ עָלָיו מִן הַשָּׁמַיִם וְיַצְדִּיקוּ אוֹתוֹ בְּדִין מִשְׁפָּטוֹ לְהַכְרִיעוֹ לְכַף זְכוּת וּלְהַנְטוֹתוֹ לִתְחִיָּה, וּבְהַגִּיעַ עֵת מִשְׁפָּטוֹ שֶׁהָיָה מֻכְרָח לִהְיוֹת נֹכַח אָז בְּבֵית הַמִּשְׁפָּט, צְמַרְמֹרֶת חָלְפָה עַל כָּל גּוּפוֹ מֻרֹב דַּאֲגָתוֹ מִי יוֹדֵעַ אֵיזֶה גְּזַר דִּין צָפוּי לוֹ. וְכָךְ עָבְרוּ עָלָיו יְמֵי רֹאשׁ-הַשָּׁנָה בִּתְפִלָּה וּבְרַעֲדָה וּבְתִקְוָה...

*

תֵּכֶף אַחַר רֹאשׁ-הַשָּׁנָה חָזַר רַבִּי חַיִּים לְבֵיתוֹ בְּחַרְקוֹב, וּבְלֵב מָלֵא פַּחַד וּדְאָגָה לַעֲתִידוֹ הָלַךְ מִיָּד לְהָעוֹרֵךְ דִּין שֶׁלּוֹ לְהַוָּדַע מַה הִתְרַחֵשׁ בְּמִשְׁפָּטוֹ בְּזְמַן הֱיוֹתוֹ בְּאוּמַן וְהָעִקָּר צַפָּה בְּמִתְיחוּת לִשְׁמֹעַ מִפִּנּוּ מָה עָלְתָה לוֹ מִפְּסַק דִּינוֹ. הַלָּה, הִסְתַּכֵּל עָלָיו בְּעֵינָיו מְפִיקוֹת חֶמְלָה וְאָמַר לוֹ, אֵינֶנִּי יוֹדֵעַ כְּלָל מַה קָּרָה כָּאן לְהַפְתַּעְתִּי הַגְּדוֹלָה כִּי אֶתְמוֹל (בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה) הָיָה צָרִיךְ לְהִתְקַיֵּם הַמִּשְׁפָּט כַּמְדֻבָּר מֵרֹאשׁ, וְהִנֵּה הַתּוֹבֵעַ הָרָאשִׁי לֹא הוֹפִיעַ כְּלָל בְּבֵית הַמִּשְׁפָּט, כִּי חָלָה פִּתְאֹם, וְלָכֵן נִדְחָה הַמִּשְׁפָּט לְעוֹד כַּמָּה חֳדָשִׁים.

רַבִּי חַיִּים, בְּשָׁמְעוֹ מִפִּי הָעוֹרֵךְ דִּין אֶת הַבְּשׂוֹרָה הַמַּפְתִּיעָה חָצִי הַנֶּחָמָה, הֵחֵלּוּ עֵינָיו זוֹלְגִים דְּמָעוֹת גִּיל מֵרֹב שִׂמְחָה וְחֶדְוָה וְהוֹדָיָה לַהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל כִּי נִסְיעָתוֹ לְאוּמַן לֹא הִזִּיק כְּלָל לְעֶצֶם הַמִּשְׁפָּט, וְאַדְרַבָּא, זְכוּת הַנְּסִיעָה לְהַצְדִּיק הַקָּדוֹשׁ עָמַד לוֹ לְהִנָּצֵל בֵּינְתַיִם מִמִּשְׁפַּט מָוֶת וּלְהִשָּׁאֵר עוֹד בַּחַיִּים.

וְהִנֵּה כְּבָר אָמְרוּ חֲזַ"ל "בַּת דִּינָא בְּטֵל דִּינָא) אִם הֵלִינוּ אֶת הַמִּשְׁפָּט וְנִדְחָה, אֲזַי הַמִּשְׁפָּט בָּטֵל). וְכָן נִתְקַיֵּם כָּאן, כִּי בְּמֶשֶׁךְ חֳדָשֵׁי הַדְּחִיָּה הָאֲשֵׁם הַתּוֹבֵעַ הָרָאשִׁי בַּעֲבֵרוֹת שׁוֹנוֹת, וּמִיָּד סִלְּקוּ אוֹתוֹ מִתַּפְקִידוֹ כְּתוֹבֵעַ, וְהַשֵּׁנִי שֶׁבָּא אַחֲרָיו לְמַלֵּא אֶת מְקוֹמוֹ, הָיָה אִישׁ יָשָׁר וְהָגוּן וְטוֹב לֵב, וּבְכֵן זָכָה אֶת רַבִּי חַיִּים אֲשֶׁר יָצָא נָקִי לְגַמְרֵי מִמִּשְׁפָּט מְעֻוָּת הַזֶּה.

אָז נִפְקְחוּ עֵינָיו שֶׁל רַבִּי חַיִּים, בִּרְאוֹתוֹ בַּעֲלִיל גְּדֶל כֹּחוֹ שֶׁל אַדְמוֹ"ר הַקָּדוֹשׁ מוֹהַר"ן זצוק"ל. וַאֲשֶׁר בְּקִיּוּמוֹ דְּבַר אַזְהָרָתוֹ "לִהְיוֹת כֻּלָּם אֲצָלוֹ עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה" לֹא הִפְסִיד כְּלוּם, רַק אַדְרַבָּא, עַל כִּי מָסַר נַפְשׁוֹ וְסִכֵּן חַיָּיו כְּדֵי לִשְׁמֹעַ דִּבְרֵי חֲכָמִים וּלְקַיֵּם עֲצַת צַדִּיקִים, לְהִמָּנוֹת יַחַד עִם חֲבֵרָיו אֲצֶל הַצַּדִּיק הַקָּדוֹשׁ וּלְהִתְוַעֵד עִמָּהֶם בְּיוֹם הַדִּין וּלְהִתְפַּלֵּל אִתָּם בְּצַוָּתָא, כֵּן גָּמַל עִמּוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִשְׁפַּט צֶדֶק מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה, וְסִבֵּב כַּמָּה סִבּוֹת לְהָפֵר עֲצַת אוֹיְבָיו, וּלְהַרְאוֹת בְּגָלוּי כִּי הַמִּשְׁפָּט לֵאלֹקִים הוּא, וְלֵב מְלָכִים וְשָׂרִים בְּיַד ה' לְהַטּוֹת

לִבָּם לְטוֹבָתוֹ שֶׁל רַבִּי חַיִּים, לְמַלְּטוֹ מִידֵי מִשְׁפָּט מְעַקֵּל וּלְהַצִּיל מִמָּוֶת נַפְשׁוֹ וְכָל זֶה בִּזְכוּת מְסִירוּתוֹ הַנֶּאֱמָנָה וְהַתְּמִימָה עֲבוּר הַצַּדִּיק הָאֱמֶת. (נעתק מספר אולפן חד"ת).